Digitized by Google

V. 37 1/2

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
6 B
16

H

R. II ed. To I p. 420 n. 9

Digitized by Google

Manca la penultima carta bianca e l'ultima coll' ancora

Digitized by Google

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLAE AD ATTICVM, AD M. BRVTVM, AD QVINCTVM FRATREM,

cum correctionibus
Pauli Manutii.

AL DVS

BIBLIOTECA VITTORIO EMANUELE ROMA

VENETIIS, M. D. LVIII.

J. Luidanus

Meiuhas

Ex libris Francisci

Stanchi

3

Digitized by Google

AD CAROLVM PISAVRIVM,
Leonardi, clariſſimi uiri, filium, egregijs animi bonis, multisq; laudibus iuuenem ornatum, Pauli Manutij, Aldi F. in epiſtolas Ciceronis ad Atticum præfatio.

BENEFICIORVM, Carole Piſauri, non eadem omnium eſt ratio. multi, quid detur, ſpectare ſolent, ſua quidque magnitudine metiuntur, nihil attendunt præterea: ego potius, quibus de cauſſis, et à quo homine detur, animaduerto; ac, ſi quid in aliquem, aut in me ipſum collatum eſt gratiæ, tanti ſoleo æſtimare, quanti uidetur is, qui contulit, æſtimandus. hinc fit, ut, quæ à patre tuo, uiro ſapientiſſimo, & cum alijs laudibus ornato, tum uero omnium, quos ego in uita nouerim, humaniſſimo, quæ item à patruo, qui nuper magno bonorum omnium mærore mortuus eſt, Ioanne Maria, Paphi Epiſcopo, excellenti non minus doctrina, quàm bonitate, prædito, diuerſis temporibus in me profecta ſunt officia, ea quanquam ſumma non fuerint, (neque enim tulit occaſio, neque rationes meæ poſtularunt) pro ſummis tamen acceperim, & earum rerum loco duxerim, quas qui poſſident, beati exiſtimantur.

fons enim ille, unde manarunt, amor fuit, & cum amore iudicium, quod uterque de me habuit: quod equidem, ſi potero, tuebor officijs: ſtudio certe, omniq; prorſus cura, atque induſtria bonum uirum, meritorumq; memorem præſtabo. quòd ſi liceret ingenium cum uoluntate coniungere; ut alterum alteri reſponderet, & cupiditati uires æquarentur: illuſtrarem beneficia ueſtra; ac fortaſſe efficerem, ut gratia mihi à uobis aliqua deberetur, gratiam perſoluenti. uerum ut, hoc quidem ab infirmitate mea ſperari minime poſſe, non ſolum intelligo, uerum etiam ingenue confiteor: ſic illud facile polliceor, uereq; affirmo; ſi quid aut iam eſt in me facultatis, aut erit aliquando, ijs, in quibus aſſidue uerſor, ſtudiis partum, & uigilijs, uelle me id in omni mea uita, quantumcunque erit, ſeruire totum ueſtræ laudi, tuæ preſertim; quæ cum à meis præceptis, & conſilijs originem duxerit, exornabo eam, tanquam opus meum, quibus potero artibus, qua licebit induſtria; florentemq; pulcherrimis uirtutibus alumnum diſciplinæ meæ cum inſpiciam, gratulabor utrique noſtrum pariter, fructumq; amoris et ſtudij ueteris in te mei ex tua gloria uberrimum capiam. Ac tu quidem, mi Carole, cum tibi naſci contigerit ex ea familia, in qua ſemper uerus honor, & ſplendor uirtutis enituit, nihil debes humile cogitare, nihil anguſtum, nihil obſcurum, aut inane. excelſa petat animus

Digitized by Google

animus tuus, ampla, illuſtria, plena dignitatis, et gloriæ. quò te ſemper à tua prima pueritia mea uox incitauit; quò pater tuus, cuius ad te cogitationes curæq; referuntur omnes, aſſidue cohortatur; quò denique te uocant maiorum tuorum exempla; quorum nomina nulla dies extinguet, nulla obſcurabit obliuio. non enim, ſi præſtiteris ea, quæ à te expectantur, quæ maxima ſunt, nouum in tuam familiam decus inferes: antiqua renouabis, præclaramq; conſuetudinem retinebis in tua domo laudis expetendæ, exercendarumq; artium optimarum: quibus inſtructos, utiles fuiſſe patriæ ciues, ſibi & familiæ glorioſos, de tua gente multos, ſi annales euolueris, inuenies. Verum, quando te ſacris addixiſti, & illud uitæ genus complexus es, quod eſt totum in laudabili ratione, totum in præclaris cogitationibus & factis conſtitutum; non te libera uoluntas, ut alios, ad honeſtum rectumq; ducit; ſed, quo te primum die ad religionem contuliſti, eodem die legem ipſe tibi impoſuiſti perpetuæ continentiæ; excluſiſti rerum inanium cupiditatem; uelle ad ſolidam laudem omnia referre, uelle ſummi Dei gloriam in omni uita, id eſt tuam ſalutem ſpectare profeſſus es. Quare non tibi monitores, quorum te moueat oratio, expectandi: ipſe te excita, ipſe acue, & impelle. multæ ſunt propoſitæ adoleſcentibus uiæ, fallaces, obliquæ, inſidioſæ, oculis iucundæ, ſpecie quadam obiecta

uoluptatis: in quibus errare quotidie uides, & labi, ducem ſequentes libidinem, non rationem, de tuis æqualibus quamplurimos. tu uiam uirtutis ingredere, ſimplicem, rectam, apertam, principio fortaſſe difficilem, atque aſperam, exitu certe ſalutarem, & glorioſam. hanc, inquam, uiam, ſignatam, & impreſſam ueſtigijs proborum ſanctorumq; uirorum, ſi uis ipſe tibi carus eſſe, ſi uis ipſe tibi recte conſulere, unam ingredere; aut, ſi ingreſſus iam es, curre per eam celeri gradu ad ea, quæ te manent, præmia immortalitatis. Hæc ego pro meo in te amore ſingulari, uetereq; erga parentem tuum ſtudio, ſcriptis tecum ago, quæ ſermonibus & libentius agerem, & ſæpius, ſi liceret. ſed, quãdo te Patauij tua ſtudia, à quibus abduci non debes, me Venetiis mearum rerum ratio, & ualetudinis detinet infirmitas: proficiſcetur ad te mea uox, his conſignata litteris: quæ tecum erit perpetuò, ubicunque fueris, te proſequetur, quocunque ieris. nec uero dubitaui, quin ea tibi paulo gratior eſſet futura, coniuncta cum Ciceronis uoce, id eſt cum ijs epiſtolis, in quibus cum Attico, familiari ſuo, non minus grauiter, & ſapienter, quàm eleganter, & ſplendide loquitur. fructum, ut ſpero, capies ex utraque non uulgarem. ego enim, ut uelis optima, te hortor: Cicero uolentem adiuuat: ornat enim eloquentia, conſilijs inſtruit ſapientiſsimis. nam diſputat ſæpe in his epiſtolarum

libris,

libris, ſermone perquam eleganti, de ſtatu reip. de uitijs principum, unde fluunt exitia ciuitatum, de uiciſſitudine fortunæ. qui tibi erit, accurate legenti, ſapientiæ fons uberrimus. A me uero munuſculum hoc habebis, meæ in te uoluntatis & ſtudij argumentum. exiguum, inquies. fateor: ſed uelim ſpectes animum, non rem: quam tamen ne ipſam quidem debes contemnere: ſiquidem eiuſmodi eſt, ut tuas, tuorumq́; laudes, à me, non expreſſas, ſed tanquam tenui penicillo deſignatas, ſimul cum beneuolentia mea cunctis gentibus patefaciat. Venetijs, M. D. LVIII.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM

Liber primus.

CICERO ATTICO S.

P ETITIONIS NOSTRAE, *quam tibi ſummæ curæ eſſe ſcio, huiuſmodi ratio eſt, quod adhuc coniectura prouideri poſſit. Prenſat unus P. Galba, ſine fuco, & fallacijs, more maiorum. negatur. ut opinio eſt hominum, non aliena rationi noſtræ fuit illius hæc præpropera prenſatio. nam illi ita negant uulgo, ut mihi ſe debere dicant. ita quiddam ſpero nobis profici, cum hoc percrebeſcit, plurimos noſtros amicos inueniri. nos autem initium prenſandi facere cogitaramus eo ipſo tempore, quo tuum puerum cum his literis proficiſci Cincius dicebat. In campo, comitijs tribunicijs, ad XVI. cal. Sext. competitores, qui certi eſſe uidebantur, Galba, & Antonius, & Q. Cornificius. puto te in hoc aut riſiſſe, aut ingenuiſſe, ut frontem ferias. ſunt, qui etiam Cæſonium putent. Aquillium non arbitramur; qui denegat, et iurauit morbum, & illud ſuum regnum iudiciale oppoſuit. Catilina, ſi iudicatum erit meridie non lucere, certus erit competitor. de Aufidio, et Palicano, non puto te expectare, dum ſcribam. de ijs, qui nunc petunt, Cæſar certus putatur. Thermus cum Silano contendere exiſtimatur: qui ſic inopes & ab amicis, & exiſtimatione ſunt, ut mihi uideatur non eſſe ἀδύνατον, Curium obducere. ſed hoc præter me nemini uidetur. noſtris ra-*

tionibus

*tionibus maxime conducere uidetur, Thermum fieri cum Cæſare. nemo eſt enim ex ijs, qui nunc petunt, qui, ſi in noſtrum annum reciderit, firmior candidatus fore uideatur: propterea quòd curator eſt uiæ Flaminiæ: quæ cum erit abſoluta, ſane facile eum libenter nunc ceteri conſuli acciderim. Petitorum hæc eſt adhuc informata cogitatio. Nos in omni munere candidatorio fungendo ſummam adhibebimus diligentiam: & fortaſſe, quoniam uidetur in ſuffragijs multum poſſe Gallia; cum Romæ à iudicijs forum refrixerit, excurremus menſe Septembri legati ad Piſonem, ut Ianuario reuertamur. cum perſpexero uoluntates nobilium, ſcribam ad te. cetera ſpero prolixa eſſe, his duntaxat urbanis competitoribus: illam manum, tu, mihi, cura, ut præſtes, quoniam propius abes, Pompeij, noſtri amici. nega me ei iratum fore, ſi ad mea comitia non uenerit. Atque hæc huiuſmodi ſunt. Sed eſt, quod abs te mihi ignoſci peruelim. Cæcilius, auunculus tuus, à P. Vario cum magna pecunia fraudaretur, agere cœpit cum eius fratre Caninio Satyro de ijs rebus, quas eum dolo malo mancipio accepiſſe de Vario diceret. una agebant ceteri creditores, in quibus erat Lucullus, & P. Scipio, & is, quem putabant magiſtrum fore, ſi bona uenirent, L. Pontius. uerum hoc ridiculum eſt, de magiſtro nunc cognoſcere. rogauit me Cæcilius, ut adeſſem contra Satyrum. dies fere nullus eſt, quin hic Satyrus domum meam uentitet. obſeruat L. Domitium maxime: me habet proximum. fuit & mihi, & Quincto fratri magno uſui in noſtris petitionibus. ſane ſum perturbatus, cum ipſius Satyri familiaritate, tum Domitij, in quo uno maxime ambitio

no-

noſtra nititur. demonſtraui hæc Cæcilio: ſimul & illud oſtendi, ſi ipſe unus cum illo uno contenderet, me ei ſatiſfacturum fuiſſe: nunc in cauſſa uniuerſorum creditorum, hominum preſertim ampliſſimorum, qui ſine eo, quem Cæcilius ſuo nomine perhiberet, facile communem cauſſam ſuſtinerent, æquum eſſe, eum & officio meo conſulere, & tempori. durius accipere hæc mihi uiſus eſt, quàm uellem, & quàm homines belli ſolent: & poſtea prorſus ab inſtituta noſtra paucorum dierum conſuetudine longe refugit. abs te peto, ut mihi hoc ignoſcas, & me exiſtimes humanitate eſſe prohibitum, ne contra amici ſummam exiſtimationem miſerrimo eius tempore uenirem, cum is omnia ſua ſtudia, & officia in me contuliſſet. quòd ſi uoles in me eſſe durior, ambitionem mihi putabis obſtitiſſe. ego autem arbitror, etiam ſi id ſit, mihi ignoſcendum eſſe: ἐπεὶ οὐχ ἱερήϊον, οὐδὲ βοείην. uides enim, in quo curſu ſimus, & quàm omnes gratias non modo retinendas, uerum etiam acquirendas putemus. ſpero tibi me cauſſam probaſſe, cupio quidem certe. Hermathena tua ualde me delectát, & poſita ita belle eſt, ut totum gymnaſium ἡλίου ἀνάθημα eſſe uideatur. multum te amamus. L. Iulio Cæſare, C. Marcio Figulo coſ. Filiolo me auctum ſcito, ſalua Terentia.

CICERO ATTICO S.

ABS TE tamdiu nihil litterarum? Ego de meis ad te rationibus ſcripſi antea diligenter. hoc tempore Catilinã, competitorem noſtrum, defendere cogitamus. iudices habemus, quos uolumus, ſumma accuſatoris uoluntate. ſpero, ſi abſolutus erit, coniunctiorem nobis fore in ratione peti-

petitionis; ſin aliter acciderit, humaniter feremus. Tuo aduentu nobis opus eſt maturo. nam prorſus ſumma hominum eſt opinio, tuos familiares, nobiles homines, aduerſarios honori noſtro fore. ad eorum uoluntatem mihi conciliandam maximo te mihi uſui fore uideo. quare Ianuario ineunte, ut conſtituiſti, cura ut Romæ ſis. Auiam tuam ſcitò deſiderio tui mortuam eſſe, & ſimul, quòd uerita ſit, ne Latinæ in officio non manerent, & in mõtem Albanum hoſtias non adducerent. eius rei conſolationem ad té L. Saufeium miſſurum eſſe arbitror. Nos hic te ad menſem Ianuarium expectamus: ex quodam rumore, an ex literis tuis ad alios miſſis? nam ad me de eo nihil ſcripſiſti. Signa, quæ nobis curaſti, ea ſunt ad Caietam expoſita. nos ea non uidimus. neque enim exeundi Roma poteſtas nobis fuit. miſimus, qui pro uectura ſolueret. te multum amamus, quòd ea abs te diligenter, paruoq; curata ſunt. Quod ad me ſæpe ſcripſiſti de noſtro amico placando, feci, et expertus ſum omnia: ſed mirandum in modum eſt animo abalienato; quibus de ſuſpicionibus, & ſi audiſſe te arbitror, tamen ex me, cum ueneris, cognoſces. Saluſtium præſentem reſtituere in eius ueterem gratiam non potui. hoc eo ad te ſcripſi, quòd is me accuſare de te ſolebat. in ſe expertus eſt illum eſſe minus exorabilem, meum ſtudium nec tibi defuiſſe. Tulliolam C. Piſoni L. F. Frugi deſpondimus. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

CREBRAS *expectationes nobis tui commoues, nuper quidem, cum te iam aduentare arbitraremur, repente abs te in menſem Quinctilem reiecti ſumus. nunc uero*

ſentio

ſentio, quod commodo tuo facere poteris, uenias ad id tem-
pus, quod ſcribis. obieris Quincti fratris comitia; nos lon
go interuallo uiſeris; Acutilianam controuerſiam tranſe-
geris. hoc me etiam Peduceus, ut ad te ſcriberem, admo-
nuit. putamus enim utile eſſe, te aliquando iam rem
tranſigere. mea interceſſio & eſt, et fuit parata. Nos hic
incredibili ac ſingulari populi uoluntate de C. Macro
tranſegimus. cui cum æqui fuiſſemus, tamen multo maio-
rem fructum ex populi exiſtimatione, illo damnato, cepi-
mus, quàm ex ipſius, ſi abſolutus eſſet, gratia cepiſſe-
mus. Quod ad me de Hermathena ſcribis, per mihi gra-
tum eſt: et ornamentum Academiæ propriũ meæ; quòd et
Hermes commune omnium, et Minerua ſingulare eſt eius
gymnaſij. quare uelim, ut ſcribis, ceteris quoque rebus
quamplurimis eum locum ornes. Quæ mihi antea ſi-
gna miſiſti, ea nondum uidi. in Formiano ſunt: quò ego
nunc proficiſci cogitabam. illa omnia in Tuſculanum
deportabo. Caietam, ſi quando abundare cœpero, orna-
bo. Libros tuos conſerua: & noli deſperare, eos meos
facere poſſe. quod ſi aſſequor, ſupero Craſſum diuitijs,
atque omnium uicos, & prata contemno. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVANTVM dolorem acceperim, et quanto fru
ctu ſim priuatus & forenſi, & domeſtico, Lucij fratris
noſtri morte; in primis pro noſtra conſuetudine tu exi-
ſtimare potes. nam mihi omnia, quæ iucunda ex humani-
tate alterius, & moribus homini accidere poſſunt, ex il-
lo accidebant. quare non dubito, quin tibi quoque id mole-
ſtum ſit; cum & meo dolore moueare, & ipſe omni uir-

tute,

me perſcripſeris, intelliges me neque diligentiorem eſſe uoluiſſe, quàm tu eſſes, neque negligentiorem fore, quàm tu uelis. De *Tadiana re, mecum* Tadius *locutus eſt, te ita ſcripſiſſe, nihil eſſe iam, quod laboraret; quoniam hereditas uſucapta eſſet. id mirabamur, te ignorare, de tutela legitima, in qua dicitur eſſe puella, nihil uſucapi poſſe.* Epiroticam *emptionem gaudeo tibi placere.* Quæ *tibi mandaui, & quæ tu intelliges conuenire noſtro* Tuſculano*, uelim, ut ſcribis, cures; quod ſine moleſtia tua facere poteris. nam nos ex omnibus moleſtijs, & laboribus uno illo in loco conquieſcimus: quò fratrem quotidie expectamus.* Terentia *magnos articulorum dolores habet, & te, ſororem tuam, & matrem maxime diligit, ſalutemq; tibi plurimam adſcribit, &* Tulliola*, deliciæ noſtræ.* Cura*, ut ualeas; & nos ames; & tibi perſuadeas, te à me fraterne amari.*

CICERO ATTICO S.

NON *committam poſthac, ut me accuſare de epiſtolarum negligentia poſſis. tu modo uideto, in tanto ocio ut par mihi ſis.* Domum Rabirianam Neapoli*, quam tu iam dimenſam, et exædificatam animo habebas,* M. Fonteius *emit* HS CCCIↃↃↃXXX*. id te ſcire uolui, ſi quid forte ea res ad cogitationes tuas pertineret.* Q. *frater, ut mihi uidetur, quo uolumus animo eſt in* Pomponiam*, & cum ea nunc in* Arpinati *prædio erat, & ſecum habebat hominem χρησιμομαθῆ* D. Turranium. Pater *nobis deceſſit ad* VIII. Kal. Dec. Hæc *habebam fere, quæ te ſcire uellem.* Tu*, uelim, ſi qua ornamenta γυμνασιώδη reperire poteris, quæ loci ſint eius, quem tu*

non

non ignoras, ne prætermittas. Nos Tuſculano *ita delectamur, ut nobiſmet ipſis tum denique, cum illò uenimus, placeamus. Quid agas omnibus de rebus, & quid acturus ſis, fac nos quamdiligentiſſime certiores.* HS XX CD *conſtitui me curaturum idibus* Febr. *tu, uelim, ea, quæ nobis emiſſe, & paraſſe ſcribis, des operam, ut quamprimum habeamus. & uelim cogites, id quod mihi pollicitus es, quemadmodum bibliothecam nobis cõficere poſſis. omnem ſpem delectationis noſtræ, quam, cum in ocium uenerimus, habere uolumus, in tua humanitate poſitam habemus.* Vale.

CICERO ATTICO S.

APVD *te eſt, ut uolumus. mater tua, & ſoror à me,* Quincto*q; fratre diligitur.* Cum Acutilio *ſum locutus. is ſibi negat à ſuo procuratore quidquam ſcriptum eſſe; et miratur iſtam cõtrouerſiam fuiſſe, quòd ille recuſarat ſatiſdari, amplius abs te non peti.* Quod *te de* Tadiano *negocio decidiſſe ſcribis, id ego* Tadio *& gratum eſſe intellexi, & magnopere iucundum.* Ille *noſter amicus, & mehercule uir optimus, & mihi amiciſſimus, ſane tibi iratus eſt. hoc ſi quanti tu æſtimes, ſciã, tum, quid mihi elaborandum ſit, ſcire poſſim.* L. Cincio HS CCIↃ ↃCCCC *pro ſignis* Megaricis, *ut tu ad me ſcripſeras, curaui.* Hermæ *tui* Pentelici *cum capitibus æneis, de quibus ad me ſcripſiſti, iam nunc admodum delectant. quare uelim, & eos, & ſigna, & cetera, quæ tibi eius loci, & noſtri ſtudij, & tuæ elegantiæ eſſe uidebuntur, quamplurima, quamprimumq; mittas;*

& ma-

& maxime quæ tibi gymnaſij, xyſtiq; uidebuntur eſſe. nam in hoc genere ſic ſtudio efferimur, ut abs te adiuuandi, ab alijs prope reprehendendi ſimus. ſi Lentuli nauis non erit, quò tibi placebit, imponito. Tulliola, deliciolæ noſtræ, tuum munuſculum flagitat, & me ut ſponſorem appellat. mihi autem abiurare certius eſt, quàm dependere. Vale.

CICERO ATTICO S. 7

NIMIVM raro nobis abs te literæ afferuntur: cum & multo tu facilius reperias, qui Romam proficiſcantur, quàm ego, qui Athenas; & certius tibi ſit, me eſſe Romæ, quàm mihi, te Athenis. itaque propter hanc dubitationem meam breuior hæc ipſa epiſtola eſt; quòd, cum incertus eſſem, ubi eſſes, nolebam illum noſtrum familiarem ſermonem in alienas manus deuenire. Signa Megarica, & Hermas, de quibus ad me ſcripſiſti, uehementer expecto. quidquid eiuſdem generis habebis, dignum Academia tibi quod uidebitur; ne dubitaris mittere; & arcæ noſtræ confidito. genus hoc eſt uoluptatis meæ: quæ γυμνασιώδη maxime ſunt, ea quæro. Lentulus naues ſuas pollicetur. peto abs te, ut hæc cures diligenter. Chilius te rogat, & ego eius rogatu, εὐμολπιδῶν πάτρια. Vale.

CICERO ATTICO S. 8

CVM eſſem in Tuſculano, (erit hoc tibi pro illo tuo, Cum eſſem in Ceramico) ueruntamen cum ibi eſſem, Romæ puer à ſorore tua miſſus epiſtolam mihi abs te allatā dedit, nunciauitq;, eo ipſo die poſt meridiem miſſuram

qui ad te proficiſceretur. eo factum eſt, ut epiſtolæ tuæ reſcriberem aliquid, breuitate tẽporis tam pauca cogerer ſcribere. Primũ tibi de noſtro amico placando, aut etiam plane reſtituendo polliceor. quod ego, etſi mea ſponte ante faciebam, eo nunc tamen & agam ſtudioſius, & contendam ab illo uehementius, quòd tantam ex epiſtola uoluntatem eius rei tuam perſpicere uideor. hoc te intelligere uolo, pergrauiter illum eſſe offenſum: ſed quia nullam uideo grauem ſubeſſe cauſam, magnopere confido illum fore in officio, & in noſtra poteſtate. Signa noſtra, & Hermeraclas, ut ſcribis, cũ cómodiſsime poteris, uelim imponas, & ſi quod aliud οἰκεῖον eius loci, quẽ non ignoras, reperies, & maxime, quæ tibi palæſtræ, gymnaſijq; uidebuntur eſſe. etenim ibi ſedens hæc ad te ſcribebam, ut me locus ipſe admoneret. præterea typos tibi mando, quos in tectorio atrioli poſſim includere, & putealia ſigillata duo. Bibliothecam tuam caue cuiquam deſpondeas, quamuis acrem amatorem inueneris. nam ego omnes meas uindemiolas eò reſeruo, ut illud ſubſidium ſenectuti parem. De fratre confido ita eſſe, ut ſemper uolui, & elaboraui. multa ſigna ſunt eius rei, non minimum, quòd ſoror prægnans eſt. De comitijs meis, & tibi me permiſiſſe memini, & ego iampridem hoc communibus amicis, qui te expectant, prædico; & te non modo non accerſam, ſed prohibebo; quòd intelligam multo magis intereſſe tua, te agere, quod agendum eſt hoc tempore, quàm mea, te adeſſe comitijs. proinde eo animo te uelim eſſe, quaſi mei negocij cauſſa in iſta loca miſſus eſſes. me autem eum & offendes erga te, & audies, quaſi mihi, ſi qua parta erunt,

erunt, non modo te præſente, ſed per te parta ſint. Tul*liola tibi diem dat, ſponſorem non appellat.* Vale.

CICERO ATTICO S.

ET *mea ſponte faciebam antea, & poſt, duabus epiſtolis tuis per diligenter in eandem rationem ſcriptis, magnopere ſum commotus. eò accedebat hortator aſſiduus* Saluſtius, *ut agerem quamdiligentiſſime cum* Luc*ceio de ueſtra uetere gratia reconcilianda. ſed, cum omnia feciſſem, non modo eam uolũtatem eius, quæ fuerat erga te, recuperare non potui, uerum ne cauſſam quidẽ elicere immutatæ uoluntatis. tametſi iactat ille quidẽ illud ſuum arbitrium, et ea, quæ iam tum, cum aderas, offendere eius animum intelligebam. tamen habet quiddam profecto, quod magis in animo eius inſederit: quod neque epiſtolæ tuæ, neque noſtra legatio tam poteſt facile delere, quàm tu præſens non modo oratione, ſed tuo uultu illo familiari tolles; ſi modo tanti putabis id, quod, ſi me audies, & ſi humanitati tuæ conſtare uoles, certe putabis. ac, ne illud mirere, cur, cum ego antea ſignificarẽ tibi per litteras, me ſperare illum in noſtra poteſtate fore, nunc idẽ uidear diffidere; incredibile eſt, quanto mihi uideatur illius uoluntas obſtinatior, & in hac iracundia obfirmatior. ſed hæc aut ſanabuntur, cum ueneris; aut ei moleſta erunt, in utro culpa erit.* Quod *in epiſtola tua ſcriptum erat, me iam arbitrari deſignatum eſſe; ſcito, nihil tam exercitum eſſe nunc* Romæ, *quàm candidatos, omnibus iniquitatibus; nec, quando futura ſint comitia, ſciri. uerum hæc audies de* Philadelpho. Tu, *uelim, quæ* Academiæ *noſtræ paraſti, quamprimum mittas. mirum, quàm illius loci non*

 modo

modo uſus, ſed etiam cogitatio delectat. Libros uero tuos caue cuiquam tradas. nobis eos, quemadmodum ſcribis, conſerua. ſummum me eorum ſtudium tenet, ſicut odium iam ceterarum rerum: quas tu, incredibile eſt, quàm breui tempore quanto deteriores offenſurus ſis, quàm reliquiſti.

CICERO ATTICO S. 10

TEVCRIS *illa lentum ſane negocium. neque* Cornelius *ad* Terentiam *poſtea redijt. opinor, ad* Conſidium, Axium, Selicium *confugiendum eſt. nã à* Cæcilio *propinqui minore centeſimis nummum mouere non poſſunt. ſed, ut ad prima illa redeam, nihil ego illa impudentius, aſtutius, lentius uidi. libertum mitto:* Tito *mandaui:* σκέψεις, *atque* ἀναβολαί. *ſed neſcio, an* ταὐτόματον ἡμῶν. *nam mihi* Pompeiani *prodromi nunciant, aperte* Pompeium *acturum,* Antonio *ſuccedi oportere: eodemq; tempore aget prætor ad populum. res eiuſmodi eſt, ut ego nec per bonorum, nec per popularem exiſtimationem honeſte poſſim hominem defendere; nec mihi libeat, quod uel maximum eſt. etenim accidit hoc, quod totum cuiuſmodi ſit, mando tibi, ut perſpicias. libertum ego habeo, ſane nequam hominem,* Hilarum *dico, ratiocinatorem, et clientem tuum. de eo mihi* Valerius *interpres nunciat,* Chiliuſq; *ſe audiſſe ſcribit hæc; eſſe hominem cũ* Antonio; Antonium *porrò in cogendis pecunijs dictitare, partem mihi quæri, & à me cuſtodem communis quæſtus libertum eſſe miſſum. non ſum mediocriter commotus: neque tamen credidi: ſed certe aliquid ſermonis fuit. totum inueſtiga, cognoſce, perſpice, & nebulonem illum, ſi quo pacto potes, ex iſtis locis amoue. huius*

ſermonis

ſermonis Valerius auctorem Cn. Plancium nominabat. mando tibi plane, totum ut uideas, cuiuſmodi ſit. Pompeium nobis amiciſſimum conſtat eſſe. diuortium Muciæ uehementer probatur. P. Clodium, Appij filium, te credo audiſſe cum ueſte muliebri deprehenſum domi C. Cæſaris, cum pro populo fieret, eumq́; per manus ſeruulæ ſeruatum, & eductum: rem eſſe inſigni infamia: quod te moleſte ferre certo ſcio. Quod præterea ad te ſcribam, non habeo. & mehercule eram conturbatior. nam puer feſtiuus, anagnoſtes noſter, Soſitheus deceſſerat, meq́; plus, quàm ſerui mors debere uidebatur, commouerat. Tu uelim ſæpe ad nos ſcribas. ſi rem nullam habebis; quod in buccam uenerit, ſcribito. Vale. Kal. Ian. M. Meſſalla, & M. Piſone coſ.

CICERO ATTICO S. *11*

ACCEPI tuas treis iam epiſtolas, unam à M. Cornelio, quam à Tribus ei Tabernis, ut opinor, dediſti; alteram, quam mihi Canuſinus tuus hoſpes reddidit; tertiam, quam, ut ſcribis, anchoris ſolutis de faſelo dediſti. quæ fuerunt omnes rhetorum. pure loquuntur, cum humanitatis ſparſæ ſale, tum inſignes amoris notis. quibus epiſtolis ſum equidem abs te laceſſitus ad ſcribendum; ſed iccirco ſum tardior, quòd non inuenio fidelem tabellarium. quotus enim quiſque eſt, qui epiſtolam paulo grauiorem ferre poſſit, niſi eam per lectionem releuarit? accedit eò, quòd mihi non eſt notum, ut quiſque in Epirum proficiſcatur. ego enim te arbitror, cæſis apud Amaltheam tuam uictimis, ſtatim eſſe ad Sicyonem oppugnandum profectum, neque

id ipſum tamen certum habeo, quando ad Antonium proficiſcare, aut quid in Epiro temporis ponas. ita neque Achaicis hominibus, neque Epiroticis paulo liberiores litteras committere audeo. ſunt autem poſt diſceſſum à me tuum res dignæ litteris noſtris, ſed non committendæ eiuſmodi periculo, ut aut interire, aut aperiri, aut intercipi poſſint. Primum igitur ſcito, primum me non eſſe rogatum ſententiam, præpoſitumq; eſſe nobis pacificatorem Allobrogum, idq; admurmurante ſenatu, neque me inuito eſſe factum. ſum enim & ab obſeruando homine peruerſo liber, & ad dignitatem in rep. retinendam contra illius uoluntatem ſolutus: et ille ſecundus in dicendo locus habet auctoritatem pene principis, & uoluntatem non nimis deuinctam beneficio conſulis. tertius eſt Catulus, quartus (ſi etiam hoc quæris) Hortenſius. Conſul autem ipſe paruo animo, & prauo, tantum cauillator genere illo moroſo, quod etiam ſine dicacitate ridetur, facie magis, quàm facetijs, ridiculus, nihil agens cum rep. ſeiunctus ab optimatibus: à quo nil ſperes boni reip. quia non uult; nil metuas mali, quia non audet. eius autem collega & in me perhonorificus, & partium ſtudioſus, ac defenſor bonarum. quinimmo leuiter inter ſe diſſident. Sed uereor, ne hoc, quod infectum eſt, ſerpat longius. credo enim te audiſſe, cum apud Cæſarem pro populo fieret, ueniſſe eò muliebri ueſtitu uirum; idq; ſacrificium cum uirgines inſtauraſſent, mentionem à Q. Cornificio in ſenatu factam: (is fuit princeps; ne tu forte aliquem noſtrum putes) poſtea rem ex S. C. ad uirgines, & pontifices relatam, idq; ab ijs nefas eſſe decretum: dein

de

de ex S. C. conſules rogationem promulgaſſe: uxori Cæſarem nuncium remiſiſſe. in hac cauſſa Piſo, amicitia P. Clodij ductus, operam dat, ut ea rogatio, quam ipſe fert, & fert ex S. C. & de religione, antiquetur. Meſſalla uehementer adhuc agit ſeuere. boni uiri precibus Clodij remouentur à cauſſa. operæ comparantur. noſmet ipſi, qui Lycurgei à principio fuiſſemus, quotidie demitigamur. inſtat, & urget Cato. quid multa? uereor, ne hæc neglecta à bonis, defenſa ab improbis magnorum reip. malorum cauſſa ſit. Tuus autem ille amicus (ſcin' quem dicam?) de quo tu ad me ſcripſiſti, poſteaquam non auderet reprehendere, laudare cœpiſſe, nos, ut oſtendit, admodum diligit, amplectitur, amat, aperte laudat; occulte, ſed ita, ut perſpicuum ſit, inuidet. nihil come, nihil ſimplex, nihil ἐν τοῖς πολιτικοῖς honeſtum, nihil illuſtre, nihil forte, nihil liberum. ſed hæc ad te ſcribam alias ſubtilius. nam neque adhuc mihi ſatis nota ſunt; & huic terræ filio neſcio cui committere epiſtolam tantis de rebus non audeo. Prouincias prætores nondum ſortiti ſunt, res eodem eſt loci, quo reliquiſti. Τοποθεσίαν, quam poſtulas, Miſeni, & Puteolorum, includam orationi meæ. ad III. non. Dec. mendoſe fuiſſe animaduerteram. Quæ laudas ex orationibus, mihi crede, ualde mihi placebant: ſed non audebam antea dicere: nunc uero, quòd à te probata ſunt, multo mihi ἀττικώτερα uidentur. in illam orationem Metellinam addidi quædam. liber tibi mittetur; quoniam te amor noſtri φιλορήτορα reddidit. Noui tibi quidnam ſcribam? quid? etiam. Meſſalla cos. Antronianam domum emit HS CCCCXXXVII. quid id ad me? in-

quies? tantum, quòd ea emptione & nos bene emiſſe iudicati ſumus; & homines intelligere cœperunt, licere amicorum facultatibus in emendo ad dignitatem aliquam peruenire. Teucris illa lentum negocium, ſed tamen eſt in ſpe. Tu iſta confice: à nobis liberiorem epiſtolam expecta. Vale. VI. Kal. Febr. M. Meſſalla, & M. Piſone coſ.

CICERO ATTICO S. 12

VEREOR, *ne putidum ſit ſcribere ad te, quàm ſim occupatus. ſed tamen ita diſtinebar, ut uix huic tantulæ epiſtolæ tempus habuerim, atque id ereptum è ſummis occupationibus. Prima concio Pompeij qualis fuiſſet, ſcripſi ad te antea, non iucunda miſeris, inanis improbis, beatis non grata, bonis non grauis. itaque frigebat. tum Piſonis cos. impulſu leuiſſimus trib. pl. Fuſius in concionem produxit Pompeium. res agebatur in circo Flaminio: & erat in eo ipſo loco illo die nundinarum* πανήγυρις. *quæſiuit ex eo, placeret ne ei, iudices à prætore legi, quo conſilio idem prætor uteretur. id autem erat de Clodiana religione ab ſenatus conſtitutum. tum Pompeius* μάλ' ἀριστοκρατικῶς *locutus eſt; ſenatusq́; auctoritatem ſibi omnibus in rebus maximam uideri, ſemperq́; uiſam eſſe, reſpondit, & id multis uerbis. Poſtea Meſſalla cos. in ſenatu de Pompeio quæſiuit, quid de religione, & de promulgata rogatione ſentiret. locutus ita eſt in ſenatu, ut omnia illius ordinis conſulta* γενικῶς *laudaret: mihiq́;, ut aſſedit, dixit ſe, putare, ſatis ab ſe etiam de iſtis rebus eſſe reſponſum. Craſſus poſtea quàm uidit illum excepiſſe*

ſe laudem, ex eo, quòd hi ſuſpicarentur homines ei conſulatum meum placere, ſurrexit, ornatiſſimeq; de meo conſulatu locutus eſt; ut ita diceret, ſe, quòd eſſet ſenator, quòd ciuis, quòd liber, quòd uiueret, mihi acceptum referre; quoties coniugem, quoties domum, quoties patriam uideret, toties ſe beneficiũ meum uidere. quid multa? totum hunc locum, quem in Ariſtocratia ego uarie meis orationibus, quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere, de flamma, de ferro, (noſti illas ληκύθους) ualde grauiter pertexuit. proximus Pompeio ſedebam. intellexi hominem moueri; utrum Craſſum inire eam gratiam, quam ipſe prætermiſiſſet; an eſſe tãtas res noſtras, quæ tam libenti ſenatu laudarentur, ab eo preſertim, qui mihi laudem illam eo minus deberet, quòd meis omnibus litteris in Pompeiana laude perſtrictus eſſet? hic dies me ualde Craſſo adiunxit: & tamen, ab illo aperte, tecte quidquid eſt datum, libenter accepi. ego autem ipſe, dij boni, quo modo ἀνεπερπερευσάμην nouo auditori Pompeio. ſi unquam mihi ἐπιχειρήματα ſuppeditauerunt, illo tempore. quid multa? clamores: etenim hæc erat ὑπόθεσις de grauitate ordinis, de equeſtri concordia, de conſenſione Italiæ, de immortuis reliquijs coniurationis, de uilitate, de ocio. noſti iam in hac materia ſonitus noſtros: tanti fuerunt, ut ego eo breuior ſim, quòd eos uſque iſtinc exauditos putem. Romanæ autem res ſic ſe habent. Senatus ἄρειος πάγος nil conſtantius, nil ſeuerius, nil fortius. nam cum dies ueniſſet rogationi ex S. C. ferendæ, concurſabant barbatuli iuuenes, totus ille grex Catilinæ, duce filiola Curionis; & populum, ut antiquaret, rogabant. Piſo autem

tem

tem cõſul, lator rogationis, idem erat diſſuaſuor. operæ Clodianæ pontes occuparant. tabellæ miniſtrabantur, ita ut nulla daretur, Vti rogas. hic tibi Roſtra Cato aduolat, conuicium Piſoni cos. mirificum facit; ſi id eſt cõuicium, uox plena grauitatis, plena auctoritatis, plena denique ſalutis. accedit eodem etiam noſter Hortenſius, multi præterea boni. inſignis uero opera Fauonij fuit. hoc concurſu optimatum comitia dimittuntur: ſenatus uocatur. cum decerneretur frequenti ſenatu, contra pugnante Piſone, ad pedes omnium ſingillatim accidente Clodio, ut conſules populum cohortarentur ad rogationem accipiendam: homines ad XV. Curioni nullum S. C. facienti aſſenſerunt: facile ex altera parte CCCC affuerunt. acta res eſt. Fuſius tertium conceſſit. Clodius conciones miſeras habebat, in quibus Lucullum, Hortenſium, C. Piſonem, Meſſallam cos. contumelioſe lædebat, me tantum comperiſſe omnia criminabatur. ſenatus & de prouincijs prætorum, & de legationibus, & de ceteris rebus decernebat, ut ante, quàm rogatio lata eſſet, ne quid ageretur. Habes res Romanas. ſed tamen etiam illud, quod ego non ſperaram, audi. Meſſalla cos. eſt egregius, fortis, conſtans, diligens, noſtri laudator, amator, imitator. ille alter uno uitio minus uitioſus, quòd iners, quòd ſomni plenus, quòd imperitus, quòd ἀπρακτότατος, ſed uoluntate ita καχέκτης, ut Pompeium poſt illam concionem, qua ab eo ſenatus laudatus eſt, odiſſe cœperit. itaque mirum in modum omnes à ſe bonos alienauit. neque id magis amicitia Clodij adductus facit, quàm ſtudio perditarum rerum, atque partium. ſed habet ſui ſimilem in magiſtratibus,

præter

præter Fuſium, neminē. bonis utimur tribunis pl. Cornuto uero pſeudocatone. quid quæris? num ad priuata redeam? Τὸ δ' κρις promiſſa patrauit. tu mandata effice, quæ recepiſti. Quinctus frater, qui Argiletani ædificij reliquum dodrantē emit HS DCCXXV, Tuſculanum uenditat, ut, ſi poſſit, emat Pacilianam domum. Cum Lucceio in gratiam redi. uidero hominem. ualde petitur. renauabo operam. Tu, quid agas, ubi ſis, cuiuſmodi iſtæ res ſint, fac me quamdiligentiſſime certiorem. Idibus Febr. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

ASIAM Quincto, ſuauiſſimo fratri, obtigiſſe audiſti. nō enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor, quàm ullius noſtrū literæ nunciarint. nunc, quoniā & laudis auidiſſimi ſemper fuimus, & præter ceteros φιλέλληνες & ſumus, & habemur, & multorū odia, atque inimicitias reip. cauſſa ſuſcepimus; παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο; curaq́;, et effice, ut ab omnibus et laudemur, et amemur. his de rebus plura ad te in ea epiſtola ſcribā, quam ipſi Quincto dabo. Tu me, uelim, certiorem facias, quid de meis mādatis egeris, atque etiā, quid de tuo negocio. nā ut Brūduſio profectus es, nullæ mihi abs te ſūt redditæ literæ. ualde aueo ſcire, quid agas. id. Mart. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

QVAERIS ex me, quid acciderit de iudicio, quod tam præter opinionem omnium factum ſit: & ſimul uis ſcire, quo modo ego minus, quàm ſoleam, prœliatus ſim. reſpondebo tibi ὕστερον πρότερον, Ὁμηρικῶς.

Ego

Ego enim, quàm diu ſenatus auctoritas mihi defendenda fuit, ſic acriter, & uehementer prœliatus ſum, ut clamor, concurſusq; maxima cum mea laude fierent, quòd ſi tibi unquam ſum uiſus in rep. fortis, certe me in illa cauſſa admiratus eſſes. cum enim ille ad conciones confugiſſet, in hisq; meo nomine ad inuidiam uteretur: dij immortales, quas ego pugnas, & quantas ſtrages edidi: quos impetus in Piſonem, in Curionem, in totam illam manum feci: quo modo ſum inſectatus leuitatem ſenum, libidinem iuuentutis. ſæpe, ita me dij iuuent, te non ſolum auctorem conſiliorum meorum, uerum etiam ſpectatorem pugnarum mirificarum deſideraui. poſtea uero quàm Hortenſius excogitauit, ut legem de religione Fuſius trib. pl. ferret; in qua nihil aliud à conſulari rogatione differebat, niſi iudicum genus; (in eo autem erant omnia) pugnauitq;, ut ita fieret; quòd & ſibi, & alijs perſuaſerat, nullis illum iudicibus effugere poſſe: contraxi uela, perſpiciens inopiam iudicum; neque dixi quicquam pro teſtimonio, niſi quod erat ita notum, atque teſtatum, ut non poſſem præterire. itaque, ſi cauſſam quæris abſolutionis, (ut iam πρὸς τὸ πρότερον reuertar,) egeſtas iudicum fuit, & turpitudo. id autem ut accideret, commiſſum eſt Hortensij conſilio: qui dum ueritus eſt, ne Fuſius ei legi intercederet, quæ ex S. C. ferebatur, non uidit illud, ſatius eſſe, illum in infamiæ relinqui ſordibus, quàm infirmo iudicio committi: ſed ductus odio properauit rem deducere in iudicium, cum illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret. Sed iudicium, ſi quæris, quale fuerit; incredibili exitu, ſic, uti nunc ex euentu ab

alijs,

aliȷs, à me tamen ex ipſo initio conſilium Hortenſiȷ *reprehendatur. nam ut reiectio facta eſt clamoribus maximis; cum accuſator, tanquam cenſor bonus, homines nequiſsimos reȷceret, reus, tanquam clemens laniſta, frugaliſsimum quenque ſecerneret; ut primum iudices conſederunt, ualde diffidere boni cœperunt. non enim unquam turpior in ludo talario conſeſſus fuit. maculoſi ſenatores, nudi equites, tribuni non tam ærariȷ, ut appellãtur, quàm ærati. pauci tamẽ boni inerãt, quos reiectione fugare ille non potuerat, qui mæſti inter ſui diſſimiles, & mærentes ſedebant, & contagione turpitudinis uehementer permouebantur. hic, ut quæque res ad conſilium primis petitionibus referebatur, incredibilis erat ſeueritas: nulla uarietate ſententiarum: nihil impetrabat reus: plus accuſatori dabatur, quàm poſtulabat: triumphabat (quid quæris?)* Hortenſius *ſe uidiſſe tantum: nemo erat, qui illum reum, ac non millies condemnatum arbitraretur. me uero teſte producto, credo te ex acclamatione* Clodiȷ *aduocatorum audiſſe, quæ conſurrectio iudicum facta ſit, ut me circunſteterint, ut aperte iugula ſua pro meo capite* P. Clodio *oſtentarint. quæ mihi res multo honorificentior uiſa eſt, quàm aut illa, cum iurare tui ciues* Xenocratem *teſtimonium dicentem prohibuerunt; aut cum tabulas* Metelli Numidici, *cum hæ, ut mos eſt, circũferrentur, noſtri iudices aſpicere noluerunt. multo hæc, inquam, noſtra res maior. itaque iudicum uocibus, cum ego ſic ab his, ut ſalus patriæ, defenderer, fractus reus, & una patroni omnes conciderunt. ad me autem eadem frequentia poſtridie conuenit, qua cum abiens conſulatu*

ſum

ſum domum reductus. clamare præclari Ariopagitæ, *ſe non eſſe uenturos, niſi præſidio conſtituto. refertur ad conſilium: una ſola ſententia præſidium non deſiderauit. defertur res ad ſenatum: grauiſſime, ornatiſſimeq; decernitur. laudantur iudices. datur negocium magiſtratibus. reſponſurum hominem nemo arbitrabatur.* Εσπετε νῦν μοι μοῦσαι, Οππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. *noſti* Caluum, *ex* Nanneianis, *illum laudatorem meum, de cuius oratione erga me honorifica ad te ſcripſeram. biduo per unum ſeruum, & eum ex ludo gladiatorio, confecit totum negocium: accerſiuit ad ſe, promiſit, interceſſit, dedit. iam uero (ò dij boni rem perditam) etiam noctes certarum mulierum, atque adoleſcentulorum nobilium introductiones nõnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt. ita, ſummo diſceſſu bonorum, pleno foro ſeruorum,* XX. *indices ita fortes tamen fuerunt, ut, sũmo propoſito periculo, uel perire maluerint, quàm perdere omnia.* XXXI. *fuerunt, quos fames magis, quàm fama, commouerit. quorum* Catulus *cum uidiſſet quendam,* Q*uid uos, inquit, præſidium à nobis poſtulabatis? an, ne nummi uobis eriperentur, timebatis?* Ha*bes, ut breuiſſime potui, genus iudicij, & cauſſam abſolutionis.* Q*uæris deinceps, qui nunc ſit ſtatus reip. et qui meus.* Reip. *ſtatum illum, quem tu meo conſilio, ego diuino confirmatum putabam, qui bonorum omnium coniunctione, & auctoritate conſulatus mei fixus, & fundatus uidebatur, niſi quis nos deus reſpexerit, elapſum ſcito eſſe de manibus uno hoc iudicio; ſi iudicium eſt, triginta homines populi* R. *leuiſſimos, ac nequiſſimos, nummulis acceptis, ius, & fas omne delere, &, quod omnes*

non

non modo homines, uerum etiam pecudes factum eſſe ſciebant, id, Caluum, & Plautum, & Spongiam, & ceteras huiuſmodi quiſquilias ſtatuere, nunquam eſſe factum. ſed tamen ut te de rep. conſoler; non ita, ut ſperarunt mali, tanto impoſito rep. uulnere, alacris exultat improbitas in uictoria. nam plane ita putauerunt, cum religio, cum pudicitia, cum iudiciorum fides, cum ſenatus auctoritas concidiſſet, fore, ut aperte uictrix nequitia, ac libido pœnas ab optimo quoque peteret ſui doloris, quem improbiſſimo cuique inuſſerat ſeueritas conſulatus mei. idem ego ille, (non enim mihi uideor inſolenter gloriari, cum de me apud te loquor, in ea preſertim epiſtola, quam nolo aliis legi) idem, inquam, ego recreaui afflictos animos bonorum, unumquenque confirmans, & excitans. inſectandis uero, exagitandisq; nummariis iudicibus, omnem omnibus ſtudioſis, ac fautoribus illius uictoriæ παῤῥησίαν eripui. Piſonem cos. nulla in re conſiſtere unquam ſum paſſus: deſponſam homini iam Syriam ademi: ſenatum ad priſtinam ſuam ſeueritatem reuocaui, atque abiectum excitaui: Clodium præſentem fregi in ſenatu, cum oratione perpetua, pleniſſima grauitatis, tum altercatione eiuſmodi, ex qua licet pauca deguſtes. nam cetera non poſſunt habere eandem neque uim, neque uenuſtatem, remoto illo ſtudio contentionis, quem ἀγῶνα uos appellatis. Nam, ut idibus Maii in ſenatum conuenimus, rogatus ego ſententiam, multa dixi de ſumma reip. atque ille locus inductus eſt à me diuinitus; ne, una plaga accepta, patres conſcripti conciderent; ne deficerent: uulnus eſſe eiuſmodi, quod

*quod mihi neque diſſimulandum, neque pertimeſcendum uideretur: ne aut ignorando ſtultiſſimi * iudicaremur. bis abſolutum eſſe Lentulum, bis Catilinam: hunc tertium iam eſſe à iudicibus in remp. immiſſum. erras Clodi: non te iudices urbi, ſed carceri reſeruarunt; neque retinere in ciuitate, ſed exilio priuare uoluerunt. quamobrem patres conſcripti erigite animos, retinete ueſtram dignitatem. manet illa in rep. bonorum conſenſio: dolor acceſſit bonis uiris; uirtus non eſt imminuta: nihil eſt damni factum noui, ſed, quod erat, inuentum eſt in unius hominis perditi iudicio. plures ſimiles reperti ſunt. Sed quid ago? pene orationem in epiſtolam incluſi. Redeo ad altercationem. Surgit pulchellus puer: obijcit mihi, me ad Baias fuiſſe. falſum: ſed tamen quid huic ſimile eſt? inquam. quaſi in operto dicas fuiſſe. Quid, inquit, homini Arpinati cum aquis calidis? narra inquam patrono tuo, qui Arpinateis aquas concupiuit. noſti enim marinas. Quouſque, inquit, hũc regem feremus? regem appellas, inquam, cum rex tui mentionem nullam fecerit? ille autem regis hereditatem ſpe deuorarat. Domum, inquit, emiſti. putas, inquĩ, dicere, iudices emiſti? Iuranti, inquit, tibi non crediderunt. mihi uero, inquam, XX iudices crediderunt: XXXI, quoniam nummos ante acceperunt, tibi nil crediderunt. Magnis clamoribus afflictus conticuit, et concidit. Noſter autem ſtatus eſt hic. Apud bonos ijdem ſumus, quos reliquiſti; apud ſordem urbis, & fæcem multo melius, quàm reliquiſti. nam & illud nobis non obeſt, uideri noſtrum teſtimonium non ualuiſſe. miſſus eſt ſanguis inuidiæ ſine dolore, atque etiam hoc magis,*

gis, quòd omnes illi fautores illius flagitij, rem manifeſtam illam redemptam eſſe à iudicibus, confitentur. Accedit illud, quòd illa concionalis hirudo ærarij, miſera, & ieiuna plebecula, me ab hoc Magno unice diligi putat. & hercule multa & iucunda conſuetudine coniuncti inter nos ſumus, uſque eò, ut noſtri iſti comeſſatores coniurationis, barbatuli iuuenes, illum in ſermonibus Cneum Ciceronem appellent. itaque & ludis, & gladiatoribus mirandas ἐπισημασίας ſine ulla paſtoricia fiſtula auferebamus. nunc eſt expectatio comitiorum: in quæ omnibus inuitis trudit noſter Magnus Auli filium: atque in eo neque auctoritate, neque gratia pugnat, ſed quibus Philippus omnia caſtella expugnari poſſe dicebat, in quæ modo aſellus onuſtus auro poſſet aſcendere. Conſul autem ille, deterioris hiſtrionis ſimilis, ſuſcepiſſe negocium dicitur, & domi diuiſores habere: quod ego non credo. ſed S. C. duo iam facta ſunt, odioſa, quòd in conſulem facta putantur, Catone, & Domitio poſtulante; unum, ut apud magiſtratus inquiri liceret; alterum, cuiuſmodi diuiſores haberent, aduerſus remp. Lurco autem tribunus pl. qui magiſtratum ſimul cum lege Aelia inijt, ſolutus eſt & Aelia, & Fuſia, ut legem de ambitu ferret; quam ille bono auſpicio claudus homo promulgauit. ita comitia in a. d. VI. Kal. Sext. dilata ſunt. noui eſt in lege hoc, ut, qui nummos in tribu pronunciauerit, ſi non dederit, impune ſit; ſin dederit, ut, quoad uiuat, ſingulis tribubus HS ∞ ∞ ∞ debeat. dixi, hanc legem P. Clodium iam antea ſeruaſſe: pronunciare enim ſolitum eſſe, & non dare. Sed heus tu, uides ne conſulatum

C *illum*

illum noſtrum, quem Curio antea ἀποθέωσιν uocabat, ſi hic factus erit, fabam mimum futurum. quare, ut opinor, φιλοσοφητέον, id quod tu facis, et iſtos conſulatus non flocciſacteon? Quod ad me ſcribis, te in Aſiam ſtatuiſſe non ire: equidem mallem, ut ires. ac uereor, ne quid in iſta re minus commode fiat. ſed tamen non poſſum reprehendere conſilium tuum, preſertim cum egomet in prouinciam non ſim profectus. Epigrammatis tuis, quæ in Amaltheo poſuiſti, contenti erimus; preſertim cum & Chilius nos reliquerit, & Archias nil de me ſcripſerit. ac uereor, ne Lucullus, quoniam græcum poema condidit, nunc ad Cæcilianam fabulam ſpectet. Antonio tuo nomine gratias egi; eamq; epiſtolam Manlio dedi. Ad te ideo antea rarius ſcripſi, quòd non habebam idoneum, cui darem; nec ſatis ſciebam, quid darem. te ualde uindicaui. Cincius ſi quid ad me tui negocij detulerit, ſuſcipiam: ſed nunc magis in ſuo eſt occupatus; in quo ego ei non deſum. Tu, ſi uno in loco es futurus, crebras à nobis literas expecta, aſt plures etiam ipſe mittito. Velim ad me ſcribas, cuiuſmodi ſit Ἀμαλθεῖον tuum, quo ornatu, qua τοποθεσία; & quæ poemata, quasq; hiſtorias de Ἀμαλθείᾳ habes, ad me mittas. lubet mihi facere in Arpinati. ego tibi aliquid de meis ſcriptis mittam. nihil erat abſoluti. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

MAGNA mihi uarietas uoluntatis, & diſſimilitudo opinionis, & iudicij Quincti fratris mei demonſtrata eſt ex literis tuis, in quibus ad me epiſtolarum illius exempla miſiſti. qua ex re & moleſtia ſum tanta affectus,

affectus, quantam mihi meus amor ſummus erga utrunque ueſtrum afferre debuit; & admiratione, quidnam accidiſſet, quod afferret Quincto, fratri meo, aut offenſionem tam grauem, aut commutationem tantam uoluntatis. atque illud à me iam ante intelligebatur, quod te quoque ipſum diſcedentem à nobis ſuſpicari uidebam, ſubeſſe neſcio quid opinionis incommodæ, ſauciumq́; eius animum; & inſediſſe quaſdam odioſas ſuſpiciones: quibus ego mederi cum cuperem & antea ſæpe, & uehementius etiam poſt ſortitionem prouinciæ; nec tantum intelligebam ei eſſe offenſionis, quantum literæ tuæ declarant: nec tantum proficiebam, quantum uolebam. ſed tamen hoc me ipſe conſolabar, quòd non dubitabam, quin te ille aut Dyrrhachij, aut in iſtis locis uſpiam uiſurus eſſet. quod cum accidiſſet; confidebam, ac mihi perſuaſeram fore, ut omnia placarentur inter uos non modo ſermone, ac diſputatione, ſed conſpectu ipſo, congreſſuq́; ueſtro. nam, quanta ſit in Quincto, fratre meo, comitas, quanta iucunditas, quàm mollis animus & ad accipiendam, & ad deponendã offenſionem, nihil attinet me ad te, qui ea noſti, ſcribere. ſed accidit perincommode, quòd eum nuſquam uidiſti. ualuit enim plus, quod erat illi non nullorum artificijs inculcatum, quàm aut officium, aut neceſſitudo, aut amor ueſter ille priſtinus, qui plurimum ualere debuit. atque huius incommodi culpa ubi reſideat, facilius poſſum exiſtimare, quàm ſcribere: uereor enim, ne, dum defendam meos, non parcam tuis. nam ſic intelligo; ut nil à domeſticis uulneris factum ſit, illud quidem, quod erat, eos certe ſanare potuiſſe. ſed huiuſce rei uitium totius,

 quod

quod aliquanto etiam latius patet, quàm uidetur, præſenti tibi commodius exponam. De iјs litteris, quas ad te Theſſalonica miſit, & de ſermonibus, quos ab illo et Romæ apud amicos tuos, et in itinere habitos putas; ecquid tantum cauſſæ ſit, ignoro: ſed omnis in tua poſita eſt humanitate mihi ſpes huius leuandæ moleſtiæ. nam, ſi ita eſſe ſtatueris, & irritabiles animos eſſe optimorum ſæpe hominum, & eoſdem placabiles; & eſſe hanc agilitatem, ut ita dicam, mollitiemq; naturæ plerunque bonitatis; &, id quod caput eſt, nobis inter nos noſtra ſiue incommoda, ſiue uitia, ſiue iniurias eſſe tolerandas: facile hæc, quemadmodum ſpero, mitigabuntur. quod, ego, ut facias, te rogo. nam ad me, qui te unice diligo, maxime pertinet, neminem eſſe meorum, qui aut te non amet, aut abs te non ametur. Illa pars epiſtolæ tuæ minime fuit neceſſaria, in qua exponis, quas facultates aut prouincialium, aut urbanorum commodorum & aliјs temporibus, &, me ipſo conſule, prætermiſeris. mihi enim perſpecta eſt & integritas, & magnitudo animi tui: neque ego inter me, atque te quidquam intereſſe unquam duxi, præter uoluntatem inſtitutæ uitæ: quòd me ambitio quædam ad honorum ſtudium, te autem alia minime reprehendenda ratio ad honeſtum ocium duxit. uera quidem laude probitatis, diligentiæ, religionis neque me tibi, neque quenquā antepono. amoris uero erga me, cum à fraterno amore, domeſticoq; diſceſſi, tibi primas defero. uidi enim, uidi, penituſq; perſpexi in meis uariјs temporibus & ſolicitudines, et lætitias tuas. fuit enim mihi ſæpe & laudis noſtræ gratulatio tua iucunda, & timoris conſolatio grata. quin mihi nunc, te abſente,

ſente, non ſolum conſilium, quo tu excellis, ſed etiam ſermonis communicatio, quæ mihi ſuauiſſima tecum ſolet eſſe, maxime deeſt. quid dicam, in publica re? quo in genere mihi diligenti eſſe non licet. an in forenſi labore? quem antea propter ambitionem ſuſtinebam, nunc ut dignitatem tueri gratia poſſim. an in ipſis domeſticis negocijs? in quibus ego cum antea, tum uero poſt diſceſſum fratris te, ſermonesq́; noſtros deſidero. poſtremo non labor meus, non requies; non negocium, non ocium; non forenſes res, non domeſticæ, non publicæ, nõ priuatæ carere diutius tuo ſuauiſſimo, atque amantiſſimo conſilio, ac ſermone poſſunt. atque harum rerum commemorationem uerecundia ſæpe impediuit utriuſque noſtrum. nunc autem ea fuit neceſſaria propter eam partem epiſtolæ tuæ, per quam te, ac mores tuos mihi purgatos, ac probatos eſſe uoluiſti. atque in iſta incommoditate alienati illius animi, et offenſi, illud ineſt tamen commodi, quòd & mihi, & ceteris amicis tuis nota fuit, & abs te aliquando teſtificata tua uoluntas omittendæ prouinciæ; ut, quòd una non eſtis, non diſſenſione, ac diſſidio ueſtro, ſed uoluntate, ac iudicio tuo factum eſſe uideatur. quare & illa, quæ uiolata, expiabuntur; et hæc noſtra, quæ ſunt ſanctiſſime conſeruata, ſuam religionem obtinebunt. Nos hic in rep. infirma, miſera, cõmutabiliq́; uerſamur. credo enim te audiſſe, noſtros, equites pene à ſenatu eſſe diſiunctos. qui primum illud ualde grauiter tulerunt, promulgatum ex S. C. fuiſſe, ut de ijs, qui ob iudicandum pecuniam accepiſſent, quæreretur. qua in re decernenda cum ego caſu non affuiſſem; ſenſiſſemq́; id equeſtrem ordinem ferre moleſte, neque

aperte dicere; obiurgaui ſenatum, ut mihi uiſus ſum, ſumma cum auctoritate; & in cauſa non uerecunda, admodum grauis, & copioſus fui. Ecce aliæ deliciæ equitum uix ferendæ, quas ego non ſolum tuli, ſed etiam ornaui. Aſiani, qui de cenſoribus conduxerant, queſti ſunt in ſenatu, ſe cupiditate prolapſos, nimium magno conduxiſſe: ut induceretur locatio, poſtulauerunt. ego princeps in adiutoribus, atque adeo ſecundus. nam, ut illi auderent hoc poſtulare, Craſſus eos impulit. inuidioſa res, turpis poſtulatio, et confeſſio temeritatis. ſummum erat periculum, ne, ſi nihil impetraſſent, plane alienarentur à ſenatu. huic quoque rei ſubuentum eſt maxime à nobis; perfectumq́;, ut frequentiſſimo ſenatu, & libentiſſimo uterentur; multaq́; à me de ordinum dignitate, & concordia dicta ſunt Kal. Dec. et poſtridie. neque adhuc res confecta eſt, ſed uoluntas ſenatus perſpecta: unus enim contradixerat Metellus cos. des. diu erat dicturus, ad quem propter diei breuitatem peruentum non eſt, heros ille noſter Cato. ſic ego conſeruans rationem, inſtitutionemq́; noſtram, tueor, ut poſſum, illam à me conglutinatam concordiam. ſed tamen, quoniam iſta ſunt infirma, munitur quædam nobis ad retinendas opes noſtras tuta, ut ſpero, uia, quam tibi litteris ſatis explicare non poſſum, ſignificatione parua oſtendam tamen. utor Pompeio familiariſſime. uideo, quid dicas. cauebo, quæ ſunt cauenda: ac ſcribam alias ad te de meis conſilijs capeſſendæ reip. plura. Lucceium ſcito conſulatum habere in animo ſtatim petere. duo enim ſoli dicuntur petituri. Cæſar cum eo coire per Arrium cogitat: & Bibulus cum hoc ſe putat per C. Piſo-

nem

nem poſſe coniungi. rides? non ſunt hæc ridicula, mihi crede. quid aliud ſcribam ad te? quid? multa ſunt; ſed in aliud tempus. Te ſi expectari uelis, cures ut ſciam. iam illud moleſte rogo, quod maxime cupio, ut quamprimum uenias. Nonis Dec. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL mihi nunc ſcito tam deeſſe, quàm hominem eum, quicum omnia, quæ me cura aliqua afficiunt, una communicem, qui me amet, qui ſapiat, quicum loquar, nihil fingam, nihil diſsimulem, nihil obtegam: abeſt enim frater ἀφελέστατος, & amantiſſimus Metellus. non homo, ſed litus, atque aer, & ſolitudo mera. tu autem, qui ſæpiſſime curam, & angorem animi mei ſermone, & conſilio leuaſti tuo; qui mihi & in publica re ſocius, & in priuatis omnibus cóſcius, & omnium meorum ſermonum, & cóſiliorũ particeps eſſe ſoles, ubinam es? ita ſum deſtitutus, ut tantum requietis habeam, quantum cum uxore, & filiola, & mellito Cicerone conſumitur. nam illæ ambitioſæ noſtræ, fucoſæq; amicitiæ ſunt in quodam ſplendore forenſi, fructum domeſticum non habent. itaque, cum bene completa domus eſt, tempore matutino, cum ad forum ſtipati gregibus amicorum deſcendimus, reperire ex magna turba neminem poſſumus, quocum aut iocari libere, aut ſuſpirare familiariter poſſimus. quare te expectamus, te deſideramus, te iam etiam accerſimus. multa ſunt enim, quæ me ſolicitant, anguntq;: quæ mihi uideor, aures nactus tuas, unius ambulationis ſermone

exhaurire poſſe. ac domeſticarum quidem ſolicitudinum aculeos omnes, & ſcrupulos occultabo, neque ego huic epiſtolæ, atque ignoto tabellario committam. atque hi (nolo enim te permoueri) non ſunt permoleſti, ſed tamen inſident, & urgent, & nullius amantis conſilio, aut ſermone requieſcunt. In rep. uero, quanquam animus eſt præſens, tamen uoluntas etiam atque etiam ipſa me deficit. nam, ut ea breuiter, quæ poſt tuum diſceſſum acta ſunt, colligam; iam exclames neceſſe eſt, res Romanas diutius ſtare non poſſe. etenim poſt profectionem tuam primus, ut opinor, introitus fuit in cauſſam fabulæ Clodianæ: in qua ego nactus, ut mihi uidebar, locum reſecandæ libidinis, & coercendæ iuuentutis, uehemens fui, & omnes profudi uires animi, atque ingenij mei, non odio adductus alicuius, ſed ſpe non corrigendæ, ſed ſanandæ ciuitatis. afflicta reſp. eſt empto, conſtupratoq; iudicio. uide, quæ ſint poſtea conſecuta. Conſul eſt impoſitus is nobis, quem nemo præter nos philoſophos aſpicere ſine ſuſpirio poſſet. quantum hoc uulnus? facto S. C. de ambitu, de iudicijs, nulla lex perlata, exagitatus ſenatus, alienati equites Romani. ſic ille annus duo firmamenta reip. per me unum conſtituta, euertit: nam & ſenatus auctoritatem abiecit; & ordinum concordiam diſiunxit. inſtat hic nunc ille annus egregius. eius initium eiuſmodi fuit, ut anniuerſaria ſacra Iuuentutis non committerentur. nam M. Luculli uxorem Memmius ſuis ſacris initiauit. Menelaus ægre id paſſus diuortium fecit. quanquam ille paſtor Idæus Menelaum ſolum contempſerit: hic noſter Paris tam Menelaum, quàm Agamemnonem liberum non putauit.

Eſt

Eſt autem C. Herennius quidam tribunus pl. quem tu fortaſſe ne noſti quidem: tametſi poteris noſſe: tribulis enim tuus eſt; & Sextus, pater eius, nummos uobis diuidere ſolebat. is ad plebem P. Clodium traducit: idemq; fert, ut uniuerſus populus in campo Martio ſuffragium de re Clodij ferat. hunc ego accepi in ſenatu, ut ſoleo: ſed nihil eſto illo homine lentius. Metellus eſt conſul egregius, & nos amat; ſed imminuit auctoritatem ſuam, quòd habere dicit cauſſam promulgatam. illud idem de Clodio. Auli autem filius, ò dij immortales, quàm ignauus, ac ſine animo miles; quàm dignus, qui Palicano, ſicut facit, os ad male audiendum quotidie præbeat. Agraria autem promulgata eſt à Flauio, ſane leuis, eadem fere, quæ fuit Plotia. ſed interea πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ' ὄναρ quiſquam inueniri poteſt. qui poterat, familiaris noſter (ſic eſt enim: uolo te hoc ſcire) Pompeius togulam illam pictam ſilentio tuetur ſuam. Craſſus uerbum nullum contra gratiam. ceteros iam noſti: qui ita ſunt ſtulti, ut, amiſſa rep. piſcinas ſuas fore ſaluas ſperare uideantur. unus eſt, qui curet, conſtantia magis, & integritate, quàm, ut mihi uidetur, conſilio, aut ingenio, Cato, qui miſeros publicanos, quos habuit amantiſſimos ſui, tertium iam menſem uexat, neque ijs à ſenatu reſponſum dari patitur. ita nos cogimur reliquis de rebus nihil decernere ante, quàm publicanis reſponſum ſit. quare etiam legationes reiectum iri puto. nũc uides, quibus fluctibus iactemur: & ſi ex ijs, quæ ſcripſimus, tamen etiam à me non ſcripta perſpicis; reuiſe nos aliquãdo; &, quanquam ſunt hæc fugienda, quò te uoco, tamen fac, ut amorem noſtrum tanti æſtimes, ut eò uel

cum

cum his moleſtis peruenire uelis. nam, ne abſens cenſeare, curabo edicendum, & proponendum locis omnibus. ſub luſtrum autem cenſeri, germani negociatoris eſt. quare cura, ut te quamprimum uideamus. vale. XI. *Kal. Feb.* Q. *Metello, &* L. *Afranio cos.*

CICERO ATTICO S. 17

NON *modo, ſi mihi tantum eſſet ocij, quantum eſt tibi; uerum etiam, ſi tam breues epiſtolas uelim mittere; (quod tu ſoles facere) te ſuperarem, & in ſcripto multo eſſem crebrior, quàm tu: ſed ad ſummas, atque incredibiles occupationes meas accedit, quòd nullam à me epiſtolam ad te ſino abſque argumento, ac ſententia uenire. & primum tibi, ut æquum eſt, ciui amanti patriam, quæ ſunt in rep. exponam: deinde, quoniam tibi amore nos proximi ſumus, ſcribemus etiam de nobis ea, quæ ſcire te non nolle arbitramur. Atque in rep. nunc quidem maxime* Gallici *belli uerſatur metus. nam* Edui, *fratres noſtri, pugnant:* Sequani *male pugnarunt: &* Heluetij *ſine dubio ſunt in armis, excurſionesq́; in prouinciam faciunt. ſenatus decreuit, ut conſules duas* Gallias *ſortirentur, delectus haberetur, uacationes ne ualerent, legati cum auctoritate mitterentur, qui adirent* Galliæ *ciuitates, darentq́; operam, ne eæ cum* Heluetijs *ſe iungerent. legati ſunt* Q. Metellus Creticus, & L. Flaccus, & , τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μῦρον, Lentulus Clodiæ *filius. atque hoc loco illud non queo præterire; quòd, cum de conſularibus mea prima ſors exiſſet, una uoce ſenatus frequens retinendum me in urbe cenſuit. hoc idem poſt me* Pompeio *accidit:*

ut

ut nos duo, quaſi pignora reip. retineri uideremur. quid enim ego aliorum in me ἐπιφωνήματα expectem, cum hæc domi naſcantur? Vrbanæ autem res ſic ſe habent. Agraria lex à Flauio tribuno pl. uehementer agitabatur auctore Pompeio: quæ nihil populare habebat, præter auctorem. ex hac ego lege, ſecunda concionis uoluntate, omnia illa tollebam, quæ ad priuatorum incommodum pertinebant: liberabam agrum eum, qui P. Mucio, L. Calpurnio cos. publicus fuiſſet: Syllanorum hominum poſſeſſiones confirmabam: Volaterranos, & Artemitanos, quorum agrum Sylla publicarat, neque diuiſerat, in ſua poſſeſſione retinebam: unam rationem non reijciebam, ut ager hac aduenticia pecunia èmeretur, quæ ex nouis uectigalibus per quinquennium reciperetur. huic toti rationi agrariæ ſenatus aduerſabatur, ſuſpicans Pompeio nouam quandam potentiam quæri. Pompeius uero ad uoluntatem perferendæ legis incubuerat. ego autem magna cum agrariorum gratia confirmabam omnium priuatorum poſſeſſiones: is enim eſt noſter exercitus, hominum, ut tute ſcis locupletium. populo autem, Pompeioq́; (nam id quoque uolebam) ſatisfaciebam emptione: qua conſtituta diligenter, & ſentinam urbis exhauriri, & Italiæ ſolitudinem frequentari poſſe arbitrabar. ſed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus eſt conſul ſane bonus, & nos admodum diligit. ille alter ita nihil eſt, ut plane, quid emerit, neſciat. Hæc ſunt in republica: niſi illud etiam ad remp. putes pertinere, Herennium quendam, tribuno pl. tribulem tuum, ſane hominem nequam,

atque

atque egentem, ſæpe iam de P. Clodio *ad plebem traducendo agere cœpiſſe. huic frequenter interceditur.* Hæc *ſunt, ut opinor, in rep.* Ego *autem, ut ſemel nonarum illarum* Decembrium*, iunctam inuidiæ, ac multorũ inimicitijs, eximiam quandam, atque immortalem gloriam conſecutus ſum; non deſtiti eadem animi magnitudine in rep. uerſari, & illam inſtitutam, ac ſuſceptam dignitatem tueri. ſed poſtea quàm primum* Clodij *abſolutione leuitatem, infirmitatemq́; iudiciorum perſpexi; deinde uidi noſtros publicanos facile à ſenatu diſiungi, quanquam à me ipſo non diuellerentur; tum autem beatos homines (hos piſcinarios dico, amicos tuos) non obſcure nobis inuidere: putaui, mihi maiores quaſdam opes, et firmiora præſidia eſſe quærenda. itaque primum eum, qui nimium diu de rebus noſtris tacuerat,* Pompeium *adduxi in eam uoluntatem, ut in ſenatu non ſemel, ſed ſæpe, multisq́; uerbis ſuis mihi ſalutem imperij, atque orbis terrarum adiudicarit. quod non tam interfuit mea, (neque enim illæ res aut ita ſunt obſcuræ, ut teſtimonium; aut ita dubiæ, ut laudationem deſiderent) quàm reip. quòd erant quidam improbi, qui contentionem fore aliquam mihi cum* Pompeio*, ex illarum rerum diſſenſione, arbitrarentur. cum hoc ego me tanta familiaritate coniunxi, ut uterque noſtrum in ſua ratione munitior, & in rep. firmior hac coniunctione eſſe poſſit. odia autem illa libidinoſæ, & delicatæ iuuentutis, quæ erant in me incitata, ſic mitigata ſunt comitate quadam mea, me unum ut omnes illi colant. nihil iam denique à me aſperum in quenquam fit, nec tamen quidquam populare, ac diſſolutum: ſed ita temperata tota*

ratio

ratio eſt, ut reip. conſtãtiam præſtẽ, priuatis rebus meis, propter infirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, odium in me improborum, adhibeam quandam cautionem, & diligentiam. atque ita tamen nouis amicitijs implicati ſumus, ut crebro mihi uafer ille Siculus inſuſurret Epicharmus cantilenam illã ſuam:

Νῆφε, καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

Ac noſtræ quidem rationis, ac uitæ quaſi quandam formam, ut opinor, uides. De tuo autem negocio ſæpe ad me ſcribis: cui mederi nunc non poſſumus: eſt enim illud S. C. ſumma pedariorum uoluntate, nullius noſtrum auctoritate factum. nam, quòd me eſſe ad ſcribendum uides; ex ipſo S. C. intelligere potes, aliam rem tum relatam, hoc autem, de populis liberis, ſine cauſſa additum. & ita factum eſt à P. Seruilio filio, qui in poſtremis ſententiam dixit. ſed immutari hoc tempore non poteſt. itaque conuentus, qui initio celebrabantur, iam diu fieri deſierunt. tu ſi tuis blanditijs tamen à Sicyonijs nummulorum aliquid expreſſeris; uelim, me facias certiorem. Commentarium conſulatus mei græce compoſitum miſi ad te. in quo ſi quid erit, quod homini Attico minus græcum, eruditumq; uideatur; non dicam, quod tibi, ut opinor, Panormi Lucullus de ſuis hiſtorijs dixerat: ſe, quo facilius illas probaret Romani hominis eſſe, idcirco barbara quædam, & obſoleta diſperſiſſe. apud me ſi quid erit eiuſmodi, me imprudente erit, & inuito. latinum ſi perfecero, ad te mittam. tertium poema expectato; ne quod genus à me ipſo laudis meæ prætermittatur. hic tu, caue, dicas, τίς πατέρ' αἰνήσει; ſi eſt enim apud homines quidquam, quod potius ſit; laudetur,

tur; nos uituperemur, qui non potius alia laudemus. quanquam non ἐγκωμιαστικὰ ſunt hæc, ſed ἱστορικὰ, quæ ſcribimus. Quinctus frater purgat ſe mihi per litteras; & affirmat, nil à ſe cuiquam de te ſecus eſſe dictum. uerum hæc nobis coram ſumma cura, & diligentia ſunt agenda: tu modo nos reuiſe aliquando. Coſſinius hic, cui dedi literas, ualde mihi bonus homo, & non leuis, & amans tui uiſus eſt, & talis, qualem eſſe eum tuæ mihi litteræ nunciarant. Vale. idibus Martijs.

CICERO ATTICO S.

CVM *è Pompeiano me Romam recepiſſem ad* IIII. *id. Maij, Cincius noſter eam mihi abs te epiſtolam reddidit, quam tu idib. Febr. dederas. ei nunc epiſtolæ litteris his reſpondebo. Ac primum, tibi perſpectum eſſe iudicium de te meum, lætor. deinde, te in ijs rebus, quæ mihi aſperius à nobis, atque à noſtris, & iniucundius actæ uidebantur, moderatiſſimum fuiſſe, uehementiſſime gaudeo; idq́; neque amoris mediocris, & ingenij ſummi, ac ſapientiæ iudico. qua de re cum ad me ita ſuauiter, diligenter, officioſe, humaniter ſcripſeris, ut non modo hortari te amplius non debeam, ſed ne expectare quidem abs te, aut ab ullo homine tantum facilitatis, ac manſuetudinis potuerim: nihil duco eſſe commodius, quàm de his rebus nihil amplius ſcribere. cum erimus congreſſi, tum, ſi quid res feret, coram inter nos conferemus. Quod ad me de rep. ſcribis, diſputas tu quidem & amanter, & prudenter, & à meis conſilijs ratio tua non abhorret. nam neque de ſtatu nobis noſtræ dignitatis eſt recedendum, neque ſine noſtris copijs intra*

alte=

alterius præſidia ueniendum: & iis, de quo ſcribis, nihil habet amplum, nihil excelſum, nihil non ſummiſſum, atque populare: ueruntamen fuit ratio mihi fortaſſe ad tranquillitatem meorum temporum non inutilis, ſed mehercule reip. multo etiam utilior, quàm mihi, ciuium improborum impetus in me reprimi, cum hominis ampliſſima fortuna, auctoritate, gratia fluctuantem ſententiam confirmaſſem, & à ſpe malorum ad mearum rerum laudem conuertiſſem. quod ſi cum aliqua leuitate mihi faciendum fuiſſet, nullam rem tanti æſtimaſſem: ſed tamen à me ita acta ſunt omnia, non ut ego illi aſſentiens leuior, ſed ut ille me probans grauior uideretur. reliqua ſic à me aguntur, & agentur, ut non committamus, ut ea, quæ geſſimus, fortuito geſſiſſe uideamur. eos bonos uiros, illos quos ſignificas, & eam, quam mihi dicis obtigiſſe, σπάρταν non modo nunquam deſeram, ſed etiam, ſi ego ab illa deſerar, tamen in mea priſtina ſententia permanebo. illud tamen, uelim, exiſtimes, me hanc uiam optimatum poſt Catuli *mortem nec præſidio ullo, nec comitatu tenere. nam, ut ait* Rhyntō, *ut opinor,*

Ὁ μὲν παρ᾽ οὐδέν εἰσιν οἷς δ᾽ οὐδὲν μέλει.

mihi uero ut inuideant piſcinarij noſtri, aut ſcribam ad te alias, aut in congreſſum noſtrū reſeruabo. à curia autem nulla me res diuellet: uel quòd ita rectum eſt: uel quòd rebus meis maxime conſentaneum: uel quòd, à ſenatu quanti fiam, minime me pœnitet. De Sicyoniis, *ut ſcripſi ad te antea, non multum ſpei eſt in ſenatu: nemo eſt enim iam, qui queratur. quare, ſi id expectas, longum eſt: alia uia, ſi qua potes, pugna. cum eſt actum; neque animaduerſum eſt, ad quos pertineret; & raptim*

ptim

ptim in eam ſententiam pedarij concurrerunt. inducendi S. C. maturitas nondum eſt: quòd neque ſunt, qui querantur; & multi partim maleuolentia, partim opinione æquitatis delectantur. Metellus tuus eſt egregius conſul. unum reprehendo, quòd ocium è Gallia non magnopere nunciari gaudet. cupit, credo, triumphare. hoc uellem mediocrius: cetera egregia. Auli filius uero ita ſe gerit, ut eius conſulatus non conſulatus ſit, ſed Magni noſtri ὑπώπιον. De meis ſcriptis, miſi ad te græce perfectum conſulatum meum. eum librum L. Coſſinio dedi. puto te latinis meis delectari, huic autem græco græcum inuidere. alij ſi ſcripſerint, mittemus ad te: ſed, mihi crede, ſimulatque hoc noſtrum legerunt, neſcio quo pacto retardantur. Nunc (ut ad rem meam redeam) L. Papirius Pætus, uir bonus, amatorq; noſter, mihi libros eos, quos Ser. Claudius reliquit, donauit. cum mihi, per legem Cinciam licere capere, Cincius amicus tuus diceret; libenter, dixi, me accepturum, ſi attuliſſet. nunc, ſi me amas, ſi te à me amari ſcis, enitere per amicos, clientes, hoſpites, libertos denique, ac ſeruos tuos, ut ſcheda ne qua depereat. nam & græcis ijs libris, quos ſuſpicor, & latinis, quos ſcio illum reliquiſſe, mihi uehementer opus eſt. ego autem quotidie magis, quod mihi de forenſi labore temporis datur, in his ſtudijs conquieſco. per mihi, per, inquam, gratum feceris, ſi in hoc tam diligens fueris, quàm ſoles in ijs rebus, quas me ualde uelle arbitraris: ipſiuſq; Pæti tibi negocia commendo; de quibus tibi ille agit maximas gratias: &, ut iam inuiſas nos, non ſolum rogo, ſed etiam ſuadeo. Vale.

M. Tullij

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER II.

CICERO ATTICO S.

KAl. Iun. eunti mihi Antium, & gladiatores M. Metelli cupide relinquenti, uenit obuiam tuus puer. is mihi litteras abs te, & commentarium conſulatus mei græce ſcriptum reddidit. in quo lætatus ſum, me aliquanto ante de ijſdem rebus græce item ſcriptum librum L. Coſſinio ad te perferendum dediſſe. nam, ſi ego tuum ante legiſſem, furatum me abs te eſſe diceres. quanquam illa tua (legi enim libenter) horridula mihi, atque incompta uiſa ſunt: ſed tamen erant ornata hoc ipſo, quòd ornamenta neglexerant; & , ut mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant, uidebantur. meus autem liber totum Iſocratis μυροθήκιον, atque omnes eius diſcipulorum arculas, ac non nihil etiam Ariſtotelica pigmenta conſumpſit: quem tu Corcyræ, ut mihi alijs litteris ſignificas, ſtrictim attigiſti, poſt autem, ut arbitror, à Coſſinio accepiſti. quem tibi ego non eſſem auſus mittere, niſi eum lente, ac faſtidioſe probauiſſem. quanquam ad me reſcripſit iam Rhodo Poſſidonius, ſe, noſtrum illud ὑπόμνημα cum legeret, quod ego ad eum, ut ornatius de ijſdem rebus ſcriberet, miſeram, non modo non excitatum eſſe ad ſcribendum, ſed etiam plane perterritum. quid quæris? conturbaui græcam nationem. ita, uulgo qui inſtabant, ut darem ſibi, quod ornarent, iam exhibere mihi

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

moleſtiam deſtiterunt. tu, ſi tibi placuerit liber, curabis, ut & Athenis ſit, & in ceteris oppidis Græciæ: uidetur enim poſſe aliquid noſtris rebus lucis afferre. Oratiunculas autem, & quas poſtulas, & plures etiam mittam: quoniam quidem ea, quæ nos ſcribimus adoleſcentulorum ſtudijs excitati, te etiam delectant. fuit enim mihi commodum, quòd in eis orationibus, quæ Philippicæ nominantur, enituerit ciuis ille tuus Demoſthenes, & quòd ſe ab hoc refractariolo iudiciali dicendi genere abiunxerit, ut σεμνότερός τις, καὶ πολιτικώτερος uideretur, curare, ut meæ quoque eſſent orationes, quæ conſulares nominarentur: quarum una eſt in ſenatu Kal. Ianuarij, altera ad populum de lege agraria, tertia de Othone, quarta pro Rabirio, quincta de proſcriptorum filijs; ſexta, cum prouinciam in concione depoſui; ſeptima, qua Catilinam emiſi; octaua, quam habui ad populum poſtridie, quàm Catilina profugit; nona in concione, quo die Allobroges inuocarunt; decima in ſenatu, nonis Dec. ſunt prætereа duæ breues, quaſi ἀποσπασμάτια legis agrariæ. hoc totum σῶμα, curabo, ut habeas. & quoniam te cum ſcripta, tum res meæ delectant; ijſdem ex libris perſpicies, & quæ geſſerim, & quæ dixerim. aut ne popoſciſſes: ego enim tibi me non offerebam. Quod quæris, quid ſit, quò te accerſam; ac ſimul impeditum te negocijs eſſe ſignificas; neque recuſas, quin, non modo ſi opus ſit, ſed etiam ſi uelim, accurras: nihil ſane eſt neceſſe: ueruntamen uidebare mihi tempora peregrinationis commodius poſſe diſtribuere. nimis abes diu, preſertim cum ſis in pro-

pinquis

pinquis locis : neque nos te fruimur, & tu nobis cares. ac nunc quidem ocium eſt; ſed, ſi paulo plus furor Pul*chelli progredi poſſet, ualde te ego iſtinc excitarem. uerum præclare* Metellus *impedit, & impediet. quid quæris? eſt conſul* φιλόπατρις, *&, ut ſemper iudicaui, natura bonus. ille autem non ſimulat, ſed plane tribunus pl. fieri cupit. qua de re cum in ſenatu ageretur, fregi hominem; & inconſtantiam reprehendi, qui* Romæ *tribunatum pl. peteret, cum in* Sicilia *ædilitatem ſæpe dictitaſſet. ſed neque magnopere dixi eſſe nobis laborandum: quòd nihilo magis ei liciturum eſſet plebeio remp. perdere, quàm ſimilibus eius me conſule patricijs eſſet licitum.* Iam, *cum ſe ille ſeptimo die ueniſſe à* Freto, *neque ſibi obuiam quenquam prodire potuiſſe, & noctu ſe introiſſe dixiſſet, in eóq; ſe in concione iactaſſet: nihil ei noui dixi accidiſſe: ex* Sicilia *ſeptimo die* Romam, *tribus horis* Roma Interamnam: *noctu introiſſe; item ante: non eſſe itum obuiam; ne tum quidem, cum iri maxime debuit. quid quæris? hominem petulantem modeſtum reddo, non ſolum perpetua grauitate orationis, ſed etiam hoc genere dictorum. itaque iam familiariter cum ipſo cauillor etiam, ac iocor. quin etiam cũ candidatum deducerem, is quærit ex me, num conſueſſem* Siculis *locum gladiatoribus dare. negaui. at ego, inquit, nouos patronos inſtituam. ſed ſoror, quæ tantũ habeat conſularis loci, unum mihi ſolum pedem dat. noli, inquam, de uno pede ſororis queri. licet etiam alterum tollas. non conſulare, inquies, dictum. fateor: ſed ego odi illam male cõſularem. ea eſt enim ſeditioſa: ea cũ uiro bellum gerit, neque ſolum cum* Metello, *ſed etiam*

cum Fabio; quòd eos mihi eſſe amicos moleſte fert. Quod de agraria lege quæris, ſane iam uidetur refrixiſſe. Quod me quodam modo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas: nolim ita exiſtimes, me mei præſidij cauſſa cum illo coniunctum eſſe: ſed ita res erat inſtituta, ut, ſi inter nos eſſet aliqua forte diſſenſio, maximas in rep. diſcordias uerſari eſſet neceſſe. quod à me ita præcautum, atque ita prouiſum eſt, non ut ego de optima illa mea ratione decederem; ſed ut ille eſſet melior, & aliquid de populari leuitate deponeret: quem de meis rebus, in quas eum multi incitarant, multo ſcito glorioſius, quàm de ſuis, prædicare. ſibi enim bene geſtæ, mihi conſeruatæ reip. dat teſtimonium. hoc facere illum, mihi quàm proſit, neſcio; reip. certe prodeſt. quid, ſi etiam Cæſarem, cuius nunc uenti ualde ſunt ſecundi, reddo meliorem? num tantum obſum reip.? quin etiam, ſi mihi nemo inuideret; ſi omnes, ut erat æquum, fauerent; tamen non minus eſſet probanda medicina, quæ ſanaret uitioſas partes reip. quàm quæ exſecaret. nunc uero, cum equitatus ille, quem ego in cliuo Capitolino, te ſignifero, ac principe, collocaram, ſenatum deſeruerit; noſtri autem principes digito ſe cælum putent attingere, ſi muli barbati in piſcinis ſint, qui ad manum accedant; alij autem negligant: non ne tibi ſatis prodeſſe uideor, ſi perficio, ut nolint obeſſe, qui poſſunt? nam Catonem noſtrum non tu amas plus, quàm ego. ſed tamen ille, optimo animo utens, & ſumma fide, nocet interdum reip. dicit enim tanquam in Platonis πολιτείᾳ, non tanquam in Romuli fæce, ſententiam. quid uerius, quàm in iudicium uenire, qui ob rem iudicandam

dicandam pecuniam acceperit? cenſuit hoc Cato: aſſenſit ſenatus. equites curiæ bellum, non mihi: nam ego diſſenſi. quid impudentius publicanis renunciantibus? fuit tamen retinendi ordinis cauſſa facienda iactura. reſtitit, & peruicit Cato. itaque nunc, conſule in carcere incluſo, ſæpe item ſeditione commota, aſpirauit nemo eorum, quorum ego concurſu, itemq; conſules, qui poſt me fuerunt, remp. defendere ſolebant. Quid ergo? iſtos, inquies, mercede conductos habebimus? Quid faciemus, ſi aliter non poſſumus? an libertinis, atque etiam ſeruis ſeruiamus? ſed, ut tu ais, ἅλις σπουδῆς. Fauonius meam tribum tulit honeſtius, quàm ſuam, Lucceij perdidit. accuſauit Naſicam inhoneſte, ac modeſtè tamen dixit: ut Rhodi uideretur molis potius, quàm Moloni, operam dediſſe. mihi, quòd defendiſſem, leuiter ſuccenſuit. nunc tamen petit iterum reip. cauſſa. Lucceius quid agat, ſcribam ad te, cum Cæſarem uidero, qui aderit biduo. Quod Sicyonij te lædunt, Catoni, & eius æmulatori attribuas Seruilio. quid? ea plaga non ne ad multos bonos uiros pertinet? ſed, ſi ita placuit, laudemus; deinde in diſſenſionibus ſoli relinquamur. Amalthea mea te expectat, & indiget tui. Tuſculanum, & Pompeianum ualde me delectant; niſi quòd me, illum ipſum uindicem æris alieni, ære non Corinthio, ſed hoc circumforaneo obruerũt. In Gallia ſperamus eſſe ocium. Prognoſtica mea cum oratiunculis propediem expecta. & tamen, quid cogites de aduentu tuo, ſcribe ad nos. nam mihi Pomponia nunciari iuſſit, te menſe Quinctili Romæ fore. id à tuis litteris, quas ad me de acceſſu tuo miſeras, diſcrepabat. Pætus, ut antea ad te ſcripſi,

omnes libros, quos frater ſuus reliquiſſet, mihi donauit. hoc illius munus in tua diligentia poſitum eſt. ſi me amas, cura, ut conſeruentur, & ad me perferantur. hoc mihi nil poteſt eſſe gratius. &, tum græcos, tum uero latinos diligenter ut conſerues, uelim. tuum eſſe hoc munuſculum putabo. Ad Octauium *dedi litteras: cum ipſo nil eram locutus: neque enim iſta tua negocia prouincialia eſſe putabam: neque te in* Toculionibus *habebam. ſed ſcripſi, ut debui, diligenter.* Vale.

CICERO ATTICO S.

CVRA, *amabo te,* Ciceronem *noſtrum, ei nos* θεῖοι *uidemur.* Πελιναίων *in manibus tenebam. & hercule magnum aceruum* Dicæarchi *mihi ante pedes extruxeram. ò magnum hominem, & à quo multo plura didiceris, quàm de* Procilio. Κορινθίων, καὶ Ἀθηναίων *puto me* Romæ *habere. mihi hæredes. lege. hoc doceo: mirabilis uir eſt.* Ἡρώδης, *ſi homo eſſet, eum potius legeret, quàm unam litteram ſcriberet: qui me epiſtola petiuit: ad te, ut uideo, comminus acceſſit. coniuraſſe mallem, quàm reſtitiſſe coniurationi, ſi illum mihi audiendum putaſſem.* De Lollio *ſanus non es. de* Vinio *laudo.* Sed *heus tu, ecquid uides* Kal. *uenire,* Antonium *nõ uenire? indices cogi? nam ita ad me mittunt;* Nigidium *minari in concione, ſe iudicem, qui non affuerit, compellaturum. uelim tamen, ſi quid eſt de* Antonij *aduentu, quod audieris, ſcribas ad me: & quoniam huc non uenis, cœnes apud nos utique prid.* Kal. *caue aliter facias.* Cura, *ut ualeas.*

CICERO ATTICO S. 3

PRIMVM, *ut opinor*, εὐαγγέλια. *Valerius abſolutus eſt Hortenſio defendente. id iudicium Atilio condonatum putabatur. & Epicratem ſuſpicor, ut ſcribis, laſciuum fuiſſe: etenim mihi caligæ eius, ut faſciæ cretatæ, non placebant. quid ſit, ſciemus, cum ueneris. Feneſtrarum anguſtias quòd reprehendis, ſcito te* Κύρου παιδείαν *reprehendere. nam, cum ego idem iſtuc dicerem Cyrus aiebat, radiorum* τὰς διαφάσεις *latis luminibus, non tam eſſe ſuaues. etenim* ἔστω ὄψις μὲν, ἡ, α: τὸ δὲ ὁρώμενον, β, γ: ἀκτῖνες δὲ, δ, καὶ ε. *uides enim cetera. nam, ſi* κατὰ εἰδώλων ἐμπτώσεις *uideremus, ualde laborarent* εἴδωλα *in anguſtijs. nunc fit lepide illa* ἔκχυσις *radiorum. cetera ſi reprehenderis, non feres tacitum, niſi ſi quid erit eiuſmodi, quod ſine ſumptu corrigi poſſit. Venio nunc ad menſem Ianuarium, & ad* ὑπόστασιν *noſtram, ac* πολιτείαν: *in qua* σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον, *ſed tamen ad extremum, ut illi ſolebant,* τὴν ἀρέσκουσαν. *eſt res ſane magni conſilij. nam aut fortiter reſiſtendum eſt legi agrariæ; in quo eſt quædam dimicatio, ſed plena laudis: aut quieſcendum; quod eſt non diſſimile, atque ire in Solonium, aut Antium: aut etiam adiuuandum; quod à me aiunt Cæſarem ſic expectare, ut non dubitet. nam fuit apud me Cornelius. hunc dico Balbum, Cæſaris familiarem. is affirmabat, illum omnibus in rebus meo & Pompeij conſilio uſurum; daturumq́; operam, ut cum Pompeio Craſſum coniungeret. Hic ſunt hæc, coniunctio mihi ſumma cum Pompeio; ſi placet, etiam*

cum Cæſare*, reditus in gratiam cum inimicis, pax cum multitudine, ſenectutis ocium. ſed me* κατάκρισις *mea illa commouet, quæ eſt in libro* III.

Interea curſus, quos prima à parte iuuentæ,
Quosq; adeo conſul uirtute, animoq; petiſti,
Hos retine, atque auge famam, laudesq; bonorum.

hæc mihi cum in eo libro, in quo multa ſunt ſcripta ἀριστοκρατικῶς, Calliope *ipſa præſcripſerit; non opinor eſſe dubitandum, quin ſemper nobis uideatur*

εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

ſed hæc ambulationibus compitalicijs reſeruemus. Tu *pridie* Compitalia *memento. balneum calefieri iubebo: &* Pomponiam Terentia *rogat: matrem adiungemus.* θεοφράστου περὶ φιλομαθίας *affer mihi de libris* Quincti *fratris.* Vale.

CICERO ATTICO S.

FECISTI *mihi pergratum, quòd* Serapionis *librum ad me miſiſti: ex quo quidèm ego (quod inter nos liceat dicere) milleſimam partem uix intelligo. pro eo tibi præſentem pecuniam ſolui, imperaui; ne tu expenſum muneribus ferres.* At*, quoniam nummorum mentio facta eſt; amabo te, cura, ut cum* Titinio*, quoquo modo poteris, tranſigas. ſi in eo, quod oſtenderat, non ſtat; mihi maxime placet, ea, quæ male empta ſunt, reddi, ſi uoluntate* Pomponiæ *fieri poterit. ſi ne id quidem; nummi potius reddantur, quàm ullus ſit ſcrupulus. ualde hoc uelim ante, quàm proficiſcare, amanter, ut ſoles, diligenterq; conficias.* Clodius *ergo, ut ais, ad* Tigranem*? uelim,* Syrpiæ *conditione: ſed facile patior:*

accommodatius enim nobis eſt ad liberam legationem tempus illud; cum et Quinctus noſter iam, ut ſperamus, in ocio conſederit, & iſte ſacerdos Bonæ deæ cuiuſmodi futurus ſit, ſciri poſſit. interea quidem cum muſis nos delectabimus animo æquo, immo uero etiam gaudenti, ac libenti, neque mihi unquam ueniet in mentem Craſſo inuidere, neque pœnitere, quod a me ipſe non deſciuerim. De geographia, dabo operam, ut tibi ſatisfaciam: ſed nihil certi polliceor. magnum opus eſt; ſed tamen, ut iubes, curabo, ut huius peregrinationis tibi opus extet. Tu quicquid indagaris de rep. & maxime quos conſules futuros putes, facito, ut ſciam. tametſi nimis ſum curioſus: ſtatui enim nihil iam de rep. cogitare. Terentiæ ſaltum perſpeximus. quid quæris? præter quercum Dodonæam nihil deſideramus, quo minus Epirum ipſam poſſidere uideamur. Nos circiter Kal. aut in Formiano erimus, aut in Pompeiano. tu, ſi in Formiano non erimus; ſi nos amas, in Pompeianum uenito. id & nobis erit periucundum, & tibi non ſane deuium. De muro, imperaui Philetimo, ne impediret, quo minus id fieret, quod tibi uideretur. cenſeo tamen, adhibeas Vectium. his temporibus, tam dubia uita optimi cuiuſque, magni æſtimo unius æſtatis fructum palæſtræ Palatinæ; ſed ita tamen, ut nihil minus uelim, quàm Pomponiam, & puerum uerſari in timore ruinæ. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVPIO equidem, & iam pridem cupio Alexandriam, reliquamq; Aegyptum uiſere, & ſimul ab hac hominum ſatietate noſtri diſcedere, & cum aliquo deſiderio

ſiderio reuerti : ſed hoc tempore, & his mittentibus, αἰδέομαι τρῶας, καὶ τρωάδας ἑλκεσιπέπλους. quid enim noſtri optimates, ſi qui reliqui ſunt, loquentur? an me aliquo præmio de ſententia eſſe deductum? πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει, Cato ille noſter, qui mihi unus eſt pro centum millibus. quid uero hiſtoriæ de nobis ad annos DC prædicarint? quas quidem ego multo magis uereor, quàm eorum hominum, qui hodie uiuunt, rumuſculos. ſed, opinor, excipiamus, & expectemus. ſi enim deferetur; erit quædam noſtra poteſtas, & tum deliberabimus. & iam hercule eſt in non accipiendo nõ nulla gloria. quare ſi quid Θεοφάνης tecum forte contulerit, ne omnino repudiaris. de iſtis rebus expecto tuas litteras, quid Arrius narret, quo animo ſe deſtitutum ferat; ecqui conſules parentur; utrum, ut populi ſermo, Pompeius, & Craſſus, an, ut mihi ſcribitur, cũ Gabinio Ser. Sulpicius, & num quæ nouæ leges, & num quid noui omnino: &, quoniam Nepos proficiſcitur, cuinam auguratus deferatur. quo quidem uno ego ab iſtis capi poſſum. Videte ciuitatem meam. ſed quid ego hæc, quæ cupio deponere, & toto animo, atque omni cura φιλοσοφεῖν? ſic, inquĩ, in animo. ſic uellem ab initio. nunc uero, quoniam, quæ putaui eſſe præclara, expertus ſum, quàm eſſent inania: cum omnibus muſis rationem habere cogito. tu tamen de Curtio ad me reſcribe certius; & num quis in eius locũ paretur; & quid de P. Clodio fiat: & omnia, quemadmodum tu polliceris, ἐπὶ σχολῆς ſcribe: & quo die Roma te exiturum putes, uelim ad me ſcribas; ut certiorem te faciam, quibus in locis futurus ſim: epi-

ſtolam

ſtolamq; ſtatim des de iis rebus, de quibus ad te ſcripſi: ualde enim expecto litteras tuas. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

QVOD tibi ſuperioribus litteris promiſeram, fore, ut opus extaret huius peregrinationis: nihil iam magnopere confirmo: ſic enim ſum complexus ocium, ut ab eo diuelli non queam. itaque aut libris me delecto, quorum habeo Antii feſtiuam copiam: aut fluctus numero. nam ad lacertas captandas tempeſtates non ſunt idoneæ. à ſcribēdo prorſus abhorret animus. etenim γεωγραφικὰ, quæ conſtitueram, magnum opus eſt: ita ualde Eratoſthenes, quem mihi propoſueram, à Serapione, & ab Hipparcho reprehenditur. quid cenſes, ſi Tyrannio acceſſerit? & hercule ſunt res difficiles ad explicandum, & ὁμοειδεῖς, nec tam poſſunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, quàm uidebātur: &, quod caput eſt, mihi quæuis ſatis iuſta cauſſa ceſſandi eſt. quin etiam dubitem, an hic Antii conſidam, & hoc tempus omne conſumam: ubi quidē ego mallem diu nimirū, quàm Romæ, fuiſſe. tu uero ſapiētior Buthroti domū paraſti. ſed, mihi crede, proxima eſt illi municipio hæc Antiatum ciuitas. eſſe locum tam prope Romā, ubi multi ſint, qui Vatiniū nunquam uiderint? ubi nemo ſit, præter me, qui quenquā ex XX uiris unū eſſe ſaluū uelit? ubi me interpellet nemo, diligant omnes? hic, hic nimirū πολιτευτέον: nam iſtic non ſolū nō licet, ſed etiā tædet. itaq; ἀνέκδοτα à nobis, quæ tibi uni legamus, Theopōpino genere, aut etiā aſperiore multo pāgētur. neq; aliud iam quicquā πολιτεύομαι, niſi odiſſe improbos, et id ipſū nullo cū ſtomacho, ſed potius

cum

cum aliqua ſcribendi uoluptate. Sed, *ut ad rem, ſcripſi ad quæſtores urb. de* Quincti *fratris negocio. uide, quid narrent, ecquæ ſpes ſit denarij, an ciſtophoro* Pompeiano *iaceamus.* Præterea *de muro, ſtatue, quid faciendum ſit.* Aliud *quid? etiam. quando te proficiſci iſtinc putes, fac, ut ſciam.* Vale.

CICERO ATTICO S.

DE GEOGRAPHIA *etiam atque etiam deliberabimus.* Orationes *autem me duas poſtulas: quarum alteram non libebat mihi ſcribere, quia abſcideram; alteram, ne laudarem eum, quem non amabam. ſed id quoque uidebimus. denique aliquid extabit; ne tibi plane ceſſaſſe uideamur.* De Publio *quæ ad me ſcribis, ſane mihi iucunda ſunt: eaq; etiam uelim omnibus ueſtigijs indagata ad me afferas, cum uenies; & interea ſcribas, ſi quid intelliges, aut ſuſpicabere, & maxime de legatione quid ſit acturus. equidem ante, quàm tuas legi litteras, in hominem ire cupiebam; non mehercule, ut differrem cum eo uadimonium; (nam mira ſum alacritate ad litigandum) ſed uidebatur mihi, ſi quid eſſet in eo populare, quòd plebeius factus eſſet, id amiſſurus. quid enim? ad plebem tranſiſti, ut* Tigranem *ires ſalutatum? narra mihi, reges* Armenij *patricios ſalutare non ſolent? quid quæris? acueram me ad exagitandam hanc eius legationem. quam ſi ille contemnit, & ſi, ut ſcribis, bilem id commouet & latoribus, & auſpicibus legis curiatæ: ſpectaculum egregium.* Hercule, *uerum ut loquamur, ſubcontumelioſe tractatur noſter* Publius: *primum, qui, cum in domo* Cæſaris *quondam*

dam unus uir fuerit, nunc ne in uiginti quidem eſſe potuerit: deinde, alia legatio dicta erat, alia data eſt: illa opima ad exigendas pecunias Druſo: *ut opinor,* Piſaurenſis *nebuloni* Vatinio *reſeruatur: hæc ieiuna, ac bella relegatio datur ei, cuius tribunatus ad iſtorum tempora reſeruatur. incende hominem, amabo te, quoad potes. una ſpes eſt ſalutis, iſtorum inter iſtos diſſenſio. cuius ego quædam initia ſenſi ex* Curione. *iam uero* Arrius *conſulatum ſibi ereptum fremit.* Megabocchus, *& hæc ſanguinaria iuuentus inimiciſsima eſt. accedat uero, accedat etiam iſta rixa auguratus. ſpero me præclaras de iſtis rebus epiſtolas ad te ſæpe miſſurum. ſed, illud quid ſit, ſcire cupio, quod iacis obſcure, iam etiam ex ipſis quinque uiris loqui quoſdam. quidnam id eſt? ſi eſt enim aliquid; plus eſt boni, quàm putaram. atque hæc, ſic uelim exiſtimes, non me abs te* κατὰ τὸ πρακτικὸν *quærere; quòd geſtiat animus aliquid agere in rep. iam pridem gubernare me tædebat, etiam cum licebat. nunc uero, cum cogar exire de naui, non abiectis, ſed ereptis gubernaculis; cupio iſtorum naufragia ex terra intueri; cupio, ut ait tuus amicus* Sophocles, καὶ ὑπὸ ϛέγῃ Πυκνᾶς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενὶ. De *muro, quid opus ſit, uidebis.* Caſtritianum *mendum nos corrigemus: & tamen ad me* Quinctus C L Ↄ C C L Ↄ Ↄ. L Ↄ Ↄ Ↄ *ſcripſerat, non ad ſororem tuam* HS XXX. Terentia *tibi ſalutem dicit.* Cicero *tibi mandat, ut* Ariſtodemo *idem de ſe reſpondeas, quod de fratre ſuo, ſororis tuæ filio, reſpondiſti.* De Amalthea *quod me admones, non negligemus.* Cura, *ut ualeas.*

CICERO ATTICO S. 8

EPISTOLAM *cum à te auide expectarem, ad ueſperum, ut ſoleo; ecce tibi nuncius, pueros ueniſſe Roma, uoco, quæro, ecquid litterarum? negant. quid ais, inquam, nihil ne à* Pomponio? *perterriti uoce, & uultu, confeſſi ſunt ſe accepiſſe, ſed excidiſſe in uia: quid quæris? permoleſte tuli: nulla enim abs te per hos dies epiſtola inanis aliqua re utili, & ſuaui. nunc, ſi quid in ea epiſtola, quam ante diem* XVI. *Kal. Mai. dediſti, fuit hiſtoria dignum, ſcribe quamprimum, ne ignoremus: ſin nihil præter iocationem, redde id ipſum. & ſcito* Curionem *adoleſcentem ueniſſe ad me ſalutatum. ualde eius ſermo de* Publio *cum tuis litteris congruebat. ipſe uero mirandum in modum reges odiſſe ſuperbos. peræque narrabat incenſam eſſe iuuentutem, neque hæc ferre poſſe. bene habemus. nos, ſi in his ſpes eſt, opinor, aliud agamus.* Ego *me do hiſtoriæ. quanquam licet me* Sauſeium *putes eſſe. nihil me eſt inertius.* Sed *cognoſce itinera noſtra; ut ſtatuas, ubi nos uiſurus ſis.* In Formianum *uolumus uenire* Parilibus: *inde, (quoniam putas prætermittendum nobis eſſe hoc tempore cratera illum delicatum)* Kal. Mai. *de* Formiano *proficiſcemur, ut* Antij *ſimus ad* V. *non. Mai. ludi enim* Antij *futuri ſunt à* IIII. *Kal. ad prid. non.* Mai. *eos* Tullia *ſpectare uult. inde cogito in* Tuſculanum, *deinde* Arpinum, Romam *ad* Kal. Iun. *te aut in* Formiano, *aut* Antij, *aut in* Tuſculano, *cura, ut uideamus.* Epiſtolam *ſuperiorem reſtitue nobis, & appinge aliquid noui.* Vale.

CICERO ATTICO S.

SVBITO, *cum mihi dixiſſet Cæcilius quæſtor puerum ſe Romam mittere, hæc ſcripſi raptim, ut tuos elicerem mirificos cum Publio dialogos, cum eos, de quibus ſcribis, tum illum, quem addis, & ais, longum eſſe, quæ ad ea reſponderis, perſcribere: illum uero, qui nondum habitus eſt, quem illa βοῶπις, cum è Solonio redierit, ad te eſt relatura; ſic uelim putes, nihil hoc poſſe mihi eſſe iucundius. ſi uero, quæ de me pacta ſunt, ea non ſeruantur; in cælo ſum; ut ſciat hic noſter Hieroſolymarius traductor ad plebem, quàm bonam meis putiſſimis orationibus gratiam retulerit: quarum expecta diuinam παλινῳδίαν. etenim, quantum coniectura auguramur, ſi erit nebulo iſte cum his dynaſtis in gratia, non modo de cynico conſulari, ſed ne de iſtis quidem piſcinarum Tritonibus poterit ſe iactare. non enim poterimus ulla eſſe in inuidia, ſpoliati opibus, & illa ſenatoria potentia. ſin autem ab ijs diſſentiet; erit abſurdum in nos inuehi. ueruntamen inuehatur. feſtiue, mihi crede, & minore ſonitu, quàm putaram, orbis hic in rep. eſt conuerſus: citius omnino, quàm potuit: id culpâ Catonis, ſed rurſus improbitate iſtorum; qui auſpicia, qui Aeliam legē, qui Iuniam, & Liciniam, qui Cæciliam, & Didiam neglexerunt; qui omnia remedia reip. effuderunt; qui regna, qui prædia tetrarchis, qui immanes pecunias paucis dederunt. uideo iam, quò inuidia tranſeat, & ubi ſit habitura. nihil me exiſtimaris neque uſu, neque à Theophraſto didiciſſe, niſi breui tempore, deſiderari noſtra illa tempora, uideris.*

etenim

etenim ſi fuit inuidioſa ſenatus potentia; cum ea non ad populum, ſed ad tres homines immoderatos redacta ſit, quidnam cenſes fore? proinde iſti licet faciant, quos uolent, conſules, tribunos pl. denique etiã Vatinij *ſtrumam ſacerdotij* διβάφῳ *ueſtiant. uidebis breui tempore magnos non modo eos, qui nihil titubarunt, ſed etiam illum ipſum, qui peccauit,* Catonem. *nam nos quidem, ſi per iſtum tuum ſodalem* Publium *licebit,* σοφιςδ́ειν *cogitamus: ſi ille cogitat, tantum duntaxat nos defendere, & , quod eſt propriũ artis huius,* ἐπαγγέλλομαι Ανδρα ἀπαμυνέσθαι, ὅς τις πρότερος χαλεπήνῃ. *patria propitia ſit: habet ã nobis, etiã ſi non plus, quàm debitum eſt, plus certe, quàm poſtulatum eſt. male uehi malo alio gubernante, quàm, tam ingratis uectoribus, bene gubernare. ſed hæc coram commodius. nunc audi, quod quæris.* Antium *me ex* Formiano *recipere cogito ad* V. *non.* Mai. Antio *uolo nonis* Mai. *proficiſci in* Tuſculanum. *ſed cum è* Formiano *rediero, (ibi eſſe uolo uſque ad prid.* Kal. Mai*) faciam ſtatim te certiorem.* Terentia *tibi ſalutem.* Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον Αθηναῖον.

CICERO ATTICO S. 10

VOLO *ames conſtantiam meam. ludos* Antij *ſpectare non placet. eſt enim* ὑποσόλοικον, *cum uelim uitare omnium deliciarum ſuſpicionem, repente ἀναφαίνεσθαι non ſolum delicate, ſed etiam inepte peregrinantem. quare uſque ad non.* Mai. *te in* Formiano *expectabo. nunc fac, ut ſciam, quo die te uiſuri ſimus.* Ab Ap-

pij

pĳ Foro, hora quarta: dederam aliam paulo ante à tribus Tabernis. Vale.

CICERO ATTICO S. 11

NARRO *tibi: plane relegatus mihi uideor, poſteaquã in Formiano ſum: dies enim nullus erat, Antĳ cũ eſſem, quo die non melius ſcirem, Romæ quid ageretur, quàm ĳ, qui erant Romæ. etenim litteræ tuæ, non ſolum quid Romæ, ſed etiam quid in rep. neque ſolũ quid fieret, uerum etiam quid futurũ eſſet, indicabant: nunc, niſi ſi quid ex prætereũte uiatore exceptum eſt, ſcire nihil poſſumus. quare quanquam iam te ipſum expecto, tamen iſti puero, quẽ ad me ſtatim iuſſi recurrere, da ponderoſam aliquam epiſtolam, plenam omnium non modo actorum, ſed etiam opinionũ tuarum: ac diem, quo Roma ſis exiturus, cura ut ſciam. Nos in Formiano eſſe uolumus uſque ad prid. non. Mai. eò ſi ante eam diẽ non ueneris, Romæ te fortaſſe uidebo. nã Arpinum quid ego te inuitem?*
Τρηχεῖ' ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. οὔτι ἔγωγε
Ης γαίης δύναμαι γλυκυρώτερον ἄλλο ἰδέσθαι.
hæc igitur. Curai ut ualeas.

CICERO ATTICO S. 12

NEGENT *illi Publium trib. pl. factum eſſe. hoc uero regnum eſſe, ferri nullo pacto poteſt. emittat ad me Publius, qui obſignent. iurabo, Cneum noſtrum, collegam Balbi, Antĳ mihi narraſſe, in auſpicio fuiſſe. ò ſuaues epiſtolas tuas, uno tempore mihi datas, duas: quibus ἐὐαγγέλια quæ reddam, neſcio, deberi quidem plane fateor. ſed uide συγκύρημα. emerſeram com-*

mode ex Antio in Appiam ad Tres Tabernas, ipſis Cerealibus, cum in me incurrit Roma ueniens Curio meus. ibidem illico puer abs te cum epiſtolis. ille ex me, nihil ne audiſſem noui? ego negare. Publius, inquit, tribunatum pl. petit. quid ais? & inimiciſſimus quidem Cæſaris, & ut omnia, inquit, iſta reſcindat. quid Cæſar? inquam. negat, ſe quidquam de illius adoptione tuliſſe. deinde ſuum, Memmij, Metelli Nepotis exprompſit odium. complexus iuuenem dimiſi, properans ad epiſtolas. Vbi ſunt, qui aiunt ζώσης φωνῆς? quanto magis uidi ex tuis litteris, quàm ex illius ſermone, quid ageretur? de ruminatione quotidiana, de cogitatione Publij, de lituis βοώπιδος, de ſignifero Athenione, de litteris miſſis ad Cneum, de Theophanis, Memmijq́; ſermone. quantam porro mihi expectationem dediſti conuiuij iſtius ἀσελγοῦς? ſum in curioſitate ὀξύπεινος: ſed tamen facile patior te id ad me συμπόσιον non ſcribere: præſentem audire malo. Quod me, ut ſcribam aliquid, hortaris: creſcit mihi quidem materies, ut dicis: ſed tota res etiam nunc fluctuat. κατ᾽ ὀπώρην τραχύτης. quæ ſi deſederit, magis erunt iudicata, quæ ſcribam: quæ ſi ſtatim à me ferre non potueris, primus habebis tamen, & aliquandiu ſolus. Dicæarchum recte amas: luculentus homo eſt, & ciuis haud paulo melior, quàm iſti noſtri ἀδικαίαρχοι. Litteras ſcripſi hora decima Cerealibus, ſtatim, ut tuas legeram: ſed eas eram daturus, ut putaram, poſtridie ei, qui mihi primus obuiam ueniſſet. Terentia delectata eſt tuis litteris, & impertit tibi multum ſalutis: καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται.

CICERO

CICERO ATTICO S. 13

FACINVS *indignum : epiſtolam ,* αὐθωρεὶ *tibi à Tribus Tabernis reſcriptam ad tuas ſuauiſſimas epiſtolas, neminẽ reddidiſſe? at ſcito, eum faſciculum, quò illam conieceram, domum eo ipſo die latum eſſe, quo ego dederam, & ad me in Formianum relatum eſſe. itaque tibi tuam epiſtolam iuſſi referri; ex qua intelliges, quàm mihi tum illæ gratæ fuiſſent. Romæ quod ſcribis ſileri: ita putabam. at hercule in agris non ſiletur: nec iam ipſi agri regnum ueſtrum ferre poſſunt. ſi uero in hanc* τηλέπυλον *ueneris* λαιστρυγονίην, *(Formias dico) qui fremitus hominum? quàm irati animi? quanto in odio noſter amicus Magnus? cuius cognomen una cum Craſſi Diuitis cognomine conſeneſcit. credas mihi uelim: neminem adhuc offendi, qui hæc tam lente, quàm ego fero, ferret. quare, mihi crede,* φιλοσοφῶμεν. *iuratus tibi poſſum dicere, nihil eſſe tanti. Tu ſi litteras ad Sicyonios habes, aduola in Formianum: unde nos prid. non. Mai. cogitamus. Vale.*

CICERO ATTICO S. 14

QVANTAM *tu mihi moues expectationem de ſermone Bibuli, quantam de colloquio* Βοώπιδος, *quantam etiam de illo delicato conuiuio. proinde ita fac uenias ad ſitientes aures. quanquam nihil eſt iam, quod magis timendum nobis putem, quàm ne ille noſter Sampſiceramus, cum ſe omnium ſermonibus ſentiet uapulare, & cum has actiones* διανατρέπτους

 uidebit,

uidebit, ruere incipiat. ego autem uſque eò ſum enerua-tus, ut hoc ocio, quo nunc tabeſcimus, malim ἐντυραννεῖσθαι, quàm optima ſpe dimicare. De *pangendo quod me crebro adhortaris, fieri nihil poteſt. baſilicam habeo, non uillam, frequentia* Formianorum. *at comparem baſilicæ? tribum* Aemiliam. *ſed omitto uulgus: poſt horam quartam moleſti ceteri non ſunt:* C. Ar*rius proximus eſt uicinus, immo ille quidem iam contubernalis: qui etiam ſe icciro* Romam *ire negat, ut hic mecum totos dies philoſophetur. ecce ex altera parte* Se*boſus ille* Catuli *familiaris. quò me uertam? ſtatim mehercule* Arpinum *irem, ni te in* Formiano *commodiſſime expectari uiderem, duntaxat ad prid. non.* Mai. *uide enim quibus hominibus aures ſint deditæ meæ. occaſionem mirificam, ſi quis nunc, dum hi apud me ſunt, emere de me fundum* Formianum *uelit. & tamen illud probem. magnum quid aggrediamur, & multæ cogitationis, atque ocij. ſed tamen ſatisfiet à nobis, neque parcetur labori.*

CICERO ATTICO S. 15

VT SCRIBIS, *ita uideo, non minus incerta in rep. quàm in epiſtola tua. ſed tamen iſta ipſa me uarietas ſermonum, opinionumq; delectat:* Romæ *enim uideor eſſe, cum tuas litteras lego, et, ut fit in tantis rebus, modo hoc, modo illud audire. illud tamen explicare non poſſum, quidnã inueniri poſſit, nullo recuſante, ad facultatẽ agrariam.* Bibuli *autem iſta magnitudo animi in comitiorum dilatione, quid habet, niſi ipſius iudicium ſine ulla correctione reip.? nimirum in* Publio *ſpes eſt:*

fiat,

fiat, fiat tribunus plebis: ſi nihil aliud, ut eo citius tu ex Epiro reuertare. nam, ut illo tu careas, non uideo poſſe fieri, preſertim ſi mecum aliquid uolet diſputare. ſed id quidem non dubium eſt, quin, ſi quid erit eiuſmodi, ſis aduolaturus. uerum ut hoc non ſit, tamen ſeruet remp. præclarum ſpectaculum mihi propono, modo te conſeſſore ſpectare liceat. cum hæc maxime ſcriberem, ecce tibi Seboſus. nondum plane ingemueram; ſalue, inquit Arrius. hoc eſt Roma decedere? quos ego homines effugi, cum in hos incidi? ego uero in montes patrios, & ad incunabula noſtra pergam. denique ſi ſolus non potuero, cum ruſticis potius, quàm cum his perurbanis, ita tamen, ut, quoniam tu certi nihil ſcribis, in Formiano tibi præſtoler uſque ad III. non. Mai. Terentiæ pergrata eſt aſſiduitas tua, & diligentia in controuerſia Muluiana. neſcit omnino, te communem cauſam defendere eorum, qui agros publicos poſſideant. ſed tamen tu aliquid publicanis pendis, hæc etiam id recuſat. ea tibi igitur, & Κικέρων, ἀριστοκρατικώτατος παῖς, ſalutem dicunt.

CICERO ATTICO S.

CENATO mihi, & iam dormitanti, prid. Kal. Mai. epiſtola eſt illa reddita, in qua de agro Campano ſcribis. quid quæris? primũ ita me pupugit, ut ſomnum mihi ademerit, ſed id cogitatione magis, quàm moleſtia. cogitanti autem hæc fere ſuccurrebant. primum ex eo, quod ſuperioribus litteris ſcripſeras, ex familiari te illius audiſſe, prolatum iri aliquid, quod nemo improbaret; maius aliquid timueram: hoc mihi eiuſmodi

non uidebatur. deinde, ut me ego conſoler, omnis expectatio largitionis agrariæ in agrum Campanum uidetur eſſe deriuata. qui ager, ut dena iugera ſint, non amplius hominum quinque millia poteſt ſuſtinere. reliqua omnis multitudo ab illis abalienetur, neceſſe eſt. præterea, ſi ulla res eſt, quæ bonorum animos, quos iam uideo eſſe commotos, uehementius poſſit incendere, hæc certe eſt, & eo magis, quòd, portorijs Italiæ ſublatis, agro Campano diuiſo, quod uectigal ſupereſt domeſticum, præter uiceſimam? quæ mihi uidetur una conciuncula, clamore pediſequorum noſtrorum eſſe peritura. Cneus quidem noſter iam plane quid cogitet, neſcio.

φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι,
ἀλλ᾽ ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ:

qui quidē etiam iſtuc adduci potuerit. nam adhuc hoc ἐσοφίζετο, ſe leges Cæſaris probare, actiones ipſum præſtare debere: agrariam legem ſibi placuiſſe; potuerit intercedi, nec ne, nihil ad ſe pertinere: de rege Alexandrino placuiſſe ſibi aliquando confici; Bibulus de cælo tum ſeruaſſet, nec ne, ſibi quærendum non fuiſſe: de publicanis, uoluiſſe illi ordini commodare; quidquid futurū fuerit, ſi Bibulus tum in forum deſcendiſſet, ſe diuinare non potuiſſe. nunc uero Sampſiceramе quid dices? uectigal te nobis in monte Antilibano cōſtituiſſe, agri Campani abſtuliſſe? quid, hoc quemadmodum obtinebis? oppreſſos uos, inquit, tenebo exercitu Cæſaris. non mehercule me tu quidem tam iſto exercitu, quàm ingratis animis eorū hominum, qui appellantur boni: qui mihi non modo præmiorum, ſed ne ſermonū quidem unquam fructum ullum, aut gratiam retulerunt. quòd ſi in eam me partem

partem incitarem, profecto iam aliquam reperirem reſiſtendi uiam. nunc prorſus hoc ſtatui, ut, quoniam tanta controuerſia eſt Dicæarcho, *familiari tuo, cũ* Theophraſto, *amico meo, ut ille tuus* τὸν πρακτικὸν βίον *longe omnibus anteponat, hic autẽ* τὸν θεωρητικὸν, *utrique à me mos geſtus eſſe uideatur. puto enim me* Dicæarcho *affatim ſatisfeciſſe: reſpicio nunc ad hanc familiam; quæ mihi non modo, ut requieſcam, permittit, ſed reprehendit, quia non ſemper quierim. quare incumbamus ò noſter* Tite *ad illa præclara ſtudia, & eò, unde diſcedere non oportuit, aliquando reuertamur.* Quod *de* Quincti *fratris epiſtola ſcribis, ad me quoque fuit* πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ. *quid dicam, neſcio. nam ita deplorat primis uerſibus manſionem ſuam, ut quemuis mouere poſſit: ita rurſus remittit, ut me roget, ut annales ſuos emendem, & edam. illud tamen, quod ſcribit, animaduertas uelim, de portorio circumuectionis. ait, ſe de conſilij ſententia rem ad ſenatũ reieciſſe. nondum uidelicet meas litteras legerat; quibus ad eum, re conſulta, & explorata, perſcripſeram, non deberi. uelim, ſi qui* Græci *iam* Romam *ex* Aſia *de ea cauſſa uenerunt, uideas, &, ſi tibi uidebitur, ijs demonſtres, quid ego de ea re ſentiam. ſi poſſum diſcedere, ne cauſſa optima in ſenatu pereat; ego ſatisfaciam publicanis:* εἰ δὲ μὴ; *(uere tecum loquar) in hac re malo uniuerſæ* Aſiæ, *& negociatoribus. nam eorum quoque uehementer intereſt. hoc ego ſentio ualde nobis opus eſſe. ſed tu id uidebis.* Quæſtores *autẽ, quæſo, nũ etiam de ciſtophoro dubitãt? nam ſi aliud nihil erit; cum erimus omnia experti, ego illud ne quidẽ contemnam, quod extremum eſt.* Te *in* Arpinati *uidebi-*

mus, & hoſpitio agreſti accipiemus; quoniam maritimum hoc contempſiſti. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

PRORSVS, *ut ſcribis, ita ſentio, turbatur* Sam*pſiceramus. nihil eſt, quod non timendum ſit.* ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται. *quid enim iſta repentina affinitatis coniunctio, quid ager* Campanus, *quid effuſio pecuniæ ſignificant? quæ ſi eſſent extrema, tamen eſſet nimium mali: ſed ea natura rei eſt, ut hæc extrema eſſe non poſſint. quid enim eos hæc ipſa per ſe delectare poſſunt? nunquam huc ueniſſent, niſi ad alias res peſtiferas aditus: ſibi compararent. dij immortales. uerum, ut ſcribis, hæc in* Arpinati *ad* VI. *circiter id.* Mai. *non deflebimus, ne & opera & oleũ philologiæ noſtræ perierit, ſed conferemus tranquillo animo. neque tam me* εὐελπιστία *conſolatur, ut antea, quàm* ἀδιαφορία; *qua nulla in re tam utor, quàm in hac ciuili, & publica. quin etiam, quod eſt ſubinane in nobis, & non* ἀφιλόδοξον, *(bellum eſt enim ſua uitia noſſe) id afficitur quadam delectatione. ſolebat enim me pungere, ne* Sampſicerami *merita in patriam ad annos* DC *maiora uiderentur, quàm noſtra. hac quidem cura certe iam uacuus ſum: iacet enim ille ſic, ut* Phocis Curiana *ſtare uideatur. ſed hæc coram. tu tamen uideris mihi* Romæ *fore ad noſtrum aduentum. quod ſane facile patiar, ſi tuo commodo fieri poſſit. ſin, ut ſcribis, ita uenies: uelim è* Theophane *expiſcere, quonam in me animo ſit* Arabarches. *quæres ſcilicet* κατὰ τὸ κηδεμονικὸν, *& ad me ab eo quaſi* ὑποθή-

κας

κὰς afferes, quemadmodum me geram. aliquid ex eius ſermone poterimus περὶ τῶν ὅλων ſuſpicari. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI *aliquot epiſtolas tuas: ex quibus intellexi, quàm ſuſpenſo animo, & ſolicito ſcire aueres, quid eſſet noui. tenemur undique: neque iam, quo minus ſeruiamus, recuſamus; ſed mortem, & eiectionem, quaſi maiora, timemus: quæ multo ſunt minora. atque hic ſtatus, qui una uoce omnium gemitur, neque uerbo cuiuſquam ſubleuatur, σκοπὸς eſt, ut ſuſpicor, illis, qui timent ullam cuiuſquam largitionem relinquere. unus loquitur, & palam aduerſatur adoleſcens* Curio. *huic plauſus maximi, conſalutatio forenſis perhonorifica, ſigna præterea beneuolentiæ permulta à bonis impertiuntur.* Fuſium *clamoribus, & conuicijs, & ſibilis conſectantur. his ex rebus non ſpes, ſed dolor eſt maior; cum uideas ciuitatis uoluntatem ſolutam, uirtutem alligatam. ac, ne forte quæras κατὰ λεπτὸν de ſingulis rebus, uniuerſa res eſt deducta, ſpes ut nulla ſit, aliquando non modo priuatos, uerum etiam magiſtratus liberos fore. attamen in oppreſsione ſermo in circulis duntaxat, & in conuiuijs eſt liberior, quàm fuit. uincere incipit timorem dolor, ſed ita, ut omnia ſint pleniſſima deſperationis. habet etiam* Campana *lex execrationem in coitione candidatorum, ſi mentionem fecerint, quo aliter ager poſſideatur, atque ut ex legibus* Iulijs. *non dubitant iurare ceteri.* Laterenſis *exiſtimatur recte feciſſe, quòd tribunatum pl. petere deſtitit,*

tit, ne iuraret. ſed de rep. non libet plura ſcribere. Diſpliceo mihi, nec ſine ſummo ſcribo dolore. me tueor, ut oppreſſis omnibus, non demiſſe; ut tantis rebus geſtis, parum fortiter. à Cæſare ualde liberaliter inuitor in legationem illam, ſibi ut ſim legatus. atque etiam libera legatio uoti cauſſa datur. ſed hæc & præſidij apud ſurorem Pulchelli non habet ſatis, & à fratris aduentu me ablegat: illa & munitior eſt, & non impedit, quo minus adſim, cum uelim. & hanc ego teneo, ſed uſurum me non puto. neque tamen ſcit quiſquam. non libet fugere: aueo pugnare. magna ſunt hominum ſtudia. ſed nihil affirmo: tu hæc ſilebis. De Statio manumiſſo, & non nullis alijs rebus, angor equidem, ſed iam prorſus occallui. tu, uellem ego, & cuperem, adeſſes. nec mihi conſilium, nec conſolatio deeſſet. ſed ita te para, ut, ſi inclamaro, aduoles. Vale.

CICERO ATTICO S. 19

MULTA me ſolicitant, & ex reip. tanto motu, & ex ijs periculis, quæ mihi ipſi intenduntur: & ſexcenta ſunt. ſed mihi nil eſt moleſtius, quàm Statium manumiſſum. nec meum imperium: ac mitto imperiū, non ſimultatem meam reuereri ſaltem? nec, quid faciam, ſcio: neque tantum eſt in re, quantus eſt ſermo. ego autem ne iraſci quidem poſſum ijs, quos ualde amo. tantum doleo, ac mirifice quidem. cetera in magnis rebus, minæ Clodij, contentioneſq;, quæ mihi proponuntur, modice me tangunt. etenim uel ſubire eas uideor mihi ſumma cum dignitate, uel declinare nulla cum moleſtia poſſe. dices fortaſſe, dignitatis ἅλις; tanquam

δρυὸς:

δρυὸς: ſaluti; ſi me amas, conſule. me miſerum, cur non ades? nihil te profectò præteriret: ego fortaſſe τυφλώττω, & nimium τῷ καλῷ προσπέπονθα. ſcito nihil unquam fuiſſe tam infame, tam turpe, tam peræque omnibus generibus, ordinibus, ætatibus offenſum, quàm hunc ſtatum, qui nunc eſt, magis mehercule, quàm uellem, non modo quàm putaram. populares iſti iam etiam modeſtos homines ſibilare docuerunt. Bibulus in cælo eſt, nec, quare, ſcio; ſed ita laudatur, quaſi Vnus homo nobis cunctando reſtituit rem. Pompeius, noſtri amores, quod mihi ſummo dolori eſt, ipſe ſe afflixit, neminem tenet: uoluntate, an metu neceſſe ſit ijs uti, uereor. Ego autem neque pugno cum illa cauſſa propter illam amicitiam: neque approbo, ne omnia improbé, quæ antea geſſi. utor uia. populi ſenſus maxime in theatro, & ſpectaculis perſpectus eſt. nam gladiatoribus quà dominus, quà aduocati ſibilis conſciſſi: ludis Apollinaribus Diphilus tragœdus in noſtrum Pompeium petulanter inuectus eſt. Noſtra miſeria tu es Magnus. millies coactus eſt dicere eadem. Virtutem iſtam, ueniet tempus, cum grauiter gemes: totius theatri clamore dixit, itemq; cetera. nam & eiuſmodi ſunt ij uerſus, uti in tempus ab inimico Pompeij ſcripti eſſe uideantur. Si neque leges, neque mores cogunt: & cetera magno cum fremitu, & clamore ſunt dicta. Cæſar cum ueniſſet mortuo plauſu, Curio filius eſt inſecutus. huic ita plauſum eſt, ut ſalua rep. Pompeio plaudi ſolebat. tulit Cæſar grauiter. litteræ Capuam ad Pompeium uolare dicebantur. inimici erant equitibus, qui Curioni ſtantes plauſerant; hoſtes omnibus: Roſciæ legi, etiam frumentariæ

frumentariæ minitabantur. ſane res erat perturbata. equidem malueram, quod erat ſuſceptum ab illis, ſilentio tranſiri: ſed uereor, ne non liceat. non ferunt homines, quod uidetur eſſe tamen ferendum. ſed eſt iam una uox omnium, magis odio firmata, quàm præſidio. Noſter autem Publius mihi minitatur, inimicus eſt. impendet negocium: ad quod tu ſcilicet aduolabis. uideor mihi noſtrum illum conſularem exercitum bonorum omnium, etiam ſatis bonorum, habere firmiſſimum. Pompeius ſignificat ſtudium erga me non mediocre. idem affirmat, uerbum de me illum non eſſe facturum. in quo non me ille fallit, ſed ipſe fallitur. Coſconio mortuo, ſum in eius locum inuitatus. id erat uocari in locum mortui. nil me turpius apud homines fuiſſet: neque uero, ad iſtam ipſam ἀσφάλειαν, quidquam alienius. ſunt enim illi apud bonos inuidioſi: ego apud improbos meam retinuiſſem inuidiam, alienam aſſumpſiſſem. Cæſar me ſibi uellet eſſe legatum. honeſtior hæc declinatio periculi. ſed ego hoc non repudio. quid ergo eſt? pugnare malo: nihil tamen certi. iterum dico, utinam adeſſes: ſed tamen, ſi erit neceſſe, arceſſemus. quid aliud? quid? hoc, opinor. certi ſumus periſſe omnia. quid enim ἀκκιζόμεθα tandiu? ſed hæc ſcripſi properans, & mehercule timide. poſthac ad te aut, ſi perfidelem habebo, cui dem, ſcribam plane omnia: aut, ſi obſcure ſcribam, tu tamen intelliges. in his epiſtolis me Lælium, te Furium faciam: cetera erunt ἐν αἰνιγμοῖς. Hic Cæcilium colimus, & obſeruamus diligenter. Edicta Bibuli audio ad te miſſa. ijs ardet dolore, & ira noſter Pompeius. Vale.

CICERO

CICERO ATTICO S.

ANICATO, ut te uelle intellexeram, nullo loco defui. Numeſtium ex litteris tuis, ſtudioſe ſcriptis, libenter in amicitiam recepi. Cæcilium, quibus rebus poſſum, tueor diligenter. Varro ſatisfacit nobis: Pompeius amat nos, caroſq; habet. credis? inquies. credo: prorſus mihi perſuadet. ſed quia, ut uideo, pragmatici homines omnibus hiſtoricis præceptis, uerſibus denique cauere iubent, & uetant credere: alterum facio, ut caueam: alterum, ut non credam, facere non poſſum. Clodius adhuc mihi denunciat periculum. Pompeius affirmat, non eſſe periculum; adiurat: addit etiam, ſe prius occiſum iri ab eo, quàm me uiolatum iri. tractatur res. ſimul quid erit certi, ſcribam ad te. ſi erit pugnandum, arceſſam ad ſocietatem laboris. ſi quies dabitur, ab Amalthea te non commouebo. De rep. breuiter ad te ſcribam: iam enim, charta ipſa ne nos prodat, pertimeſco. itaque poſthac, ſi erunt mihi plura ad te ſcribenda, ἀλληγορίαις obſcurabo. Nunc quidem nouo quodam morbo ciuitas moritur: ut, cum omnes ea, quæ ſunt acta, improbent, querantur, doleant, uarietas in re nulla ſit, aperteq; loquantur, & iam clare gemant; tamen medicina nulla afferatur. neque enim reſiſti ſine internecione poſſe arbitramur: nec uidemus, qui finis cedendi, præter exitium, futurus ſit. Bibulus hominum admiratione, & beneuolentia in cælo eſt. edicta eius, & conciones deſcribunt, & legunt. nouo quodam genere in ſummam gloriam uenit. populare nunc nil tam eſt, quàm odium populari-

rium

rium. hæc quò ſint eruptura, timeo. ſed, ſi diſpicere quid cœpero, ſcribã ad te apertius. tu, ſi me amas tantum, quantum profecto amas; expeditus facito ut ſis, ſi inclamaro, ut accurras. ſed do operam, & dabo, ne ſit neceſſe. Quod ſcripſeram, te Furium ſcripturum; nil neceſſe eſt tuum nomen mutare. me faciam Lælium, & te Atticum; neque utar meo chirographo, neque ſigno; ſi modo erunt eiuſmodi litteræ, quas in alienum incidere nolim. Diodotus mortuus eſt: reliquit nobis HS fortaſſe centies. Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante diem XV. Kal. Non. diſtulit. A Vibio libros accepi. poeta ineptus: nec tamen ſcit nihil, & eſt non inutilis. deſcribo, & remitto. Vale.

CICERO ATTICO S. xi

DE rep. quid ego tibi ſubtiliter? tota perijt: atque hoc eſt miſerior, quàm reliquiſti, quòd tum uidebatur eiuſmodi dominatio ciuitatem oppreſſiſſe, quæ iucunda eſſet multitudini, bonis autem ita moleſta, ut tamen ſine pernicie; nunc repente tanto in odio eſt omnibus, ut, quorſum eruptura ſit, horreamus. nam iracundiam, atque intemperantiam illorum ſumus experti, qui Catoni irati, omnia perdiderunt: ſed ita lenibus uti uidebantur uenenis, ut poſſe uideremur ſine dolore interire. nunc uero ſibilis uulgi, ſermonibus honeſtorum, fremitu Italiæ, uereor, ne exarſerint. equidem ſperabam, ut ſæpe etiam loqui tecum ſolebam, ſic orbem reip. eſſe conuerſum, ut uix ſonitum audire, uix impreſſam orbitam uidere poſſemus: & fuiſſet, ſi homines tranſitum tempeſtatis expectare potuiſſent: ſed

cum

cum diu occulte ſuſpiraſſent, poſtea iam gemere, ad extremum uero loqui omnes, & clamare cœperunt. itaque ille amicus noſter, inſolens infamiæ, ſemper in laude uerſatus, circumfluens gloria, deformatus corpore, fractus animo, quò ſe conferat, neſcit: progreſſum præcipitem, inconſtantem reditum uidet: bonos inimicos habet, improbos ipſos non amicos. ac uide mollitiem animi: non tenui lacrymas, cum illum ante diem VIII. Kal. Sext. *uidi de edictis* Bibuli *concionantem, qui antea ſolitus eſſet iactare ſe magnificentiſſime illo in loco, ſummo cum amore populi, cunctis fauentibus. ut ille tum humilis, ut demiſſus erat: ut ipſe etiam ſibi, non ijs ſolum, qui aderant, diſplicebat. ò ſpectaculũ uni* Craſſo *iucundum, ceteris non item. nam, quia deciderat ex aſtris, lapſus potius, quàm progreſſus, uidebatur. &, ut* Apelles, *ſi* Venerem, *aut ſi* Protogenes Ialyſum *illum ſuum cœno oblitum uideret, magnum, credo, acciperet dolorem: ſic ego hunc, omnibus à me pictum, & politum artis coloribus, ſubito deformatum non ſine magno dolore uidi. quanquam nemo putabat, propter* Clodianum *negociũ, me illi amicum eſſe debere. tamen tantus fuit amor, ut exhauriri nulla poſſet iniuria. itaque* Archilochia *in illum edicta* Bibuli *populo ita ſunt iucunda, ut eum locum, ubi proponuntur, præ multitudine eorum, qui legunt, tranſire nequeamus; ipſi ita acerba, ut tabeſcat dolore; mihi mehercule moleſta, quòd & eum, quem ſemper dilexi, nimis excruciant; & timeo, tã uehemens uir, tamq; acer in ferro, & tã inſuetus cõtumeliæ ne omni animi impetu dolori, et iracũdiæ pareat.* Bibuli *qui ſit exitus futurus, neſcio.*

neſcio. ut nunc res ſe habet, admirabili gloria eſt. qui cum comitia in menſem Oct. *diſtuliſſet; quòd ſolet ea res populi uoluntatem offendere, putarat* Cæſar *oratione ſua poſſe impelli concionem, ut iret ad* Bibulum. *multa cum ſeditioſiſſime diceret, uocem exprimere non potuit. quid quæris? ſentiunt, ſe nullam ullius partis uoluntatem tenere: eo magis uis nobis eſt timenda.* Clodius *inimicus eſt nobis.* Pompeius *confirmat, eum nil eſſe facturum contra me. mihi periculoſum eſt credere. ad reſiſtendum me paro. ſtudia ſpero me ſumma habiturum omnium ordinum. te cum ego deſidero, tum uero res ad tempus illud uocat. plurimum conſilij, animi, præſidij denique mihi, ſi te ad tempus uidero, acceſſerit.* Varro *ſatis mihi facit.* Pompeius *loquitur diuinitus. ſpero nos aut cum ſumma gloria, aut certe ſine moleſtia eſſe diſceſſuros.* Tu, *quid agas, quemadmodum te oblectes, quid cum* Sicyonijs *egeris, ut ſciam, cura.* Vale.

CICERO ATTICO S. 22

QVÀM *uellē* Romæ *manſiſſes. quod egiſſes profecto, ſi hæc fore putaſſemus. nam* Pulchellum *noſtrum facillime teneremus; aut certe, quid eſſet facturus, ſcire poſſemus. nunc ſe res ſic habet. uolitat, furit, nil habet certi, multis denunciat; quod ſors obtulerit, id acturus uidetur. cū uidet, quo ſit in odio ſtatus hic rerum; in eos, qui hæc egerunt, impetum facturus uidetur. cum autem rurſus opes, & uim exercitus recordatur, conuertit ſe in nos. nobis autem ipſis tum uim, tum iudicium minatur. cum hoc* Pompeius *egit, &, ut ad me ipſe referebat,*

bat, (alium enim habeo neminem teſtem) uehementer egit, cum diceret, in ſumma ſe perfidiæ, & ſceleris infamia fore, ſi mihi periculum crearetur ab eo, quem ipſe armaſſet, quem plebeium fieri paſſus eſſet: ſed fidem recepiſſe ſibi & ipſum, & Appium de me: hanc ſi ille non ſeruaret, ita laturum, ut omnes intelligerent, nihil ſibi antiquius amicitia noſtra fuiſſe. hæc, & in eam ſententiam cum multa dixiſſet, aiebat illum primo ſane diu multa contra, ad extremum autem manus dediſſe, & affirmaſſe nil ſe contra eius uoluntatem eſſe facturum. ſed poſtea tamen ille non deſtitit de nobis aſperrime loqui. quod ſi non faceret, tamen ei nihil crederemus, atque omnia, ſicut facimus, pararemus. nunc ita nos gerimus, ut in dies ſingulos & ſtudia in nos hominum, & opes noſtræ augeantur. remp. nulla ex parte attingimus. in cauſſis, atque in illa opera noſtra forenſi, ſumma induſtria uerſamur. quod egregie non modo iis, qui utuntur opera, ſed etiam in uulgus gratum eſſe ſentimus. domus celebratur: occurritur: renouatur memoria conſulatus: ſtudia ſignificantur: in eam ſpem adducimur, ut nobis ea contentio, quæ impendet, interdum non fugienda uideatur. nunc mihi & conſiliis opus eſt tuis, & amore, & fide. quare aduola. expedita mihi erunt omnia, ſi te habebo. multa per Varronem noſtrum agi poſſunt, quæ te urgente erunt firmiora; multa ab ipſo Publio dici, multa cognoſci; quæ tibi occulta eſſe non poterunt: multa etiam: ſed abſurdum eſt ſingula explicare, cum ego te requiram ad omnia. unum illud tibi perſuadeas uelim, omnia mihi fore explicata, ſi te uidero:

ſed totum eſt in eo, ſi ante, quàm ille ineat magiſtratum. puto, Pompeium Craſſo urgente, ſi tu aderis, qui per βοώπιδα ex ipſo intelligere poſſis, qua fide ab illis agatur, nos aut ſine moleſtia, aut certe ſine errore futuros. precibus noſtris, & cohortatione non indiges. quid mea uoluntas, quid tempus, quid rei magnitudo poſtulet, intelligis. De rep. nihil habeo ad te ſcribere, niſi ſummum odium omnium hominum in eos, qui tenent omnia: mutationis tamen ſpes nulla. ſed, quod facile ſentias, tædet ipſum Pompeium, uehementerq; pœnitet. non prouideo ſatis, quem exitum futurum putem. ſed certo uidentur hæc aliquò eruptura. Libros Alexandri, negligentis hominis, & non boni poetæ, ſed tamen non inutilis, tibi remiſi. Numerium Numeſtium libenter accepi in amicitiam; & hominem grauem, & prudentem, & dignũ tua commendatione cognoui. Vale.

CICERO ATTICO S. 23

NVNQVAM *ante arbitror te epiſtolam meam legiſſe, niſi mea manum ſcriptam. ex eo colligere poteris, quanta occupatione diſtinear. nam, cum uacui temporis nil haberem, & cum recreandæ uoculæ cauſſa neceſſe eſſet mihi ambulare, hæc dictaui ambulans. Primum igitur illud te ſcire uolo, Sampſiceramum, noſtrum amicum, uehementer ſui ſtatus pœnitere, reſtituiq; in eum locum cupere, ex quo decidit, doloremq; ſuum impertire nobis, & medicinam interdum aperte quærere; quã ego poſſum inuenire nullam: deinde omnes illius partis auctores, ac ſocios nullo aduerſario conſeneſcere; conſenſionem uniuerſorum nec uoluntate, nec ſermone maiorem*

unquam

unquam fuiſſe. Nos autem (nam id te ſcire cupere certo ſcio) publicis conſilijs nullis interſumus, totosq; nos ad forenſem operam, laboremq; contulimus. ex quo, quod facile intelligi poſſit, in multa commemoratione earum rerum, quas geſſimus, deſiderioq; uerſamur. ſed Βοώπιδος *noſter conſanguineus non mediocres terrores iacit, atque denunciat, & Sampſiceramo negat, ceteris præ ſe fert, & oſtentat. quamobrem, ſi me amas tantum, quantum profecto amas; ſi dormis, expergiſcere; ſi ſtas, ingredere; ſi ingrederis, curre; ſi curris, aduola. credibile non eſt, quantum ego in conſilijs, & prudentia tua, quodq; maximum eſt, quantum in amore, & fide ponam. magnitudo rei longam orationem fortaſſe deſiderat: coniunctio uero noſtrorum animorum breuitate contenta eſt. permagni noſtra intereſt, te, ſi comitijs non potueris, at, declarato illo, eſſe Romæ. Cura, ut ualeas.*

CICERO ATTICO S. 24

QVAS *Numeſtio litteras dedi, ſic te ijs euocabam, ut nihil acrius, neque incitatius fieri poſſet. ad illam celeritatem adde etiam, ſi quid potes. ac ne ſis perturbatus: noui enim te; & non ignoro, quàm ſit amor omnis ſolicitus, atque anxius. ſed res eſt, ut ſpero, non tam exitu moleſta, quàm aditu. Vectius ille, ille noſter index, Cæſari, ut perſpicimus, pollicitus eſt, ſeſe curaturum, ut in aliquam ſuſpicionem facinoris Curio filius adduceretur. itaque inſinuatus in familiaritatem adoleſcentis, & cum eo, ut res indicat, ſæpe congreſſus, rem in eum locum dedu-*

 xit,

xit, ut diceret ſibi certum eſſe cum ſuis ſeruis in Pompeium impetum facere, eumq́; occidere. hoc Curio ad patrem detulit, ille ad Pompeium: res delata ad ſenatum eſt. introductus Vectius, primo negabat, ſe unquam cum Curione reſtitiſſe: neque id ſane diu: nam ſtatim fidem publicam poſtulauit. reclamatum eſt. tum expoſuit, manum fuiſſe iuuentutis duce Curione, in qua Paullus initio fuiſſet, & Cn. Cæpio hic Brutus, & Lẽtulus, flaminis filius, cõſcio patre: poſtea C. Septimium, ſcribam Bibuli, pugionem ſibi à Bibulo attuliſſe. quod totum irriſum eſt: Vectio pugionem defuiſſe, niſi ei conſul dediſſet. eoq́; magis id eiectum eſt, quòd ad III. id. Mai. Bibulus Pompeium fecerat certiorem, ut caueret inſidias: in quo ei Pompeius gratias egerat. introductus Curio filius, dixit ad ea, quæ Vectius dixerat: maximeq́; in eo tum quidem Vectius eſt reprehenſus, quòd dixerat adoleſcentum conſilium, ut in foro cũ gladiatoribus Gabinij Pompeium adorirentur; in eo principem Paullum fuiſſe; quem conſtabat eo tempore in Macedonia fuiſſe. fit S. C. ut Vectius, quòd confeſſus eſſet ſe cum telo fuiſſe, in uincula conijceretur: qui eum emiſiſſet, contra remp. eſſe facturum. res erat in ea opinione, ut putarent id eſſe actum, ut Vectius in foro cum pugione, & item ſerui eius comprehenderentur cum telis, deinde ille ſe diceret indicaturum. idq́; ita actum eſſet, niſi Curiones rem ante ad Pompeium detuliſſent. tum S. C. in concione recitatum eſt. poſtero autem die Cæſar, is, qui olim, prætor cum eſſet, Q. Catulũ ex inferiore loco iuſſerat dicere, Vectium in Roſtra produxit, eumq́; in eo loco conſtituit, quò Bibulo cos. aſpirare

non liceret. hic ille omnia, quæ uoluit, de rep. dixit; ut qui illuc factus, inſtitutuſq; ueniſſet. primum Cæpionem *de oratione ſua ſuſtulit, quem in ſenatu acerrime nominarat: ut appareret, noctem, & nocturnam deprecationem interceſſiſſe. deinde, quos in ſenatu ne tenuiſſima quidem ſuſpicione attigerat, eos nominauit,* Lucullum, *à quo ſolitum eſſe ad ſe mitti* C. Fannium *illum, qui in* P. Clodium *ſubſcripſerat;* L. Domitium, *cuius domum conſtitutam fuiſſe, unde eruptio fieret. me non nominauit: ſed dixit, conſularem diſertum, uicinũ conſulis, ſibi dixiſſe, Ahalam* Seruilium *aliquem, aut* Brutum *opus eſſe reperiri. addidit ad extremum, cum, iam dimiſſa concione, reuocatus à* Vatinio *fuiſſet, ſe audiſſe à* Curione*, his de rebus conſcium eſſe* Piſonem *generum meum, &* M. Laterenſem. *nunc reus erat apud* Craſſum Diuitem *de ui, &, cum eſſet damnatus, erat iudicium poſtulaturus: quod ſi impetraſſet, iudicia fore uidebantur. ea nos, utpote qui nihil contemnere ſolemus, non pertimeſcebamus. hominum quidem ſumma erga nos ſtudia ſignificabantur: ſed prorſus uitæ tædet: ita ſunt omnia omnium miſeriarum pleniſſima. modo cædem timueramus, quam oratio fortiſſimi ſenis* Q. Conſidij *diſcuſſerat: ea, quam quotidie timere potueramus, ſubito exorta eſt. quid quæris? nil me infortunatius, &* Catulo*, cum ſplendore uitæ, tum hoc tempore. nos tamen in his etiam miſerijs erecto animo, & minime perturbato ſumus, honeſtiſſimeq; dignitatem noſtram, & magna cura tuemur.* Pompeius *de* Clodio *iubet nos eſſe ſine cura, & ſummam in nos beneuolentiam omni ratione ſignificat.* Te *habere conſi-*

liorum auctorem, ſolicitudinum ſocium, omni in cogitatione coniunctum cupio. quare, ut Numeſtio *mandaui, tecum ut ageret, item, atque eo, ſi poteſt, acrius te rogo, ut plane ad nos aduoles. reſpiraro, ſi te uidero.* Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM *aliquem apud te laudaro tuorum familiarium, uolam illum ſcire ex te, me id feciſſe; ut nuper me ſcis ſcripſiſſe ad te de* Varronis *erga me officio; te ad me reſcripſiſſe, eam rem ſummæ tibi uoluptati eſſe. ſed mallem, ad illum ſcripſiſſes, mihi illum ſatisfacere: mirabiliter enim moratus eſt, ſicut noſti,* ἑλικτὰ, ϗ οὐδέν. *nos tenemus præceptum illud,* τὰς τῶν κρατούντων. *at hercule alter tuus familiaris* Hortenſius *quàm plena manu, quàm ingenue, quàm ornate noſtras laudes in aſtra ſuſtulit, cum de* Flacci *prætura, & de illo tempore* Allo*brogum diceret. ſic habeto, nec amantius, nec honorificentius, nec copioſius potuiſſe dici. ei te hoc ſcribere à me tibi eſſe miſſum, ſane uolo. ſed quid tu ſcribas? quem iam ego uenire, atque adeſſe arbitror. ita enim egi tecum ſuperioribus litteris. ualde te expecto, ualde deſidero, neque ego magis, quàm ipſa res, & tempus poſcit.* His *de negocijs quid ſcribam ad te, niſi idem, quod ſæpe? rep. nil deſperatius: ijs, quorum opera, nil maiorẽ odio.* Nos, *ut opinio, & ſpes, & coniectura noſtra fert, firmiſſima beneuolentia hominum muniti ſumus. quare aduola. aut expedies nos omni moleſtia, aut eris particeps. ideo ſum breuior, quòd, ut ſpero, coram breui conferre, quæ uolumus, licebit.* Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER III.

CICERO ATTICO S. P.

CVM *antea maxime noſtra intereſſe arbitrabar, te eſſe nobiſcum: tum uero, ut legi rogationem, intellexi, ad iter, quod conſtitui, nil mihi optatius cadere poſſe; quàm ut tu me quamprimũ conſequare: ut, cum ex* Italia *profecti eſſemus, ſiue per* Epirum *iter eſſet faciundum, tuo, tuorumq; præſidio uteremur; ſiue aliud quid agendum eſſet, certum conſilium de tua ſententia capere poſſemus. quamobrem te oro, des operam, ut me ſtatim conſequare. facilius potes, quoniam de prouincia* Macedonia *perlata lex eſt. pluribus uerbis tecum agerem, niſi pro me apud te res ipſa loqueretur.* Vale.

CICERO ATTICO S. 2

ITINERIS *noſtri cauſſa fuit, quòd non habebam locũ, ubi pro meo iure diutius eſſe poſſem, quàm in fundo* Sicæ, *preſertim nondum rogatione correcta. & ſimul intelligebam, ex eo loco, ſi te haberem, poſſe me* Brunduſium *referre; ſine te autem non eſſe nobis illas parteis tenendas propter* Autronium. *nunc, ut ad te antea ſcripſi, ſi ad nos ueneris, conſilium totius rei capiemus. iter eſſe moleſtum ſcio; ſed tota calamitas omnes moleſtias habet. plura ſcribere non poſſum. ita ſum animo perculſo, & abiecto.* Cura *ut ualeas.* D. VI. *id.* Apr. Naryci Locridis.

CICERO ATTICO S. 3

VTINAM illum diem uideam, cum tibi agam gratias, quòd me uiuere coegiſti. adhuc quidem ualde me pœnitet. ſed te oro, ut ad me Vibonem ſtatim uenias, quò ego multis de cauſis conuerti iter meum. ſed eò ſi ueneris, de toto itinere, ac fuga mea conſilium capero potero. ſi id non feceris, mirabor. ſed confido te eſſe facturum. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

MISERIAE noſtræ potius uelim, quàm inconſtantiæ, tribuas, quòd à Vibone, quò te accerſebamus, ſubito diſceſſimus. allata eſt enim nobis rogatio de pernicie mea: in qua, quod confectum eſſe audieramus, erat huiuſmodi, ut mihi ultra quadringenta millia liceret eſſe. illò cum peruenire non liceret, ſtatim iter Brunduſium uerſus contuli ante diem rogationis; ne & Sica, apud quem eram, periret, & quòd Melitæ eſſe non licebat. nunc tu propera, ut nos conſequare, ſi modo recipiemur. adhuc inuitamur benigne: ſed, quod supereſt, timemus. me mi Pomponi ualde pœnitet uiuere. qua in re apud me tu plurimum ualuiſti. ſed hæc coram. fac modo, ut uenias. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

TERENTIA tibi & ſæpe, & maximas gratias agit. id eſt mihi gratiſſimum. ego uiuo miſerrimus, & maximo dolore conficior. ad te quid ſcribam, neſcio. ſi enim es Romæ, iam me aſſequi non potes: ſin es in

uia;

uia; cum eris me aſſecutus, coram agemus, quæ erunt agenda. tantum te oro, ut, quoniam me ipſum ſemper amaſti, eodem amore ſis. ego enim idem ſum: inimici mei mea mihi, non me ipſum, ademerunt. Cura ut ualeas. VIII. id. Apr. Thurij.

CICERO ATTICO S. 6

NON *fuerat mihi dubium, quin te Tarenti, aut Brundusij uiſurus eſſem; idq́; ad multa pertinuit, in eis, ut & in Epiro conſiſteremus, & de reliquis rebus tuo conſilio uteremur. quoniam id non contigit, erit hoc quoque in magno numero noſtrorum malorum. nobis iter eſt in Aſiam, maxime Cyzicum. tibi meos commendo. me uix, miſereq́; ſuſtento. Vale. D. III. Kal. Mai. Tarenti.*

CICERO ATTICO S. 7

BRVNDVSIVM *ueni ad Kal. Mai. eo die pueri tui mihi à te litteras reddiderunt: & alij pueri poſt diem tertium eius diei litteras alias attulerũt. Quod me rogas, & hortaris, ut apud te in Epiro ſim: uoluntas tua mihi ualde grata eſt, & minime noua: & conſilium mihi quidem optatum, ſi liceret ibi omne tempus conſumere: odi enim celebritatem; fugio homines; lucem aſpicere uix poſſum: eſſet mihi iſta ſolitudo, preſertim tam familiari in loco, non amara: ſed itineris cauſſa, ut diuertar, primum eſt deuium, deinde ab Antronio, & ceteris quatridui: deinde ſine te. nam caſtellum munitum habitanti mihi prodeſſet, tranſeunti non eſt neceſſarium. quòd ſi auderem, Athenas peterem.*

ſane

ſane ita cadebat, ut uellem. nunc & noſtri hoſtes ibi ſunt; & te non habemus; & ueremur, ne interpretentur, illud quoque oppidum ab Italia non ſatis abeſſe: nec ſcribis, quam ad diem te expectemus. Quod me ad uitam uocas: unum efficis, ut à me manus abſtineam: alterum non potes, ut me non noſtri conſilij utique pœniteat. quid enim eſt, quod me retineat? preſertim ſi ſpes ea non eſt, quæ nos proficiſcentes proſequebatur. nō faciam, ut enumerem miſerias omnes, in quas incidi per ſummam iniuriam. & ſcelus non tam inimicorum meorum, quàm inuidorum; ne & meum mærorem exagitem, & te in eundem luctum uocem. hoc confirmo, neminem unquam tanta calamitate eſſe affectum, nemini mortem magis optandam fuiſſe. cuius oppetendæ tempus honeſtiſſimum prætermiſſum eſt. reliqua tempora non ſunt tam ad medicinam, quàm ad finem doloris. De rep. uideo te colligere omnia, quæ putes aliquam ſpem mihi poſſe afferre mutandarum rerum. quæ quanquam exigua ſunt; tamen, quoniam placet, expectemus. Tu nihilo minus, ſi properaris, nos conſequere. nam aut accedemus in Epirum, aut per Candauiam tarde ibimus. dubitationem autem de Epiro non inconſtantia noſtra afferebat; ſed quìd de fratre, ubi eum uiſuri eſſemus, neſciebamus. quem quidem ego nec quo modo uiſurus, nec ubi dimiſſurus ſim, ſcio. id eſt maximum, & miſerrimum mearum omnium miſeriarum. Ego & ſæpius ad te, & plura ſcriberem, niſi mihi dolor meus cum omnes partes mentis, tum maxime huius generis facultatem ademiſſet. uidere te cupio. Cura ut ualeas. Prid. Kal. Maij, Brunduſij, proficiſcens.

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM *ad te, quas ob cauſſas in* Epi*rum non eſſemus profecti; quòd &* Achaia *prope eſſet, plena audaciſſimorum inimicorum; & exitus difficiles haberet, cum inde proficiſceremur. acceſſit, cum* Dyrrha*chij eſſemus, ut duo nuncij afferrentur; unus, claſſe fratrem* Epheſo Athenas*, alter, pedibus per* Macedoniã *uenire. itaque illi obuiam miſimus* Athenas*, ut inde* Theſ*ſalonicam ueniret: ipſi proceſſimus, &* Theſſalonicam *ad* X. Kal. Iun. *uenimus: neque de illius itinere quidquam certi habebamus, niſi eum ab* Epheſo *ante aliquanto profectum. nunc, iſtic quid agatur, magnopere timeo. quanquam tu altera epiſtola ſcribis, idibus* Mai. *audire, fore, ut acrius poſtularet; altera, iam eſſe mitiora. ſed hæc pridie data, quàm illa: quo conturbor magis. itaque, cum meus me mæror quotidianus lacerat, & conficit: tum uero hæc addita cura uix mihi uitam reliquam facit. ſed et nauigatio perdifficilis fuit: et illi incertus, ubi ego eſſem, fortaſſe alium curſum petiuit. nam* Phaeto *libertus eum non uidit. uento reiectus ab illo in* Macedoniã, Pellæ *mihi præſto fuit. reliqua quàm mihi timenda ſint, uideo. nec, quid ſcribam, habeo: & omnia timeo. nec tam miſerum eſt quidquam, quod non in noſtram fortunam cadere uideatur. equidem adhuc miſer in maximis meis ærumnis, & luctibus, hoc metu adiecto, maneo* Theſſalonicæ *ſuſpenſus, nec audeo quidquam.* Nunc *ad ea, quæ ſcripſiſti.* Tryphonem Cæci*lium non uidi.* Sermonem *tuum, &* Pompeij *cognoui ex tuis litteris.* Motum *in rep. non tantum ego uideo,*

quantum

quantum tu aut uides, aut ad me conſolandum affers. Tigrane enim neglecto; ſublata ſunt omnia. Varroni me iubes agere gratias: faciam: item Hypſæo. Quod ſuades, ne longius diſcedamus, dum acta menſis Maij ad nos perferantur: puto me ita eſſe facturum; ſed, ubi, nondum ſtatui: atque ita perturbato ſum animo de Quincto, ut nihil queam ſtatuere: ſed tamen ſtatim te faciam certiorem. Ex epiſtolarum mearum inconſtantia puto te mentis meæ motum uidere. qui, etſi incredibili, & ſingulari calamitate afflictus ſum, tamen nõ tã eſt ex miſeria, quàm ex culpæ noſtræ recordatione, commotus. cuius enim ſcelere impulſi, ac proditi ſimus, iam profecto uides: atque utinam iam ante uidiſſes, neque totum animum tuum mærori mecum ſimul dediſſes. quare, cum me afflictum, & confectum luctu audies, exiſtimato me ſtultitiæ meæ pœnam ferre grauius, quàm euenti; quòd ei crediderim, quem eſſe nefarium non putaram. me & meorum malorum memoria, & metus de fratre in ſcribendo impedit. tu iſta omnia uide, & guberna. Terentia tibi maximas gratias agit. Litterarum exemplum, quas ad Pompeium ſcripſi, miſi tibi. Vale. D. IIII. Kal. Iunias, Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S.

QVINCTVS *frater cum ex Aſia diſceſſiſſet ante Kal. Mai. & Athenas ueniſſet idibus, ualde fuit ei properandum, ne quid abſens acciperet calamitatis, ſi quis forte fuiſſet, qui contentus noſtris malis non eſſet. itaque malui eum properare Romam, quàm ad me uenire. & ſimul (dicam enim, quod uerum eſt; ex quo*

magnitu-

magnitudinẽ miſeriarũ mearũ perſpicere poſſis) animum inducere non potui, ut aut illũ, amantiſſimũ mei, molliſſimo animo, tanto in mærore aſpicerẽ; aut meas miſerias, luctu afflictas, & perditã fortunam illi offerrẽ; aut ab illo aſpici paterer. atque etiã illud timebam, quod profecto accidiſſet, ne à me digredi non poſſet. uerſabatur mihi tẽpus illud ante oculos, cũ ille aut lictores dimitteret, aut ui euelleretur ex cõplexu meo. huius acerbitatis euentum altera acerbitate non uidendi fratris uitaui. in hunc me caſum uos, uiuendi auctores, impuliſtis. itaque mei peccati luo pœnas. quanquam tuæ me litteræ ſuſtentant: ex quibus, quantum tu ipſe ſperes, facile perſpicio. quæ quidem tamen aliquid habebant ſolatij ante, quàm eò ueniſti, À POMPEIO. NVNC HORTENSIVM ALLICE, ET EIVSMODI VIROS. *obſecro mi Pomponi, nondum perſpicis, quorum opera, quorum inſidijs, quorũ ſcelere perierimus? ſed tecum hæc coram agemus. tantum dico, quod ſcire te puto: nos non inimici, ſed inuidi perdiderunt. nunc ſi ita ſunt, quæ ſperas; ſuſtinebimus nos, & ſpe, quæ iubes, nitemur. ſin, ut mihi uidentur, infirma ſunt; quod optimo tempore facere non licuit, minus idoneo fiet. Terentia tibi ſæpe gratias agit. Mihi etiam unum de malis in metu eſt, fratris miſeri negocium. quod, ſi ſciam, cuiuſmodi ſit; ſciam, quid agendum mihi ſit. Me etiã nunc iſtorũ beneficiorũ, & litterarũ expectatio, ut tibi placet, Theſſalonicæ tenet. ſi quid erit noui allatum; ſciam, de reliquo quid agendum ſit. Tu, ſi, ut ſcribis, Kal. Iun. Roma profectus es, propediem nos uidebis. Litteras, quas ad Pompeiũ ſcripſi, tibi miſi. Vale. Idibus Iun. Theſſalonicæ.*

CICERO

CICERO ATTICO S. 10

ACTA *quæ eſſent uſque ad* VIII *Kal. Iun. cognoui ex tuis litteris: reliqua expectabam, ut tibi placebat, Theſſalonicæ: quibus allatis, facilius ſtatuere potero, ubi ſim. nam ſi erit cauſſa, ſi quid agetur, ſi ſpem uidero; aut ibidem operiar, aut me ad te conferam: ſin, ut tu ſcribis, iſta euanuerint; aliud aliquid uidebimus. omnino adhuc nihil mihi ſignificatis, niſi diſcordiam iſtorum; quæ tamen inter eos de omnibus potius rebus eſt, quàm de me. itaque, quid ea mihi proſit, neſcio. ſed tamen, quoad me uos ſperare uultis, uobis obtemperabo. Nam quod me tam ſæpe, & tam uehementer obiurgas, & animo infirmo eſſe dicis: quæſo ecquod tantum malum eſt, quod in mea calamitate non ſit? ecquis unquam ex tam amplo ſtatu, in tam bona cauſſa, tantis facultatibus, ingenij, conſilij, gratiæ, tantis præſidijs bonorum omnium concidit? poſſum obliuiſci, qui fuerim; non ſentire, qui ſim? quo caream honore? qua gloria? quibus liberis? quibus fortunis? quo fratre? quem ego (ut nouum calamitatis genus attendas) cum pluris facerem, quàm me ipſum, ſemperq; feciſſem, uitaui, ne uiderem; ne aut illius luctum, ſqualoremq; aſpicerem, aut me, quem ille florentiſſimum reliquerat, perditum illi, afflictumq; offerrem. mitto cetera intolerabilia: etenim fletu impedior. hic utrum tandem ſum accuſandus, quòd doleo, an, quòd commiſi, ut hæc aut non retinerem, (quod facile fuiſſet, niſi intra parietes meos de mea pernicie conſilia inirentur) aut certe uiuus amitterem? hæc eo ſcripſi, ut potius releuares me, quod facis, quàm*

quàm aut caſtigatione, aut obiurgatione dignum putares: eóq; ad te minus multa ſcribo, quòd & mærore impedior; &, quid expectem iſtinc, magis habeo, quam quid ipſe ſcribam. quæ ſi erunt allata, faciam te noſtri conſilij certiorem. tu, ut adhuc feciſti, quamplurimis de rebus ad me uelim ſcribas; ut prorſus ne quid ignorem. Vale. XIIII. Kal. Quinct. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S. 11

ME & tuæ litteræ, & quidam boni nuncij, non optimis tamen auctoribus, & expectatio ueſtrarum litterarum, & quòd tibi ita placuerat, adhuc Theſſalonicæ tenebant. ſi accepero litteras, quas expecto; ſi ſpes erit ea, quæ rumoribus afferebatur; ad te me conferam; ſi non erit, faciam te certiorem, quid egerim. Tu me, ut facis, opera, conſilio, gratia iuua: conſolari iam deſine: obiurgare uero noli: quod cum facis, ut ego tuum amorem, & dolorem deſidero: quem ita affectum mea ærumna eſſe arbitror, ut te ipſum conſolari nemo poſſit. Quinctum fratrem optimum, humaniſſimumq; ſuſtenta. Ad me, obſecro te, ut omnia certa perſcribas. Vale. D. IIII. Kal. Quinct.

CICERO ATTICO S. 12

TV quidem ſedulo argumentaris, quid ſit ſperandum, & maxime per ſenatum: idemq; caput rogationis proponi ſcribis quare in ſenatu dici nihil liceat: itaque ſiletur. hic tu me accuſas, quòd me affictem; cum ita ſim afflictus, ut nemo unquam: quod tute intelligis. Spem oſtẽdis ſecundum comitia. quæ iſta eſt, eodem tribuno pl.

&

& inimico conſule deſignato? Percuſſiſti autē me etiā de oratione prolata. cui uulneri, ut ſcribis, medere, ſi quid potes. ſcripſi equidem olim ei iratus, quòd ille prior ſcripſerat; ſed ita compreſſeram, ut nunquam emanaturā putarem. quo modo exciderit, neſcio. ſed quia nunquam accidit, ut cum eo uerbo uno concertarem; et quia ſcripta mihi uidetur negligentius, quàm ceteræ: puto poſſe probari, non eſſe meam. id, ſi putas me poſſe ſanari, cures uelim. ſin plane perij, minus laboro. Ego etiā nunc eodem in loco iaceo, ſine ſermone ullo, ſine cogitatione ulla. Licet tibi, ut ſcribis, ſignificarē, ut ad me uenires Sidona: tamen intelligo te iſtic prodeſſe, hic ne uerbo quidem leuare me poſſe. non queo plura ſcribere: nec eſt, quod ſcribam: ueſtra magis expecto. Vale. XVI. Kal. Sext. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S. 13

QVOD ad te ſcripſeram, me in Epiro futurum: poſtea quàm extenuari ſpem noſtram, & euaneſcere uidi, mutaui conſilium; nec me Theſſalonica commoui, ubi eſſe cōſtitueram, quoad aliquid ad me de eo ſcriberes, quod proximis litteris ſcripſeras, fore, uti ſecundum comitia aliquid de nobis in ſenatu ageretur; id tibi Pompeium dixiſſe. qua de re, quoniam comitia habita ſunt, tuq; nil ad me ſcribis; perinde habebo, ac ſi ſcripſiſſes nihil eſſe; meq; temporis non longinqui ſpe ductum eſſe, moleſte feram. Quem autem motum te uidere ſcripſeras, qui nobis utilis fore uideretur, eum nunciant, qui ueniunt, nullum fore. In tribunis pl. deſignatis reliqua ſpes eſt. quam ſi expectaro; non erit, quòd putes

me

me cauſſæ meæ, ac uoluntati meorum defuiſſe. Quod me ſæpe accuſas, cur hunc meum caſum tam grauiter feram: debes ignoſcerę: cum ita me afflictum uideas, ut neminem unquam nec uideris, nec audieris. nã quod ſcribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi uero mens integra eſt, atque utinam tam in periculo fuiſſet, cum ego ijs, quibus meam ſalutem cariſſimam eſſe arbitrabar, inimiciſſimis, crudeliſſimisq; uſus ſum: qui, ut me paulum inclinari timore uiderunt, ſic impulerunt, ut omni ſuo ſcelere, & perfidia abuterentur ad exitium meum. nunc, quoniam eſt Cyzicum nobis eundum; quo rarius ad me litteræ perferentur, hoc uelim diligentius omnia, quæ putaris me ſcire opus eſſe, perſcribas. Quinctum fratrem meum fac diligas. quem ego miſer ſi incolumem relinquo, non me totum perijſſe arbitrabor. Vale. non. Sext.

CICERO ATTICO S. 14

EX *tuis litteris plenus ſum expectatione de Põpeio, quidnam de nobis uelit, aut oſtendat. comitia enim credo eſſe habita. quibus abſolutis, ſcribis illi placuiſſe agi de nobis. ſi tibi ſtultus eſſe uideor, qui ſperem; facio tuo iuſſu; & ſcio te me ijs epiſtolis potius, & meas ſpes ſolitum eſſe remorari. nunc uelim, mihi plane perſcribas, quid uideas. ſcio nos noſtris multis peccatis in hanc ærumnam incidiſſe. ea ſi qui caſus ex parte correxerint; minus moleſte feremus nos uixiſſe, & adhuc uiuere. Ego, propter uiæ celebritatem, & quotidianam expectationem rerum nouarum, non commoui me adhuc Theſſalonica: ſed iam extrudimur, non à Plancio (nam*

is quidem retinet) uerum ab ipſo loco minime appoſito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epirum ideo, ut ſcripſeram, non iui, quòd ſubiti mihi uniuerſi nuncij uenerant, & litteræ: quare nihil eſſet neceſſe quamproxime Italiam eſſe. hinc, ſi aliquid à comitijs audierimus, nos in Aſiam conuertemus: neque adhuc ſtabat, quò potiſſimum: ſed ſcies. Vale. XII. Kal. Sext. Theſſalonicæ.

CICERO ATTICO S. 15

ACCEPI idibus. Sext. quatuor epiſtolas à te miſſas; unam, qua me obiurgas, & rogas, ut ſim firmior; alteram, qua Craſſi libertum ais tibi de mea ſolicitudine, macieq; narraſſe; tertiam, qua demonſtras acta in ſenatu; quartam de eo, quod à Varrone ſcribis tibi eſſe confirmatum de uoluntate Pompeij. Ad primam tibi hoc ſcribo; me ita dolere, ut non modo à mente non deſerar, ſed id ipſum doleam, me, tam firma mente ubi utar, & quibus cum, non habere. nam ſi tu me uno non ſine mærore cares; quid me cenſes, qui & te, & omnibus? & ſi tu incolumis me requiris; quo modo à me ipſam incolumitatem deſiderari putas? nolo commemorare, quibus rebus ſim ſpoliatus, non ſolum quia non ignoras, ſed etiam ne ſcindam ipſe dolorem meum. hoc confirmo, neque tantis bonis eſſe priuatum quenquam, neque in tantas miſerias incidiſſe. dies autem non modo non leuat luctum hunc, ſed etiam auget. nam ceteri dolores mitigantur uetuſtate; hic non poteſt non & ſenſu præſentis miſeriæ, & recordatione præteritæ uitæ quotidie augeri. deſidero enim non mea ſolum, neque meos, ſed me ipſum. quid

quid enim ſum? ſed non faciam, ut aut tuum animum angam querelis, aut meis uulneribus ſæpius manus afferam. Nam *quòd purgas eos, quos ego mihi ſcripſi inuidiſſe, & in eis* Catonem: *ego uero tantum illum puto ab iſto ſcelere abfuiſſe, ut maxime doleam, plus apud me ſimulationem aliorum, quàm iſtius fidem, ualuiſſe. ceteri, quos purgas, debent mihi purgati eſſe, tibi ſi ſunt. ſed hæc ſero agimus.* Craſſi *libertum nihil puto ſincere locutum.* In *ſenatu rem probe ſcribis actam. ſed quid* Curio? *an illam orationem non legit? quæ unde ſit prolata, neſcio. ſed* Axius *eiuſdem diei ſcribens ad me acta, non ita laudat* Curionem. *at poteſt ille aliquid prætermittere: tu, niſi quod erat, profecto non ſcripſiſti.* Varronis *ſermo facit expectationem* Cæſaris. *atque utinam ipſe* Varro *incumbat in cauſſam. quod profecto cum ſua ſponte, tum te inſtante faciet. ego, ſi me aliquando ueſtri, & patriæ compotem fortuna fecerit, certe efficiam, ut maxime lætere unus ex omnibus amicis; meaq; officia, & ſtudia, quæ parum antea luxerunt, (fatendum eſt enim) ſic exequar, ut me æque tibi, ac fratri, & liberis noſtris, reſtitutum putes. ſi quid in te peccaui, ac potius quoniam peccaui, ignoſce: in me enim ipſum peccaui uehementius. neque hæc eo ſcribo, quo te non meo caſu maximo dolore eſſe affectum ſciam: ſed profecto, ſi, quantum me amas, & amaſti, tantum amare deberes, ac debuiſſes; nunquam eſſes paſſus me, quo tu abundas, egere conſilio; nec eſſes paſſus mihi perſuaderi, utile nobis eſſe, legem de collegiis perferri. ſed tu tantum lacrymas præbuiſti dolori meo, quod erat amoris, tanquam ipſe ego:*

quod meritis meis perfectum eſſe potuit, dies, & noctes, quid mihi faciendum eſſet, cogitares. id abs te meo, non tuo ſcelere prætermiſſum eſt. quòd ſi non modo tu, ſed quiſquam fuiſſet, qui me Pompeij minus liberali reſponſo præteritum à turpiſsimo conſilio reuocaret, quod unus tu facere maxime potuiſti: aut occubuiſſem honeſte, aut uictores hodie uiueremus. hic mihi ignoſcas: me enim ipſum multo magis accuſo; deinde te, quaſi me alterum: & ſimul meæ culpe ſocium quæro. ſi reſtituor, etiam minus uidebimur deliquiſſe: abs teq; certe, quoniam nullo noſtro, tuo ipſius beneficio diligemur. Quod te cum Culeone ſcribis de priuilegio locutum; eſt aliquid: ſed multo eſt melius abrogari: ſi enim nemo impediet, ſic eſt firmius: ſin erit, qui ferri non ſinat, idem S. C. intercedet. nec quidquã aliud opus eſt, quàm abrogari. nam prior lex nos nihil lædebat: quam ſi, ut eſt promulgata, laudare uoluiſſemus, aut, ut erat negligenda, negligere; nocere omnino nobis non potuiſſet. ic mihi primum non modo conſilium defuit, ſed etiam hbfuit. cæci, cæci, inquam, fuimus in ueſtitu mutando, in populo rogando. quod, niſi nominatim mecum agi cœptum eſſet, fieri pernicioſum fuit. ſed pergo præterita. ueruntamen ob hanc cauſſam, ut ſi quid ageretur, legem illam, in qua popularia multa ſunt, ne tangatis. uerum eſt ſtultũ, me præcipere, quid agatis, aut quo modo. utinam modo agatur aliquid. multa occultant tuæ litteræ; credo, ne uehementius deſperatione perturber: quid enim uides agi poſſe, aut quo modo? per ſenatum ne? aſt tute ſcripſiſti ad me, quoddam caput legis Clodium in curiæ poſte fixiſſe, ne referri, ne ue dici liceret.

ci liceret. quo modo igitur Domitius ſe dixit relaturum? quo modo autem iјs, quos tu ſcribis, & de re dicentibus, & , ut referretur, poſtulantibus, Clodius tacuit? ac ſi per populum, poterit ne niſi de omnium tribunorum pl. ſententia? quid de bonis? quid de domo? poterit ne reſtitui? aut, ſi non poterit, egomet quo modo potero? hæc niſi uides expediri, quam in ſpem me uocas? ſi autem ſpei nihil eſt, quæ eſt mihi uita? itaque expecto Theſſalonicæ acta Kal. ſext. ex quibus ſtatuã, in tuos ne agros confugiam, ut neque uideã homines. quos nolim; & te, ut ſcribis, uideam; & propius ſim, ſi quid agatur. idq́; intellexi cum tibi, tum Quincto fratri placere. an abeam Cyzicum. nunc Pomponi, quoniam nil impertiſti tuæ prudentiæ ad ſalutem meam, quòd aut in me ipſo ſatis eſſe conſilij decreueras, aut te nil mihi plus debere, quàm ut præſto eſſes, quando quidem ego proditus, inductus, coniectus in fraudem, omnia mea præſidia neglexi, totam Italiã in me erectam ad me defendendum deſtitui, & reliqui; me meis tradidi inimicis, inſpectante, & tacente te; qui ſi nõ plus ingenio ualebas, quàm ego, certe timebas minus: ſi potes, erige aflictos, & in eo nos iuua. ſin omnia ſunt obſtructa, id ipſum fac ut ſciamus, & nos aliquãdo aut obiurgare, aut cõmuniter conſolari deſine. ego ſi tuam fidem accuſarem: non me potiſſimum tuis tectis crederem. meam amentiam accuſò, quòd à te tantũ amari, quantũ ego uellem, putaui: quod ſi fuiſſet, fidẽ eãdem, curam maiorẽ adhibuiſſes; me certe ad exitium præcipitantem retinuiſſes; iſtos labores, quos nũc in naufragiјs noſtris ſuſcipis, non ſubiſſes. quare fac, ut omnia ad me perſpecta, & explorata perſcribas, meq́;, ut facis,

uelis eſſe aliquem; quoniam, qui fui, & qui eſſe potui, iam eſſe non poſſum; & ut his litteris non te, ſed me ipſum à me eſſe accuſatum putes. ſi qui erunt, quibus putes opus eſſe meo nomine litteras dari, uelim conſcribas, curesq́; dandas. Vale. D. XIIII. Kal. Sept.

CICERO ATTICO S.

TOTUM *iter mihi incertum facit expectatio litterarum tuarum* Kal. Sext. *datarum, non aliud aliquid. ſi ſpes erit,* Epirum, *ſin minus,* Cyzicum, *aut aliud quid ſequemur. tuæ quidem litteræ, quo ſæpius à me leguntur, hoc ſpem faciunt mihi minorem, quàm cum lectæ ſunt. tum id, quod attulerunt ad ſpem, infirmant: ut facile appareat, te & conſolationi ſeruire, & ueritati. idq́; te rogo plane, ut ad me, quæ ſcis, ut erunt; quæ putabis, ita ſcribas.* Vale. D. XII. Kal. Sept.

CICERO ATTICO S.

DE Quincto *fratre nuncij nobis triſtes, nec uarij uenerant ex ante diem non.* Iun. *uſque ad prid.* Kal. Sept. *eo autẽ die* Liuineius, L. Reguli *lib. ad me à* Regulo *miſſus uenit. is omnino mentionem nullam factam eſſe nũciauit, ſed fuiſſe tamẽ ſermonẽ de* C. Clodij *filio: isq́; mihi tũ à fratre litteras attulit. ſed poſtridie* Sextij *pueri uenerũt, qui à te litteras attulerũt, nõ tam exploratas à timore, quàm ſermo* Liuineij *fuerat. ſane ſum in meo infinito mærore ſolicitus, & eo magis, quòd* Appij *quæſtio eſt.*

Cetera, *quæ ad me eiſdem litteris ſcribis de noſtra ſpe, intelligo eſſe languidiora, quàm alij oſtendunt. ego autem quoniã non longe ab eo tempore abſumus, in quo res dijudicabitur, aut ad te conferam me, aut etiam*

nunc

nunc circum hæc loca commorabor. Scribit *ad me frater, omnia ſua per te unum ſuſtineri. quid te aut horter, quod facis; aut agam gratias, quod non expectas? tantum uelim, fortuna det nobis poteſtatem ut incolumes amore noſtro perfruamur.* Tuas *litteras ſemper maxime expecto. in quibus, caue, ne aut diligentia tua mihi moleſta, aut ueritas acerba ſit.* Vale. D. *prid. non.* Sep.

CICERO ATTICO S.

EXPECTATIONEM *nobis nõ paruam attuleras, cũ ſcripſeras,* Varronẽ *tibi pro amicitia cõfirmaſſe, cauſſam noſtrã* Pompeiũ *certe ſuſcepturũ; & ſimul à* Cæſare *ei litteræ, quas expectaret, remiſſæ eſſent, auctorem etiam daturum. utrum id nihil fuit, an aduerſatæ ſunt* Cæſaris *litteræ? an eſt aliquid in ſpe?* Etiam *illud ſcripſeras, eundem, ſecundum comitia, dixiſſe. fac (ſi uides, quantis in malis iaceam, & ſi putas eſſe humanitatis tuæ) me, fac de tota cauſa noſtra certiorem. nam* Quinctus *frater, homo mirus, qui me tam ualde amat, omnia mittit ſpei plena, metuens, credo, defectionem animi mei. tuæ autem litteræ ſunt uariæ. neque enim me deſperare uis, nec temere ſperare. fac, obſecro te, ut omnia, quæ proſpici à te poſſunt, ſciamus.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOD *eiuſmodi mihi litteræ à uobis afferebãtur, ut aliquid ex ijs eſſet expectandum; ſpe, & cupiditate* Theſſalonicæ *detentus ſum. poſtea quàm omnis actio huius anni confecta nobis uidebatur, in* Aſiam *ire nolui: quòd & celebritas mihi odio eſt; &, ſi fieret aliquid à nouis magiſtratibus, abeſſe longe nolebam. itaque in*

Epirum ad te ſtatui me conferre: non quo mea intereſſet loci natura, qui lucem omnino fugerem: ſed aut ad ſalutem libentiſſime ex tuo portu proficiſcar: aut, ſi ea præciſa erit, nuſquam facilius hanc miſerrimam uitam uel ſuſtētabo, uel, quod multo eſt melius, abiecero. ero cum paucis, multitudinē dimittam. me tuæ litteræ nunquam in tantam ſpem adduxerunt, quātam aliorū: attamen mea ſpes etiam tenuior ſemper fuit, quàm tuæ litteræ. ſed tamen, quoniā cœptum eſt, age, quoquo modo cœptum eſt, & quacunque de cauſſa, non deſerā neque optimi, atque unici fratris miſeras, atque luctuoſas preces; nec Sextij, ceterorūq; promiſſa, nec ſpem ærumnoſiſſimæ mulieris Terētiæ, nec miſerrimæ mulieris Tulliolæ obſecrationem, & fideles litteras tuas. mihi Epirus aut iter ad ſalutē dabit; aut, quod ſcripſi ſupra. te oro, et obſecro Pōponi, ſi me omnibus ampliſſimis, cariſſimis, iucundiſſimisq; rebus perfidia hominū ſpoliatū, ſi me à meis conſiliarijs proditū, & proiectum uides, ſi intelligis me coactū, ut ipſe me, et meos perderem; ut me tua miſericordia iuues, et Quinctum fratrem, qui poteſt eſſe ſaluus, ſuſtentes; Terentiam, liberosq; meos tueare; me, ſi putas te iſtic uiſurū, expectes; ſi minus, inuiſas, ſi potes; mihiq; ex agro tuo tantum aſſignes, quantum meo corpore occupari poteſt; & pueros ad me cum litteris quamprimum, & quam ſæpiſſime mittas. Vale. XVI. Kal. Octob.

CICERO SALVTEM Q. CAECILIO Q. F. POMPONIANO ATTICO.

QVOD quidem ita eſſe, & auunculum tuum functum eſſe officio, uehementiſſime probo: gaudere me

me tum dicam, ſi mihi hoc uerbo licebit uti. me miſerum, quàm omnia eſſent ex ſententia, ſi nobis animus, ſi conſilium, ſi fides eorum, quibus credidimus, non defuiſſet. quæ colligere nolo, ne augeã mærorem. ſed tibi uenire in mentem certo ſcio, quæ uita eſſet noſtra, quæ ſuauitas, quæ dignitas. ad quæ recuperanda per fortunas incũbe, ut facis; diemq́; natalem reditus mei, cura, ut in tuis ædibus amœniſſimis agam tecum, et cum meis. Ego huic ſpei, & expectationi, quæ nobis proponitur, maxime tamen uolui præſtolari apud te in Epiro: ſed ita ad me ſcribitur, ut putem eſſe commodius, non eiſdem in locis eſſe. De domo, & Curionis oratione, ut ſcribis, ita eſt. in uniuerſa ſalute, ſi ea modo nobis reſtituetur, inerunt omnia. ex quibus nihil malo, quàm domum. ſed tibi nihil mando nominatim: me totum tuo amori, fideiq́; commendo. Quod te in tanta hæreditate ab omni occupatione expediſti, ualde mihi gratum eſt. Quod facultates tuas ad meam ſalutem polliceris, ut omnibus rebus à te præter ceteros iuuer: id quantum ſit præſidium, uideo; intelligoq́; te multas partes meæ ſalutis & ſuſcipere, & poſſe ſuſtinere, neque, ut ita facias, rogandum eſſe. Quod me uetas quidquam ſuſpicari accidiſſe ad animum tuum, quod ſecus à me erga te commiſſum, aut prætermiſſum uideretur: geram tibi morem, & liberabor iſta cura: tibi tamen eo plus debebo, quo tua in me humanitas fuerit excelſior, quàm in te mea. Velim: quid uideas, quid intelligas, quid agatur, ad me ſcribas, omniſq́; ad noſtram ſalutem adhortere. Rogatio Sextij neque dignitatis ſatis habet, nec cautionis: nam & nominatim ferre oportet, & de bonis diligentius ſcribi: & id

animaduertas uelim. Vale. IIII. *non.* Oct. *Theſſalonicæ.*

CICERO ATTICO S. 21

TRIGINTA *dies erant ipſi, cum has dabam litteras, per quos nullas à uobis acceperam. mihi autẽ erat in animo, iam, ut antea ad te ſcripſi, ire in* Epirum, *et ibi omnem caſum potiſſimum expectare.* Te *oro, ut, ſi quid erit, quod perſpicias, quamcunque in partem, quã planiſſime ad me ſcribas, et meo nomine, ut ſcribis, litteras, quibus putabis opus eſſe, ut des.* Vale. V. Kal. Nou.

CICERO ATTICO S. 22

ETSI *diligenter ad me* Quinctus *frater, & Piſo, quæ eſſent acta, ſcripſerãt: tamen uellẽ, tua te occupatio non impediſſet, quo minus, ut cõſueſti, ad me, quid ageretur, et quid intelligeres, perſcriberes.* Me *adhuc* Plãcius *liberalitate ſua retinet, iã aliquoties conatũ ire in* Epirũ. *ſpes homini eſt iniecta, non eadẽ, quæ mihi, poſſe nos una decedere. quã rem ſibi magno honori ſperat fore. ſed iam, cum aduentare milites dicentur, faciendum nobis erit, ut ab eo diſcedamus. quod cũ faciemus, ad te ſtatim mittemus; ut ſcias, ubi ſimus.* Lentulus *ſuo in nos officio, quod & re, & promiſſis, & litteris declarat, ſpẽ nobis non nullã affert* Põpeij *uoluntatis. ſæpe enim tu ad me ſcripſiſti, eum totum eſſe in illius poteſtate.* De Metello *ſcripſit ad me frater, quantum ſperaret, profectum eſſe per te.* mi Põponi *pugna, ut tecũ, et cum meis mihi liceat uiuere; & ſcribe ad me omnia. premor cũ luctu, tum deſiderio omnium rerum, quæ mihi me cariores ſemper fuerant.* Cura, *ut ualeas.*

Ego,

Ego, quòd, per Theſſaliam ſi irem in Epirum, perdiu nihil eram auditurus, & quòd mei ſtudioſos habeo Dyrrhachinos, ad eos perrexi, cùm illa ſuperiora Theſſalonicæ ſcripſiſſem. inde cum ad te me conuertam, faciam ut ſcias. tuq; ad me uelim omnia quamdiligentiſſime, cuicuimodi ſunt, ſcribas. ego iam aut rem, aut ne ſpem quidē expecto. Vale. VI. Kal. Dec. Dyrrhachij.

CICERO ATTICO S. 23

AD V. Kal. Dec. tres epiſtolas à te accepi, unam datā ad VIII. Kal. Nou. in qua me hortaris ut forti animo menſem Ian. expectem; eáq;, quæ ad ſpem putas pertinere, de Lentuli ſtudio, de Metelli uolūtate, de tota Pōpeij ratione, perſcribis. in altera epiſtola, præter conſuetudinem tuam, diem nō adſcribis: ſed ſatis ſignificas tēpus. lege enim ab octo tribunis pl. promulgata, ſcribis te eas litteras eo ipſo die dediſſe, id eſt ad IIII. Kal. Nou. et, quid putes utilitatis eam promulgationem attuliſſe, ſcribis. in quo ſi etiam noſtra ſalus cum hac lege deſperata erit, uelim pro tuo in me amore hanc inanem meam diligentiam miſerabilem potius, quàm ineptam putes: ſin eſt aliquid ſpei, des operam, ut maiore diligentia poſthac à noſtris magiſtratibus defendamur. nam ea ueterum tribunorum pl. rogatio tria capita habuit; unum de reditu meo, ſcriptum incaute: nihil enim reſtituitur, præter ciuitatem, & ordinem: quod mihi pro meo caſu ſatis eſt: ſed, quæ cauenda fuerint, & quo modo, te non fugit. alterum caput eſt tralaticium de impunitate, ſi quid contra alias leges eius

eius legis ergo factum, ſit. tertium caput, mi Pomponi, quo conſilio, & à quo ſit inculcatum, uide. ſcis enim Clodium ſanxiſſe, ut uix, aut omnino non poſſet nec per ſenatum, nec per populum infirmari ſua lex. ſed uides, nunquam eſſe obſeruatas ſanctiones earum legum, quæ abrogarentur. nam ſi id eſſet, nulla fere abrogari poſſet: (neque enim ulla eſt, quæ non ipſa ſe ſepiat difficultate abrogationis) ſed cum lex abrogatur, illud ipſum abrogaretur, quo modo eam abrogari oporteat. hoc cum re uera ita ſit; cum ſemper ita habitum, obſeruatumq; ſit: octo noſtri tribuni pl. caput poſuerunt hoc: SI QVID IN HAC ROGATIONE SCRIPTVM EST, QVOD PER LEGES PLEBISVE SCITA, HOC EST, QVOD PER LEGEM CLODIAM PROMVLGARE, ABROGARE, DEROGARE, OBROGARE SINE FRAVDE SVA NON LICEAT, NON LICVERIT; * QVOD: VEL QVI PROMVLGAVIT, DEROGAVIT, OB EAM REM POENAE, MVLTAEVE SIT EH. INR. *atque hoc in illis tribunis pl. non lædebat: lege enim collegii ſui non tenebantur: quo maior eſt ſuſpicio malitiæ alicuius; cum id, quod ad ipſos nihil pertinebat, erat autem contra me, ſcripſerunt; ut noui tribuni pl. ſi eſſent timidiores, multo magis ſibi eo capite utendum putarent. neque id à Clodio prætermiſſum eſt: dixit enim in concione a. d. III. non. hoc capite deſignatis tribunis pl. præſcriptum eſſe, quid liceret. tamen, in lege nulla eſſe eiuſmodi caput, te non fallit. quod ſi opus eſſet,*

ſet, omnes in abrogando uterentur. Numium, ac ce-
teros fugerit. inueſtiges, uelim, & quis attulerit; & *
quare octo tribuni pl. ad ſenatum de me referre non du-
bitarint. ſi enim quo`d obſeruandum illud caput non pu-
tabant: ijdem in abrogando tam cauti fuerunt, ut id
metuerent, ſoluti cum eſſent, quod ne ijs quidem, qui le-
ge tenentur, eſt curandum. id caput ſane nolim nouos
tribunos pl. ferre: ſed perferant modo quidlibet: uno ca-
pite, quo reuocabor, (modo res conficiatur) ero conten-
tus. iamdudum pudet tam multa ſcribere: uereor enim,
ne re iam deſperata legas; ut hæc mea diligentia miſe-
rabilis tibi, alijs irridenda uideatur. ſed ſi eſt aliquid in
ſpe, uide legem, quam T. Fadio ſcripſit T. Viſellius. ea
mihi perplacet. nam Sextij noſtri, quam tu tibi probari
ſcribis, mihi non placet. Tertia eſt epiſtola prid. id.
Nou. data: in qua exponis prudenter, & diligenter,
quæ ſint, quæ rem diſtinere uideantur, de Craſſo, de
Pompeio, de ceteris. quare oro te, ut, ſi qua ſpes erit,
poſſe ſtudijs bonorum, auctoritate, multitudine com-
parata rem confici; des operam, ut uno impetu perfrin-
gatur; in eam rem incumbas, ceteroſq; tu excites.
ſin, ut ego perſpicio cum tua coniectura, tum etiam
mea, ſpei nihil eſt; oro, obteſtorq; te, ut Quinctum fra-
trem ames, quem ego miſerum miſere perdidi; ne'ue quid
eum patiare grauius conſulere de ſe, qua`m expediat ſo-
roris tuæ filio; meum Ciceronem, cui nihil miſello re-
linquo præter inuidiam, & ignominiam nominis
mei, tueare, quoad poteris; Terentiam, unam omnium
ærumnoſiſſimam, ſuſtentes tuis officijs. Ego in Epi-
rum proficiſcar, cum primorum dierum nuncios exce-
pero.

pero. Tu ad me, uelim, proximis litteris, ut ſe initia dederint, perſcribas. Vale. *prid.* Kal. Dec.

CICERO ATTICO S. 24

ANTEA; *cum ad me ſcripſiſſetis, ueſtro conſenſu conſulares prouincias ornatas eſſe; etſi uerebar quorſum id caſurum eſſet, tamen ſperabam uos aliquid aliquando uidiſſe prudentius. poſtquam mihi & dictum eſt, & ſcriptum, uehemẽter conſilium ueſtrum reprehendi; grauiter ſum commotus: quòd illa ipſa ſpes exigua, quæ erat, uidetur eſſe ſublata. nam ſi tribuni pl. nobis ſuccenſent, quæ poteſt ſpes eſſe? ac uidentur iure ſuccenſere: cum & expertes cõſilij fuerint, qui cauſſam noſtram ſuſceperint; & noſtra conceſſione omnem uim ſui iuris amiſerint: præſertim cum ita dicant, ſe noſtra cauſſa uoluiſſe ſuam poteſtatem eſſe de conſulibus ornandis, non ut eos impedirent, ſed ut ad noſtram cauſſam adiungerent: nunc, ſi conſules à nobis alieniores eſſe uelint, poſſe id libere facere; ſin uellent noſtra cauſſa, nihil poſſe ſe inuitis. nam quod ſcribis; ni ita nobis placuiſſet, illos hoc idem per populum aſſecuturos fuiſſe: inuitis tribunis pl. fieri nullo modo potuit: ita uereor, ne & ſtudia tribunorum amiſerimus, &, ſi ſtudia maneant, uinculum illud adiungendorum cõſulum amiſſum ſit.* Accedit *aliud non paruũ incommodum, quòd grauis illa opinio, ut quidem ad nos perferebatur, ſenatum nihil decernere ante, quàm de nobis actum eſſet, amiſſa eſt, preſertim in ea cauſſa, quæ non modo neceſſaria non fuit, ſed etiam inuſitata, ac noua. neque enim unquam arbitror ornatas eſſe prouincias deſignatorum: ut, cum in hoc illa conſtantia, quæ*

erat

erat mea cauſſa ſuſcepta, immutata ſit, nihil iam poſſit non decerni. iam ijs, ad quos relatum eſt, amicis placuiſſe, non mirum ſit. erat enim difficile reperire, qui contra tanta commoda duorum conſulum palam ſententiam diceret. & fuit omnino difficile non obſequi uel, amiciſſimo homini, Lentulo, *uel* Metello, *qui ſimultatem humaniſſime deponeret. ſed uereor, ne, hos cum tenere potuerimus, tribunos pl. amiſerimus. hæc res quemadmodum ceciderit, & tota res quo loco ſit, uelim ad me ſcribas, & ita, ut inſtituiſti. nam iſta ueritas, etiam ſi iucunda non eſt, mihi tamen grata eſt.* Vale. D. IIII. *id.* Dec.

CICERO ATTICO S. 25

POST *tuum à me diſceſſum litteræ mihi* Roma *allatæ ſunt: ex quibus proſpicio nobis in hac calamitate tabeſcendum eſſe. neque enim, (ſed bonam in partem accipies) ſi ulla ſpes ſalutis noſtræ ſubeſſet, tu pro tuo amore in me hoc tempore diſceſſiſſes: ſed, ne ingrati, aut ne omnia uelle nobiſcum una interire uideamur; hoc omitto: illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmaſti, ut te ante* Kal. Ian. *ubicunque erimus, ſiſtas.* Vale.

CICERO ATTICO S. 26

LITTERAE *mihi à* Quincto *fratre cum* S.C. *quod de me eſt factum, allatæ ſunt. mihi in animo eſt, legum lationem expectare. ſi obtrectabitur, utar auctoritate ſenatus, et potius uita, quàm patria, carebo.* Tu, *quæſo, feſtina ad nos uenire.* Vale. VI. Kal. Ian.

CICERO

CICERO ATTICO S. 27

EX TVIS litteris, & ex re ipſa nos funditus periſſe uideo. Te oro, ut, quibus in rebus mei tui indigebunt, noſtris miſerijs ne deſis. ego te, ut ſcribis, cito uidebo. plura non ſcribo. Cura, ut ualeas.

M. TVLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IIII.

CICERO ATTICO S. 28

CVM primum Romam ueni, fuitq; cui recte ad te litteras darem, nil prius faciendum mihi putaui, quàm ut tibi abſenti de reditu noſtro gratularer: cognoram enim, (ut uere ſcribam) te in conſilijs mihi dandis nec fortiorem, nec prudentiorem, quàm me ipſum, nec etiam propter meam in te obſeruantiam nimium in cuſtodia ſalutis meæ diligentem; eundemq; te, qui primis temporibus erroris noſtri, aut totius furoris particeps, & falſi rumoris ſocius fuiſſes, acerbiſſime diſſidium noſtrum tuliſſe, plurimumq; operæ, ſtudij, diligentiæ, laboris ad conficiendum reditum meum contuliſſe. itaque hoc tibi uere affirmo, in maxima lætitia, & exoptatiſſima gratulatione unum ad cumulandum gaudium conſpectum, aut potius complexum mihi tuum defuiſſe. quem ſemel nactus, nunquam dimiſero; ac niſi etiam prætermiſſos fructus tuæ ſuauitatis præteriti temporis omnes exegero, profecto

hac

hac reſtitutione fortunæ me ipſe non ſatis dignum iudi=
cabo. Nos adhuc in noſtro ſtatu, quod difficillime recupe
rari poſſe arbitrati ſumus, ſplendorem noſtrum illum fo
renſem, & in ſenatu auctoritatem, & apud uiros bo=
nos gratiam magis, quàm optaramus, conſecuti ſumus.
in re autem familiari, quæ quemadmodum fracta, diſ=
ſipata, direpta ſit, non ignoras, ualde laboramus, tua=
rumq; non tam facultatum, quas ego noſtras eſſe iudico,
quàm conſiliorum ad colligendas, & conſtituendas reli=
quias noſtras indigemus. nunc, etſi omnia aut ſcripta
eſſe à tuis arbitror, aut etiam nuncijs, ac rumore perla=
ta: tamen ea inſcribam breui, quæ te puto potiſſimum
ex meis litteris uelle cognoſcere. Pridie non. Sext. Dyr=
rhachio ſum profectus, ipſo illo die, quo lex eſt lata de
nobis. Brunduſium ueni non. Sext. ibi mihi Tulliola
mea fuit præſto natali ſuo ipſo die, qui caſu idem natalis
erat & Brunduſinæ coloniæ, & tuæ uicinæ Salutis.
quæ res animaduerſa à multitudine, ſumma Brunduſino
rum gratulatione celebrata eſt. ante diem VI. Id.
Sext. cognoui litteris Quincti fratris, mirifico ſtudio om=
nium ætatum, atque ordinum, incredibili concurſu Ita=
liæ, legem comitijs centuriatis eſſe perlatam. inde à
Brunduſinis honeſtiſſimis ornatus, iter ita feci, ut undi=
que ad me cum gratulatione legati conuenerint. ad ur=
bem ita ueni, ut nemo ullius ordinis homo nomenclatori
notus fuerit, qui mihi obuiam non uenerit, præter eos
inimicos, quibus id ipſum nō liceret aut diſſimulare, aut
negare. cum ueniſſem ad portam Capenam, gradus tem
plorũ ab infima plebe completi erant, à qua plauſu ma=
ximo cum eſſet mihi gratulatio ſignificata, ſimilis et fre

quentia, & plauſus me uſque ad Capitolium celebrauit. In foro, & in ipſo Capitolio miranda multitudo fuit. poſtridie in ſenatu, qui fuit dies non. Sept. ſenatui gratias egimus. eo biduo cum eſſet annonæ ſumma caritas; & homines ad theatrum primo, deinde ad ſenatum concurriſſent, impulſu Clodij; mea opera frumenti inopiam eſſe clamarent; cum per eos dies ſenatus de annona haberetur; & ad eius procurationem ſermone non ſolum plebis, uerum etiam bonorum Pompeius uocaretur; idq; ipſe cuperet; multitudoq; à me nominatim, ut id decernerem, poſtularet: feci, et accurate ſententiam dixi; cũ abeſſent conſulares, quòd tuto ſe negarent poſſe ſententiam dicere, præter Meſſallam, & Afranium. factum eſt S. C. in meam ſententiam, ut cum Pompeio ageretur, ut eam rem ſuſciperet, lexq; ferretur. quo S. C. recitato, cum concio, more hoc inſulſo & nouo, plauſum, meo nomine recitando, dediſſet; habui concionem. omnes magiſtratus præſentes, præter unum prætorem, & duos tribunos pl. dederunt. poſtridie ſenatus frequens, & omnes conſulares nihil Pompeio poſtulanti negarunt. ille legatos quindecim cum poſtularet, me principem nominauit; & ad omnia me alterum ſe fore dixit. legem conſules conſcripſerunt, qua Pompeio per quinquennium omnis poteſtas rei frumentariæ toto orbe terrarum daretur: alteram Meſſius, qui omnis dat pecuniæ poteſtatem, & adiungit claſſem, & exercitum, & maius imperium in prouincijs, quàm ſit eorum, qui eas obtineant. illa noſtra lex conſularis nunc modeſta uidetur, hæc Meſſii non ferenda. Pompeius illam uelle ſe dicit, familiares hanc. conſulares duce Fauonio fremunt. nos tacemus

mus

mus, & eo magis, quòd de domo noſtra nihil adhuc pontifices reſponderant. qui ſi ſuſtulerint religionem, aream præclaram habebimus, ſuperficiem conſules ex S. C. æſtimabunt: ſin aliter, demolientur, ſuo nomine locabunt, rem totam æſtimabunt. ita ſunt res noſtræ; ut in ſecundis, fluxæ; ut in aduerſis, bonæ. in re familiari ualde ſumus, ut ſcis, perturbati. præterea ſunt quædam domeſtica, quæ litteris non committo. Quinctum fratrem, inſigni pietate, uirtute, fide præditum, ſic amo, ut debeo. Te expecto; et oro, ut matures uenire, eoq; animo uenias, ut me tuo conſilio egere non ſinas. alterius uitæ quoddam initium ordimur. iam quidam, qui nos abſentes defenderunt, incipiunt præſentibus occulte iraſci, aperte inuidere. uehementer te requirimus. Vale.

CICERO ATTICO S.

SI FORTE rarius tibi à me, quàm à ceteris, litteræ redduntur; peto à te, ut id nõ modo non negligẽtiæ meæ, ſed ne occupationi quidem tribuas. quæ etſi ſumma eſt, tamen nulla eſſe poteſt tanta, ut interrumpat iter amoris noſtri, & officij mei. nam ut ueni Romam, iterũ nũc ſum certior factus, eſſe cui darẽ litteras: itaque has alteras dedi. prioribus tibi declaraui, aduentus noſter qualis fuiſſet, & quis eſſet ſtatus, atque omnes res noſtræ quemadmodum eſſent; ut in ſecundis, fluxæ; ut in aduerſis, bonæ. Poſt illas datas, ſecuta eſt ſumma contentio de domo. diximus apud põtifices prid. Kal. Oct. acta res eſt accurate à nobis: & ſi unquam in dicendo fuimus aliquid, aut etiam ſi nunquã alias fuimus, tũ profecto doloris magnitudo uim quandam nobis dicendi dedit.

itaque oratio iuuentuti noſtræ deberi non poteſt: quam tibi, etiam ſi non deſideras, tamen mittam cito. cum pontifices decreſſent, ita, ſi neque populi iuſſu, neque plebiſcito, qui ſe dedicaſſe diceret, nominatim ei rei præfectus eſſet, neque populi iuſſu, aut plebiſcito id facere iuſſus eſſet; uideri, poſſe ſine religione iam partem areæ mihi reſtitui: mihi facta ſtatim eſt gratulatio: nemo enim dubitat, quin domus nobis eſſet adiudicata. tum ſubito ille in concionem aſcendit, quam Appius *ei dedit. nunciat iam populo, pontifices ſecundum ſe decreuiſſe, me autem ui conari in poſſeſſionem uenire. hortatur, ut ſe, &* Appium *ſequantur, & ſuam* Libertatem *ut defendant. hic cum etiam illi infimi partim admirarentur, partim irriderent hominis amentiam; ego ſtatueram illuc non accedere, niſi cum conſules ex* S. C. *porticum* Catuli *reſtituendam locaſſent.* Kal. Oct. *habetur ſenatus frequens. adhibentur omnes pontifices, qui erant ſenatores. à quibus* Marcellinus, *qui erat cupidiſſimus mei, ſententiam primus rogatus, quæſiuit, quid eſſent in decernendo ſecuti. tum* Lucullus *de omnium collegarum ſententia reſpondit, religionis iudices pontifices fuiſſe, legis ſenatum; ſe, & collegas ſuos de religione ſtatuiſſe, in ſenatu de lege ſtatuturos. quiſque horum, loco ſententiam rogatus, multa ſecundum cauſſam noſtram diſputauit. cum ad* Clodium *uentum eſt, cupijt diem conſumere; neque ei finis eſt factus; ſed tamen, cum horas tres fere dixiſſet, odio, & ſtrepitu ſenatus coactus eſt aliquando perorare. cum fieret* S. C. *in ſententiam* Marcellini, *omnibus præter unũ aſſentientibus;* Serranus *interceſſit. de interceſſione ſtatim ambo cõſules referre cœperunt*

runt. cum ſententiæ grauiſſimæ dicerentur; ſenatui placere, mihi domum reſtitui, porticum Catuli locari, auctoritatem ordinis ab omnibus magiſtratibus defendi; ſi quæ uis eſſet facta, ſenatum exiſtimaturum, eius opera factum eſſe, qui S. C. interceſſiſſet: Serranus pertimuit: & Cornicinus ad ſuam ueterem fabulam rediijt: abiecta toga, ſe ad generi pedes abiecit. ille noctem ſibi poſtulauit. non concedebant: reminiſcebantur enim Kal. Ian. uix tamen ſibi de mea uoluntate conceſſum eſt. poſtridie S. C. factum eſt id, quod ad te miſi. deinde conſules porticum Catuli reſtituendam locarunt: illam porticum redemptores ſtatim ſunt demoliti libentiſſimis omnibus. nobis ſuperficiem ædium conſules de conſilij ſententia æſtimarunt HS uicies, cetera ualde illiberaliter, Tuſculanam uillam quingentis millibus, Formianum HS ducentis quinquaginta millibus. quæ æſtimatio non modo uehementer ab optimo quoque, ſed etiam à plebe reprehenditur. dices, quid igitur cauſſæ fuit? dicunt illi quidem, pudorem meum; quòd neque negarim, neque uehementius poſtularim: ſed non eſt id: nam hoc quidem etiam profuiſſet: uerum iidem mi T. Pomponi, iidem inquam illi, quos ne tu quidem ignoras, qui mihi pinnas inciderant, nolunt eaſdem renaſci: ſed, ut ſpero, iam renaſcuntur: tu modo ad nos ueni: quod uereor ne tardius interuentu Varronis tui, noſtriq; facias. Quoniam, acta quæ ſint, habes; de reliqua noſtra cogitatione cognoſce. Ego me à Pompeio legari ita ſum paſſus, ut nulla re impedirer, quin, ſi uellem, mihi eſſet integrum aut, ſi comitia cenſorum proximi conſules haberent, petere poſſe, aut uotiuam legationem ſuſcipere prope

omnium fanorum, ac ſacrorum locorum: ſic enim noſtræ rationes poſtulabant: ſed uolui meam poteſtatem eſſe uel petendi, uel ineunte æſtate exeundi. et, interea me eſſe in oculis ciuium de me optime meritorum, non alienum putaui. Ac forenſium quidem rerum hæc noſtra conſilia ſunt, domeſticarum autem ualde impedita, Domus ædificatur: ſcis, quo ſumptu, qua moleſtia. reficitur Formianum; quod ego nec relinquere poſſum, nec uidere. Tuſculanum proſcripſi: ſuburbano non facile careo. amicorum benignitas exhauſta eſt in ea re, quæ nihil habuit præter dedecus. quod ſenſiſti tu abſens, præſentes. quorum ſtudijs ego, & copijs, ſi eſſet per meos defenſores licitum, facile eſſem omnia conſecutus. quo in genere nunc uehementer laboratur. cetera, quæ me ſolicitant, μυςικώτερα ſunt. amamur à fratre, & à filia. te expectamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

AVERE te certo ſcio, cum ſcire, quid hic agatur, tum à me ſcire; non quo certiora ſint ea, quæ in oculis omnium geruntur, ſi à me ſcribantur, quàm cum ab alijs aut ſcribuntur tibi, aut nunciantur; uerum ut perſpicias ex meis litteris, quo modo ea feram, quæ geruntur, & qui ſit hoc tempore aut mentis meæ ſenſus, aut omnino uitæ ſtatus. Armatis hominibus ante diem tertium non. Nou. expulſi ſunt fabri de area noſtra, diſturbata porticus Catuli, quæ ex S. C. conſulum locatione reficiebatur, & ad tectum pene peruenerat. Quincti fratris domus primo fracta coniectu lapidum ex area noſtra, deinde inflammata; iuſſu Clodij, inſpectante

ctante urbe, coniectis ignibus, magna querela, & gemitu, non dicam bonorum, qui, neſcio, an ulli ſint, ſed plane hominum omnium. ille uehemens furere. poſt hunc uero furorem nil niſi cædem inimicorum cogitare, uicatim ambire, ſeruis aperte ſpem libertatis oſtendere. etenim antea, cum iudicium nolebat, habebat ille quidem difficilem, manifeſtamq́; cauſſam, ſed tamen cauſſam: id poterat inficiari, poterat in alios deriuare, poterat etiam aliquid iure factum defendere. poſt has ruinas, incendia, rapinas, deſertus à ſuis, uix iam Decimum *deſignatorem, uix* Gellium *retinet: ſeruorum conſilijs utitur: uidet, ſi omnes, quos uult, palam occiderit, nihilo ſuam cauſſam difficiliorem, quàm adhuc ſit, in iudicio futuram: itaque ante diem tertium id.* Nou. *cum* Sa*cra uia diſcederem, inſecutus eſt me cum ſuis. clamor, lapides, fuſtes, gladij, hæc improuiſa omnia. diſceſſimus in ueſtibulum* M. Tetij Damionis. *qui erant mecum, facile operas aditu prohibuerunt. ipſe occidi potuit: ſed ego diæta curari incipio: chirurgiæ tædet. ille omnium uocibus cum ſe non ad iudicium, ſed ad ſupplicium præſens trudi uideret, omnes* Catilinas, Acidinos *poſtea reddidit. nam* Milonis *domum, meamq́; in* Ceramio *prid. id.* Nouemb. *expugnare, & incendere ita conatus eſt, ut palam hora* V. *cum ſcutis homines, eductis gladijs, alios cum accenſis facibus adduxerit. ipſe domum* P. Sullæ *pro caſtris ſibi ad eam impugnationem ſumpſerat. tum ex* Anniana Milonis *domo* Q. Flaccus *eduxit uiros acres, occidit homines ex omni latrocinio* Clodiano *notiſſimos: ipſum cupiuit; ſed ille ſe in interiorem ædium*

Sulla ſe. in ſenatu poſtridie idus: domi Clodius: egregius Macellinus, omnes acres. Metellus calumnia dicendi tempus exemit, adiuuante Oppio, etiam hercule familiari tuo; de cuius conſtantia, uirtute ueriſſimæ litteræ. Sextius furere. ille poſtea, ſi comitia ſua non fierent, urbi minari. propoſita Marcellini ſententia, quam ille de ſcripto ita dixerat, ut totam noſtrã cauſam areæ, incendiorum, periculi mei, iudicio complecteretur, eáq; omnia comitijs anteferret: proſcripſit, ſe per omnes dies comitiales de cœlo ſeruaturum. conciones turbulentæ Metelli, temerariæ Appij, furioſiſſimæ Publij. hæc tamen ſumma; niſi Milo in campum obnunciaſſet, comitia futura. ante diem XII. Kal. Dec. Milo media nocte cum magna manu in campum uenit. Clodius, cũ haberet fugitiuorum deiectas copias, in campum ire non eſt auſus. Milo permanſit ad meridiem, mirifica hominum lætitia, ſumma cum gloria. contentio fratrum trium turpis, fracta uis, contemptus furor. Metellus tamen poſtulat, ut ſibi poſtero die in foro obnuncietur: nihil eſſe, quod in campum nocte ueniretur: ſe hora prima in Comitio fore. itaque ante diem XI. Kal. Ian. in Comitium Milo de nocte uenit. Metellus cum prima luce furtim in campum itineribus prope deuijs currebat. aſſequitur inter lucos hominem Milo, obnunciat. ille ſe recipit, magno, & turpi Q. Flacci conuicio. ante diem X. Kal. nundinæ. concio biduo nulla. ante diem VIII. Kal. hæc ego ſcribebam, hora noctis nona. Milo campum iam tenebat. Marcellus candidatus ita ſtertebat, ut ego uicinus audirem. Clodij ueſtibulum uacuum ſane mihi nunciabatur, paucis pannoſis ſine laterna.

terna. meo conſilio omnia illi fieri querebantur, ignari quantum in illo heroe eſſet animi, quantum etiam conſilij. miranda uirtus eſt. noua quædam diuina mitto. ſed hæc ſumma eſt. comitia fore non arbitror. Publium reum, niſi ante occiſus erit, à Milone fore puto. ſi ſe inter uiam obtulerit, occiſum iri ab ipſo Milone uideo. non dubitat facere: præ ſe fert: caſum illum noſtrum non extimeſcit: nunquam enim cuiuſquam inuidi, & perfidi conſilio eſt uſus: nec inerti nobili crediturus. Nos animo duntaxat uigemus, etiam magis, quàm cum florebamus: re familiari comminuti ſumus. Quincti fratris tamen liberalitati pro facultatibus noſtris, ne omnino exhauſtus eſſem, illo recuſante, ſubſidijs amicorum reſpondemus, quid conſilij de omni noſtro ſtatu capiamus, te abſente neſcimus. quare appropera.

CICERO ATTICO S. 30

PERIVCVNDVS *mihi Cincius fuit ante diem tertium Kal. Feb. ante lucem: dixit enim mihi, te eſſe in Italia, ſeſéq; ad te pueros mittere: quos ſine meis litteris ire nolui: non quo haberem, quod tibi, preſertim iam prope præſenti, ſcriberem: ſed ut hoc ipſum ſignificarem, mihi aduentum tuum ſuauiſſimum expectatiſſimumq; eſſe. quare aduola ad nos, eo animo, ut nos ames, & te amari ſcias. cetera coram agemus. hæc properantes ſcripſimus. quo die uenies, utique cum tuis apud me ſis. perbelle feceris: ſi ad nos ueneris. offendes deſignationem Tyrannionis, mirificam librorũ meorum bibliothecam; quorum reliquiæ multo meliores*

ſunt,

ſunt, quàm putaram. etiam uelim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur glutinatoribus, ad cetera adminiſtris; ijſq; imperes, ut ſumant membranulam, ex qua indices fiant, quos uos Græci, ut opinor, συλλάβους appellatis. ſed hæc, ſi tibi erit commodum: ipſe uero utique fac uenias, ſi potes in his locis adhæreſcere, & Piliam adducere. ita enim, & æquum eſt, & cupit Tullia. Medius fidius næ tu emiſti locum præclarum. gladiatores audio pugnare mirifice. ſi locare uoluiſſes, duobus his muneribus liberaſſes. ſed hæc poſterius. tu fac uenias. et de librarijs, ſi me amas, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S.

AIN TV? *exiſtimas ab ullo malle mea legi, probariq;, quàm à te? cur igitur cuiquam miſi prius? urgebar ab eo, ad quem miſi, & non habebam exemplar. quid? etiam: (dudum enim circumrodo, quod deuorandum eſt) ſubturpicula mihi uidebatur eſſe παλινῳδία. ſed ualeant recta, uera, honeſta conſilia. non eſt credibile, quæ ſit perfidia in iſtis principibus, ut uolunt eſſe, & ut eſſent, ſi quidquam haberent fidei. ſenſeram, noram, inductus, relictus, proiectus ab ijs: tamen hoc erat in animo, ut cũ ijs in reip. conſentirem. ijdem erãt, qui fuerant. uix aliquando te auctore reſipiui. dices, ea te monuiſſe, ſuaſiſſe, quæ facerem: non etiam ut ſcriberem. ego mehercule mihi neceſſitatem uolui imponere huius nouæ cõiunctionis; ne quàm mihi liceret labi ad illos, qui etiam tum, cũ miſereri mei debent, non deſinunt inuidere. ſed tamen modici fuimus ὑποθέσει, ut ſcripſi.*

erimus uberiores, ſi & ille libenter accipiet, & ij ſubringentur, qui uillam me moleſte ferunt habere, quæ Catuli fuerat, aut etiam emiſſe non cogitant; qui domum negant oportuiſſe me ædificare, uendere aiunt oportuiſſe. ſed quid ad hoc? ſi, quibus ſententijs dixi quod & ipſi probarent, lætati ſunt tamen me contra Pompeij uoluntatem dixiſſe. ſed quoniam, qui nihil poſſunt, ij me nolunt amare; demus operam, ut ab ijs, qui poſſunt, diligamur. dices: uellem iampridem. ſcio te uoluiſſe, & me aſt nugigeram manum fuiſſe. iam tempus eſt me ipſum à me amari, quando ab illis nullo modo poſſum. Domum meam quod crebro inuiſis, eſt mihi ualde gratum. Viaticum Craſſipes præripit. Tu de uia recta in hortos. uidetur commodius ad te. poſtridie ſcilicet: quid enim tua? ſed uiderimus. bibliothecam mihi tui pinxerunt conſtructione, & ſittybis. eos uelim laudes. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE LENTVLO *ſcilicet ſic fero, ut debeo. uirum bonum, & magnum hominem, & in ſumma magnitudine animi multa humanitate temperatum perdidimus; noſq; malo ſolatio, ſed non multo, tamen conſolamur, quòd ipſius uicem minime dolemus, non ut Saufeius, & ueſtri, mehercule quia ſic amabat patriam, ut mihi aliquo deorum beneficio uideatur ex eius incendio eſſe ereptus. nam quid fœdius noſtra uita? præcipue mea? nam tu quidem, etſi es natura* πολιτικὸς, *tamen nullam habes propriam ſeruitutem: communi frueris nomine. ego uero, qui, ſi loquor de rep. quod oportet, inſanus;*

inſanus; ſi, quod opus eſt, ſeruus exiſtimor; ſi taceo, oppreſſus, & captus; quo dolore eſſe debeo? quo ſum ſcilicet; hoc etiam acriore, quòd ne dolere quidem poſſum, ut non ingratus uidear. quid, ſi ceſſare libet, & in ocij portum confugere? nequidquam. immo etiam in bellum, & in caſtra. ergo erimus ὁπαδοί, qui ταγοὶ eſſe noluimus? ſic faciundum eſt: tibi enim ipſi, cui utinam ſemper paruiſſem, ſic uideo placere. reliqui eſt, σπάρταν ἔλαχες ταύταν, κόσμει, non mehercule poſſum; et Philoxeno ignoſco, qui reduci in carcerem maluit. ueruntamen id ipſum mecum in his locis commentor, ut iſta improbem: idq́; tu, cum una erimus, confirmabis.

A' te litteras crebro ad me ſcribi uideo, ſed omnes uno tempore accepi. quæ res etiam auxit dolorem meum: caſu enim trinas ante legeram, quibus meliuſcule Lentulo eſſe ſcriptum erat. ecce quartæ fulmen. ſed ille, ut ſcripſi, non miſer, nos uero ſerui. Quod me admones, ut ſcribam illa Hortenſiana: in alia incidi, non immemor iſtius mandati tui, ſed mehercule incipiendo refugi; ne, quòd uideor ſtulte illius amici non intemperiem tuliſſe, rurſus ſtulte iniuriam illius faciam illuſtrem, ſi quid ſcripſero; & ſimul, ne βαθύτης mea, quæ in agendo apparuit, in ſcribendo ſit occultior, & aliquid ſatisfactio leuitatis habere uideatur. ſed uiderimus. tu modo quam ſæpiſſime ad me aliquid. Epiſtolam, Lucceio quam miſi, qua, res meas ut ſcribat, rogo, fac, ut ab eo ſumas: ualde bella eſt: eumq́;, ut approperet, adhorteris: &, quòd mihi ſe ita facturum reſcripſit, agas gratias. Domum noſtram, quoad poteris, inuiſas. Veſtorio aliquid ſignifices. ualde enim eſt in me liberalis. nihil δ'ἀκαιρότορον. Vale.

CICERO

CICERO ATTICO S. 33

EPISTOLA *tua me ſolicitum de Quincto noſtro, puero optimo, ualde leuauit. uenerat horis duabus ante* Cherippus *: mera monſtra nunciarat.* De Apollonio *quod ſcribis, qui illi dij irati, homini græco, qui contur bare quidem putat ſibi licere, quod equitibus* R. *nam* Te*rentius ſuo iure.* De Metello, οὐχ ὁσίη φθιμένοισιν; *ſed tamen multis annis ciuis nemo erat mortuus. quid quidem tibi? nummi meo periculo ſint: quid enim uereris, quemcunque hæredem fecit? niſi* Publium *fecit. uerum fecit non improbe, quanquam fuit ipſe. quare in hoc thecam nummariam non retexeris: in alijs eris cautior.* Mea *mandata de domo curabis: præſidia locabis:* Milonem *admonebis.* Arpinatum *fremitus eſt incredibilis de* Laterto. *quid quæris? equidem dolui.* ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων. Quod *ſupereſt, etiam puerum* Ciceronem *curabis, & amabis, ut facis.* Vale.

CICERO ATTICO S. 34

MVLTA *me in epiſtola tua delectarunt, ſed nihil magis, quàm patina tyrotarichi. nam de rauduſculo quod ſcribis,* μήπω μέγ' εἴπῃς πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς. *ædificati tibi in agris nihil reperio, in oppido eſt quiddam, de quo eſt dubium, ſit'ne uenale; ac proximũ quidem noſtris ædibus. hoc ſcito,* Antium Buthrotum *eſſe* Romæ*, ut* Corcyræ *illum tuum. nihil quietius, nihil altius, nihil amœnius.* ΕΙΜΗΙCΗΤΩΦΙΔΟC. ΚΟC. *poſtea uero quàm* Tyrannio *mihi libros diſpoſuit, mens addita uidetur meis ædibus. qua quidem in re mirifica*

opera

opera Dionyſij, & Menophili tui fuit. nihil uenuſtius, quàm illa tua pegmata. poſtquam miſiſti, libros illuſtrarunt ualde. Et ſcribas ad me uelim de gladiatoribus, ſed ita, bene ſi rem gerunt: non quæro male ſe egiſſe. Apenas uix diſceſſerat, quum epiſtola. quid ais? putas ne fore, ut legem non ferat? dic, oro te, clarius: uix enim mihi exaudiſſe uideor. uerum ſtatim fac ut ſciam, ſi modo eſt commodum. ludis quidem quoniam dies eſt additus, eo etiam melius hic eum diem cum Dionyſio conteremus. De Trebonio prorſus tibi aſſentior. De Domitio,

Συκω μα τω δημητρα συκον ουδε εν
Ουτως ομοιον γεγονεν,

quàm eſt iſta περίςασις noſtræ: uel quòd ab ijſdem, uel quòd præter opinionem, uel quòd uiri boni nuſquam: unum diſſimile, quòd huic merito. nam de ipſo caſu neſcio, an illud melius. quid enim hoc miſerius, quàm eũ, qui tot annos, quot habet, deſignatus conſul fuerit, fieri conſulẽ non poſſe? preſertim cum aut ſolus, aut certe nõ plus, quàm cum altero petat. ſi uero id eſt, quod neſcio an ſit, ut non minus longas iam in codicillorum faſtis futurorum conſulũ paginulas habeat, quàm factorũ: quid illo miſerius? niſi rep. in qua ne ſperatur quidem melius quidquam. De Natta ex tuis primum ſciui litteris. oderam hominem. De poemate quod quæris, quid ſi cupiat effugere? quid ſinat? De Fabio Luſco quod eram exorſus, homo peramans ſemper noſtri fuit, nec mihi unquã odio: ſatis enim acutus, & permodeſtus, ac bene frugi. eum quia non uidebam, abeſſe putabam. audiui ex Gauio hoc Firmano, Romæ eſſe hominem, & fuiſſe aſſiduum. percuſſit animum. dices, tantula ne cauſſa? permulta

multa ad me detulerat non dubia de Firmanis *fratribus. quid ſit, quòd ſe à me remouit, ſi modo remouit, ignoro.* De *eo, quod me mones, ut & me geram* πολιτικῶς, *et in eo* γραμμιῶ *teneam; ita faciam: ſed opus eſt maiore prudentia; quam à te, ut ſoleo, petam.* Tu *uelim &* Fabium, *ſi quem habes aditum, odorere; & iſtum conuiuam tuum deguſtes; & ad me de iſtis rebus, & de omnibus quotidie ſcribas. ubi nihil erit, quod ſcribas; id ipſum ſcribito.* Cura, *ut ualeas.*

CICERO ATTICO S. 75

SANE *uelim ſcire, num cenſum impendant tribuni diebus uitiãdis, (eſt enim hic rumor) totaq; de cẽſura quid agant, quid cogitent.* Nos *hic cum* Pompeio *fuimus. multa mecum de rep. ſane ſibi diſplicens, ut loquebatur: (ſic eſt enim in hoc homine dicendum)* Syriam *ſpernens,* Hiſpaniam *iactans. hic quoque, ut loquebatur: et opinor uſquequaque, de hoc cum dicemus, ſit hoc quaſi* καὶ τόδε Φωκυλίδου. *tibi etiam gratias agebat, quòd ſigna componenda ſuſcepiſſes. in nos uero ſuauiſſime hercule eſt effuſus. uenit etiam ad me in* Cumanum; *ac ſe nihil minus uelle mihi uiſus eſt, quàm* Meſſallam *conſulatum petere. de quo ipſo ſi quid ſcis, uelim ſcire.* Quòd Lucceio *ſcribis te noſtram gloriam commendaturum, & ædificium noſtrum quòd crebro inuiſis; gratũ.* Quinctus *frater ad me ſcripſit, ſe, quoniã* Ciceronem *ſuauiſſimum ſecum haberet, ad te nonis* Mai. *uenturum.* Ego *me de* Cumano *moui ante diem* V. Kal. Mai. *eo die* Neapoli *apud* Lætum *ante diem* IIII. Kal. Mai. *iens in* Pompeianum *bene mane hæc ſcripſi.* Puteolis *magnus eſt rumor,*

Ptolemæum

Ptolemæum eſſe in regno. ſi quid habes certius, uelim ſcire. Ego hic paſcor bibliotheca Fauſti. fortaſſe tu putabas, his rebus Puteolanis, & Lucrinenſibus. ne iſta quidem deſunt: ſed mehercule à ceteris oblectationibus deſeror, & uoluptatibus propter remp. ſic litteris ſuſtentor, & recreor; maloq; in illa tua ſedecula, quàm habes ſub imagine Ariſtotelis ſedere, quàm in iſtorum ſella curuli; tecumq; apud te ambulare, quàm cum eo, quo cum uideo eſſe ambulandum. ſed de illa ambulatione ſors uiderit, aut ſi quis eſt, qui curet, deus. Noſtram ambulationem, & Laconicum, eaq;, quæ Cyrea ſint, uelim, cum poteris, inuiſas, & urgeas Philotimum, ut properet; ut poſſim tibi aliquid in eo genere reſpondere. Pompeius in Cumanum Parilibus uenit. miſit ad me ſtatim, qui ſalutem nunciaret, ad eum poſtridie mane uadebam, cum hæc ſcripſi. Vale.

CICERO ATTICO S. 76

DELECTARVNT me epiſtolæ tuæ: quas accepi uno tempore duas ante diem V. Kal. perge reliqua. geſtio ſcire iſta omnia, etiam illud cuiuſmodi ſit, uelim perſpicias: potes à Demetrio. dixit. Pompeius, Craſſum à ſe in Albano expectari ante diem IIII. Kal. is cum ueniſſet, Romam eſſe ſtatim uenturos, ut rationes cum publicanis putarent. quæſiui, gladiatoribus ne? reſpondit, ante, quàm inducerētur. id cuiuſmodi ſit, aut nūc, ſi ſcias, aut cum is Romam uenerit, ad me mittas uelim.

Nos hic uoramus litteras cum homine mirifico (ita mehercule ſentio) Dionyſio, qui te, omnesq; uos ſalutat. οὐδὲν γλυκύτερον, ἢ πάντα εἰδέναι. quare, ut homini curioſo,

rioſo, ita perſcribe ad me, quid primus dies, quid ſecundus, quid cenſores, quid Appius, *quid illa populi* Appuleia. *denique, etiam quid à te fiat, ad me uelim ſcribas. non enim (ut uere loquamur) tam rebus nouis, quàm tuis litteris delector.* Ego *mecum, præter* Dionyſium, *duxi neminem: nec metuo tamen, ne mihi ſermo deſit abs te; quo magnopere delector.* Tu Lucceio *noſtrum librum dabis.* Demetrij Magnetis *tibi mitto; ſtatim ut ſit, qui à te mihi epiſtolam referat.* Vale.

CICERO ATTICO S.

EGNATIVS *Romæ eſt. ſed ego cum eo de re* Halimeti *uehementer ante egi. grauiter ſe acturum cum* Aquillio *confirmauit. uidebis ergo hominem, ſi uoles.* Macroni *uix uideor præſto eſſe: enim auctionem* Larini * *uideo, & iduum præterea. id tu, quoniam* Macronem *tanti facis; ignoſcas mihi, uelim.* Sed, *ſi me diligis, poſtridie* Kal. *cena apud me cum* Pilia. *prorſus id facies.* Kalendis *cogito in hortis* Craſſipedis, *quaſi in diuerſorio, cenare. facio fraudem* S. C. *inde domum cenatus, ut ſim mane præſto* Miloni. *ibi te igitur uidebo, & promouebo.* Domus *noſtra te tota ſalutat.* Vale.

CICERO ATTICO S.

NOS *in* Tuſculanum *ueniſſe ad* XVII. Kal. Dec. *uideo te ſcire. ibi* Dionyſius *nobis præſto fuit.* Romæ *ad* XIIII. Kal. *uolumus eſſe: quid dico, uolumus? immo uero cogimur.* Milonis *nuptiæ, comitiorũ non nulla opinio eſt. ergo ut ſit rata.* Abſuiſſe *me in altercationibus,* *

quas in ſenatu factas audio, fero non moleſte. nam aut defendiſſem, quod non placeret; aut defuiſſem, cui non oporteret. ſed mehercule uelim, res iſtas, & preſertim ſtatum reip. & quo animo conſules ferant hunc σκυλμὸν reſcribas ad me, quantum potes, et uales. ſum ὀξύπεινος: &, ſi quæris, omnia mihi ſunt ſuſpecta. Craſſum quidem noſtrum minore dignitate aiunt profectum paludatum, quàm olim æqualem eius L. Paullum, item Tiberium, iterum conſules. ò hominem nequam. De libris oratorijs factum eſt à me diligenter. diu, multumq; in manibus fuerunt. deſcribas licet. Illud etiam te rogo, τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυπωδῶς; ne iſtuc hoſpes ueniam. Vale.

CICERO ATTICO S.

VESTORIVS noſter me per litteras facit certiorem, te Roma ad VI. id. Mai. putare profectum eſſe, tardius, quàm dixerat, quòd minus ualuiſſes. ſi iã melius uales, uehementer gaudeo. Velim, domum ad tuos ſcribas, ut mihi tui libri pateant, non ſecus, ac ſi ipſe adeſſes, cum ceteri, tum Varronis: eſt enim mihi utendum quibuſdam rebus ex ijs libris ad eos, quos in manibus habeo: quos, ut ſpero, tibi ualde probabo. uelim, ſi quid forte noui habes, maxime à Quincto fratre, deinde à C. Cæſare, & ſi quid forte de comitijs, de rep. (ſoles enim tu hæc feſtine odorari) conſcribas ad me. ſi nihil habebis, tamen ſcribas aliquid. nunquam enim mihi tua epiſtola aut intempeſtiua, aut loquax uiſa eſt. maxime autem rogo, rebus tuis, totoq; itinere ex ſententia

confecto,

confecto, nos quamprimum reuiſas. Dionyſium iube ſaluere. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

D E *Eutychide, gratum; qui uetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, ut eſt ex me, & ex te iunctus Dionyſius M. Pomponius. ualde mehercule mihi gratũ, ſi Eutychides tuam erga me beneuolentiam cognoſcet, ſuam illam in meo dolore* συμπάθειαν *neque tum mihi obſcuram, neque poſt ingratam fuiſſe. Iter Aſiaticum tuum puto tibi ſuſcipiendum fuiſſe. nunquam enim tu ſine iuſtiſſima cauſſa tam longe à tot tuis & hominibus, & rebus cariſſimis, & ſuauiſſimis abeſſe uoluiſſes. ſed humanitatem tuam, amoremq́; in tuos reditus celeritas declarabit. ſed uereor, ne lepore ſuo detineat diutius prætor Clodius, & homo pereruditus, ut aiunt, & nũc quidem deditus græcis litteris Pituanius. ſed, ſi uis homo eſſe, recipe te ad nos ad quod tempus cõfirmaſti. cum illis tum, cum ſalui uenerint, Romæ uiuere licebit. Auere te ſcribis, accipere aliquid à me litterarũ. dedi, ac multis quidem de rebus* ἡμερόλεγδον *perſcripta omnia: ſed, ut conijcio, quoniam mihi non uideris in Epiro diu fuiſſe, redditas tibi non arbitror. genus autem mearum ad te litterarum eiuſmodi fere eſt, ut non libeat cuiquam dare, niſi de quo exploratum ſit, tibi eum redditurum. Nunc Romanas res accipe. Ad III. non Quinct. Suffenas, & Cato abſoluti: Porcilius condemnatus. ex quo intellectum eſt, tres* ἀρεοπαγίτας *ambitum, comitia, interregnum, maieſtatem, totam denique remp. flocci non facere. debemus, patrem familias domi ſuæ*

omnium fanorum, ac ſacrorum locorum: ſic enim noſtræ rationes poſtulabant: ſed uolui meam poteſtatem eſſe uel petendi, uel ineunte æſtate exeundi. et, interea me eſſe in oculis ciuium de me optime meritorum, non alienum putaui. Ac forenſium quidem rerum hæc noſtra conſilia ſunt, domeſticarum autem ualde impedita, Domus ædificatur: ſcis, quo ſumptu, qua moleſtia. reficitur Formianum; quod ego nec relinquere poſſum, nec uidere. Tuſculanum proſcripſi: ſuburbano non facile careo. amicorum benignitas exhauſta eſt in ea re, quæ nihil habuit præter dedecus. quod ſenſiſti tu abſens, præſentes. quorum ſtudijs ego, & copijs, ſi eſſet per meos defenſores licitum, facile eſſem omnia conſecutus. quo in genere nunc uehementer laboratur. cetera, quæ me ſolicitant, μυστικώτερα ſunt. amamur à fratre, & à filia. te expectamus. Vale.

CICERO ATTICO S.

AVERE te certo ſcio, cum ſcire, quid hic agatur, tum à me ſcire; non quo certiora ſint ea, quæ in oculis omnium geruntur, ſi à me ſcribantur, quàm cum ab alijs aut ſcribuntur tibi, aut nunciantur; uerum ut perſpicias ex meis litteris, quo modo ea feram, quæ geruntur, & qui ſit hoc tempore aut mentis meæ ſenſus, aut omnino uitæ ſtatus. Armatis hominibus ante diem tertium non. Nou. expulſi ſunt fabri de area noſtra, diſturbata porticus Catuli, quæ ex S. C. conſulum locatione reficiebatur, & ad tectum pene peruenerat. Quincti fratris domus primo fracta coniectu lapidum ex area noſtra, deinde inflammata; iuſſu Clodij, inſpectante

ſtante urbe, coniectis ignibus, magna querela, & gemitu, non dicam bonorum, qui, neſcio, an ulli ſint, ſed plane hominum omnium. ille uehemens furere. poſt hunc uero furorem nil niſi cædem inimicorum cogitare, uicatim ambire, ſeruis aperte ſpem libertatis oſtendere. etenim antea, cum iudicium nolebat, habebat ille quidem difficilem, manifeſtamq́; cauſſam, ſed tamen cauſſam: id poterat inficiari, poterat in alios deriuare, poterat etiam aliquid iure factum defendere. poſt has ruinas, incendia, rapinas, deſertus à ſuis, uix iam Decimum *deſignatorem, uix* Gellium *retinet: ſeruorum conſilijs utitur: uidet, ſi omnes, quos uult, palam occiderit, nihilo ſuam cauſſam difficiliorem, quàm adhuc ſit, in iudicio futuram: itaque ante diem tertium id.* Nou. *cum* Sa*cra uia diſcederem, inſecutus eſt me cum ſuis. clamor, lapides, fuſtes, gladij, hæc improuiſa omnia. diſceſſimus in ueſtibulum* M. Tetij Damionis. *qui erant mecum, facile operas aditu prohibuerunt. ipſe occidi potuit: ſed ego diæta curari incipio: chirurgiæ tædet. ille omnium uocibus cum ſe non ad iudicium, ſed ad ſupplicium præſens trudi uideret, omnes* Catilinas, Acidinos *poſtea reddidit. nam* Milonis *domum, meamq́; in* Ceramio *prid. id.* Nouemb. *expugnare, & incendere ita conatus eſt, ut palam hora* V. *cum ſcutis homines, eductis gladijs, alios cum accenſis facibus adduxerit. ipſe domum* P. Sullæ *pro caſtris ſibi ad eam impugnationem ſumpſerat. tum ex* Anniana Milonis *domo* Q. Flaccus *eduxit uiros acres, occidit homines ex omni latrocinio* Clodiano *notiſſimos: ipſum cupiuit; ſed ille ſe in interiorem ædium*

Sulla ſe. in ſenatu poſtridie idus. domi Clodius: egre-
* *gius Macellinus, omnes acres. Metellus calumnia di-*
cendi tempus exemit, adiuuante Oppio, etiam hercule
familiari tuo; de cuius conſtantia, uirtute ueriſſimæ lit-
teræ. Sextius furere. ille poſtea, ſi comitia ſua non fie-
rent, urbi minari. propoſita Marcellini ſententia, quam
ille de ſcripto ita dixerat, ut totam noſtrã cauſam areæ,
incendiorum, periculi mei, iudicio complecteretur, eaq́;
omnia comitijs anteferret: proſcripſit, ſe per omnes dies
comitiales de cœlo ſeruaturum. conciones turbulentæ
Metelli, temerariæ Appij, furioſiſſimæ Publij. hæc ta-
men ſumma; niſi Milo in campum obnunciaſſet, comi-
tia futura. ante diem XII. Kal. Dec. Milo media
nocte cum magna manu in campum uenit. Clodius, cũ
haberet fugitiuorum deiectas copias, in campum ire non
eſt auſus. Milo permanſit ad meridiem, mirifica homi-
num lætitia, ſumma cum gloria. contentio fratrum
trium turpis, fracta uis, contemptus furor. Metellus ta-
men poſtulat, ut ſibi poſtero die in foro obnuncietur:
nihil eſſe, quòd in campum nocte ueniretur: ſe hora
prima in Comitio fore. itaque ante diem XI. Kal. Ian.
in Comitium Milo de nocte uenit. Metellus cum prima
luce furtim in campum itineribus prope deuijs curre-
bat. aſſequitur inter lucos hominem Milo, obnunciat.
ille ſe recipit, magno, & turpi Q. Flacci conuicio. ante
diem X. Kal. nundinæ. concio biduo nulla. ante diem
VIII. Kal. hæc ego ſcribebam, hora noctis nona. Mi-
lo campum iam tenebat. Marcellus candidatus ita ſter
tebat, ut ego uicinus audirem. Clodij ueſtibulum ua-
cuum ſane mihi nunciabatur, paucis pannoſis ſine la-
terna.

terna. meo conſilio omnia illi fieri querebantur, ignari quantum in illo heroe eſſet animi, quantum etiam conſilij. miranda uirtus eſt. noua quædam diuina mitto: ſed hæc ſumma eſt. comitia fore non arbitror. Publium reum, niſi ante occiſus erit, à Milone fore puto. ſi ſe inter uiam obtulerit, occiſum iri ab ipſo Milone uideo. non dubitat facere: præ ſe fert: caſum illum noſtrum non extimeſcit: nunquam enim cuiuſquam inuidi, & perfidi conſilio eſt uſus: nec inerti nobili crediturus. Nos animo duntaxat uigemus, etiam magis, quàm cum florebamus: re familiari comminuti ſumus. Quincti fratris tamen liberalitati pro facultatibus noſtris, ne omnino exhauſtus eſſem, illo recuſante, ſubſidijs amicorum reſpondemus, quid conſilij de omni noſtro ſtatu capiamus, te abſente neſcimus. quare appropera.

CICERO ATTICO S. 30

PERIVCVNDVS *mihi Cincius fuit ante diem tertium Kal. Feb. ante lucem: dixit enim mihi, te eſſe in Italia, ſeſeq́; ad te pueros mittere: quos ſine meis litteris ire nolui: non quo haberem, quod tibi, preſertim iam prope præſenti, ſcriberem: ſed ut hoc ipſum ſignificarem, mihi aduentum tuum ſuauiſſimum expectatiſſimumq́; eſſe. quare aduola ad nos, eo animo, ut nos ames, & te amari ſcias. cetera coram agemus. hæc properantes ſcripſimus. quo die uenies, utique cum tuis apud me ſis. perbelle feceris: ſi ad nos ueneris. offendes deſignationem Tyrannionis, mirificam librorũ meorum bibliothecam; quorum reliquiæ multo meliores*

ſunt,

ſunt, quàm putaram. etiam uelim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrannio utatur glutinatoribus, ad cetera adminiſtris; ijsq́; imperes, ut ſumant membranulam, ex qua indices fiant, quos uos Graeci, ut opinor, συλλάβους appellatis. ſed hæc, ſi tibi erit commodum: ipſe uero utique fac uenias, ſi potes in his locis adhæreſcere, & Piliam adducere. ita enim, & æquum eſt, & cupit Tullia. Medius fidius næ tu emiſti locum præclarum. gladiatores audio pugnare mirifice. ſi locare uoluiſſes, duobus his muneribus liberaſſes. ſed hæc poſterius. tu fac uenias. et de librarijs, ſi me amas, diligenter. Vale.

CICERO ATTICO S.

AIN TV? *exiſtimas ab ullo malle mea legi, probariq́;, quàm à te? cur igitur cuiquam miſi prius? urgebar ab eo, ad quem miſi, & non habebam exemplar. quid? etiam: (dudum enim circumrodo, quod deuorandum eſt) ſubturpicula mihi uidebatur eſſe παλινῳδία. ſed ualeant recta, uera, honeſta conſilia. non eſt credibile, quæ ſit perfidia in iſtis principibus, ut uolunt eſſe, & ut eſſent, ſi quidquam haberent fidei. ſenſeram, noram, inductus, relictus, proiectus ab ijs: tamen hoc erat in animo, ut cũ ijs in reip. conſentirem. ijdem erãt, qui fuerant. uix aliquando te auctore reſipiui. dices, ea te monuiſſe, ſuaſiſſe, quæ facerem: non etiam ut ſcriberem. ego mehercule mihi neceſſitatem uolui imponere huius nouæ cõiunctionis; ne quàm mihi liceret labi ad illos, qui etiam tum, cũ miſereri mei debent, non deſinunt inuidere. ſed tamen modici fuimus ὑποθέσει, ut ſcripſi.*

erimus

erimus uberiores, ſi & ille libenter accipiet, & ij ſubringentur, qui uillam me moleſte ferunt habere, quæ Catuli fuerat, aut etiam emiſſe non cogitant; qui domum negant oportuiſſe me ædificare, uendere aiunt oportuiſſe. ſed quid ad hoc? ſi, quibus ſententijs dixi quod & ipſi probarent, lætati ſunt tamen me contra Pompeij uoluntatem dixiſſe. ſed quoniam, qui nihil poſſunt, ij me nolunt amare; demus operam, ut ab ijs, qui poſſunt, diligamur. dices: uellem iampridem. ſcio te uoluiſſe, & me aſi nugigeram fuiſſe. iam tempus eſt me ipſum à me amari, quando ab illis nullo modo poſſum. Domum meam quod crebro inuiſis, eſt mihi ualde gratum. Viaticum Craſſipes præripit. Tu de uia recta in hortos. uidetur commodius ad te. poſtridie ſcilicet: quid enim tua? ſed uiderimus. bibliothecam mihi tui pinxerunt conſtructione, & ſittybis. eos uelim laudes. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE LENTVLO *ſcilicet ſic fero, ut debeo. uirum bonum, & magnum hominem, & in ſumma magnitudine animi multa humanitate temperatum perdidimus; noſq; malo ſolatio, ſed non multo, tamen conſolamur, quòd ipſius uicem minime dolemus, non ut Saufeius, & ueſtri, mehercule quia ſic amabat patriam, ut mihi aliquo deorum beneficio uideatur ex eius incendio eſſe ereptus. nam quid fœdius noſtra uita? præcipue mea? nam tu quidem, etſi es natura* πολιτικὸς, *tamen nullam habes propriam ſeruitutem: communi frueris nomine. ego uero, qui, ſi loquor de rep. quod oportet, inſanus;*

inſanus; ſi, quod opus eſt, ſeruus exiſtimor; ſi taceo, oppreſſus, & captus; quo dolore eſſe debeo? quo ſum ſcilicet; hoc etiam acriore, quòd ne dolere quidem poſſum, ut non ingratus uidear. quid, ſi ceſſare libet, & in ocij portum confugere? nequidquam. immo etiam in bellum, & in caſtra. ergo erimus ὀπαδοὶ, qui ταγοὶ eſſe noluimus? ſic faciundum eſt: tibi enim ipſi, cui utinam ſemper paruiſſem, ſic uideo placere. reliqui eſt, σπάρταν ἔλαχες ταύταν, κόσμει, non mehercule poſſum; et Philoxeno ignoſco, qui reduci in carcerem maluit. ueruntamen id ipſum mecum in his locis commentor, ut iſta improbem: idq́; tu, cum una erimus, confirmabis.

À te litteras crebro ad me ſcribi uideo, ſed omnes uno tempore accepi. quæ res etiam auxit dolorem meum: caſu enim trinas ante legeram, quibus meliuſcule Lentulo eſſe ſcriptum erat. ecce quartæ fulmen. ſed ille, ut ſcripſi, non miſer, nos uero ſerui. Quod me admones, ut ſcribam illa Hortenſiana: in alia incidi, non immemor iſtius mandati tui, ſed mehercule incipiendo refugi; ne, quòd uideor ſtulte illius amici non intemperiem tuliſſe, rurſus ſtulte iniuriam illius faciam illuſtrem, ſi quid ſcripſero; & ſimul, ne βαθύτης mea, quæ in agendo apparuit, in ſcribendo ſit occultior, & aliquid ſatisfactio leuitatis habere uideatur. ſed uiderimus. tu modo quam ſæpiſſime ad me aliquid. Epiſtolam, Lucceio quam miſi, qua, res meas ut ſcribat, rogo, fac, ut ab eo ſumas: ualde bella eſt: eumq́;, ut approperet, adhorteris: &, quòd mihi ſe ita facturum reſcripſit, agas gratias. Domum noſtram, quoad poteris, inuiſas. Veſtorio aliquid ſignifices. ualde enim eſt in me liberalis. nihil δ' καιρότερον. Vale.

CICERO

CICERO ATTICO S. 33

EPISTOLA *tua me ſolicitum de* Quincto *noſtro, puero optimo, ualde leuauit. uenerat horis duabus ante* Cherippus*: mera monſtra nunciarat.* De Apollonio *quod ſcribis, qui illi dij irati, homini græco, qui conturbare quidem putat ſibi licere, quod equitibus* R. *nam* Terentius *ſuo iure.* De Metello, οὐχ ὁσίη φθιμένοισιν; *ſed tamen multis annis ciuis nemo erat mortuus. quid quidem tibi? nummi meo periculo ſint: quid enim uereris, quemcunque hæredem fecit? niſi* Publium *fecit. uerum fecit non improbe, quanquam fuit ipſe. quare in hoc thecam nummariam non retexeris: in alijs eris cautior.* Mea *mandata de domo curabis: præſidia locabis:* Milonem *admonebis.* Arpinatum *fremitus eſt incredibilis de* Laterto. *quid quæris? equidem dolui.* ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων. Quod *ſupereſt, etiam puerum* Ciceronem *curabis, & amabis, ut facis.* Vale.

CICERO ATTICO S. 34

MVLTA *me in epiſtola tua delectarunt, ſed nihil magis, quàm patina tyrotarichi. nam de rauduſculo quod ſcribis,* μήπω μέγ εἴπης πρὶν τελευτήσαντ ἴδης. *ædificati tibi in agris nihil reperio, in oppido eſt quiddam, de quo eſt dubium, ſit ne uenale; ac proximũ quidem noſtris ædibus. hoc ſcito,* Antium Buthrotum *eſſe* Romæ, *ut* Corcyræ *illum tuum. nihil quietius, nihil altius, nihil amœnius.* ΕΙΜΗΙCΗΤΩΦΙΔΟC. ΚΟC. *poſtea uero quàm* Tyrannio *mihi libros diſpoſuit, mens addita uidetur meis ædibus. qua quidem in re mirifica*

opera

opera Dionyſij, *&* Menophili *tui fuit. nihil uenuſtius, quàm illa tua pegmata. poſtquam miſiſti, libros illuſtrarunt ualde.* Et *ſcribas ad me uelim de gladiatoribus, ſed ita, bene ſi rem gerunt: non quæro male ſe egiſſe.* Apenas *uix diſceſſerat, quum epiſtola. quid ais? putas ne fore, ut legem non ferat? dic, oro te, clarius: uix enim mihi exaudiſſe uideor. uerum ſtatim fac ut ſciam, ſi modo eſt commodum. ludis quidem quoniam dies eſt additus, eo etiam melius hic eum diem cum* Dionyſio *conteremus.*

De Trebonio *prorſus tibi aſſentior.* De Domitio,

Συκω μα τω δημητρα συκον ουδε εν
Ουτως ομοιον γεγονεν,

quàm eſt iſta περίστασις *noſtræ: uel quòd ab ijſdem, uel quòd præter opinionem, uel quòd uiri boni nuſquam: unum diſſimile, quòd huic merito. nam de ipſo caſu neſcio, an illud melius. quid enim hoc miſerius, quàm eũ, qui tot annos, quot habet, deſignatus conſul fuerit, fieri conſulē non poſſe? preſertim cum aut ſolus, aut certe nõ plus, quàm cum altero petat. ſi uero id eſt, quod neſcio an ſit, ut non minus longas iam in codicillorum faſtis futurorum conſulũ paginulas habeat, quàm factorũ: quid illo miſerius? niſi rep. in qua ne ſperatur quidem melius quidquam.* De Natta *ex tuis primum ſciui litteris. oderam hominem.* De *poemate quod quæris, quid ſi cupiat effugere? quid ſinat?* De Fabio Luſco *quod eram exorſus, homo peramans ſemper noſtri fuit, nec mihi unquã odio: ſatis enim acutus, & permodeſtus, ac bene frugi. eum quia non uidebam, abeſſe putabam. audiui ex* Gauio *hoc* Firmano, *Romæ eſſe hominem, & fuiſſe aſſiduum. percuſſit animum. dices, tantula ne cauſſa? permulta*

multa ad me detulerat non dubia de Firmanis fratribus. quid ſit, quòd ſe à me remouit, ſi modo remouit, ignoro. De eo, quod me mones, ut & me geram πολιτικῶς, et in eo γραμμοῦ teneam; ita faciam: ſed opus eſt maiore prudentia; quam à te, ut ſoleo, petam. Tu uelim & Fabium, ſi quem habes aditum, odorere; & iſtum conuiuam tuum deguſtes; & ad me de iſtis rebus, & de omnibus quotidie ſcribas. ubi nihil erit, quod ſcribas; id ipſum ſcribito. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

SANE uelim ſcire, num cenſum impendant tribuni diebus uitiãdis, (eſt enim hic rumor) totaq; de cẽſura quid agant, quid cogitent. Nos hic cum Pompeio fuimus. multa mecum de rep. ſane ſibi diſplicens, ut loquebatur: (ſic eſt enim in hoc homine dicendum) Syriam ſpernens, Hiſpaniam iactans. hic quoque, ut loquebatur: et opinor uſquequaque, de hoc cum dicemus, ſit hoc quaſi καὶ τόδε φωκυλίδου. tibi etiam gratias agebat, quòd ſigna componenda ſuſcepiſſes. in nos uero ſuauiſſime hercule eſt effuſus. uenit etiam ad me in Cumanum; ac ſe nihil minus uelle mihi uiſus eſt, quàm Meſſallam conſulatum petere. de quo ipſo ſi quid ſcis, uelim ſcire. Quòd Lucceio ſcribis te noſtram gloriam commendaturum, & ædificium noſtrum quòd crebro inuiſis; gratũ. Quinctus frater ad me ſcripſit, ſe, quoniã Ciceronem ſuauiſſimum ſecum haberet, ad te nonis Mai. uenturum. Ego me de Cumano moui ante diem V. Kal. Mai. eo die Neapoli apud Lætum ante diem IIII. Kal. Mai. iens in Pompeianum bene mane hæc ſcripſi. Puteolis magnus eſt rumor,

Ptolemæum

Ptolemæum eſſe in regno. ſi quid habes certius, uelim ſcire. Ego hic paſcor bibliotheca Fauſti. fortaſſe tu putabas, his rebus Puteolanis, & Lucrinenſibus. ne iſta quidem deſunt: ſed mehercule à ceteris oblectationibus deſeror, & uoluptatibus propter remp. ſic litteris ſuſtentor, & recreor; maloq; in illa tua ſedecula, quàm habes ſub imagine Ariſtotelis ſedere, quàm in iſtorum ſella curuli; tecumq; apud te ambulare, quàm cum eo, quo cum uideo eſſe ambulandum. ſed de illa ambulatione ſors uiderit, aut ſi quis eſt, qui curet, deus. Noſtram ambulationem, & Laconicum, eáq;, quæ Cyrea ſint, uelim, cum poteris, inuiſas, & urgeas Philotimum, ut properet; ut poſſim tibi aliquid in eo genere reſpondere. Pompeius in Cumanum Parilibus uenit. miſit ad me ſtatim, qui ſalutem nunciaret, ad eum poſtridie mane uadebam, cum hæc ſcripſi. Vale.

CICERO ATTICO S. 36

DELECTARVNT me epiſtolæ tuæ: quas accepi uno tempore duas ante diem V. Kal. perge reliqua. geſtio ſcire iſta omnia, etiam illud cuiuſmodi ſit, uelim perſpicias: potes à Demetrio. dixit. Pompeius, Craſſum à ſe in Albano expectari ante diem IIII. Kal. is cum ueniſſet, Romam eſſe ſtatim uenturos, ut rationes cum publicanis putarent. quæſiui, gladiatoribus ne? reſpondit, ante, quàm inducerẽtur. id cuiuſmodi ſit, aut nũc, ſi ſcias, aut cum is Romam uenerit, ad me mittas uelim.

Nos hic uoramus litteras cum homine mirifico (ita mehercule ſentio) Dionyſio, qui te, omneſq; uos ſalutat. οὐδὲν γλυκύτερον, ἢ πάντα εἰδέναι. quare, ut homini curioſo,

rioſo, ita perſcribe ad me, quid primus dies, quid ſecundus, quid cenſores, quid Appius, quid illa populi Appuleia. denique, etiam quid à te fiat, ad me uelim ſcribas. non enim (ut uere loquamur) tam rebus nouis, quàm tuis litteris delector. Ego mecum, præter Dionyſium, duxi neminem: nec metuo tamen, ne mihi ſermo deſit abs te; quo magnopere delector. Tu Lucceio noſtrum librum dabis. Demetrij Magnetis tibi mitto; ſtatim ut ſit, qui à te mihi epiſtolam referat. Vale.

CICERO ATTICO S. 37

EGNATIVS Romæ eſt. ſed ego cum eo de re Halimeti uehementer ante egi. grauiter ſe acturum cum Aquillio confirmauit. uidebis ergo hominem, ſi uoles. Macroni uix uideor præſto eſſe: enim auctionem Larini * uideo, & iduum præterea. id tu, quoniam Macronem tanti facis; ignoſcas mihi, uelim. Sed, ſi me diligis, poſtridie Kal. cena apud me cum Pilia. prorſus id facies. Kalendis cogito in hortis Craſſipedis, quaſi in diuerſorio, cenare. facio fraudem S. C. inde domum cenatus, ut ſim mane præſto Miloni. ibi te igitur uidebo, & promouebo. Domus noſtra te tota ſalutat. Vale.

CICERO ATTICO S. 38

NOS in Tuſculanumueniſſe ad XVII. Kal. Dec. uideo te ſcire. ibi Dionyſius nobis præſto fuit. Romæ ad XIIII. Kal. uolumus eſſe: quid dico, uolumus? immo uero cogimur. Milonis nuptiæ, comitiorũ non nulla opinio eſt. ergo ut ſit rata. Abfuiſſe me in altercationibus, *

quas in ſenatu factas audio, fero non moleſte. nam aut defendiſſem, quod non placeret; aut defuiſſem, cui non oporteret. ſed mehercule uelim, res iſtas, & preſertim ſtatum reip. & quo animo conſules ferant hunc σκυλμὸν *reſcribas ad me, quantum potes, et uales. ſum* ὀξύπεινος *: &, ſi quæris, omnia mihi ſunt ſuſpecta. Craſſum quidem noſtrum minore dignitate aiunt profectum paludatum, quàm olim æqualem eius L. Paullum, item Tiberium, iterum conſules. ò hominem nequam. De libris oratorijs factum eſt à me diligenter. diu, multumq; in manibus fuerunt. deſcribas licet. Illud etiam te rogo,* τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυπωδῶς*; ne iſtuc hoſpes ueniam. Vale.*

CICERO ATTICO S.

VESTORIVS *noſter me per litteras facit certiorem, te Roma ad VI. id. Mai. putare profectum eſſe, tardius, quàm dixerat, quòd minus ualuiſſes. ſi iã melius uales, uehementer gaudeo. Velim, domum ad tuos ſcribas, ut mihi tui libri pateant, non ſecus, ac ſi ipſe adeſſes, cum ceteri, tum Varronis: eſt enim mihi utendum quibuſdam rebus ex ijs libris ad eos, quos in manibus habeo: quos, ut ſpero, tibi ualde probabo. uelim, ſi quid forte noui habes, maxime à Quincto fratre, deinde à C. Cæſare, & ſi quid forte de comitijs, de rep. (ſoles enim tu hæc feſtiue odorari) conſcribas ad me. ſi nihil habebis, tamen ſcribas aliquid. nunquam enim mihi tua epiſtola aut intempeſtiua, aut loquax uiſa eſt. maxime autem rogo, rebus tuis, totoq; itinere ex ſententia*

confecto,

confecto, nos quamprimum reuiſas. Dionyſium iube ſaluere. Cura, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

DE Eutychide, gratum; qui uetere prænomine, nouo nomine T. erit Cæcilius, ut eſt ex me, & ex te iunctus Dionyſius M. Pomponius. ualde mehercule mihi gratũ, ſi Eutychides tuam erga me beneuolentiam cognoſcet, ſuam illam in meo dolore συμπάθειαν neque tum mihi obſcuram, neque poſt ingratam fuiſſe. Iter Aſiaticum tuum puto tibi ſuſcipiendum fuiſſe. nunquam enim tu ſine iuſtiſſima cauſſa tam longe à tot tuis & hominibus, & rebus cariſſimis, & ſuauiſſimis abeſſe uoluiſſes. ſed humanitatem tuam, amoremq; in tuos reditus celeritas declarabit. ſed uereor, ne lepore ſuo detineat diutius prætor Clodius, & homo pereruditus, ut aiunt, & nũc quidem deditus græcis litteris Pituanius. ſed, ſi uis homo eſſe, recipe te ad nos ad quod tempus cõfirmaſti. cum illis tum, cum ſalui uenerint, Romæ uiuere licebit. Auere te ſcribis, accipere aliquid à me litterarũ. dedi, ac multis quidem de rebus ἡμερολεγδὸν perſcripta omnia: ſed, ut conijcio, quoniam mihi non uideris in Epiro diu fuiſſe, redditas tibi non arbitror. genus autem mearum ad te litterarum eiuſmodi fere eſt, ut non libeat cuiquam dare, niſi de quo exploratum ſit, tibi eum redditurum. Nunc Romanas res accipe. Ad III. non Quinct. Suffenas, & Cato abſoluti: Porcilius condemnatus. ex quo intellectum eſt, tres ἀρεοπαγίτας ambitum, comitia, interregnum, maieſtatem, totam denique remp. flocci non facere. debemus, patrem familias domi ſuæ

occidere nolle, neque tamen id ipſum abunde: nam ab-
ſoluerunt XXII. condemnauerunt XXVIII. Publius ſane diſerto epilogo criminans, mentes iudicum mouerat. Otalus in ea cauſſa fuit, cuiuſmodi ſolet. nos uerbum nullum. uerita eſt enim puſilla, quæ nunc laborat, ne animum Publio offenderet. His rebus actis, Reatini me ad ſua τέμπη duxerunt, ut agerem cauſſam contra Interamnates apud conſulem, & decem legatos, quòd lacus Velinus, à M'. Curio emiſſus, interciſo mõte, in Nar defluit. ex quo eſt illa ſiccata, & humida tamen modice Roſia. uixi cum Axio: qui etiam me ad Septem Aquas duxit. Redij Romam Fonteij cauſſa: ad VII. id. Quinct. ueni: ſpectaculum, primum, magno & æquabili plauſu: ſed hoc ne curaris; ego ineptus, qui ſcripſerim: deinde, Antiphonti operam. is erat ante manumiſſus, quàm productus. ne diutius pendeas, palmam tulit. ſed nihil tam puſillum, nihil tam ſine uoce, nihil tam uerum. hæc tu tecum habeto. in Andromacha tamen maior fuit, quàm Aſtyanacte. nam in ceteris parem habuit neminem. quæris nunc de Arbuſcula: ualde placuit. Ludi magnifici, & grati. Venatio in aliud tempus dilata.

Sequere nunc me in campum. ardet ambitus. σῆμα δέ τοι ἐρέω. fœnus ex triẽte idibus Quinct. factum erat beſſibus. dices, iſtud quidem non moleſte fero. ò uirum, ò ciuem. Memmium Cæſaris omnes opes confirmant. cum eo Domitium cos. iunxerunt; qua pactione, epiſtolæ committere non audeo. Põpeius fremit, queritur, Scauro ſtudet: ſed utrum fronte, an mente, dubitatur. ἐξοχὴ nulla eſt. pecunia omnium dignitatem exæquat. Meſſalla languet: non quo aut animus deſit,

aut amici: ſed coitio conſulum, & Pompeius obſunt. ea comitia, puto fore, ut ducantur. Tribunicij candidati iurarunt ſe arbitrio Catonis petituros. apud eum HS quingena depoſuerunt; ut, qui à Catone damnatus eſſet, id perderet, & competitoribus tribueretur. hæc ego pridie ſcribebam, quàm comitia fore putabantur. ſed ad te V. Kal. Sext. ſi facta erunt, & tabellarius non erit profectus, tota comitia perſcribam. quæ ſi, ut putantur, gratuita fuerint; plus unus Cato potuerit, quàm omnes quidem iudices. Meſſius defendebatur à nobis, è legatione reuocatus. nam eum Cæſari legarat Appius. Seruilius edixit, ut adeſſet. tribus habet Pontinam, Velinam, Meciam. pugnatur acriter, agitur tamen ſatis. deinde me expedio ad Druſum, inde ad Scaurum. parantur orationibus indices glorioſi. fortaſſe accedent etiam conſules deſignati. in quibus ſi Scaurus nō fuerit, in hoc iudicio ualde laborabit. Ex Quincti fratris litteris ſuſpicor iam eum eſſe in Britannia. ſuſpenſo animo expecto, quid agat. illud quidem ſumus adepti, quod multis & magnis indicijs poſſumus iudicare, nos Cæſari & cariſſimos, & iucundiſſimos eſſe. Dionyſium uelim ſaluere iubeas, & eum roges, & hortere, ut quamprimum ueniat, ut poſſit Ciceronem meum, atque etiam me ipſum erudire. Vale.

CICERO ATTICO S. 41

OCCVPATIONVM *mearum uel hoc ſignum erit, quòd epiſtola librarij manu eſt. De epiſtolarum frequentia te nihil accuſo: ſed pleræque tantummodo mihi nunciabant, ubi eſſes, quod erat abs te, uel etiam ſignificaban*

tu m e l y mibuia tice

gnificabant recte eſſe. quo in genere maxime delectarunt duæ fere eodem tempore abs te Bruto datæ. ſcire enim uolebam, te commode nauigaſſe. ſed hæc epiſtolarum frequentia non tam ubertate ſua, quàm celeritate delectauit. illa fuit grauis, & plena rerum; quam mihi M. Paccius, hoſpes tuus, reddidit. ad eam reſcribã igitur, & hoc primum. Paccio re, & uerbis oſtendi, quid tua commendatio ponderis haberet. itaque in intimis eſt meis, cum antea notus non fuiſſet. nunc pergam ad cetera. Narro, de quo ad me ſcibis, includetur in aliquem locum: ſi modo erit locus: ſed noſti genus dialogorum meorum; ut in oratorijs, quos tu in cælum fers, non mentio potuit fieri cuiuſquam ab ijs, qui diſputant, niſi eius, qui illis notus, aut auditus eſſet. hanc ego de rep. quam inſtitui, diſputationem in Africani perſonam, & Phili, & Lælij, & Manilij contuli. adiũxi adoleſcentes Q. Tuberonem, P. Rutilium, duos Lælij generos, Scæuolam, & Fannium. itaque cogitabam, quoniam in ſingulis libris utor procemijs, ut Ariſtoteles in ijs quos ἐξωτερικοὺς uocat, aliquid efficere, ut non ſine cauſſa iſtum appellarem: id quod intelligo tibi placere. utinam modo conata efficere poſſim. rem enim, quod te non fugit, magnam complexus ſum, & grauem, & plurime ocij, quo ego maxime egeo. Quod in ijs libris, quos laudas, perſonam deſideras Scæuolæ: non eam temere dimoui: ſed feci idem, quod in πολιτείᾳ deus ille noſter Plato. cum in Piræeum Socrates ueniſſet ad Cephalum, locupletem, & feſtiuum ſenem; quoad primus ille ſermo haberetur, adeſt in diſputando ſenex: deinde, cum ipſe quoque commodiſſime locutus eſſet, ad

rem

rem diuinam dicit ſe uelle diſcedere ; neque poſtea re-uertitur. credo, Platonem uix putaſſe ſatis conſonum fore, ſi hominem id ætatis in tam longo ſermone diutius retinuiſſet. multo ego ſatius hoc mihi cauendum putaui in Scæuola: qui & ætate, & ualetudine erat ea, qua meminiſti, & ijs honoribus, ut uix ſatis decorum uideretur, cum plures dies eſſe in Craſſi Tuſculano. et erat primi libri ſermo non alienus à Scæuolæ ſtudijs: reliqui libri τεχνολογίαν habent, ut ſcis. huic ioculatoriæ diſputationi ſenem illum, ut noras, intereſſe ſane nolui. De re filiæ quod ſcribis, erit mihi curæ. etenim eſt luculenta Aureliani, ut ſcribis, indicijs: & in eo me etiam Tulliæ meæ uenditabo. Veſtorio non deſum. gratum enim tibi id eſſe intelligo, &, ut ille intelligat, curo. ſed ſcis, qui? cum habeat duos faciles, nihil difficilius. Nunc ad ea, quæ queris de C. Catone. lege Iunia, & Licinia ſcis abſolutum: Fuſia ego tibi nuncio abſolutum iri, neque patronis ſuis tam libentibus, quàm accuſatoribus. is tamen & mecum, et cum Milone in gratiam redijt. Druſus reus eſt factus à Lucretio, iudicibus reijciendis ad V. nonas Quinct. de prelio rumores non boni: ſed iudicia noſti. Hirrus cum Domitio in gratia eſt. S. C. quod hic conſules de prouincijs fecerunt, Quicunque poſthac, non mihi ut quod iam intelligebamus enunciationem illam Memmij ualde Cæſari diſplicere. Meſſalla noſter, & eius competitor Domitius, liberalis in populo ualde fuit. nihil gratius. certi erant conſules. ac ſenatus decreuit, ut tacitum iudicium ante comitia fieret ab ijs conſilijs, quæ erant omnibus ſortita in ſingulos

magnus timor candidatorum. ſed quidam iudices, in
* his Opimius Veietorantius tribunos pl. appellarunt, ne
* iniuſſu populi iudicarent. reſcidit. comitia dilata ex S. C.
dum lex de tacito iudicio ferretur. uenit legi dies. Terentius interceſſit. conſules, qui illud leui brachio egiſſent, rem ad ſenatum detulerunt. hic Abdera, non tacente me. Dices, tamen tu non quieſcis? ignoſce, uix poſſum. ueruntamen quid tam ridiculum? ſenatus decreuerat, ne prius comitia haberentur, quàm lex lata eſſet: ſi qui interceſſiſſet, res integra referretur. cœpta ferri leuiter. interceſſum non inuitis. res ad ſenatum. de ea re ita cenſuerunt; comitia primo quoque tempore haberi cenſere. Scaurus, qui erat paucis diebus illis abſolutus, cum ego partem eius ornatiſſime defendiſſem, obnunciationibus per Scæuolam interpoſitis, ſingulis diebus uſque ad prid. Kal. Oct. quo ego hæc die ſcripſi, ſublatis, populo tributim domi ſuæ ſatisfecerat. ſed tamen, etſi uberior liberalitas huius, gratior eſſe uidebatur eorum, qui occuparant. cuperem uultum uidere tuum, cum hæc legeres. nam profecto rem non habes nullam, hæc negocia multarum nundinarum fore. ſed ſenatus hodie fuerat futurus, id eſt Kal. Oct. iam enim luciſcit. ibi loquetur, præter Antium, & Fauonium, liber nemo. nam Cato ægrotat. de me nihil timueris: ſed tamen promitto nihil. quid quæris aliud? iudicia, credo. Druſus, Scaurus non feciſſe uidentur. tres candidati fore rei putabantur, Domitius à Memmio, Meſſalla à Q. Pompeio Rufo, Scaurus à Triario, aut à L. Cæſare. quid poteris, inquies, pro ijs dicere? ne uiuam, ſi ſcio. in illis quidem tribus libris, quos tu dilaudas, nihil reperio.

Nunc

Nunc ut opinionem habeas rerum, ferendum eſt. quæris, ego me ut geſſerim? conſtanter, & libere. quid ille, inquies, ut ferebat? humaniter; meæq; dignitatis, quoad mihi ſatisfactum eſſet, habendam ſibi rationem putabat. quo modo ergo abſolutus? omnino ΠΟΡΠΑΠΥΜΝΑ accuſatorum incredibilis infantia, id eſt L. Lentuli, L. F. quem fremunt omnes præuaricatum: deinde Pompeij mira contentio, iudicum ſordes. attamen XXXII condemnarunt, XXXVIII abſoluerunt. iudicia reliqua impendent. nondum eſt plane expeditus. dices, tu ergo hæc quo modo fers? belle mehercule, & in eo me ualde amo. amiſimus mi Pomponi non omnem modo ſuccum, ac ſanguinem, ſed etiam colorem, & ſpeciem priſtinam ciuitatis. nulla eſt reſp. quæ delectet, in qua acquieſcam. id ne igitur, inquies, facile fers? id ipſum. recordor enim, quàm bella pauliſper nobis gubernantibus ciuitas fuerit. quæ mihi gratia relata ſit, nullus dolor me angit. unum omnia poſſe, diſrumpuntur ij, qui me aliquid poſſe doluerunt. multa mihi dant ſolatia. nec tamen ego de meo ſtatu demigro: quæq; uita maxime eſt ad naturam, ad eam me refero, & litteras, & ſtudia noſtra: dicendi laborē delectatione oratoria conſolor. domus me, & rura noſtra delectant. non recordor, unde ceciderim, ſed unde ſurrexerim. fratrem mecum, & te ſi habebo, per me iſta pedibus trahuntur: uobis ἐμφιλοσοφῆται poſſum. locus ille animi noſtri, ſtomachus ubi habitabat olim, concaluit. priuata modo, & domeſtica nos delectant. miram ſecuritatem uidebis: cuius plurimæ mehercule partes ſunt in tuo reditu. nemo enim in terris eſt mihi tam

tam conſentientibus ſenſibus. Sed accipe alia. Res fluit ad interregnum; & eſt non nullus odor dictaturæ, ſermo quidem multus, qui etiam Gabinium apud timidos iudices adiuuit. Candidati conſulares omnes rei ambitus. accedit etiam Gabinius: quem P. Sulla, non dubitans, quin foris eſſet, poſtularat, contra dicente, & nihil obtinente Torquato. ſed omnes abſoluentur, nec poſthac quiſquam damnabitur, niſi qui hominem occiderit. Hoc tamen agitur ſeuerius: itaque iudicia calent. M. Fuluius Nobilior condemnatus eſt. multi alij urbani ne reſpondent quidem. quid aliud noui? & tamen, abſoluto Gabinio, ſtomachantes alij iudices, hora poſt, Antiochum Gabinium neſcio quem, ſolidis pectoribus, libertum, accenſum Gabinij, lege Papia condẽnarunt. itaque dixit ſtatim reus læſæ maieſtatis OYC OIMPICAMAΦIH. *Pontinius uult ad* IIII. *non. Nou. triumphare. huic obuiam Cato, & Seruilius prætor aperte, & Q. Mucius trib. negant enim latum de imperio. & eſt latum hercule inſulſe. ſed erit cum Pontinio Appius cos. Cato tamen affirmat, ſe uiuo illum non triumphare. id ego puto, ut multa eiuſdem, ad nihil recaſurum. Appius ſine lege ſuo ſumptu in Ciliciam cogitat. Ab Quincto fratre, & à Cæſare accepi ad* IX. *Kal. Nou. litteras, confecta Britannia, obſidibus acceptis, nulla præda, imperata tamen pecunia, datas à litoribus Britanniæ, proximo: ad* VI. *Kal. Oct. exercitum Britannia reportabant. Q. Pilius erat iam ad Cæſarem profectus. Tu, ſi aut amor in te eſt noſter, ac tuorum; aut ulla ueritas; aut ſi etiam ſapis, ac frui tuis commodis cogitas; aduentare, & pro-*

pe

pe] adeſſe iam debes. non mehercule æquo animo te careo: te autem, quid mirum, qui Dionyſium tantopere deſiderem? quem quidem abs te, cum dies uenerit, & ego, & Cicero meus flagitabit. abs te proximas litteras habebam, Epheſo, ad V. id. Sext. datas. Vale.

CICERO ATTICO S. 42

O' EXPECTATAS mihi tuas litteras. ò gratum aduentum. ò conſtantiam promiſſi, & fidem miram. ò nauigationem amandam; quam mehercule ego ualde timebam, recordans ſuperioris tuæ tranſmiſſionis. ſed, niſi fallor, citius te, quàm ſcribis, uidebo. credo enim te putaſſe, tuas mulieres in Appulia eſſe: quod cum ſecus erit, quid te Appulia moretur? nam Veſtorio dandi ſunt dies, & ille latinus ἀττικισμὸς ex interuallo reguſtandus. quin tu huc aduolas, & inuiſis illius noſtræ reip. germanæ. putaui de nummis ante comitia tributim uno loco diuiſis palam: uide abſolutum Gabinium: detur eſſe ualiturum. De Meſſalla quod quæris: quid ſcribam, neſcio: nunquam uidi tam pares candidatos. Meſſallæ copias noſti. Scaurum Triarius reum fecit. ſi quæris, nulla eſt magnopere commota συμπάθεια. ſed tamen habet ædilitas eius memoriam non ingratam; & eſt pondus apud ruſticos in patris memoriam. reliqui duo plebeij ſic exæquantur, ut Domitius ualeat amicis, adiuuetur tamen non gratiſſimo munere, Memmius Cæſaris commendetur militibus, Pompeij Gallia nitatur. quibus ſi non ualuerit; putant fore aliquem, qui comitia in aduentum Cæſaris detrudat,

trudat, Catone preſertim abſoluto. Paccianæ epiſtolæ reſpondi. cognoſce cetera. Ex fratris litteris incredibilia quædam de Cæſaris in me amore cognoui: eaq́; ſunt ipſius Cæſaris uberrimis litteris confirmata. Britannici belli exitus expectatur. conſtat enim, aditus inſulæ eſſe munitos mirificis molibus. etiam illud iam cognitum eſt, neque argenti ſcrupulum eſſe ullum in illa inſula, neque ullam ſpem prædæ, niſi ex mancipijs: ex quibus nullos puto te litteris, aut muſicis eruditos expectare. Paullus in medio foro baſilicam iam pene texuit ijſdem antiquis columnis: illam autem, quam locauit, facit magnificentiſſimam. quid quæris? nihil gratius illo monimento, nihil glorioſius. itaque Cæſaris amici, (me dico, & Oppium: diſrumparis licet) monimentum illud, quod tu tollere laudibus ſolebas, ut forum laxaremus, et uſque ad atrium Libertatis explicaremus, contempſimus. ſexcenties HS cum priuatis non poterat tranſigi. minore pecunia efficiemus rem glorioſiſſimam. nam in campo Martio ſepta tribunicijs comitijs marmorea ſumus, & tecta facturi; eaq́; cingemus excelſa porticu; ut mille paſſuum conficiatur. ſimul adiungetur huic operi Villa etiam Publica. Dicis, quid mihi hoc monimentum proderit? ad quid laboramus res Romanas? non enim te puto de luſtro, quod iam deſperatum eſt, aut de iudicijs, quæ lege Plotia fiant, quærere. Nunc te obiurgari patere, ſi iure. ſcribis enim in ea epiſtola, quam C. Decimius mihi reddidit Buthroto datam, in Aſiam tibi eundum eſſe, te arbitrari. mihi mehercule nihil uidebatur eſſe, in quo tantulum intereſſet, utrum per procuratores ageres, an per te ipſum; ne toties, & tam

longe abeſſes. ſed hæc mallem integra re tecum egiſſe: profecto enim aliquid egiſſem. nunc reprimam ſuſceptam obiurgationem. utinam ualeat ad celeritatem reditus tui. Ego ad te propterea minus ſæpe ſcribo, quòd certum non habeo, ubi ſis, aut ubi futurus ſis. huic tamen neſcio cui, quòd uidebatur is te uiſurus eſſe, putaui dandas eſſe litteras. tu, quoniam iturum te in Aſiam eſſe putas, ad quæ tempora te expectem, facias me certiorem uelim, & de Eutychide quid egeris. Vale.

CICERO ATTICO S.

PVTO *te exiſtimare, me, non oblitum conſuetudinis, & inſtituti mei, rarius ad te ſcribere, quàm ſolebam: ſed, cum loca, & itinera tua nihil habere certi uideo, neque in Epirum, neque Athenas, neque in Aſiam, neque cuiquam, niſi ad te ipſum proficiſcenti, dedi litteras. neque enim ſunt epiſtolæ noſtræ, quæ ſi perlatæ non ſint, nihil ea res nos offenſura ſit: quæ tantum habent myſteriorum, ut eas ne librarijs quidem fere committamus. Lepidum quo excidat. Conſules flagrant in-* *
famia, quòd C. Memmius candidatus pactionem in ſenatu recitauit, quam ipſe ſuus competitor Domitius cum conſulibus feciſſet, ut ambo H-S C C C C. *conſulibus darent, ſi eſſent ipſi conſules facti, niſi tres augures dediſſent, qui ſe affuiſſe dicerent; cum lex curiata ferretur, quæ lata non eſſet; & duos conſulares, qui ſe dicerent in ornandis prouincijs conſularibus ſcribendo affuiſſe, cum omnino ne ſenatus quidem affuiſſet. hæc*

pactio non uerbis, ſed nominibus, & perſcriptionibus, multorum tabulis cum eſſe facta diceretur; prolata à Memmio eſt, nominibus inductis auctore Pompeio. hic Appius erat idem: nihil ſane iacturæ. corruerat alter, et plane, inquam, iacebat. Memmius autem, dirempta coitione inuito Caluino, plane refrixerat, & eo magis nunc concitare dictaturam, fauere iuſtitio, & omnium rerum licentiæ. Perſpice æquitatem animi mei, & ludum, & contemptionem Seleucianæ prouinciæ, & meam hercule cum Cæſare ſuauiſſimam coniunctionem. hæc enim me una ex hoc naufragio tabula delectat. qui quidem Quinctum meum, tuumq; dij boni, quemadmodum tractat honore, dignitate, gratia; non ſecus, ac ſi ego eſſem imperator. hibernam legionem eligendi optio delata commodum, ut ad me ſcribit. hunc tu non ames? quem igitur iſtorum? Sed heus tu, ſcripſeram ne tibi, me eſſe legatum Pompeio? & extra urbem quidem fore ex idib. Ian.? uiſum eſt hoc mihi ad multa quadrare. ſed quid plura? coram, opinor, reliqua; ut tu tamen aliquid expectes. Dionyſio plurimam ſalutem: cui quidem ego non modo ſeruaui, ſed etiam ædificaui locum. quid quæris? ad ſummam lætitiam meam, quam ex tuo reditu capio, magnus ex illius aduentu cumulus accedit. quo die ad me uenies, ſi me amas, apud me cum tuis maneas. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER V.

CICERO ATTICO S.

G O *uero & tuum in diſceſſu uidi ani-*
mum, & meo ſum ipſe teſtis. quo magis
1 *erit tibi uidendum, ne quid noui decer-*
natur; ut hoc noſtrum deſiderium ne plus
ſit annuum. De Annio Saturnino *cura-*
ſti probe. De *ſatisdando uero te rogo, quoad eris* Romæ, *tu ut ſatisdes. & ſunt aliquot ſatisdationes ſecundum mancipium, in his &* Memmianorum *prædiorum, uel* Atilianorum. De Oppio *factum eſt, ut uolui, & maxime quòd* DCCC *aperuiſti: quæ quidem ego utique uel uerſura facta ſolui uolo; ne extrema exactio noſtrorum nominum expectetur.* Nunc *uenio ad tranſuerſum illum extremæ epiſtolæ tuæ uerſiculum, in quo me admones de ſorore. quæ res ſe ſic habet.* Vt *ueni in* Arpinum, *cum ad me frater ueniſſet, in primis nobis ſermo, isq́; multus, de te fuit. ex quo ego ueni ad ea, quæ fueramus ego, & tu inter nos de ſorore in* Tuſculano *locuti. nihil tam uidi mite, nihil tam placatum, quàm tum meus frater erat in ſororem tuam; ut etiam, ſi qua fuerat ex ratione ſumpta offenſio, non appareret.* Illo *ſic die. poſtridie ex* Arpinati *profecti ſumus. ut in* Arcano Quinctus *maneret, dies fecit: ego* Aquini. *ſed prandimus in* Arcano. *noſti hunc fundum. quò, ut uenimus, humaniſſime* Quinctus, Pomponia, *inquit,*

tu inuita mulieres, ego acciuero pueros. nihil potuit, mihi quidem ut uiſum eſt, dulcius, idq́; cum uerbis, tum etiam animo, & uultu. at illa, audientibus nobis, ego ſum, inquit, hic hoſpita. id autem ex eo, ut opinor, quòd anteceſſerat Statius, ut prandium nobis uideret. tum Quinctus, en, inquit mihi, hæc ego patior quotidie. dices, quid, quæſo, iſtuc erat? magnum: itaque me ipſum commouerat: ſic abſurde, & aſpere uerbis, uultuq́; reſponderat. diſſimulaui dolens. diſcubuimus omnes præter illam: cui tamen Quinctus de menſa miſit; illa reiecit. quid multa? nihil meo fratre lenius, nihil aſperius tua ſorore mihi uiſum eſt: & multa prætereo, quæ tum mihi maiore ſtomacho, quàm ipſi Quincto, fuerunt. ego inde Aquinum, Quinctus in Arcano remanſit, & Aquinum ad me poſtridie mane uenit, mihiq́; narrauit, nec ſecum illam dormire uoluiſſe, et, cum diſceſſura eſſet, fuiſſe eiuſmodi, qualem ego uidiſſem. quid quæris? uel ipſi hoc dicas licet, humanitatem ei, meo iudicio, illo die defuiſſe. hæc ad te ſcripſi fortaſſe pluribus, quàm neceſſe fuit, ut uideres, tuas quoque eſſe partes inſtituendi, & monendi. Reliquum eſt, ut ante, quàm proficiſcare, mandata noſtra exhaurias, ſcribas ad me omnia, Pontinium extrudas. cum profectus eris; cures, ut ſciam. ſic habeas, nihil mehercule te mihi nec carius eſſe, nec ſuauius. A. Torquatum amantiſſime dimiſi Minturnis, optimum uirum: cui, me ad te ſcripſiſſe aliquid, in ſermone ſignifices uelim. Vale.

CICERO ATTICO S.

AD VI. id. Mai. cum has dabam litteras, ex Pompeiano proficiſcebar, ut eo die manerem in Trebulano apud Pontium. deinde cogitabam ſine ulla mora iuſta itinera facere. In Cumano cùm eſſem, uenit ad me, quod mihi pergratum fuit, noſter Hortenſius: cui depoſcenti mea mandata, cetera uniuerſe mandaui, illud proprie, ne pateretur, quantum eſſet in ipſo, prorogari nobis prouincias. in quo eum tu uelim confirmes, gratumq; mihi feciſſe dicas, quòd & uenerit ad me, & hoc mihi, prætereaq; ſi quid opus eſſet, promiſerit. confirmaui ad eam cauſſam etiam Furnium noſtrum; quem ad annum tribunum plebis uidebam fore. Habuimus in Cumano quaſi puſillam Romam: tanta erat in his locis multitudo; cum interim Rufio noſter, quòd ſe à Veſtorio obſeruari uidebat, ſtratagemate hominem percuſſit: nam ad me non acceſſit. ita'ne? cum Hortenſius ueniret, & infirmus, & tam longe Hortenſius, cum maxima præterea multitudo, ille non uenit? non, inquam. non uidiſti igitur hominem? inquies. qui potui non uidere, cum per emporium Puteolanorum iter facerem? in quo illum, agentem aliquid, credo, ſalutaui; poſt etiam iuſſi ualere, cum me è Panſæ uilla, nunquid uellem, rogaſſet. hunc hominem parum gratum quiſquam putet? aut non in eo ipſo laudandum, quòd audiri non laborarit? ſed redeo ad illud. Noli putare, mihi aliam conſolationem eſſe huius ingentis moleſtiæ, niſi quòd ſpero non longiorem annua fore. hoc me ita uelle

multi non credunt, ex conſuetudine aliorum. tu, qui ſcis, omnem diligentiam adhibebis, tum ſcilicet, cum id agi debebit. cum ex Epiro redieris, de rep. ſcribas ad me uelim, ſi quid erit, quod operiare. nondum enim ſatis huc erat allatum, quo modo Cæſar ferret de auctoritate perſcripta: eratq; rumor de tranſpadanis, eos iuſſos IIII uiros creare. quod ſi ita eſt, magnos motus timeo: ſed aliquid ex Pompeio ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

AD VI. *id. Mai. ueni in Trebulanum ad Pontium. ibi mihi tuæ litteræ binæ redditæ ſunt tertio abs te die. eodem autem ex Pompeiano Philotimo dederam ad te litteras. nec uero nunc erat ſane, quid ſcriberem. qui de rep. rumores, ſcribe quæſo. in oppidis enim ſummum uideo timorem. ſed multa inania. quid de ijs cogites, & quando, ſcire uelim. Ad quas litteras tibi reſcribi uelis, neſcio. nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ ſemel in Trebulano redditæ ſunt. quarum alteræ edictum P. Licinij habebant, (erant autem non. Mai. datæ) alteræ reſcriptæ ad meas Minturnenſes. quàm uereor, ne quid fuerit* σπουδαιότερον *in ijs, quas non accepi, quibus reſcribi uis. Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionyſius nobis cordi eſt. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. iam deeſt, quid ſcribam; & lucet. Beneuenti cogitabam hodie. noſtra continentia, & diligentia faciemus ſatis. A' Pontio, ex Trebulano, ad V. id. Mai.*

CICERO

CICERO ATTICO S.

BENEVENTVM ueni ad V. id. Mai. ibi accepi eas litteras, quas tu ſuperioribus litteris ſignificaueras te dediſſe. ad quas ego ipſo eo die dederam ex Trebulano à Pontio. ac binas quidem tuas Beneuenti accepi. quarum alteras Feſulanus multo mane mihi dedit, alteras ſcriba Tullius. Gratiſſima eſt mihi tua cura de illo meo primo, & maximo mandato: ſed tua profectio ſpem meam debilitat. ac ne ille illud quidem labat, non quo * ſed inopia cogimur eo contenti eſſe. De illo altero, quem ſcribis tibi uiſum eſſe non alienum, uereor adduci, ut noſtris poſſit (& tuis δυσδιάγνωστον) πρὸς νεῦσιν eſſe, & quidem ſumme facilis. ſed tu aberis, & me abſente rei habebis rationem meæ. nam poſſet aliquid, ſi uteruis noſtrum adeſſet, agente Seruio fieri probabile. nunc, ſi iam res placeat, agendi tamen uiam non uideo. Nunc uenio ad illam epiſtolam, quam accepi à Tullio. De Marcello, feciſti diligenter. igitur S. C. ſi erit factum, ſcribes ad me: ſin minus, rem tamen conficies. mihi enim attribui oportebit, item Bibulo. ſed non dubito, quin S. C. expeditum ſit, in quo preſertim ſit compendium populi. De Torquato, probe. De Maſſone, & Ligure, cum uenerint. De illo, quod Cherippus: (quoniã hic quoque πρὸς νεῦσιν ſuſtuliſti) ò prouincia: etiam ne hic mihi curandus eſt? curandus autem? hactenus, ne quid ad ſenatum. conſule, aut numera. nam D C ceperis. ſed tamen commode, quòd cum Scrofa. De Pontinio, recte ſcribis. eſt enim ita, ut, ſi ante cal. Iun. Brunduſij futurus ſit, minus urgendi fuerint M. Annius

& Tullius. Quæ de Sicinio audiſti, ea mihi probantur; modo ne illa exceptio in aliquem incurrat bene de nobis meritum. ſed conſiderabimus: rem enim probo. De noſtro itinere, quod ſtatuero: de quinque præfectis, quid Pompeius facturus ſit; cum ex ipſo cognoro, faciam, ut ſcias. De Oppio bene curaſti, quòd ei DCCC expoſuiſti: idq́; quoniam Philotimum habes, perfice, & cognoſce rationem: & ut agam amplius, ſi me amas, prius quàm proficiſcaris, effice. magna me cura leuaris. Habes ad omnia. etſi pene præterij. Chartam tibi deeſſe, mea cautio eſt: ſiquidem eius inopia minus multa ad me ſcribis, tu uero aufer ducentos. etſi meam in eo parſimoniam huius paginæ contractio ſignificat, dum acta, & rumores uellet. iam ſi qua certa habes de Cæſare, expecto litteras: & alias Pontinio de omnibus rebus diligentes dabis. Vale,

CICERO ATTICO S. ſ.

PLANE deeſt, quod ſcribam. nam nec, quid mandem, habeo; nihil enim prætermiſſum eſt: nec quid narrem; noui enim nihil: nec iocandi locus eſt; ita me multa ſolicitant. tantum tamen ſcito, idib. Mai. nos Venuſia mane proficiſcentes, has dediſſe. eo autem die credo aliquid actum in ſenatu. ſequantur igitur nos tuæ litteræ, quibus non modo res omnes, ſed etiam rumores cognoſcamus. eas accipiemus Brunduſij: ibi enim Pontinium ad eam diem, quam tu ſcripſiſti, expectare conſilium eſt. Nos Tarenti quos cum Pompeio διαλόγους de rep. habuerimus, ad te perſcribemus. etſi id ipſum ſcire cupio, quod ad tempus recte

ad te

ad te ſcribere poſſem, id eſt, quàm diu Romæ *futurus ſis; ut, aut quò dem poſthac litteras, ſciam, aut ne dem fruſtra. ſed ante, quàm proficiſcare, utique explicatum ſit illud* HS XX *&* DCCC. *hoc, uelim, in maximis rebus, & maxime neceſſarijs habeas; ut, quod auctore te uelle cœpi, adiutore aſſequar.* Vale.

CICERO ATTICO S.

TARENTVM *ueni ad* XV. Kal. Iun. *quòd* Pontinium *ſtatueram expectare, commodiſſimum duxi, dies eos, quoad ille ueniret, cum* Pompeio *conſumere, eóq; magis, quòd ei gratum eſſe id uidebam; qui etiam à me petierit, ut ſecum, & apud ſe eſſem quotidie: quod conceſſi.libenter: multos enim eius præclaros de rep. ſermones accipiam: inſtruar etiam conſilijs idoneis ad hoc noſtrum negocium. ſed ad te breuior iam in ſcribendo incipio fieri, dubitans,* Romæ *ne ſis, an iam profectus. quod tamen quoad ignorabo, ſcribam aliquid potius, quàm committam, ut, tibi cum poſſint reddi à me litteræ, non reddantur. nec tamen iam habeo, quid aut mandem tibi, aut narrem. mandaui omnia; quæ quidem tu, ut polliceris, exhauries: narrabo, cum aliquid habebo noui. illud tamen non deſinam, dum adeſſe putabo, de* Cæſaris *nomine rogare, ut confectum relinquas. auide expecto tuas litteras, & maxime, ut norim tempus profectionis tuæ.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVOTIDIE, *uel potius in dies ſingulos breuiores litteras ad te mitto: quotidie enim magis, ac magis*

ſuſpicor te in Epeium iam profectum. ſed tamen, ut mandatum ſcias me curaſſe; quot ante, ait ſe Pompeius quinos præfectos delaturum nouos, uacationes, iudiciariam cauſſam. Ego cum triduum cum Pompeio, & apud Pompeium fuiſſem, proficiſcebar Brunduſium ad XIII cal. Iun. ciuem illum egregium relinquebam, & ad hæc, quæ timentur, propulſanda paratiſſimum. tuas litteras expectabo, cum ut, quid agas, tum ut, ubi ſis, ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ET *incommoda ualetudo, qua iam emerſeram, utpote cum ſine febri laboraſſem, et Pontinii expectatio, de quo adhuc ne rumor quidem uenerat, tenebat duodecimum iam diē Brundusij: ſed curſum expectabamus. tu, ſi modo es Romæ, (uix enim puto) ſin es, hoc uehemēter animaduertas uelim. Romæ acceperam litteras, Milonem meum queri per litteras iniuriam meam, quòd Philotimus ſocius eſſet in bonis ſuis. id ego ita fieri uolui de C. Duronij ſententia; quem & amiciſſimum Miloni perſpexeram, & talem uirum, qualem tu iudicas, cognoram. eius autem conſilium, meumq; hoc fuerat; primum, ut in poteſtate noſtra eſſet res; ne illum malus emptor alienis mancipijs, quæ permulta ſecū habet, ſpoliaret: deinde, ut Fauſtæ, cui cautum ille eſſe uoluiſſet, ratum eſſet. erat etiam illud, ut ipſi nos, ſi quid ſeruari poſſet, quamfacillime ſeruaremus. nunc rem totam perſpicias uelim. nobis enim ſcribuntur ſæpe maiora. ſed ſi ille queritur, ſi ſcribit ad amicos, ſi idem Fauſta uult: Philotimus (ut ego ei coram dixeram, mihiq; ille receperat)*

receperat) ne ſit inuito Milone in bonis: nihil nobis fuerat tanti. ſin hæc leuiora ſunt, tu iudicabis. loquere cum Duronio. ſcripſi etiam ad Camillum, ad Lamiam, eóq; magis, quòd non confidebam, Romæ te eſſe. ſumma erit hæc: ſtatues, ut ex fide, fama, réq; mea uidebitur. Vale.

CICERO ATTICO S.

ACTIVM uenimus ad XVII. cal. Quinct. cum quidem & Corcyræ, & Sybotis muneribus tuis, quæ et Areus, & meus amicus Eutychides opipare, & φιλοπροσηνέστατα nobis congeſſerant, epulati eſſemus ſaliarem in modum. Actio maluimus iter facere pedibus, qui incommodiſſime nauigaſſemus: & Leucaten flectere, moleſtum uidebatur. actuarijs autem minutis Patras accedere ſine his impedimentis, non ſatis uiſum eſt decorum. Ego, ut ſæpe tu me currentem hortatus es, quotidie meditor: præcipio meis: faciam denique, ut ſumma modeſtia, & ſumma abſtinentia munus hoc extraordinarium traducamus. Parthus, uelim, quieſcat, & fortuna nos iuuet: noſtra præſtabimus. Tu, quæſò, quid agas, ubi quoque hoc tempore futurus ſis, quales res noſtras Romæ reliqueris, maxime de CXX, & de DCCC, cura, ut ſciamus. id unis diligenter litteris datis, quæ ad me utique perferantur, conſequere. illud tamen (quoniam nunc abes, cum id non agitur: aderis autem ad tempus, ut mihi ſcripſiſti) memento curare per te, & per omnes noſtros, in primis per Hortenſium, ut annus noſter maneat ſuo ſtatu, ne quid noui decernatur. hoc tibi ita mando, ut dubitem, an etiam

te rogem, ut pugnes, ne intercaletur. ſed non audeo tibi omnia onera imponere. annum quidem utique teneto. Cicero meus, modeſtiſſimus, & ſuauiſſimus puer, tibi ſalutem dicit. Dionyſium ſemper equidem, ut ſcis, dilexi, ſed quotidie pluris facio, & mehercule in primis, quòd te amat, nec tui mentionem intermitti ſinit. Vale.

CICERO ATTICO S.

VT Athenas ad XV. Kal. Quinct. ueneram, expectabam ibi iam quartum diem Pontinium, neque de eius aduentu certi quidquam habebam: eram autem totus, crede mihi, tecum: & quanquã ſine ijs per me ipſe, tamẽ acrius, ueſtigijs tuis monitus, de te cogitabam. quid quæris? non mehercule alius ullus ſermo, niſi de te. ſed tu aliquid de me ipſo ſcire fortaſſe mauis. hæc ſunt. Adhuc ſumptus nec in me aut publice, aut priuatim, nec in quẽquam comitum. nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hoſpite. perſuaſum eſt omnibus meis, ſeruiendum eſſe famæ meæ. belle adhuc. hoc animaduerſum, Græcorum laude, & multo ſermone celebratur. quod ſupereſt, elaboratur in hoc à me, ſicut tibi ſenſi placere. ſed hæc tum laudemus, cum erunt perorata. reliqua ſunt eiuſmodi, ut meũ conſilium ſæpe reprehendam, quòd non aliqua ratione ex hoc negocio emerſerim. ò rem minime aptam meis moribus. ò illum uerum, ἔρδοι τίς. dices, quid adhuc? nondum enim in negocio uerſaris. neſcio, & puto moleſtiora reſtare. ſed hæc ipſa fero equidem fronte, ut puto, & uolo, belliſſime; ſed angor intimis ſenſibus: ita multa uel iracunde, uel inſolenter, uel in omni genere ſtultitiæ inſulſe,

ſulſe, arroganter & dicuntur, & tacentur quotidie, quæ, non quo te cælem, non perſcribo, ſed quia δυσδιαλύτα ſunt. itaque admirabere meam βαθύτητα, cum ſalui redierimus: tanta mihi μελέτη huius uirtutis datur. ergo hæc quoque hactenus: etſi mihi nihil erat propoſitum ad ſcribendum; quia, quid ageres, ubi terrarum eſſes, ne ſuſpicabar quidem: nec hercule unquam tam diu ignarus rerum mearum fui; quid de Cæſaris, quid de Milonis nominibus actum ſit. hac non modo nemo, ſed ne rumor quidem quiſquam; ut ſciremus, in rep. quid ageretur. quare ſi quid erit, quod ſcias de iis rebus, quas putabis ſcire me uelle, per mihi gratum erit, ſi id curaris ad me perferendum. quid eſt præterea? nihil ſane, niſi illud: ualde me Athenæ delectarunt: turbæ duntaxat? & urbis ornamentum, & hominum amores in te, in nos quadam beneuolentia, ſed multum ea philoſophia, ἄνω, καὶ κάτω: ſi quidem eſt in Ariſto, apud quem eram: nam Xenonem tuum, uel noſtrum potius Quincto conceſſeram: tamen propter uicinitatem totos dies ſimul eramus inuicem. Cum primum poteris, tua conſilia ad me ſcribas; ut ſciam, quid agas, ubi quoque, & maxime quando Romæ futurus ſis. Vale.

CICERO ATTICO S. II

HVI, *toties ne me litteras dediſſe Romam, cum ad te nullas darē? at uero poſthac fruſtra potius dabo, quàm, ſi recte dari potuerint, committam, ut non dem. Ne prouincia nobis prorogetur, per fortunas, dum ades, quidquid prouideri poteſt, prouide. non dici poteſt, quàm flagrem deſiderio urbis, quàm uix harum rerum inſulſitatem*

ſulſitatem feram. Marcellus ſedendi comes, etſi ille magiſtratem non geſſerit, erit tamen tranſpadanus. ita mihi uidetur non minus ſtomachi noſtro Cæſari feciſſe. ſed hoc ipſe uiderit. Pompeius mihi quoque uidebatur, quod ſcribis Varronem dicere, in Hiſpaniam certe iturus. id ego minime probabam: qui quidem Theophani facile perſuaſi, nihil eſſe melius, quàm illud, nuſquam illum diſcedere. ergo Græcus incumbet. ualet autem auctoritas eius apud illum plurimum. ego has prid. non. Quinct. proficiſcens Athenis dedi, cum ibi decem ipſos fuiſſem dies. uenerat Pontinius. nam Cn. Voluſius aderat quæſtor. tuus unus Tullius aberat. ἄφρακτα Rhodiorum, et dicrota Mitylenæorum habebam, & aliquid ἐπίκωπον. De Parthis erat ſilentium. quod ſupereſt, dij iuuent. Nos adhuc iter per Græciam ſumma cum admiratione fecimus. nec mehercule habeo, quod adhuc quem accuſem meorum. uidentur mihi noſſe nos, noſtram cauſſam, & conditionem profectionis ſuæ: plane ſeruiunt exiſtimationi meæ. quod supereſt, ſi uerum illud eſt οἷα τ' ἂν δέσποινα, certe permanebunt: nihil enim à me fieri ita uidebunt, ut ſibi ſit delinquendi locus: ſin id parum profuerit, fiet aliquid à nobis ſeuerius: nam adhuc lenitate dulces ſumus; &, ut ſpero, proficimus aliquantum. ſed ego hanc, ut ſinguli dicunt, ἀνεξίαν in unum annum meditatus ſum. proinde pugna; ne, ſi quid prorogatum ſit, turpis inueniar. Nunc redeo ad quæ mihi mandas. In præfectis excuſatio. ijs, quos uoles, deferto: non ero tam μετέωρος, quàm in Appuleio fui. Xenonem tam diligo, quàm tu: quod ipſum ſentire certo ſcio. Apud Patronem

nem

nem, & reliquos Barones te in maxima gratia poſui: & hercule merito tuo feci: nam mihi is ter dixit, te ſcripſiſſe ad ſe, mihi ex illius litteris rem illam curæ fuiſſe. quod ei pergratum erat. ſed cum Patro mecum egiſſet, ut peterē à ueſtro Ariopago, ὑπομνηματισμὸν tollerent, quem Policharmo prætore fecerant: commodius uiſum eſt & Xenoni, & poſt ipſi Patroni, me ad Memmium ſcribere, qui pridie, quàm ego Athenas ueni, Mitylenas profectus erat, ut is ad ſuos ſcriberet, poſſe id ſua uoluntate fieri. non enim dubitabat Xeno, quin ab Ariopagitis inuito Memmio impetrari non poſſet. Memmius autem ædificandi conſilium abiecerat, ſed erat Patroni iratus. itaque ſcripſi ad eum accurate: cuius epiſtolæ miſi ad te exemplum. Tu, uelim, Piliam meis uerbis conſolere. indicabo enim tibi: tu illi nihil dixeris. accepi faſciculum, in quo erat epiſtola Piliæ: abſtuli, aperui, legi: ualde ſcripta eſt συμπαθῶς. Brunduſio quæ tibi epiſtolæ redditæ ſunt ſine mea, tum uidelicet datæ, cum ego me non belle haberem. nam illam νομανδρίαν excuſationem ne acceperis. cura, ut omnia ſciam, ſed maxime, ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

NEGOCIVM *magnum eſt nauigare, atque id menſe Quinct. ſexto die Delum Athenis uenimus. pridie nō. Quinct. à Piræeo ad Zoſtera, uēto moleſto, qui nos ibidem nonis tenuit. ad VIII. id. ad Ceo iucunde. inde Gyarum ſæuo uēto, nō aduerſo: hinc Scyrū, inde Delū, utroque citius, quàm uellemus, curſum confecimus. iam noſti ἄφρακτα Rhodiorum. nihil, quod minus fluctum*

ferre

ferre poſſe. itaque erat in animo nihil feſtinare, Delo nec me mouere, niſi omnia ἀκρωτήρια *iura uidiſſem. De Meſſalla ad te ſtatim, ut audiui, de Gyaro dedi litteras, & id ipſum conſilium noſtrum etiam ad Hortenſium: cui quidem ualde* συνηγωνίων. *ſed tuas de eius iudicij ſermonibus, & mehercule omni de reip. ſtatu litteras expecto,* πολιτικώτερον *quidem ſcriptas, (quoniam meos cum Thallumeto noſtro peruolutas libros) eiuſmodi inquam litteras, ex quibus ego, non quid fiat, (nam id uel Helonius, uir gratiſſimus, poteſt efficere, cliens tuus) ſed quid futurum ſit, ſciam. Cum hæc leges, habebimus conſules. omnia perſpicere poteris, de Cæſare, de Pompeio, de ipſis iudicijs. Noſtra autem negocia, quoniam Romæ commoraris, amabo te, explica. Cui rei fugerat me reſcribere, de ſtrue ſalinarũ plane rogo. De aqua, ſi quid poterit fieri, eo ſis animo, quo ſoles eſſe: quam ego cum mea ſponte, tum tuis ſermonibus æſtimo plurimi. ergo quid conficies. Præterea, ſi quid Philippus rogauit; quod in tua re faceres, id uelim facias. Plura ſcribam ad te, cum conſtitero: nunc eram plane in medio mari. Vale.*

CICERO ATTICO S. 13

EPHESVM *uenimus ad XI. Kal. Sext. ſexageſimo, & quincto poſt pugnam Bouillam. nauigauimus ſine timore, & ſine nauſea, ſed tardius propter aphractorum Rhodiorum imbecillitatem. De concurſu legationum, priuatorum, & de incredibili multitudine; quæ mihi iam Sami, ſed mirabilem in modum Epheſi præſto fuit, aut audiſſe te puto, aut*

quid ad me attinet? ueruntamen decumanis ueniſſem cum imperio, Græci quaſi Epheſio prætori ſe alacres obtulerunt. ex quo te intelligere certo ſcio, multorū annorum oſtentationes meas nunc in diſcrimen eſſe adductas. ſed, ut ſpero, utemur ea palæſtra, quam à te didicimus: omnibusq; ſatisfaciemus; & eo facilius, quòd in noſtra prouincia confectæ ſunt pactiones. ſed hactenus; preſertim, cum cenanti mihi nunciaret Sextius, ſe de nocte proficiſci. Tua negocia Epheſi curæ mihi fuerunt: Thermoq;, tametſi ante aduentum meum liberaliſſime erat pollicitus tuis omnibus, tamen Philogenem, & Seium Rhodium, & Apolloniceńſem Xenonemcommendaui. omnino omnia ſe facturum recepit. ego præterea rationem Philogeni permutationis eius, quam tecum feci, edidi. Ergo hæc quoque hactenus. redeo ad urbana. Per fortunas (quoniam Romæ manes) primum illud præfulci, atque præmuni, quæſo, ut ſimus annui; ne intercaletur quidem: deinde exhauri mea mādata, maximeq;, ſi quid, poteſt, de illo domeſtico, ſcrupulum quem non ignoras; deinde de Cæſare: cuius in cupiditatem te auctore incubui; nec me piget. et, ſi intelligis, quàm meū ſit ſcire, et curare, quid in rep. fiat: fiat autē? immo uero etiam quid futurum ſit, perſcribe ad me omnia, ſed diligentiſſime, in primiſq; quid iudiciorum ſtatus aut factorum, aut futurorū etiā laboret. De aqua, ſi curæ eſt, ſi quid Philippus aget, animaduertes. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

ANTE, quàm aliquo loco conſedero, neque lōgas à me, neque ſemper mea manu litteras expectabis. cum

autem

autem erit ſpatium, utrunque præſtabo. nunc iter conficiebamus æſtuoſà, & puluerulenta uia, dederam Epheſo pridie. has dedi Trallibus. In prouincia mea fore me putabam Kal. Sext. ex ea die, ſi me amas, παράγγελμα ἐνιαύσιον commoueto. tamen interea hæc, quæ uellem, mihi afferebantur: primum ocium Parthicum, deinde confectæ pactiones publicanorum, poſtremo ſeditio militum ſedata ab Appio, ſtipendiumq; eis uſque ad idus Quinct. perſolutum. Nos Aſia accepit admirabiliter. aduentus noſter ne nummo quidem ſumptui fuit. ſpero meos omnes ſeruire laudi meæ: tamen magno timore ſum: ſed bene ſperamus. omnes iam noſtri, præter Tullium tuum, uenerunt. erat mihi in animo recta proficiſci ad exercitum, æſtiuos menſes, reliquos rei militari dare, hibernos iuriſdictioni. Tu, uelim, ſi me nihilo minus noſti curioſum in rep. quàm te, ſcribas ad me omnia, quæ ſint, quæ ue futura ſint. nihil mihi gratius facere potes: niſi tamen id erit mihi gratiſſimum, ſi, quæ tibi mandaui, confeceris; in primis, quid illud ἐνδόμυχον: quo mihi ſcis nihil eſſe carius. Habes epiſtolam plenam feſtinationis, & pulueris. reliquæ ſubtiliores erunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

LAODICEAM *ueni prid. Kal. sext. ex hoc die clauem animo uerbis; nihil exoptatius aduētu meo, nihil carius. ſed eſt incredibile, quàm me negocij tædeat. nō habeat ſatis magnum campum ille tibi non ignotus curſus animi, & induſtriæ meæ? præclara opera ceſſent? quippe ius Laodiceæ me dicere, cum Romæ A. Plotius dicat?*

&

& cum exercitum noſter amicus habeat, tantum me nomen habere duarum legionum, exilium? denique hoc non deſidero: lucem, forum, urbem, domum, uos deſidero: ſed feram, ut potero: ſim modo annuus. ſi prorogatur, actum eſt. uerum perfacile reſiſti poteſt. tu modo Romæ *ſis.* Quæris, *quid hic agam: ita uiuam, ut maximos ſumptus facio. mirifice delector hoc inſtituto. admirabilis abſtinentia ex præceptis tuis: ut uerear, ne illud, quod tecum permutaui, uerſura mihi ſoluendum ſit.* Appij *uulnera non refrico: ſed apparent, nec occuli poſſunt. iter* Laodicea *faciebam ad* III. *non.* Sext. *cum has litteras dabam, in caſtra in* Lycaoniam, *inde ad* Taurnm *cogitabam, ut cum* Morphagene *ſignis collatis, ſi poſſem, de ſeruo tuo deciderem. clitellæ boui ſunt impoſitæ. plane non eſt noſtrum onus: ſed feremus. modo, ſi me amas, ſim annuus. adſis tu ad tempus, ut ſenatum excites. mirifice ſolicitus ſum, quòd iandiu ignota ſunt mihi iſta omnia. quare, ut ad te ante ſcripſi, cum cetera, tum reſp. cura, ut mihi nota ſit. plura ſcribam alias. tarde tibi reddituro, ſed dabam familiari homini, ac domeſtico,* C. Andronico Puteolano. *tu autem ſæpe dare tabellariis publicanorum poteris, pro magiſtris ſcripturæ, & portus, & noſtrarum diœceſium.* Vale.

CICERO ATTICO S. 16

ETSI *in ipſo itinere, & uia diſcedebant publicanorum tabellarij, & eramus in curſu: tamen ſurripiẽdum aliquid putaui ſpatij, ne me immemorem mandati*

tui

tui putares. itaque ſubſedi in ipſa uia, dum hæc, quæ longiorem deſiderant orationem, ſummatim, tibi perſcriberem. Maxima *expectatione in perditam, & plane euerſam in perpetuum prouinciam nos ueniſſe ſcito prid.* Kal. Sext. *moratus triduum* Laodiceæ, *triduum* Apameæ, *totidiem dies* Synnade: *audiuimus nihil aliud, niſi imperata* ἐπικεφάλια *ſoluere non poſſe: poſſeſſiones omnium uenditas: ciuitatum gemitus, ploratus, monſtra quædam non hominis, ſed feræ neſcio cuius immanis. quid quæris? tædet omnium nos uitæ. leuantur tamen miſeræ ciuitates, quòd nullus ſit ſumptus in nos, neque in legatos, neque in quæſtorem, neque in quenquam. ſcito, non modo nos fœnum, aut quod lege* Iulia *dari ſolet, non accipere, ſed ne ligna quidem; nec, præter quatuor lectos & tectum, quenquā accipere quidquam; multis locis ne tectum quidem, & in tabernaculo manere plerunque. itaque incredibilem in modum concurſus fiunt ex agris, ex uicis, ex domibus omnibus mehercule etiam, aduentu noſtro. reuiueſcunt iuſtitia, abſtinentia, clementia tui* Ciceronis: *itaque opiniones omnium ſuperauit.* Appius, *ut audiuit nos uenire, in ultimam prouinciam ſe coniecit* Tarſum *uſque: ibi forum agit.* De Partho *ſilentium eſt: ſed tamen conciſos equites noſtros à barbaris nunciabant ij, qui ueniebant.* Bibulus *ne cogitabat quidem etiam nunc in prouinciam ſuam accedere. id autem facere ob eam cauſam dicebant, quòd tardius uellet decedere.* Nos *in caſtra properabamus, quæ aberant bidui.* Vale.

CICERO ATTICO S. 17

ACCEPI Roma ſine epiſtola tua faſciculum litterarum. in quo, ſi modo ualuiſti, & Romæ fuiſti, Philotimi duco eſſe culpam, non tuam. hanc epiſtolam dictaui ſedens in rheda, cum in caſtra proficiſcerer, ab quibus aberam bidui. paucis diebus habebam certos homines, quibus darem litteras: itaque eò me ſeruaui. Nos, tamen etſi hoc te ex alijs audire malo, ſic in prouincia nos gerimus, quod ad abſtinentiam attinet, ut nullus teruncius inſumatur in quenquam. id fit etiam & legatorum, & tribunorum, & præfectorum diligentia: nam omnes mirifice συμφιλοδοξοῦσιν gloriæ meæ. Lepta noſter mirificus eſt. Sed nunc propero. perſcribam ad te paucis diebus omnia. Cicerones noſtros Deiotarus filius, qui rex ab ſenatu appellatus eſt, ſecum in regnum. dum in æſtiuis nos eſſemus, illum pueris locum eſſe belliſſimum duximus. Sextius ad me ſcripſit, quæ tecum eſſet de mea domeſtica, & maxima cura locutus, & quid tibi eſſet uiſum. amabo te, incumbe in eam rem, & ad me ſcribe, quid & poſſit, & tu cenſeas. idem ſcripſit, Hortenſium de proroganda noſtra prouincia dixiſſe neſcio quid. mihi in Cumano, diligentiſſime ſe, ut annui eſſemus, defenſurum, receperat. ſi quidquam me amas, hunc locum ama. dici non poteſt, quàm inuitus à uobis abſim. & ſimul hanc gloriam iuſtitiæ, & abſtinentiæ fore illuſtriorem ſpero, ſi cito deceſſerimus. id quod Scæuolæ contigit, qui ſolos nouem menſes Aſiæ præfuit. Appius noſter, cum me aduentare uideret, profectus eſt Tarſum uſque Laodi-

cea. ibi forum agit, cum ego ſum in prouincia. quam eius iniuriam non inſector: ſatis enim habeo negocij in ſanandis uulneribus, quæ ſunt impoſita prouinciæ. quod, do operam, ut faciam, quamminima illius contumelia. ſed hoc, Bruto noſtro uelim dicas, illum feciſſe non belle, qui aduentu meo, quàm longiſſime potuerit, diſceſſerit. Vale.

CICERO ATTICO S. 18

QVA'M *uellem, Romæ eſſes, ſi forte non es: nihil enim certi habebamus, niſi accepiſſe nos tuas litteras ad* XIIII. *Kal. Sext. datas, in quibus ſcriptum eſſet, te in Epirum iturum circiter Kal. Sext. ſed ſiue Romæ es, ſiue in Epiro, Parthi Euphratem tranſierunt duce Pacoro, Orodis Parthorum regis filio, cunctis referto copijs. Bibulus nondum audiebatur eſſe in Syria. Caſſius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu. nos in Cappadocia ad Taurum cum exercitu ad Cybiſtra. hoſtis in Cyrheſtica; quæ Syriæ pars proxima eſt prouinciæ meæ. his de rebus ſcripſi ad ſenatum. quas litteras, ſi Romæ es, uidebis, putes ne reddendas: & multa, immo omnia. quorum* κεφάλαιον, *ne quid inter cæſa, & porrecta, ut aiunt, oneris mihi addatur, aut temporis. nobis enim, hac infirmitate exercitus, inopia ſociorum, preſertim fidelium, certiſſimum ſubſidium eſt hiems, ea ſi uenerit, nec illi ante in meam prouinciam tranſierint. unum uereor, ne ſenatus propter urbanarum rerum metum Pompeium nolit dimittere. quòd ſi alium ad uer mittit, non laboro. nobis modo temporis ne quid prorogetur. hæc igitur, ſi Romæ es. ſin*

abes,

abes, aut etiam ſi ades, hæc negocia ſic ſe habent. Stamus animis; & , quia conſilijs, ut uidemur, bonis utimur, ſperamus etiam manu. tuto conſedimus, cópioſo à frumento, Ciliciam prope conſpiciente, expedito ad mutandum locum, paruo exercitu, ſed, ut ſpero, ad beneuolentiam erga nos conſentiente: quem nos, Deiotari aduentu cum ſuis omnibus copijs, duplicaturi eramus. ſocijs multo fidelioribus utimur, quàm quiſquam uſus eſſet: quibus incredibilis uidetur & noſtra manſuetudo, & abſtinentia. delectus habetur ciuium Romanorum. frumentum ex agris in loca tuta comportatur. ſi fuerit occaſio, manu; ſin minus, locis nos defendemus. quare bono animo es: uideo enim te, & , quaſi coram adſis, ita cerno συμπάθειαν amoris tui. ſed te rogo, (ſi ullo pacto fieri poterit) ſi integra in ſenatu noſtra cauſſa ad Kal. Ian. manſerit, ut Romæ ſis menſe Ianuario. profecto nihil accipiam iniuriæ, ſi tu aderis. amicos conſules habemus, noſtrum tribunum pl. Furnium. uerum tua eſt opus aſſiduitate, prudentia, gratia. tempus eſt neceſſarium: ſed turpe eſt, me pluribus uerbis agere tecum. Cicerones noſtri ſunt apud Deiotarum: ſed, ſi opus erit, deducentur Rhodum. Tu, ſi es Romæ; ut ſoles, diligentiſſime: ſin in Epiro, mitte tamen ad nos de tuis aliquem tabellarium; ut & tu, quid nos agamus, & nos, quid tu agas, quidq; acturus ſis, ſcire poſſimus. Ego tui Bruti rẽ ſic ago, ut ſuam ipſe non ageret. ſed iam exhibeo pupillum, neque defendo, ſunt enim negocia & lenta, & inania. faciam tamen ſatis, tibi quidem, cui difficilius eſt, quàm ipſi: ſed certe ſatisfaciam utrique. Vale.

CICERO ATTICO S. 19

OBSIGNARAM iam epiſtolam, eam, quam puto te modo perlegiſſe, ſcriptam mea manu, in qua omnia continentur, cum ſubito Appij tabellarius ad XI. Kal. Oct. ſeptimo quadrageſimo die Roma celeriter (hui tam longe) mihi tuas litteras reddidit. ex quibus non dubito, quin, ut Pompeium expectaris, dum Arimino rediret, etiam in Epirum profectus ſis: magiſq; uereor, ut ſcribis, ne in Epiro ſolicitus ſis nõ minus, quàm nos hic ſumus. De Atiliano nomine ſcripſi ad Philotimũ ne appellaret Meſſallam. Itineris noſtri famam ad te perueniſſe lætor, magiſq; lætabor, ſi reliqua cognoris. Filiolam tuam tibi iam Romæ iucundam eſſe gaudeo; eamq;, quam nunquam uidi, tamen & amo, & amabilem eſſe certo ſcio. etiam atque etiam uale. De Patrone, & tuis condiſcipulis, quæ de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata eſſe gaudeo. Quòd ſcribis libenter, repulſam tuliſſe eum, qui cum ſororis tuæ filij patruo certaret: magni amoris ſignum: itaque me etiam admonuiſti ut gauderem. nam mihi in mentem non uenerat. non credo, inquis. ut libet: ſed plane gaudeo: quoniam τὸ νεμεσᾶν intereſt τοῦ φθονεῖν. Vale.

CICERO ATTICO S. 20

SATVRNALIBVS mane ſe mihi Pendentiſſæ dediderunt, ſeptimo, & quinquageſimo die, poſtquam oppugnare eos cœpimus. qui (malum) iſti Pendentiſſæ? qui ſunt? inquies: nomen audiui nunquam. quid ego faciam? num potui Ciliciam, Aetoliam, aut Macedo-

niam

niam reddere? hoc iam ſic habeto, nec hoc exercitu hic tanta negocia geri potuiſſe: quæ cognoſce ἐν ἐπιτομῇ. ſic enim concedis mihi proximis litteris. Epheſum ut uenerim, noſti; qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritate; qua nihil me unquam delectauit magis. inde oppidis, ijs, quæ erant, mirabiliter accepti, Laodiceã prid. Kal. Sext. uenimus. ibi morati biduum, perilluſtres fuimus, honorificisq; uerbis omnes iniurias reuelſimus ſuperiores. quod * Dein Apameæ quinque dies morati, Synnadis triduum, Philomeli quinque dies, Iconij decem fecimus. nihil ea iuriſdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius. inde ad caſtra ueni ad VII. Kal. Sept. ad III. exercitum luſtraui apud Iconium. ex his caſtris, cum graues de Parthis nuncij uenirent, per rexi in Ciliciam per Cappadociæ partem eam, quæ Ciliciam attingit, eo conſilio, ut Armenius Artauaſdes, & ipſi Parthi Cappadocia ſe excludi putarent. cum dies quinque ad Cybiſtra Cappadociæ caſtra habuiſſem, certior ſum factus, Parthos ab illo aditu Cappadociæ longe abeſſe, Ciliciæ magis imminere: itaque confeſtim iter in Ciliciam feci per Tauripylas: Tarſum ueni ad III. non. Oct. inde ad Amanum contendi, qui Syriam à Cilicia aquarum diuortio diuidit, qui mons erat hoſtium plenus ſempiternorum. hic ad III. id. Oct. magnum numerum hoſtium cecidimus: caſtella munitiſſima, nocturno Pontinij aduentu, noſtro matutino, cepimus, incendimus, imperatores appellati ſumus: caſtra paucos dies habuimus, ea ipſa, quæ contra Darium habuerat apud Iſſum Alexander, imperator haud paulo melior, quàm aut tu, aut ego. ibi dies quinque

 morati,

morati, direpto, & uaſtato Amano, inde diſceſſimus. Interim (ſcis enim quædam πανικὰ *dici, item* τὰ κενὰ τοῦ πολέμου) *rumore aduentus noſtri, et Caſſio, qui Antiochia tenebatur, animus acceſſit, & Parthis timor iniectus eſt. itaque eos cedentes ab oppido Caſſius inſecutus, rem bene geſſit. qua in fuga, magna auctoritate, Oſaces, dux Parthorum, uulnus accepit, eoq́; interijt paucis poſt diebus. erat in Syria noſtrum nomen in gratia. uenit interim Bibulus. credo, uoluit appellatione hac inani nobis eſſe par. in eodem Amano cœpit laureolam in muſtaceo quærere. at ille cohortem primam totam perdidit, centurionemq́; primipili, nobilem ſui generis, Aſinium Dentonem, & reliquos cohortis eiuſdem, et Sex. Lucilium, T. Gauij Cæpionis, locupletis, & ſpendidi hominis, filium, tribunum militum. ſane plagam odioſam acceperat cum re, tum tempore. Nos Pindeniſſum, quod oppidum munitiſſimum Eleutherocilicum omnium memoria in armis fuit, (feri homines, & acres, & omnibus rebus ad defendendum parati) cinximus uallo, et foſſa, aggere maximo, uineis, turre altiſſima, magna tormentorum copia, multis ſagittarijs. magno labore, apparatu, multis ſaucijs noſtris, incolumi exercitu negocium confecimus. hilara ſane Saturnalia. militibus quoque, equi exceptis, reliquam prædam conceſſimus. mancipia ueniebant Saturnalibus tertijs. cum hæc ſcribebam in tribunali, res erat ad H-S $\overline{CXX}$. hinc exercitũ n hiberna agri male pacati deducendum Quincto fratri dabam. ipſe me Laodiceam recipiebam. Hæc adhuc. ſed ad præterita reuertamur. Quòd me maxime hortaris, &, quod pluris eſt, quàm omnia, in quo*

labo

laboras, ut etiam Ligurino μώμῳ *ſatisfaciam : moriar ſi quidquam fieri poteſt elegantius. nec tamen ego hanc continentiam appello, quæ uirtus uoluptati reſiſtere uidetur. ego in uita mea nulla unquam uoluptate tanta ſum affectus, quanta afficior hac integritate. nec me tam fama, quæ ſumma eſt, quàm res ipſa, delectat. quid quæris? fui tanti: me ipſe non noram: nec ſatis ſciebam, quid in hoc genere facere poſſem: recte* πεφυσίωμαι: *nihil eſt præclarius. interim hæc* λαμπρά. Ariobarzanes *opera mea uiuit, regnat:* ἐν παρόδῳ, *conſilio, & auctoritate, & quòd inſidiatoribus eius* ἀπρόσιτον *me, non modo* ἀδωροδόκητον *præbui: regem, regnumq; ſeruaui: interea è* Cappadocia *ne pilum quidem:* Brutum *abiectum, quantum potui, excitaui: quem non minus amo, quàm tu; pene dixi, quàm te. atque etiam ſpero, toto anno imperij noſtri teruncium ſumptus in prouincia nullum fore.* Habes *omnia. nunc publice litteras* Romam *mittere parabam. uberiores erunt, quàm ſi ex* Amano *miſiſſem. at te* Romæ *nòn fore? ſed eſt totum, quid* Kal. Martij *futurum ſit. uereor enim, ne, cum de prouincia agetur, ſi* Cæſar *reſiſtet, nos retineamur. his tu ſi adeſſes, nihil timerem.* Redeo *ad urbana: quæ ego diu ignorans, ex tuis iucundiſſimis litteris ad* V. Kal. Ian. *denique cognoui. eas diligētiſſime* Philogenes, *libertus tuus, curauit, perlonga, et non ſatis tuta uia, perferendas. nam quas* Lenij *pueris ſcribis datas, non acceperam.* Iucunde *de* Cæſare, *& quæ ſenatus decreuit, & quæ tu ſperas. quibus ille ſi cedit, ſalui ſumus.* Incendio Pletoriano *quòd* Leius *aduſtus eſt, minus moleſte fero.* Lucceius *de* Q. Caſſio *cur tam*

uehemens fuerit, & quid actum ſit, aueo ſcire. Ego cum Laodiceam uenero, Quincto, ſororis tuæ filio, togam puram iubeor dare, cui moderabor diligentius. Deiotarus, cuius auxilijs magnis uſus ſum, ad me, ut ſcripſit, cum Ciceronibus Laodiceam uenturus erat. Tuas etiam Epiroticas expecto litteras; ut habeam rationem non modo negocij, uerum etiam ocij tui. Nicanor in officio eſt, & à me liberaliter tractatur. quem, ut puto, Romam cum litteris publicis mittam; ut & diligentius perferantur, & idem ad me certa de te, & à te referat. Alexis quòd mihi toties ſalutem adſcribit, eſt gratum: ſed cur non ſuis litteris idem facit, quod meus ad te Alexis facit? Phemio quæritur κέρας. ſed hæc hactenus. Cura, ut ualeas, et ut ſciam, quandò cogites Romam. etiam atque etiam uale. Tua, tuoſq; Thermo & præſens Epheſi diligentiſſime commendaram, & nunc per litteras: ipſumq; intellexi eſſe perſtudioſum tui. Tu uelim, quod antea ad te ſcripſi, de domo Pammenis, des operam, ut, quod tuo, meoq; beneficio puer habet, cures, ne qua ratione conuellatur. utrique noſtrum exiſtimo, tum mihi erit pergratum.

CICERO ATTICO S. 21

TE IN Epirum ſaluum ueniſſe, et, ut ſcribis, ex ſententia nauigaſſe, uehementer gaudeo. non eſſe Romæ meo tempore perneceſſario, ſubmoleſte fero. hoc me tamen conſolor, quòd non ſpero te iſtic iucunde hiemare, & libenter requieſcere. Caſſius, frater Q. Caſſij, familiaris tui, pudentiores illas litteras miſerat, de quibus tu ex me requiris, quid ſibi uoluerint, quàm eas, quas poſtea

miſit,

miſit, quibus per ſe ſcribit confectum eſſe Parthicum bellum. receſſerant illi quidem ab Antiochia ante Bibuli aduentum, ſed nullo noſtro ἐυημερήματι. hodie uero hiemant in Cyreſtica, maximumq; bellum impendet: nam & Orodis, regis Parthorum, filius in prouinciam noſtra eſt; nec dubitat Deiotarus, cuius filio pacta eſt Artauaſdis filia, ex quo ſciri poteſt, quin cum omnibus copijs ipſe prima æſtate Euphratem tranſiturus ſit. quo autem die Caſsij litteræ uictrices in ſenatu recitatæ ſunt, id eſt, non. Oct. eodem meæ tumultum nunciãtes. Axius noſter ait, noſtras auctoritatis plenas fuiſſe: illis negat creditum. Bibuli nondum erant allatæ: quas certo ſcio plenas timoris fore. ex ijs rebus hoc uereor, ne, cum Pompeius propter metum rerum nouarum nuſquam dimittatur, Cæſari nullus honos à ſenatu habeatur; dum hic nudos expediatur, non putet ſenatus, nos ante, quàm ſucceſſum ſit, oportere decedere, nec in tanto motu rerum tantis prouincijs ſingulos legatos præeſſe. hic, ne quid mihi prorogetur, quod ne interceſſor quidem ſuſtinere poſſit, horreo, atque eo magis, quòd tu abes, qui cõſilio, gratia, ſtudio multis rebus occurreres. ſed dices me ipſum mihi ſolicitudinem ſtruere. cogor: & uelim ita ſit: ſed omnia metuo. etſi bellum ἀκροτελεύτιον habet illa tua epiſtola, quam dediſti nauſeans Buthroto: TIBI, VT VIDEO, ET SPERO, NVLLA AD DECEDENDVM MORA. mallem, VT VIDEO. nihil opus fuit, VT SPERO. acceperam autem ſatis celeriter Iconij per publicanorum tabellarios à Lentuli triumpho datas. in his γλυκύπικρον illud confirmas, moram mihi nullam fore

re

re: deinde addis, ſi quid ſecus, te ad me fore uenturum. pungunt me dubitationes tuæ. ſimul & uides, quas acceperim litteras. nam quas Hemoni centurioni Scamulæ ipſe ſcribis te dediſſe, non accepi. Lenij pueris te dediſſe ſæpe ad me ſcripſeras. eas Laodiceæ denique, cum eò ueniſſem, III. id. Feb. Lenius mihi reddidit, datas ad X. Kal. Oct. Lenio tuas commendationes & ſtatim uerbis, & re aliquo tempore probabo. hæ litteræ cetera uetera habebant, unum hoc nouum, de Cibyratis pantheris. multum te amo, quòd reſpondiſti M. Octauio, te non putare: ſed poſthac omnia, quæ certa non erunt, pro certo negato. nos enim & noſtra ſponte bene firmi, & mehercule auctoritate tua inflammati uicimus omnes (hoc tu ita reperies) cum abſtinentia, tum iuſtitia, facilitate, clementia. caue putes quidquam homines magis unquam eſſe miratos, quàm nullum teruncium, me obtinente prouinciam, ſumptus factum eſſe nec in remp. nec in quenquam meorum, præterquam in L. Tullium legatum. is, ceteroqui abſti-
* nens, (ſed Iulia lege tranſita, ſemel tamen in diem, nó, ut alij ſolebant, omnibus uicis: præter eum ſemel, nemo accepit) facit ut mihi excipiendus ſit, cum teruncium nego ſumptus factum. præter eum accepit nemo. has à noſtro Q. Titinio ſordes accepimus. Ego, æſtiuis confectis, Quinctum fratrem hibernis, & Ciliciæ præfeci. Q. Voluſium, tui Tiberij generum, certum hominem, ſed mirifice abſtinentem, miſi in Cyprum, ut ibi pauculos dies eſſet, ne ciues Romani pauci, qui illic negocianstur, ius ſibi dictum negarent. nam euocari ex inſula Cyprios non licet. ipſe in Aſiam profectus ſum Tarſo

non.

non. Ian. non mehercule dici poteſt, qua admiratione Ciliciæ ciuitatum, maximeq; Tarſenſium. poſtea uero quàm Taurum trangreſſus ſum, mirifica expectatio Aſiæ noſtrarum diœceſium, quæ ſex menſibus imperij mei nullas meas acceperat litteras, nunquam hoſpitē uiderat. illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc quæſtu. ciuitates locupletes, ne in hiberna milites reciperent, magnas pecunias dabant: Cyprij talēta Attica CC. qua ex inſula (non ὑπερβολικῶς, ſed ueriſſime loquor) nummus nullus me obtinēte erogabatur. ob hæc beneficia, quibus illi obſtupeſcunt, nullos honores mihi, niſi uerborum, decerni ſino: ſtatuas, eana, τέθριππα * prohibeo. nec ſum in ulla alia re moleſtus ciuitatibus, ſed fortaſſe tibi, qui hæc prædicem de me. perfer, ſi me amas: tu enim me hæc facere uoluiſti. Iter igitur ita per Aſiam feci, ut etiam fames, qua nihil miſerius eſt, quæ tum erat in hac mea Aſia, (meſſis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit. quacunque iter feci, nulla ui, nullo iudicio, nulla contumelia, auctoritate, et cohortatione perfeci, ut Græci, & ciues Romani, qui frumentum compreſſerant, magnum numerum populis pollicerentur. Idibus Feb. quo die has litteras dedi, forū inſtitueram agere Laodiceæ Cibyraticum, & Apameſe. ex idibus Mart. ibidem Synnadenſe, Pamphylium, cum Phemio diſpiciam κέρας Aonium; Iſauricum: ex idibus Mai. in Ciliciam, ut ibi Iunius conſumatur. uelim tranquille à Parthis. Quinctilis, ſi erit, ut uolumus, in itinere eſt, per prouinciam redeuntibus, conſumendus. uenimus enim in prouinciam, Laodiceam, Sulpicio, & Marcello cos. pridie Kal. Sext. inde nos oportet decede-

re-

re ad IIII. *Kal.* Sext. *primum contendam à Quincto fratre, ut ſe præfici patiatur: quod & illo, & me inuitiſſimo fiet: ſed aliter honeſte fieri non poteſt, præſertim cum, uirum optimum,* Pontinium *ne nunc quidem retinere poſſim: rapit enim hominem* Poſtumius Romam, *fortaſſe etiam* Poſtumia. *Habes conſilia noſtra: nunc cognoſce de* Bruto. Familiares *habet* Brutus *tuus quoſdam creditores* Salaminiorum, *ex* Cypro, M. Scaptium, & P. Matinium; *quos mihi maiorem in modum commendauit.* Matinium *non noui.* Scaptius *ad me in caſtra uenit. pollicitus ſum curaturum me,* Bruti *cauſſa, ut ei* Salaminij *pecuniam ſoluerent: egit gratias. præfecturam petiuit: negaui me cuiquam negocianti dare: quod idem tibi oſtenderam:* Cn. Pompeio *petenti probaram inſtitutum meum: quid dicam,* Torquato *in* Lenio *tuo? multis alijs. ſi præfectus uellet eſſe ſyngraphæ cauſſa; me curaturum, ut exigeret. gratias egit: diſceſſit.* Appius *noſter turmas aliquot equitum dederat huic* Scaptio, *per quas* Salaminios *coerceret; & eundem habuerat præfectum. uexabat* Salaminios. *ego equites ex* Cypro *decedere iuſſi. moleſte tulit* Scaptius. *quid multa? ut ei fidem meam præſtarem; cum ad me* Salaminij Tarſum *ueniſſent, & una* Scaptius, *imperaui, ut pecuniam ſoluerent. multa de ſyngrapha, de* Scaptij *iniurijs. negaui me audire: hortatus ſum, petiui etiam pro meis in ciuitatem beneficijs, ut negocium conficerent: denique dixi me coacturum. homines non modo non recuſare, ſed etiam hoc dicere, ſe à me ſoluere: quod enim prætori dare conſueſſent, quoniam ego non acceperam, ſe à me quodam*

modo

modo dare; atque etiam minus eſſe aliquanto in Scaptij nomine, quàm in uectigali prætorio. collaudaui homines. recte, inquit Scaptius: ſed ſubducamus ſummam. interim cum ego in edicto tralaticio centenſimas me obſeruaturum haberem, cum anatociſmi anniuerſario; ille ex ſyngrapha poſtulabat quaternas. quid ais? inquam. poſſum ne contra meũ edictum? at ille profert S. C. Lentulo Philippoq; cos. ut, qui Ciliciam obtineret, ius ex illa ſyngrapha diceret. cohorrui primo: etenim erat interitus ciuitatis. reperio duo S. C. ijsdem cos. de eadem ſyngrapha. Salaminij cũ Romæ uerſurã facere uellent, non poterãt; quòd lex Gabinia uetabat. tum ij Bruti familiares, freti gratia Bruti, dare uolebant, ſi ſibi S. C. caueretur. fit gratia Bruti S. C. ut ne ue Salaminijs, ne ue qui eis dediſſet, fraudi eſſet. pecuniam numerarunt: & poſtea uenit in mentem fœneratoribus, nihil ſe iuuare illud S. C. quòd ex ſyngrapha ius dici lex Gabinia uetaret. tũ fit S.C. ut et ea ſyngrapha eſſet, qu m ceteræ, ſed ut eodem. cũ hæc diſſeruiſſem, ſeducit me Scaptius, ait ſe nihil contradicere; ſed illos putare talenta CC ſe debere; ea ſe uelle accipere; debere autem illo paulo minus. rogat, ut eos ad CC perducam. optime, inquam. uoco illos ad me, remoto Scaptio. quid uos? quantum, inquam, debetis? reſpondent, CVI. refero ad Scaptium. homo clamare. quid opus eſt? inquam. rationes conferatis. aſſidunt: ſubducunt: ad nummum conuenit. illi ſe numerare uelle, urgere ut acciperet. Scaptius me rurſus ſeducit: rogat, ut rem ſic relinquam. dedi ueniam homini impudenter petenti, Græcis querentibus. ut in fano deponerent, poſtulantibus, non conceſſi. clamare omnes qui aderant, nihil impudentius

*

pudentius Scaptio, *qui centeſimis cum anatociſmo contentus non eſſet: alij, nihil ſtultius. mihi autem impudens magis, quàm ſtultus, uidebatur. nam aut, bono nomine, centeſimis contentus erat; aut, non bono, quaternas centeſimas ſperabat.* Habes *meam cauſſam: quæ ſi* Bruto *non probatur; neſcio, cur illum amemus: ſed auunculo eius certe probabitur, preſertim cum* S. C. *modo factum ſit, puto, poſtquam tu es profectus, in creditorum cauſſa, ut centeſimæ perpetuo fœnore ducerentur. hoc quid interſit, ſi tuos digitos noui, certe habes ſubductum. in quo quidem* ὁδοῦ πάρεργον. Lucceius M. F. *queritur apud me per litteras, ſummum eſſe periculum, ne culpa ſenatus, his decretis, res ad tabulas nouas perueniat. commemorat, quid olim mali* C. Iulius *fecerit, cum dieculam dixerit. nunquam reſp. plus. ſed ad rem redeo. meditare aduerſus* Brutum *cauſſam meam: ſi hæc cauſſa eſt, contra quam nihil honeſte dici poteſt, preſertim cum integram rem, & cauſſam reliquerim.* Reliqua *ſunt domeſtica.* De ἐνδομύχῳ, *probo idem, quod tu,* Poſtumiæ *filiæ: quoniam* Pontidia *nugatur. ſed uellem adeſſes.* A' Quincto *fratre his menſibus nihil expectaris. nam* Taurus *propter niues ante menſem* Iunium *tranſiri non poteſt.* Thermum, *ut rogas, creberrimis literis fulcio.* P. Valerium *negat habere quidquam* Deiotarus *rex, eumq́; ait à ſe ſuſtentari.* Cum *ſcies,* Romæ *intercalatum ſit, nec ne; uelim ad me ſcribas certum, quo die myſteria futura ſint. litteras tuas minus paulo expecto, quàm ſi* Romæ *eſſes, ſed tamen expecto.* Vale.

M. TVL.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VI.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI tuas litteras ad quintum termilia Laodiceæ, quas legi libentiſſime, pleniſſimas amoris, humanitatis, officij, diligentiæ. ijs igitur reſpondebo: ſic enim poſtulas: nec οἰκονομίαν meam inſtituam, ſed ordinem conſeruabo tuum. Recentiſſime à Cybiſtris te meas litteras habere ais, ad X. Kal. Oct. datas: & ſcire uis, tuas ego quas acceperim. omnes fere, quas commemoras, præter eas, quas ſcribis Lentuli pueris & Equotutico, & Brunduſio datas. quare non οἴχεται tua induſtria, quod uereris, ſed præclare ponitur; ſi quidem id egiſti, ut ego delectarer. nam nulla re ſum delectatus magis. Quòd meam βαθύτητα in Appio tibi, libertatem etiam in Bruto probo; uehementer gaudeo. ac putaram ſecus. Appius enim ad me ex itinere bis, ter ue ὑπομεμψιμοίρους litteras miſerat, quòd quædam à ſe conſtituta reſcinderem. ut ſi medicus, cum ægrotus alij medico traditus ſit, iraſci uelit ei medico, qui ſibi ſucceſſerit, ſi, quæ ipſe in curando conſtituerit, mutet ille: ſic Appius, cum ἐξ ἀφαιρέσεως prouinciam curarit, ſanguinem miſerit, quidquid potuit detraxerit, mihi tradiderit enectam, προσανατρεφομένην eam à me non libenter uidet; ſed modo ſuccenſet, modo gratias agit. nihil enim à me fit

cum

cum ulla illius contumelia. tantummodo diſſimilitudo meæ rationis offendit hominem. quid enim poteſt eſſe tam diſſimile, quàm, illo imperante, exhauſtam eſſe ſumptibus, & iacturis prouinciam; nobis eam obtinentibus, nummum nullum eſſe erogatum nec priuatim, nec publice? quid dicam de illius præfectis? comitibus? legatis? etiam de rapinis? de libidinibus? de contumelijs? nunc autem domus mehercule nulla tanto conſilio, aut tanta diſciplina gubernatur, aut tam modeſta eſt, quàm noſtra tota prouincia. hanc non nulli amici Appij ridicule interpretantur; qui me idcirco putent bene audire uelle, ut ille male audiat; & recte facere non meæ laudis, ſed illius contumeliæ cauſſa. ſin Appius, ut Bruti litteræ, quas ad te miſit, ſignificabant, gratias nobis agit; non moleſte fero: ſed tamen eo ipſo die, quo hæc ante lucem ſcribebam, cogitabam eius multa, inique conſtituta, & acta, tollere. Nunc uenio ad Brutum: quem ego omni ſtudio te auctore ſum complexus: quem etiam amare cœperam: ſed: dico? reuocaui me, ne te offenderem. noli enim putare, me quidquam maluiſſe, quàm ut mandatis ſatisfacerem, nec ulla de re plus laboraſſe. mandatorum autem mihi libellum dedit: ijſdemq; de rebus tu mecum egeras. omnia ſum diligentiſſime perſecutus. primum ab Ariobarzane ſic contendi, ut talenta, quæ mihi pollicebatur, illi daret. quoad mecum rex fuit, perbono loco res fuit; poſt à Pompeij procuratoribus ſexcentis premi cœptus. Pompeius autem cum ob ceteras cauſſas plus poteſt unus, quàm ceteri omnes, tum quòd putatur ad bellum Parthicum eſſe uenturus. ei tamen ſic nunc ſoluitur, triceſimo quoque

que die talenta Attica XXXIII, & hoc ex tributis. ne id ſatis efficitur in uſuram menſtruam.. ſed Cneus noſter clementer id fert: ſorte caret: uſura, nec ea ſolida, contentus eſt. alij neque ſoluit quidquam, nec poteſt ſoluere: nullum enim ærarium, nullum uectigal habet. Appij inſtituto tributa imperat. ea uix, in fœnus Pompeij quod ſatis ſit, efficiunt. amici regis duo, tres ue perdiuites ſunt: ſed ij ſuum tam diligenter tenent, quàm ego, aut tu. equidem non deſino tamen per litteras rogare, ſuadere, accuſare regem. Deiotarus etiam mihi narrauit, ſe ad eum legatos miſiſſe de re Bruti: eos ſibi reſponſum retuliſſe, illum non habere. & mehercule ego ita iudico. nihil illo regno ſpoliatius, nihil rege egentius. itaque aut tutela cogito me abdicare, aut, ut pro Glabrione Scæuola, fœnus, et impendium recuſare. ego autem quas per te Bruto promiſeram præfecturas M. Scaptio, et L. Gauio, qui in regno rem Bruti procurabant, detuli: nec enim in prouincia mea negociabantur. tu autem meminiſti, nos ſic agere, ut, quot uellet, præfecturas ſumeret, dum ne negociatori. duas ei præterea dederam: ſed ij, quibus petierat, prouincia deceſſerant. Nunc cognoſce de Salaminijs: quod uideo tibi etiam nouum accidiſſe, tanquam mihi: nunquam enim ex illo audiui, illam pecuniam eſſe ſuam. quin etiam libellum ipſius habeo, in quo eſt, Salaminij pecuniam debent M. Scaptio, & P. Matinio, familiaribus meis. eos mihi commendat: adſcribit etiam, & quaſi calcar admouet, interceſſiſſe ſe pro ijs magnam pecuniam. confeceram, ut ſoluerent centeſimis ſexennij ductis cum renouatione ſingulorum annorum. at Scaptius quaternas poſtulabat. metui, ſi impetraſſet,

ne tu ipſe me amare deſineres. nam ab edicto meo receſſiſſem; & ciuitatem, in Catonis, & in ipſius Bruti fide locatam, meiſq; beneficijs ornatam, funditus perdidiſſem. Atque hoc tempore ipſo impingit mihi epiſtolam Scaptius Bruti, rem illam ſuo periculo eſſe: quod nec mihi unquam Brutus dixerat, nec tibi: etiam, ut præfecturam Scaptio deferrem. id uero per te exceperamus, ne negociatori: quòd ſi cuiquam, huic tamen non: fuerat enim præfectus Appio: & quidem habuerat turmas equitum, quibus incluſum in curia ſenatum Salamine obſederat, ut fame ſenatores quinque morerentur. itaque ego, quo die tetigi prouinciam, cum mihi Cyprij legati Epheſum obuiam ueniſſent, litteras miſi, ut equites ex inſula ſtatim decederent. his de cauſſis credo Scaptium iniquius de me aliquid ad Brutum ſcripſiſſe. ſed tamen hoc ſum animo: ſi Brutus putabit me quaternas centeſimas oportuiſſe decernere, qui in tota prouincia ſingulas obſeruarem, itáq; edixiſſem, idq; etiam acerbiſſimis fœneratoribus probaretur; ſi præfecturam negociatori denegatam queretur, quod ego Torquato noſtro in tuo Lenio, Pompeio ipſi in Sex. Statio negaui, & ijs probaui; ſi equites deductos moleſte feret; accipiam equidem dolorem, mihi illum iraſci, ſed multo maiorem, non eſſe eũ talem, qualem putaſſem. illud quidem fatebitur Scaptius, me ius dicente, ſibi omnem pecuniam ex edicto meo auferendi poteſtatem fuiſſe. addo etiam illud, quod, uereor, tibi ipſi ut probem: conſiſtere uſuræ debuit, quæ erat in edicto meo. deponere uolebant: impetraui ab Salaminijs, ut ſilerent. ueniam illi quidem mihi dederunt: ſed quid ijs fiet, ſi huc Paullus uenerit? ſed

totum

totum hoc Bruto *dedi, qui de me ad te humaniſſimas litteras ſcripſit. ad me autem, etiam cum rogat aliquid, contumaciter, arroganter,* ἀκοινωνήτως *ſolet ſcribere. tu autem, uelim, ad eum ſcribas de his rebus; ut ſciam, quo modo hæc accipiat. facies enim me certiorem. atque hoc ſuperioribus litteris ad te diligenter perſcripſeram. ſed plane te intelligere uolui, mihi non excidiſſe illud, quod tu ad me quibuſdam litteris ſcripſiſſes; ſi nihil aliud de hac prouincia, niſi illius beneuolentiam, deportaſſem, mihi ſatis eſſe. ſit ſane; quoniam ita tu uis: ſed tamen cum eo, credo, quod ſine peccato meo fiat. igitur meo decreto ſoluta res* Scaptio*, ſtatim quàm decretum ſit,* * *tu iudicabis: ne ad* Catonem *quidem prouocabo. ſed noli me putare* ἐγκελεύσματα *illa tua abieciſſe, quæ mihi in uiſceribus hærent. flens mihi meam famam commendaſti. quæ epiſtola tua eſt, in qua mentionem non facias? itaque iraſcatur, qui uolet: patiar.* τὸ γὰρ δῆ, μετ' ἐμοῦ*: preſertim cum ſex libris tanquam prædibus me ipſe obſtrinxerim: quos tibi tam ualde probari gaudeo: è quibus unum* ἱστορικὸν *requiris de* Cn. Flauio Cn. F. *ille uero ante decemuiros non fuit; quippe qui ædilis curulis fuerit: qui magiſtratus multis annis poſt decemuiros inſtitutus eſt. quid ergo profecit, quòd protulit faſtos? occultatam putant quodam tempore iſtam tabulam, ut dies agendi peterentur à paucis. nec uero pauci ſunt auctores,* Cn. Flauium *ſcribam faſtos protuliſſe, actionesq́; compoſuiſſe: ne me hoc, uel potius* Africanum*, (is enim loquitur) commentum putes.* οὐκ ἔλαθες *illud, de geſtu hiſtrionis: tu ſceleſte ſuſpicaris, ego* ἀφελῶς *ſcripſi.*

De me imperatore ſcribis te ex Philotimi litteris cõgnouiſſe: ſed credo te, iam in Epiro cũ eſſes, binas meas de omnibus rebus accepiſſe, unas à Pindeniſſo capto, alteras à Laodicea, utraſque tuis pueris datas: quibus de rebus, propter caſum nauigandi, per binos tabellarios miſi Romam litteras publice. De Tullia mea tibi aſſentior: ſcripſiq; ad eam, & ad Terentiam, mihi placere. tu enim ad me iam ante ſcripſeras: A C uellem, te in tuum ueterem gregem retuliſſes. correcta uero epiſtola Memmiana, nihil negocij fuit. multo enim malo hunc à Pontidia, quàm illum à Seruilia. quare adiunges Auſium noſtrum, hominem ſemper amantem me, nunc, credo, eo magis, quòd debet etiam fratris Appij amorem erga me cum reliqua hereditate creuiſſe; qui declarauit, quanti me faceret, cum ſæpe, tum in Burſa. næ tu me ſolicitudine magna liberaris. Furnij exceptio mihi non placet: nec ego ullum aliud tempus timeo, niſi quod ille ſolum excipit. ſed ſcriberem ad te de hoc plura, ſi Romæ eſſes. In Pompeio te ſpem omnem ocij ponere non miror. ita res eſt. remouendumq; cenſeo illum diſſimulantem. ſedenim, οἰκονομία ſi perturbatior eſt, tibi aſſignato: te enim ſequor σχεδιάζοντα. Cicerones pueri amant inter ſe, diſcunt, exercentur: ſed alter, ut dixit Iſocrates in Ephoro, & Theopompo, frænis eget, alter calcaribus. Quincto togam puram Liberalibus cogitabam dare. mandauit enim pater. ea ſic obſeruabo, quaſi intercalatum non ſit. Dionyſius mihi quidem in amoribus eſt: pueri autem aiunt, eum furenter iraſci. ſed homo nec doctior, nec ſanctior fieri poteſt, nec tui, meiq; amantior. Thermum, Siluium uere

audis

audis laudari. ualde ſe honeſte gerunt. adde M. No*nium,* Bibulum, *me, ſi uoles. iam* Scrofa, *uellem, habe-ret, ubi poſſet: eſt enim lautum negocium. ceteri infirmant* πολίτευμα Catonis. Hortenſio *quòd cauſſam meã commendas, ualde gratum.* De Amiano, *ſpei nihil putat eſſe* Dionyſius. Terentij *nullum ueſtigium agnoui.* Meragenes *certe perijt. feci iter per eius poſſeſſionem, in qua animal reliquum nullum eſt. hæc non noram tum, cum* Democrito *tuo locutus ſum.* Rhosij *cauſſam mandaui.* Sed *heus tu, quid cogitas infelicitatis? lancibus, et ſplendidiſſimis caniſtris, olusculis nos ſoles paſcere: quid te in uaſis fictilibus appoſiturum putem?* κέρας Phemio *mandatum eſt: reperietur: modo aliquid illo dignum canat.* Parthicum *bellum impendet.* Caſſius *ineptas litteras miſit: necdum* Bibuli *erant allatæ: quibus recitatis, puto fore, ut aliquando commoueatur ſenatus. equidem ſum magna animi perturbatione. ſi, ut opto, non prorogatur noſtrum negocium; habeo* Iunium, & Quinctilem *in metu. eſto: duos quidem menſes, ſuſtinebit* Bibulus. *quid illo fiet, quem reliquero, preſertim ſi fratrem? quid de me autem, ſi non tam cito decedo? magna turba eſt. mihi tamen cum* Deiotaro *conuenit, ut ille in meis caſtris eſſet cum ſuis copijs omnibus. habet autem cohortes quadringenarias, noſtra armatura* XXX, *equitum* ∞∞. *erit ad ſuſtentandum, quoad* Pompeius *ueniat; qui litteris, quas ad me mittit, ſignificat, ſuum negocium illud fore. hiemant in noſtra prouincia* Parthi. *expectatur ipſe* Orodes. *quid quæris? aliquantum eſt negocij.* De Bibuli *edicto nihil noui, præter illam exceptionem, de qua tu*

ad me ſcripſeras, nimis graui præiudicio in ordinem noſtrum. ego tamen habeo ἰσοδυναμοῦσαν, *ſed tectiorem, ex* Q. Mucij P. F. *edicto* Aſiatico, EXTRA *quàm ſi ita negocium geſtum eſt, ut eo ſtari non oporteat, ex fide bona. multáq; ſum ſecutus* Scæuolæ, *in ijs illud, in quo ſibi libertatem cenſent* Græci *datam, ut* Græci *inter ſe diſceptent ſuis legibus. breue autem edictum eſt propter hanc meam* διαίρεσιν, *quòd duobus generibus edicendum putaui: quorum unum eſt prouinciale, in quo eſt de rationibus ciuitatum, de ære alieno, de uſura, de ſyngraphis, in eodem omnia de publicanis: alterum, quod ſine edicto ſatis commode tranſigi non poteſt, de hereditatum poſſeſſionibus, de bonis poſſidendis, magiſtris faciundis, uendendis: quæ ex edicto & poſtulari, & fieri ſolent. tertium, de reliquo iure dicundo,* ἄγραφον *reliqui: dixi me de eo genere mea decreta ad edicta urbana accõmodaturum. itáq; curo: et ſatisfacio adhuc omnibus.* Græci *uero exultant, quòd peregrinis iudicibus utuntur. nugatoribus quidem, inquies. quid refert? tamen ſe* αὐτονομίαν *adeptos putant. noſtri enim, credo, graues habent,* Turpionem *ſutorium, &* Vectium *mancipem.* De *publicanis quid agam, uideris quærere. habeo in delicijs, obſequor, uerbis laudo, orno; efficio, ne cui moleſti ſint.* τὸ παραδοξότατον. *uſuras eorum, quas pactionibus adſcripſerant, ſeruauit etiã* Seruilius. *ego ſic. diem ſtatuo ſatis laxam: quam ante ſi ſoluerint, dico me centeſimas ducturum: ſi non ſoluerint, ex pactione. itaque &* Græci *ſoluunt tolerabili fœnore: & publicanis res eſt gratiſſima, ſi illa*

etiam

iam habent, pleno modio uerborum honorem, inuitationem crebram. quid plura? ſunt omnes ita mihi familiares, ut ſe quiſque maxime putet. ſed tamen μηδὲν ἀυτοῖς. ſcis reliqua. De ſtatua Africani, ὢ πραγμάτων ἀσυγκλώθων: ſed me ipſum delectauit in tuis litteris. ain' tu? Scipionem hic Metellus, proauum ſuum, neſcit cenſorem fuiſſe? atqui nihil habuit aliud inſcriptum, niſi, cẽſor, ea ſtatua, quæ ad Opis aperte poſita in excelſo eſt. in illa autem, quæ eſt ad πολυδεύκους, inſcriptum eſt, cos. quam eſſe eiuſdem, ſtatus, amictus, annulus, imago ipſa declarat. at hercule ego cum in turma inauratarum equeſtrium, quas hic Metellus in Capitolio poſuit, animaduertiſſem in Serapionis ſubſcriptione Africani imaginem, erratum fabrile putaui: nunc uideo Metelli. ὢ ἀνιϛορησίαν turpem. nam illud de Flauio, & faſtis, ſi ſecus eſt, commune erratum eſt; & tu belle ἠπόρησας; & nos publicam prope opinionionem ſecuti ſumus, ut multa apud Græcos. quis enim non dixit, Εὔπολιν, τὸν τῆς ἀρχαίας, ab Alcibiade nauigante in Siciliam deiectum eſſe in mare? redarguit Eratoſtenes: affert enim, quas ille poſt id tempus fabulas docuerit. num idcirco Duris Samius, homo in hiſtoria diligens, quòd cum multis errauit, irridetur? quis Zaleucum leges Locris ſcripſiſſe non dixit? num igitur iacet Theophraſtus, ſi id à Timæo, tuo familiari, reprehenſum eſt? ſed neſcire proauum ſuum cenſorem fuiſſe, turpe eſt, preſertim cum poſt eum conſulem nemo Cornelius, illo uiuo, cenſor fuerit.

Quod de Philotimo, & de ſolutione XXDC ſcribis: Philotimum circiter Kal. Ian. in Cherſoneſſum au-

dio ueniſſe. ac mihi ab eo nihil adhuc. reliqua mea Camillus ſcribit ſe accepiſſe. ea quæ ſint, neſcio, & aueo ſcire. ſed hæc poſterius, & coram fortaſſe commodius. Illud me, mi Attice, in extrema fere parte epiſtolæ commouit; ſcribis enim ſic, τί λοιπόν? deinde me obſecras amantiſſime, ne obliuiſcar uigilare; ut animaduertam, quæ fiant. nunquid de quo inaudiſti? etſi nihil eiuſmodi eſt: πολλοῦ γε καὶ δεῖ; nec enim me fefelliſſet, nec fallet. ſed iſta admonitio tua tam accurata neſcio quid mihi ſignificare uiſa eſt. De M. Octauio, iterum tibi reſcribo, te illi probe reſpondiſſe. paulo uellem fidentius. nam Cœlius libertum ad me miſit, & litteras accurate ſcriptas, & de pantheris, ſed à ciuitatibus. reſcripſi, alterum me moleſte ferre, ſi ego in tenebris laterem, nec audiretur Romæ, nullum in mea prouincia nũmum, niſi in æs alienum, erogari; docuiq;, nec mihi conciliare pecuniam licere, nec illi capere; monuiq; eum, quem plane diligo, ut, cum alios accuſaſſet, cautius uiueret: illud autem alterum alienum eſſe exiſtimatione mea, Cibyratas imperio meo publice uenari. Lepta tua epiſtola gaudio exultat: etenim ſcripta belle eſt, meq; apud eum magna in gratia poſuit. Filiola tua gratum mihi fecit, quòd tibi diligenter mandauit, ut mihi ſalutẽ adſcriberes: gratũ etiam Pilia: ſed illa officioſius, quòd mihi, quem iampridem nunquam uidet. igitur tu quoque ſalutem utrique adſcribito. LITTERAS DATVRVM PRID. KAL. IAN. ſuauem habuit recordationem clariſſimi iuriſiurãdi: quod ego nõ erã oblitus: magnus enim prætextatus illo die fui. Habes ad omnia, non, ut poſtulaſti, χρύσεα χαλκείων; ſed paria paribus

bus reſpondemus. Ecce autem alia puſilla epiſtola; quam non relinquam ἀναντιφώνητον. Bene mehercule potuit Lucceius Tuſculanum: niſi forte, ſolet enim, cum ſuo tibicine. & uelim ſcire, quis ſit ſtatus eius. Lentulum quidem noſtrum, præter Tuſculanum, proſcripſiſſe audio. cupio hos expeditos uidere: cupio etiam Sextium: addes etiam ijs Cœlium. quibus omnibus eſt: αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. De Memmio reſtituendo ut Curio cogitet, te audiſſe puto. De Egnatij Sidicini nomine, nec nulla, nec magna ſpe ſumus. Pinarium, quem mihi commendas, diligentiſſime Deiotarus curat, grauiter ægrum. Reſpondi etiam minori. Tu, uelim, dum ero Laodiceæ, id eſt ad idus. Mai. quamſæpiſſime mecum per litteras colloquare: & cum Athenas ueneris, (iam enim ſciemus de rebus urbanis, de prouincijs quæ omnia in menſem Martiũ ſunt collata) utique ad me tabellarios mittas. Sed heus tu, Genuarios à Cæſare per Herodem, talenta Attica L, extorſiſtis: in quo, ut audio, magnum odium Pompeij ſuſcepiſtis. putat enim, ſuos nummos uos comediſſe, Cæſarem in merito reædificando diligentiorem fore. hoc ego ex P. Vedio, magno nebulone, ſed Pompeij tamen familiari, audiui. hic Vedius uenit mihi obuiam cum duobus eſſedis, & rheda equis iuncta, & lectica, & familia magna. pro qua, ſi Curio legem pertulerit, HS centena pendat neceſſe eſt. erat præterea cynocephalus in eſſedo: nec deerant onagri. nunquam uidi hominem nequiorem. ſed extremum audi. Diuerſatus eſt Laodiceæ apud Pompeium Vindullum: ibi ſua depoſuit, cum ad me profectus eſt. moritur interim Vindullus: quæ res ad

Magnum

Magnum Pompeium pertinere putabatur. C. Venonius domum Vindulli uenit. cum omnia obſignaret, in Vedianas res incidit. in his inuentæ ſunt quinque laguncülæ matronarum, in quibus una ſororis amici tui, hominis Bruti, qui hoc utatur; & illius Lepidi, qui hæc tam negligenter ferat. Hæc te uolui παριστορῆσαι: ſumus enim ambo belle curioſi. Vnum etiam uelim cogites. audio Appium προπύλαιον Eleuſine facere. num inepti fuerimus, ſi nos quoque Academiæ fecerimus? puto, inquies. ergo id ipſum ſcribes ad me. equidem ualde Athenas ipſas amo. uolo eſſe aliquod monimentum. odi falſas inſcriptiones ſtatuarum alienarum. ſed ut tibi placebit: facieſq; me, in quem diem Romana incidant myſteria, certiorem, & quo modo hiemaris. Cura, ut ualeas. Poſt Leuctricam pugnam die ſeptingenteſimo ſexageſimo quincto.

CICERO ATTICO S.

CVM Philogenes, libertus tuus, Laodiceam ad me ſalutandi cauſſa ueniſſet, & ſe ſtatim ad te nauigaturum eſſe diceret; has ei litteras dedi; quibus ad eas reſcripſi, quas acceperam à Bruti tabellario. Et reſpondebo primum poſtremæ tuæ paginæ: quæ mihi magnæ moleſtiæ fuit, quod ad te ſcriptum eſt ab Cincio de Statij ſermone: in quo hoc moleſtiſſimum eſt, Statium dicere, à me quoque id conſilium probari. probari autem? de iſto hactenus. dixerim me uel plurima uincla tecum ſummæ cóiunctionis optare: et ſunt amoris arctiſſima: tantum abeſt, ut ego ex eo, quo aſtricti ſumus, laxari aliquid uelim.

illum

illum autem multa de iſtis rebus aſperius ſolere loqui, ſæpe ſum expertus, ſæpe etiam leniui iratum. id ſcire te arbitror. in hac autem peregrinatione, militia ue noſtra ſæpe incenſum ira uidi, ſæpe placatum. quid ad Statiũ ſcripſerit, neſcio. quidquid acturus de tali re fuit, ſcribendum tamen ad libertum non fuit. mihi autem erit maxime curæ, ne quid fiat ſecus, quàm uolumus, quamq́; oportet. nec ſatis eſt in eiuſmodi re, ſe quenque præſtare. ac maxime partes iſtius officij ſunt pueri Ciceronis, ſiue iam adoleſcentis: quod quidem illum ſoleo hortari. ac mihi uidetur matrem ualde, ut debet, amare, teq́; mirifice. ſed eſt magnum illud quidem, ueruntamen multiplex pueri ingenium: quo ego regendo habeo negocij ſatis. Quoniam reſpondi tuæ paginæ poſtremæ prima mea, nunc ad primam reuertar tuam.

Peloponneſias ciuitates omnes maritimas eſſe, hominis non nequam, ſed etiam tuo iudicio probati, Dicæarchi tabulis credidi. is multis nominibus in Trophoniana Chæronis narratione Græcos in eo reprehendit, quòd mare tam ſecuti ſunt: nec ullum in Peloponneſo locum excipit. cum mihi auctor placeret, (etenim erat ἱϛορικώτατος, & uixerat in Peloponneſo) admirabar tamen, &, uix aggrediens, communicaui cum Dionyſio: atque is primo eſt commotus: deinde, quòd tum de iſto Dicæarcho non minus bene exiſtimabat, quàm tu de C. Veſtorio, ego de M. Cluuio, non dubitabat, quin ei crederemus. Arcadiæ cenſebat eſſe Lepreon quoddam maritimum: Tene autem, & Aliphera, & Tritia νεόκτιϛα ei uidebantur: idq́; τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ confirmabat

bat, ubi mentio non fit iſtorum. itaque iſtum ego locum totidem uerbis à Dicæarcho tranſtuli. Phliaſios dici ſciebam: & ita fac ut habeas: nos quidem ſic habemus. ſed primo me ἀναλογία *deceperat,* φλιοῦς, ὀπoῦς, σιποῦς, *quòd* ὀπούντιοι, σιπούντιοι. *ſed hoc continuo correximus. Lætari te noſtra moderatione, et cõtinentia uideo. tũ id magis faceres, ſi adeſſes, atque hoc foro, quod egi ex idib. Feb. Laodiceæ ad Kal. Mai. omnium diœceſiũ præter Ciliciæ. mirabilia quædam effecimus. ita multæ ciuitates omni ære alieno liberatæ, multæ ualde leuatæ ſunt: omnes ſuis legibus, & iudicijs uſæ,* αὐτονομίαν *adeptæ, reuixerũt. his ego duobus generibus facultatẽ ad ſe ære alieno liberandas, aut leuandas dedi: uno, quòd omnino nullus in imperio meo ſumptus factus eſt, (nullum cũ dico, non loquor* ὑπερβολικῶς) *nullus, inquam, ne teruncius quidem. hac autem re, incredibile eſt, quantum ciuitates emerſerint. acceſſit altera. mira erant in ciuitatibus ipſorum furta Græcorum, quæ magiſtratus ſui fecerant. quæſiui ipſe de ijs, qui annis decem proximis magiſtratum geſſerant. aperte fatebantur: itaque ſine ulla ignominia ſuis humeris pecunias populis retulerũt. populi autẽ, nullo gemitu, publicanis, quibus hoc ĩpſo luſtro nihil ſoluerant, etiam ſuperioris luſtri reddiderunt. itaque publicanis in oculis ſumus. gratis, inquis, uiris. ſenſimus. Iam cetera iuriſdictio nec imperita, et clemens, cum admirabili facilitate. aditus autem ad me minime prouinciales. nihil per cubiculariũ. ante lucem ĩnambulabã domi, ut olim candidatus. grata hæc, et magna, mihiq́; nõdum laborioſa ex illa uetere militia. Nonis Mai. in Ciliciam cogitabam: ibi cũ Iuniũ mẽſem cõſumpſiſſem,*

pſiſſem, atque utinam in pace, (magnum enim bellum impendet à Parthis) Quinctilem in reditu ponere: annuæ enim mihi operæ ad III. Kal. Sext. emerentur. magna autem in ſpe ſum, mihi nihil temporis prorogatum iri: habebam acta urbana uſque ad non. Mart. è quibus intelligebam, Curionis noſtri conſtantia omnia potius actum iri, quàm de prouincijs. ergo, ut ſpero, propediem te uidebo. Venio ad Brutum tuum, immo noſtrum: ſic enim mauis. Equidem omnia feci, quæ potui aut in mea prouincia perficere, aut in regno experiri. omni igitur modo egi cum rege; & ago quotidie, per litteras ſcilicet: ipſum enim triduum, quatriduum ue mecum habui turbulentis in rebus, quibus eum liberaui. ſed & eum præſens, et poſtea creberrime non deſtiti rogare, & petere mea cauſſa, ſuadere, & hortari ſua. multum profeci, ſed, quantum, non plane, quia longe abſum, ſcio. Salaminios autem (hos enim poteram coercere) adduxi, ut totum nomen Scaptio uellent ſoluere, ſed centeſimis ductis à proxima quidem ſyngrapha, nec perpetuis, ſed renouatis quotannis. numerabantur nummi: noluit Scaptius. tu qui ais Brutum cupere aliquid perdere? quaternas habebat in ſyngrapha. fieri non poterat: nec, ſi poſſet, ego pati poſſem. audio omnino Scaptium pœnitere. nam quod S. C. eſſe dicebat, ut ius ex ſyngrapha diceretur; eo conſilio factum eſt, quòd pecuniam Salaminij contra legem Gabiniam ſumpſerant. uetabat autem Auli lex, ius dici de ita ſumpta pecunia. decreuit igitur ſenatus, ut ius diceretur iſta ſyngrapha. nunc iſta habet iuris idem, quod ceteræ, nihil præcipui. hæc, à me ordine facta, puto me Bruto probaturum; tibi, ne-

ſcio;

ſcio, Catoni certe probabo. ſed iam ad te ipſum reuertor. Ain' tandem Attice, laudator integritatis, & elegantiæ noſtræ? auſus es hoc ex ore tuo? inquit Ennius: ut equites Scaptio ad pecuniam cogendam darem, me rogare? an tu, ſi mecum eſſes, qui ſcribis morderi te interdũ, quòd nõ ſimul ſis, paterere me id facere, ſi uellẽ? non amplius, inquis, quinquaginta. cum Spartaco minus multi primo fuerunt. quid tandem iſti mali in tam tenera inſula non feciſſent? non feciſſent autem? immo quid ante aduentum meũ non fecerunt? incluſum in curia ſenatum habuerũt Salaminium ita multos dies, ut interierint nõ nulli fame. erat enim præfectus Appij Scaptius, & habebat turmas ab Appio. id me igitur tu, cuius mehercule os mihi ante oculos ſolet uerſari, cum de aliquo officio, ac laude cogito, tu me, inquã, rogas, præfectus ut Scaptius ſit? at hoc ſtatueramus, ut negociatorem neminem: idq́; Bruto probaueramus. habeat is turmas: cur potius, quàm cohortes? ſumptu iam nepos euadit Scaptius. uolunt, inquis, principes. ſcio: nam ad me Epheſum uſque uenerunt, flenteſq́;, equitũ ſcelera, et miſerias ſuas detulerunt. itaque ſtatim dedi litteras, ut ex Cypro equites ante certam diem decederẽt. ob eamq́; cauſſam, tum ob ceteras, Salaminij nos in cælũ decretis ſuis ſuſtulerunt. ſed iam quid opus equitatu? ſoluunt enim Salaminij. niſi forte id uolumus armis efficere, ut fœnus quaternis centeſimis ducant. & ego audebo legere unquam, aut attingere eos libros, quos tu dilaudas, ſi tale quid fecero? nimis, inquam, in iſto Brutum amaſti dulciſſime Attice: nos, uereor, ne parum. atque hæc, ſcripſi ego ad Brutum, ſcripſiſſe te ad me. cognoſce nũc cetera.

Pro

Pro Appio nos hic omnia facimus, honeſte tamen, ſed plane libenter: nec enim ipſum odimus, & Brutũ amamus: & Pompeius à me mirifice contendit; quem meher cule plus, pluſq; in dies diligo. C. Cœlium quæſtorẽ huc uenire audiſti. neſcio, quid ſit: ſed Pammenia illa mihi non placent. Ego me ſpero Athenis fore menſe Septembri. tuorum itinerum tempora ſcire ſane uelim. Εὐήθειαν Sẽpronij Rufi cognoui ex epiſtola Corcyræa. quid quæris? inuideo potentiæ Veſtorij. cupiebam etiam nunc plura garrire: ſed lucet: urget turba: feſtinat Philogenes: ualebis igitur, & ualere Piliam, & Cæciliã noſtram iubebis litteris, & ſaluebis à meo Cicerone.

CICERO ATTICO S. 3

ETSI nil ſane habebam noui, quod poſt accidiſſet, quàm dediſſem ad te Philogeni liberto tuo litteras: tamen cum Philotimũ Romã remitterem, ſcribendũ aliquid ad te fuit. ac primũ illud, quod me maxime angebat, (non quo me aliquid iuuare poſſes: quippe res eſt in manibus: tu autem abes longe gentium:

Πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ

Νότος κυλίνδει πλύματ' ἀμφίνης ἁλός.) obrepſit dies, ut uides, (mihi enim ad III. Kal. Sex. de prouincia decedendũ eſt) nec ſucceditur. quem relinquam, qui prouinciæ præſit? ratio quidem, et opinio hominum poſtulat fratrem: primum, quòd uidetur eſſe honos: nemo igitur potior: deinde, quòd ſolum habeo prætorium: Pontinius enim ex pacto, & conuentu (nam ea lege exierat) iam à me diſceſſerat. Quæſtorem nemo dignum putat: etenim eſt leuis, libidinoſus, ſagax. de fratre autem primum illud eſt. perſuaderi ei non poſſe arbitror: odit

odit enim prouinciam. & hercule nihil odioſius, nihil moleſtius. deinde, ut mihi nolit negare; quidnam mei ſit officij? cum bellum eſſe in Syria magnum putetur, id uideatur in hanc prouinciam erupturum; hic præſidij nihil ſit; ſumptus annuus decretus ſit: uideatur ne aut pietatis eſſe meæ, fratrem, aut diligentiæ, nugarum aliquid relinquere? magna igitur, ut uides, ſolicitudine afficior, magna inopia conſilij. quid quæris? toto negocio nobis opus non fuit. quanto tua pronincia melior? decedes, cum uoles: niſi forte iam decesſiſti. quem uidebitur, præficies Theſprotiæ, & Chaoniæ. nec dum tamen ego Quinctum conueneram; ut iam, ſi id placeret, ſcirem, poſſet ne ab eo impetrari: nec tamen, ſi poſſet, quid uellem, habebam. hoc eſt igitur eiuſmodi. reliqua plena adhuc & laudis, & gratiæ, digna ijs libris, quos dilaudas. conſeruatæ ciuitates: cumulate publicanis ſatisfactum: offenſus contumelia nemo, decreto iuſto, & ſeuero perpauci, nec tamen quiſquam, ut queri audeat. res geſtæ dignæ triumpho. de quo ipſo nihil cupide agemus, ſine tuo quidem conſilio certe nihil. clauſula eſt difficilis in tradenda prouincia. ſed hæc deus aliquis gubernabit. De urbanis rebus ſcilicet plura tu ſcis: ſæpius, & certiora audis. equidem doleo non me tuis litteris certiorem fieri. huc enim odioſa afferebantur de Curione, de Paullo: non quo ullum periculum uideam ſtante Pompeio, uel etiam ſedente; ualeat modo: ſed me hercule Curionis, & Paulli, meorum familiariũ, uicem doleo. formam igitur mihi totius reip. ſi iam es Romæ, aut cum eris, uelim mittas; quæ mihi obuiam ueniat, ex qua me fingere poſſim, & præmeditari, quo

omnia

animo accedam ad urbem. eſt enim quiddam, aduenientem non eſſe peregrinum, atque hoſpitem. Et, quod pene præterij, Bruti tui cauſſa, ut ſæpe ad te ſcripſi, feci omnia. Cyprij numerabant: ſed Scaptius centeſimis, renouato in ſingulos annos fœnore, contentus non fuit. Ariobarzanes non in Pōpeium prolixior per ipſum, quàm per me in Brutum: quem tamen ego præſtare non poteram. erat enim rex perpauper; aberamq; ab eo ita longe, ut nihil poſſem, niſi litteris; quibus pugnare non deſtiti. ſumma hæc eſt. pro ratione pecuniæ liberius eſt Brutus tractatus, quàm Pompeius. Bruto curata hoc anno talenta circiter C, Pōpeio in ſex menſibus promiſſa CC. in Appij negocio quantum tribuerim Bruto, dici uix poteſt. quid eſt igitur, quod laborem? Amicos habet meras nugas, M. Scaptium: qui, quia non habuit à me turmas equitum, quibus Cyprum uexaret, ut ante me fecerat, fortaſſe ſuccenſet: aut quia præfectus non eſt; quòd ego memini tribui negociatori, non C. Vēnonio, meo familiari, non tuo M. Lenio; & quod tibi Romæ oſtenderam me ſeruaturum, in quo perſeuerani. ſed quid poterit queri is, qui, auferre pecuniam cum poſſet, noluit? Scaptio, qui in Cappadocia fuit, puto eſſe ſatiſfactum. is à me tribunatum cum accepiſſet, quem ego ex Bruti litteris ei detuliſſem, poſtea ſcripſit ad me, ſe uti nolle eo tribunatu. Caius eſt quidam; cui cum præfecturam detuliſſem Bruti rogatu, multa & dixit, & fecit cum quadam mea contumelia, P. Clodij canis. is me nec proficiſcentem Apameam proſecutus eſt: nec, cum poſtea in caſtra ueniſſet, atque inde diſcederet, nunquid uellem, rogauit: & fuit aperte mihi, neſcio quare, non

N 2 amicus.

amicus. hunc ego ſi in præfectis habuiſſem, quem tu me hominem putares? qui, ut ſcis, potentiſſimorũ hominum contumaciam nunquam tulerim, ferrem huius aſſeclæ? etſi hoc plus eſt, quàm ferre, tribuere etiam beneficij aliquid, & honoris. is igitur Caius, cum Apameæ me nuper uidiſſet Romam proficiſcens, me ita appellauit, (Culleolum uix auderem) Vnde, inquit, me iubes petere cibaria? profecto reſpondi lenius, quàm putabant oportuiſſe, qui aderant: me non inſtituiſſe ijs dare cibaria, quorum opera non eſſem uſus. abijt iratus. huius nebulonis operatione ſi Brutus moueri poteſt, licebit eum ſolus ames, me æmulum non habebis. ſed illum eum futurum eſſe puto, qui eſſe debet. tibi tamen cauſſam notam eſſe uolui: et ad ipſum hæc perſcripſi diligentiſſime. omnino (ſoli enim ſumus) nullas unquam ad me litteras miſit Brutus, ne proxime quidem de Appio, in quibus non ineſſet arrogans, ἀκοινώνητον aliquid. tibi autem ualde ſolet in ore eſſe, grauius autem Non contemnere ſe, & reges odiſſe ſuperbos. in quo tamen ille mihi riſum magis, quàm ſtomachum, mouere ſolet. ſed plane parum cogitat, quid ſcribat, aut ad quem. Q. Cicero puer legit, ut opinor, et certe, epiſtolam inſcriptã patri ſuo. ſolet enim aperire idq́; de meo cõſilio; ſi quid forte ſit, quod opus ſit ſciri. in ea autem epiſtola erat illud idem de ſorore, quod ad me. mirifice conturbatum uidi puerum. lacrymans mecum eſt queſtus. quid quæris? miram in eo pietatem, ſuauitatem, humanitatemq́; perſpexi: quo maiorem ſpem habeo, nihil fore aliter, ac deceat. id te igitur ſcire uolui. ne illud quidem prætermittam. Hortenſius filius fuit Laodiceæ cum gladiatoribus, flagitioſe, et turpiter. hũc

ego

ego patris cauſſa uocaui ad cenam, quo die uenit. et einſdem patris cauſſa nihil amplius. is mihi dixit, ſe Athenis me expectaturum, ut mecum decederet. recte, inquam. quid enim dicerem? omnino puto nihil eſſe, quod dixit. nolo quidem; ne offendã patrem, quem mehercule ualde diligo. ſin fuerit meus comes; moderabor ita, ne quid eũ offendam, quem minime uolo. Hæc ſunt, etiã illud. Orationem Q. Celeris mihi uelim mittas cõtra M. Seruiliũ. litteras mitte quamprimum, ſi nihil fuerit, uel per tuũ tabellarium. Piliæ, & filiæ ſalutem. Cura ut ualeas.

CICERO ATTICO S.

TARSVM uenimus non. Iun. ibi me multa mouerũt, magnum in Syria bellũ, magna in Cilicia latrocinia, mihi difficilis ratio adminiſtrandi, quòd paucos dies habebam reliquos annui muneris: illud autem difficillimũ: relinquendus erat ex S. C. qui præeſſet. nihil minus probari poterat, quàm quæſtor Meſſinius. nam de Cœlio nihil audiebamus. rectiſſimum uidebatur, fratrem cũ imperio relinquere: in quo multa moleſta, diſceſſus noſter, belli periculum, militum improbitas, ſexcẽta præterea. ò rẽ totã odioſam. ſed hæc fortuna uiderit: quoniam conſilio non multum uti licet. Tu, quando Romã ſaluus, ut ſpero, ueniſti, uidebis, ut ſoles, omnia, quæ intelliges noſtra intereſſe, in primis de Tullia mea: cuius de cõditione quid mihi placeret, ſcripſi ad Terentiã, cum tu in Græcia eſſes: deinde de honore noſtro. quòd enim tu abfuiſti, uereor ut ſatis diligenter actũ in ſenatu ſit de litteris meis. illud præterea μυστικώτερον ad te ſcribam, tu ſagacius odorabere. τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω)

ἔδοξέ μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀλογιζόμενος παρεφθέγγετο, πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δὴ, μή τι νοήσῃς, εἰς δήπου τοῦτο περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξ ἀσφαλείας. *non queo tantum, quantum uereor, ſcribere. tu autem fac, ut mihi tuæ litteræ uolent obuiæ. hæc feſtinans ſcripſi in itinere, atque agmine. Piliæ, & puellæ Cæciliæ belliſſimæ ſalutem dices.* Vale.

CICERO ATTICO S. S

NVNC *quidem profecto Romæ es: quò te, ſi ita eſt, ſaluum ueniſſe gaudeo: unde quidem quàm diu abſuiſti, magis à me abeſſe uidebare, quàm ſi domi eſſes. minus enim mihi meæ notæ res erant, minus etiã publicæ. quare uelim, etſi, ut ſpero, te hæc legente aliquantum tamen uiæ proceſſero, tamen obuias mihi litteras quamargutiſſimas de omnibus rebus crebro mittas, in primis de quo ſcripſi ad te antea.* τῆς ξυναόρου τῆς ἐμῆς οὐξελεύθερος, ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις, καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ Κροτωνιάτου. *hoc tu indaga, ut ſoles, aſt hoc magis.* ἐξ ἄστεως ἐπταλόφου τειχῶν παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος, αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς κδ. ἐκ τῶν Κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν Χεῤῥονησιατικῶν μη. καὶ κληρονομούσας χ.κ.μ. τούτων δὲ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ, μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν, πρῶτον μὲν, ἵνα πάντα σώζῃ. δεύτερον

δὲ, ἵνα μηδὲν τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προεκκειμένης. ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καί τι σχεδὸν ἐλπίσας. ἀπογνοὺς δὲ, ἀλόγως ἀπέστη ἐπειπὼν, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. meq; obiurgauit uetere prouerbio, τὰ μὲν διδόμενα. reliqua uide, & , quantum fieri poteſt, perſpiciamus. etſi annuũ tempus prope iam emeritum habebamus: dies enim XXXIII. erant reliqui: ſolicitudine prouinciæ tamen uel maxime urgebamur. cum enim arderet Syria bello; & Bibulus, in tanto mærore ſuo, maximam curam belli ſuſtineret; ad meq; legati eius, & quæſtor, & amici litteras mitterent, ut ſubſidio uenirem: etſi exercitum infirmum habebam, auxilia ſane bona, ſed ea Galatarũ, Piſidarum, Lyciorum; (hæc enim ſunt noſtra robora) tamen eſſe officium meum putaui, exercitum habere quamproxime hoſtem, quoad mihi præeſſe prouinciæ per S. C. liceret. ſed, quo ego maxime delectabar, Bibulus moleſtus mihi non erat; de omnibus rebus ſcribebat ad me potius; & mihi deceſſionis dies λεληθότως obrepebat. qui cum aduenerit; ἄλλο πρόβλημα, quem præficiam, niſi Cœlius quæſtor uenerit; de quo adhuc nihil certi habebamus. cupiebam mehercule longiorem epiſtolam facere: ſed nec erat res, de qua ſcriberem; nec iocari præ cura poteram. ualebis igitur, & puellæ ſalutem articulate dices, noſtræq; Piliæ.

CICERO ATTICO S.

EGO, dum in prouincia omnibus rebus Appiũ orno, ſubito ſum factus accuſatoris eius ſocer. id quidem,

 inquis,

inquis, dij approbent. ita uelim: teq; ita cupere certo ſcio: ſed crede mihi, nihil minus putaram ego, qui de Ti. Nerone*, qui mecum egerat, certos homines ad mulieres miſeram: qui* Romam *uenerunt factis ſponſalibus. ſed hoc ſpero melius. mulieres quidem ualde intelligo delectari obſequio, & comitate adoloſcentis. cetera noli* ἐξακανθίζειν. Sed *heus tu,* πυροὺς ἐς δῆμον Athe*nis, placet hoc tibi? etſi non impediebant mei certe libri: non enim iſta largitio fuit in ciues, ſed in hoſpites liberalitas. me tamen de* Academiæ προπύλῳ *iubes cogitare; quoniam* Appius *de* Eleuſine *non cogitet.* De Hor*tenſio te certo ſcio dolere: equidem excrucior: decreueram enim cum eo ualde familiariter uiuere.* Nos *prouinciæ præfecimus* Cœlium*. puerum, iniquies, & fortaſſe fatuum, & non grauem, & non continentem. aſſentior: fieri non potuit aliter. nam quas multo ante tuas acceperam litteras, in quibus* ἐπέχειν *te ſcripſeras, quid eſſet mihi faciundum de relinquendo; eæ me pungebant: uidebam enim, quæ tibi eſſent* ἐποχῆς *cauſſæ, (& erant eædem mihi) puero ne traderem. fratri autem, illud non utile nobis. nam præter fratrem nemo erat, quem ſine contumelia quæſtori, nobili preſertim, anteferrem. tamen, dum impendere* Parthi *uidebantur, ſtatueram fratrem relinquere, aut etiam reip. cauſſa contra* S.C. *ipſe remanere. qui poſteaquam, incredibili felicitate, diſceſſerunt; ſublata dubitatio eſt. uidebam ſermones.* Hui *fratrem reliquit? num eſt hoc nõ plus annum obtinere prouinciam? quid, quòd ſenatus eos uoluit præeſſe prouincijs, qui non præfuiſſent? at hic triennium.* Ergo *hæc ad populum. quid, quæ tecum?*

cum? nunquam eſſem ſine cura, ſi quid iracundius, aut contumelioſius, aut negligentius. quæ fortuita hominum? quid, ſi quid filius puer, & puer bene ſibi fidens? qui eſſet dolor? quem pater non dimittebat; teq; id cenſere, moleſte ferebat. at nunc Cœlius, non dico equidem, quod egerit; ſed tamen multo minus laboro. adde illud. Pompeius, eo robore uir, ijs radicibus, Q. Caſſium ſine ſorte delegit, Cæſar Antonium: ego ſorte datum offenderem? aut etiam inquirerem in eum, quem reliquiſſem? hoc melius: & huius rei plura exempla. ſenectuti quidem noſtræ profecto aptius. at te apud eum, dij boni, quanta in gratia poſui, eiq; legi litteras non tuas, ſed librarij tui. Amicorum litteræ me ad triumphum uocant, rem à nobis, ut ego arbitror, propter hanc παλιγγενεσίαν noſtram, non negligendam. quare tu quoque mi Attice incipe hoc cupere; quo nos minus inepti uideamur. Vale.

CICERO ATTICO S.

QVINCTVS FILIVS, *pie ſane, me quidem certe multum hortante, ſed currentem animum patris ſui ſorori tuæ reconciliauit. eum ualde tuæ litteræ excitarunt. quid quæris? confido rem, ut uolumus, eſſe. Bis ad te ante ſcripſi de re mea familiari, ſi modo tibi redditæ litteræ ſunt, græce, ἐν αἰνιγμοῖς. ſcilicet nihil eſt mouendum. ſed tamen, ἀφελῶς percontando de nominibus Milonis, &, ut expediat, ut mihi recepit, hortando, aliquid ita tu proficies.*

Ego Laodiceæ quæſtorem Meſſinium expectare iuſſi, ut confectas rationes lege Iulia apud duas ciuitates poſſim relinquere. Rhodum uolo puerorum cauſſa: inde, quamprimum Athenas: etſi Eteſiæ ualde reflant: ſed uolo his magiſtratibus, quorum uoluntatem in ſupplicatione ſum expertus. tu tamen mitte mihi, quæſo, obuiam litteras, nunquid putes reip. nomine tardandum eſſe nobis. Tiro ad te dediſſet litteras, niſi eum grauiter ægrum Eſeæ reliquiſſem. ſed nunciant, melius eſſe. ego tamen angor, nihil enim illo adoleſcente caſtius, nihil diligentius. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM *inſtituiſſem ad te ſcribere, calamumq; ſumpſiſſem, Batonius è naui recta ad me uenit domũ Epheſi, & epiſtolam tuã reddidit prid. Kal. Oct. lætatus ſum felicitate nauigationis tuæ, opportunitate Piliæ, etiã mehercule ſermone eiuſdem de coniugio Tulliæ meæ. Batonius autem miros terrores ad me attulit Cæſarianos. cũ Lepta etiã plura locutus eſt; ſpero, falſa, ſed certe horribilia: exercitum nullo modo dimiſſurum: cum illo prætores deſs. Caſſium trib. Lentulum cos. facere: Pompeio in animo eſſe urbem relinquere. Sed heus tu, nunquid moleſte fers de illo, qui ſe ſolet anteferre patruo ſororis tuæ filij? at à quibus uictus? ſed ad rem. Nos Eteſiæ uehementiſſime tardarunt. detraxit XX ipſos dies etiam aphractus Rhodiorum. Kal. Oct. Epheſo conſcendentes hanc epiſtolam dedimus L. Tarquinio, ſimul è portu egredienti, ſed expeditius nauiganti. nos Rhodiorum*

diorum aphractis , ceteriſq; longis nauibus tranquillitates aucupaturi eramus. ita tamen properabamus, ut non poſſet magis. De *rauduſculo* Puteolano *, gratũ.* Nunc *uelim diſpicias res* Romanas *; uideas , quid nobis de triũpho cogitandum putes ; ad quem amici me uocant . ego , niſi* Bibulus *, qui , dũ unus hoſpes in* Syria *fuit, pedẽ porta non plus extulit , quàm domo ſua , adniteretur de triumpho , æquo animo eſſem . nunc uero* αἰσχρὸν σιωπᾶν *. ſed explora rem totam ; ut , quo die congreſſi erimus , conſilium capere poſſimus .* At *multa ; qui & properarem , & ei litteras darem , qui aut mecum , aut paulo ante uenturus eſſet .* Cicero *tibi plurimam ſalutem dicit. tu dices utriuſque noſtrum uerbis et* Piliæ *tuæ, & filiæ.* Vale.

CICERO ATTICO S. 9

IN PIRAEEA *cum exiſſem prid. id.* Oct. *accepi ab* Acaſto *, ſeruo meo, ſtatim tuas litteras : quas quidẽ cũ expectaſſem iandiu , admiratus ſum, ut uidi obſignatam epiſtolam , breuitatem eius ; ut aperui, rurſus* σύγχυσιν *litterularum , quæ ſolent tuæ compoſitiſſimæ, et clariſſimæ eſſe . ac, ne multa , cognoui ex eo , quòd ita ſcripſeras, te* Romam *ueniſſe ad* XII. Kal . Oct. *cum febri. perculſus uehementer , nec magis , quàm debui , ſtatim quæro ex* Acaſto *. ille & tibi , & ſibi uiſum , & ita ſe domi ex tuis audiſſe , ut nihil eſſet incommode . id uidebatur approbare , quod erat in extremo, febriculam tum te habentem ſcripſiſſe. ſed clamaui tamen ; admiratuſq; ſum , quòd nihilo minus ad me tua manu ſcripſiſſes . quare de hoc ſatis . ſpero enim , quæ tua prudentia*

&

& temperantia, & hercule, ut me iubet Acaſtus, confido te iam, ut uolumus, ualere. A' Turranio te acce-piſſe meas litteras gaudeo. παραφύλαξον, ſi me amas, τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτόλατα. hanc, quæ mehercule mihi magno dolori eſt, (dilexi enim hominem) procura, quantulacunque eſt, Prætianam hereditatem. prorſus illam ne attingat. dices, nummos mihi opus eſſe ad apparatum triumphi: in quo, ut præcipis, nec me κενὸν in expetendo cognoſces, nec ἄτυφον in abijciendo. Intellexi ex tuis litteris, te ex Turranio audiſſe, à me prouinciam fratri traditam. adeon' ego non perſpexeram prudentiam litterarum tuarum? ἐπέχειν te ſcribebas. quid erat dubitatione dignum? ſi eſſet quidquam; cur placeret, fratrem, & talem fratrem, relinqui? ἀθέτησις iſta mihi tua, non ἐποχὴ, uidebatur. monebas de Q. Cicerone puero, ut eum quidem neutiquam relinquerem: Τοὐμὸν ὄναρ ἐρῶν ἐμοὶ. eadem omnia, quaſi collocuti eſſemus, uidimus. non fuit faciendum aliter, meq; ἐπιχρονία ἐποχὴ tua dubitatione liberauit. ſed puto te accepiſſe de hac re epiſtolam, ſcriptam accuratius. Ego tabellarios poſtero die ad uos eram miſſurus, quos puto ante uenturos, quàm noſtrum Saufeium. ſed, eum ſine meis litteris ad te uenire, uix rectum erat. Tu mihi, ut polliceris, de Tulliola mea, id eſt de Dolabella, perſcribas: de rep. quam præuideo in ſummis periculis, de cenſoribus, maximeq; de ſignis, tabulis quid fiat, referatur ne. Idibus Oct. has dedi litteras: quo die, ut ſcribis, Cæſar Placentiam legiones quatuor. quæſo, quid nobis futurum eſt? In arce Athenis ſtatio mea nunc placet. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VII.

CICERO ATTICO S.

DEDERAM equidem L. Sauſeio litteras, & dederam ad te unum; quòd, cũ non eſſet temporis mihi ad ſcribendũ ſatis, tamen hominem tibi tam familiarẽ ſine meis litteris ad te uenire nolebam. ſed, ut philoſophi ambulant, has tibi redditum iri putabam prius. ſin iam illas accepiſti, ſcis me Athenas ueniſſe pridie id. Oct. è naui egreſſum in Piræeum tuas ab Acaſto noſtro litteras accepiſſe: conturbatum, quòd cum febre Romam ueniſſes: bono tamen animo eſſe cœpiſſe, quòd Acaſtus ea, quæ uellem, de alleuato corpore tuo nunciaret: cohorruiſſe autem, quòd tuæ litteræ de legionibus Cæſaris afferrent; & egiſſe tecum, ut uideres, ne quid φιλοτιμία eius, quem noſti, nobis noceret; & de quo iam pridem ad te ſcripſeram. Turranius autem ſecus tibi Brundusij dixerat: quod ex ijs litteris cognoui, quas à Xenone, optimo uiro, accepi. Cur fratrem prouinciæ non præfeciſſem; expoſui breuiter. Hæc fere ſunt in illa epiſtola. nunc audi reliqua. Per fortunas, omnem tuum amorem, quo me es amplexus, omnemq; tuam prudentiam, quam mehercule in omni genere iudico ſingularem, conferto ad eam curã, ut de omni ſtatu meo cogites. uidere enim mihi uideor tantam dimicationem, niſi idem deus, qui nos melius, quàm optare auderemus,

Parthico bello liberauit, reſpexerit remp. ſed tantam, quanta nunquam fuit. age, hoc malum mihi commune eſt cum omnibus: nihil tibi mando, ut de eo cogites: illud meum proprium πρόβλημα, *quæſo, ſuſcipe. uides ne, ut te auctore ſim utrunque complexus? ac uellem à principio te audiſſe amiciſſime monentem:* Ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσιν ἔπειθες: Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος *: ſed aliquando tamen perſuaſiſti, ut alterum complecterer, quia de me erat optime meritus; alterum, quia tantū ualebat. feci igitur, atque effeci omni obſequio, ut neutri illorum quiſquam eſſet me carior. hæc enim cogitabamus: nec mihi, iuncto cū Pompeio, fore neceſſe peccare in rep. aliquando; nec, cū Pompeio ſentienti, pugnandum eſſe cum Cæſare: tanta erat illorum coniunctio. nunc impendet, ut & tu oſtendis, & ego uideo, ſumma inter eos contentio. me autem uterque numerat ſuum. niſi forte ſimulat alter. nam Pompeius non dubitat (uere enim iudicat) ea, quæ de rep. nunc ſentiat, mihi ualde probari. utriuſque autem accepi eiuſmodi litteras eodem tempore, quo tuas, ut neuter quenquam omnium pluris facere, quàm me, uideretur. uerum quid agam? non quæro illa ultima, (ſi enim caſtris res geretur, uideo cum altero uinci ſatius eſſe, quā cum altero uincere) ſed illa, quæ tum agentur, cum uenero; ne ratio abſentis habeatur, ut exercitum dimittat. dic M. Tulli. quid dicam? expecta, amabo te, dum Atticum conueniam. nō eſt locus ad tergiuerſandum cōtra Cæſarem. ubi illæ ſunt denſæ dexteræ? nam, ut illi hoc liceret, adiuui, rogatus ab ipſo Rauennæ de Cœlio tribuno pl. ab ipſo autem? eiam à Cneo noſtro, in illo diui-*

no

no tertio conſulatu. aliter ſenſero: αἰδέομαι non Pompeium modo, ſed Τρῶας, καὶ Τρῳάδας. Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει, quis? tu, ipſe ſcilicet, laudator & factorũ, & ſcriptorũ meorũ. hăc ego plagã effugi per duos ſuperiores Marcellorũ conſulatus, cum eſt actum de prouincia Cæſaris. nũc incido in diſcrimen ipſum. itaque, ut ſtultus primus ſuam ſententiam dicat, mihi ualde placet de triumpho nos moliri aliquid, extra urbem eſſe cum iuſtiſſima cauſſa. tamen dabunt operam, ut eliciant ſententiam meam. ridebis hoc loco fortaſſe: quàm uellem etiam nunc in prouincia morari. plane opus fuit, ſi hoc impendebat. etſi nil miſerius. nam, ὁδοῦ πάρεργον, uolo te hoc ſcire: omnia illa prima, quæ etiam tu litteris in cælum ferebas, ἐπίτηκτα fuerunt, quàm non eſt facilis uirtus, quàm uero difficilis eius diuturna ſimulatio. cum enim hoc rectum, & glorioſum putarem, ex annuo ſumptu, qui mihi decretus eſſet, me C. Cœlio quæſtori relinquere annuum, referre in ærarium ad HS CIↃ: ingemuit noſtra cohors, omne illud putans diſtribui ſibi oportere: ut ego amicior inuenirer Phrygum, & Cilicum ærarijs, quàm noſtro. ſed me non mouerunt. nam & mea laus apud me plurimum ualuit: nec tamen quidquam honorifice in quenquam fieri potuit, quod prætermiſerim. ſed hæc fuerit, ut ait Thucydides, ἐκβολὴ λόγου non inutilis. Tu autem de noſtro ſtatu cogitabis: primum quo artificio tueamur beneuolentiam Cæſaris: deinde de ipſo triumpho: quem uideo, niſi reip. tempora impedient, εὐπόριστον. iudico autem cum ex litteris amicorum, tum ex ſupplicatione: quam qui non decreuit, plus decreuit,

uit, quàm ſi omnes decreuiſſet triumphos. ei porro aſſenſus eſt unus familiaris meus Fauonius, *alter iratus* Hirrus. Cato *autem & ſcribendo affuit, & ad me de ſententia ſua iucundiſſimas litteras miſit. ſed tamen gratulans mihi* Cæſar *de ſupplicatione, triumphat de ſententia* Catonis*; nec ſcribit, quid ille ſententiæ dixerit, ſed tantum, ſupplicationem eum mihi non decreuiſſe. redeo ad* Hirrum. *cœperas eum mihi placare: perfice. habes* Scrofam, *habes* Silium. *ad eos ego etiam antea ſcripſi, & ad ipſum* Hirrum*: locutus enim erat cum ijs, commode ſe potuiſſe impedire, ſed noluiſſe; aſſenſum tamen eſſe* Catoni, *amiciſſimo meo; cum is honorificentiſſimam in me ſententiam dixiſſet; nec me ad ſe ullas litteras miſiſſe, cum ad omnes mitterem. uerum dicebat. ad eum enim ſolum, & ad* Craſſipedem *non ſcripſeram. Atque hæc de rebus forenſibus. Redeamus domum.* Dijungere *me ab illo uolo. mirus eſt* φυράτης, *germanus* Lartidius. Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. *reliqua expediamus, hoc primum, quod acceſſit cura dolori meo, ſed hoc tamen, quidquid eſt:* Prætianum *cum ijs rationibus, quas ille meas tractat, admiſceri nolo. ſcripſi ad* Terentiam, *ſcripſi etiam ad ipſum, me, quidquid poſſem nummorum, ad apparatum ſperati triumphi ad te redacturum. ita puto* ἀμεμπτα *fore. uerum, ut lubebit. hanc quoque ſuſcipe curam, quemadmodum experiamur. id & oſtendiſti quibuſdam litteris ex* Epiro, *&* Athenis *datis; & in eo ego te adiuuabo.* Vale.

CIC.

CICERO ATTICO S.

BRVNDVSIVM *uenimus* VII. *Kal.* Dec. *uſi tua felicitate nauigandi. ita belle nobis flauit ab* Epiro *leniſſimus* Auſter *mitis. hunc* σπουδειάζοντα, *ſi cui uoles* τῶν νεωτέρων, *pro tuo uendito.* Inualetudo *tua me ualde conturbat: ſignificant enim tuæ litteræ, te prorſus laborare. ego autem, cum ſciam, quàm ſis fortis, uehementius eſſe quiddam ſuſpicor, quod te cogat cedere, & propemodum infringat. etſi alteram quartanam* Pamphilus *tuus mihi dixit deceſſiſſe, & alteram leuiorem accedere.* Terentia *uero, quæ quidem eodem tempore ad portam* Brunduſinam *uenit, quo ego in portum, mihiq; obuiam in foro fuit,* L. Pontium *ſibi in* Trebulano *dixiſſe narrabat, etiam eam deceſſiſſe. quod ſi ita eſt, quod maxime mehercule opto, id ſpero tua prudentia, & temperantia te conſecutum.* Venio *ad epiſtolas tuas, quas ego ſexcentas uno tempore accepi, aliam alia iucundiorem, quæ quidem erant tua manu. nam* Alexidis *manum amabam, quòd tam prope accedebat ad ſimilitudinem tuæ litteræ: manum non amabam, quia indicabat te non ualere. cuius quoniam mentio iam facta eſt,* Tironem Patris *ægrum reliqui, adoleſcentem, ut noſti, (& adde, ſi quid uis) probum: nihil uidi melius: itaque careo ægre. quanquam uidebatur ſe non grauiter habere: tamen ſum ſolicitus, maximamq; ſpem habeo in* M. Curij *diligentia, de qua ad me ſcripſit* Tiro, *& multi nunciarunt.* Curius *autem ipſe ſenſit, quàm tu uelles à me diligi: & eo ſum admodum delectatus: & mehercule eſt, quem facile diligas,*

αὐτόχθ

αὐτόχθων in homine urbanitas. eius teſtamentum de tortorio Ciceronum ſignis obſignatum, cohortiſq; prætoriæ. fecit palam te ex libella, me ex teruncia. Corcyræ Alexion me opipare muneratus eſt. Q. Ciceroni obſiſti non potuit, quo minus Thyamim uideret. Filiola tua te delectari lætor, & probari tibi στοργὴν φυσικὴν eſſe, τὴν πρὸς τὰ τέκνα. etenim, ſi hæc non eſt, nulla poteſt homini eſſe ad hominem naturæ adiunctio: qua ſublata, uitæ ſocietas tollitur. bene eueniat, inquit Carneades, ſpurce, ſed tamẽ prudẽtius, quã Lucius noſter, & Patron: qui cũ omnia ad ſe referant, nec quidquã alterius cauſſa fieri putent; et cum ea re bonum uirũ oportere eſſe dicant, ne malũ habeat, non quo id natura rectum ſit; non intelligunt ſe de callido homine loqui, non de bono uiro. ſed hæc opinor ſunt in ijs libris, quos tu laudando, animos mihi addidiſti. redeo ad rem. Quo modo expectabam epiſtolam, quam Philoxeno dediſſes? ſcripſeras enim, in ea eſſe de ſermone Pompeij Neapolitano. eam mihi Patron Brundusij reddidit, Corcyræ, ut opinor, acceperat. nihil potuit eſſe iucundius. erat enim de rep. de opinione, quam is uir haberet integritatis meæ; de beneuolentia, quam oſtendit eo ſermone, quem habuit de triumpho. ſed tamen hoc iucundiſſimum, quòd intellexi, te ad eum ueniſſe, ut eius animũ erga me perſpiceres. hoc mihi inquam accidit iucundiſſimum. de triumpho autem nulla me cupiditas unquam tenuit ante Bibuli impudentiſſimas litteras, quas ampliſſime ſupplicatio conſecuta eſt: à quo ſi ea geſta ſunt, quæ ſcripſit; gauderem, & honori fauerem: nũc illum, qui pedem porta, quoad hoſtis cis Euphratem

fuit,

fuit, non extulerit, honore augeri; me, in cuius exercitu ſpem illius exercitus habuit, idem non aſſequi, dedecus eſt noſtrum, noſtrum, inquam, te coniungens. itaque omnia experiar, & ut ſpero, aſſequar. quòd ſi tu ualeres, iam mihi quædam explorata eſſent: ſed, ut ſpero, ualebis. De *rauduſculo* Numeriano *multum te amo.* Hortenſius *quid egerit, aueo ſcire,* Cato *quid agat: qui quidem in me turpiter fuit maleuolus: dedit integritatis, iuſtitiæ, clementiæ, fidei mihi teſtimonium, quod non quærebam; quod poſtulabam, negauit. itaque* Cæſar *ijs litteris, quibus mihi gratulatur, & omnia pollicetur, quo modo exultat* Catonis *in me ingratiſſimi iniuria? at hic idem* Bibulo *dierum* XX. *ignoſce mihi, non poſſum hæc ferre, nec feram. cupio ad omnes tuas epiſtolas, ſed nihil neceſſe eſt: iam enim te uidebo. illud tamen de* Chryſippo*. nam de altero illo minus ſum admiratus, operario homine: ſed tamen ne illo quidem quidquam improbius.* Chryſippum *uero, quem ego, propter litterularum neſcio quid, libēter uidi, in honore habui, diſcedere à puero, inſciente me? mitto alia, quæ audio, multa: mitto furta: fugam non fero, qua mihi nihil uiſum; eſt ſceleratius. itaque uſurpaui uetus illud* Druſi*, ut ferunt, prætoris in eo, qui eadem liber non iuraret: me iſtos liberos non addixiſſe, preſertim cum adeſſet nemo, à quo recte uindicarentur. id tu, ut uidebitur, ita accipies: ego tibi aſſentiar. uni tuæ diſertiſſimæ epiſtolæ non reſcripſi, in qua eſt de periculis reip. quid reſcriberem? ualde eram perturbatus: ſed, ut nihil magnopere metuam,* Parthi *faciunt, qui repente* Bibulum *ſemiuiuum reliquerunt.* Vale.

CICERO ATTICO S. 3

AD VIII. idus Dec. in Trebulanum ueni, & ibi tuas litteras legi, quas Philotimus mihi reddidit. è quibus hanc primo aſpectu uoluptatem cepi, quòd erant à te ipſo ſcriptæ: deinde earum accuratiſſima diligentia ſum mirum in modum delectatus. Ac primum illud, in quo te Dicæarcho aſſentiri negas, etſi cupidiſſime expetitum à me ſit, et approbante te, ne diutius anno in prouincia eſſem, tamen non eſt noſtra contentione perfectum. ſic enim ſcito, uerbum in ſenatu factum eſſe nunquam de ullo noſtrum, qui prouincias obtinuimus, quo in his diutius, quàm ex S. C. maneremus: ut iã ne iſtius quidem rei culpam ſuſtineam, quòd minus diu fuerim in prouincia, quàm fortaſſe fuerit utile. ſed quid, ſi hoc melius? opportune dici uidetur, ut in hoc ipſo. ſiue enim ad concordiam res adduci poteſt, ſiue ad bonorum uictoriam; utriuſuis rei me aut adiutorem uelim eſſe, aut certe non expertem: ſin uincuntur boni; ubicunque eſſem, una cum ijs uictus eſſem. quare celeritas noſtri reditus ἀμεταμέλητος debet eſſe. quòd ſi iſta nobis cogitatio de triumpho iniecta non eſſet, quã tu quoque approbas: næ tu haud multum requireres illũ uirũ, qui in VI. libro informatus eſt. quid enim tibi faciã, qui illos libros deuoraſti? quin nunc ipſum non dubitabo rem tantam abijcere, ſi id erit rectius. utrunque uero ſimul agi non poteſt, & de triumpho ambitioſe, & de rep. libere. ſed ne dubitaris, quin, quod honeſtius, id mihi futurum ſit antiquius. Nam quod putas utilius eſſe uel mihi, quòd tutius

tius ſit, uel etiam ut reip. prodeſſe poſſim, me eſſe cũ imperio: id coram conſiderabimus quale ſit. habet enim res deliberationem: etſi ex parte magna tibi aſſentior. De animo autem meo erga remp. bene facis, quòd non dubitas, & illud probe iudicas, nequaquam ſatis pro meis officijs, pro ipſius in alios effuſione illum in me liberalem fuiſſe: eiusq́; rei cauſſam uere explicas; & eis, quæ de Fabio, Caninioq́; acta ſcribis, ualde conſentiunt. quæ ſi ſecus eſſent, totumq́; ſe ille in me profudiſſet: tamen illa, quam ſcribis, cuſtos urbis me præclaræ inſcriptionis memorem eſſe cogeret; nec mihi concederet, ut imitarer Volcatium, aut Seruium, quibus tu es contentus; ſed aliquid nos uellet nobis dignum & ſentire, & defendere. quod quidem agerem, ſi liceret, alio modo, ac nunc agendum eſt. de ſua potentia dimicant homines hoc tempore, periculo ciuitatis. nam, ſi reſp. defenditur; cur ea, conſule iſto ipſo, defenſa nõ eſt? cur ego, in cuius cauſſa reip. ſalus conſiſtebat, defenſus poſtero anno non ſum? cur imperium illi, aut cur illo modo prorogatum eſt? cur tantopere pugnatum eſt, ut de eius abſentis ratione habenda decem tribuni pl. ferrent? his ille rebus ita conualuit, ut nunc in uno ciue reſp. ad reſiſtendum imbecilla ſit. quàm mallem, tantas ei uires non dediſſet, quàm nunc tam ualenti reſiſteret, ſed, quoniam res eò deducta eſt, non quæram, ut ſcribis, τὸ σκάφος τῶν Ἀτρειδῶν. mihi σκάφος unum erit, quod à Pompeio gubernabitur. illud ipſum, quod ais; quid fiet, cum erit dictum? dic M. Tulli σύντομα. Pompeio aſſentiar. ipſum tamẽ Pompeium ſeparatim ad concordiam hortabor. ſic enim ſentio;

tio; maximo in periculo rem eſſe. uos ſcilicet plura, qui in urbe eſtis. ueruntamen hoc uideo, cum homine audaciſſimo, paratiſſimoq; negocium eſſe: omnes damnatos, omnes ignominia affectos, omnes damnatione, ignominiaq; dignos illac facere, omnem fere iuuentutem, omnem illam urbanam, ac perditam plebem, tribunos ualentes, addito Q. Caſſio, omnes, qui ære alieno premantur; quos plures eſſe intelligo, quàm putaram. cauſſam ſolum illa cauſſa non habet; ceteris rebus abundat. hic omnia facere omnis debet, ne armis decernatur: quorum exitus ſemper incerti, nunc uero in alteram partem magis timendi. Bibulus de prouincia deceſſit; Veientonem præfecit. in decedendo erit, ut audio, tardior. quem cum ornauit Cato, declarauit, ijs ſe ſolis non inuidere, quibus nihil, aut non multum ad dignitatem poſſet accedere. Nunc uenio ad priuata: fere enim reſpondi tuis litteris de rep. & ijs, quas in ſuburbano, & ijs, quas poſtea ſcripſiſti. ad priuata uenio. unũ etiam de Cœlio. tantum abeſt, ut meam ille ſententiam moueat, ut ualde ego ipſi, quòd de ſua ſententia deceſſerit, pœnitendum putem. ſed quid eſt, quod cuncti Luceeijs ſint addicti? hoc te prætermiſiſſe miror. De Philotimo, faciam equidem, ut mones: ſed ego mihi ab illo non rationes expectabam, quas tibi edidit, uerum id reliquum, quod ipſe in Tuſculano me referre in commentarium mea manu uoluit, quodq; idem in Aſia mihi ſua manu ſcriptum dedit. id ſi præſtaret; quantum mihi æris alieni eſſe, tibi edidit, tantum, & plus etiam ipſe mihi deberet. ſed in hoc genere, ſi modo per remp. licebit, non accuſabimur poſthac: neque hercule

cule

cule antea negligentes fuimus, ſed amicorum multitudine occupati. ergo utemur, ut polliceris, & opera, & conſilio tuo; nec tibi erimus, ut ſpero, in eo moleſti. De ſerperaſtris cohortis meæ, nihil eſt, quod doleas ipſi enim ſe collegerunt admiratione uitæ integritatis meæ. ſed me mouerat nemo magis, quàm is, quem tu neminem putas. idem & initio fuerat, & nunc eſt egregius: ſed in ipſa deceſſione ſignificauit, ſperaſſe ſe aliquid; & id, quod animũ induxerat pauliſper, nõ tenuit; ſed cito ad ſe redijt; meiſq; honorificentiſſimis erga ſe officijs uictus, pluris ea duxit, quàm omnem pecuniam. Ego à Curio tabulas accepi, quas mecum porto. Hortenſij legata cognoui. nunc aueo ſcire, quid hominis ſit, et quarum rerum auctionem inſtituat. neſcio enim, cur, cũ portam Flumentanam Cœlius occuparit, ego Puteolos non faciam meos. Venio ad Piræea. in quo magis reprehendendus ſum, quòd homo Romanus Piræea ſcripſerim, non Piræeum, (ſic enim omnes noſtri locuti ſunt) quàm quòd, in, addiderim. non enim hoc ut oppido præpoſui, ſed ut loco. & tamen Dionyſius noſter, qui eſt nobiſcum, & Nicias Cous nõ rebatur, oppidũ eſſe Piræea. ſed de re uidero. noſtrũ quidem ſi eſt peccatũ, in eo eſt, quòd, nõ ut de oppido, locutus ſum, ſed ut de loco: ſecutuſq; ſum, non dico Cæcilium, Mane ut ex portu in Piræeum; (malus enim auctor latinitatis eſt) ſed Terentiũ, cuius fabellæ, propter elegantiam ſermonis, putabantur à C. Lælio ſcribi: Heri aliquot adoleſcentuli coimus in Piræeum. & idem, Mercator hoc addebat, captam è Sunio. quòd ſi δήμους oppida uolumus eſſe, tam eſt oppidum Sunium, quàm Piræeum. ſed quoniam gram-

maticus es; ſi hoc mihi ζήτημα perſolueris, magna me moleſtia liberaris. Ille mihi litteras blandas mittit. facit idem pro eo Balbus. mihi certum eſt; ab honeſtiſſima ſententia digitum nuſquam. ſed ſcis, illi reliquum quantum ſit. putas ne igitur uerendum eſſe, ne aut obijciat id nobis aliquis, ſi languidius; aut repetat, ſi fortius? quid ad hæc reperis? ſoluamus, inquis. age, à Cœlio mutuabimur. hoc tu tamen conſideres uelim. puto enim, in ſenatu ſi quando præclare pro rep. dixero, Tarteſſiũ iſtum tuum mihi exeunti, Iube ſodes nummos curare. Quid ſupereſt? etiam. gener eſt ſuauis mihi, Tulliæ, Terentiæ quantumuis. uel ingenij, uel humanitatis ſatis. reliqua, quæ noſti, ferenda. ſcis enim, quos aperuimus. qui omnes, præter eum, de quo per te egimus, reum me facere rentur. ipſis enim expenſum nemo offeret. ſed hæc coram: nam multi ſermonis ſunt. Tironis reficiendi ſpes eſt in M. Curio: cui ego ſcripſi, tibi eum gratiſſimum facturum. Vale. D. V. id. Dec. à Pontio, ex Trebulano.

CICERO ATTICO S. 4

DIONYSIVM, *flagrantem deſiderio tui, miſi ad te, nec mehercule æquo animo; ſed fuit concedendũ. quem quidem cognoui cum doctum, quod mihi iam ante erat notum, tum ſanctum, plenum officij, ſtudioſum etiã meæ laudis, frugi hominem, ac, ne libertinum laudare uidear, plane uirum bonum. Pompeium uidi* IIII. *id. Dec. fuimus una horas duas fortaſſe. magna lætitia mihi uiſus eſt affici meo aduentu. de triumpho hortari,*

tari, ſuſcipere partes ſuas; monere, ne ante in ſenatum accederem, quàm rem confeciſſem; ne, dicendis ſentētijs, aliquem tribunum alienarem. quid quæris? in hoc iudicio, & officio ſermonis nihil potuit eſſe prolixius. de rep. autem ita mecum locutus eſt, quaſi non dubium bellum haberemus. nihil ad ſpem concordiæ: plane illum ab ſe alienatum, cum ante intelligeret, tum uero proxime iudicaſſe: ueniſſe Hirtium *à* Cæſare, *qui eſſet illi familiariſſimus; ad ſe non acceſſiſſe; &, cum ille ad* VIII. *id.* Dec. *ueſperi ueniſſet,* Balbus *de tota re conſtituiſſet, ad* VII. *ad* Scipionem *ante lucem ueniſſe; multa de nocte profectum eſſe ad* Cæſarem. *hoc illi* τεκμηριῶδες *uidebatur eſſe alienationis. quid multa? nihil me aliud conſolatur, niſi quòd illum, cui etiam inimici alterum conſulatum, fortuna ſummam potentiam dederit, non arbitror fore tam amentem, ut hæc in diſcrimen adducat. quòd ſi ruere cœperit; næ ego multa timeo; quæ non audeo ſcribere. ſed, ut nunc eſt, ad* III. *non.* Ian. *ad urbem cogito.* Vale.

CICERO ATTICO S.

MVLTAS *uno tēpore accepi epiſtolas tuas: quæ mihi, quanquam recentiora audiebam ex ijs, qui ad me ueniebant, tamen erant iucundæ. ſtudium enim, et beneuolentiam declarabant.* Inualetudine *tua moueor: et* Piliā *in idē genus morbi delapſam, curam tibi afferre maiorē ſentio. date igitur operam, ut ualeatis.* De Tirone, *uideo tibi curæ eſſe: quē quidem ego, etſi mirabiles utilitates mihi præbet, cum ualet, in omni genere uel negociorū, uel ſtudiorum meorum, tamē propter humanitatē, et*

modeſtiam malo ſaluum, quàm propter uſum meum. Philogenes mecum nihil unquam de Luſcenio locutus eſt. de ceteris rebus habes Dionyſium. Sororem *tuam non ueniſſe in* Arcanum *miror. de* Chryſippo, *meum conſilium probari tibi, non moleſte fero.* Ego *in* Tuſculanum *nihil ſane hoc tempore. deuium eſt* τοῖς ἀπαντῶσιν, *& habet alia* δύσχρηστα. *ſed de* Formiano Tarracinam *pridie* Kal. Ian. *inde* Pontinium *ſumm[illegible], inde* Albanum Pompeij: *ita ad urbem* III. *non. natali meo.* De *rep. quotidie magis timeo. non enim boni, ut putaui, conſentiunt. quos ego equites* R. *quos ſenatores uidi, qui acerrime cum cetera, tum hoc iter* Pompeij *uituperarent? pace opus eſt. ex uictoria cum multa mala, tum certe tyrannis exiſtet. ſed hæc propediem coram. iam plane mihi deeſt, quid ad te ſcribam. nec enim de rep. quòd uterque noſtrum ſcit eadem: & domeſtica nota ſunt ambobus. reliquum eſt iocari, ſi hic ſinat. nam ego is ſum, qui, illi concedi, putem, utilius eſſe quod poſtulat, quàm ſigna conferri. ſerò enim reſiſtimus ei, quem per annos decem aluimus contra nos. quid ſentis igitur? inquis. nihil ſcilicet, niſi de ſententia tua, nec prius quidem, quàm noſtrûm negocium aut confecerimus, aut depoſuerimus.* Cura *igitur, ut ualeas. aliquando* ἀποτρίψαι *quartanam iſtam diligentia, quæ in te ſumma eſt.*

CICERO ATTICO S.

PLANE *deeſt, quid ad te ſcribam. nota omnia tibi ſunt: nec ipſe habeo, à te quid expectem. tantum igitur noſtrum illud ſolenne ſeruemus, ut ne quem iſtuc*

euntem

euntem ſine litteris dimittamus. De rep. *ualde timeo: nec adhuc fere inueni, qui non concedendum putaret* Cæ*ſari, quod poſtularet, potius, quàm depugnandum: eſt illa quidem impudens poſtulatio opinione ualentior: cur autem nunc primum ei reſiſtamus?* οὐ γὰρ ἂν τόδε μεῖζον ἔποι κακὸν, *quàm cum quinquennium prorogabamus, aut cum, ut abſentis ratio haberetur, ferebamus. niſi forte hæc illi tum arma dedimus, ut nunc cum bene parato pugnaremus. dices, quid tu igitur ſenſurus es? non idem, quod dicturus. ſentiam enim omnia facienda, ne armis decertetur: dicam idem, quod* Pompeius; *neque id faciam humili animo: ſed rurſus hoc permagnum reip. malum eſt, & quodam modo mihi præter ceteros non rectum, me in tantis rebus à* Pompeio *diſſidere.* Vale.

CICERO ATTICO S.

DIONYSIVS, *uir optimus, ut mihi quoque eſt perſpectus, & doctiſſimus, tuiq; amantiſſimus,* Romam *uenit* XV. Kal. Ian. *& litteras à te mihi reddidit. tot enim uerba ſunt de* Dionyſio *in epiſtola tua. illud putato. non aſcribis,* Et *tibi gratias egit. atqui certe ille agere debuit: &, ſi eſſet factum, quæ tua eſt humanitas, aſcripſiſſes. mihi autem nulla de eo* παλινῳδία *datur propter ſuperioris epiſtolæ teſtimonium. ſit igitur ſane bonus uir. hoc enim ipſum bene fecit, quòd mihi ſui cognoſcendi penitus etiam iſtam facultatem dedit.* Philogenes *recte ad te ſcripſit. curauit enim, quod debuit. eum ego uti ea pecunia uolui, quoad liceret. itaque uſus eſt menſes* XIII. Pontinium *cupio ualere:*

&,

et quod ſcribis in urbem introiſſe, uereor quid ſit. nam id niſi graui de cauſa non feciſſet. Ego, quoniam IIII. non. Ian. compitalicius dies eſt, nolo eo die in Albanum uenire moleſtus familiæ: ueniam III. non. igitur: inde ad urbem prid. non. Tua λῆψις quem in diem incurrat, neſcio: ſed prorſus te commoueri incommodo ualetudinis tuæ nolo. De honore noſtro, niſi quid occulte Cæſar per ſuos tribunos molitus erit, cetera uidentur eſſe tranquilla. tranquilliſſimus autem animus meus, qui totum iſtuc æqui boni facit, et eo magis, quòd iam à multis audio conſtitutum eſſe Pompeio, & eius conſilio, in Siciliam me mittere, quòd imperium habeam. id eſt Αϐδηριτικόν. nec enim ſenatus decreuit, nec populus iuſſit, me imperium in Sicilia habere. ſin hoc reſp. ad Pompeium refert: qui me magis, quàm priuatum aliquem, mittat? itaque, ſi hoc imperium mihi moleſtum erit; utar ea porta, quam primum uidero. Nam quod ſcribis, mirificam expectationem eſſe mei, neque tamen quenquam bonorum, aut ſatis bonorum dubitare, quid ſenſurus ſim: ego, quos tu bonos eſſe dicas, non intelligo: ipſe nullos noui, ſed ita, ſi ordines bonorum quærimus. nam ſingulares ſunt boni uiri. uerum in diſſenſionibus ordines bonorum, & genera quærenda ſunt. ſenatum bonũ putas, per quem ſine imperio prouinciæ ſunt? nunquã enim Curio ſuſtinuiſſet, ſi cum eo agi ceptum eſſet. quã ſententiam ſenatus ſequi noluit. ex quo factum eſt, ut Cæſari non ſuccederetur. an publicanos? qui nunquam firmi, ſed nunc Cæſari ſunt amiciſſimi. an fœneratores? an agricolas? quibus optatiſſimum eſt ocium. niſi eos timere putas, ne ſub regno ſint, qui id nunquam

quam

quam, dum modo ocioſi eſſent, recuſarunt. quid ergo? exercitum retinentis, cum legis dies tranſierit, rationem haberi placet? mihi uero ne abſentis quidem. ſed, cum id datum eſt, illud una datum eſt. annorum decem imperium, & ita latum, placet? placet igitur etiam me expulſum, & agrum Campanum periÿſſe, & adoptatum patricium à plebeio, Gaditanum à Mitylenæo. & Labieni diuitiæ, & Mamurræ placent, & Balbi horti, et Tuſculanum. ſed horum omnium fons unus eſt. imbecillo reſiſtendum fuit: & id erat facile. nunc legiones XI. equitatus tantus, quantum uolet; tranſpadani, plebs urbana, tot tribuni pl. tam perdita iuuentus, tanta auctoritate dux, tanta audacia. cum hoc aut depugnandum eſt, aut habenda è lege ratio. depugna, inquis, potius, quàm ſeruias: ut quid? ſi uictus eris, proſcribare: ſi uiceris, tamen ſeruias. quid ergo, inquis, acturus es? idem quod pecudes, quæ diſpulſæ ſui generis ſequuntur greges. ut bos armenta, ſic ego bonos uiros, aut eos, quicunque dicentur boni, ſequar, etiam ſi ruent. quid ſit optimum male contractis rebus, plane uideo. nemini eſt enim exploratum, cum ad arma uentum eſt, quid futurum ſit: at illud omnibus, ſi boni uicti ſunt, nec in cæde principũ clemẽtiorem hunc fore, quàm Cinna fuerit, nec moderationiorem, quàm Sylla, in pecuniÿs locupletium. ἐμπλιτδ'ομαίσοι iamdudum; & facerem diutius, niſi me lucerna deſereret. Ad ſummam, dic M. Tulli. aſſentior Cn. Pompeio, id eſt T. Pomponio. Alexim, humaniſſimum puerum, niſi forte, dum ego abſum, adoleſcens factus eſt, (id enim agere uidebatur) ſaluere iubeas uelim.

CIC.

CICERO ATTICO S. 8.

QVID *opus eſt de Dionyſio tam ualde affirmare? an mihi nutus tuus non faceret fidem? ſuſpicionem autem eo mihi maiorem tua taciturnitas attulerat, quòd & tu ſoles conglutinare amicitias teſtimonijs tuis; & illum aliter cum alijs de nobis locutum audiebam. ſed prorſus ita eſſe, ut ſcribis, mihi perſuades: itaque ego is in illum ſum, quem tu me eſſe uis. Diem tuum ego quoque ex epiſtola quadam tua, quam incipiente febricula ſcripſeras, mihi notaueram; & animaduerteram, poſſe, pro re nata, te non incommode ad me in Albanum uenire III. non. Ian. ſed, amabo te, nihil incommodo ualetudinis feceris. quid enim eſt tantum in uno, aut altero die? Dolabellam uideo Liuiæ teſtamento cum duobus coheredibus eſſe in triente, ſed iuberi mutare nomen. eſt πολιτικὸν σκέμμα, rectum ne ſit nobili adoleſcenti mutare nomen mulieris teſtamento. ſed id φιλοσοφώτερον διευκρινήσομεν, cum ſciemus, quantum quaſi ſit in trientis triente. Quod putaſti fore, ut ante, quàm iſtuc uenirem, Pompeium uiderem; factum eſt ita. nam VI. cal. ad Lauernium me conſecutus eſt. una Formias uenimus, & ab hora octaua ad ueſperum ſecreto collocuti ſumus. quod quæris, ecquæ ſpes pacificationis ſit; quantum ex Pompeij multo, & accurato ſermone perſpexi, ne uoluntas quidem eſt. ſic enim exiſtimat, ſi ille, uel dimiſſo exercitu, conſul factus ſit, σύγχυσιν τῆς πολιτείας fore. atque etiam putat eum, cum audierit, contra ſe diligenter parari, conſulatum hoc anno neglecturum, ac potius exercitum*

prouinciamq;

prouinciamq́; retenturum. ſin autem ille fureret; uehementer hominem contemnebat, & ſuis, & reip. copijs confidebat. quid quæris? et ſi mihi crebro ξυνὸς ἐνυάλιος *occurrebat; tamen leuabar cura, uirum fortem, & peritum, & plurimum auctoritate ualentem audiens,* πολιτικῶς *de pacis ſimulatæ periculis diſſerentem. habebamus autem in manibus* Antonij *concionem, habitam* X. *cal.* Ian. *in qua erat accuſatio* Pompeij *uſque à toga pura, querela de damnatis, terror armorum. in quibus ille,* Quid *cenſes, aiebat, facturum eſſe ipſum, ſi in poſſeſſionem reip. uenerit, cum hæc quæſtor eius infirmus, & inops audeat dicere? quid multa? non modo non expetere pacem iſtam, ſed etiam timere uiſus eſt. ex illa autem ſententia ira relinquendæ urbis mouet hominem, ut puto. mihi autem illud moleſtiſſimum eſt, quòd ſoluendi ſunt nummi* Cæſari, & *inſtrumentum triumphi eò conferendum: eſt enim* ἄμορφον, ἀντιπολιτευομένου χρεωφειλέτην *eſſe.* Sed *hæc, & multa alia coram.*

CICERO ATTICO S.

QVOTIDIE *ne, inquis, à te accipiendæ litteræ ſunt? ſi habebo, cui dem, quotidie. at iam ipſe ades. tum igitur, cum uenero, deſinam.* Vnas *uideo mihi à te non eſſe redditas; quas* L. Quinctius, *familiaris meus, cum ferret, ad* Buſtum Baſilij *uulneratus, & deſpoliatus eſt. uidebis igitur, nunquid fuerit in ijs. quod me ſcire opus ſit. & ſimul tu hoc* διευκρινήσεις πρόβλημα *ſane* πολιτικόν: *cum ſit neceſſe, aut haberi* Cæſaris *rationem, illo exercitum, uel per ſenatum, uel per tri-*

bunos pl. obtinente; aut perſuaderi Cæſari, ut tradat prouinciam, atque exercitum, & ita conſul fiat; aut, ſi id non perſuadeatur, haberi comitia ſine illius ratione, illo patiẽte, atque obtinente prouinciam; aut, ſi per tribunos pl. non patiatur, tamen quieſcat, rem adduci ad interregnum; aut, ſi ob eam cauſam, quòd ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere; illum autem initium facere armorum aut ſtatim nobis minus paratis, aut tum, cum comitijs, amicis eius poſtulantibus ut è lege ratio habeatur, impetratum non ſit; ire autem ad arma aut hanc unam ob cauſſam, quòd ratio non habeatur; aut addita cauſſa, ſi forte tribunus pl. ſenatum impediens, aut populum incitans notatus, aut ſenatuſconſulto circunſcriptus, aut ſublatus; aut expulſus ſit, dicens ue ſe expulſuum, ad illum confugerit: ſuſcepto autem bello, aut tenenda ſit urbs, aut, ea relicta, ille à commeatu, et reliquis copijs intercludẽdus: quod horum malorum, quorũ aliquod certe ſubeundum eſt, minimum putes. dices profecto, perſuaderi illi, ut tradat exercitum, et ita conſul fiat. eſt omnino id eiuſmodi, ut, ſi ille eò deſcendat, contra dici nihil poſſit: idq́; eum, ſi non obtinet, ut ratio habeatur retinentis exercitum, non facere miror. nobis autem, ut quidam putant, nihil eſt timendum magis, quàm ille conſul. at ſic malo, inquies, quàm cum exercitu. certe. ſed iſtuc ipſum SIC *ò magnum malum, putat aliquis. neque ei remedium eſt ullum. cedendum eſt, ſi id uolet. uide conſulem illum iterum, quem uidiſti conſulatu priore. at tum imbecillus plus, inquis, ualuit, quàm tota reſp. quid nunc putas? & eo conſule,* Pompeio *certum eſt eſſe in* Hiſpania.

ò rem

à rem miſeram: ſi quidem id ipſum deterrimum eſt, quod recuſari non poteſt, & quod ille ſi faciat, iam iam à bonis omnibus ſummam ineat gratiam. tollamus igitur hoc, quò illum poſſe adduci negant. de reliquis quid eſt deterrimum? concedere illi, quod, ut idem dicit, impudentiſſime poſtulat. nam quid impudentius? tenuiſti prouinciam per decem annos, non tibi à ſenatu, ſed à te ipſo per uim, et per factionem datos. præteriјt tempus legitimum, non legis, ſed libidinis tuæ: fac tamen, legis: ut ſuccedatur, decernitur: impedis; & ais, habe mei rationem. habe tu noſtrum. exercitum tu habeas diutius, quàm populus iuſſit, inuito ſenatu? depugnes oportet, niſi concedis: cum bona quidem ſpe, ut ait idem, uel uincēdi, uel in libertate moriendi. iam, ſi pugnandū eſt; quo tempore, in caſu; quo conſilio, in temporibus ſitū eſt. itaque te in ea quæſtione non exerceo. ad ea, quæ dixi, affer, ſi quid habes. equidem dies, noctesq́; torqueor. Vale.

CICERO ATTICO S.

SVBITO *conſilium cepi, ut ante, quàm luceret, exirem; ne qui conſpectus fieret, aut ſermo, lictoribus preſertim laureatis. de reliquo, neque hercule, quid agam, nec, quid acturus ſim, ſcio: ita ſum perturbatus temeritate noſtri amentiſſimi conſilij. tibi uero quid ſuadeam, cuius ipſe conſilium expecto?* Cneus *noſter quid conſilij ceperit, capiat ue, neſcio, adhuc in oppidis coarctatus: & ſtupent omnes. ſi in* Italia *conſiſtat, erimus una. ſin cedet, conſilij res eſt. adhuc certe, niſi ego inſanio, ſtulte omnia, & incaute. tu, quæſo, crebro ad me ſcribe, uel quod in buccam uenerit.* Vale

CIC.

CICERO ATTICO S.

QVAESO, quid hoc eſt? aut quid agitur? mihi enim tenebræ ſunt. Cingulum, inquit, nos tenemus. Anconem amiſimus. Labienus diſceſſit ab Cæſare. utrum de imperatore populi Rom. an de Annibale loquuntur? ò hominem amentem, & miſerum, qui ne umbram quidem unquam τοῦ καλοῦ uiderit. atque hæc ait omnia facere ſe dignitatis cauſa. ubi eſt autem dignitas, niſi ubi honeſtas? num honeſtum igitur, habere exercitum nullo publico conſilio? occupare urbes ciuium, quo facilior ſit aditus ad patriam? χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, ſexcenta alia ſcelera moliri, τὴν θεῶν μεγίστην ὥς ἔχειν τυραννίδα? ſibi habeat ſuam fortunam. unam mehercule tecum apricationem in illo Lucretino tuo ſole malim, quàm omnia iſtiuſmodi regna; uel potius mori millies, quàm ſemel iſtiuſmodi quidquam cogitare. quid ſi tu uelis? inquis. age quis eſt, cui uelle non liceat? ſed ego ipſum, uelle, miſerius eſſe duco, quàm in crucem tolli. una res eſt ea miſerior, adipiſci, quod ita uolueris. Sed hæc hactenus: libenter enim in his moleſtijs ἐνσχολάζω σοι. redeamus ad noſtrum. Per fortunas, quale tibi conſilium Pompeij uidetur? hoc quæro, quòd urbem reliquerit. ego enim ἀπορῶ: tum nihil abſurdius. Vrbem tu relinquas? ergo idem, ſi Galli uenirent. non eſt, inquit, in parietibus reſp. at in aris, & focis. fecit idem Themiſtocles. fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat. at idem Pericles non fecit, annum fere poſt quinquageſimum, cum præter mœnia nihil teneret. noſtri olim, urbe reliqua capita

pta, arcem tamen retinuerunt.
οὕτω που τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν.
rurſus autem ex dolore municipali, ſermonibusq́; eorũ, quos conuenio, uidetur hoc conſilium exitum habiturũ. mira hominum querela eſt, (neſcio iſtic: ſed facies, ut ſciam) ſine magiſtratibus urbem eſſe, ſine ſenatu. fugiens denique Pompeius *mirabiliter homines mouet. quid quæris? alia cauſſa facta: nihil iam concedendum putãt* Cæſari. *hæc, tu mihi explica, qualia ſint.* Ego *negocio præſum non turbulento. uult enim me* Pompeius *eſſe, quẽ tota hæc* Campana, & *maritima ora habeat* ἐπίσκοπον, *ad quem delectus, & ſumma negocij referatur. itaque uagus eſſe cogitabam. te puto iam uidere, quæ ſit* ὁρμὴ Cæſaris, *qui populus, qui totius negocij ſtatus. ea uelim ſcribas ad me, & quidem, quoniam mutabilia ſunt, quamſæpiſſime. acquieſco enim & ſcribens ad te, & legens tua.* Vale.

CICERO ATTICO S.

VNAM *adhuc à te epiſtolam acceperam, datam* XII. Kal. [illegible]. *in qua ſignificabatur, aliam te ante dediſſe, quam non acceperam. ſed quæſo, ut ſcribas quamſæpiſſime, non modo ſi quid ſcies, aut audieris, ſed etiã ſi quid ſuſpicabere; maximeq́; quid nobis faciundum, aut non faciundum putas.* Nam *quod rogas, curem, ut ſcias, quid* Pompeius *agat: ne ipſum quidem ſcire puto: noſtrum quidem nemo. uidi* Lentulum *cos.* Formijs X. Kal. *uidi* Libonẽ. *plena timoris, et terroris omnia. ille iter* Larinũ. *ibi enim cohortes, et* Luceriæ, & Theani, *reliquæ in* Appulia. *inde utrum conſiſtere uſpiã uelit,*

an mare tranſire, neſcitur. ſi manet; uereor, ne exercitum firmum habere non poſſit. ſin diſcedit; quò, aut quà, aut quid nobis agendum ſit, neſcio. nam iſtum quidem, cuius φαλαρισμὸν times, omnia teterrimè facturum puto. nec enim rerum prolatio, nec ſenatus, magiſtratuumq́; diſceſſus, nec ærarium clauſum tardabit. Sed hæc, ut ſcribis, cito ſciemus. interim uelim mihi ignoſcas, quòd ad te ſcribo tam multa toties. acquieſco enim, & tuas uolo elicere litteras, maximeq́; conſilium, quid agam, aut quo me pacto geram; dimittam ne me penitus in cauſſam; (non deterreor periculo, ſed diſrumpor dolore: tam ne nullo conſilio, aut tam contra meum conſilium geſta eſſe omnia?) an cuncter, & tergiuerſer, & ijs me dem, qui tenent, qui potiuntur. αἰδέομαι Τρῶας; nec ſolum ciuis, ſed etiam amici officio reuocor: etſi frangor ſæpe miſericordia puerorum. ut igitur ita perturbato, etſi te eadem ſolicitant, ſcribe aliquid, & maximè, ſi Pompeius Italia cedit, quid nobis agendum putes. M'. quidem Lepidus (nam fuimus una) eum finem ſtatuit, L. Torquatus eundem. me cum multa, tum etiam lictores impediunt. nihil uidi unquam, quod minus explicari poſſet. itaque à te nihil dum certi exquiro, ſed quid uideatur. denique ipſam ἀπορίαν tuam cupio cognoſcere. Labienum ab illo diſceſſiſſe, propemodum conſtat. ſi ita factum eſſet, ut ille Romam ueniens magiſtratum, & ſenatum Romæ offenderet: magno uſui cauſſæ noſtræ fuiſſet. damnaſſe enim ſceleris hominem amicum reip. cauſſa uideretur. quod nunc quodque uidetur, ſed minus prodeſt. non enim habet, cui proſit: eumq́; arbitror pœnitere: niſi

forte

forte id ipſum eſt falſum, diſceſſiſſe illum: nos quidem pro certo habebamus. & uelim (quanquam, ut ſcribis, domeſticis te finibus tenes) formam mihi urbis exponas, ecquod Pompeij *deſiderium, ecquæ* Cæſaris *inuidia appareat; etiam quid cenſeas de* Terentia, & Tullia, Romæ *eas eſſe, an mecum, an aliquo tuto loco. & hæc, & ſi quid aliud, ad me ſcribas uelim, uel potius ſcriptites.* Vale.

CICERO ATTICO S. 13

DE Vennonianis *rebus tibi aſſentior.* Labienum *ἥρωα iudico. facinus iam diu nullum ciuile præclarius. qui ut aliud nihil, hoc tamen profecit; dedit illi dolorem. ſed etiam ad ſummam profectum aliquid puto. amo etiam* Piſonem: *cuius iudicium de genero ſuſpicor uiſum iri graue. quanquam, genus belli quod ſit, uides. ita ciuile eſt, ut non ex ciuium diſſeſſione, ſed ex unius perditi ciuis audacia natum ſit. is autem ualet, exercitum tenet multa ſpe, & promiſſis, omnia omnium concupiuit. huic tradita urbs eſt, nuda præſidio, referta copijs. quid eſt, quod ab eo non metuas, qui illa templa, et tecta non patriam, ſed prædam putet? quid autem ſit acturus, aut quo modo, neſcio, ſine ſenatu, ſine magiſtratu. ne ſimulare quidem poterit quidquam πολιτικῶς. nos autem ubi exurgere poterimus? aut quando? quorum dux quàm ἀστρατήγητος, tu quoque animaduertis; cui ne* Picena *quidem nota fuerint. quæ autem ſine conſilio res ſtet? ut enim alia omittam decem annorum peccata, quæ conditio non huic fugæ præſtitit? nec uero nunc*

quid cogitet; ſcio, ac non deſino per litteras ſciſcitari. nihil eſſe timidius conſtat, nihil perturbatius. itaque nec præſidium, cuius parandi cauſſa ad urbem retentus eſt, nec locum, ac ſedem præſidij ullam uideo. ſpes omnis in duabus, inuidioſe retentis, pene alienis legionibus. nam delectus adhuc quidem inuitorum eſt, & à pugnando abhorrentium. conditionum autem amiſſum tempus eſt. quid futurum ſit, non uideo. commiſſum quidem à nobis certe eſt, ſiue à noſtro duce, ut, è portu ſine gubernaculis egreſſi, tempeſtati nos traderemus. itaque de Ciceronibus noſtris dubito quid agam. nam mihi interdum amandandi uidētur in Græciam. de Tullia autē, & Terentia, cum mihi barbarorum aduentus ad urbem proponitur, omnia timeo: cum autem Dolabellæ uenit in mentem, paulum reſpiro. ſed uelim conſideres, quid faciendum putes: primum πρὸς τὸ ἀσφαλές: aliter enim mihi de illis, ac de me ipſo conſulendum eſt: deinde πρὸς τὰς δόξας; ne reprehendamur, quòd eas Romæ uelimus eſſe in communi bonorum fuga. quin etiam tibi, & Peduceo (ſcripſit enim ad me) quid faciatis, uidendum eſt. is enim ſplendor eſt ueſtrū, ut eadem poſtulentur à uobis, quæ ab ampliſſimis ciuibus. ſed de hoc tu uidebis, quippe cum de ipſo, ac de me iſta conſiderare uelim. Reliquum eſt, ut, et quid àgatur, quoad poteris, explores, ſcribasq; ad me, et quid ipſe cōiectura aſſequare. quod etiam à te magis expecto. nam acta omnibus nunciantibus, à te expecto futura. μάντις δ' ἄριστος. Loquacitati ignoſces, quæ & me leuat ad te quidem ſcribentem, & elicit tuas litteras. Aenigma Oppiorum ex Velia plane non intellexi:

eſt

eſt enim numero Platonis obſcurius. iam intellexi tuum ænigma. Oppios enim de Velia Saccones dicis in eo æſtu, aut diu. quo aperto, reliqua patebant, & cum Terentiæ ſumma congruebant. L. Cæſarem uidi Minturnis ad VIII. Kal. Febr. mane, cum abſurdiſſimis mandatis, non hominem, ſed ſcopas ſolutas: ut id ipsũ mihi ille uideatur irridendi cauſſa feciſſe, qui tantis de rebus huic mandata dederit: niſi forte non dedit, & hic ſermone aliquo arrepto pro mandatis abuſus eſt. Labienus, uir mea ſententia magnus, Theanum uenit ad IX. Kal. Febr. ibi Pompeium, conſulesq; conuenit. qui ſermo fuerit, & quid actum ſit, ſcribam ad te, cum certum ſciam. Pompeius ab Theano Larinum uerſus profectus eſt ad VIII. Kal. eo die manſit Venafri. aliquantum animi uidetur nobis attuliſſe Labienus. ſed ego nondum habeo, quid ad te ex his locis ſcribam. iſta magis expecto, quid illinc afferatur, quo pacto de Labieno ferat, quid agat Domitius in Marſis, Tignij Thermus, P. Atius Cinguli, quæ ſit populi urbani uoluntas, quæ tua coniectura de rebus futuris. hæc uelim crebro, & quid tibi de mulieribus noſtris placeat, & quid acturus ipſe ſis, ſcribas. ſi ſcriberem ipſe, longior epiſtola fuiſſet: ſed dictaui propter lippitudinem. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

AD VI. Kal. Febr. Capuam Calibus proficiſcens, cum leuiter lippirem, has litteras dedi. L. Cæſar mandata Cæſaris detulit ad Pompeium VIII. Kal. cum

is eſſet cum conſulibus Theani. *probata conditio eſt; ſed ita, ut ille de ijs oppidis, quæ extra ſuam prouinciam occupauiſſet, præſidia deduceret. id ſi feciſſet, reſponſum eſt, ad urbem nos redituros eſſe, & rem per ſenatum confecturos. ſpero etiam in præſentia pacem nos habere. nam & illum furoris, & hunc noſtrum copiarum ſuppœnitet. me* Pompeius Capuam *uenire uoluit, & adiuuare delectum. in quo parum prolixe reſpondent* Campani *coloni. gladiatores* Cæſaris, *qui* Capuæ *ſunt, de quibus ante ad te falſum ex* Torquati *litteris ſcripſeram, ſane commode* Pompeius *diſtribuit, binos ſingulis patribus familiarum. ſecutorum in ludo* IↃↃ *fuerunt. eruptionem facturi fuiſſe dicebantur. ſane multum in eo reip. prouiſum eſt.* De *mulieribus noſtris, in quibus eſt tua ſoror, quæſo uideas: ut ſatis honeſtum nobis ſit, eas* Romæ *eſſe, cum ceteræ ulla dignitate diſceſſerint. hoc ſcripſi ad eas, & ad te ipſum antea. uelim, eas cohortere, ut exeant; preſertim cum ea præſidia in ora maritima habeamus, cui ego præſum, ut in his pro re nata non incommode poſſint eſſe. nam ſi quid offendimus in genero noſtro, quod quidem ego præſtare non debeo; id fit maius, quòd mulieres noſtræ præter ceteras* Romæ *remanſerunt. tu ipſe cum* Sexto, *ſcire uelim, quid cogites de exeundo, de totáq; re quid exiſtimes. equidem ad pacem hortari non deſino: quæ uel iniuſta utilior eſt, quàm iuſtiſſimum bellum. ſed hæc, ut fors tulerit.* Vale.

CIC.

CICERO ATTICO S. 15

VT AB *urbe diſceſſi, nullum adhuc intermiſi diem, quin aliquid ad te litterarũ darẽ; non quo haberem magnopere quid ſcriberem; ſed ut loquerer tecum abſens; quo mihi, cum coram id non liceret, nihil eſt iucundius.* Capuam *cum ueniſſem ad* VI. Kal. *pridie, quàm has litteras dedi, conſules conueni, multosq; noſtri ordinis. omnes cupiebant,* Cæſarem, *abductis præſidijs, ſtare cõditionibus ijs, quas tuliſſet. uni* Fauonio *leges ab illo nobis imponi non placebat: ſed is auditus in conſilio.* Cato *enim ipſe iam ſeruire, quàm pugnare, mauult: ſed tamen ait, in ſenatu ſe adeſſe uelle, cum de conditionibus agatur, ſi* Cæſar *adductus ſit, ut præſidia deducat. ita, quod maxime opus eſt, in* Siciliam *ire nõ curat: quod metuo ne obſit, in ſenatu eſſe uult.* Poſtumus *autem, de quo nominatim ſenatus decreuit, ut ſtatim in* Siciliam *iret,* Furfanoq; *ſuccederet, negat ſe iturum ſine* Catone, *& ſuam in ſenatu operam, auctoritatemq; magni æſtimat. ita res ad* Fannium *peruenit. is cum imperio in* Siciliam *præmittitur.* In *diſputationibus noſtris ſumma uarietas eſt. plerique negant,* Cæſarem *in conditione manſurum; poſtulataq; hæc ab eo interpoſita eſſe, quo minus, quod opus eſſet ad bellum, à nobis pararetur. ego autem eum puto facturum, ut præſidia deducat. uicerit enim, ſi conſul factus erit, & minori ſcelere uicerit, quàm quo eſt ingreſſus. ſed accipienda plaga eſt. ſumus enim flagitioſe imparati cum à militibus, tum à pecunia; quam quidem omnem non*

modo priuatam, quæ in urbe eſt, ſed etiam publicam, quæ in ærario, illi reliquimus. Pompeius ad legiones Atianas eſt profectus. Labienum ſecum habet. ego tuas opiniones de his rebus expecto. Formias me continuo recipere cogitabam. Vale.

CICERO ATTICO S. 16

OMNES *arbitror mihi tuas litteras redditas eſſe, ſed primas præpoſtere, reliquas ordine, quo ſunt miſſæ, per Terentiam. De mandatis Cæſaris, aduentuq; Labieni, & reſponſis conſulum ad Pompeium, ſcripſi ad te litteris ijs, quas ad V. Kal. Capua dedi: pluraq; præterea in eandem epiſtolam conieci. nunc has expectationes habemus duas; unam, quid Cæſar acturus ſit, cum acceperit ea, quæ referenda ad illum data ſunt L. Cæſari; alteram, quid Pompeius agat: qui quidem ad me ſcribit, paucis diebus ſe firmum exercitum habiturum; ſpemq; affert, ſi in Picenum agrum ipſe uenerit, nos Romam redituros eſſe. Labienum ſecum habet, non dubitantem de imbecillitate Cæſaris copiarum: cuius aduentu Cneus noſter multo animi plus habet. nos à conſulibus Capuam uenire iuſſi ſumus ad non. Febr. Capua profectus ſum Formias ad III. Kal. eo die cum Calibus tuas litteras hora fere nona accepiſſem, has ſtatim dedi. De Terentia, & Tullia tibi aſſentior; ad quas ſcripſeram, ad te ut referrent. ſi nondum profectæ ſunt, nihil eſt, quòd ſe moueant, quoad perſpiciamus, quo loco ſit res. Tuæ litteræ mihi gratæ, iucundæq; ſunt. De pueris in Græciam tranſportandis tum cogitabam, cum*

cum fuga ex Italia quæri uidebatur. nos enim Hiſpaniam peteremus: illis hoc æque commodum non erat. tu ipſe cum Sexto etiam nunc mihi uideris Romæ recte eſſe poſſe. etenim minime amici Pompeio noſtro eſſe debetis. nemo enim unquam tantum de urbanis præſidijs detraxit. Vides ne me etiam iocari? ſcire iam te oportet, L. Cæſar quæ reſponſa referat à Pompeio, quas ab eodem ad Cæſarem ferat litteras. ſcriptæ enim, & datæ ita ſunt, ut proponerentur in publico. in quo accuſaui mecum ipſe Pompeium, qui, cum ſcriptor luculentus eſſet, tantas res, atque eas, quæ in omnium manus uenturæ eſſent, Sextio noſtro ſcribendas dederit. itaque nihil unquam legi ſcriptum σηςιωδέςερον. perſpici tamen ex litteris Pompeij poteſt, nihil Cæſari negari, omniaq;, & cumulate, quæ poſtulet, dari: quæ ille, amentiſſimus fuerit, niſi acceperit, preſertim cum impudentiſſime poſtulauerit. quis enim tu es, qui dicas, ſi in Hiſpaniam profectus erit, ſi præſidia dimiſerit? tamen conceditur, minus honeſte nunc quidem, uiolata iam ab illo rep. illatoq; bello, quàm ſi olim de ratione habenda impetraſſet; tamen uereor, ut his ipſis contentus ſit. nam cum iſta mandata dediſſet L. Cæſari, debuit eſſe paulo quietior, dum reſponſa referrentur: dicitur autem nũc eſſe acerrimus. Trebatius quidem ſcribit, ſe ab illo IX. Kal. Febr. rogatum eſſe, ut ſcriberet ad me, ut eſſem ad urbem: nihil ei me gratius facere poſſe. hæc uerbis plurimis. intellexi ex dierum ratione, ut primum de diſceſſu noſtro Cæſar audiſſet, laborare eum cœpiſſe, ne omnes abeſſemus: itaque non dubito, quin ad Piſonem, quin ad Seruium ſcripſerit. illud admiror, non ipſum

ad

ad me ſcripſiſſe, non per Dolabellam, *non per* Cœlium *egiſſe. quanquam non aſpernor* Trebatij *litteras, à quo me unice diligi ſcio. reſcripſi ad* Trebatium, (*nam ad ipſum* Cæſarem, *qui mihi nihil ſcripſiſſet, nolui*) *quàm illud hoc tempore eſſet difficile: me tamen in prædijs meis eſſe, neque delectum ullum, neque negocium ſuſcepiſſe. in quo quidem manebo, dum ſpes pacis erit. ſin bellum geretur, non deero officio, nec dignitati meæ, pueros* ὑπεκθέμενος *in* Græciam: *totam enim* Italiam *flagraturam bello intelligo: tantum mali excitatum partim ex improbis, partim ex inuidis ciuibus. ſed hæc paucis diebus ex illius ad noſtrá reſponſa reſponſis intelligentur, quorſum euaſura ſint. tum ad te ſcribam plura, ſi erit bellum: ſin autem etiam induciæ, te ipſum, ut ſpero, uidebo.* Ego IIII. *non.* Febr. *quo die has litteras dedi, in* Formiano, *quò* Capua *redieram, mulieres expectabam: quibus quidem ſcripſeram, tuis litteris admonitus, ut* Romæ *manerent: ſed audio maiorem quendam in urbe timorem eſſe.* Capuæ *nonis.* Febr. *eſſe uolebam, quia conſules iuſſerant. quidquid huc erit à* Pompeio *allatum, ſtatim ad te ſcribam: tuaſq; de iſtis rebus litteras expectabo.* Vale.

CICERO ATTICO S. 17

IIII. *non.* Febr. *mulieres noſtræ* Formias *uenerũt, tuaq́; erga ſe officia, plena tui ſuauiſſimi ſtudij, attulerunt. eas ego, quoad ſciremus utrum turpe pace nobis, an miſere bello eſſet utendum, in* Formiano *eſſe uolui, & una* Cicerones. *ipſe cum fratre* Capuã *ad conſules* (*nonis enim adeſſe iuſſi ſumus*) III. *non. profectus ſum,*

cum has litteras dedi. Reſponſa Pompeij grata populo, & probata concioni eſſe dicuntur. ita putaram. quæ quidem ſi ille repudiarit, iacebit: ſi acceperit. utrum igitur, inquies, mauis? reſponderem, ſi, quemadmodum parati eſſemus, ſcirem. Caſſium, erat hic auditum, expulſum Ancone, eamq; urbem à nobis teneri. ſi bellum futurum eſt, negocium utile. Cæſarem quidem, L. Cæſare cum mandatis de pace miſſo, tamen aiunt acerrime delectum habere, loca occupare, uincire præſidijs. ò perditum latronem, uix ullo ocio compenſandam hanc reip. turpitudinem. ſed ſtomachari deſinamus, tempori pareamus, cum Pompeio in Hiſpaniam eamus. hæc opto in malis; quoniam illius alterum conſulatum à rep. ne data quidem occaſione repulimus. Sed hæc hactenus. De Dionyſio, fugit me ad te antea ſcribere: ſed ita conſtitui, expectare reſponſa Cæſaris: ut, ſi ad urbem rediremus, ibi nos expectaret; ſin tardius id fieret, tum eum accerſeremus. omnino quid ille facere debuerit in noſtra illa fuga, quid docto homine, & amico dignum fuerit, cum preſertim rogatus eſſet: ſed hæc non nimis exquiro à Græcis. tu tamen uidebis, ſi erit, quod nolim, accerſendus, ne moleſti ſimus inuito. Quinctus frater laborat, ut tibi, quod debet, ab Egnatio ſoluat. nec Egnatio uoluntas deeſt: nec parum locuples eſt. ſed, cum tale tempus ſit, ut Q. Titinius (multum enim eſt nobiſcum) uiaticum ſe neget habere; idemq; debitoribus ſuis denunciarit, ut eodem fœnore uterentur; atque hoc idem etiam L. Ligus feciſſe dicatur; nec hoc tempore aut domi nummos Quinctus habeat, aut exigere ab Egnatio,

aut

aut uerſuram uſquam facere poſſit: miratur, te non habuiſſe rationem huius publicæ difficultatis. ego autem, etſi illud ψευδησιόδειον *(ita enim putatur) obſeruo;* μηδὲ δίκην*, preſertim in te, à quo nihil unquam uidi temere fieri; tamen illius querela mouebar. hoc, quidquid eſt, te ſcire uolui.*

CICERO ATTICO S. 18

NIHIL *habeo, quod ad te ſcribam. quin etiam eam epiſtolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi. erat enim plena ſpei bonæ; quòd & concionis uoluntatem audieram, et illum conditionibus uſurum putabam, preſertim ſuis. ecce tibi* IIII. *non.* F*ebr. mane accepi litteras tuas,* P*hilotimi,* F*urnij,* C*urionis ad* F*urnium, quibus irrident* L. C*æſaris legationem. plane oppreſſi uidemur: nec, quid conſilij capiam, ſcio: nec mehercule de me laboro: de pueris quid agam, non habeo.* C*apuam tamen proficiſcebar hæc ſcribens, quo facilius de* P*ompeij rebus cognoſcerem.* V*ale.*

CICERO ATTICO S. 19

BREVILOQVENTEM *iam me tempus ipſum facit. pacem enim deſperaui: bellum noſtri nullum adminiſtrant. caue enim putes, quidquam eſſe minoris his conſulibus: quorum ego ſpe audiendi aliquid, & cognoſcendi noſtri apparatus, maximo imbri* C*apuam ueni prid. non. ut eram iuſſus. illi autem nondum uenerant, ſed erant uenturi, inanes, imparati.* C*neus autem* L*uceriæ dicebatur eſſe, & adire cohortes legionum* A*tianarum non firmiſſimarum.*

at

at illum ruere nunciant, & iam iamq; adeſſe, non ut manum conſerat, (quicum enim?) ſed ut fugam intercludat. ego autem in Italia καὶ συναποθανεῖν: *nec te id conſulo. ſin extra, quid ago? ad manendum hiems, lictores, improuidi, & negligentes duces, ad fugam hortatur amicitia Cnei, cauſſa bonorum, turpitudo coniungendi cum tyranno. qui quidem, incertum eſt, Phalarim ne, an Piſiſtratum ſit imitaturus. hæc uelim explices, & me iuues conſilio: etſi te ipſum iſtic iam calere puto: ſed tamen quantum poteris. ego ſi quid hic hodie noui cognoro, ſcies. iam enim aderunt conſules ad ſuas nonas. Tuas quotidie litteras expectabo. ad has autem, cum poteris, reſcribes. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.*

CICERO ATTICO S. 20

DE *malis noſtris tu prius audis, quàm nos: iſtinc enim emanant. boni autem hinc quod expectes, nihil eſt. Veni Capuam ad non. Feb. ita ut iuſſerant conſules. eo die Lentulus uenit ſero. alter conſul omnino non uenerat* VII. *idus: eo enim die ego Capua diſceſſi, & manſi Calibus. inde has litteras poſtridie ante lucem dedi. hæc, Capuæ dum fui, cognoui, nihil in conſulibus, nullum uſquam delectum. nec enim conquiſitores* φαινοπροσωπεῖν *audent, cum ille adſit contra, cum noſter dux nuſquam ſit, nihil agat: nec nomina dant: deficit enim non uoluntas, ſed ſpes. Cneus autem noſter (ò rem miſeram, & incredibilem) ut totus iacet. non animus eſt, non conſilium, non copiæ, non diligentia. mitto illam fugam ab urbe turpiſſimam, timidiſſimas in oppidis con-*

ciones

ciones, ignorationem non ſolum aduerſarij, ſed etiã ſuarum copiarum. hoc cuiuſmodi eſt? VII. id. Feb. Capuam C. Caſſius trib. pl. uenit, attulit mandata ad conſules, ut Romam uenirent, pecuniam de ſanctiore ærario auferrent, ſtatim exirent urbe relicta. redeant, quo præſidio? deinde exeant, quis ſinat? cõſul ei reſcripſit, ut prius ipſe in Picenum. at illud totum erat amiſſum: ſciebat nemo, præter me ex litteris Dolabellæ. mihi dubium non erat, quin ille iam iamq; foret in Appulia, Cneus noſter in naui. ego quid agam? σκέμμα magnum, neque mehercule mihi quidem ullum, niſi omnia eſſent acta turpiſſime: neque ego ullius conſilij particeps. ſed tamen, quod me deceat. ipſe me Cæſar ad pacem hortatur. ſed antiquiores litteræ, quàm ruere cœpit. Dolabella, Cœlius, me illi ualde ſatisfacere. mira me ἀπορία torquet. iuua me conſilio, ſi potes: & tamen iſta, quantum potes, prouide. nihil habeo, tanta rerum perturbatione, quod ſcribam. tuas litteras expecto. Vale.

CICERO ATTICO S. 21.

PEDEM in Italia uideo nullum eſſe, qui non in iſtius poteſtate ſit. De Pompeio ſcio nihil; eumq;, niſi in nauim ſe contulerit, exceptum iri puto. ò celeritatem incredibilem, huius autem noſtri: ſed non poſſum ſine dolore accuſare eum, de quo angor, & crucior. Tu cædem non ſine cauſſa times: non quo minus quidquam Cæſari expediat ad diuturnitatem uictoriæ, & dominationis: ſed uideo, quorum arbitrio ſit acturus. recte ſit. cenſeo cedendum de oppidis his. egeo conſilij. quod optimum factu uidebitur, facies. cum Philotimo loquere:

quere: atque adeo Terentiam habebis idibus. ego quid agam? quà aut terra, aut mari perſequar eum, qui ubi ſit, neſcio? etſi terra quidem qui poſſum? mari, quò? tradam igitur iſti me? fac poſſe tuto: multi enim hortantur: num etiam honeſte? nullo modo quidem. à te petam conſilium, ut ſoleo. explicari res non poteſt: ſed tamen, ſi quid in mentem uenit, uelim ſcribas, & ipſe quid ſis acturus.

CICERO ATTICO S. 22

V. id. Febr. *ueſperi è* Philotimo *litteras accepi;* Domitium *exercitum firmum habere; cohortes ex* Piceno, Lentulo, *&* Termo *ducentibus, cum* Domitij *exercitu coniunctas eſſe;* Cæſarem *intercludi poſſe, eumq́; id timere; bonorum animos recreatos* Romæ, *improbos quaſi perculſos. hæc, metuo equidem, ne ſint inſomnia: ſed tamen* M'. Lepidum, L. Torquatum, C. Caſſium *trib. pl. (ij enim ſunt nobiſcum, id eſt, in* Formiano) Philotimi *litteræ ad uitam reuocarunt. ego autem illa metuo ne ueriora ſint, nos omnes pene iam captos eſſe,* Pompeium Italia *cedere. quem quidem (ò rem acerbam) perſequi* Cæſar *dicitur. perſequi* Cæſar Pompeium*? quid? ut interficiat? ò me miſerum: & non omnes noſtra corpora opponimus? in quo tu quoque ingemiſcis. ſed quid faciamus? uicti, oppreſſi, capti plane ſumus. ego tamen,* Philotimi *litteris lectis, mutaui conſilium de mulieribus: quas, ut ſcripſeram ad te,* Romam *remittebam: ſed mihi uenit in mentem, multum fore ſermonem, me*

iudicium

iudicium iam de cauſſa publica feciſſe: qua deſperata, quaſi hunc gradum mei reditus eſſe, quòd mulieres reuertiſſent. De me autem ipſo tibi aſſentior, ne me dem incertæ, & periculoſæ fugæ; cum reip. nihil proſim, nihil Pompeio; pro quo emori cum pie poſſum, tum libenter. manebo igitur: etſi uiuere. Quod quæris, hic quid agatur: tota Capua, & omnis hic delectus iacet: deſperata res eſt: in fuga omnes ſunt; niſi quid eiuſmodi fuerit, ut Pompeius iſtas Domitij copias cum ſuis coniungat. ſed uidebamur omnia biduo, triduo ue ſcituri. Cæſaris litterarum exemplum tibi miſi: rogaras enim. cui nos ualde ſatisfacere, multi ad me ſcripſerunt. quod patior facile; dum, ut adhuc, nihil faciam turpiter. Vale.

CICERO ATTICO S. 23

PHILOTIMI litteræ me quidem non nimis, ſed eos, qui in his locis erant, admodum delectarunt. ecce poſtridie Caſſii litteræ Capua à Lucretio, familiari eius, Nigidium à Domitio Capuam ueniſſe; eum dicere, Vibullium cum paucis militibus è Piceno currere ad Cneum, confeſtim ſequi Cæſarem, Domitium non habere militum uim. idem ſcripſit, conſules Capua diſceſſiſſe. non dubito, quin Cneus in fuga ſit. modo effugiat. à conſilio fugiendi, ut tu cenſes, abſum. Vale.

CICERO ATTICO S. 24

CVM dediſſem ad te litteras triſtes & metuo ne ueras, de Lucretij ad Caſſium litteris Capua miſſis; Cephalio

phalio uenit à uobis, attulit etiam à te litteras hilariores, nec tamen firmas, ut ſoles. omnia facilius credere poſſum, quàm quod ſcribitis, Pompeium exercitum habere. nemo huc ita affert; omniaq́; , quæ nolim. rem miſeram. malas cauſſas ſemper obtinuit, in optima concidit. quid dicam, niſi, illud eum ſciſſe; neque enim erat difficile: hoc neſciſſe; erat enim ars difficilis, recte remp. regere. ſed iam iamq́; omnia ſciemus, & ſcribemus ad te ſtatim. Vale.

CICERO ATTICO S. 25

NON *uenit idem uſu mihi, quod tu tibi ſcribis:* Quoties *exorior. ego enim nunc paulum exorior, & maxime quidem his litteris, quæ* Roma *afferuntur,* de Domitio, de Picentium *cohortibus. omnia erant facta hoc biduo lætiora: itaque fuga, quæ parabatur, repreſſa eſt.* Cæſaris *interdicta,* Si *te ſecundo lumine hic offendero, reſpuuntur. bona de* Domitio, *præclara de* Afranio *fama eſt.* Quod *me amiciſſime admones, ut me integrum, quoad poſſim, ſeruem; gratum eſt.* Quod *addis, ne propenſior ad turpem cauſſam uidear: certe uideri poſſum. ego me ducem in ciuili bello, quoad de pace ageretur, negaui eſſe: non quin rectum eſſet: ſed quia, quod multo rectius fuit, id mihi fraudem tulit. plane eum, cui* Cneus *noſter alterum conſulatum deferret, & triumphum, at quibus uerbis? pro ſuis geſtis ampliſſimis, inimicum habere nolueram. ego ſcio, & quem metuam, & quam ob rem. ſin erit bellum, ut uideo fore: partes meæ non deſiderabuntur.* De H-S XX Terentia *tibi reſcripſit.* Dionyſio, *dum exiſtimabam uagos nos fo*

Q re,

re, nolui moleſtus eſſe. tibi autem, crebro ad me ſcribenti de eius officio, nihil reſcripſi; quòd diem ex die expectabam, ut ſtatuerem, quid eſſet faciundum. nunc, ut uideo, pueri certe in Formiano uidentur hiematuri: num & ego, neſcio. ſi enim erit bellum, cum Pompeio eſſe conſtitui. quod habebo certi, faciam, ut ſcias. ego bellum fœdiſſimum futurum puto; niſi qui, ut tu ſcis, Parthicus caſus extiterit. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VIII.

CICERO ATTICO S.

CVM ad te litteras dediſsē, redditæ mihi litteræ ſunt à Pompeio. cetera de rebus in Piceno geſtis, quæ ad ſe Vibullius ſcripſiſſet, de delectu Domitij; quæ ſunt nobis nota, nec tam læta erant in his litteris, quàm ad me Philotimus ſcripſerat: (ipſam tibi epiſtolam miſiſſem; ſed ſubito fratris puer proficiſcebatur: cras igitur mittam) ſed in ea Pompeij epiſtola erat in extremo, ipſius manu: Tu, cenſeo, Luceriam uenias: nuſquam eris tutius. Id ego in eam partem accepi, hæc oppida, atque oram maritimam illum pro derelicto habere: nec ſum miratus, eum, qui caput ipſum reliquiſſet, reliquis membris non parcere. ei ſtatim reſcripſi, hominemq; certum miſi de comitibus meis, non me quærere, ubi tutiſſimo eſſem: ſi me uellet ſua,

aut reip. cauſſa Luceriam *uenire, ſtatim eſſe uenturum: hortatusq́; ſum, ut oram maritimam retineret, ſi rem frumentariam ſibi ex prouincijs ſuppeditari uellet. hæc me fruſtra ſcribere uidebam: ſed uti in urbe retinenda tunc, ſic nunc in* Italia *non relinquenda teſtificabar ſententiam meam. ſic enim parari uideo, ut* Luceriam *omnes copiæ contrahantur: & ne is quidem locus ſtabilis: ſed ex eo ipſo, ſi urgeamur, paretur fuga. quo minus mirere, ſi inuitus in eam cauſſam deſcendo, in qua neque pacis, neque uictoriæ ratio quæſita ſit unquam, ſemper flagitioſæ, & calamitoſæ fugæ. eundum; ut, quemcunque fors tulerit, caſum ſubeam potius cum ijs, qui dicuntur eſſe boni, quàm uidear à bonis diſſentire. etſi propediem uideo bonorum, id eſt lautorum, & locupletum, urbem refertam fore; municipijs uero his relictis, refertiſſimam. quo ego in numero eſſem, ſi hos lictores moleſtiſſimos non haberem: nec* M'. Lepidi, L. Volcatij, Ser. Sulpicij *comitum pœniteret: quorum nemo nec ſtultior eſt, quàm* L. Domitius; *nec inconſtantior, quàm* App. Claudius. *unus* Pompeius *me mouet, beneficio, non auctoritate. quam enim ille habeat auctoritatem in hac cauſſa, qui, cum omnes* Cæſarem *metuebamus, ipſe eum diligebat? poſtquam uero ipſe metuere cœpit, putat omnes hoſtes illi oportere eſſe. ibimus tamen* Luceriam: *nec eum fortaſſe delectabit noſter aduentus. diſſimulare enim non potero, mihi, quæ adhuc acta ſunt, diſplicere. ego, ſi ſomnum capere poſſem, tam longis te epiſtolis non obtunderem. tu, ſi tibi eadem cauſſa eſt, me remunerere ſane uelim.* Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI uero omnia grata; & quòd ſcripſiſti ad me, quæ audieras; & quòd non credidiſti, quæ digna diligentia mea non eſſent; & quòd monuiſti, quod ſentiebas. Ego ad Cæſarem unas Capua litteras dedi, quibus ad ea reſcripſi, quæ mecum ille de gladiatoribus ſuis egerat, breues, ſed beneuolentiam ſignificantes, non modo ſine contumelia, ſed etiam cum maxima laude Pompeij. id enim illa ſententia poſtulabat, qua illum ad concordiam hortabar. eas ſi quò ille miſit, in publico proponat uelim. alteras eodem die dedi, quo has ad te. non potui non dare, cum & ipſe ad me ſcripſiſſet, & Balbus. earum exemplum ad te miſi. nihil arbitror fore, quod reprehendas. ſi qua erunt, doce me. quo modo enim effugere poſſum? nihil, inquies, omnino ſcripſeris. qui magis effugias eos, qui uolent fingere? ueruntamen ita faciam: quoad fieri poterit. Nam quòd me hortaris ad memoriam factorum, dictorum, ſcriptorum etiam meorum: facis amice tu quidem, mihiq; gratiſſimum: ſed mihi uideris aliud tu honeſtum, meq; dignum in hac cauſſa iudicare, atque ego exiſtimem. mihi enim nihil ulla in gente unquam ab ullo auctore reip. ac duce turpius factum eſſe uidetur, quàm à noſtro amico factum eſt. cuius ego uicem doleo, qui urbem reliquit, id eſt patriam; pro qua, & in qua mori præclarũ fuit. ignorare mihi uideris, hæc quanta ſit clades. es enim etiam nunc domi tuæ: ſed, inuitis perditiſſimis hominibus, eſſe diutius non potes. hoc miſerius, hoc turpius quidquam? uagamur egentes, cum coniugibus, et liberis.

*beris. in unius hominis quotannis periculoſe ægrotantis anima poſitas omnes noſtras ſpes habemus, non expulſi, ſed euocati è patria, quam non ſeruandam ad reditum noſtrum, ſed diripiendam, inflammandamq́; reliquimus. ita multi nobiſcum ſunt, non in ſuburbanis, non in hortis, non in ipſa. & ſi non ſunt, non erunt. nos interea, ne Capuæ quidem, ſed Luceriæ. & oram quidem maritimam iam relinquemus. Afranium expectabimus, & Petreium. nam in Labieno parum eſt dignitatis. hic tu in me * illud deſideras. nihil de me dico: alij uiderint. hic quidem quæ eſt * domi ue- ſtræ eſtis, & eritis omnes boni. quis tum ſe mihi non oſtendit? quis nunc adeſt hoc bello? ſic enim iam appellandum eſt. Vibullij res geſtæ ſunt adhuc maximæ. id ex Pompeij litteris cognoſces. in quibus animaduertito illum locum, ubi erit διπλῆ. uidebis, de Cneo noſtro ipſe Vibullius quid exiſtimet. quò igitur hæc ſpectat oratio? ego pro Pompeio libenter emori poſſum. facio pluris omnium hominum neminem. ſed non ita non meo iudicio ſpem de ſalute reip. ſignificas enim aliquanto ſecus, quàm ſolebas: ut etiam, Italia ſi ille cedat, putes cedendum: quod ego nec reip. puto eſſe utile, nec liberis meis: præterea neque rectum, neque honeſtum. ſed cur? poteris ne uidere tyrannũ? quaſi interſit, audiam, an uideã: aut locupletior mihi ſit quærendus auctor, quàm Socrates, qui, cum triginta tyranni eſſent, pedem porta non extulit. eſt mihi præterea præcipua cauſſa manẽdi: de qua utinam aliquando tecum loquar. Ego XIII. Kal. cum eadem lucerna hanc epiſtolam ſcripſiſſem, qua inflammaram tuam, Formijs ad Pompeium, ſi de pace ageretur,*

 profe-

profecturus eram: ſi de bello, uidero. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

MAXIMIS, *& miſerrimis rebus perturbatus, cum coram tecum mihi poteſtas deliberandi non eſſet, uti tamen tuo conſilio uolui. deliberatio autem omnis hæc eſt: ſi* Pompeius *Italia cedat, quod eum facturum eſſe ſuſpicor, quid mihi agendum putes. & quo facilius conſilium dare poſſis; quid in utranque partem mihi in mẽtem ueniat, explicabo breui.* Cum *merita* Pompeij *ſumma erga ſalutem meam, familiaritasq́;, quæ mihi cum eo eſt, tum ipſa reip.. cauſſa me adducit, ut mihi uel conſilium meum cum illius cõſilio, uel fortuna coniungenda eſſe uideatur.* Accedit illud*: ſi maneo, & illum comitatum optimorum & clariſſimorum ciuium deſero; cadendum eſt in unius poteſtatem. qui etſi multis rebus ſignificat ſe nobis eſſe amicum; &, ut eſſet, à me eſt (tute ſcis) propter ſuſpicionem huius impendentis tempeſtatis multo ante prouiſum: tamen utrunque conſiderandum eſt, & quanta ei fides ſit habenda; &, ſi maxime exploratum ſit, eum nobis amicum fore, ſit ne uiri fortis, & boni ciuis eſſe in ea urbe, in qua cum ſummis honoribus, imperijsq́; uſus ſit, res maximas geſſerit, ſacerdotio ſit ampliſſimo præditus, non futurus ſit ſui iuris, ſubeundumq́; periculum ſit cum aliquo forte dedecore, ſi quando* Pompeius *remp. recuperarit.* In *hac parte hæc ſunt. uide nunc, quæ ſint in altera.* Nihil *actum eſt à* Pompeio *noſtro ſapienter, nihil fortiter; adde etiam, nihil niſi contra conſilium auctoritatemq́; meam. omitto illa uetera, quòd iſtum*

in

in remp. ille aluit, auxit, armauit: ille legibus per uim, & contra auſpicia ferendis auctor: ille Galliæ *ulterioris adiunctor: ille gener: ille in adoptando* P. Clodio *augur: ille reſtituendi mei, quàm retinendi, ſtudioſior: ille prouinciæ propagator: ille abſentis in omnibus adiutor: idem etiam tertio conſulatu, poſtquam eſſe defenſor reip. cœpit, contendit, ut decem tribuni pl. ferrent, ut abſentis ratio haberetur. quod idem ipſe ſanxit lege quadam ſua;* Marcoq; Marcello *conſuli, finienti prouincias* Gallias Kal. Mart. *reſtitit.* Sed *ut hæc omittam, quid fœdius, quid perturbatius hoc ab urbe diſceſſu, ſiue potius turpiſſima fuga? quæ conditio non accipienda fuit potius, quàm relinquenda patria? malæ conditiones erãt, fateor: ſed nunquid hoc peius? at recuperabit remp. quando? aut quid ad eam ſpem eſt parati? non ager* Picenus *amiſſus? non patefactũ iter ad urbem? non pecunia omnis & publica, & priuata aduerſario tradita? denique nulla cauſſa, nullæ uires, nulla ſedes, quò concurrãt, qui remp. defenſam uelint.* Appulia *delecta eſt, inaniſſima pars* Italiæ, *& ab impetu huius belli remotiſſima. fuga, & maritima opportunitas uiſa quæri deſperatione. inuite cepi* Capuã; *non quò munus illud defugerem; ſed ſine cauſſa, in qua nullus eſſet ordinum, nullus apertus priuatorum dolor, bonorum autem eſſet aliquis, ſed habes, ut ſolet; &, ut ipſe ſenſiſſem, multitudo, & infimus quiſque propenſus in alteram partem; multi mutationis rerum cupidi. dixi ipſi, me nihil ſuſcepturũ ſine præſidio, & ſine pecunia: itaque habui nihil omnino negocij: quòd ab initio uidi, nihil quæri præter fugã.* Eũ *ſi nunc ſequor, quonam? cum illo non. ad quẽ cũ eſſem pro-*

fectus, cognoui in ijs locis eſſe Cæſarem, ut tuto Luceriam uenire non poſſem. infero mari nobis, incerto, curſu, hieme maxima nauigandum eſt. Age iam, cum fratre, an ſine? cum filio, an quo modo? in utraque enim re ſumma difficultas erit, ſummus animi dolor. Qui autem impetus illius erit in nos abſentes, fortunaſq; noſtras? acrior, quàm in ceterorum; quòd putabit fortaſſe in nobis uiolandis aliquid ſe habere populare. Age iam has compedes, faſces inquam hos laureatos efferre ex Italia, quàm moleſtum eſt? Qui autem locus erit nobis tutus, (ut iã placatis utamur fluctibus) ante, quàm ad illum uenerimus? quà autem, aut quò, nihil ſcimus. At ſi reſtitero, & fuerit nobis in hac parte locus: idem fecero, quod in Cinnæ dominatione Philippus, quod L. Flaccus, quod Q. Mucius; quoquo modo ea res huic quidem cecidit: qui tamen ita dicere ſolebat, ſe id fore uidere, quod factum eſt; ſed hoc malle, quàm armatum ad patriæ mœnia accedere. aliter Thraſybulus, & fortaſſe melius. ſed eſt certa quædam illa Mucij ratio, atque ſententia; eſt illa etiam Philippi; &, cum ſit neceſſe, ſeruire tempori; & non amittere tempus, cum ſit datum. ſed in hoc ipſo habent tamen ijdem faſces moleſtiam. ſit enim nobis amicus, quod incertum eſt; ſed ſit: deferet triumphum. non accipere ne periculoſum ſit, an accipere inuidioſum ad bonos? ò rem, inquis, difficilem, & inexplicabilem. atqui explicanda eſt: qui enim fieri poteſt? ac ne me exiſtimaris ad manendum eſſe propenſiorem, quòd plura in ea parte uerba fecerim. poteſt fieri, quod fit in multis quæſtionibus, ut res uerboſior hæc fuerit, illa uerior. quamobrem, ut maxima de re æquo animo deliberanti,

liberanti, ita mihi des conſilium uelim. nauis & in Caieta eſt parata nobis, & Brundusij. ſed ecce nuncij, ſcribente me hæc ipſa noctu in Caleno, ecce litteræ, Cæſarē ad Corſinium, Domitium Corſinij cum firmo exercitu, & pugnare cupiente. non puto etiam hoc Cneum noſtrū commiſſurum, ut Domitium relinquat. etſi Brunduſium Scipionem cum cohortibus duabus præmiſerat. legionem à Fauſto conſcriptam, in Siciliam ſibi placere à conſule duci, ſcripſerat ad conſules. ſed turpe Domitium erit deſerere implorantem eius auxilium. eſt quædam ſpes mihi quidem non magna, ſed in his locis firma, Afranium in Pyreneo cum Trebonio pugnaſſe, pulſum Trebonium, etiam Fabium tuum tranſiſſe cum cohortibus: ſummum autem, Afranium cum magnis copijs aduentare. id ſi eſt, in Italia fortaſſe manebitur. ego autem, cum eſſet incertum iter Cæſaris, quòd uel ad Capuam, uel ad Luceriam iturus putabatur, Leptam ad Pompeium miſi, & litteras; ipſe, ne quò inciderem, reuerti Formias. Hæc te ſcire uolui, ſcripſiq; ſedatiore animo, quàm proxime ſcripſeram, nullum meum iudicium interponens, ſed exquirens tuum. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

DIONYSIVS *quidem tuus potius, quàm noſter, cuius ego cum ſatis cognoſſem mores, tuo tamen potius ſtabam iudicio, quàm meo, ne tuum quidem teſtimonium, quod ei ſæpe apud me dederas, ueritus, ſuperbū ſe præbuit in fortuna, quam putauit noſtram fore: cuius fortunæ nos, quantū humano conſilio effici poterit, mo-*

tum

tum ratione quadam gubernabimus. cui qui noſter ho=nos, quod obſequium, quæ etiam ad ceteros contempti cuiuſdam hominis commendatio defuit? ut meum iu=dicium reprehendi à Quincto fratre, uulgoq; ab omni=bus mallem, quàm illum non efferre laudibus; Cice=ronesq; noſtros meo potius labore ſubdoceri, quàm me alium ijs magiſtrum quærere. ad quem ego quas litte=ras, dij immortales, miſeram, quantum honoris ſignificã=tes, quantum amoris. Dicæarchum mehercule, aut Ari=ſtoxenum diceres accerſi, non unum omnium loquaciſſi=mum, & minime aptum ad docendum. ſed eſt memo=ria bona. me dicet eſſe meliore. quibus litteris ita reſpon=dit, ut ego nemini, cuius cauſſam non reciperem. ſem=per enim, ſi potero, ſi ante ſuſcepta cauſſa non impediar. nunquam reo cuiquam, tam humili, tam ſordido, tam nocenti, tam alieno, tam præciſe negaui, quàm hic mihi. plane ſine ulla exceptione præcidit. nihil cogno=ui ingratius. in quo uitio nihil mali non ineſt. ſed de hoc nimis multa. Ego nauem paraui: tuas litteras tamen expecto; ut ſciam, quid reſpondeant conſultationi meæ. Sulmone C. Atium Pelignum aperuiſſe Antonio por=tas, cum eſſent cohortes quinque; Q. Lucretium in=de effugiſſe ſcis, Cneum ire Brunduſium deſertum. con=fecta res eſt. Vale.

CICERO ATTICO S.

CVM ante lucem VIII. Kal. ad te litteras dediſ=ſem, ueſperi ad nos eodẽ die uenit ipſe Dionyſius, aucto=ritate tua permotus, ut ſuſpicor. quid enim putẽ aliud? etſi ſolet, cum aliquid furioſe fecit, pœnitere. nun=

quam

quam autem certior fuit, quàm in hoc negocio. nam quod ad te non ſcripſeram, poſtea audiui, à tertio milliario tum eum iſſe πολλὰ μάτην ΚΑΕΡΕCCINE-CHE ῥαθυμεῖν δῆτα. multa, inquam, mala cum dixiſſet, ſuo capiti, ut aiunt. ſed meam manſuetudinem. conieceram in faſciculũ una cũ tuà uenientẽ ad illũ epiſtolã: hanc ad me referri uolo: nec ullam ob aliam cauſſam Pollicem ſeruum à pedibus meum Romam miſi. eo autem ad te ſcripſi, ut, ſi tibi forte reddita eſſet, mihi curares referendam; ne in illius manus perueniret. Noui ſi quid eſſet, ſcripſiſſem. pendeo animi expectatione Corfinienſi; in qua de ſalute reip. decernitur. Tu faſciculum, qui eſt M. Curio inſcriptus, uelim cures ad eũ perferendum: Tironemq; Curio commendes; ut ei, ut petijt, ſi quid opus erit, in ſumptum eroget. Vale. *

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA iam epiſtola, quam de nocte daturus eram, ſicut dedi, (nam eam ueſperi ſcripſeram) C. Soſius prætor in Formianum uenit ad M'. Lepidum, uicinum noſtrum, cuius quæſtor fuit; Pompeij litterarum ad conſulem exemplum attulit. Litteræ mihi à L. Domitio ad VIII. Kal. Mart. allatæ ſunt. earum exemplum infra ſcripſi. nunc, ut ego non ſcribam, tua ſponte te intelligere ſcio, quanti reip. interſit, omnes copias in unum locum primo quoque tempore conuenire. tu, ſi tibi uidebitur, dabis operam, quamprimum ad nos uenias. præſidij Capuæ, quantum conſtitueris eſſe ſatis, relinquas. Vale. deinde ſuppoſuit exemplum epiſtolæ Domitij, quod ego ad te pridie miſeram. Dij immortales,

immortales, qui me horror perfudit. quàm ſum ſolicitus, quidnam futurum ſit. hoc tamen ſpero, magnum nomen imperatoris fore, magnum in aduentu terrorem. ſpero etiam, quoniam adhuc nihil nobis obfuit, nihil mutaſſe, nec terentia[illegible] quod cum fortiter, & diligenter, tum e tiam mehercule: modo enim audiui, quartanam à te diſceſſiſſe. moriar, ſi magis gauderem, ſi id mihi accidiſſet. Pilie dic, non eſſe æquum, eam diutius habere, nec id eſſe ueſtræ concordiæ. Tironem noſtrum ab altera relictum audio. ſed eum uideo in ſumptum ab alijs mutuatum. ego autem Curium noſtrum, ſi quid opus eſſet, rogaram. malo Tironis uerecundiam in culpa eſſe, quàm illiberalitatem Curij. Vale.

CICERO ATTICO S.

VNVM *etiam reſtat amico noſtro ad omne dedecus, ut Domitio non ſubueniat. at nemo dubitat, quin ſubſidio uenturus ſit: ego non puto. deſeret igitur talem ciuem, & eos, quos una ſcis eſſe? cum habeat preſertim & ipſe cohortes XXX? niſi me omnia fallunt, deſeret. incredibiliter pertimuit. nihil ſpectat, niſi fugam: cui tu (uideo enim, quid ſentias) me comitem putas debere eſſe. ego uero, quem fugiam, habeo: quem ſequar, non habeo. quod enim tu mecum laudas, & memorandum dicis, malle quòd dixerim me cum Pompeio uinci, quàm cum iſtis uincere: ego uero malo, ſed cum illo Pompeio, qui tum erat, aut qui mihi eſſe uidebatur: cum hoc uero, qui ante fugit, quàm ſcit, aut quem fugiat, aut quò, qui noſtra tradidit, qui patriam reliquit, Italiam relinquit, ſi malui, contigit;*

uictus

uictus ſum: quod ſupereſt, nec iſta uidere poſſum, quæ, nunquam timui, ne uiderem; nec mehercule iſtum, propter quem mihi non modo meis, ſed memet ipſo carendũ eſt. Ad Philotimum *ſcripſi de uiatico, ſiue à* Moneta, *nemo enim ſoluit; ſiue ab* Oppijs, *tuis contubernalibus. cetera appoſita tibi mandabo.* Vale.

CICERO ATTICO S.

O' REM *turpem, & ea re miſeram. ſic enim ſentio, id demum, aut potius id ſolum eſſe miſerum, quod turpe ſit. aluerat* Cæſarem: *eundem repente timere cœperat: conditionem pacis nullam probarat: nihil ad bellum pararat: urbem reliquerat:* Picenum *amiſerat culpa: in* [illegible]*liam ſe compegerat: ibat in* Græciam: *omnes nos* ἀπροσφωνήτους, *expertes ſui tanti, tam inuſitati conſilij relinquebat. ecce ſubito litteræ* Domitij *ad illum, ipſius ad conſules. fulſiſſe mihi uidebatur* τὸ καλὸν *ad oculos eius, et exclamaſſe ille uir, qui eſſe debuit,*

Πρὸς ταῦθ᾽ ὅ, τι χρὴ, καὶ παλαμάσθων,
Καὶ πάντ᾽ ἐπ᾽ ἐμοὶ τεκταινέσθων.
Τὸ γὰρ εὖ, μετ᾽ ἐμοῦ.

at ille tibi, πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ *dicens, pergit* Brundusium. Domitium *autem aiunt, re audita, & eos, qui una eſſent, ſe tradidiſſe. ò rem lugubrem: itaque intercludor dolore, quo ad te plura non ſcribam. tuas litteras expecto.* Vale.

CICERO ATTICO. S.

EPISTOLAM *meam quòd peruulgatam ſcribis eſſe, non fero moleſte: quin etiam ipſe multis dedi deſcribendam. ea enim & acciderũt iam, et impendent, ut te*

ſtatum

ſtatum eſſe uelim, de pace quid cenſuerim. cum autem ad eam hortarer, eum preſertim hominem, non uidebar ullo modo facilius moturus, quàm ſi id, ad quod eum hortarer, conuenire eius ſapientiæ dicerē. eam ſi admirabilem dixi, cum eū ad ſalutem patriæ hortabar; nō ſum ueritus, ne uiderer aſſentari; cui tali in re libēter me ad pedes abieciſſem. quà autē eſt, ALIQVID IMPERTIAS TEMPORIS; non eſt de pace, ſed de me ipſo, et de meo officio ut aliquid cogitet. nam quod teſtificor, me expertē belli fuiſſe; etſi id re perſpectū eſt, tamen eo ſcripſi, quo in ſuadendo plus auctoritatis haberem. eodemq; pertinet, quòd cauſſam eius probo. ſed quid hæc nunc? utinam aliquid profectum eſſet: næ ego iſtas litteras in concione recitari uelim: ſiquidem ille ipſe ad eundem in publico propoſuit epiſtolā illā, in qua ēſt, PRO TVIS REBVS GESTIS AMPLISSIMIS. amplioribus ne, quàm ſuis, quàm Africani? ita tempus ferebat: ſiquidem etiam uos duo tales ad quintum milliarium. quid, nunc ipſum, unde ſe recipienti, quid agenti, quid acturo? quanto autem ferocius ille cauſſæ ſuæ confidet, cum uos, cum ueſtri ſimiles non modo frequentes, ſed læto uultu gratulantes uiderit? num igitur peccamus? minime uos quidem: ſed tamen ſigna conturbantur, quibus uoluntas à ſimulatione diſtingui poſſet. Quæ uero S. C. uideo? ſed apertius, quàm propoſuerā. Ego Arpini uolo eſſe prid. Kal. deinde circum uillulas noſtras errare, quas uiſurum me poſtea deſperaui. Εὐγενῆ tua conſilia, & tamen pro temporibus non incauta, mihi ualde probātur. Lepido quidē (nā fere συνδιημερεύομεν: quod gratiſſimum illi eſt) nunquam

quam placuit ex Italia exire, Tullo multo minus. crebro enim illius litteræ ab alijs ad nos commeant: ſed me illorum ſententiæ minus mouebant. minus multa dederant illi reip. pignora. tua mehercule auctoritas uehementer mouet. affert enim & reliqui temporis recuperandi rationem, & præſentis tuendi. ſed, obſecro te, quid hoc miſerius, quàm alterum plauſus in fœdiſſima cauſſa quærere, alterum offenſiones in optima? alterum exiſtimari conſeruatorem inimicorum, alterum deſertorem amicorum? & mehercule quamuis amemus Cneum noſtrum; ut & facimus, & debemus: tamen hoc, quòd talibus uiris non ſubuenit, laudare non poſſum. nam ſiue timuit; quid ignauius? ſiue, ut quidam putant, meliorem ſuam cauſſam illorum cæde fore putauit; quid iniuſtius? ſed hæc omittamus: augemus enim dolorem retractando. VI. Kal. ueſperi Balbus minor ad me uenit, occulta uia currens ad Lentulum cos. miſſu Cæſaris, cum litteris, cum mandatis, cum promiſſione prouinciæ, Romam ut redeat. cui perſuaderi poſſe non arbitror, niſi erit conuentus. idem aiebat, nihil malle Cæſarem, quàm ut Pompeium aſſequeretur. id credo: ut rediret in gratiam, id non credo: & metuo, ne omnis hæc clementia ad unam illam crudelitatem colligatur. Balbus quidem maior ad me ſcribit, nihil malle Cæſarem, quàm principe Pompeio ſine metu uiuere. tu puto hæc credis. ſed, cum hæc ſcribebam V. Kal. Pompeius iam Brunduſium poterat ueniſſe: expeditus enim anteceſſerat legiones Luceria. ſed hoc τέρας horribili uigilantia, celeritate, diligentia eſt. plane, quid futurum ſit, neſcio. vale.

CIC.

CICERO ATTICO S. 10

DIONYSIVS *cum ad me præter opinionem meam ueniſſet, locutus ſum cum eo liberaliſſime: tempora expoſui: rogaui, ut diceret, quid haberet in animo. me nihil ab ipſo inuito contendere. reſpondit: ſe, quod in nummis haberet, neſcire quo loci eſſet: alios non ſoluere, aliorum diem nondum eſſe. dixit etiam alia quædam de ſeruulis ſuis, quare nobiſcum eſſe non poſſet. morem geſſi: dimiſi à me, ut magiſtrum* Ciceronum, *non libenter; ut hominem ingratum, non inuitus. uolui te ſcire, quid ego de eius facto iudicarem.* Vale.

CICERO ATTICO S. 11

QVOD *me magno animi motu perturbatum putas; ſum equidem, ſed non tam magno, quàm tibi fortaſſe uideor. leuatur enim omnis cura, cum aut conſiſtit conſilium, aut cogitando nihil explicatur. lamentari autem licet: illud tamen totos dies: ſed uereor, ne, nihil cum proficiam, etiam dedecori ſim ſtudijs, ac litteris noſtris. conſumo igitur omne tempus, conſiderans, quanta uis ſit illius uiri, quem noſtris libris ſatis diligenter, ut tibi quidem uidetur, expreſſimus. tenes ne igitur, moderatorem illum reip. quò referre uelimus omnia? nam ſic quinto, ut opinor, in libro loquitur* Scipio. VT *enim gubernatori curſus ſecundus, medico ſalus, imperatori uictoria, ſic huic moderatori reip. beata ciuium uita propoſita eſt, ut opibus firma, copijs locuples, gloria ampla, uirtute honeſta ſit. huius enim operis, maximi inter homines, atque optimi, illum eſſe effectorem uolo.*

Hoc Cneus noſter cum antea nunquam, tum in hac cauſſa minime cogitauit. dominatio quæſita ab utroque eſt, non id actum, beata, & honeſta ciuitas ut eſſet. nec uero ille urbem reliquit, quòd eam tueri non poſſet; nec Italiam, quòd ea pelleretur: ſed hoc à primo cogitauit, omnes terras, omnia maria mouere, reges barbaros incitare, gentes feras armatas in Italiam adducere, exercitus conficere maximos. genus illud Sullani regni iampridem appetitur, multis, qui una ſunt, cupientibus. an cenſes, nihil inter eos conuenire? nullam pactionem fieri potuiſſe? hodie poteſt. ſed neutri σκοπὸς eſt ille, ut nos beati ſimus. uterque regnare uult. Hæc, à te inuitatus, breuiter expoſui. uoluiſti enim me, quid de his malis ſentirem, oſtendere. προθεσπίζω igitur noſter Attice, non ariolans, ut illa, cui nemo credidit, ſed coniectura proſpiciens. Iamq; mari magno. non multo inquam ſecus poſſum uaticinari: tanta malorum impendet ἰλιάς. atque hoc noſtra grauior eſt cauſſa, qui domi ſumus, quàm illorum, qui una tranſierunt, quòd illi quidē alterum metuunt, nos utrunque. cur igitur, inquis, remanſimus? uel tibi paruimus, uel non occurrimus, uel hoc fuit rectius. conculcari, inquam, miſerā Italiā uidebis proxima æſtate ab utriuſque mancipijs ex omni genere collectis. nec tam proſcriptio pertimeſcenda, quæ Luceriæ multis ſermonibus denunciata eſt, quàm uniuerſe interitus: tantas in confligendo utriuſque uires uideo futuras. Habes coniecturā meam. tu autem conſolationis fortaſſe aliquid expectaſti: nihil inuenio. nihil fieri poteſt miſerius, nihil perditius, nihil fœdius. Quod quæris, quid Cæſar ad me ſcripſerit: quod ſæpe: gratiſſimum

ſibi eſſe, quòd quierim: oratq́;, in eo ut perſeuerem. Bal*bus minor hæc eadem mandata. iter autem eius erat ad* Lentulum cos. *cum litteris* Cæſaris, *præmiorumq́; promiſſis, ſi* Romam *reuertiſſet. uerum, cum habeo rationem dierum, ante puto tranſmiſſurum, quàm potuerit conueniri.* Epiſtolarum Pompeij *duarum, quas ad me miſit, negligentiam, meamq́; in reſcribendo diligentiam uolui tibi notam eſſe. earum exempla ad te miſi.* Cæſaris *hic per* Appuliam *ad* Brunduſium *curſus quid efficiat, expecto. utinam aliquid ſimile* Parthicis *rebus: ſimul aliquid audiero, ſcribam ad te. tu ad me uelim bonorum ſermones.* Romæ *frequentes eſſe dicuntur. ſcio equidem te in publicum non prodire: ſed tamen, audire te multa, neceſſe eſt.* Memini *tibi librum afferri, à* Demetrio Magnete *ad te miſſum* τ περὶ ὁμονοίας. *eum mihi uelim mittas. uides, quam cauſſam mediter.* Vale.

Cn. Pompeius *pro cos.* M. Ciceroni *imp.* S. 12

Q. Fabius *ad me uenit ad* IIII. *id.* Febr. *is nunciat* L. Domitium *cum ſuis cohortibus* XI. *&* cohortibus XIIII. *quas* Vibullius *adduxit, ad me iter habere: habuiſſe in animo proficiſci* Corfinio: *& ad* V. *id.* Febr. C. Hirrum *cum* V. *cohortibus ſubſequi. cenſeo, ad nos* Luceriam *uenias: nam te hic tutiſſime puto fore.* Vale.

Cicero *imp.* Cn. Pompeio *pro cos.* S. 13

AD XV. Cal. Mart. Formijs *accepi tuas litteras: ex quibus ea, quæ in agro* Piceno *geſta erant, cognoui com-*

modiora

modiora eſſe multo, quàm ut erat nobis nunciatum Vibulliúq; uirtutem, induſtriamq; libenter agnoui. Nos adhuc in ea ora, ubi præpoſiti ſumus, ita fuimus ut nauem paratam haberemus. ea enim audiebamus, & ea uerebamur, ut, quodcunque tu conſilium præcepiſſes, id nobis perſequendum putaremus. nunc, quoniam auctoritate, & conſilio tuo in ſpe firmiore ſumus; ſi teneri poſſe putas Tarracinam, & oram maritimam, in ea manebo. etſi præſidia in oppidis nulla ſunt. nemo enim noſtri ordinis in his locis eſt, præter M. Eppium, quem ego Minturnis eſſe uolui, uigilantem hominem, & induſtrium. L. Torquatum, uirum fortem, & cum auctoritate, Formijs non habemus: ad te profectum arbitramur. ego omnino, ut proxime tibi placuerat, Capuam ueni eo ipſo die, quo tu Theano Sidicino es profectus: uolueras enim me cum M. Conſidio pro præt. illa negocia tueri. cum eò ueniſſem, uidi T. Ampium delectum habere diligentiſſime, ab eo accipere Libonem ſumma item diligentia, & in illa colonia auctoritate. fui Capuæ, quoad conſules. iterum, ut erat dictum ab cos. ueni Capuam ad non Febr. cum fuiſſem triduum, recepi me Formias. nunc quod tuum conſilium, aut quæ ratio belli ſit, ignoro. ſi tenendam hanc oram putas, quæ et opportunitatem, et dignitatem habet, & egregios ciues, &, ut arbitror, teneri poteſt: opus eſt eſſe, qui præſit. ſin omnia in unum locum contrahenda ſunt: non dubito, quin ad te ſtatim ueniam: quo mihi nihil optatius eſt: idq; tecum, quo die ab urbe diſceſſimus, locutus ſum. ego, ſi cui adhuc uideor ſegnior fuiſſe, dum ne tibi uidear, non laboro. & tamen, ſi, ut

 uideo,

uideo, bellum gerendum eſt, confido me omnibus faci-le ſatisfacturum. M. Tullium, meum neceſſarium, ad te miſi, cui tu, ſi tibi uideretur, ad me litteras dares. Vale.

Cn. Pompeius pro cos. M. Ciceroni imp. S. 14

TVAS *litteras libenter legi. recognoui enim tuam priſtinam uirtutem etiam in ſalute communi. Conſu-les ad eum exercitum, quem in Apulia habui, uene-runt. magnopere te hortor pro tuo ſingulari, perpe-tuoq́; ſtudio in remp. ut te ad nos conferas, ut communi conſilio reip. afflictæ opem, atque auxilium feramus. cenſeo, uia Appia iter facias, & celeriter Brunduſium uenias. Cura, ut ualeas.*

M. Cicero imp. Cn. Pompeio pro cos. S. 15

CVM *ad te litteras miſiſſem, quæ tibi Canuſij red-ditæ ſunt, ſuſpicionem nullam habebam, te reip. cauſſa mare tranſiturum; eramq́; in ſpe magna, fore, ut in Ita-lia poſſemus aut concordiam conſtituere, qua mihi ni-hil utilius uidebatur, aut remp. ſumma cum dignitate defendere. interim, nondum meis litteris ad te perlatis, ex ijs mandatis, quæ D. Lælio ad conſules dederas, certior tui cõſilij factus, non expectaui, dũ mihi à te litteræ red-derentur, confeſtimq́; cum Quincto fratre, & cũ liberis noſtris iter ad te in Appuliam facere cœpi. cum Theanũ Sidicinum ueniſſem, C. Meſſius, familiaris tuus mihi di-xit, alijq́; cõplures, Cæſarem iter habere Capuã, et eo ipſo die manſurum eſſe Eſerniæ. ſane ſum commotus; quòd, ſi ita*

ſi ita eſſet, non modo iter meum interclusum, ſed me iſum plane exceptum putabam. itaque tum Cales proceſſi, ut ibi potiſſimum conſiſterem, dum certum nobis ab Eſernia de eo, quod audieram, referretur. at mihi, cum Calibus eſſem, affertur litterarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum cos. miſiſſes. hæ ſcriptæ ſic erant: litteras tibi à L. Domitio ad XIII. Kal. Mart. allatas eſſe: earumq́; exemplum ſubſcripſeras: magniq́; intereſſe reip. ſcripſeras, omnes copias primo quoque tempore in unum locum conuenire; & ut, præſidij quod ſatis eſſet, Capuæ relinqueret. his ego litteris lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omnes, te cum omnibus copijs ad Corfinium eſſe uenturum: quò mihi, cum Cæſar ad oppidum caſtra haberet, tutum iter eſſe non arbitrabar. cum res in ſumma expectatione eſſet, utrunque ſimul audimus, & quæ Corfinij acta eſſent, & te iter Brunduſium facere cœpiſſe. cumq́; nec mihi, nec fratri meo dubium eſſet, quin Brunduſium contenderemus, à multis, qui è Samnio, Appuliáq́; ueniebant, admoniti ſumus, ut caueremus, ne exciperemur à Cæſare; quòd is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celerius etiã, quàm nos poſſemus, eò, quò intenderat, uenturus eſſet. quod cum ita eſſet; nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas noſtra non ſolum nobis, ſed etiam reip. noceret; cum preſertim non dubitaremus, quin, ſi etiam tutum nobis iter fuiſſet, te tamen iam conſequi non poſſemus. interim accepimus tuas litteras, Canuſio ad X. kal. Mart. datas, quibus nos hortaris, ut celerius Brunduſium ueniamus. quas cum accepiſſemus ad III. Cal. Mart. non dubitabamus,

tabamus, quin tu iam Brunduſium perueniſſes: nobisq; iter illud omnino interclуſum uidebamus, neque minus nos eſſe captos, quàm qui Corfinium ueniſſent. neque enim eos ſolos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidiſſent, ſed eos nihilo minus, qui regionibus excluſi, intra præſidia, atque intra arma aliena ueniſſent. quod cum ita ſit; maxime uellem primum tecum ſemper fuiſſe; quod quidem tibi oſtenderam, cum à me Capuam reijciebam: quod feci non uitandi oneris cauſſa, ſed quòd uidebam, teneri illam urbem ſine exercitu non poſſe: accidere autem mihi nolebam, quod doleo uiris fortiſſimis accidiſſe. quoniam autem, tecum ut eſſem, non contigit: utinam tui conſilij certior factus eſſem. nam ſuſpicione aſſequi non potui; quòd omnia prius arbitratus ſum fore, quàm ut hæc reip. cauſſa in Italia nõ poſſet duce te conſiſtere. neque uero nunc conſilium tuum reprehendo, ſed fortunam reip. lugeo: nec, ſi ego, quid tu ſis ſecutus, non perſpicio, idcirco minus exiſtimo, te nihil, niſi ſumma ratione, feciſſe. mea quæ ſemper fuerit ſententia, primum de pace uel iniqua conditione retinenda, deinde de urbe, (nam de Italia quidem nihil mihi unquam oſtenderas) meminiſſe te arbitror. ſed mihi non ſumo, ut meum conſilium ualere debuerit: ſecutus ſum tuũ, neque id reip. cauſſa, de qua deſperaui, quæ et nunc afflicta eſt, nec excitari ſine ciuili pernicioſiſſimo bello poteſt: ſed te quærebam: tecum eſſe cupiebam: neque eius rei facultatem, ſi qua erit, prætermittam. Ego me in hac omni cauſſa facile intelligebam pugnandi cupidis hominibus non ſatisfacere. primum enim præme tuli, me nihil malle, quàm pacem: non quin eadem

timerem,

timerem, quæ illi: ſed ea bello ciuili leuiora ducebam. inde, ſuſcepto bello, cum pacis conditiones ad te aſſerri, à teq; ad ea honorifice, & large reſponderi uiderem; duxi meam rationem; quam tibi facile me probaturum pro tuo in me beneficio, arbitrabar. Memineram *me eſſe unum, qui pro meis maximis in remp. meritis ſupplicia miſerrima, & crudeliſſima pertuliſſem: me eſſe unum, qui, ſi offendiſſem eius animum, cui tum, cum iam in armis eſſemus, conſulatus tamen alter, & triumphus ampliſſimus deferebatur, ſubijcerer eiſdem prælijs: ut mea perſona ſemper ad improborum ciuium impetus aliquid uideretur habere populare. atque hæc non ego prius ſum ſuſpicatus, quàm mihi palam denunciata ſunt: neque ea tam pertimui, ſi ſubeunda eſſent, quàm declinanda putaui, ſi honeſte uitare poſſem.* Quoniam *breuem illius temporis, dum in ſpe pax fuit, rationem noſtram uides; reliqui facultatem res ademit.* Iis *autem, quibus non ſatisfacio, facile reſpondeo. neque enim ego amicior* C. *Cæſari unquam fui, quàm illi: neque illi amiciores reip. quàm ego. hoc inter me, et illos intereſt; quòd, cum & illi ciues optimi ſint, & ego ab iſta laude non abſim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram uelle, illi armis diſceptari maluerunt. quæ quoniam ratio uicit; perficiam profecto, ut neque reſp. ciuis à me animum, neque tu amici deſideres.* Vale.

CICERO ATTICO S.

MIHI MOLESTIOR *lippitudo erat etiam, quàm ante fuerat: dictare tamen hanc epiſtoam malui, quàm* Gallo Fabio, *amantiſſimo utriuſque noſtrum,*

nihil ad te litterarum dare. nam pridie quidem, quoquo modo potueram, ſcripſeram ipſe eas litteras, quarum uaticinationem falſam eſſe cupio. huius autem epiſtolæ non ſolum ea cauſſa eſt, ut ne quis à me dies intermittatur, quin dem ad te litteras; ſed etiam hæc iuſtior, ut à te impetrarem, ut ſumeres aliquid temporis; quo quia tibi perexiguo opus eſt, explicari mihi tuum conſilium plane uolo, ut penitus intelligam. Omnia ſunt integra nobis. nihil prætermiſſum eſt, quod non habeat ſapientem excuſationem, non modo probabilem. nam certe neque tum peccaui, cum imperatam iam Capuam, non ſolum ignauiæ delectus, ſed etiam perfidiæ ſuſpicionem fugiens, accipere nolui: neque, cum, poſt conditiones pacis per L. Cæſarem, & Fabium allatas, caui, ne animũ eius offenderem, cui Pompeius iam armatus armato conſulatum, triumphumq́; deferret. nec uero hæc extrema quiſquam poteſt iure reprehendere, quòd mare nõ tranſierim. id enim, etſi erat deliberationis, tamen obire non potui: neque enim ſuſpicari debui; preſertim cum ex ipſius Pompeij litteris, idem quod uideo te exiſtimaſſe, non dubitarim, quin is Domitio ſubuenturus eſſet. & plane, quid rectum, & quid faciendum mihi eſſet, diutius cogitare malui. primum igitur, hæc qualia tibi eſſe uideantur, etſi ſæpius ſignificata ſunt à te, tamen accuratius mihi perſcribas, uelim: deinde aliquid, etiam in poſterum proſpicias, fingasq́;, quem me eſſe deceat, et ubi me plurimum prodeſſe reip. ſentias: ecquæ pacifica perſona deſideretur, an in bellatore ſint omnia. atque ego, qui omnia officio metior, recordor tamen tua conſilia. quibus ſi paruiſſem, triſtitiam illorum temporum

non

non ſubijſſem. memini, quid mihi tum ſuaſeris per Theophanem, per Culeonem: idq; ſæpe ingemiſcens ſum recordatus. quare nunc ſaltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, ut non ſolum glorioſis conſilijs utamur, ſed etiam paulo ſalubrioribus. ſed nihil præſcribo. accurate uelim perſcribas tuam ad me ſententiam. uolo etiam exquiras, quàm diligentiſſime poteris, (habebis autem, per quos poſſis) quid Lentulus noſter, quid Domitius agat, quid acturus ſit, quemadmodum nunc ſe gerant, num quem accuſent, num cui ſuccenſeant: quid dico, num cui? num Pompeio. omnino culpam omnem Pompeius in Domitium confert: quod ipſius litteris cognoſci poteſt: quarum exemplum ad te mitto. hæc igitur uidebis: & quod ad te ante ſcripſi, Demetrij Magnetis librum, quem ad te miſit, de concordia, uelim mihi mittas. Vale.

Cn. Magnus pro cos. M. Marcello
L. Lentulo coss. S. 17

EGO, quòd exiſtimabam diſperſos nos, neque reip. utiles, neque nobis præſidio eſſe poſſe, iccirco ad L. Domitium litteras miſi, primum uti ipſe cum omni copia ad nos ueniret: ſi de ſe dubitaret, ut cohortes XIX. quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. quod ueritus ſum, factum eſt, ut Domitius implicaretur, neque ipſe ſatis firmus eſſet ad caſtra facienda: quòd meas XIX. & ſuas XII cohortes tribus in oppidis diſtributas haberet; (nam partim Albæ, partim Sulmone collocauit) neque, ſi uellet, expedire poſſet. nunc ſcitote, me eſſe in ſumma ſolicitudine. nam & tot, &

tales

tales uiros periculo obſidionis liberare cupio: neque ſubſidio ire poſſum; quòd his duabus legionibus non puto eſſe committendum, ut illuc ducantur. ex quibus tamen non amplius XIIII. *cohortes contrahere potui, quas* Brunduſium *miſi, neque* Canuſium *ſine præſidio, dum abeſſem, putaui eſſe dimittendum.* D. Aelio *mandaram, quòd maiores copias ſperabam nos habituros, ut, ſi uobis uideretur, alteruter ueſtrum ad me ueniret, alter in* Ciliciam *cum ea copia, quam* Capuæ, *& circum* Capuam *comparaſtis, & cum ijs militibus, quos* Fauſtus *legit, proficiſceretur;* Domitius *cum* XII. *ſuis cohortibus eodem adiungeretur; reliquæ copiæ omnes* Brunduſium *cogerentur, & inde nauibus* Dyrrhachium *tranſportarentur. nunc, cum hoc tempore nihilo magis ego, quàm uos, ſubſidio* Domitio *ire poſſim, ſeu per montes explicare; non eſt nobis committendum, ut ad has* XIIII. *cohortes, quas dubio animo habeo, hoſtis accedere, aut in itinere me conſequi poſſit. quam ob rem placitum eſt mihi, (etiam uideo* C. Marcello, *& ceteris noſtri ordinis, qui hic ſunt) ut* Brunduſium *ducerem hanc copiam, quam mecum habeo. uos hortor, ut, quodcunque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem ueniatis quamprimum. arma, quæ ad me miſſuri eratis, ijs, cenſeo, armetis milites, quos uobiſcum habetis. quæ arma ſuperabunt, ea ſi* Brunduſium *iumentis deportaritis, uehementer reip. profueritis. de hac re uelim noſtros certiores faciatis. ego ad* P. Lupum, *&* C. Coponium *prætores miſi, ut ſe uobis coniungerent, &, militum quod haberent, ad uos deducerent.* Vale.

Cn. Pompeius pro cos. L. Domitio pro cos. S. 18

MIROR, te ad me nihil ſcribere, & potius ab alijs, quàm à te de rep. certiorem me fieri. Nos, diſiecta manu, pares aduerſarijs eſſe non poſſumus. contractis noſtris copijs, ſpero nos & reipub. & communi ſaluti prodeſſe poſſe. quam ob rem cũ conſtituiſſes, ut Vibullius mihi ſcripſerat, ad V. id. Febr. Corfinio proficiſci cũ exercitu, & ad me uenire: miror, quid cauſſæ fuerit, quare conſilium mutaris. nam illa cauſſa, quam mihi Vibullius ſcribit, leuis eſt, te propterea moratum eſſe, quòd audieris, Cæſarem Firmo progreſſum in Caſtrum Truentinum ueniſſe. quanto enim magis appropinquare aduerſarius cœpit, eo tibi celerius agendum erat, ut te mecum coniungeres, prius, quàm Cæſar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere poſſet. quamobrem etiam te rogo, & hortor, id quod non deſtiti ſuperioribus litteris à te petere, ut primo quoque die Luceriam aduenias ante quàm copiæ, quas inſtituit Cæſar contrahere, in unum locum coactæ nos à nobis diſtrahant. ſed ſi erũt, qui te impediant, ut illas ſuas ſeruent: æquum eſt me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex Piceno, & Camerino uenerunt, quæ fortunas ſuas reliquerunt, ad me miſſum facias. Vale.

Cn. Pompeius pro cos. L. Domitio pro cos. S. 19

LITTERAS abs te M. Calenius ad me attulit ad XIII. calendarum Mart. in quibus litteris ſcribis, tibi in animo eſſe, obſeruare Cæſarem, &, ſi ſecundum mare ad me ire cœpiſſet, confeſtim in

Samnium

Samnium ad me uenturum: ſin autem ille circum iſtæc loca commoraretur, te ei, ſi propius acceſſiſſet, reſiſtere uelle. te animo magno, & forti iſtam rem agere exiſtimo: ſed diligentius nobis eſt uidendum, ne diſtracti pares eſſe aduerſario non poſſimus; cum ille magnas copias habeat, & maiores breui habiturus ſit. non enim pro tua prudentia debes illud ſolũ animaduertere, quot in præſentia cohortes contra te habeat Cæſar, ſed quantas breui tempore equitum, & peditum copias contracturus ſit. cui rei teſtimonio ſunt litteræ, quas Buſſenius ad me miſit; in quibus ſcribit, id quod ab alijs quoque mihi ſcribitur, præſidia Curionem, quæ in Vmbria, et Tuſcis erant, contrahere, & ad Cæſarem iter facere. quæ ſi copiæ in unum locum fuerint coactæ, ut pars exercitus ad Albam mittatur, pars ad te accedat, ut non pugnet, ſed locis ſuis repugnet: hærebis, neque ſolus cum iſta copia tantam multitudinem ſuſtinere poteris, ut frumentatum eas. quamobrem te magnopere hortor, ut quamprimum cum omni copia huc uenias. conſules conſtituerunt idem facere. ego Metuſcilio ad te mandata dedi, prouidendum eſſe, ne duæ legiones ſine Picentinis cohortibus in conſpectum Cæſaris committerentur. quamobrem nolito commoueri, ſi audieris me regredi, ſi forte Cæſar ad me ueniet. cauendum enim puto eſſe, ne implicatus hæream. nam neque caſtra, propter anni tempus, & militum animos, facere poſſum: neque ex omnibus oppidis contrahere copias expedit; ne receptum amittam. itaque non amplius XIIII. cohortes Luceriam coegi. Conſules præſidia omnia deducturi ſunt, aut in Siciliam ituri. nam aut exercitum firmum

mum habere oportet, quo confidamus perrumpere nos poſſe; aut regiones eiuſmodi obtinere, è quibus repugnemus. id quod neutrum nobis hoc tempore contingit: quòd & magnam partem Italiæ Cæſar occupauit; & nos non habemus exercitum tam amplum, neque tam magnum, quàm ille. itaque nobis prouidendum eſt, ut ſummam reip. rationem habeamus. Etiam atque etiam te hortor, ut cum omni copia quamprimum ad me uenias. poſſumus etiam nunc remp. erigere, ſi communi conſilio negocium adminiſtrabimus: ſin diſtrahemur, infirmi erimus. mihi hoc conſtitutum eſt. His litteris ſcriptis, Sica à te mihi litteras attulit, & mandata. quod me hortare, ut iſtuc ueniam: id me facere non arbitror poſſe; quòd nõ magnopere his legionibus cõfido. Vale.

Cn. Pompeius L. Domitio S. 20

LITTERAE mihi à te redditæ ſunt ad XII. Kal. Mart. in quibus ſcribis, Cæſarem apud Corfinium caſtra poſuiſſe. quod putaui, & præmonui, fit, ut nec in præſentia committere tecum prælium uelit, &, omnibus copijs conductis, te implicet, ne ad me iter expeditum tibi ſit, atque iſtas copias coniungere optimorum ciuium poſſis cum his legionibus, de quarum uoluntate dubitamus: quo etiam magis tuis litteris ſum commotus. neque enim eorum militum, quos mecum habeo, uoluntati ſatis confido, ut de omnibus fortunis reip. dimicem: neque etiam, qui ex delectibus conſcripti ſunt à conſulibus, conuenerunt. quare da operam, ſi ulla ratione etiam nunc efficere potes, ut te explices, huc quamprimum uenias ante, quàm omnes copiæ aduer-

ſariorum

ſariorum conueniant. neque enim celeriter ex delectibus huc homines conuenire poſſunt: & ſi conuenirent, quãtum ijs committendum ſit, quòd inter ſe ne noti ſunt, contra ueteranas legiones, non te præterit. Vale.

CICERO ATTICO S.

LIPPITVDINIS *meæ ſignum tibi ſit librarij manus, & eadem cauſſa breuitatis. etſi nunc quidem, quod ſcriberem, nihil erat. omnis expectatio noſtra erat in nuncijs* Brunduſinis. *ſi nactus hic eſſet* Cneum *noſtrum, ſpes dubia pacis: ſin ille ante tranſmiſiſſet, exitioſi belli metus. ſed uides ne, in quem hominem inciderit reſp.? quàm acutum? quàm uigilantem? quàm paratum? ſi mehercule neminem occiderit, nec cuiquã quidquam ademerit; ab ijs, qui eum maxime timuerant, maxime diligetur. multum mecum municipiales homines loquuntur, multum ruſticani. nihil prorſus aliud curant, niſi agros, niſi uillulas, niſi nummulos ſuos. & uide, quàm conuerſa res eſt. illum, quo antea confidebant, metuunt; hunc amant, quem timebant. id quantis noſtris peccatis, uitijsq; euenerit, non poſſum ſine moleſtia cogitare. quæ autem impendere putarem, ſcripſeram ad te, & iam tuas litteras expectabam.* Vale.

CICERO ATTICO S.

NON *dubito, quin tibi odioſæ ſint epiſtolæ quotidianæ, cum preſertim neque noua de re aliqua certiorem te faciam, neque nouam denique iam reperiam ſcribendi ullam ſententiam. ſed, ſi dedita opera, cum cauſſa nulla eſſet, tabellarios ad te cum inanibus epiſtolis*

lis mitterem; facerē inepte: eūtibus uero, domeſticis preſertim, ut nihil ad te dem litterarū, facere non poſsū. et ſimul (crede mihi) requieſco paululum in his miſerijs, cum quaſi tecum loquor. cū uero tuas epiſtolas lego, multo etiam magis. omnino intelligo, nullū fuiſſe tēpus poſt has fugas, & formidines, quod magis debuerit mutū eſſe à litteris; propterea quòd neque Romæ *quidquā auditur noui, nec in his locis, quæ à* Brunduſio *abſunt propius quàm tu, biduum aut triduū.* Brūdusij *autem omne certamen uertitur huius primi temporis. qua quidem expectatione torqueor. ſed omnia ante nos ſciemus. eodem enim die uideo* Cæſarem *à* Corfinio *poſt meridiē profectum eſſe, quo* Canuſio *mane* Pompeium. *eo modo autem ambulat* Cæſar, *& ijs diarijs militum celeritatē incitat, ut timeā, ne citius ad* Brunduſium, *quàm opus ſit, acceſſerit. dices,* Quid *igitur proficis, qui anticipes eius rei moleſtiā, quā triduo ſciturus ſis?* Nihil *equidem: ſed, ut ſupra dixi, tecum perlibenter loquor. & ſimul ſcito, labare meū conſilium, illud, quod ſatis iam fixum uidebatur. non mihi ſatis idonei ſunt auctores ij, qui à te probantur. quod enim unquam eorum in rep. forte factum extitit? aut quis ab ijs ullam rem laude dignam deſiderat? nec mehercule laudandos exiſtimo, qui trans mare belli parandi cauſſa profecti ſunt. (quanquam hæc ferenda non erant) uideo enim, quantum id bellū, & quàm peſtiferum futurum ſit. ſed me mouet unus uir, cuius fugientis comes, remp. recuperantis ſocius uideor eſſe debere. toties ne igitur ſententiam mutas? ego tecum, tanquam mecum loquor. quis autem eſt, tanta quidem de re, quin uarie ſecum ipſe diſputet? ſimul & elicere cupio ſententiam*

tentiam tuam; ſi manet, ut firmior ſim; ſi mutata eſt, ut tibi aſſentiar. omnino ad id, de quo dubito, pertinet, me ſcire, quid Domitius *acturus ſit, quid noſter* Lentulus. *de* Domitio *uaria audimus, modo eſſe in* Tiburti, *aut* * Lepidi: *quo cum* Lepidus *acceſſiſſet ad urbem. quod item falſum uideo eſſe. ait enim* Lepidus, *eum neſcio quò penetraſſe itineribus; occultandi ſui cauſſa, an maris apiſcendi, ne id quidem ſcit. ignorat enim de filio: addit illud, ſane moleſtum: pecuniam* Domitio *ſatis grandem, quam is* Coreni *habuerit, non eſſe redditam. de* Lentulo *autem nihil audimus. hæc uelim exquiras, ad meq; perſcribas.* Vale.

CICERO ATTICO S. 23

AD V. *non.* Mart. *epiſtolas mihi tuas* Aegypta *reddidit, unam ueterem* IIII Kal. *quā te ſcribis dediſſe* Pinario, *quem non uidimus, in qua expectas, quidnā præmiſſus agat* Vibullius: *qui omnino non eſt uiſus à* Cæſare. *in altera epiſtola, uideo, te ſcire ita eſſe: & quemadmodum redeuntem excipiam* Cæſarem, *quem omnino* * *uitare cogito: & aut* Hemonis *fugam tendis, cōmutationemq; uitæ tuæ: quod tibi puto eſſe faciendum. & ignoras,* Domitius *cum faſcibus ne ſit. quod cum ſcies, facies, ut ſciamus.* Habes *ad primam epiſtolam. ſecutæ ſunt duæ, prid.* Cal. *ambæ datæ, quæ me conuellerunt de priſtino ſtatu, iam tamen, ut ante ad te ſcripſi, labantē. nec me mouet, quod ſcribis,* Ioui *ipſi iniquum. nam periculum in utriuſque iracundia poſitum eſt: uictoria autem ita incerta, ut deterior cauſſa paratior mihi eſſe uideatur. nec me conſules mouent, qui ipſi pluma, aut folio*

facilius

facilius mouentur. officij me deliberatio cruciat, cruciauitq; adhuc. cautior certe eſt manſio: honeſtior exiſtimatur traiectio. malo interdum, multi me non caute, quàm pauci non honeſte, feciſſe exiſtiment. De Lepido, & Tullo *quod quæris: illi uero non dubitant, quin* Cæſari *præſto futuri, in ſenatumq; uenturi ſint.* Recentiſſima *tua eſt epiſtola* Kal. *data, in qua optas congreſſum, pacem non deſperas: ſed ego, cum hæc ſcribebam, nec illos congreſſuros, nec, ſi congreſſi eſſent,* Pompeium *ad ullam conditionem acceſſurum putabam.* Quod *uideris non dubitare, ſi conſules tranſeant, quid nos facere oporteat: certe tranſeunt, uel, quo modo nũc eſt, tranſierunt. ſed memento, præter* Appium, *neminem eſſe fere, qui non ius habeat tranſeundi. nam aut cum imperio ſunt, ut* Pompeius, *ut* Scipio, Setenas, Fannius, Voconius, Sextius, *ipſi conſules; quibus more maiorum conceſſum eſt uel omnes adire prouincias: aut legati ſunt eorum. ſed nihil deſero. quid placeat tibi, & quid propemodum rectum ſit, intelligo. plura ſcriberem, ſi ipſe poſſem: ſed, ut mihi uideor, potero biduo.* Balbi Cornelij *litterarum exemplum, quas eodem die accepi, quo tuas, miſi ad te, ut meam uicem doleres, cum me derideri uideres.* Vale.

Balbus Ciceroni imp. S. 24

OBSECRO *te* Cicero, *ſuſcipe curam, & cogitationem digniſſimam tuæ uirtutis, ut* Cæſarem, et Pompeium, *perfidia hominum diſtractos, rurſus in priſtinam concordiam reducas. crede mihi,* Cæſarem *nõ ſolũ in tua fore poteſtate, ſed etiam maximum beneficium te ſibi*

 dediſſe

dediſſe indicaturum, ſi huc te reijcis. uelim, idem Pom*peius faciat: qui ut adduci tali tempore ad ullam conditionem poſſit, magis opto, quàm ſpero. ſed cum conſtiterit, & timere deſierit; tum incipiam non deſperare, tuam auctoritatem plurimum ualituram.* Quòd Len*tulum cos. meum uoluiſti hic remanere;* Cæſari *gratum, mihi uero gratiſſimum mediusfidius feciſti. nam illum tanti facio, qui non* Cæſarem *magis diligam. qui ſi paſſus eſſet, nos ſecum, ut conſueueramus, loqui; & non ſe totum etiam & etiam ab ſermone noſtro auertiſſet: minus miſer, quàm ſum, eſſem. nam caue putes, hoc tempore plus me quenquam cruciari; quòd eum, quem ante me diligo, uideo in conſulatu quiduis potius eſſe, quàm conſulem. quòd ſi uoluerit tibi obtemperare, & nobis de* Cæſare *credere, & conſulatum reliquum* Romæ *peragere: incipiam ſperare, etiam, conſilio ſenatus, auctore te, illo relatore,* Pompeium, & Cæſarem *coniungi poſſe. quod ſi factum erit, me ſatis uixiſſe putabo.* Factum Cæſaris *de* Corfinio *totum me probaturum ſcito, & quo modo in huiuſmodi re commodius cadere non potuit, quàm ut res ſine ſanguine confieret.* Balbi *mei, tuiq; aduentu delectatum te, ualde gaudeo. is quæcunque tibi de* Cæſare *dixit; quæq;* Cæſar *ſcripſit; ſcio re tibi probabit, quæcunque fortuna eius fuerit, belliſſime ſcripſiſſe.* Vale.

CICERO ATTICO S. 25

OMNIA *mihi prouiſa ſunt, præter occultum, et*
* *tum iter ad mare ſuperum. hoc enim mari uti non poſſumus*

ſumus hoc tempore anni. illuc autem, quò ſpectat animus, & quò res uocat, quà ueniam? cedendum enim eſt celeriter; ne forte quà re impediar, atque alliger. nec uero ille me ducit, qui uidetur: quem ego hominem ἀπολιτικώτατον omnium iam ante cognoram, nunc uero etiam ἀςρατηγικώτατον. non me igitur is ducit, ſed ſermo hominum, qui ad me à Philotimo ſcribitur. is enim me ab optimatibus ait conſcindi. quibus optimatibus, dij boni? qui nunc quo modo occurrunt? quo modo autem ſe uenditant Cæſari? municipia uero deum: nec ſimulant, ut cum de illo ægroto uota faciebant. ſed plane, quidquid mali hic Piſiſtratus non fecerit, tam gratum eſt, quàm ſi alium facere prohibuerit. hunc propitium ſperant: illum iratum putant. quas fieri cenſes ἀπαντήσεις ex oppidis? quos honores? metuunt, inquies. credo, ſed hercule illum magis. huius inſidioſa clementia delectantur: illius iracundiam formidant. iudices D C C C L, qui præcipue Cneo noſtro delectabantur, ex quibus quotidie aliquem uideo, neſcio quas eius Lucerias horrent. itaque quæro, qui ſint iſti optimates, qui me exturbent, cum ipſi domi maneant. ſed tamen, quicunque ſunt, αἰδέομαι Τρῶας. etſi, qua ſpe proficiſcar, uideo: coniungoq; me cum homine magis ad uaſtandam Italiam, quàm ad uincendum parato. domum quem expecto. & quidem, cum hæc ſcribebam I I I I. non. iam expectabam aliquid à Brunduſio. quid autem aliquid? quàm inde turpiter fugiſſet, & uictor hic quà ſe referret, & quò. quod ubi audiſſem; ſi ille Appia ueniret, ego Arpinum cogitabam. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER IX.

CICERO ATTICO S.

E TSI, *cum tu hæs litteras legeres, putabam fore, ut ſcirē iam, quid* Brunduſij *actum eſſet; nam* Canuſio VIII. Kal. *profectus erat* Cneus; *hæc autem ſcribebam prid. non.* XIIII. *die poſtquam ille* Canuſio *mouerat: tamen angebar ſingularum horarum expectatione; mirabarq́; nihil allatum eſſe ne rumoris quidem: nam erat mirum ſilentium. ſed hæc fortaſſe* κενόσπουδα *ſunt: quæ tamen iam ſciantur, neceſſe eſt. illud moleſtum, me adhuc inueſtigare non poſſe, ubi* Lentulus *noſter ſit, ubi* Domitius. *quæro autem, quo facilius ſcire poſſim, quid acturi ſint, ituri'ne ad* Pompeium, *&, ſi ſint, quà, quando ue ituri ſint. urbem quidem iam refertam eſſe optimatuim audio;* Soſium, *&* Lupum, *quos* Cneus *noſter ante putabat* Brunduſium *uenturos eſſe, quàm ſe, ius dicere. hinc uero uulgo uadunt. etiam* M. Lepidus, *quo cum diem conterere ſolebam, cras cogitabat. nos autem in* Formiano *morabamur, quo citius audiremus. deinde* Arpinum *uolebamus. inde, iter quà maxime* ἀναπάντητον *eſſet, ad mare ſuperum, remotis, ſiue omnino miſſis lictoribus. audio enim, bonis uiris, qui & nunc, & ſæpe antea magno præſidio reip. fuerunt, hanc cunctationem noſtram non probari, multaq́; in me, &*

me, & ſeuere in conuiuijs tempeſtiuis quidem diſputari. cedamus igitur; &, ut boni ciues ſimus, bellum Italiæ *terra, mariq; inferamus; & odia improborum rurſus in nos, quæ iam extincta erant, incendamus; &* Lucceij *conſilia, ac* Theophanis *perſequamur. nam* Scipio *uel in* Syriam *proficiſcitur, ſorte; uel cum genero, honeſte; uel* Cæſarem *fugit, iratum.* Marcelli *quidem, niſi gladium* Cæſaris *timuiſſent, manerent.* Appius *& eodem timore, & inimicitiarum recentium. & tamen, præter hunc, &* C. Caſſium, *reliqui legati,* Fauſtus *pro quæs. ego unus, cui utrumuis liceret. frater accederet; quem ſocium huius fortunæ eſſe, non erat æquum: cui magis etiam* Cæſar *iraſceretur: ſed impetrare non poſſum, ut maneat. dabimus hoc* Pompeio, *quod debemus. nam me quidem alius nemo mouet; non ſermo bonorum, qui nulli ſunt; non cauſſa, quæ acta timide eſt, agetur improbe. uni uni hoc damus, nec id quidem roganti, nec ſuam cauſſam, ut ait, agenti, ſed publicam.* Tu *quid cogites de tranſeundo in* Epirum, *ſcire ſane uelim.* Vale.

CICERO ATTICO S. 2

ETSI *non.* Martijs, *die tuo, ut opinor, expectabã à te epiſtolam longiorem, tamen ad eam ipſam breuem, quã* III. *non.* ὑπὸ τὴν διάληψιν *dediſti, reſcribendum putaui.* Gaudere *ais te, manſiſſe me; & ſcribis, in ſententia te manere. mihi autem ſuperioribus litteris uidebare non dubitare, quin cederem, ita, ſi &* Cneus *bene comitatus conſcendiſſet, et conſules tranſiſſent. utrum, hoc tu parũ commeminiſti, an ego non ſatis intellexi, an mutaſti ſententiam? ſed aut ex epiſtola, quam expecto, per-*

ſpiciam, quid ſentias, aut alias abs te litteras eliciam. Brunduſio nihil dum erat allatum. ò rem difficilem, planéq; perditã, quàm nihil prætermittis in conſilio dando: quàm nihil tamen, quod tibi ipſi placeat, explicas. noneſſe me una cum Pompeio, *gaudes: ac proponis, quã ſit turpe me adeſſe, cum quid de illo detrahatur: nefas eſſe approbare. certe. contra igitur? dij, inquis, auerruncent. quid ergo fiet, ſi in altero ſcelus eſt, in altero ſupplicium? impetrabis, inquis à* Cæſare, *ut tibi abeſſe liceat, & eſſe ocioſo. ſupplicandũ igitur? miſerũ. quid, ſi non impetraro? & de triumpho erit, inquis, integrum. quid ſi hoc ipſo premar? accipiam? quid fœdius? negem? repudiari ſe totum, magis etiam, quàm olim in* XX *uiratu, putabit. ac ſolet, cum ſe purgat, in me conferre omnem illorum temporum culpam: ita me ſibi fuiſſe inimicum, ut ne honorem quidem à ſe accipere uellem. quanto nunc hoc idem accipiet aſperius? tanto ſcilicet, quanto & honor hic illo eſt amplior, & ipſe robuſtior.* Nam *quòd negas te dubitare, quin magna in offenſa ſim apud* Pompeium *hoc tempore: non uideo cauſſam, cur ita ſit, hoc quidem tempore. qui enim, amiſſo* Corfinio *denique, certiorẽ me ſui conſilij fecit, is queretur* Brunduſium *me non ueniſſe, cũ inter me, et* Brunduſium Cæſar *eſſet? deinde, etiam ſcit,* ἀπαῤῥησίαςον *eſſe in ea cauſſa querelam ſuam. me putat de municipiorum imbecillitate, de delectibus, de pace, de urbe, de pecunia, de* Piceno *occupando plus uidiſſe, quàm ſe. ſin, cũ potuero, non uenero: tum erit inimicus. quod ego non eo uereor, ne mihi noceat: (quid enim faciet?*

τὶς δ᾽ ἔςι δοῦλος, τȢ̃ θανεῖν ἄφροντις ὤν;)

ſed quia ingrati animi crimen horreo. cōſido igitur aduentum noſtrum illi, quoquo tempore fuerit, ut ſcribis, ἀσμένιστον fore. Nam quod ais, ſi hic tēperantius egerit, cōſideratius conſilium te daturum: qui hic poteſt ſe gerere nō perdite? uita, mores, ante facta, ratio ſuſcepti negocij, ſocij, uires bonorū, aut etiam conſtantia. Vix dū epiſtolā tuam legeram, cum ad me, currens ad illum, Poſtumus Curtius uenit, nihil niſi claſſes loquens, & exercitus. eripiebat Hiſpanias: tenebat Aſiam, Siciliam, Africam, Sardiniam: confeſtim in Græciam perſequebatur. eundum igitur eſt, nec tam ut belli, quàm ut fugæ ſocij ſimus. nec enim ferre potero ſermones iſtorum, quicunque ſunt. non ſunt enim certe, ut appellantur, boni. ſed tamen id ipſum ſcire cupio, quid loquantur: idq; ut exquiras, meq; certiorem facias, te uehementer rogo. Nos adhuc, quid Brundusij actum eſſet, plane neſciebamus. cum ſciemus, tum ex re, & ex tempore conſilium capiemus, ſed utemur tuo. Vale.

CICERO ATTICO S.

DOMITII filius transijt Formias VIII id. currens ad matrem Neapolim; mihiq; nunciari iuſſit, patrem ad urbem eſſe; cum de eo curioſe quæſiſſet ſeruus noſter Dionyſius. nos autem audieramus eum profectū ſiue ad Pompeium, ſiue in Hiſpaniam. id cuiuſmodi ſit, ſcire ſane uelim. nam ad id, quod delibero, pertinet, ſi ille certe nuſquam diſceſſit, intelligere Cneum, non eſſe faciles nobis ex Italia exitus, cum ea tota armis, præſidijsq; teneatur, hieme preſertim. nam, ſi commodius

dius anni tempus eſſet; uel infero mari liceret uti. nunc nihil poteſt, niſi ſupero, tranſmitti, quò iter intercluſum eſt. quæres igitur & de Domitio, & Lentulo. A Brunduſio nulla adhuc fama uenerat: & erat hic dies VII. id. quo die, ſuſpicabamur, aut pridie Brunduſium ueniſſe Cæſarem. nam alendis Arpis manſerat. ſed ſi Poſtumum audire uelles, perſecuturus erat Cneum: transiiſſe enim iam putabat, coniectura tempeſtatum, ac dierum. ego nautas eum non putabam habiturum: ille confidebat, & eo magis, quòd audita nauicularijs hominis liberalitas eſſet. ſed, tota res Brunduſina iam quo modo habeat ſe, diutius neſcire non poſſum.

CICERO ATTICO S. 4

EGO *etſi tam diu requieſco, quàm diu aut ad te ſcribo, aut tuas litteras lego: tamen & ipſe egeo argumento epiſtolarum, & tibi idem accidere certo ſcio. quæ enim ſoluto animo familiariter ſcribi ſolent, temporibus his excluduntur: quæ autem ſunt horum temporum, ea iam contriuimus. ſed tamen, ne me totum ægritudini dedam, ſumpſi mihi quaſdam tanquam* θέσεις, *quæ & politicæ ſunt, & temporum horum; ut & abducam animum ab querelis, & in eo ipſo, de quo agitur, exercear. eæ ſunt huiuſmodi.* Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ, τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. εἰ δ᾽ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς ἄρθηται. εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι τῆς πατρίδος τυραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου

τῆς

τῆς ἐλευθερίας πέρι. εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις. εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κᾂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι᾽ αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος: ἢ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. *in his ego me conſultationibus exercens, & diſſerens in utranque partem tum græce, tum latine, & abduco parumper animum à moleſtijs, &* τῶν προύργου τὶ *delibero. ſed uereor, ne tibi* ἄκαιρος *ſim. ſi enim recte ambulauit is, qui hanc epiſtolam tulit, in ipſum tuum diem incidit.* Vale.

CICERO ATTICO. S. 5

NATALI *die tuo ſcripſiſti epiſtolam ad me plenam conſilij, ſummæq; tum beneuolentiæ, tum etiam prudentiæ. eam mihi* Philotimus *poſtridie, quàm à te acceperat, reddidit.* Sunt *iſta quidem, quæ diſputas, difficillima, iter ad ſuperum, nauigatio infero, diſceſſus* Arpinum, *ne hunc fugiſſe; manſio* Formijs, *ne obtuliſſe nos gratulationi uideamur: ſed miſerius nihil, quàm ea uidere, quæ tamen iam, iam inquam uidenda erunt.* Fuit *apud me* Poſtumus: *ſcripſi ad te, quàm grauis. uenit ad me etiam* Q. Fuſius, *quo uultu, quo ſpiritu? properans* Brunduſium, *ſcelus accuſans* Pompeij, *lenitatem, & ſtultitiam ſenatus. hæc*

qui in mea uilla non feram, cur tum in curia potero ferre? age, finge me quamuis ἀστομάχως *hæc ferentem: quid illa, dic* M. Tulli, *quem habebunt exitum? & omitto cauſſam reip. quam ego amiſſam puto cum uulneribus ſuis, tum medicamentis his, quæ parantur. de* Pompeio *quid agam? cui plane (quid enim negem?) ſuccenſui. ſemper enim cauſſæ euentorum magis mouent, quàm ipſa euenta. hæc igitur mala, quibus maiora eſſe quæ poſſunt? conſiderans, uel potius iudicans eius opera accidiſſe, & culpa, inimicior eram huic, quàm ipſi* Cæſari. *ut maiores noſtri funeſtiorem diem eſſe uoluerunt* Allienſis *pugnæ, quàm urbis captæ; quòd hoc malum ex illo; itaque alter religioſus etiam nunc dies, alter in uulgus ignotus: ſic ego, decem annorum peccata recordans, in quibus inerat ille etiam annus, qui nos, hoc defendente, ne dicam grauius, afflixerat; præſentiſq; temporis cognoſcens temeritatem, ignauiam, negligentiam, ſuccenſebam. ſed ea iam mihi exciderunt. beneficia eiuſdem cogito, cogito etiam dignitatem. intelligo ſerius equidem, quàm uellem propter epiſtolas, ſermoneſq;* Balbi: *ſed uideo plane nihil aliud agi, nihil actum ab initio, quàm ut hunc occideret. ego igitur. ſi quis apud* Homerum, *cum ei & mater, & dea dixiſſet,*

Αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἕκτορα πότμος ἑτοῖμος,

matri ipſe reſpondit,

Αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ
Κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. *quid, ſi non* ἑταίρῳ *ſolum, ſed etiam* εὐεργέτῃ? *adde, tali uiro, talem cauſſam agenti. & ego uero hæc officia mercanda uita puto. optimatibus uero tuis nihil confido, nihil iam ne inſeruio quidem.*

dem. uideo, ut ſe huic dent, ut daturi ſint. quidquam tu illa putas fuiſſe de ualetudine decreta municipiorum præ his de uictoria gratulationibus? timent, inquies. at ipſi tum ſe timuiſſe dicunt. ſed uideamus, quid actum ſit Brunduſij. ex eo fortaſſe mea conſilia naſcentur, aliæq; litteræ.

CICERO ATTICO S.

NOS adhuc Brunduſio nihil. Roma ſcripſit Balbus, putare iam Lentulum cos. tranſmiſiſſe, nec eum à minore Balbo conuentum; quòd is hoc iam Canuſij audiſſet: inde ad ſe eum ſcripſiſſe: cohorteſq; ſex quæ Albæ fuiſſent, ad Curtium Minutia transijſſe: id Cæſarem ad ſe ſcripſiſſe, & breui tempore eum ad urbem futurum. ego utar tuo conſilio: neque me in Arpinum hoc tempore abdam. etſi, Ciceroni meo togam puram cũ dare Arpini uellem, hanc eram ipſam excuſationem relicturus ad Cæſarem. ſed fortaſſe in eo ipſo offendetur, cur non Romæ potius. ſed tamen, ſi eſt conueniendus, hic potiſſimum. tum reliqua uidebimus, id eſt & quò, & quà, & quando. Domitius, ut audio, in Coſſano, & quidem, ut aiunt, paratus ad nauigandum: ſi in Hiſpaniam, non probo: ſi ad Cneum, laudo: quouis potius certe, quàm ut Curtium uideat; quem ego patronus aſpicere non poſſum. quid alios? ſed, opinor, quieſcamus; ne noſtram culpam coarguamus; qui, dum urbem, id eſt patriam, amamus, dumq; rem conuenturam putamus, ita nos geſſimus, ut plane intercluſi, captiq; ſimus. Scripta iam epiſtola, Capua litteræ ſunt allatæ hoc exemplo. Pompeius mare transijt cum omnibus militibus, quos ſecum habuit. hic numerus eſt hominum millia XXX, & cõſules duo, et tribuni pl. & ſenatores, qui fuerãt cũ eo,

omnes cum uxoribus, & liberis. conſcendiſſe dicitur ad IIII. *non.* Mart. *ex ea die fuere ſeptentriones uenti. naues, quibus uſus non eſt, omnes aut præcidiſſe, aut incendiſſe dicunt. de hac re litteræ* L. Metello *trib. pl.* Capuam *allatæ ſunt ab* Clodia *ſocru, quæ ipſa transijt. ante ſolicitus eram, & angebar, ſicut res ſcilicet ipſa cogebat, cum conſilio explicare nihil poſſem: nunc autem, poſtquam* Pōpeius, *& conſules ex* Italia *exierunt, nō angor, ſed ardeo dolore.*

= οὐδέ μοι ἦτορ

ἔμπεδον, ἀλλ᾽ ἀλαλύκτημαι.

non ſum, inquam, mihi crede, mentis compos: tantum mihi dedecoris admiſiſſe uideor. me non primum cum Pompeio, *qualicunque conſilio uſo, deinde cum bonis eſſe, quamuis cauſſa temere inſtituta? preſertim cū ij ipſi, quorum ego cauſſa timidius me fortunæ committebam, uxor, filia,* Cicerones *pueri me illuc ſequi mallent, hoc turpe, & me indignum putarent. nam* Quinctus *quidem frater, quidquid mihi placeret, id rectum ſe putare aiebat, id animo æquiſſimo ſequebatur. tuas nunc epiſtolas à primo lego. hæ me paulum recreant. primæ monent, & rogant, ne me proijciam. proximæ gaudere te oſtendunt, me remanſiſſe. eas cum lego, minus mihi turpis uideor, ſed tandiu, dum lego: deinde emergit rurſum dolor, & αἰσχροῦ φαντασία. quam ob rem obſecro te, mi* Tite, *eripe mihi hunc dolorem, aut minue ſaltem, aut conſolatione, aut conſilio, aut quacunque re potes. quid tu autem poſſis? aut quid homo quiſquam? uix iam deus. equidem illud molior, quod tu mones, ſperasq; fieri poſſe; ut mihi* Cæſar *concedat, ut abſim,*

cum aliquid in ſenatu contra Cneum *agatur. ſed timeo ne non impetrem. uenit ab eo* Furnius *: (ut quidem ſcias, quos ſequamur :* Q. Titinij *filium cum* Cæſare *eſſe nunciat) ſed illum maiores mihi gratias agere, quàm uellem. quid autem me roget, (paucis ille quidem uerbis, ſed ἐν δυνάμει) cognoſce ex ipſius epiſtola. me miſerum, quòd tu non ualuiſti. una fuiſſemus. conſilium certe non defuiſſet, σύν τε δύ᾽ ἐρχομένω. ſed acta ne agamus: reliqua paremus. me adhuc hæc duo fefellerunt, initio ſpes compoſitionis; qua facta uolebam, ut populari, ut* * *ea ſolicitudine ſenectutem noſtram liberari: deinde bellum crudele, & exitioſum ſuſcipi à* Pompeio *intelligebam. melioris mediusfidius ciuis, & uiri putabam, quouis ſupplicio affici, quàm illi crudelitati non ſolum præeſſe, uerum etiam intereſſe. uidetur uel mori ſatius fuiſſe, quàm eſſe cum ijs. ad hæc igitur cogita, mi* Attice, *uel potius excogita. quemuis euentum fortius feram, quàm hunc dolorem.* Vale.

Cæſar *imp.* S. D. Ciceroni *imp.* 7

CVM Furnium *noſtrum tantum uidiſſem, neque loqui, neque audire me commode potuiſſet, cū properarem, atque eſſem in itinere, præmiſſis iī legionibus: præterire tamen non potui, quin & ſcriberem ad te, & illum mitterem, gratiasq; agerem. etſi hoc officium & feci ſæpe, & ſæpius mihi facturus uideor: ita de me mereris. in primis à te peto, quoniam confido me celeriter ad urbem uenturum, ut te ibi uideam; ut tuo conſilio, gratia, dignitate, ope omnium rerum uti poſſim. ad propoſitum reuertar: feſtinationi meæ, breuitatiq; litterarum ignoſces. reliqua ex* Furnio *cognoſces.* Vale.

CICERO

CICERO ATTICO S.

SCRIPSERAM *ad te epiſtolam, quam darem* IIII. *id. ſed eo die is, cui dare uolueram, non eſt profectus. uenit autem eo ipſo die ille celeripes, quem* Saluius *dixerat: attulit uberrimas tuas litteras; quæ mihi quiddam, quo ſtarem, inſtillarunt: recreatum enim me non queo dicere: ſed plane* τὸ συνέχον *effeciſti. ego enim non iam id ago, mihi crede, ut proſperos exitus conſequar. ſic enim uideo, nec, duobus his uiuis, nec, hoc uno, nos unquam remp. habituros. ita neque de ocio noſtro ſpero iam, nec ullam acerbitatem recuſo. unum illud extimeſcebam, ne quid turpiter facerem, uel, dicam, iam effeciſſem. ſic ergo habeto, ſalutares te mihi litteras miſiſſe, neque ſolum has longiores, quibus nihil poteſt eſſe explicatius, nihil perfectius, ſed etiam illas breuiores, in quibus hoc mihi iucundiſſimum fuit, conſilium, factumq; noſtrum ab* Sexto *probari. pergratumq; mihi tu feciſti; à quo diligi me, &, quid rectum ſit, intelligi, ſcio. longior uero tua epiſtola non me ſolum, ſed meos omnes ægritudine leuauit. itaque utar tuo conſilio, & ero in* Formiano*: ne aut ad urbem* ἀπάντησις *mea animaduertatur; aut, ſi nec hic, nec illic eum uidero, deuitatum ſe à me putet.* Quod autem *ſuades, ut ab eo petam, ut mihi concedat, ut idem tribuam* Pompeio*, quod ipſi tribuerim: id me iam pridem agere intelliges ex litteris* Balbi*, &* Oppij*: quarum exempla tibi miſi: miſi etiam* Cæſaris *ad eos ſana mente ſcriptas: quo modo in tanta inſania? ſin mihi* Cæſar *hoc non concedat; uideo tibi illud placere, me* πολίτευ-

μα

μα de pace ſuſcipere : in quo non extimeſco periculum. cum enim tot impendeant, cur non honeſtiſſimo depaciſci uelim? ſed uereor, ne Pompeio quid oneris imponam;
μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου
intorqueat. mirandum enim in modum Cneus noſter Sullani regni ſimilitudinem concupiuit. εἰδώς σοι λέγω. nihil, inquam, ille minus obſcure tulit. cum hoc ne igitur, inquies, eſſe uis? beneficium ſequor, mihi crede, non cauſſam, ut in Milone, ut in. ſed hactenus. Cauſſa igitur non bona eſt? immo optima: ſed agetur (memento) fœdiſſime. primum, conſilium eſt, ſuffocare urbem, & Italiam fame: deinde, agros uaſtare, urere, pecunijs locupletum non abſtinere. ſed, cum eadem metuam ab hac parte; ſi illinc beneficium non ſit, rectius putem quiduis domi perpeti. ſed ita meruiſſe illum de me puto, ut ἀχαριστίας crimen ſubire non audeam. quanquam à te eius quoque rei iuſta defenſio eſt explicita. De triumpho tibi aſſentior. quem quidem totum facile, & libenter abiecero. egregie probo fore, ut, dum agamus, ὁ πλοῦς ὡραῖος obrepat: ſi modo, inquis, ſatis ille erit firmus. eſt firmior etiam, quàm putabamus. de iſto licet bene ſperes: promitto tibi, ſi ualebit, tegulam illum in Italia nullam relicturum. te ne igitur ſocio? contra mehercule meum iudicium, & contra omnium antiquorum auctoritatem: nec tam ut illa adiuuem, quàm ut hæc ne uideam, cupio diſcedere. noli enim putare tolerabiles horum inſanias, nec uniuſmodi fore. etſi quid te horum fugit, legibus, iudicijs, ſenatu ſublato, libidines, audacias, ſumptus, egeſtates tot egentiſſimorum hominum nec priuatas

tas poſſe res, nec remp. ſuſtinere? abeamus igitur inde qualibet nauigatione: etſi id quidem, ut tibi uidebitur: ſed certe abeamus. ſciemus enim id quod expectas, quid Brundusij actum ſit. Bonis uiris quod ais probari, quæ adhuc fecerimus, ſciriq; ab ijs non profectis: ualde gau- * deo; ſi eſt nunc ullus gaudendi locus. De Lentulo inueſtigabo diligentius: id mandaui Philotimo, homini forti, ac nimium optimati. Extremum eſt, ut tibi argumentum ad ſcribendum fortaſſe iam deſit. nec enim alia de re nunc ulla ſcribi poteſt: & de hac quid iam amplius inueniri poteſt? ſed quoniam & ingenium ſuppeditat, (dico mehercule, ut ſentio) & amor, quo et meum ingenium incitatur: perge, ut facis, & ſcribe, quantum potes. In Epirum quòd me non inuitas, comitem non moleſtum: ſubiraſcor: ſed uale. nam, ut tibi ambulandum, ungendum, ſic mihi dormiendum. etenim litteræ tuæ mihi ſomnum attulerunt.

CICERO ATTICO S. 9

CENANTIBVS prid. id. nobis, ac noctu quidem, Statius à te epiſtolam breuem attulit. De L. Torquato quid modo quæris? non modo Lucius, ſed etiam Aulus profectus eſt, alij multi. De Reatinorum corona, quod ſcribis; moleſte fero, in agro Sabino ſementem fieri proſcriptionis. Senatores multos eſſe Romæ, nos quoque audieramus. ecquid potes dicere, cur exierint? In his locis opinio eſt, coniectura magis, quàm nuncio, aut litteris, Cæſarem Formijs ad XI. Kal. Apr. fore. hic ego uellem habere Homeri illam Mineruam ſimulatam Mentori, cui dicerem:

Μέντορ

Μέντορ πῶς τ' ἄρ ἴω, πῶς τ' ἄρ προσπλύσομαι αὐτόν? nullam rem unquam difficiliorem cogitaui: ſed cogito tamen; nec ero, ut in malis, imparatus. ſed cura, ut ualeas. puto enim diem tuum heri fuiſſe.

Cæſar Oppio, Cornelio S. 10

GAVDEO *mehercule uos ſignificare litteris, quàm ualde probetis ea, quæ apud Corfinium ſunt geſta. conſilio ueſtro utar libenter, & hoc libentius, quòd mea ſponte facere conſtitueram, ut quamleniſſimum me præberem; & Pompeium, darem operam, ut reconciliarem. tentemus, hoc modo ſi poſſumus omnium uoluntates recuperare, & diuturna uictoria uti: quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neque uictoriam diutius tenere, præter unum L. Sullam, quem imitaturus non ſum. hæc noua ſit ratio uincendi; ut miſericordia, & liberalitate nos muniamus. id quemadmodum fieri poſſit, non nulla mihi in mentem ueniunt, & multa reperiri poſſunt. de his rebus, rogo uos, ut cogitationem ſuſcipiatis. Cn. Magium, Pompeij præfectum, deprehendi: ſcilicet meo inſtituto uſus ſum, & eum ſtatim miſſum feci. iam duo præfecti fabrum Pompeij in meam poteſtatem uenerunt, & à me miſſi ſunt. ſi uolent grati eſſe, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi eſſe amicus, quàm ijs, qui & illi, & mihi ſemper fuerunt inimiciſſimi: quorum artificijs effectum eſt, ut reſp. in hunc ſtatum perueniret.*

Balbus Ciceroni imp. S. 11

SVBITO, poſtea quàm litteras communes cum Oppio ad te dedi, ab Cæſare epiſtolam accepi, cuius exemplum tibi miſi; ex quibus perſpicere poteris, quàm cupiat concordiam, & Pompeium reconciliare, et quàm remotus ſit ab omni crudelitate: quod eum ſentire, ut debeo, ualde gaudeo. De te, & tua fide, & pietate idem mehercule mi Cicero ſentio, quod tu, non poſſe tuam famam & officium ſuſtinere, ut contra eum arma feras, à quo tantum beneficium te accepiſſe prædices. Cæſarem hoc idem probaturum, exploratum, pro ſingulari eius humanitate, habeo: eiq; cumulatiſſime ſatisfacturum te certo ſcio, cum nullam partẽ belli contra eum ſuſcipias, neque ſocius eius aduerſariјs fueris. atque hoc non ſolum in te, tali, & tanto uiro, ſatis habebit; ſed etiam mihi ipſe ſua conceſſit bonitate, ne in ијs caſtris eſſem, quæ contra Lentulum, aut Pompeium futura eſſent; quorum beneficia maxima haberem: ſibiq; ſatis eſſe dixit, ſi togatus urbana officia ſibi præſtitiſſem; quæ etiam illi, ſi uellem, præſtare poſſem. itaque nunc Romæ omnia negocia Lentuli procuro, ſuſtineo; meumq; officium, fidem, pietatem ијs præſto. ſed mehercule rurſus tam abiectam compoſitionis ſpem non deſperatiſſimam eſſe puto: quoniam Cæſar eſt ea mente, qua optare debemus. hac re mihi placet, ſi tibi uidetur, te ad eum ſcribere, & ab eo præſidium petere, ut petiſti à Pompeio, me quidem approbante, temporibus Milonianis. præſtabo (ſi Cæſarẽ bene noui) eũ prius tuæ dignitatis, quàm ſuæ utilitatis rationem habiturum.

hæc quàm prudenter tibi ſcribam, neſcio: ſed illud certe ſcio, me ab ſingulari amore, ac beneuolentia, quæcunque ſcribo, tibi ſcribere: quòd te (ita, incolumi Cæſare, moriar) tanti facio, ut paucos æque ac te caros habeam. De hac re cum aliquid conſtitueris, uelim mihi ſcribas. nam non mediocriter laboro, ut utrique, ut uis, tuam beneuolentiam præſtare poſſis: quam mehercule te præſtaturum confido. Fac ualeas.

Balbus, & Oppius S. D. M. Ciceroni. 12

NEDVM *hominum humilium, ut nos ſumus, ſed etiam ampliſſimorum uirorum conſilia ex euentu, non ex uoluntate, à pleriſque probari ſolent: tamen freti tua humanitate, quod ueriſſimum nobis uidebitur, de eo, quod ad nos ſcripſiſti, tibi conſilium dabimus: quod ſi non fuerit prudens, at certe ab optima fide, & optimo animo proficiſcetur. Nos, niſi id, quod noſtro iudicio Cæſarem facere oportere exiſtimamus, ut, ſimul Romam uenerit, agat de reconciliatione gratiæ ſuæ, & Pompeij; id eum facturum, ex ipſo cognouiſſemus: te hortari deſineremus, ut uelles his rebus intereſſe, quo facilius, & maiore cum dignitate per te, qui utrique es coniunctus, res tota conficeret: aut, ſi ex contrario putaremus, Cæſarem id non facturum; & eum uelle cũ Pompeio bellum gerere, ſciremus; nunquam tibi ſuaderemus, cõtra hominẽ optime de te meritũ arma ferres; ſicuti te ſemper orauimus, ne contra Cæſarẽ pugnares. ſed cum etiamnum, quid facturus Cæſar ſit, magis opinari, quàm ſcire, poſſimus; nõ poſſumus niſi hoc, non uideri eã tuã eſſe dignitatem, neque fidẽ omnibus cognitã, ut cõtra*

 alterutrum,

alterutrum, cum utrique ſis maxime neceſſarius, arma feras: & hoc, non dubitamus, quin Cæſar pro ſua humanitate maxime ſit probaturus. nos tamen (ſi tibi uidebitur) ad Cæſarem ſcribemus, ut nos certiores faciat, quid in hac re acturus ſit. à quo ſi erit nobis reſcriptum, ſtatim, quæ ſentiemus, ad te ſcribemus, & tibi fidem faciemus, nos ea ſuadere, quæ nobis uidentur tuæ dignitati, non Cæſaris rationi, eſſe utiliſſima. & hoc Cæſarem, pro ſua indulgentia in ſuos, probaturum putamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 23

TRES *epiſtolas tuas accepi poſtridie iduum: erant autem* IIII. III. *prid. id. datæ. igitur antiquiſſimæ cuique primum reſpondebo. Aſſentio tibi, ut in* For*miano potiſſimum commorer. & iam de ſupero mari*
* *plaboque, ut antea ad te ſcripſi, et quonam modo poſſem uoluntate eius nullam reip. partem attingere. Quod laudas, quia obliuiſci me ſcripſi ante facta, & dicta noſtri amici; ego uero ita facio: quin ea ipſa, quæ à te commemorantur, ſecus ab eo in me ipſum facta eſſe, non memini: tanto plus apud me ualere beneficij gratiam, quàm iniuriæ dolorem, uolo. faciamus igitur, ut cen-*
* *ſes, colligamusq; nos: feſtiuo enim ſimili urus decurro, atque curſu.* θέσεις *meas commentari non deſino: ſed ſunt quædam earum perdifficiles ad iudicandum. De optimatibus, ſit ſane ita, ut uis: ſed noſti illud,* Διόνυσος ἐν Κορίνθῳ. *Titinij filius apud Cæſarem eſt. Quod autem quaſi uereri uideris, ne mihi tua conſilia diſpliceant: me uero nihil delectat aliud, niſi conſilium, & litteræ tuæ. quare fac, ut oſtendis, ne deſiteris*

ris ad me, quidquid tibi in mentem uenerit, ſcribere. mihi nihil poteſt eſſe gratius. Venio ad alteram nunc epiſtolam. Recte non credis de numero militum. ipſo dimidio plus ſcripſit Clodia. falſum etiam de corruptis nauibus. Quod conſules laudas; ego quoque animum laudo, conſilium reprehendo. diſceſſu enim illorum, actio de pace ſublata eſt: quam quidem ego meditabar: itaque poſtea Demetrij librum de concordia tibi remiſi, & Philotimo dedi. nec uero dubito, quin exitioſum bellum impendeat, cuius initium ducetur à fame. & me tamen doleo non intereſſe huic bello; in quò tanta uis ſceleris futura eſt, ut, cum parentes non alere nefarium ſit, noſtri principes antiquiſſimam, & ſanctiſſimam parentem patriam fame necandam putent. atque hoc non opinione timeo, ſed interfui ſermonibus. omnis hæc claſſis Alexandria, Colchis, Tyro, Sidone, Andro, Cypro, Pamphylia, Lycia, Rhodo, Chio, Bizantio, Lesbo, Smyrna, Mileto, Co, ad intercludendos commeatus Italiæ, & ad occupandas frumentarias prouincias cõparatur. at quàm uenit iratus, & ijs quidem maxime, qui eam maxime ſaluam uolebãt, quaſi relictus ab ijs, quos reliquit. itaque mihi dubitanti, quid me facere par ſit, permagnum pondus affert beneuolentia erga illum; qua dempta, perire melius eſſet in patria, quàm patriam ſeruando euertere. De ſeptentrione, plane ita eſt. metuo, ne uexetur Epirus. ſed quem tu locum Græciæ non direptum iri putas? prædicat enim palam, & militibus oſtendit, ſe largitione ipſa ſuperiorem, quàm hunc, fore. Illud me præclare admones, cum illum uidero, ne nimis indulgenter, & ut cum grauitate potius loquar.

plane ſic faciendum. Arpinum*, cum eum conuenero, cogito; ne forte aut abſim, cum ueniet, aut curſem huc illuc uia deterrima.* Bibulum*, ut ſcribis, audio ueniſſe, & rediſſe prid. id.* Philotimum*, ut ais epiſtola tertia, expectabas. at ille idibus à me profectus eſt. eo ſerius ad tuam illam epiſtolam, cui ego ſtatim reſcripſeram, redditæ ſunt meæ litteræ.* De Domitio*, ut ſcribis, ita opinor eſſe, ut & in* Coſſano *ſit, & conſilium eius ignoretur.* Iſte *omnium turpiſſimus, & ſordidiſſimus, qui conſularia comitia à prætore ait haberi poſſe, eſt idem, qui ſemper in rep. fuit. itaque nimirum hoc illud eſt, quod* Cæſar *ſcribit in ea epiſtola, cuius exemplum ad te miſi, ſe uelle uti* CONSILIO *meo: age eſto hoc commune:* GRATIA*: ineptum id quidem: ſed, puto, hoc ſimulat ad quaſdam ſenatorum ſententias:* DIGNITATE*, fortaſſe ſententia conſularis. illud extremũ eſt,* OPE OMNIVM RERVM*. id ego ſuſpicari cœpi tũ ex tuis litteris, aut hoc ipſum eſſe, aut nõ multo ſecus. nã permagni eius intereſt, rem ad interregnum non uenire. id aſſequitur, ſi per prætorẽ cõſules creãtur. nos autẽ in libris habemus, non modo conſules à prætoribus, ſed ne prætores quidem creari ius eſſe, idq; factũ eſſe nũquam: conſules, eo nõ eſſe ius, quòd maius imperiũ rogari à maiore non ſit ius: prætores autem, cum ita rogentur, ut collegæ conſulum ſint, quorum eſt maius imperium. aberit non longe, quin hoc à me decerni uelit, neque ſit contentus* Galba*,* Scæuola*,* Caſſio*,* Antonio.

= τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών.

ſed, quanta tẽpeſtas impendeat, uides. Qui *tranſierint ſenatores, ſcribam ad te, cum certum habebo.* De *re frumentaria*

mentaria recte intelligis; quæ nullo modo adminiſtrari ſine uectigalibus poteſt: nec ſine cauſſa & eos, qui circum illum ſunt, omnia poſtulantes, & bellum nefarium times. Trebatium *noſtrum, etſi, ut ſcribis, nihil bene ſperat, tamen uidere ſane uelim. quem fac horteris, ut properet. opportune enim ad me ante aduentum* Cæſaris *uenerit.* De Lanuino, *ſtatim, ut audiui.* Phameam *mortuum, optaui, ſi modo eſſet futura reſp. ut id aliquis emeret meorum: neque tamen ad te, qui maxime meus, cogitaui. ſciebam enim, de quoto anno, & quantum in ſolo, ſolere quærere: neque ſolum* Romæ, *ſed etiam* Deli *tuum digamma uideram. ueruntamen ego illud, quanquam eſt bellum, minoris æſtimo, quàm æſtimabatur* Marcellino *conſule; cum ego iſtos hortulos propter domum,* Antij *quam tum habebam, iucundiores mihi fore putabā, & minore impenſa, quàm ſi* Tuſculanum *refeciſſem. nolui* HS Q. *egi per prædem, illi daret,* Antij *cum haberet uenale: noluit. ſed nunc omnia iſta iacere puto propter nummorum caritatem. mihi quidem erit aptiſſimum, uel nobis potius, ſi tu emeris. ſed eius dementias caue contemnas. ualde eſt uenuſtum. quanquam mihi iſta omnia iam addicta uaſtitati uidentur.* Reſpondi *epiſtolis tribus: ſed expecto tuas. nam me adhuc tuæ litteræ ſuſtentarunt.* Dat. Liberalibus.

CICERO ATTICO S. 14

NIHIL *habebam, quod ſcriberē: neque enim noui quidquā audierā; et ad tuas omnes reſcripſerā pridie: ſed, cū me ægritudo nō ſolum ſomno priuaret, uerū ne uigila-*

re quidem ſine ſummo dolore pateretur; tecum ut quaſi loquerer, in quo uno acquieſco, hoc neſcio quid, nullo argumento propoſito, ſcribere inſtitui. Amens mihi fuiſſe uideor à principio, & me una hæc res torquet, quòd non omnibus in rebus labentem, uel potius ruentem Pōpeium tanquam unus manipularis ſecutus ſim. uidi hominem XIIII. Kal. Febr. plenum formidinis. illo ipſo die ſenſi, quid ageret. nunquam mihi poſtea placuit: nec unquam aliud in alio peccare deſtitit. nihil interim * ad me ſcire, nihil niſi fugam cogitare. quid quæris? ſicut ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς alienantur immundæ, inſulſæ, indecoræ: ſic me illius fugæ, negligentiæq́; deformitas auertit ab amore. nihil enim dignum faciebat, quare eius fugæ comitem me adiungerem. nunc emergit amor: nunc deſiderium ferre non poſſum: nunc mihi nihil libri, nihil litteræ, nihil doctrina prodeſt. itaque dies & noctes, tanquam auis illa, mare proſpecto, euolare cupio. do, do pœnas temeritatis meæ. etſi quæ fuit illa temeritas? quid feci non conſideratiſſime? ſi enim nihil præter fugam quæreretur; fugiſſem libentiſſime: ſed genus belli crudeliſſimi, & maximi, quod, nondum uident homines, quale futurum ſit, perhorrui. quæ minæ municipijs? quæ nominatim uiris bonis? quæ denique omnibus, qui remanſiſſent? quàm crebro illud? Sulla potuit; ego non potero? mihi autem hæſerunt illa. Male Tarquinius, qui Porſenam, qui Octauium Mamilium contra patriam: impie Coriolanus, qui auxilium petijt à Volſcis: recte Themiſtocles, qui mori maluit: nefarius Hippias, Piſiſtrati filius, qui in Marathonia pugna cecidit, arma contra patriam ferens. at Sulla, at Marius,

at Cinna recte. immo iure fortaſſe: ſed quid eorum uictoria crudelius? quid funeſtius? huius belli genus fugi, & eo magis, quòd crudeliora etiam cogitari, & parari uidebam: me, quem non nulli conſeruatorem iſtius urbis, quem parentem eſſe dixerunt, Getarum, et Armeniorum, & Colchorum copias ad eam adducere? me meis ciuibus famem, uaſtitatem inferre Italiæ? hunc primum mortalem eſſe, deinde etiam multis modis poſſe extingui cogitabam: urbem autem, & populum noſtrum ſeruandum ad immortalitatem, quantum in nobis eſſet, putabam. & tamen ſpes quædam me obtentabat, fore, ut aliquid conueniret potius, quàm aut hic tantum ſceleris, aut ille tantum flagitij admitteret. alia res nunc tota eſt, alia mea. ſol, ut eſt in tua quadam epiſtola, excidiſſe mihi è mundo uidetur. ut ægroto, dum anima eſt, ſpes eſſe dicitur: ſic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, ſperare non deſtiti. hæc me fefellerunt; &, ut uerum loquar, ætas iam à diuturnis laboribus deuexa ad ocium, domeſticarum me rerum delectatione molliuit. nunc ſiue periculo experiundum erit, experiar certe, ut hinc auolem. ante oportuit fortaſſe: ſed ea, quæ ſcripſiſti, me tardarunt, & auctoritas maxime tua. nam cum ad hunc locum ueniſſem, euolui uolumen epiſtolarum tuarum, quod ego ſub ſigno habeo, ſeruóq; diligentiſſime. erat igitur in ea, quàm X. Kal. Febr. dederas, hoc modo. SED *uideamus, & Cneus quid agat, & illius rationes quorſum fluant. quòd ſi iſte Italiam relinquet; faciet omnino male, &, ut ego exiſtimo, ἀλογίστως; ſed tum demum conſilia noſtra commutanda erunt. Hoc ſcribis poſt diem quartum, quàm ab urbe diſceſſimus.*

diſceſſimus. deinde V I I I. *Kal. Febr.* T A N T V M M O D O *Cneus noſter ne, ut urbem* ἀλογίςως *reliquit, ſic Italiam relinquat. Eodem die das alteras litteras, quibus mihi conſulenti planiſſime reſpondes: eſt enim ſic.* S E D *uenio ad conſultationem tuam. ſi Cneus Italia cedit, in urbem redeundum puto: qui enim finis peregrinationis? hoc mihi plane hæſit: & nunc ita uideo, infinitum bellum iunctum miſerrima fuga; quam tu peregrinationem* ὑποκορίζῃ. *Sequitur* χρησμὸς V I. *Kal. Febr.* E G O, *ſi Pompeius manet in Italia, nec res ad pactionem uenit, longius bellum puto fore: ſin Italiam relinquit, ad poſterum bellum* ἄσπονδον *ſtrui exiſtimo. huius igitur belli ego particeps, & ſocius, et adiutor eſſe cogor; quod &* ἄσπονδον, *& cum ciuibus.* Deinde V I. *id. Febr. cũ iam plura audires de Pompeij cõſilio, concludis epiſtolam quandam hoc modo.* E G O *quidem tibi non ſim auctor, ſi Pompeius Italiam relinquit, te quoque profugere: ſummo enim periculo facies, nec reip. proderis; cui quidem poſterius poteris prodeſſe, ſi manſeris. quem* φιλόπατριν, *ac* πολιτικὸν *hominis prudentis, et amici tali admonitu non moueret auctoritas?* Deinceps I I I. *id. Febr. iterum mihi reſpondes conſulenti, ſic.* Q V O D *quæris à me, fugam ne fidam,*
* *an moram deſerendam utiliorem putem: ego uero in præſentia ſubitum diſceſſum, & præcipitem profectionem cum tibi, tum ipſi Cneo inutilem, & periculoſam puto: & ſatius eſſe exiſtimo, uos diſpertitos, & in ſpeculis eſſe: ſed mediusfidius turpe nobis puto eſſe de fuga cogitare. hoc turpe Cneus noſter biennio ante cogitauit: ita Sullaturit animus eius, & proſcripturit*

diu.

diu. Inde, ut opinor, cum tu ad me quædam γενικώτερον ſcripſiſſes, & ego mihi à te quædam ſignificari putaſſem, ut Italia cederem; deteſtaris hoc diligenter XI. Kal. Mart. EGO uero nulla epiſtola ſignificaui, ſi Cneus Italia cederet, ut tu una cederes: aut, ſi ſignificaui, non dico fui inconſtans, ſed demens. In eadem epiſtola alio loco. NIHIL relinquitur, niſi fuga: cui te ſocium neutiquam puto eſſe oportere, nec unquam putaui. Totam autẽ hanc deliberationem euoluis accuratius in literis VII. Kal. Mart. datis. SI M. Lepidus, et L. Volcatius remanent, manendum puto, ita', ut, ſi ſaluus ſit Pompeius, & conſtiterit alicubi, hāc νεκυίαν relinquas, et te in certamine uinci cum illo facilius patiaris, quàm cũ hoc in ea, quæ perſpicitur futura, colluuie regnare. multa diſputas huic ſententiæ conuenientia. inde ad extremum. QVID SI, inquis, LEPIDVS, et Volcatius diſcedunt? plane ἀπορῶ. quod euenerit igitur, & quod egeris, id στερκτέον putabo. ſi tum dubitares, nunc certe non dubitas, iſtis manentibus. Deinde in ipſa fuga V. Kal. Mart. INTEREA non dubito quin in Formiano manſurus ſis. cõmodiſſime enim τὸ μέλλον ibi καραδοκήσεις. Ad Kal. Mart. cum ille quinctũ iam diem Brundusij eſſet. TVM poterimus deliberare, non ſcilicet integra re, ſed certe minus infracta, quàm ſi una proieceris te. Deinde IIII. non. Mart. ὑπὸ τὴν λῆψιν cum breuiter ſcriberes, tamen ponis hoc. CRAS ſcribam plura, et ad omnia: hoc tamen dicam, non pœnitere me cõſilij de tua manſione: &, quanquam magna ſolicitudine, tamen, quia minus mali puto eſſe, quàm in illa profectione, maneo in ſentẽtia, & gaudeo te manſiſſe. Cũ uero iam an-

gerer,

gerer, & timerem, ne quid à me dedecoris eſſet admiſſum; III. non. Mart. TAMEN, te non eſſe una cum Pompeio, non fero moleſte. poſtea, ſi opus fuerit, non erit difficile: & illi, quoquo tempore fiet, erit ἀσμένιστον. ſed hoc ita dico: ſi hic, qua ratione initium fecit, eadem cetera aget, ſincere, temperate, prudenter; ualde uidero, & conſideratius utilitati noſtræ conſuluero. VII. id. Mart. ſcribis, Peduceo quoque noſtro probari, quòd quierim: cuius auctoritas multum apud me ualet. His ego tuis ſcriptis me conſolor, ut nihil à me adhuc delictum putem. tu modo auctoritatem tuam defendito aduerſus me. nihil opus eſſe, conſcius ego, alijs, ego ſi nihil peccaui, reliqua tuebor. ad ea tute hortare, & me omnino tua cogitatione adiuua. Hic nihil dum de reditu Cæſaris audiebatur. Ego his litteris hoc tamen profeci: perlegi omnes tuas, & in eo acquieui. Lentulum noſtrum ſcis Puteolis eſſe: quod cum è uiatore quodam eſſet auditum, qui ſe diceret, eum in Appia, cum is paulum lecticam aperuiſſet, cognoſſe, etſi uix ueri ſimile, miſi tamen Puteolos pueros, qui perueſtigarent, & ad eum litteras. inuentus eſt uix, in hortis ſuis ſe occultans: litteraſq; mihi remiſit, mirificè gratias agens Cæſari: de ſuo autem conſilio C. Cæcio mandata ad me dediſſe. eum ego hodie expectabam, id eſt XIIII. Kal. Apr. Venit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo mehercule, ut mihi uiſus eſt, temperatus, & prudens: exiſtimatus quidem eſt ſemper auctor ocij. quàm ille hæc non probare mihi quidem uiſus eſt, quàm illam νεκυίαν, ut tu appellas, timere. huic ego in multo ſermone epiſtolam ad me Cæſaris oſtendi, eam, cuius exemplum

exemplum ad te antea miſi: rogauiq́;, ut interpretaretur, quid eſſet, quod ille ſcriberet, conſilio meo ſe uti uelle, gratia, dignitate, ope rerum omnium. reſpondit, ſe non dubitare, quin & opem, & gratiam meam ille ad pacificationem quæreret. utinam aliquod in hac miſeria reip. πολιτικὸν opus efficere, & nauare mihi liceat. Matius quidem & illum in ea ſententia eſſe confidebat, & ſe auctorem fore pollicebatur. Pridie autem apud me Craſſipes fuerat, qui ſe prid. non. Mart. Brunduſio profectum, atque ibi Pompeium reliquiſſe dicebat: quod etiam, qui VIII. id. illinc profecti erant, nunciabant: illa uero omnes, in quibus etiam Craſſipes, qui prudentia potuit attendere, ſermones minaces, inimicos optimatium, municipiorum hoſtes, meras proſcriptiones, meros Sullas: quæ Lucceium loqui, quæ totam Græciam, quæ uero Theophanem. & tamen omnis ſpes ſalutis in illis eſt: & ego excubo animo, nec partem ullam capio quietis: &, ut has peſtes effugiam, cum diſſimillimis noſtri eſſe cupio. quid enim tu illuc Scipionem, quid Fauſtum, quid Libonem prætermiſſurum ſceleris putas? quorum creditores conuenire dicuntur: quid eos autem, cum uicerint, in ciues effecturos? quam uero putas μακροψυχίαν Cnei noſtri eſſe? nunciant, Aegyptum, & Arabiam εὐδαίμονα cogitare, Hiſpaniam abieciſſe. monſtra narrant: quæ falſa eſſe poſſunt: ſed certe & hæc perdita ſunt, & illa non ſalutaria. Tuas litteras iam deſidero. poſt fugam noſtram nunquam tantum earum interuallum fuit. Miſi ad te exemplum litterarum mearum ad Cæſarem; quibus me aliquid profecturum puto. Vale.

Cicero imp. S. D. Cæſari imp. 15

VT legi tuas litteras, quas ab Furnio noſtro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad urbem eſſem; te uelle uti conſilio, & dignitate mea: minus ſum admiratus: de gratia, & de ope quid ſignificares, mecum ipſe quærebam: ſpe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili, ac ſingulari ſapientia de ocio, de pace, de concordia ciuium agi uelle arbitrarer: & ad eam rationem exiſtimabam ſatis aptam eſſe & naturam, & perſonam meam. quod ſi ita eſt; & ſi qua de Pompeio noſtro tuendo, & tibi, ac reip. reconciliando cura te attingit: magis idoneum, quàm ego ſum, ad eam cauſſam profecto reperies neminem: qui & illi ſemper, & ſenatui, cum primum potui, pacis auctor fui; nec, ſumptis armis, belli ullam partem attigi; iudicauiq; te eo bello uiolari, contra cuius honorem, populi R. beneficio conceſſum, inimici, atque inuidi niterentur. ſed ut eo tempore non modo ipſe auctor dignitatis tuæ fui, uerum etiam ceteris auctor ad te adiuuandum: ſic me nunc Pompeij dignitas uehementer mouet. aliquot enim ſunt anni, cum uos duos delegi, quos præcipue colerem, & quibus eſſem, ſicut ſum, amiciſſimus. Quamobrem à te peto, uel potius precibus omnibus oro, & obteſtor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus uir, gratus, pius denique eſſe in maximi beneficij memoria poſſim. quæ ſi tantum ad me ipſum pertinerent, ſperarem me à te tamen impetraturum: ſed, ut arbitror, & ad tuam fidem, &

ad remp.

ad remp. pertinet, me & pacis, & utriuſque ueſtrum, & ad ciuium concordiam, per te, quam accommodatiſſimum, conſeruari. E*go, cum antea tibi de* L*entulo gratias egiſſem, cum ei ſaluti, qui mihi fuerat, fuiſſes; tamen, eius litteris lectis, quas ad me gratiſſimo animo de tua liberalitate, beneficioq́; miſit, eandem me ſalutem à te accepiſſe putaui, quam ille. in quem ſi me intelligis eſſe gratum; cura, obſecro, ut etiam in* P*ompeium eſſe poſſim.* Vale.

CICERO ATTICO S.

LEGEBAM *tuas litteras* XIII. K*al. cum mihi epiſtola affertur à* L*epta, circumuallatum eſſe* P*ompeium, ratibus etiam exitus portus teneri. non mediusfidius præ lacrymis poſſum reliqua nec cogitare, nec ſcribere. miſi ad te exemplum. miſeros nos, cur non omnes fatum illius una executi ſumus? ecce eadem à* M*atio, &* T*rebatio: quibus* M*inturnis obuij* C*æſaris tabellarij. torqueor infelix, ut iam illum* M*ucianum exitum exoptem. at quàm honeſta, at quàm expedita tua conſilia, quàm euigilata tuis cogitationibus quà itineris, quà nauigationis, quà congreſſus, ſermonisq́; cum* C*æſare. omnia tum honeſta, tum cauta. in* E*pirum uero inuitatio quàm ſuauis, quàm liberalis, quàm fraterna?* D*e* D*ionyſio, ſum admiratus: qui apud me honoratior fuit, quàm apud* S*cipionem* P*anætius: à quo impuriſſime hæc, hæc noſtra fortuna deſpecta eſt. odi hominem, & odero: utinam ulciſci poſſem: ſed illum ulciſcentur mores ſui.* T*u, quæſo, nunc uel maxime*

*xime, quid agendum nobis ſit, cogita. populi R. exercitus Cn. Pompeium circumſidet: foſſa & uallo ſeptum tenet: fuga prohibet: nos uiuimus, & ſtat urbs iſta? prætores ius dicunt? ædiles ludos parant? uiri boni uſuras perſcribunt? ego ipſe ſedeo? coner illuc ire, ut inſanus? implorare fidem municipiorum? boni non ſequentur; leues irridebunt; rerum nouarum cupidi, uictores preſertim, & armati, uim, & manus afferent. * quid cenſes igitur? ecquidnam eſt tui conſilij? adfinis huius miſerrimæ uitæ? nunc doleo, nunc torqueor, cum quibuſdam aut ſapiens uideor, quòd una non ierim, aut felix fuiſſe. mihi contra: nunquam enim illius uictoriæ ſocius eſſe uolui; calamitatis mallem fuiſſe. quid ego nunc tuas litteras, quid tuam prudentiam, aut beneuolentiam implorem? actum eſt. nulla re iam poſſum iuuari, qui ne quid optem quidem iam habeo, niſi ut aliqua inimici miſericordia liberetur. οὐκ ἔσ' ἔτυμος λόγος, ut opinor, ille de ratibus. quid enim eſt, quod Dolabella ijs litteris, quas III. id. Mart. à Brunduſio dedit, hanc εὐημερίαν quaſi Cæſaris ſcriberet, Pompeium in fuga eſſe? eumq; primo uento nauigaturum? quod ualde diſcrepat ab ijs epiſtolis, quarum exempla antea ad te miſi. hic quidem mera ſcelera loquuntur: ſed non erat nec recentio auctor, nec huius rei quidem melior Dolabella. Vale.*

CICERO ATTICO S. 17

TVAS XI. Kal. *accepi litteras, quibus omnia conſilia differs in id tempus, cum ſcierimus, quid actum ſit.*

& certe

& certe ita eſt: nec interim poteſt quidquam ſtatui, ne cogitari quidem. quanquam hæ mihi litteræ Dolabellæ *iubent ad priſtinas cogitationes reuerti. fuit enim pridie* Quinquatrus *egregia tempeſtas, qua ego illum uſum puto.* συναγωγὴ *conſiliorum tuorum non eſt à me collecta ad querelam, ſed magis ad cõſolationem meam. nec enim me tam hæc mala angebant, quàm ſuſpicio culpæ, ac temeritatis meæ. eam nullam puto eſſe; quoniam cum conſilijs tuis mea & facta, & conſilia conſentiunt.* Quod *mea prædicatione factum eſſe ſcribis magis, quàm illius merito, ut tantum ei debere uiderer: eſt ita. ego illa extuli ſemper, & eo quidem magis, ne quid illi ſuperiorum meminiſſe me putaret. quæ ſi maxime meminiſſem, tamen illius temporis ſimilitudinem iam ſequi deberem. nihil me adiuuit, cum poſſet: & poſtea fuit amicus, & tam ualde: & quam ob cauſſam, plane ſcio. ergo ego quoque illi. quin etiam illud par in utroque noſtrum, quòd ab eiſdem illecti ſumus. ſed utinam tantum ego ei prodeſſe potuiſſem, quantum ille mihi potuit. mihi tamen, quod fecit, eſt gratiſſimum. nec ego, cum nunc iuuare qua re poſſim, ſcio: nec, ſi poſſem, cum tam peſtiferum bellum pararet, adiuuandum putarem. tantum offendere animum eius hic manens nolo. nec mehercule iſta uidere, quæ tu potes iam animo prouidere, nec intereſſe iſtis malis poſſem: ſed eo tardior ad diſcedendum fui, quòd difficile eſt de diſceſſu uoluntario ſine ulla ſpe reditus cogitare. nam ego hunc ita paratum uideo peditatu, equitatu, claſſibus, auxilijs* Gallorum, *quos* Matius ἐστάλπιζεν, *ut puto, ſed certe dicebat, peditum, equitum ſe polliceri*

ſumptu ſuo annos decem. ſed ſit hoc λάπισμα. magnas habet certe copias, & habebit non ille uectigal, ſed ciuium bona. adde confidentiam hominis. adde imbecillitatem bonorum uirorum; qui quidem, quòd illum ſibi merito iratum putant, oderunt. ut tu ſcribis ludum. ac uellem, ſcribis, quiſnam hic ſignificaſſet. ſed & iſte, quia plus oſtenderat, quàm fecit, & uulgo illum, qui amarunt, non amant. municipia uero, & ruſtici Romani illum metuunt, hunc adhuc diligunt. quare ita paratus eſt, ut, etiam ſi uincere non poſſit, quo modo tamen ipſe uinci poſſit, non uideam. ego autem non tam γοητείαν huius timeo, quàm πειθανάγκην. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Πλάτων, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις. Illa ἀλίμενα uideo tibi non probari: quæ ne mihi quidem placebant: ſed habebam in illis & occultationem, & ὑπηρεσίαν fidelem. quæ ſi mihi Brundusij ſuppetant, mallem: ſed ibi occultatio nulla eſt. uerum, ut ſcribis, cum ſcimus. Viris bonis me non nimis excuſo. quas enim eos cenas & facere, & obire ſcripſit ad me Sextus? quàm lautas, quàm tempeſtiuas? ſed ſint quamuis boni: non ſunt meliores, quàm nos: mouerent me, ſi eſſent fortiores. De Lanuino Phameæ erraui: Troianum ſomniaueram. id ego uolui Q. ſed pluris eſt. iſtuc tamen cuperem emeres, ſi ullã ſpem fruendi uiderem. Nos quæ monſtra quotidie intelligamus, ex illo libello, qui in epiſtolam coniectus eſt. Lentulus noſter Puteolis eſt, ἀδημονῶν, ut Cæcius narrat. quid agat? διατροπὴν Corfinienſem reformidat: Pompeio nunc putat ſatisfactum: beneficio Cæſaris mouetur, ſed tamen mouetur magis proſpecta re.

Men

Men' hæc poſſe ferre? omnia miſera: ſed hoc nihil miſerius. Pompeius Cn. Magiũ *de pace miſit, & tamen oppugnatur: quod ego non credebam: ſed habeo à* Balbo *litteras, quarum ad te exemplum miſi. lege, quæſo, & illud infimum caput ipſius* Balbi, *optimi, cui* Cneus *noſter locum, ubi hortos ædificaret, dedit: quem cui noſtrũ non ſæpe prætulit? itaque miſer torquetur. ſed, ne bis eadem legas, ad ipſam te epiſtolam reijcio. ſpem autem pacis habeo nullam.* Dolabella *ſuis litteris, id* Mart. *datis, merum bellum loquitur. maneamus ergo in illa eadem ſententia miſera, & deſperata: quando hoc miſerius eſſe nihil poteſt.*

Balbus Ciceroni imp. S.

CAESAR *nobis litteras perbreues miſit, quarum exemplum ſubſcripſi. breuitate epiſtolæ ſcire poteris eũ ualde eſſe diſtentum, qui tanta de re tam breuiter ſcripſerit. ſi quid præterea noui fuerit, ſtatim tibi ſcribam.* Cæſar Oppio, Cornelio S. Ad VII. *id.* Mart. Brunduſium *ueni: ad murum caſtra poſui.* Pompeius *eſt* Brunduſij: *miſit ad me* Cn. Magium *de pace. quæ uiſa ſunt, reſpondi. hoc uos ſtatim ſcire uolui. cum in ſpem uenero, de compoſitione aliquid me conficere; ſtatim uos certiores faciam.* Valete. Quo *modo me nunc putas, mi* Cicero, *torqueri, poſtquã rurſus in ſpem pacis ueni, ne qua res compoſitionem eorum impediat? nanque, quod abſens facere poſſum, opto. quòd ſi una eſſem, aliquid fortaſſe proficere poſſem. nunc expectatione crucior.* Vale.

CICERO ATTICO S. 14

MISERAM ad te VIII. Kal. exemplum epiſtolæ Balbi ad me, & Cæſaris ad eum. ecce tibi eodem die Capua litteras accepi ab Q. Pedio, Cæſarem ad ſe prid. id. Mart. miſiſſe litteras hoc exemplo. Pompeius ſe oppido tenet: nos ad portas caſtra habemus: conamur opus magnum, & multorum dierum, propter altitudinem maris: ſed tamen nihil eſt, quod potius faciamus. ab utroque portus cornu moles iacimus, ut aut illum quamprimum traijcere quod habet Brundusij copiarum cogamus, aut exitu prohibeamus. Vbi illa pax, de qua Balbus ſcripſerat torqueri ſe? ecquid acerbius? ecquid crudelius? atque eum loqui qui dam αὐθεντικῶς narrant: Cn. Carbonis, M. Bruti ſe pœnas perſequi, omniumq; eorum, in quos Sulla crudelis hoc ſocio fuiſſet: nihil Curionem ſe duce facere, quod non hic Sulla duce feciſſet: ad ambitionem, quibus exilij pœna ſuperioribus legibus non fuiſſet, ab illo patriæ proditores de exilio reductos eſſe: queri de Milone per uim expulſo: neminem tamen ſe uiolaturum, niſi qui arma hæc contra. Bæbius quidam à Curione III. id. profectus, homo non infans, ſed quis, ulli non dicat. plane neſcio, quid agam. illinc quidem Cneum profectum puto. quidquid eſt, biduo ſciemus.

CICERO ATTICO S. 15

A te nihil: ne ante prorſus quidẽ quid litterarũ. nec mirũ: quid enim eſt, quod ſcribamus? ego tamẽ nullum diẽ prætermitto. Scripta epiſtola, litteræ mihi ante lucẽ à Lepta Capua redditæ ſunt, idib. Mart. Pompeiũ à Brũduſio conſcẽdiſſe, at Cæſarẽ ad VII. Kal. Apr. Capuæ fore. Vale.

CIC.

CICERO ATTICO S.

CVM dediſſem ad te litteras ut ſcires Cæſarē Capuæ VII. Kal. fore; allatæ mihi ſunt litteræ, eum in Albano apud Curionem V. Kal. fore. eum cum uidero, Arpinum pergam. ſi mihi ueniam, quam peto, dederit, utar conditione: ſin minus, impetrabo aliquid à me ipſo. ille, ut ad me ſcripſit, legiones ſingulas poſuit Brundusij, Tarenti, Siponti. claudere mihi uidetur maritimos exitus, & tamen ipſe Græciam ſpectare potius, quàm Hiſpanias. ſed hæc longius abſunt. me nunc & congreſſus huius ſtimulat; (is uero adeſt) et primas eius actiones horreo. uolet enim, credo, ſenatuſconſultum facere: uolet augurum decretum: rapiemur, aut abſentes uexabimur. uel ut conſules roget prætor, uel dictatorē dicat: quorum neutrum ius eſt. at ſi Sulla potuit efficere, ab interrege ut dictator diceretur, & magiſter equitū: cur hic non poſſit? nihil expedio, niſi ut aut ab hoc, tanquam Q. Mucius, aut ab illo, tanquam L. Scipio. cum tu hæc leges, ego illum fortaſſe conuenero. τέτλα: κύντερον. ne illud quidem noſtrum proprium. erat enim ſpes propinqui reditus, erat hominum querela. nunc exire cupimus; qua ſpe reditus, mihi quidem nunquam in mentem uenit. non modo autem nulla querela eſt municipalium hominum, ac ruſticorum, ſed contra metuunt ut crudelem, iratum: nec tamen mihi quidquam eſt miſerius, quàm remanſiſſe; nec optatius, quàm euolare, non tam ad belli, quam ad fugæ ſocietatem. ſed tu omnia conſilia differebas in id tempus, cum ſciremus,

quæ Brunduſij *acta eſſent. ſcimus nampe, hæremus nihilo minus. uix enim ſpero mihi hunc ueniam datu-rum: etſi multa affero iuſta ad impetrandum. ſed tibi omnem illius, meumq́; ſermonem, omnibus uerbis ex-preſſum, ſtatim mittam. tu nunc omni amore enitere, ut nos cura tua, & prudentia iuues. ita ſubito accur-rit, ut ne* Trebatium *quidem, ut conſtitueram, poſſim uidere. omnia nobis imparatis agenda: ſed tamen*

ἄλλα μὲν αὐτὸς, *ut ait ille,*

Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται.

quidquid egero, continuo ſcies. Mandata Cæſaris *ad conſules, & ad* Pompeium*, quæ rogas, nulla habeo. quæ deſcripta attulit, illa è uia miſi ad te: è quibus mandata puto intelligi poſſe.* Philippus Neapoli *eſt,* Len*tulus* Puteolis*. de* Domitio*, ut facis, ſciſcitare, ubi ſit, quid cogitet. Quod ſcribis, aſperius me, quàm mei pa-tiantur mores, de* Dionyſio *ſcripſiſſe: uide, quàm ſim antiquorum hominum: te mediusfidius hanc rem gra-uius putaui laturum eſſe, quàm me. nam, præterquam quòd te moueri arbitror oportere iniuria, quæ mihi à quoquam facta ſit; præterea te ipſum quonam modo hic uiolauit, cum in me tam improbus fuit? ſed tu id quanti æſtimes, tuum iudicium eſt: nec tamen in hoc tibi quidquam oneris impono: ego autem illum male ſa-num ſemper putaui, nunc etiam impurum, & ſcele-ratum puto, nec tamen mihi inimiciorem, quàm ſibi.* Philargyro *bene: cauſſam certe habuiſti & ueram, & bonam: relictum eſſe me potius, quàm reliquiſſe.* Cum *dediſſem iam litteras ad* VIII. Kal. *quos cum* Matio *pueros, &* Trebatio *miſeram, epiſtolam mihi attulerũt*

hoc

hoc exemplo. Matius, et Trebatius Ciceroni imperatori S. Cum Capua exiſſemus, in itinere audiuimus Pompeium Brunduſio ad XVI. Kal. Apr. cum omnibus copijs, quas habuerat, profectum eſſe: Cæſarem poſtero die in oppidum introiſſe, concionatum eſſe, inde Romã contendiſſe: uelle ante Kal. eſſe ad urbem, et paucos dies ibi commorari, deinde in Hiſpanias proficiſci. nobis non alienum uiſum eſt, quoniam de aduentu Cæſaris pro certo habebamus, pueros tuos ad te remittere, ut id tu quamprimum ſcires. Mandata tua nobis curæ ſunt, eaq; , ut tempus poſtularit, agemus. Trebatius Scæuola facit ut antecedat. Epiſtola conſcripta, nunciatum eſt nobis, Cæſarem ad VIII. Kal. Capuæ, ad VII. Sinueſſæ. hoc pro certo putamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 21

CVM, quid ſcriberem ad te, nihil haberem, tamen, ne quem diem intermitterem, has dedi litteras. Ad VII. Kal. Cæſarem Sinueſſæ manſurum nunciabant. ab eo mihi litteræ redditæ ſunt ad VII. Kal. quibus iam opes meas, nõ ut in ſuperioribus litteris, opem expectat. cum eius clementiam Corſinienſem illam per litteras collaudauiſſem, reſcripſit hoc exẽplo. Cæſar imp. Ciceroni imp. S. Recte augurаris de me, (bene enim tibi cognitus ſum) nihil à me abeſſe longius crudelitate. atque ego cum ex ipſa re magnam capio uoluptatem: tũ, meũ factum probari abs te, triũpho, et gaudeo. neque illud me mouet, quòd ij, qui à me dimiſſi ſunt, diſceſſiſſe dicuntur; ut mihi rurſus bellum inferrent. nihil enim malo, quàm & me mei ſimilem eſſe, & illos ſui. Tu uelim

mihi ad urbem præſto ſis, ut tuis conſilijs, atque opibus, ut conſueui, in omnibus rebus utar. Dolabella tuo nihil ſcito mihi eſſe iucundius. hanc adeo habebo gratiam illi. neque enim aliter facere poterit: tanta eius humanitas, is ſenſus, ea in me eſt beneuolentia. Vale.

CICERO ATTICO S. 22

TREBATIVM VI. Kal. quo die has litteras dedi, expectabam. ex eius nuncio, Matijq; litteris meditabor, quo modo cum illo loquar. ò tempus miſerum. nec dubito, quin à me contendat, ad urbem ueniam. ſenatū enim Kal. uelle ſe frequentem adeſſe, etiam Formijs proſcribi iuſſit. ergo ei negandum eſt? ſed quid præripi? ſtatim ad te perſcribam omnia. ex illius ſermone ſtatuam, Arpinum ne mihi eundum ſit, an quò aliò. Volo Ciceroni meo togam puram dare, iſtic puto. tu quæſo cogita, quid deinde: nam me hebetem moleſtiæ reddiderunt. A` Curio, uelim ſcire, ecquid ad te ſcriptum ſit de Tirone. ad me enim ipſe Tiro ita ſcripſit, ut uerear, quid agat. qui autem ueniunt inde, id modo nunciant. ſane in magnis curis etiam hæc me ſolicitant. in hac enim fortuna perutilis eius & opera, & fidelitas eſſet.

CICERO ATTICO S. 23

VTRVNQVE ex tuo conſilio: nam & oratio fuit ea noſtra, ut bene potius ille de nobis exiſtimaret, quàm gratias ageret: & in eo manſimus, ne ad urbē. illa feſellerunt,

feſellerunt, facilem quòd putaramus. nihil uidi minus. damnari ſe noſtro iudicio; tardiores fore reliquos, ſi in his non ueniremus, dicere. ego, diſſimilem illorum eſſe cauſſam. cum multa: ueni igitur, & age de pace. meo ne inquam, arbitratu? an tibi, inquit, ego præſcribam? ſic, inquam, agam; ſenatui non placere in Hiſpanias *iri, nec exercitus in* Græciam *tranſportari: multaq; inquam de* Cneo *deplorabo. tum ille, ego uero iſta dici nolo. ita putabam, inquam: ſed ego eo nolo adeſſe, quòd aut ſic mihi dicendum eſt, multaq;, quæ nullo modo poſſem ſilere, ſi adeſſem; aut non ueniendum. ſumma fuit; ut ille quaſi exitum quærens, ut deliberarem. non fuit negandum. ita diſceſſimus. credo igitur hunc me non amare. at ego me amaui; quod mihi iam pridem uſu non uenit. reliqua ò dij, qui comitatus; quæ, ut tu ſoles dicere,* νεκύα: *in qua erat* Eros Celeri. *ò rem perditam, ò copias deſperatas. quid?* Seruij *filius. quot in his caſtris fuerunt, quibus* Pompeius *circunſideretur? ſex legiones. multum uigilat, audet. nullum uideo finem mali. nunc certe promenda tibi ſunt conſilia. hoc fuerat extremum.* Illa *tamen* κατάκρισις *illius eſt odioſa, quàm pene præterij: ſi ſibi conſilijs noſtris uti non liceret, uſurum, quorum poſſet, ad omniaq; eſſe deſcenſurum. uidiſti igitur uirum, ut ſcripſeras? ingemuiſti? certe. cedo reliqua. quid? continuo ipſe in* Puteolanum, *ego* Arpinum. *inde expecto quidem* Λ Α Λ Τ Ε C Α Ν * *illam tuam. tu (malum) inquies, actum ne agas. etiam illum ipſum, quem ſequimur, multa feſellerunt. ſed ego tuas litteras expecto. nihil eſt enim iam, ut antea,* VIDEAMVS HOC QVORSVM EVADAT.

EVADAT. *extremum fuit de congreſſu noſtro. quo quidem non dubito quin iſtum offenderim. eo maturius agendum eſt. amabo te epiſtolam, & πολιτικὴν. ualde tuas litteras nunc expecto. Vale.*

CICERO ATTICO S. 24

EGO *meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini potiſſimum togam puram dedi: idq; municipibus noſtris fuit gratum. etſi omnes, & illos, & quà iter feci, mæſtos, afflictosq; uidi: tam triſtis, & tam atrox eſt* ἀναθεώρησις *huius ingentis mali. delectus habetur. in hiberna deducuntur. ea, quæ, etiam cum à bonis uiris, cum iuſto in bello, cum modeſte fiunt, tamen ipſa per ſe moleſta ſunt, quàm cenſes acerba nunc eſſe, cum à perditis, in ciuili nefario bello, petulantiſſime fiant? caue autem putes, quenquam hominem in Italia turpem eſſe, qui hinc abſit. uidi ipſe Formijs uniuerſos: neque mehercule unquam homines putaui; & noram omnes, ſed nunquam uno loco uideram. pergamus igitur, quò placet; & noſtra omnia relinquamus. proficiſcamur ad eum, cui gratior noſter aduentus erit, quàm ſi una fuiſſemus. tum enim eramus in maxima ſpe; nunc, ego quidem, in nulla. nec, præter me, quiſquam Italia ceſſit, niſi qui hunc inimicum ſibi putaret. nec mehercule hoc facio reip. cauſa, quam funditus deletam puto, ſed ne quis me putet ingratum in eum, qui me leuauit ijs incommodis, quibus idem affecerat: & ſimul, quòd ea, quæ fiunt, aut quæ certe futura ſunt, uidere non potero. etiam equidem S. C. facta quædam iam puto,*

to, utinam in Volcatij ſententiam. ſed quid refert? eſt enim una ſententia omnium. ſed erit iniuſtiſſimus Seruius, qui filium miſit ad affligendum Cn. Pompeium, aut certe capiendum, cum Pontio Titiniano. etſi hic quidem timoris cauſſa, ille uero? ſed ſtomachari deſinamus, & aliquando ſententiam, ut nihil noui, niſi id; quòd minimum uellem ſpiritum reliquum eſſe. Nos, quoniam ſuperum mare obſidetur, infero nauigabimus: et, ſi Puteolis erit difficile, Crotonem petemus, aut Thurios; & boni ciues, amantes patriæ, mare infeſtum habebimus. aliam rationem huius belli gerendi nullam uideo. In Aegyptum nos abdimus. exercitu pares eſſe non poſſumus. pacis fides nulla eſt. ſed hæc ſatis deplorata ſunt. Tu uelim litteras Cephalioni des de omnibus rebus actis, denique etiam ſermonibus hominum; niſi plane obmutuerunt. Ego tuis conſilijs uſus ſum, maxime quòd & grauitatem in congreſſu noſtro tenui, quam debui, &, ad urbem ut non accederem, perſeueraui. Quod ſupereſt, ſcribe, quæſo, quamaccuratiſſime, (iam enim extrema ſunt) quid placeat, quid cenſeas: etſi iam nulla dubitatio eſt. tamen, ſi quid, uel potius quidquid ueniet in mentem, ſcribas uelim. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER X.

CICERO ATTICO S.

TERTIO non. cum in Laterium fratris ueniſſem, accepi litteras, & paulum reſpiraui: quod poſt has ruinas mihi non acciderat. per enim magni æſtimo, tibi firmitudinem animi noſtri, & factum noſtrum probari. Sexto enim noſtro quod ſcribis probari, ita lætor, ut me quaſi patris eius, cui ſemper uni tribui plurimum, iudicio comprobari putem: qui mihi, quod ſæpe ſoleo recordari, dixit olim, nonis illis Decembribus, cum ego, Sexte, quidnam ergo?

Μὴ μὰν, inquit ille, ἀσπουδεῖ γε καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην,
Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

eius igitur mihi uiuit auctoritas, & ſimillimus eius filius eodem eſt apud me pondere, quo fuit ille: quem ſaluere uelim iubeas plurimum. tu tuum conſilium etſi non in longum tempus differs, (iam enim illum emptum pacificatorem peroraſſe puto, iam actum aliquid eſſe in conſenſu ſenatorum) tamen ſuſpenſum me detines, ſed eo minus, quòd non dubito, quid nobis agendum putes. quid enim Flauio legionem, & Siciliam dari ſcribis, & id iam fieri? quæ tu ſcelera partim parari, & iam cogitari, partim ex tempore futura cenſes? ego uero Solonis, popularis tui, &, ut puto, etiam mei, legem negligam, qui capite ſanxit, ſi qui in ſeditione non alterutrius

partis

partis fuiſſet. niſi tu aliter cenſes: & hinc abero, & fi-
lij: ſed alterum mihi eſt certius: nec præripiam tamen,
expectabo tuum conſilium, & eas litteras, niſi alias iam
dediſti, quas, ſcripſi, ut Cephalioni dares. Quod ſcri-
bis, non quo alicunde audieris, ſed te ipſum putare, me
attractum iri, ſi de pace agatur: mihi omnino non ue-
nit in mentem, quæ poſſit actio eſſe de pace, cum illi cer-
tiſſimum ſit, ſi poſſit, expoliare exercitu, & prouincia
Pompeium: niſi forte iſte ſummarius ei poteſt perſua- *
dere, ut, dum oratores eant, & redeant, quieſcat. nihil
uideo, quod ſperem, aut quod iam putem fieri poſſe. ſed
tamen hominis hoc ipſum probi eſt, & magnum τῶν πο-
λιτικωτάτων σκεμμάτων, *ueniendum ne ſit in con-*
ſilium tyranni, ſi is aliqua de re bona deliberaturus ſit.
quare, ſi quid eiuſmodi euenerit, ut accerſamur: (quod
equidem non curo: quid enim eſſem de pace dicturus,
dixi; ipſe ualde repudiauit) ſed tamen, ſi quid accide-
rit, quid cenſeas mihi faciendum, utique ſcribito. ni-
hil enim mihi adhuc accidit, quod maioris conſilij eſſet.
Trebatij, boni uiri, & ciuis, uerbis te gaudeo delecta-
tum: tuaq; iſta crebra ἐκφώνησις, ΙΠΕΡΕΙ *me ſola,* *
adhuc delectauit. Litteras tuas uehementer expecto, quas
quidem credo iam datas eſſe. Tu cum Sexto ſeruaſti gra-
uitatem eandem, quam mihi præcipis. Celer tuus diſer-
tus magis eſt, quàm ſapiens. De iuuenibus, quæ ex
Tullia audiſti, uera ſunt. M. Antonij iſtud, quod ſcri-
bis, non mihi uidetur tam re eſſe triſte, quàm uerbo.
hæc eſt ἄλη, *in qua nunc ſumus, mortis inſtar. aut e-*
nim mihi libere inter malos πολιτευτέον *fuit, aut uel*
periculoſe cum bonis: aut nos temeritatem bonorum ſe-
quamur;

quamur; aut audaciam improborum inſectemur. utrunque periculoſum eſt. at hoc, quod agimus, & turpe, nec tamen tutum. Iſtum, qui filium Brunduſium *de pace miſit, (de pace idem ſentio, quod tu; ſimulationem eſſe apertam, parari autem bellum acerrime) legatum iri non arbitror; cuius adhuc, ut optaui, mentio facta nulla ſit. eo minus habeo neceſſe ſcribere, aut etiam cogitare, quid ſim facturus, ſi acciderit, ut legarer.* Vale.

CICERO ATTICO S. 2

EGO *cum accepiſſem tuas litteras non.* Apr. *quas* Cephalio *attulerat, eſſemq́;* Minturnis *poſtridie manſurus, & inde protinus; ſuſtinui me in* Arcano *fratris, ut, dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco eſſemus, agerenturq́; nihilo minus, quæ ſine nobis agi poſſunt.* ΜΜΤΕΥΓΑ *iam adeſt, & animus ardet: nec eſt* * *quidquam, quò, & quà. ſed hæc noſtra erit cura, & peritorum. tu tamen, quod poteris, ut adhuc feciſti, nos conſilijs iuuabis. res ſunt inexplicabiles. fortunæ ſunt committenda omnia. ſine ſpe conamur ulla. melius ſi quid acciderit, mirabimur.* Dionyſium *nolim ad me profectum: de quo ad me* Tullia *mea ſcripſit: ſed & tempus alienum eſt; & homini non amico noſtra incommoda, tanta preſertim, ſpectaculo eſſe nollem: cui te meo nomine inimicum eſſe nolo.* Vale.

CICERO ATTICO S. 3

CVM, *quid ſcriberem, plane nihil haberem; hæc autem reliqua eſſent, quæ ſcire cuperem, profectus ne eſſet,*

quo

quo in ſtatu urbem reliquiſſet, in ipſa Italia *quem cuique regioni, aut negocio præfeciſſet, & qui eſſent ad* Pompeium, *& ad conſules ex* S. C. *de pace legati: ut igitur hæc ſcirem, dedita opera has ad te litteras miſi. feceris igitur commode, mihiq; gratum, ſi me de his rebus, & ſi quid erit aliud, quod ſcire opus ſit, feceris certiorem. ego in* Arcano *opperior, dum iſta cognoſco.* Ad VII. *id alteram tibi eodem die hanc epiſtolam dictaui; & pridie dederam mea manu longiorem.* V*iſum te aiunt in* Regia*: nec reprehendo: quippe cum ipſe iſtam reprehenſionem non fugerim. ſed expecto tuas litteras. neque iam ſane uideo, quid expectem: ſed tamen, etiam ſi nihil erit, id ipſum ad me uelim ſcribas.* Cæſar *mihi ignoſcit per litteras, quòd non uenerim; ſeſéq; in optimam partem id accipere dicit. facile patior, quod ſcribit, ſecum* Tullum, *&* Seruium *queſtos eſſe, quia non idem ſibi, quod mihi, remiſiſſet. homines ridiculos, qui cum filios miſiſſent ad* Cn. Pompeium *circumſidendum, ipſi in ſenatum uenire dubitarent. ſed tamen exemplum miſi ad te* Cæ*ſaris litterarum.* Vale.

CICERO ATTICO S. 4

MVLTAS *à te accepi epiſtolas eodem die, omnes diligenter ſcriptas, eam uero, quæ uoluminis inſtar erat, ſæpe legendam, ſicuti facio: in qua non fruſtra laborem ſuſcepiſti: mihi quidem pergratum feciſti. quare, ut id, quoad licebit, ideſt quoad ſcies ubi ſumus, quamſæpiſſime facias, te uehementer rogo. at deplorandi quidem, quod quotidie facimus, ſit iam nobis aut finis omnino, ſi poteſt, aut moderatio quædam, quod profecto poteſt.*

poteſt. non enim, quam dignitatẽ, quos honores, quem uitæ ſtatum amiſerim, cogito, ſed quid conſecutus ſim, quid præſtiterim, qua in laude uixerim, his denique in malis quid interſit inter me, & iſtos, quos propter omnia amiſimus. hi ſunt, qui, niſi me ciuitate expuliſſent, obtinere ſe non poſſe putarunt licentiam cupiditatum ſuarum: quorum ſocietas, et ſceleratæ conſenſionis fides quò eruperit, uides. alter ardet furore, & ſcelere, nec remittit aliquid, ſed in dies ingraueſcit: modo Italia expulit: nunc alia ex parte perſequi, ex alia prouinciа ſpoliare conatur: nec iam recuſat, ſed quodam modo poſtulat, ut, quemadmodum eſt, ſic etiam appelletur tyrannus. alter, is, qui nos ſibi quondam ad pedes ſtratos ne ſubleuabat quidem, qui ſe nihil contra huius uoluntatem aiebat facere poſſe, elapſus è ſoceri manibus, ac ferro, bellum terra, & mari comparat, non iniuſtũ ille quidem, ſed tum pium, tum etiam neceſſarium, ſuis tamen ciuibus exitiabile, niſi uicerit; calamitoſum etiam, ſi uicerit. horum ego ſummorum imperatorum non modo res geſtas non antepono meis, ſed ne fortunam quidem ipſam, qua illi florentiſſima, nos duriore conflictati uidemur. quis enim poteſt, aut diſerta per ſe patria, aut oppreſſa, beatus eſſe? &, ſi, ut nos à te admonemur, recte in illis libris diximus, nihil eſſe bonum, niſi quod honeſtum; nihil malum, niſi quod turpe ſit: certe uterque iſtorum eſt miſerrimus; quorum utrique ſemper patriæ ſalus, & dignitas poſterior ſua dominatione, & domeſticis commodis fuit. præclara igitur conſcientia ſuſtentor, cum cogito me de rep. aut meruiſſe optime, cum potuerim, aut certe nunquam, niſi diuine, cogitaſſe,

cogitaſſe, eaq; ipſa tempeſtate euerſam eſſe remp. quam ego XIIII. *annis ante proſpexerim. hac igitur conſcientia comite proficiſcar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrem meum, quorum iam acta ætas, quàm propter pueros, quibus interdum uidemur præſtare etiam remp. debuiſſe: quorum quidem alter, non tam, quia maiore pietate eſt, me mirabiliter excruciat; alter, (ò rem miſeram; nihil enim mihi accidit in omni uita acerbius) indulgentia uidelicet noſtra deprauatus, eò progreſſus eſt, quò non audeo dicere: & expecto tuas litteras. ſcripſiſti enim, te ſcripturum eſſe plurima, cum ipſum uidiſſes. omne meũ obſequium in illum fuit cum multa ſeueritate: neque unum eius, nec paruum, ſed multa magna delicta compreſſi. patris autem lenitas amanda potius ab illo, quàm tam crudeliter negligenda. nam litteras eius ad* Cæſarẽ *miſſas ita grauiter tulimus, ut te quidem celaremus; ſed ipſius uidemus uitam inſuauem reddidiſſe. hoc uero eius iter, ſimulatioq; pietatis qualis fuerit, non audeo dicere. tantum ſcio, poſt* Hirtium *conuentum, accerſitum ab* Cæſare*: cum eo de meo animo ab ſuis rationibus alieniſſimo, & conſilio relinquendi* Italiam*. & hæc ipſa timide. ſed nulla noſtra culpa eſt: natura metuenda eſt. hæc* Curionem, *hæc* Hortensij *filium, non patrũ culpa, corrupit. iacet in mærore meus frater, neque tam de ſua uita, quàm de mea metuit. huic tu, huic tu malo affer conſolationes, ſi ullas potes: maxime quidem illam uelim, ea, quæ ad nos delata ſint, aut falſa eſſe, aut minora. quæ ſi uera ſint; quid futurum ſit in hac fuga, neſcio. nam ſi haberemus remp. conſilium mihi*

X *non*

non deeſſet nec ad ſeueritatem, nec ad indulgentiam. hæc, ſiue iracundia, ſiue dolore, ſiue metu permotus, grauius ſcripſi, quàm aut tuus in illum amor, aut meus poſtulabat. ſi uera ſunt, ignoſces: ſi falſa, me libente eripies mihi hunc errorem. quoquo modo uero ſe res habeat, nihil aſſignabis nec patruo, nec patri. Cum hæc ſcripſiſſem, à Curione mihi nunciatum eſt, eum ad me uenire. uenerat enim is in Cumanum ueſperi pridie, id eſt idibus. ſi quid eius igitur ſermo eiuſmodi attulerit, quod ad te ſcribendum ſit; id in litteris adiungam. Præteriјt uillam meam Curio, iuſſitq; mihi nunciari, mox ſe uenturum: curritq; Puteolos, ut ibi concionaretur. concionatus eſt: rediјt: fuit ad me ſane diu. ô rem fœdam. noſti hominem: nihil occultauit, in primis nihil eſſe certius, quàm ut omnes, qui lege Pompeia condemnati eſſent, reſtituerentur; itaque ſe in Sicilia eorum opera uſurum. de Hiſpaniјs, non dubitabat, quin Cæſaris eſſent: inde ipſum cum exercitu, ubicunque Pompeius eſſet: eius interitu finem belli fore: propius factum eſſe nihil; cum plane, iracundia elatum, uoluiſſe occidi Metellum tribunum pl. quod ſi eſſet factum, cædem magnam futuram eſſe: permultos hortatores eſſe cædis: ipſum autem non uoluntate, aut natura non eſſe crudelem, ſed quòd putaret, popularem eſſe clementiam: quòd ſi populi ſtudium amiſiſſet, crudelem fore: eumq; perturbatum, quòd intelligeret, ſe apud ipſam plebem offendiſſe de ærario. itaque ei cum certiſſimum fuiſſet, ante, quàm proficiſceretur, concionem habere auſum non eſſe, uehementerq; animo perturbato profectũ. Cum autem ex eo quærerem, quid uideret, quod exemplum,

plum, quam remp. plane fatebatur nullam ſpem reliquam: Pompeij claſſem timebat: quæ ſi eſſet, ſe de Sicilia abiturum. Quid iſti, inqui, ſex tui faſces? ſi ab ſenatu, cur laureati? ſi ab ipſo, cur ſex? Cupiui, inquit, ex S. C. ſurrepto: nam aliter non poterat. at ille impendio nunc magis odit ſenatum: à me, inquit, omnia proficiſcentur. ſex autem, quia duodecim nolui: nam licebat. Tum ego, quàm uellem, inquam, petijſſe ab eo, quod audio Philippum impetraſſe: ſed ueritus ſum, quia ille à me nihil impetrabat. Libenter, inquit, tibi conceſſiſſet. uerum puta te impetraſſe: ego enim ad eum ſcribam, ut tu ipſe uoles, de ea re nos inter nos locutos. quid autem illius intereſt, quoniam in ſenatum non uenis, ubi ſis? quin nunc ipſum minime offendiſſes, eius cauſſa, ſi in Italia non fuiſſes. atque ego, me receſſum, & ſolitudinem quærere, maxime quòd lictores haberem. laudabat conſilium. Quid ergo, inquam? nam mihi curſus in Græciam per tuam prouinciam eſt, quoniam ad mare ſuperum milites ſunt. Quid mihi, inquit, optatius? hoc loco multa perliberaliter. ergo hoc quidem eſt uerum profecto, ut non modo tuto, uerum etiam palam nauigaremus. reliqua in poſterum diem diſtulit: ex quibus ſcribam ad te, ſi quid erit epiſtola dignum. Sunt autem, quæ præterij, interregnum ne eſſet expectaturus, an, quo modo dixerim? Ad ſe ille quidem deferri cõſulatum, ſed ſe nolle, in proximũ annum. et alia ſunt, quæ exquiram. iurabat ad ſummam, quod nullo negocio faceret, amiciſſimum mihi Cæſarem. eſſe debet. quid enim, inquam, ſcripſit ad me Dolabella? dico, quid? affirmabat, cum ſcripſiſſet, quòd me cuperet ad

*urbem uenire, illum quidem gratias agere maximas, & non modo probare, ſed etiam gaudere, quid quæris? * atque iubebat: eſt enim ſuſpicio illa domeſtici mali, & ſermonis* Hirtiani. *quàm cupio illum dignum eſſe nobis, * & quàm ipſe me inuito, quæ pro illo ſit ſuſpicandum. ſed opus fuit* Hirtio *conuento. eſt profecto neſcio quid. ſed uelim quamminimo. et tamen eum nondum rediſſe miramur. ſed hæc uidebimus.* Tu Oppios Terentiæ *dabis. iam enim urbis unum periculum eſt.* Me *tamen conſilio iuua, pedibus ne* Rhegyum, *an hinc ſtatim in nauem. ceterum, quoniam commoror, ego ad te ſtatim habebo, quod ſcribam, ſimul ut uidero* Curionem. De Tirone *cura quæſo, quod facis, ut ſciam, quid is agat.*

CICERO ATTICO S.

D E *tota mea cogitatione ſcripſi ad te antea ſatis, ut mihi uiſus ſum, diligenter: de die nihil ſane poteſt ſcribi certi, præter hoc, non ante lunam nouam.* Curionis *ſermo poſtridie eandem habuit fere ſummam, niſi quòd apertius ſignificauit, ſe harum rerum exitum non uidere.* Quod *mihi mandas de quodam regendo, ἀρκαδίαν. tamen nihil prætermittam. atque utinam tu: ſed modeſtior non ero.* Epiſtolam *ad* Veſtorium *ſtatim de* Tullia. *ac ualde requirere ſolebat.* Commodius *tecum* Vectenus *eſt locutus, quàm ad me ſcripſerat: ſed mirari ſatis hominis negligentiam nõ queo. cum enim mihi* Philotimus *dixiſſet,* HS L *emere de* Canuleio *diuerſorium illud poſſe, minoris etiam empturum, ſi* Vectenum *rogaſſem; rogaui, ut, ſi quid poſſet, ex ea ſumma detraheret: promiſit: ad me nuper,* HS XXX *emiſſe: ut ſcriberem*

berem, cui uellem addici: diem pecuniæ id. Nou. eſſe. reſcripſi ei ſtomachoſius, cum ioco tamen familiari. nunc quoniam agit liberaliter, nihil accuſo hominem; ſcripſiq; ad eum, me à te certiorem eſſe factum. Tu de tuo itinere quid, & quando cogites, uelim me certiorem facias. ad XV. Kal. Mai. Vale.

CICERO ATTICO S.

ME ADHVC *nihil præter tempeſtatem moratur. aſtute nihil ſum acturus. fiat in Hiſpania quidlibet: & tamen reticε. meas cogitationes omnes explicaui tibi ſuperioribus litteris. quocirca hæ ſunt breues: et tamen, quia feſtinabam, eramq; occupatior de Quincto fratre: ita me quidem ſedulo; ſed noſti reliqua. Quod deinde mones, & amice, & prudenter mones: ſed erunt omnia facilia, ſi ab uno illo cauero. magnum opus eſt. mirabilia multa. nihil ſimplex, nihil ſincerum. uellem, ſuſcepiſſes iuuenem regendum. pater enim nimis indulgens, quidquid ego aſtrinxi, relaxat. ſi ſine illo poſſem, regerem; quod tu potes: ſed ignoſco. magnum, inquam, opus eſt. Pompeium pro certo habemus per Illyricum proficiſci in Galliam. ego nunc, quà, & quò, uidebo. Ego uero Appuliam, & Sipontum, & tergiuerſationem iſtam probo; nec tuam rationem eandem eſſe duco, quam meam: non quin in rep. rectum idem ſit utrique noſtrum: ſed ea non agitur: regnandi contentio eſt; in qua pulſus eſt modeſtior rex, & probior, & integrior, & is, qui niſi uincit, nomen populi R. deleatur neceſſe eſt: ſin autem uincit, Sullano more, exemploq; uincet. ergo hac in contentione neutrum tibi pa-*

lam ſentiendum, & tempori ſeruiendum eſt. mea cauſſa autem alia eſt, quòd beneficio uinctus, ingratus eſſe non poſſum: nec tamen in acie, ſed Melitæ, *aut alio in loco, ſiue in oppidulo futurum puto. nihil, inquies, iuuas eum, in quem ingratus eſſe non uis? immo minus fortaſſe uoluiſſet. ſed de hoc uidebimus. exeamus modo: quod ut meliore tempore poſſimus, facit* Adriatico *mari* Dolabella, *freto* Sicilienſi Curio. *iniecta autem mihi ſpes quædam eſt, uelle mecum* Ser. Sulpicium *colloqui. ad eum miſi* Philotimum *cum litteris. ſi uir eſſe uolet, præclara* συνόδια. *ſin autem, erimus nos, qui ſolemus.* Curio *mecum uixit, iacere* Cæſarem *putans offenſione populari,* Siciliæq; *diffidens, ſi* Pompeius *nauigare cœpiſſet.* Quinctum *puerum accepi uehementer. auaritiam uideo fuiſſe, & ſpem magni congiarij. magnum hoc malum eſt: ſed ſcelus illud, quod timueramus, ſpero nullum fuiſſe. hoc autem uitium puto te exiſtimare non noſtra indulgentia: ſed à natura profectum. quem tamen nos diſciplina regimus.* De Oppijs Velienſibus *quid placeat, cum* Philotimo *uidebis.* Epirum *noſtram putabimus: ſed alios curſus uidebamur habituri.* Vale.

CICERO ATTICO S. 7

ET RES *ipſa monebat, & tu oſtenderas, & ego uidebam, de ijs rebus, quas intercipi periculoſum eſſet, finem inter nos ſcribendi fieri tempus eſſe: ſed, cum ad me ſæpe mea* Tullia *ſcribat, orans, ut, quid in* Hiſpania *geratur, expectem, & ſemper aſcribat idem uideri*

tibi,

tibi, idq; ipſe etiam ex tuis litteris intellexerim; non puto eſſe alienum, me ad te, quid de ea re ſentiam, ſcribere. Conſilium iſtud tunc eſſet prudens, ut mihi uidetur, ſi noſtras rationes ad Hiſpanienſem caſum accommodaturi eſſemus: quod fieri dicitis oportere. neceſſe eſt enim aut, id quod maxime uelim, pelli iſtum ab Hiſpania; aut trahi id bellum; aut iſtum, ut confidere uidetur, apprehendere Hiſpanias. ſi pelletur: quàm gratus, aut quàm honeſtus tum erit ad Pompeium noſter aduentus; cum ipſum Curionem ad eum tranſiturum putem? ſi trahitur bellum: quid expectem, aut quàm diu? relinquitur, ut, ſi uincimur in Hiſpania, quieſcamus. id ego contra puto. iſtum enim uictorem magis relinquendum puto, quàm uictum, & dubitantem magis, quàm fidentem ſuis rebus. nam cædem uideo, ſi uicerit, & impetum in priuatorum pecunias, & exulum reditum, & tabulas nouas, & turpiſſimorum honores, & regnum non modo Romano homini, ſed ne Perſæ quidem cuiquam tolerabile. tacita eſſe poterit in id dignitas noſtra? pati poterunt oculi, me cum Gabinio ſententiam dicere? & quidem illum rogari prius? præſto eſſe clientem tuum Chlœlium, Catuli Plaguleium, ceteros? ſed cur inimicos colligo, qui meos neceſſarios, à me defenſos, nec uidere in curia ſine dolore, nec uerſari inter eos ſine dedecore potero. quòd ſi ne id quidem eſt exploratum, fore, ut mihi liceat; (ſcribũt enim ad me amici eius, me illi nullo modo ſatisfeciſſe, quòd in ſenatum non uenerim) tamen ne dubitemus, an ei nos etiam cum periculo uenditemus, quicum coniuncti ne cum præmio quidem uoluimus eſſe? de- *

inde hoc uide, non eſſe iudicium de tota contentione in Hiſpanijs*: niſi forte, his amiſſis, arma* Pompeium *abiectūrum putas: cuius omne conſilium* Themiſtocleum *eſt. exiſtimat enim, qui mare teneat, eum neceſſe rerum potiri. itaque, qui nunquam egit, ut* Hiſpaniæ *per ſe tenerentur, naualis apparatus ei ſemper antiquiſſima cura fuit. nauigabit igitur, cum erit tempus, maximis claſſibus, & ad* Italiam *accedet: in qua nos ſedentes quid erimus? nam medios eſſe iam non licebit. claſ-*
* *ſibus aduerſabimur igitur? quod malum maius ſcilicet tantum? denique quid turpius?* Annibal *hic in abſen-*
* *tis ſolus tuli ſcelus: eiuſdem cum* Pompeio, & *cum reliquis principibus non feram? quòd ſi iam, miſſo officio, periculi ratio habenda eſt: ab illis eſt periculum, ſi peccaro, ab hoc, ſi recte fecero: nec ullum in his malis conſilium periculo uacuum inueniri poteſt: ut non ſit dubium, quin cum periculo fugiamus, quod fugeremus etiam cum ſalute. non ſimul cum* Pompeio *mare tranſierimus. omnino non potuimus: extat ratio dierum: ſed tamen (fateamur enim, quod eſt: ne condamus quidem, ut poſſumus) fefellit ea res, quæ fortaſſe non debuit, ſed fefellit: pacem putaui fore: quæ ſi eſſet, iratum mihi* Cæſarem *eſſe, cum idem amicus eſſet* Pompeio, *noluí: ſenſeram enim, quàm ijdem eſſent. hoc ueritus in hanc tarditatem incidi: ſed aſſequar omnia, ſi propero; ſi cunctor, amitto. & tamen, mi* Attice, *auguria quoque me incitant quadam ſpe non dubia, non hæc collegij noſtri ab* Appio, *ſed illa* Platonis *de tyrannis. nullo enim modo poſſe uideo ſtare iſtum diutius, quin ipſe per ſe, etiam languentibus nobis, concidat, quippe qui*

florentis,

florentis, ac nouos, ut uti diebus ipſi illi egenti, ac per * *ditæ multitudini in odium acerbiſſimum uenerit, qui duarum rerum ſimulationem tam cito amiſerit, manſuetudinis in* Metello*, diuitiarum in ærario. iam quibus utatur uel ſocijs, uel miniſtris, ſi ij prouincias, ſi remp. regent, quorum nemo duo menſes potuit patrimonium ſuum gubernare? non ſunt omnia colligenda: quæ tu acutiſſime perſpicis. ſed tamen ea pone ante oculos: iam intelliges id regnum uix ſemeſtre eſſe poſſe. quod ſi me fefellerit, feram, ſicut multi præclariſſimi homines in rep. excellentes tulerunt. niſi forte me* Sardanapali *uice in ſuo lectulo mori malle cenſueris, quàm exilio* Themiſto* * *cleo: qui cum fuiſſet, ut ait* Thucydides, τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστὴς, *tamen incidit in eos caſus, quos uitaſſet, ſi eum nihil fefelliſſet. etſi is erat (ut ait idem) qui* τό, τε ἄμεινον, ἢ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα: *tamen non uidit, nec quo modo* Lacedæmoniorum*, nec quo modo ſuorum ciuium inuidiam effugeret, nec quid* Artaxerxi *polliceretur. non fuiſſet & illa nox tam acerba* Africano*, ſapientiſſimo uiro, non tam dirus ille dies* Sullanus *callidiſſimo uiro* C. Mario*, ſi nihil utrunque eorum fefelliſſet. nos tamen hoc confirmamus illo augurio, quo diximus: nec nos fallit, nec aliter accidet. corruat iſte, neceſſe eſt, aut per aduerſarios, aut ipſe per ſe, qui quidem ſibi eſt aduerſarius unus acerrimus. id ſpero uiuis nobis fore. quanquam tempus eſt nos de illa perpetua iam, non de hac exigua uita cogitare. ſin quid acciderit maturius; haud ſane mea multum interfuerit, utrum factum uideam,*

deam, an futurum eſſe multo ante uiderim. quæ cum ita ſint; non eſt committendum, ut ijs paream, quos contra, me ſenatus, ne quid reſp. detrimenti acciperet, armauit. Tibi ſunt omnia commendata: quæ commendationis meæ pro tuo in nos amore non indigent. ne hercule quidem reperio, quid ſcribam: ſedeo enim πλουδοκῶν: etſi nihil unquam tam fuit ſcribendum, quàm nihil mihi unquam ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidiſſe, quàm quòd meam Tulliam ſuauiſſime, diligentiſſiméq; coluiſti. ualde eo ipſa delectata eſt, ego autem non minus. cuius quidem uirtus mirifica. quo modo illa fert publicam cladem? quo modo domeſticas tricas? quantus autem animus in diſceſſu noſtro? ϛοργῆς ſit ſumma σιώτηξις: tamen non recte facere, & bene audire uult. ſed hac ſuper re nimis; ne meam ipſe συμπάθειαν euocem. Tu, ſi quid de Hiſpanijs certius, et ſi quid aliud, dum adſumus, ſcribes: & ego fortaſſe diſcedens dabo ad te aliquid, eo etiam magis, quòd Tullia te non putabat ex Italia hoc tempore. Cum Antonio item eſt agendum, ut cum Curione Melitæ me uelit eſſe: huic bello nolle intereſſe. eo uelim tam facili uti poſſem, & tam bono in me, quàm Curio. is ad Miſſenum VI. non. uenturus dicebatur, id eſt hodie: ſed præmiſit mihi odioſas litteras, hoc exemplo.

Antonius trib. pl. pro præt. Ciceroni imp. S.

NISI *te ualde amarem, & multo quidem plus, quàm putas, non extimuiſſem rumorem, qui de te prolatus eſt, cum preſertim falſum eſſe exiſtimarem: ſed*

quia

quia tè nimio plus diligo, non poſſum diſſimulare, mihi famam quoque, quamuis ſit falſa, magni eſſe. Te iturũ trans mare, credere non poſſum, cum tanti facias Do- labellam, & Tulliam tuam, feminam lectiſſimam, tan tiq; ab omnibus nobis fias; quibus mehercule dignitas, amplitudoq; tua pene carior eſt, quàm tibi ipſi. ſed ta- men non ſum arbitratus eſſe amici, non commoueri e- tiam improborum ſermone. eo feci ſtudioſius, quòd iu- dicabam duriores partes mihi impoſitas eſſe ab offenſio- ne noſtra, quæ magis à ζηλοτυπίᾳ mea, quàm ab iniu- ria tua nata eſt. ſic enim uolo te tibi perſuadere, mihi ne minem eſſe cariorem, te excepto Cæſare; meq; illud una ĩudicare, Cæſarem maxime in ſuis M. Ciceronem repo nere. quare, mi Cicero, te rogo, ut tibi omnia integra ſerues, eius fidem improbes, qui tibi, ut beneficiũ daret, prius iniuriam fecit: contra, eum ne profugias, qui te, etſi non amabit, (quod accidere non poteſt) tamen ſal uum, ampliſſimumq; eſſe cupiet. Dedita opera ad te Cal purnium, familiariſſimum meum, miſi; ut mihi ma- gnæ curæ tuam uitam, ac dignitatem eſſe ſcires. Eodem die à Cæſare Philotimus litteras attulit, hoc exemplo.

Cæſar imp. M. Ciceroni imp. S. *Ꝗ*

ETSI *te nihil temere, nihil imprudenter facturũ iu dicaram: tamen permotus hominum fama, ſcribendum ad te exiſtimaui, et pro noſtra beneuolentia petẽdum, ne quò progredereris inclinata iã re, qua integra etiã pro- grediẽdũ tibi nõ exiſtimaſſes. nãque et amicitiæ grauiorẽ iniuriã feceris, et tibi minus cõmodę conſulueris, ſi nõ for*

tunæ

tunæ obſecutus uidebere; omnia enim ſecundiſſima nobis, aduerſiſſima illis accidiſſe uidentur: nec cauſſam ſecutus; eadem enim tum fuit, cum ab eorum conſilijs abeſſe iudicaſti: ſed meum aliquod factum condemnauiſſe: quo mihi grauius abs te nil accidere poteſt. quod ne facias, pro iure noſtræ amicitiæ à te peto. poſtremo, quid uiro bono, & quieto, & bono ciui magis conuenit, quàm abeſſe à ciuilibus controuersijs? quod non nulli cum probarent, periculi cauſſa ſequi non potuerunt. tu, explorato & uitæ meæ teſtimonio, & amicitiæ iudicio, neque tutius, neque honeſtius reperies quidquam, quàm ab omni contentione abeſſe. X V. Kal. Mai. ex itinere. Vale.

10

ADVENTVS *Philotimi (at cuius hominis, quàm inſulſi, & quàm ſæpe pro Pompeio mentientis) exanimauit omnes, qui mecum erant: nam ipſe obdurui. dubitauit noſtrum nemo, quin Cæſar itinera repreſſiſſet: uolare dicitur. Petreius cum Afranio ſe coniunxiſſet: nihil affert eiuſmodi. quid quæris? etiam illud erat perſuaſum, Pompeium cum magnis copijs iter in Germaniam per Illyricum feciſſe: id enim* αὐθεντικῶς *nunciabatur. Melitam igitur, opinor, capeſſemus, dum, quod in Hiſpania: quod quidem propemodum uideor ex Cæſaris litteris ipſius uoluntate facere poſſe; qui negat neque honeſtius, neque tutius mihi quidquam eſſe, quàm ab omni contentione abeſſe. dices, ubi ille ergo tuus animus, quem proximis litteris? adeſt, & idem eſt: ſed utinameo m ſolum capite decernerem: lacrymæ meorum me interdum molliunt,*

molliunt, precantium, ut de Hiſpanijs expectemus. M. Cælij quidem epiſtolam, ſcriptam miſerabiliter, quæ hoc idem obſecraret, ut expectarem, ne fortunas meas, ne unicam filiam, ne meos omnes tam temere proderem, non ſine magno fletu legerunt pueri noſtri. etſi meus quidem eſt fortior, eóq; ipſo uehementius commouet, nec quidquam niſi de dignatione laborat. Melitam igitur, deinde quod uidebitur. tu tamen etiam nunc mihi aliquid litterarum, & maxime ſi quid ab Afranio. ego, ſi cum Antonio locutus ero, ſcribam ad te, quid actum ſit: ero tamen in credendo, ut mones, cautus. nam occultandi ratio tum difficilis, tum etiam periculoſa eſt. Seruium expecto ad nonas, & adijcit à Poſtumia, & Seruij filij. Quartanam leuiorem eſſe gaudeo. miſi ad te Cælij etiam litterarum exemplum. Vale. *

Cælius M. Ciceroni imp. S.

EXANIMATVS *tuis litteris, quibus te nihil, niſi triſte, cogitare oſtendiſti; neque, id quod eſſet, perſcripſiſti; neque non tamen, quale eſſet, quod cogitares, aperuiſti; has ad te illico litteras ſcripſi. Per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro, & obſecro, ne quid grauius de ſalute, & incolumitate tua conſulas. nam deos, hominesq;, amicitiamq; noſtram teſtificor, me tibi prædixiſſe, neque temere monuiſſe; ſed, poſtquam Cæſarem conuenerim, ſententiamq; eius, qualis futura eſſet parta uictoria, cognorim, te certiorem feciſſe. ſi exiſtimas eandem rationem fore Cæſaris in dimittendis aduerſarijs, & conditionibus ferendis, erras. nihil niſi atrox*

& ſæuum

& ſæuum cogitat, atque etiam loquitur. iratus ſenatui exijt. his interceſſionibus plane incitatus eſt. non mehercule erit deprecationi locus. quare ſi tibi tu, ſi filius unicus, ſi domus, ſi ſpes tuæ reliquæ tibi caræ ſunt; ſi aliquid apud te nos, ſi uir optimus gener tuus ualet: eorum fortunam non debes uelle conturbare, ut eam cauſſam, in cuius uictoria ſalus noſtra eſt, odiſſe, aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem contra ſalutem tuam habeamus. denique illud cogita, quod offenſæ fuerit, in iſta cunctatione te ſubijſſe. nunc te contra uictorem facere, quem dubijs rebus lædere noluiſti, & ad eos fugatos accedere, quos reſiſtentes ſequi nolueris, ſummæ ſtultitiæ eſt. uide, ne, dum pudet te parum optimatem eſſe, parum diligenter, quod optimum ſit, eligas. quòd ſi totum tibi perſuadere non poſſum, ſaltem, dum, quid de Hiſpanijs agamus, ſcitur, expecta; quas tibi nuncio aduentu Cæſaris fore noſtras. quam iſti ſpem habeant amiſſis Hiſpanijs, neſcio. quod porro tuum conſilium ſit ad deſperatos accedere, non mediusfidius reperio. hoc, quod tu non dicendo mihi ſignificaſti, Cæſar audierat: ac ſimul atque, aue, mihi dixit, ſtatim, quid de te audiſſet, expoſuit. negaui me ſcire: tamen ab eo petiui, ut ad te litteras mitteret, quibus maxime ad remanendum commoueri poſſes. me ſecum in Hiſpaniam ducit. nam, niſi ita faceret. ego prius, quàm ad urbem accederem, ubicunque eſſes, ad te percurriſſem, & hoc à te præſens contendiſſem, atque omni ui te retinuiſſem. Etiam atque etiam Cicero cogita, ne te, tuoſq; omnes funditus euertas, nec te ſciens, prudenſq; eo demittas; unde exitum uides nullum eſſe. quòd ſi te aut uoces optimatium

matium commouent; aut non nullorum hominum inſolentiam, & iactationem ferre non potes: eligas, cenſeo, aliquod oppidum uacuum à bello; dum hæc decernuntur, quæ iam erunt confecta. id ſi feceris, & ego te ſapienter feciſſe iudicabo, & Cæſarem non offendes. Vale.

12

ME CAECVM, *qui hæc ante non uiderim. miſi ad te epiſtolam Antonij. & cum ego ſæpiſſime ſcripſiſſem, nihil me contra Cæſaris rationes cogitare; meminiſſe me generi mei, meminiſſe amicitiæ; potuiſſe, ſi aliter ſentirem, eſſe cum Pompeio; me autem, quia cum lictoribus inuitus curſarem, abeſſe uelle, nec id ipſum certum etiam nunc habere: uide, quàm ad hæc* τυραννικῶς.

Tuum conſilium quàm uerum eſt: nam qui ſe medium eſſe uult, in patria manet: qui proficiſcitur, aliquid de alterautra parte iudicare uidetur. ſed ego is non ſum, qui ſtatuere debeam, iure quis proficiſcatur, nec ne. partes mihi Cæſar has impoſuit, ne quem omnino diſcedere ex Italia paterer. quare parui refert me probare cogitationem tuam, ſi nihil tamen tibi remittere poſſum. ad Cæſarem mittas, cenſeo, & ab eo hoc petas. non dubito, quin impetraturus ſis, cum preſertim te amicitiæ noſtræ rationem habiturum eſſe pollicearis.

Habes σκυτάλην λακωνικήν. *omnino excipiam hominem. erat autem V. non. uenturus ueſperi, id eſt hodie. cras igitur ad me fortaſſe ueniet. tentabo audeam nihil properare. miſſurum ad Cæſarem clamabam. cum*

pauciſſimis

pauciſſimis alicubi occultabor. certe hinc iſtis inuitiſſimis euolabo, atque utinam ad Curionem. σὺν θεῷ τοι λέγω. *magnus dolor acceſſit. efficietur aliquid dignum nobis.* δυσουρία *tua mihi ualde moleſta. medere amabo, dum eſt* ἀρχῇ. *De Maſſilienſibus gratæ tuæ mihi litteræ. quæſo, ut ſciam, quidquid audieris. Siciliam cuperem, ſi poſſem palam: quod à Curione effeceram. Hic ego Seruium expecto: rogor enim ab eius uxore, & filio: & puto opus eſſe. Hic tamen Cyteridem ſecum lectica aperta portat, altera uxorem. ſeptem præterea coniunctæ lecticæ amicarum. hæ ſunt amicorum. uide, quàm turpi leto pereamus. & dubita, ſi potes, quin ille, ſeu uictus, ſeu uictor redierit, cædem facturus ſit. ego uero uel lintriculo, ſi nauis non erit, eripiam me ex iſtorum parricidio. ſed plura ſcribam, cum illum conuenero. Iuuenem noſtrum non poſſum non amare: ſed ab eo nos non amari plane intelligo. nihil ego uidi tam* ἀνηθοποίητον, *tam auerſum à ſuis, tam neſcio quid cogitans. uim incredibilem moleſtiarum. ſed erit curæ, & eſt, ut regatur. mirum eſt enim ingenium:* ἤθους ἐπιμελητέον.

CICERO ATTICO S.

OBSIGNATA *iam epiſtola ſuperiore, non placuit ei dare, cui conſtitueram, quòd erat alienus: itaque eo die data non eſt. interim uenit Philotimus, & mihi à te litteras reddidit: quibus quæ de fratre meo ſcribis, ſunt ea quidem parum firma, ſed habent nihil* ὕπουλον, *nihil fallax, nihil non flexibile ad bonitatem, nihil, quod non, quò uelis, uno ſermone poſſis perducere.*

ne multa, omnes ſuos, etiam quibus iraſcitur crebrius, tamen caros habet, me quidem ſe ipſo cariorem. Quod *de puero aliter ad te ſcripſit, & ad matrem de filio, non reprehendo. de itinere, & de ſorore, quæ ſcribis, moleſta ſunt, eoq; magis, quòd ea tempora noſtra ſunt, ut ego his mederi non poſſim. nam certe mederer: ſed quibus in malis, & qua in deſperatione rerum ſimus; uides.* Illa *de ration: nummaria non ſunt eiuſmodi, (ſæpe enim audio ex ipſo) ut non cupiat tibi præſtare, & in eo laboret. ſed ſi mihi* Q. Axius *in hac mea fuga* H-S XIII. *non reddit, quæ dedi eius filio mutua, & utitur excuſatione temporis; ſi* Lepta, *ſi ceteri: ſoleo mirari, de neſcio queis* H-S XX *cum audio ex illo ſe urgeri. uides enim profecto anguſtias. curari tamen ea tibi utique iubet. an exiſtimas illum in iſto genere lentulum, aut reſtrictum? nemo eſt minus. de fratre ſatis. de eius filio, indulſit illi quidem ſuus pater ſemper; ſed non facit indulgentia mendacem, aut auarum, aut non amantem ſuorum; ferocem fortaſſe, & arrogantem, & infeſtum facit. itaque habet hæc quoque, quæ naſcuntur ex indulgentia: ſed ea ſunt tolerabilia: (quid enim dicam, hac iuuẽtute?) ea uero, quæ mihi quidẽ, qui illum amo, ſunt his ipſis malis, in queis ſumus, miſeriora, non ſunt ab obſequio noſtro, non; ſuas radices habent: quas tamen euellerem profecto, ſi liceret. ſed ea omnia mihi ſunt patienda. ego meum facile teneo. nihil eſt enim eo tractabilius. cuius quidem miſericordia languidiora adhuc conſilia cepi: & quo ille me fortiorem uult eſſe, eo magis timeo, ne in eum exiſtam crudelior. ſed* Antonius *uenit heri ueſperi. iam fortaſſe ad me ueniet,*

aut ne id quidem, quoniam ſcripſit, quid fieri uellet. ſed ſcies cõtinuo, quid actum ſit. Nos iam nihil niſi occulte. de pueris quid agam? paruo ne nauigio committam? quid mihi animi in nauigando cenſes fore? recordor enim, æſtate cum illo Rhodiorum ἀφράκτῳ nauigans, quàm fuerim ſolicitus. quid, duro tempore anni, actuariolo fore cenſes? ò rem undique miſeram. Trebatius erat mecum, uir plane, & ciuis bonus. quæ ille monſtra, dij immortales. etiam ne Balbus in ſenatum uenire cogitet? ſed ei ipſi cras ad te litteras dabo. Vectenum mihi amicum, ut ſcribis, ita puto eſſe. cum eo, quod ἀποτόμως ad me ſcripſerat de nummis curandis, θυμικώτερον erat. id tu, ſi ille aliter acceperit, ac debuit, lenies. Monetali autem aſcripſi, quòd ille ad me, pro cos. ſed quoniam eſt homo, & nos diligit, ipſe quoque à nobis diligatur. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

QVIDNAM mihi futurum eſt? aut quis me nõ ſolum infelicior, ſed iam etiam turpior? nominatim de me ſibi imperatum dicit Antonius: nec me tamen ipſe adhuc uiderat, ſed hoc Trebatio narrauit. quid agam nunc, cui nihil procedit, caduntq; ea, quæ diligentiſſime ſunt cogitata, teterrime? ego enim Curionem nactus, omnia me conſecutum putaui. is de me ad Horтenſium ſcripſerat. Reginus erat totus noſter. huic nihil ſuſpicabamur cum hoc mare negocij fore. quò me nunc uertam? undique cuſtodior. ſed ſatis lacrymis. παραπλουτέον igitur, & occulte in aliquam oneraria

riam

*riam corrependum: non committendum, ut etiam com
pacto prohibiti uideamur. Sicilia petenda: quam ſi eri=
mus nacti, maiora quædam conſequemur. ſit modo re=
cte in Hiſpanijs. quanquam de ipſa Sicilia utinam ſit
uerum, ſed adhuc nihil ſecundi. concurſus Siculorum
ad Catonem dicitur factus; oraſſe, ut reſiſteret; omnia
pollicitos: commotum illum, delectum habere cœpiſſe.
non credo, ut eſt luculentus auctor. potuiſſe certe tene=
re illam prouinciam ſcio. ab Hiſpanijs autem iam audie
tur. Hic nos C. Marcellum habemus, eadem de re cogi-
tantem, aut bene ſimulantem. quanquam ipſum non
uideram, ſed ex familiariſſimo eius audiebam. tu, quæ=
ſo, ſi quid habebis noui. ego, ſi quid moliti erimus, ad
te ſtatim ſcribam. Quinctum filium ſeuerius, adhibe-
bo. utinam proficere poſſem. tu tamen eas epiſtolas, qui=
bus aſperius de eo ſcripſi, aliquando concerpito, ne quã=
do quid emanet: ego item tuas. Seruium expecto, nec ab
eo quidquã ὑγιές. ſcies, quid erit. ſine dubio erraſſe nos,
confitendum eſt. at ſemel? at una in re? immo omnia,
quo diligentius cogitata, eo facta ſunt imprudentius.
ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ:
in reliquis modo ne ruamus. iubes enim profectionem
meam prouidere. quid prouideam? ita patent omnia,
quæ accidere poſſunt, ut, ea ſi uitem, ſedendum ſit cum
dedecore, et dolore; ſi negligam, periculum eſt, ne in ma
nus incidam perditorum. ſed uide, quantis in miſerijs
ſimus. optandum interdum uidetur, ut aliquam acci=
piamus ab iſtis quamuis acerbam iniuriam, ut tyran=
no in odio fuiſſe uideamur. quòd ſi nobis is curſus,
quem ſperaram, pateret; effeciſſem aliquid profe=*

*cto, ut tu optas, & hortaris, dignum noſtra mora: ſed mirificæ ſunt cuſtodiæ: & quidem ille ipſe Curio ſuſpectus. ui, aut clam agendum eſt: et, ſi ui, forte ne cum tempeſtate: clam autem, iſtis. in quo ſi quod σφάλμα, uides quàm turpe eſt. trahimur: nec fugiendum, ſi quid uiolentius. De Cœlio, ſæpe mecum agito; nec, ſiquid habuero tale, dimittam. Hiſpanias ſpero firmas eſſe. Maſſilienſium factum cum ipſum per ſe luculentum eſt, tum mihi argumento eſt, recte eſſe in Hiſpaniis. minus enim auderent, ſi aliter eſſet. & ſcirent. nam & iuncti, & diligentes ſunt. Odium autem recte animaduertis ſignificatum theatro. Legiones autem has, quas in Italia aſſumpſit, alieniſſimas eſſe uideo: ſed tamen nihil inimicus, quàm ſibi ipſe. illud recte times, ne ruat. ſi deſperarit, certe ruet. quo magis efficiendum aliquid eſt, fortuna uelim meliore, animo Cœliano. ſed primum quidque: quod, qualecunque erit, continuò ſcies. Nos iuueni, ut rogas, ſuppeditabimus, et Peloponneſum ipſam ſuſtinebimus. eſt enim indoles: modo aliquid hoc ſit. * ἦθος ΑΚΙΜΟΔΟΝ: quod ſi adhuc nullum eſt, eſſe tamen poteſt: aut ἀρετὴ non eſt διδακτὸν: quod mihi perſuaderi non poteſt. Vale.*

CICERO ATTICO S. 15

EPISTOLA *tua gratiſſima fuit meæ Tulliæ, & mehercule mihi. ſemper ſecum aliquid afferunt tuæ litteræ. ſcribes igitur: ac, ſi quid ad ſpẽ poteris, ne dimiſeris. Tu Antonij leones pertimeſcas caue. nihil eſt illo homine iucũdius. attẽde πρᾶξιν πολιτικοῦ. euocauit litteris*

ris è municipijs denos: & IIII. uiri uenerunt ad uillam eius mane. primũ dormijt ad horã tertiã: deinde, cum eſſet nunciatũ, ueniſſe Neapolitanos, & Cumanos, (his enim eſt Cæſar iratus) poſtridie redire iuſſit: lauari ſe uelle, & περὶ κοιλιολουσίαν γίνεσθαι. hoc heri effecit. hodie autem in Aenariam tranſire conſtituit. exulibus reditũ pollicetur. Sed hæc omittamus, de nobis aliquid agamus. Ab Axio accepi litteras. de Tirone gratum. Veſtenum diligo. Veſtorio reddidi. Seruius prid. non. Mai. Minturnis manſiſſe dicitur, hodie in Liternino manſurus apud C. Marcellum. cras igitur nos mature uidebit, mihiq; dabit argumentum ad te epiſtolæ. iam enim non reperio, quid tibi ſcribam. Illud admiror quòd Antonius ad me ne nuncium quidem, cum preſertim me ualde obſeruarit. uidelicet (aut aliquid atrocius de me imperatum eſt) coram negare mihi non uult. quod ego nec rogaturus eram, nec, ſi impetraſſem, crediturus. nos tamen aliquid excogitabimus. tu, quæſo, ſi quid in Hiſpanijs. iam enim poterit audiri: & omnes ita expectant, ut, ſi recte fuerit, nihil negocij futurum putent. ego autem nec, retentis his, confectam rem puto; neque, amiſſis, deſperatam. Silium, & Ocellam, & ceteros credo retardatos. te quoque à Curtio impediri uideo. etſi, ut opinor, habes Scytha ὄνον. uitam miſeram, * maiuſq; malum, tam diu timere, quàm eſt illud ipſum, quod timetur. Seruius, ut antea ſcripſi, cum ueniſſet non. Mai. poſtridie ad me uenit. ne diutius te teneam, nullius conſilij exitum inuenimus. nunquam uidi hominem perturbatiorem metu. neque hercule quidquam timebat, quod non eſſet timendum: illum ſibi iratum,

hunc non amicum: horribilem utriuſque uictoriam, cũ propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter utriuſque difficultatem pecuniariam, qua frui nuſquam, niſi ex priuatorum bonis, poſſet. atque hæc ita multis cum lacrymis loquebatur, ut ego mirarer eas tam diuturna miſeria non exaruiſſe. mihi quidem etiam lippitudo hæc, propter quam non ipſe ad te ſcribo, ſine ulla lacryma eſt, ſed ſæpius odioſa eſt propter uigilias. quamobrem quidquid habes ad conſolandum, collige, & illa ſcribe, non ex doctrina, neque ex libris. nam id quidem domi eſt; ſed neſcio quo modo imbecillior eſt medicina, quàm morbus: hæc potius conquire, de Hiſpanijs*, de* Maſſilia*: quæ quidem ſatis bella* Seruius *affert: qui etiam de duabus legionibus luculentos auctores eſſe dicebat. hæc igitur ſi habebis, & talia. & quidem paucis diebus aliquid audiri neceſſe eſt. ſed redeo ad* Seruium*.* Diſtulimus *omnino ſermonem in poſterum, ſed tardus ad exeundum: multo ſe in ſuo lectulo malle, quidquid foret. odioſus ſcrupulus de filij militia* Brunduſina*. unum illud fortiſſime aſſeuerabat, ſi damnati reſtituerentur, in exilium ſe iturum. nos autem ad hæc, & ipſum certo fore, &, quæ iam fiebant, non eſſe leuiora: multaq́; colligebamus. uerum ea non animum eius augebant, ſed timorem; ut iam celandus magis de noſtro conſilio, quàm ad idem uideretur. quare in hoc non multum eſt.* Nos à te admoniti de Cœlio cogitabimus. Vale.

CICERO

CICERO ATTICO S. 16

SERVIVS *cum eſſet apud me, Cephalio cum tuis litteris* V I. *id. uenit, quæ nobis magnam ſpem attulerunt meliorum rerum de octo cohortibus: etenim hæ quoque, quæ in his locis ſunt, labare dicuntur. Eodem die Funiſulanus à te attulit litteras, in quibus erat confirmatius idem illud. ei de ſuo negocio reſpondi cumulate, cum omni tua gratia. adhuc non ſatisfaciebat: debet autem mihi multos nummos, nec habetur locuples. nunc ait ſe daturum: cui expenſum tulerit, morari. tabellarijs, ſi apud te eſſet, qua ſatisfeciſſes, dares. quantum ſit, Eros Philotimi tibi dicet. ſed ad maiora redeamus. Quod optas, Cœlianum illud matureſcit. itaque torqueor, utrum uentum expectem. uexillo opus eſt: conuolabunt. Quod ſuades, ut palam: prorſus aſſentior. itaque me profecturum puto. tuas tamen interim litteras expecto. Seruij conſilio nihil expeditur. omnes captiones in omni ſententia occurrunt. unum C. Marcello cognoui timidiorem; quem conſulem fuiſſe pœnitet.* ὢ πολλῆς ἀγενείας: *qui etiam Antonium confirmaſſe dicitur, ut me impediret; quo ipſe, credo, honeſtius. Antonius autem* V I. *id. Capuam profectus eſt. ad me miſit, ſe, pudore deterritum, ad me nõ ueniſſe, quòd me ſibi ſuccenſere putaret. ibitur igitur, & ita quidem, ut cenſes; niſi cuius grauioris perſonæ ſuſcipiendæ ſpes erit ante oblata. ſed uix erit tam cito. Alienus autem prætor putabat aliquem, ſi, ego non ex collegis ſuis. quiuis licet, dummodo aliquis. De ſorore, laudo. De Quincto puero, datur opera. ſpero eſſe meliora.*

De Quincto fratre, ſcito eum non mediocriter laborare de uſura: ſed adhuc nihil à L. Egnatio expreſſit. Axius de XII. millibus pudens: ſæpe enim aſcripſit, ut Gallio, quantum is uellet, darem. quod ſi non ſcripſiſſet, poſſem ne aliter? & quidem ſæpe ſum pollicitus. ſed tantum uoluit cito. me uero adiuuarent his in anguſtijs. ſed tu iſtos. uerum alias. Te à quartana liberatum gaudeo, itemq; Piliam. Ego, dum panes, & cetera in nauem parantur, excurro in Pompeianum. Vecteno uelim gratias, quòd ſtudioſus. ſi quenquam nactus fueris, qui perferat; litteras des ante, quàm diſcedimus. Vale.

CICERO ATTICO S. 17

COMMODVM ad te dederam litteras de pluribus rebus, cum ad me bene mane Dionyſius fuit. cui quidem ego non modo placabilem me præbuiſſem, ſed totum remiſiſſem, ſi ueniſſet qua mente tu ad me ſcripſeras. erat enim ſic in tuis litteris, quas Arpini acceperam, eum uenturum, facturumq;, quod ego uellem. ego uolebam autem, uel cupiebam potius, eſſe eum nobiſcum. quod quia plane, cum in Formianum ueniſſet, præciderat, aſperius ad te de eo ſcribere ſolebam. at ille perpauca locutus, hanc ſummam habuit orationis; ut ſibi ignoſcerem; ſe rebus ſuis impeditum nobiſcum ire non poſſe. pauca reſpondi. magnum accepi dolorẽ: intellexi fortunam ab eo noſtram deſpectam eſſe. quid quæris? fortaſſe miraberis: in maximis horum temporum doloribus hunc mihi ſcito eſſe. uelim, ut tibi

eus ſit. hoc cum tibi opto, opto ut beatus ſis: erit enim tamdiu. Conſilium noſtrum ſpero uacuum periculo fore. nam & diſſimulabimus, &, ut opinor, acerrime obſeruabimus. nauigatio modo ſit, qualem opto. cetera, quæ quidem conſilio prouideri poterunt, cauebuntur. tu, dum adſumus, non modo quæ ſcieris, audieris ue, ſed etiam quæ futura prouidebis, ſcribas uelim. Cato, qui Siciliam tenere nullo negocio potuit, &, ſi tenuiſſet, omnes boni ad eum ſe contuliſſent, Syracuſis profectus eſt ante diem VIII. Kal. Mai. ut ad me Curio ſcripſit. utinam, quod aiunt, Cotta Sardiniam teneat. eſt enim rumor. ò, ſi id fuerit, turpem Catonem. Ego, ut minuerem ſuſpicionem profectionis, aut cogitationis meæ, profectus ſum in Pompeianum ad IIII. id. ut ibi eſſem, dum, quæ ad nauigandum opus eſſent, pararentur. cum ad uillam ueniſſem, uentum eſt ad me: centuriones trium cohortium, quæ Pompeijs ſunt, me uelle poſtridie, (hæc mecum Ninnius noſter) uelle eos mihi ſe, & oppidum tradere. at ego tibi poſtridie à uilla ante lucem, ut me omnino illi ne uiderent. quid enim erat in tribus cohortibus? quid ſi plures, quo apparatu? cogitaui eadem illa Cœliana, quæ legi in epiſtola tua; quam accepi, ſimul in Cumanum ueni, eodem die. & ſimul fieri poterat, ut tentaremur. omnem igitur ſuſpicionem ſuſtuli. ſed cum redeo, Hortenſius uenerat, ad Terentiam ſalutatum diuerterat, ſermone erat uſus honorifico erga me. tamen eum, ut puto, uidebo: miſit enim puerum, ſe ad me uenire. hoc quidem melius, quàm collega noſter Antonius: cuius inter lictores lectica mima portatur. Tu, quoniam quartana cares, & non modo morbum remouiſti, ſed

etiam

etiam grauedinem, te uegetum nobis in Græcia *ſiſte, & litterarum aliquid interea.*

CICERO ATTICO S.

PRID. *id.* Hortenſius *ad me uenit ſcripta epiſtola. uellem cetera eius. quàm in me incredibilem* ἐκτένειαν, *qua quidem cogito uti. deinde* Serapion *cum epiſtola tua. quam prius quàm aperuiſſem, dixi ei, te ad me de eo ſcripſiſſe antea, ut feceras. deinde, epiſtola lecta, cumulatiſſime cetera. & hercule hominem probo. nam & doctum, & probum exiſtimo. quin etiam naui eius me & ipſo conuectore uſurum puto.* Crebro *refricat lippitudo, non illa quidem perodioſa, ſed tamen quæ impediat ſcriptionem meam.* Valetudinem *tuam iam confirmatam eſſe & à uetere morbo, & à nouis tentationibus, gaudeo.* Ocellam *uellem haberemus: uidentur enim eſſe hæc paulo faciliora. nunc quidem æquinoctium nos moratur, quod ualde perturbatum erat. id s. cras erit. utinam idem maneat* Hortenſius*: ſiquidem adhuc erat. liberalius eſſe nihil poteſt.* De *diplomate admiraris, quaſi neſcio cuius te flagitij inſimularem. negas enim te reperire, qui mihi id in mentem uenerit. ego autem, quia ſcripſeras te proficiſci cogitare, (etenim audieram, nemini aliter licere) eo te habere cenſebam, & quia pueris diploma ſumpſeras. habes cauſſam opinionis meæ. & tamen uelim ſcire, quid cogites, in primiſq; ſi quid etiam nunc noui eſt.* XVII. *Kal.* Iun.

CICERO ATTICO S.

TVLLIA mea peperit XIIII. Kal. Iun. puerum ἑπταμηνιαῖον. quòd ηὐτόκησεν, gaudebam. quod quidem eſt natum, perimbecillum eſt. Me mirificæ tranquillitates adhuc tenuerunt, atque maiore impedimento fuerunt, quàm cuſtodiæ, quibus aſſeruor. nam illa Horteſiana omnia fuere infantia. ita fiet homo nequiſſimus. à Saluio liberto deprauatus eſt. itaque poſthac non ſcribam ad te, quid facturus ſim, ſed quid fecerim. omnes enim Κωρυκαῖοι uidentur ſubauſcultare, quæ loquor. tu tamen, ſi quid de Hiſpanijs, ſiue quid aliud, perge quæſo ſcribere: nec meas litteras expectaris, niſi cum, quò opto, peruenerimus, aut ſi quis ex curſu. ſed hoc quoque timide ſcribo. ita omnia adhuc tarda, & ſpiſſa. ut male poſuimus initia, ſic cetera ſequuntur. furias nunc ſequimur. eædem nos fortaſſe furiæ perſequentur. ex Balbi autem ſermone, quem tecum habuit, non probamus de Melita. dubitas igitur, quin nos in hoſtium numero habeat? ſcripſi equidem Balbo, te ad me de beneuolentia ſcripſiſſe, & de ſuſpicione. de altero egi gratias: de altero ei me purgaui. ecquem tu hominem infeliciorem? non loquor plura, nec te quoque excruciem. ipſe conficior, ueniſſe tempus, cum iam nec fortiter, nec prudenter quidquam facere poſſim. Vale.

M. TVLLII

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XI.

CICERO ATTICO S.

ACCEPI à te ſignatum libellum, quem Anteros attulerat; ex quo ſcire nihil potui de noſtris domeſticis rebus: de quibus acerbiſſime afflictor, quòd qui eas diſpenſauit, neque adeſt iſtic, neque, ubi terrarum ſit, ſcio. omnem autem ſpem habeo exiſtimationis, priuatarumq́; rerum in tua erga me mihi perſpectiſſima beneuolentia: quam ſi his temporibus miſeris, & extremis præſtiteris; hæc pericula, quæ mihi communia ſunt cum ceteris, fortius feram. idq́; ut facias, te obteſtor, atque obſecro. ego in ciſtophoro in Aſia habeo ad HS bis & uicies. huius pecuniæ permutatione fidem noſtram facile tuebere. quam quidem ego niſi expeditam relinquere putaſſem, credens ei, cui tu ſcis iam pridem minime credere; commoratus eſſem pauliſper, nec domeſticas res impeditas reliquiſſem: ob eamq́; cauſſam ſerius ad te ſcribo, quòd ſero intellexi, quid timendum eſſet. te etiam atque etiam oro, ut me totum tuendum ſuſcipias; ut, ſi ij ſalui erunt, quibuscum ſum, una cum ijs poſſim incolumis eſſe, ſalutemq́; meam beneuolentiæ tuæ acceptam referre. Vale.

CIC.

CICERO ATTICO S.

LITTERAS *tuas accepi prid. non. Febr. eoq; ipſo die ex teſtamento creui hereditatem. ex multis meis, & miſerrimis curis eſt una enata, ſi, ut ſcribis, iſta hereditas fidem, & famam meam tueri poteſt: quam quidē te intelligo etiam ſine hereditate tuis opibus defenſurum fuiſſe,* De *dote quod ſcribis, per omnes deos te obteſtor, ut totam rem ſuſcipias, & illam miſeram mea culpa, & negligentia, tueare meis opibus, ſi quæ ſunt, tuis, quibus tibi moleſtum non erit, facultatibus. cui quidem deeſſe omnia, quod ſcribis, obſecro te noli pati. in quos enim ſumptus abeunt fructus prædiorum?* Iam *illa* HS L X, *quæ ſcribis, nemo mihi unquam dixit ex dote eſſe detracta: nunquam enim eſſem paſſus. ſed hæc minima eſt ex ijs iniurijs, quas accepi; de quibus ad te dolore, & lacrymis ſcribere prohibeor.* Ex *ea pecunia, quæ fuit in* A*ſia, partem dimidiam fere exegi. tutius uidebatur fore ibi, ubi eſt, quàm apud publicanos.* Quod *me hortaris, ut firmo ſim animo: uellem poſſes aliquid afferre, quam ob rem id facere poſſem. ſed ſi ad ceteras miſerias acceſſit etiam id, quod mihi* Chryſippus *dixit parari, (tu nihil ſignificaſti) de domo; quis me miſerior uno iam fuit? oro, obſecro, ignoſce: non poſſum plura ſcribere. quanto mærore urgear, profecto uides. quod ſi mihi commune cum ceteris eſſet, qui uidentur in eadem cauſſa eſſe; minor mea culpa uideretur, et eo tolerabilior eſſet: nunc nihil eſt, quod conſoletur; niſi quid tu efficis, ſi modo etiam nunc effici poteſt; ut ne qua ſingulari afficiar calamitate,*

&

& iniuria. Tardius ad te remiſi tabellarium, quòd poteſtas mittendi non fuit. A' tuis & nummorum accepi HS LXX, *& ueſtimentorum quod opus fuit. Quibus tibi uidebitur, uelim des litteras nomine meo. noſti meos familiares. ſignum requirent, aut manum: dices ijs, me propter cuſtodias ea uitaſſe. Vale.*

CICERO ATTICO S.

QVID *hic agatur, ſcire poteris ex eo, qui litteras attulit: quem diutius tenui, quia quotidie aliquid noui expectabamus. neque nunc mittendi tamen ulla cauſſa fuit, præter eam, de qua tibi reſcribi uoluiſti. Quod ad Kal. Quinct. pertinet, quid uellem: utrunque graue eſt, &, tam graui tempore, periculum tantæ pecuniæ, &, dubio rerum exitu, iſta, quam ſcribis, abruptio. quare, ut alia, ſic hoc uel maxime tuæ fidei, beneuolentiæq; permitto, & illius conſilio, & uoluntati: cui miſeræ conſuluiſſem melius, ſi tecum olim coram potius, quàm per litteras, de ſalute noſtra, fortuniſq; deliberauiſſem. Quod negas præcipuum mihi ullum incommodum impendere, etſi iſta res nihil habet conſolationis, tamen etiam præcipua multa ſunt, quæ tu profecto uides grauiſſima eſſe, & me facillime uitare potuiſſe. ea tamen erunt minora, ſi, ut adhuc factum eſt, adminiſtratione, diligentiaq; tua leuabuntur. Pecunia apud Egnatium eſt. ſit à me, ut eſt. neque enim hoc, quod agitur, uidetur diuturnum eſſe poſſe; ut ſcire iam poſſim, quid maxime opus ſit. etſi egeo rebus omnibus; quòd is quoque in anguſtijs eſt, quicum ſumus; cui magnam dedimus pecuniam mutuam,*

opinantes, nobis, conſtitutis rebus, eam rem etiam honori fore. Tu, *ut antea feciſti, uelim, ſi qui erunt, ad quos aliquid ſcribendum à me exiſtimes, ipſe conficias.* Tuis *ſalutem dic.* Cura, *ut ualeas. in primis id, quod ſcribis, omnibus rebus cura, & prouide, ne quid ei deſit, de qua ſcis me miſerrimum eſſe.* Idibus Iun. *ex caſtris.*

CICERO ATTICO S. 4

ACCEPI *ab* Iſidoro *litteras, et poſtea datas binas. ex proximis cognoui prædia non ueniſſe. uidebis ergo, ut ſuſtentetur per te. de* Fruſinati, *ſi modo futuri ſumus, erit mihi res opportuna.* Meas *litteras quod requiris, impedior inopia rerum, quas nullas habeo litteris dignas, quippe cui nec, quæ accidunt, nec, quæ aguntur, ullo modo probentur. utinam coram tecum olim potius, quàm per epiſtolas.* Hic *tua, ut poſſum, tueor apud hos. cetera* Celer. *ipſe fugi adhuc omne munús, eo magis, quòd ita nihil poterat agi, ut mihi, & meis rebus aptum eſſet.* Quid *ſit geſtum noui, quæris: ex* Iſidoro *ſcire poteris: reliqua non uidentur eſſe difficiliora. tu id uelim, quod ſcis me maxime uelle, cures, ut ſcribis, ut facis.* Me *conficit ſolicitudo, ex qua etiam ſummæ infirmitas corporis. qua leuata, ero una cum eo, qui negocium gerit, eſtq; in ſpe magna.* Brutus *amicus in cauſſa uerſatur acriter.* Hactenus *fuit, quod cautè me ſcribi poſſet.* De *penſione altera, oro te, omni cura conſidera, quid ſit faciendum, ut ſcripſi ijs litteris, quas* Pol*lex tulit.* Vale.

CICERO

CICERO ATTICO S.

QVAE me cauſſæ mouerint, quàm acerbæ, quàm graues, quàm nouæ, coegerintq́; impetu magis quodam animi uti, quàm cogitatione, non poſſum ad te ſine maximo dolore ſcribere: fuerunt quidem tantæ, ut id, quod uides, effecerint. itaque nec quid ad te ſcribam de meis rebus, nec quid à te petam, reperio. rem, & ſummam negocij uides. equidem ex tuis litteris intellexi, & ijs, quas communiter cum alijs ſcripſiſti, & ijs, quas tuo nomine, quod etiam mea ſponte uidebam, te ſubdebilitatum nouas rationes tuendi mei quærere. Quod ſcribis placere, ut propius accedam, iterq́; per oppida noctu faciam: non ſane uideo, quemadmodum id fieri poſſit: neque enim ita apta habeo diuerſoria, ut tota tempora diurna in his poſſim conſumere: neque ad id, quod quæris, multum intereſt, utrum me homines in oppido uideant, an in uia. ſed tamen hoc ipſum, ſicut alia, conſiderabo quemadmodum commodiſſime fieri poſſe uideatur. ego propter incredibilem & animi, & corporis moleſtiam conficere plures litteras non potui: ijs tantum reſcripſi, à quibus acceperam: tu uelim, & Baſilio, & quibus præterea uidebitur, etiam Seruilio conſcribas, ut tibi uidebitur, meo nomine. Quòd tanto interuallo nihil omnino ad uos: profecto intelligis, rem mihi deeſſe, de qua ſcribam, non uoluntatem. Quod de Vatinio quæris: neque illius, neque cuiuſquam mihi præterea officium deeſt, ſi reperire poſſent, qua in re me iuuarent. Quinctus auerſiſſimo à me animo Patris fuit. eodem Corcyra filius uenit: inde profectos eos una cum ceteris arbitror. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

SOLICITVM *eſſe te cum de tuis, communibusq́; fortunis, tum maxime de me, ac de dolore meo, ſentio. qui quidem dolor meus non modo non minuitur, cum ſocium ſibi adiungit dolorem tuum, ſed etiam augetur. omnino pro tua prudentia ſentis, qua conſolatione leuari maxime poſſim. probas enim meum conſilium, negasq́; mihi quidquam tali tempore potius faciendum fuiſſe. addis etiam, (quod etſi mihi leuius eſt, quàm tuum iudicium, tamen non eſt leue) ceteris quoque, id eſt qui pondus habeant, factum noſtrum probari. id ſi ita putarem, leuius dolerem. crede, inquis, mihi. credo equidem: ſed ſcio, quàm cupias minui dolorem meum.* Me *diſceſſiſſe ab armis, nunquam pœnituit. tanta erat in illis crudelitas, tanta cum barbaris gentibus coniunctio, ut non nominatim, ſed generatim proſcriptio eſſet informata; ut iam omnium iudicio conſtitutum eſſet, omnium ueſtrum bona prædam eſſe illius uictoriæ: ueſtrũ, plane dico: nunquam enim de te ipſo, niſi crudeliſſime, cogitatum eſt. quare uoluntatis me meæ nunquam pœnitebit: conſilij pœnitet. in oppido mallem reſediſſe, quoad accerſerer: minus ſermonis ſubijſſem: minus accepiſſem doloris: ipſum hoc me non angeret.* Brundu*ſij iacere, in omnes partes eſt moleſtum. propius accedere, ut ſuades, quo modo ſine lictoribus, quos populus dedit, poſſum? qui mihi incolumi adimi non poſſunt: quos ego modo pauliſper cum bacillis in turbam conieci ad oppidum accedens, ne quis impetus militum fieret. recipio tempore me domo. te tunc ad* Oppium, *quoniam*

iјs placeret modo propius accedere, ut hac de re conſide rarent. credo fore auctores. ſic enim recipiunt, Cæſari nõ modo de conſeruanda, ſed etiã de augenda mea dignitate curæ fore: meq; hortantur, ut magno animo ſim, ut omnia ſumma ſperem: ea ſpõdent, confirmant. quæ quidẽ mihi exploratiora eſſent, ſi remanſiſſem. ſed ingero præterita. uide quæſo igitur ea, quæ reſtãt: & exploua cũ iſtis: & ſi putabis opus eſſe, et ſi iſtis placebit, quo magis factũ noſtrũ Cæſar probet, quaſi de ſuorũ ſententia factum; adhibeantur Trebonius, Panſa, *ſi qui aliј, ſcribantq; ad* Cæſarẽ, *me, quidquid fecerim, de ſua ſententia feciſſe.* Tulliæ *meæ morbus, & imbecillitas corporis me exanimat: quam tibi intelligo magnæ curæ eſſe; quod eſt mihi gratiſſimum.* De Pompeiј *exitu mihi dubium nunquã fuit. tanta enim deſperatio rerum eius, omnium regũ, & populorum animos occuparat, ut, quocunque ueniſſet, hoc putarẽ futurũ. non poſſum eius caſum non dolere. hominẽ enim integrũ, et caſtum, et grauẽ cognoui.* De Fannio *cõſoler te? pernicioſa loquebatur de manſione tua.* L. *uero* Lentulus Hortenſiј *domum ſibi, et* Cæſaris *hortos, et* Baias *deſponderat. omnino hæc eodem modo ex hac parte fiunt. niſi illud erat infinitum. omnes enim, qui in* Italia *remanſerãt, hoſtiũ numero habebãtur. ſed uelim hæc aliquãdo ſolutiore animo.* Quinctum *fratrem audio profectum in* Aſiã, *ut deprecaretur. de filio nihil audiui. ſed quære ex* Diochare, Cæſaris *liberto, quem ego nõ uidi, qui iſtas* Alexandrinas *litteras attulit. is dicitur uidiſſe an euntem, an iam in* Aſia? Tuas *litteras, prout res poſtulat, expecto: quas uelim cures quamprimum ad me perferendas.* Vale. III. Kal. Dec.

CIC.

CICERO ATTICO S.

GRATAE mihi tuæ litteræ ſunt, quibus accurate perſcripſiſti omnia, quæ ad me pertinere arbitratus es. Factum igitur, ut ſcribis, iſtis placere, iiſdem iſtis lictoribus me uti, quod conceſſum Sextio ſit. cui non puto ſuos eſſe conceſſos, ſed ab ipſo datos. audio enim eum ea S. C. improbare, quæ poſt diſceſſum tribunorum facta ſunt. quare poterit, ſi uolet ſibi conſtare, noſtros lictores comprobare. quanquam quid ego de lictoribus, qui pene ex Italia decedere ſim iuſſus? nam ad me miſit Antonius exemplum Cæſaris ad ſe litterarum, in quibus erat: ſe audiuiſſe, Catonem, & L. Metellum in Italiam ueniſſe, Romæ ut eſſent palam: id ſibi non placere; ne qui motus ex eo fierent: prohiberiq; omnes Italia, niſi quorum ipſe cauſſam cognouiſſet. deq; eo uehementius erat ſcriptum. itaque Antonius petebat à me per litteras, ut ſibi ignoſcerem: facere ſe non poſſe, quin iis litteris pareret. tum ad eum miſi L. Lamiam, qui demonſtraret, illum Dolabellæ dixiſſe, ut ad me ſcriberet, ut in Italiam quamprimum uenirem: eius me litteris ueniſſe. tum ille edixit ita, ut me exciperet, & Lælium nominatim: quod ſane nollem: poterat enim, ſine nomine, re ipſa excipi. ô multas, & graues offenſiones: quas quidem, tu das operam, ut lenias; nec tamen nihil proficis: quin hoc ipſo minuis dolorem meum, quòd, ut minuas, tam ualde laboras: idq; uelim ne grauere quamſæpiſſime facere. maxime autem aſſequere quod uis, ſi me adduxeris, ut exiſtimem, me bonorum iudicium non fundi-

tus perdidiſſe. quanquam quid tu in eo potes? nihil ſcilicet: ſed ſi quid res dabit tibi facultatis, id me maxime conſolari poterit, quod nunc quidem uideo non eſſe: ſed ſi quid ex euentis: ut hoc nunc accidit. dicebar debuiſſe cum Pompeio proficiſci. exitus illius minuit eius officij prætermiſſi reprehenſionem. ſed ex omnibus nihil magis tamen deſideratur, quàm quòd in Africam non ierim. iudicio hoc ſum uſus, non eſſe barbaris auxilijs fallaciſſimæ gentis remp. defendendam, preſertim contra exercitum ſæpe uictorem. non probant fortaſſe. multos enim uiros bonos in Africam ueniſſe audio, & ſcio fuiſſe antea. ualde hoc loco urgeor. hic quoque opus eſt caſu aliqui ſint ex eis, aut, ſi poteſt, omnes qui ſalutem anteponant. nam ſi perſeuerant, & obtinent; quid nobis futurum ſit, uides. dices, quid illis, ſi uicti erunt? honeſtior eſt plaga. hæc me excruciant. Sulpicij autem conſilium, non ſcripſiſti, cur meo non anteponeres: quod etſi non tam glorioſum eſt, quàm Catonis, tamen & periculo uacuum eſt, & dolore. Extremum eſt eorũ, qui in Achaia ſunt. ij tamen ipſi ſe hoc melius habent, quàm nos; quòd & multi ſunt uno in loco, &, cum in Italiam uenerint, domum ſtatim uenerint. hæc tu perge, ut facis, mitigare, & probare quamplurimis. Quod te excuſas: ego uero & tuas cauſſas noſco; & mea intereſſe puto, te iſtic eſſe, uel ut cum ijs, quibus oportebit, agas, quæ erunt agenda de nobis, ut ea quæ egiſti. in primisq; hoc uelim animaduertas. multos eſſe arbitror, qui ad Cæſarẽ detulerint, delaturi ue ſint, me aut pœnitere conſilij mei, aut non probare, quæ fiant. quorũ etſi utrunque uerum eſt; tamen ab illis dicitur animo à me

alienato,

alienato, non quo ita perſpexerint. ſed totum ut hoc Balbus ſuſtineat, & Oppius, & eorum crebris litteris illius uoluntas erga me confirmetur, & hoc plane ut fiat, diligentiam adhibebis. Alterum eſt, cur te nolim diſcedere, quòd ſcribis Terentiam flagitare. ò rem miſeram. quid ſcribam? aut quid uelim? breue faciam: lacrymæ enim ſe ſubito profuderunt: tibi permitto: tu conſule. tantũ uide, ne hoc temporis Terentiæ obeſſe aliquid poſſit. ignoſce, obſecro te: non poſſum præ fletu, et dolore diutius in hoc loco commorari. tantum dicam, nihil mihi gratius eſſe, quàm quòd eam diligis. Quod litteras, quibus putas opus eſſe, curas dandas, facis commode. Quinctũ filium, uidi, qui Sami uidiſſet, patrem Sicyone: quorum deprecatio eſt facilis. utinam illi, qui prius illum uiderunt, me apud eum uelint adiutum tantum, quantum ego illos uellem, ſi quid poſſem. Quod rogas, ut in bonam partẽ accipiam, ſi qua ſint in tuis litteris, quæ me mordeãt: ego uero in optimã, teq; rogo, ut aperte, qeemadmodum facis, ſcribas ad me omnia, idq; facias quamſæpiſſime. Vale. XIIII. Kal. ian.

CICERO ATTICO S.

QVANTIS *curis afficiar, etſi profecto uides, tamen cognoſces ex Lepta, et Trebatio. maximas pœnas pendo temeritatis meæ; quam tu prudentiam mihi uideri uis; neque te deterreo, quo minus id diſputes, ſcribaſq; ad me quamſæpiſſime. non nihil enim me leuant tuæ litteræ hoc tempore. Per eos, qui noſtra cauſſa uolunt, ualentq; apud illum, diligentiſſime contendas opus eſt, per Balbum, & Oppium maxime, ut de me*

ſcribant quamdiligentiſſime. oppugnamur enim, ut au dio, & à præſentibus quibuſdam, & per litteras. iis ita occurrendum, ut rei magnitudo poſtulat. Furnius eſt il lic mihi inimiciſſimus. Quinctus miſit filium non ſolũ ſui deprecatorem, ſed etiam accuſatorem mei. dictitat, ſe à me apud Cæſarem oppugnari. quod refellit Cæſar ip ſe, omneſq́; eius amici. neque uero deſiſtit, ubicunque eſt, omnia in me maledicta conferre. nihil mihi unquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbum. qui ex ipſo audiſſent, cum Sicyone palam multis audien tibus loqueretur, nefaria quædam ad me pertulerunt. noſti genus; etiam expertus es fortaſſe: in me id eſt omne conuerſum. ſed augeo cõmemorando dolorem, & facio etiam tibi. quare ad illud redeo. cura, ut huius rei cauſſa, dedita opera, mittat aliquem Balbus. ad quos uidebitur, uelim cures litteras meo nomine. Vale. XV. cal. Ian.

CICERO ATTICO S.

EGO *uero & incaute, ut ſcribis, et celerius, quàm oportuit, feci: nec in ulla ſum ſpe, quippe qui exceptioni bus edictorum retinear. quæ ſi non eſſent ſedulitate effe ctæ, & beneuolentia tua, liceret mihi abire in ſolitudi nes aliquas. nunc ne id quidem licet. quid autem me iu uat, quòd ante initum tribunatum ueni, ſi ipſum, quòd ueni, nihil iuuat? iam, quid ſperem ab eo, qui mihi ami cus nunquam fuit; cum iam lege etiam ſim confectus, et oppreſſus? quotidie Balbi ad me litteræ languidiores; multæq́; multorum ad illum, fortaſſe contra me. meo ui tio pereo. nihil mihi mali cauſſa attulit: omnia culpa contracta ſunt. ego enim, cum genus belli uiderem,*

imparata

imparata, & infirma omnia contra paratiſſimos, iueram, (quid facerem?) ceperamq́; conſilium non tam forte, quàm mihi præter ceteros concedendum. ceſſimus, uel potius parui. ex quibus unus qua mente fuerit, is, quem tu mihi commendas, cognoſces ex ipſius litteris, quas ad te, & ad alios miſit. quas ego nunquam aperuiſſem, niſi res acta ſic eſſet. delatus eſt ad me faſciculus: ſolui, ſi quid eſſet ad me litterarum: nihil erat. epiſtola Vatinio, & Ligurio *altera. iuſſi ad eos deferri. illi ad me ſtatim ardentes dolore uenerunt, ſcelus hominis clamantes. epiſtolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorum. hic* Ligurius *furere: ſe enim ſcire, ſummo illum in odio fuiſſe* Cæſari: *illum tamen non modo fouiſſe, ſed & tantam pecuniam illi dediſſe honoris mei cauſſa. hoc ego dolore accepto, uolui ſcire, quid ſcripſiſſet ad ceteros. ipſi enim illi putaui pernicioſum fore, ſi eius hoc tantum ſcelus percrebuiſſet. cognoui. eiuſdem generis litteras ad te miſi. quas ſi putabis illi ipſi utile eſſe reddi, reddes: nil me lædet. nam quòd reſignatæ ſunt; habet, opinor, eius ſignum* Pomponia. *hac ille acerbitate initio nauigationis cum uſus eſſet, tanto me dolore affecit, ut poſtea iacuerim. neque nunc tam pro ſe, quàm contra me, laborare dicitur. ita omnibus rebus urgeor; quas ſuſtinere uix poſſum, uel plane nullo modo poſſum. quibus in miſerijs una eſt pro omnibus, quòd iſtam miſeram, patrimonio, fortuna omni ſpoliatam, relinquam. quare te, ut polliceris, uidere plane uelim. alium enim, cui illam commendem, habeo neminem: quoniam matri quoque eadem intellexi eſſe parata, quæ mihi. ſed, ſi me non*

 offendes,

offendes, ſatis tamē habeto cōmendatam, patruūq́; in ea, quantū poteris, mitigato. Hæc *ad te die natali meo ſcripſi. quo utinam ſuſceptus nō eſſem, aut ne quid ex eadem matre poſtea natum eſſet. plura ſcribere fletu prohibeor.*

CICERO ATTICO S. *io*

AD *meas incredibiles ægritudines aliquid noui accedit ex ijs, quæ de* Q. Q. *ad me afferuntur.* P. Terentius, *meus neceſſarius; operas in portu, et ſcriptura* Aſiæ *pro magiſtro dedit. is* Quinctū *filium* Epheſi *uidit* VI. *id.* Dec. *eumq́; ſtudioſe propter amicitiam noſtram inuitauit. cumq́; ex eo de me contaretur, eum ſibi ita dixiſſe narrabat, ſe mihi eſſe inimiciſſimum; uolumenq́; ſibi oſtendiſſe orationis, quam apud* Cæſarem *contra me eſſet habiturus: multaq́; à ſe dicta contra eius amentiam: multa poſtea* Patris *conſimili ſcelere ſecum* Quinctū *patrem locutum: cuius furorem ex ijs epiſtolis, quas ad te miſi, perſpicere potuiſti. hæc tibi dolori eſſe certo ſcio: me quidē excruciant, & eo magis, quòd mihi cum illis ne querendi quidem locum futurum puto.* De Africanis *rebus lōge alia nobis, ac tu ſcripſeras, nunciantur. nihil enim firmius eſſe dicunt, nihil paratius. accedit* Hiſpania, *et alienata* Gallia, *legionum nec uis eadem, nec uoluntas, urbanæ res perditæ. quid eſt, ubi acquieſcā? niſi quàm diu tuas litteras lego. quæ eſſent profecto crebriores, ſi quid haberes, quo putares meam moleſtiam minui poſſe. ſed tamen te rogo, ne intermittas ſcribere ad me, quidquid erit; eoſq́;, qui mihi tam crudeliter inimici ſunt, ſi odiſſe non potes, accuſes tamen; non ut aliquid proficias, ſed ut tibi me carum eſſe ſentiant. plu-*

ra ad

ra ad te ſcribam, ſi mihi ad eas litteras, quas proxime ad te dedi, reſcripſeris. Vale. XII. Kal. Febr.

CICERO ATTICO S. 11

CONFECTVS *iam cruciatu maximorum dolorum, ne ſi ſit quidem, quod ad te debeam ſcribere, facile id exequi poſſem, hoc minus, quòd res nulla eſt, quæ ſcribenda ſit; cum preſertim ne ſpes quidem ulla oſtendatur, fore melius. ita iam ne tuas quidem litteras expecto. quanquam ſemper aliquid afferunt, quod uelim. quare tu quidem ſcribito, cum erit, cui des. ego tuis proximis, quas tamen iam pridẽ accepi, nihil habeo, quod reſcribam. longo enim interuallo uideo immutata eſſe omnia, illa eſſe firma, quæ debeant, nos ſtultitiæ noſtræ grauiſſimas pœnas pendere.* P. *Saluſtio curanda ſunt* H-S XXX, *quæ accepi à* Cn. *Saluſtio. uelim uideas, ut ſine mora curentur. de ea re ſcripſi ad* Terentiam. *atque hoc ipſum iam prope conſumptum eſt. quare id quoque uelim, cum illa uideas, ut ſit, qui utamur. hic fortaſſe potero ſumere, ſi ſciam iſtic paratum fore: ſed prius, quàm id ſcirem, nihil ſum auſus ſumere. qui ſit omnium rerum ſtatus noſter, uides. nihil eſt mali, quod non & ſuſtineam, & expectem. quarum rerũ eo grauior eſt dolor, quo culpa maior.* Ille *in* Achaia *non ceſſat de nobis detrahere. nihil uidelicet tuæ litteræ profecerunt.* Vale. VIII. *id.* Martij.

CICERO ATTICO S. 12

CEPHALIO *mihi à te litteras reddidit ad* VIII. *id.* Mart. *ueſpere. eo autem die mane tabellarios miſeram*

ſeram, quibus ad te dederam litteras. tuis tamen lectis literis, putaui aliquid reſcribendum eſſe, maxime, quòd oſtendis te pendere animi, quamnam rationem ſim Cæſari allaturus profectionis meæ tum, cum ex Italia diſceſſerim. nihil opus eſt mihi noua ratione. ſæpe enim ad eũ ſcripſi, multisq; mandaui, non potuiſſe, cum cupijſſem, ſermones hominum ſuſtinere. multaq; in eam ſententiam. nihil enim erat, quod minus eum uellem exiſtimare, quàm me tanta de re non meo conſilio uſum eſſe. poſtea quàm mihi litteræ à Balbo Cornelio minore miſſæ eſſent, illum exiſtimare, Quinctum fratrem lituum meæ profectionis fuiſſe, (ita enim ſcripſit) qui nondum cognoſſet quæ de me Quinctus ſcripſiſſet ad multos: etſi multa præſens in præſentem acerbe dixerat, & fecerat, tamen L. in eo his uerbis ad Cæſarem ſcripſi. De Quincto fratre meo non minus laboro, quàm de me ipſo. ſed eum tibi commendare hoc meo tempore non audeo. illud duntaxat tamen audebo petere abs te, quod te oro, ne quid exiſtimes ab illo factum eſſe, quo minus mea in te officia conſtarent, minus ue te diligerem, potiusq; illum ſemper auctorem noſtræ coniunctionis fuiſſe, meiq; itineris comitem, non ducem. quare ceteris in rebus tantum ei tribues, quantum humanitas tua, amicitiaq; ueſtra poſtulat: ego ei ne quid apud te obſim, id te uehementer etiam atque etiam rogo. Quare, ſi quis congreſſus fuerit mihi cum Cæſare, (etſi non dubito, quin is lenis in illum futurus ſit, idq; iam declarauerit) ego tamen is ero, qui ſemper fui. ſed, ut uideo, multo magis eſt nobis laborandum de Africa. quam quidem tu ſcribis confirmari quotidie magis ad conditionis ſpem, quàm uictoriæ. quod utinam ita eſſet.

eſſet. ſed longe aliter eſſe intelligo; teq; ipſum ita exiſtimare arbitror, aliter autem ſcribere non fallendi, ſed confirmandi mei cauſſa, preſertim cum adiungatur ad Aſricam etiam Hiſpania. *Quod me admones, ut ſcribã ad* An*tonium, & ad ceteros: ſi quid uidebitur tibi opus eſſe, uelim facias id, quod ſæpe feciſti: nihil enim uenit mihi in mentem, quod ſcribendum putem. Quod me audis fractiorem eſſe animo: quid putas, cum uideas acceſſiſſe ad ſuperiores ægritudines præclaras generi actiones? tu tamen uelim ne intermittas, quoad eius facere poteris. ſcribere ad me, etiam ſi rem, de qua ſcribas, non habebis. ſemper enim afferunt aliquid mihi litteræ tuæ.* Galeonis *hereditatem creui. puto enim cretionem ſimplicem fuiſſe, quoniam ad me nulla miſſa eſt.* Vale. VIII. *id.* Mart.

CICERO ATTICO. S. 13

À MVRENAE *liberto nihil adhuc acceperam litterarum.* P. Siſer *reddiderat eas, quibus reſcribo.* De Seruij *patris litteris quod ſcribis, item, Quinctũ in* Syriã *ueniſſe, quod ais eſſe qui nuncient: ne id quidem uerum eſt. Quod certiorẽ te uis fieri, quo quiſque in me animo ſit, aut fuerit eorum, qui huc uenerunt: neminem alieno intellexi: ſed, quantum id mea interſit, exiſtimare te poſſe certo ſcio. mihi cum omnia ſunt intolerabilia ad dolorem, tum maxime, quòd in eam cauſſam ueniſſe me uideo, ut ſola utilia mihi eſſe uideantur, quæ ſemper nolui.* P. Len*tulum patrẽ* Rhodi *eſſe aiunt,* Alexandriæ *filium:* Rho*doq;* Alexandriam C. *Caſſiũ profectũ eſſe conſtat. Quinctus mihi per litteras ſatisfacit, multo aſperioribus uerbis, quàm cum grauiſſime accuſabat. ait enim ſe ex litteris*

tuis

tuis intelligere, tibi non placere, quòd ad multos de me aſperius ſcripſit: itaque ſe pœnitere, quòd animũ tuum offenderit: ſed ſe iure feciſſe. deinde perſcribit ſpurciſſime, quas ob cauſas fecerit. ſed neque hoc tempore, nec antea pateſeciſſet odium ſuum in me, niſi omnibus rebus me eſſe oppreſſum uideret. atque utinam uel nocturnis, quemadmodum tu ſcripſeras, itineribus propius te acceſſiſſem. nunc nec ubi, nec quando te ſim uiſurus, poſſum ſuſpicari. De *coheredibus* Fufidianis *nihil fuit, quod ad me ſcriberes. nam & æquum poſtulant, &, quidquid egiſſes, recte eſſe actũ putarem.* De *fundo* Fruſinati *redimendo iam pridem intellexiſti uoluntatem meam. etſi tum meliore loco res erant noſtræ, neque tam mihi deſperaturi uidebamur. tamen in eadem ſum uoluntate. id quẽadmodum fiat, tu uidebis. et uelim, quoad poteris, cõſideres, ut ſit, unde nobis ſuppeditentur ſumptus neceſſarij. ſi quas habuimus facultates, eas* Pompeio *tum, cum id uidebamur ſapienter facere, detulimus. itaque tum et à tuo uillico ſumpſimus, et aliunde mutuati ſumus, cum* Quinctus *quereretur per litteras, ſibi nos nihil dediſſe, qui neque ab illo rogati ſumus, neque ipſi eam pecuniam aſpeximus. ſed uelim uideas, quid ſit, quod cõfici poſſit, quidq; mihi de omnibus des cõſilij: et cauſam noſti. plura ne ſcribã, dolore impedior. ſi quid erit, quod ad quos ſcribẽdũ meo nomine putes, uelim, ut ſoles, facias: quotieſq; habebis, cui des ad me litteras, nolim prætermittas.* Vale.

CICERO ATTICO S. 14

NON *me offendit ueritas litterarum tuarum, quòd me tum communibus, tum præcipuis malis oppreſſum*

ne incipis quidem, ut ſolebas, conſolari, fateriſq; id fieri iam non poſſe. nec enim ea ſunt, quæ erant antea, cum, ut nihil aliud, comites me, & ſocios habere putabam. omnes enim Achaici deprecatores, item qui in Aſia quibus non erat ignotum, etiam quibus erat, in Africam dicuntur nauigaturi. ita, præter Lælium, neminem habeo culpæ ſocium: qui tamen hoc meliore in cauſſa eſt, quòd iam eſt receptus. de me autem, non dubito, quin ad Balbum, & ad Oppium ſcripſerit: à quibus, ſi quid eſſet lætius, certior factus eſſem, tecum etiam eſſent locuti: quibuſcum tu de hoc ipſo colloquare uelim, & ad me, quid tibi reſponderint, ſcribas: non quòd ab iſto ſalus data quidquam habitura ſit firmitudinis: ſed tamen aliquid conſuli, & proſpici poterit. etſi omnium conſpectum horreo, preſertim hoc genero: tamen, in tantis malis quid aliud uelim, non reperio. Quinctus pergit, ut ad me & Panſa ſcripſit, & Hirtius: isq; itẽ Africam petere cum ceteris dicitur. Ad Minucium parentem ſcribam, et tuas litteras mittam. ad te ſcribam, num quid egerit. H-S XXX potuiſſe mirarer, niſi multa de Fuſidianis prædijs. et id uideo tamen. te expecto: quem uidere, ſi ullo modo potes uenire, peruellem. iam extremum concluditur. ibi facile eſt, quod quale ſit, * grauius exiſtimare. Vale.

CICERO ATTICO S. 15

QVONIAM iuſtas cauſas affers, quòd te hoc tempore uidere non poſſim: quæſo, quid ſit mihi faciendum. ille enim ita uidetur Alexandriam tenere, ut eum ſcribere etiam pudeat de illis rebus. ij autem ex Africa iam

īam aſſuturi uidentur. Achæi item ex Aſia redituri ad eos, aut libero aliquo loco commoraturi. quid mihi igitur putas agendum? uideo difficile eſſe conſilium. ſum enim ſolus, aut cum altero, cui neque ad illos reditus ſit, neque ab his ipſis quidquam ad ſpem oſtendatur. ſed tamen ſcire uelim, quid cenſeas: idq́; erat cum alijs, cur te, ſi fieri poſſet, cuperem uidere. Minucium XII. ſola curaſſe, ſcripſi ad te antea. quod ſupereſt, uelim uideas, ut curetur. Quinctus non modo non cum magna prece ad me, ſed acerbiſſime ſcripſit. filius uero mirifico odio. nihil fingi poteſt mali, quo non urgear. omnia tamen ſunt faciliora, quàm peccati dolor, qui & maximus eſt, & æternus. cuius peccati ſi ſocios eſſem habiturus ego, quos putaui, tamen eſſet ea conſolatio tenuis: ſed habet aliorum omnium ratio exitum, mea nullum. alij capti, alij intercluſi non ueniunt in dubium de uoluntate, eo minus ſcilicet, cum ſe expedierint, & una eſſe cœperint. ij autem ipſi, qui ſua uoluntate ad Fuſium uenerunt, nihil poſſunt, niſi timidi, exiſtimari. multi autem ſunt, qui, quicunque ſunt, modo ad illos ſe recipere uolent, recipientur. quo minus debes mirari, non poſſe me tanto dolori reſiſtere. ſolius enim meum peccatum corrigi non poteſt, & fortaſſe Lælij: ſed quid me id leuat? Caium quidem Caſſium aiunt conſilium Alexandriam eundi mutauiſſe. hæc ad te ſcribo, non ut queas tu demere ſolicitudinem, ſed ut cognoſcam, ecquid tu ad ea afferas, quæ me conficiunt: ad quæ gener accedit, & cetera, quæ, fletu reprimor, ne ſcribam. quin etiam Aeſopi filius me excruciat. prorſus nihil abeſt, quin ſim miſerrimus. Sed ad primum reuertor: quid putes faciendum, occulte ne

aliquò

aliquò propius ueniendum, an mare tranſeundum. nam hic maneri diutius non poteſt. De Fuſidianis *quare nihil potuit confici? genus enim conditionis eiuſmodi fuit, in quo non ſolet eſſe controuerſia; cum ea pars, quæ uidetur eſſe minor, licitatione expleri poſſet. hæc ego non ſine cauſſa quæro. ſuſpicor enim, coheredes dubiam noſtram cauſſam putare, & eo rem in integro eſſe.* Vale. *prid. id.* Mai.

CICERO ATTICO S.

NON *meo uitio fit, hoc quidem tempore, (ante enim eſt peccatum) ut me iſta epiſtola nihil conſoletur. nam & exigue ſcripta eſt, & ſuſpiciones magnas habet, non eſſe ab illo; quas animaduertiſſe te exiſtimo.* De *obuiam itione ita faciam, ut ſuades. neque enim ualde aduentus eius opinio eſt: neque, ſi qui ex* Aſia *ueniunt, quidquam auditum eſſe dicunt de pace: cuius ego ſpe in hanc fraudem incidi. nihil uideo, quod ſperandum putem, nunc preſertim, cum ea plaga in* Aſia *ſit accepta, in* Illyrico, *in* Caſſiano *negocio, in ipſa* Alexandria, *in urbe, in* Italia. *ego uero, etiam ſi rediturus ille eſt, qui adhuc bellum gerere dicitur, tamen ante reditum eius negocium confectum iri puto.* Quod *autem ſcribis, quandam lætitiam bonorũ eſſe commotam, ut ſit auditum de litteris: tu quidem nihil prætermittis, in quo putes aliquid ſolatij eſſe: ſed ego non adducor, quenquam bonũ ullam ſalutem putare mihi tanti fuiſſe, ut eam peterem ab illo, & eo minus, quòd huius conſilij iam ne ſocium quidem habeo quẽquam. qui in* Aſia *ſunt, rerum exitum expectant.* Achaici *etiam* Fuſio *ſpem deprecationis aſſerunt. horum*

& timor

& timor idem fuit primo, qui meus, & conſtitutum: mora Alexandrina cauſam illorum correxit, meam euertit. quamobrem idem à te nunc peto, quod ſuperioribus litteris, ut, ſi quid in perditis rebus diſpiceres, quod mihi putares faciendum, me moneres. ſi recipior ab his, quod uides non fieri; tamen, quoad bellum erit, quid agam, aut ubi ſim, non reperio. ſin iactor, eo minus. itaque tuas litteras expecto; easq; ut ad me ſine dubitatione ſcribas, rogo. Quod ſuades, ut ad Quinctum ſcribam de his litteris: facerem, ſi me quidquam iſtæ litteræ delectarent. etſi quidã ſcripſit ad me his uerbis: Ego, ut in his mals, Patris ſum non inuitus: eſſem libentius, ſi frater tuus ea de te loqueretur, quæ ego audire uellem. Quod ais illum ad te ſcribere, me ſibi nullas litteras remittere: ſemel ab ipſo accepi: ad eas Cephalioni dedi, qui multos menſes tempeſtatibus retentus eſt. Quinctum filium ad me acerbiſſime ſcripſiſſe, iam ante ad te ſcripſi. Extremum eſt, quod te orem, ſi putas rectum eſſe, et à te ſuſcipi poſſe, cum Camillo cõmunices, ut Terentiam moneatis de teſtamento. tempora monent, ut uideat, ut ſatisfaciat, quibus debeat. auditum ex Philotimo eſt, eam ſcelerate quædam facere. credibile uix eſt. ſed certe, ſi quid eſt, quod fieri poſſit, prouidendum eſt. de omnibus rebus uelim ad me ſcribas, & maxime quid ſcribas de ea: in quo tuo conſilio egeo, etiam ſi nihil excogitas: id enim mihi erit pro deſperato. Vale. III. non. Iun.

CICERO ATTICO S. 17

PROPERANTIBVS tabellarijs alienis hanc epiſtolam dedi, eo breuiorem, quòd eram miſſurus meos.

Tullia

Tullia mea uenit ad me prid. id. Iun. deq́; tua erga ſe obſeruantia, beneuolentiaq́; mihi plurima expoſuit, litteraſq́; reddidit trinas. ego autem ex ipſius uirtute, humanitate, pietate non modo eam uoluptatem non cepi, quã capere ex ſingulari filia debui; ſed etiam incredibili ſum dolore affectus, tale ingenium in tam miſera fortuna uerſari, idq́; accidere nullo ipſius delicto, ſumma culpa mea. itaque à te neque conſolationem iam, qua cupere te uti uideo, neque conſilium, quod capi nullum poteſt, expecto, teq́; omnia cum ſuperioribus ſæpe litteris, tum proximis tentaſſe intelligo. Ego cum Saluſtio Ciceronem ad Cæſarem mittere cogitabam. Tulliam autem, non uidebam eſſe cauſſam, cur diutius mecum tanto in communi mærore retinerem. itaque eram tibi eam, cum primũ per ipſam liceret, remiſſurus. pro ea, quemadmodum conſolandis ſcripſiſti, P. tanta eo me ſcripſiſſe, quæ tu * *ipſe intelligis reſponderi potuiſſe. Quod Oppium tecũ ſcribis locutum, non abhorret à mea ſuſpicione eius oratio: ſed non dubito, quin iſtis perſuaderi nullo modo poſſit, ea, quæ faciant, mihi probari poſſe; quoquo modo loquar. ego tamen utar moderatione, qua potero. quanquam, quid mea interſit, ut eorum odium ſubeam, non intelligo. Te iuſta cauſa impediri, quo minus ad nos uenias, uideo: idq́; mihi ualde moleſtum eſt. Illum ab Alexandria diſceſſiſſe, nemo nunciat; conſtatq́;, ne profectum quidem illò quenquam poſt id. Mart. nec poſt id. Dec. ab illo datas ullas litteras. ex quo illud intelligis, illud, de litteris ad V. id. Febr. datis, (quod inane eſſet, etiam ſi uerum eſſet) non uerum eſſe. L. Terentium diſceſſiſſe ex Africa ſcimus, Pæſtumq́; ueniſſe.*

quid is afferat, aut quo modo exierit, aut quid in Africa fiat, ſcire uelim. dicitur enim per Naſidium emiſſus eſſe. id quale ſit. uelim, ſi inueneris, ad me ſcribas. De HS X, ut ſcribis, faciam. Vale. XVIII. Kal. Quinct.

CICERO ATTICO S. 18

DE illius ab Alexandria diſceſſu, nihil adhuc rumoris, contraq; opinio, ualde eſſe impeditum: itaque nec mitto, ut conſtitueram, Ciceronem; & te rogo, ut me hinc expedias. quoduis enim ſupplicium leuius eſt hac permanſione. hac de re & ad Antonium ſcripſi, et ad Balbum, & ad Oppium. ſiue enim bellum in Italia futurum eſt, ſiue claſſibus utetur; hic eſſe me, minime conuenit: quorum fortaſſe utrunque erit: alterum certe intellexi omnino ex Oppij ſermone, quem tu mihi ſcripſiſti, quæ iſtorum uia eſſet: ſed, ut eam flectas, te rogo. nihil omnino iam expecto, niſi miſerum. ſed hoc perditius, in quo nunc ſum, fieri nihil poteſt. quare, cum Antonio loquare, uelim, & cum iſtis; & rem, ut poteris, expedias; & mihi quamprimum de omnibus rebus reſcribas. Vale. XII. Kal. Quinct.

CICERO ATTICO S. 19

CVM tuis dare poſſem litteras, non prætermiſi: etſi, quid ſcriberem, non habebam. tu ad nos & rarius ſcribis, quàm ſolebas, & breuius: credo, quia nihil habes, quod me putes libenter legere, aut audire poſſe. ueruntamen uelim, quid erit, qualecunque erit, ſcribas. eſt autem unum, quod mihi ſit optandum, ſi quid agi de pace

pace poſſit: quod nulla equidem habeo in ſpe: ſed, quia tu leuiter interdum ſignificas, cogis me ſperare, quod optandum uix eſt. Philotimus dicitur idibus Sext. nihil habeo de illo amplius. tu, uelim, ad ea mihi reſcribas, quæ ad te antea ſcripſi. mihi tantum temporis ſatis eſt, dum, ut in peſſimis rebus, aliquid caueam, qui nihil unquam caui. Vale. XI. Kal. Sext.

CICERO ATTICO S. 20

XVII. *Kal. Sept. uenerat die* XXVIII. *Seleuceæ Peria C. Trebonij, is, qui ſe Antiochiæ diceret apud Cæſarem uidiſſe Quinctum filium cum Hirtio. eos de Quincto, quæ uoluiſſent, impetraſſe nullo quidem negocio. quod ego magis gauderem, ſi iſta nobis impetrata quidquam ad ſpem explorati haberent. ſed et alia timenda ſunt, ab alijſq; & ab hoc ipſo quæ dantur, ut à domino, rurſus in eiuſdem ſunt poteſtate. etiam Saluſtio ignouit. omnino dicitur nemini negare. quod ipſum eſt ſuſpectum, notionem eius differri. M. Gallius Q. F. mancipia Saluſtio reddidit. is uenit, ut legiones in Siciliam traduceret: & protinus iturum Cæſarem Patris. quod ſi faciet; ego, quod ante mallem, aliquò propius accedam. tuas litteras ad eas, quibus à te proxime conſiliũ petiui, uehementer expecto.* Vale. XVI. Kal. Sept.

CICERO ATTICO S. 21

ACCEPI VI. *Kal. Sept. litteras à te, datas* XII. *Kal. doloremq;, quem ex Quincti ſcelere iampridem*

acceptum iam abieceram, lecta eius epiſtola grauiſſimum cepi. tu etſi non potuiſti ullo modo facere, ut mihi illam epiſtolam non mitteres: tamen mallem non eſſe miſſam. Ad ea autem, quæ ſcribis de teſtamento, uidebis, quid, & quo modo. De nummis, & illa ſic ſcripſit, ut ego ad te antea; & nos, ſi quid opus erit, utemur ex eo, de quo ſcribis. Ille ad Kal. Sept. Athenis non uidetur fore. multa eum in Aſia dicuntur morari, maxime Pharnaces. legio XII. ad quam primum Sulla uenit, lapidibus egiſſe hominem dicitur. nullam putant ſe commoturam. illum arbitrantur protinus Patris in Siciliam. ſed, ſi hoc ita eſt, huc ueniat neceſſe eſt. ac mallem illum. aliquo enim modo hinc euaſiſſem. nunc metuo, ne ſit expectandum: & cum reliquis etiam loci grauitas hic miſerrime perferenda. Quod me mones ut ea uideam, quæ ad tempus accommodem: facerem, ſi res pateretur, & ſi ullo modo fieri poſſet: ſed in tantis noſtris peccatis, tantisq; noſtrorum iniurijs, nihil eſt, quod aut facere dignum nobis, aut ſimulare poſſim. Sullana confers: in quibus omnia genere ipſo præclariſſima fuerunt, moderatione paulo minus temperata: hæc autem eiuſmodi ſunt, ut obliuiſcar; multoq; malim quod omnibus ſit melius, quorum utilitati meam iunxi. tu ad me tamen uelim quamſæpiſſime ſcribas, eoq; magis, quòd præterea nemo ſcribit: ac ſi omnes, tuas tamen maxime expectarem. Quod ſcribis, illum per me Quincto fore placatiorem: ſcripſi ad te antea, eum ſtatim Quincto filio omnia tribuiſſe, noſtri nullam mentionem. Vale.

CICERO ATTICO S. 22

DILIGENTER *mihi faſciculum reddidit* Balbi *tabellarius. accepi enim à te litteras, quibus uideris uereri, ut epiſtolas illas acceperim: quas quidem uellē mihi nunquã redditas. auxerunt enim mihi dolorē: nec, ſi in aliquem incidiſſent, quidquã noui attuliſſent. quid enim tam peruulgatum, quàm illius in me odiũ, et genus hoc litterarũ? quod ne* Cæſar *quidē ad iſtos uidetur miſiſſe, quaſi quo illius improbitate offenderetur, ſed, credo, uti notiora noſtra mala eſſent. nam quod te uereri ſcribis, ne illi obſint, eiq; rei mederi: ne rogari quidē ſe paſſus eſt de illo. quod quidem mihi moleſtum nõ eſt: illud moleſtius, iſtas impetrationes noſtras nihil ualere.* Sulla, *ut opinor, cras erit hic cũ* Meſſalla. *currũt ad illũ pulſi à militibus; qui ſe negãt uſquã, niſi acceperint. ergo ille huc ueniet: quod non putabãt: tarde quidē: itinera enim ita facit, ut multos dies in oppidũ ponat.* Pharnaces *autem, quo modo agit, afferet morã. quid mihi igitur cenſes? iam enim corpore uix ſuſtineo grauitatē huius cœli, qui mihi laborē affert in dolore. an his illuc euntibus mandem, ut me excuſent? ipſe accedã propius? quæſo, attende; & me, quod adhuc ſæpe rogatus nõ feciſti, cõſilio iuua. ſcio rem difficilē eſſe: ſed, ut in malis. etiã illud mea magni intereſt, te ut uideã. profecto aliquid profecero, ſi id acciderit.* De *teſtamento, ut ſcribis, animaduertes.* Vale.

CICERO ATTICO S. 23

QVOD *ad te ſcripſeram, ut cũ* Camillo *cõmunicares, de eo* Camillus *mihi ſcripſit, te cũ eo locutum. tuas*

*litteras expectabam: niſi illud quidem mutari, ſi aliter eſt ut oportet, non uideo poſſe: ſed cum à nullo accepiſſem litteras, deſideraui tuas, (etſi putabam te fortiorem factum non eſſe) modo ualeres. ſcripſeras enim te quodã ualetudinis genere tentari. Auguſius quidam Rhodo uenerat VIII. id. Quinct. is nunciabat, Quinctum F. ad Cæſarem profectum IIII. Kal. Iun. Philotimum Rhodum pridie eius diei ueniſſe, habere ad me litteras. ipſum Auguſium audies. ſed tardius iter faciebat. eo feci ut celeriter eunti darem. quid ſit in ijs litteris, neſcio: ſed mihi ualde Quinctus frater gratulatur. equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem aſſequi poſſum, quod mihi tolerabile poſſit eſſe. te oro, ut de hac miſera cogites, & illud, de quo ad te proxime ſcripſi, ut aliquid cõficiatur ad inopiam propulſandam, & etiam de ipſo teſtamento: illud quoque uellem antea: ſed omnia timuimus. melius quidem in peſſimis nihil fuit diſſidio. aliquid feciſſemus, ut uiui uel tabularum nouarum nomine, uel nocturnarum expugnationum, * uel Metellæ, uel omnium maiorum. nec res perijſſet, & uideremur aliquid doloris uirilis habuiſſe. memini omnino tuas litteras; ſed & tempus illud: etſi quiduis præſtitit. nunc quidem ipſa uidetur denunciare. audimus enim de ſtatu reip. ò dij, generum ne noſtrum potiſſimum, ut hoc uel tabulas nouas? placet mihi igitur, & idem tibi, nuncium remitti. petet fortaſſe tertiam pen- * ſionem. conſidera igitur tum, ne uim abuſo naſcetur, an prius. ego, ſi ullo modo potuero, uel nocturnis itineribus experiar, ut te uideam. tu & hæc, & ſi quid erit, uqod interſit me ſcire, ſcribas uelim.*

CICERO ATTICO S. 24

QVAE dudum ad me, et quæ etiam ad meã Tulliã de me ſcripſiſti, ea ſentio eſſe uera. eo ſum miſerior, (etſi nihil uidebatur addi poſſe) quòd mihi nõ modo iraſci grauiſſima iniuria accepta, ſed ne dolere quidem impune liceat. quare iſtud feramus: quod cũ tulerimus, tamen eadem erunt perpetienda, quæ tu, ne accidát, ut caueamus, mones. ea enim eſt à nobis cõtracta culpa, ut omni ſtatu, omniq; populo eundem exitum habitura uideatur. ſed ad meam manũ rediero. etenim hæc occultius agenda. uide quæſo etiã nunc de teſtamento, quod tũ factum, cum illa quærere cœperat. non credo, et cómoti neque eum rogari, ne me quidẽ. ſed quaſi ita ſit: quoniã in ſermonem iã ueniſti, poteris eam monere, ut alicui cõmittat, cuius extra periculũ huius belli fortuna ſit. equidẽ tibi potiſſimũ uelim, ſi idem illa uellet: quam quidẽ cælo miſeram, me hoc timere. dẽ illo altero, ſcio equidem uenire nunc nil poſſe: ſed ſeponi, et occultari poſſunt, ut extra ruinã ſint eam, quæ impendet. nam quod ſcribis, nobis noſtra, & tua Terentiæ fore parata: tua credo: noſtra quæ poterunt eſſe? de Terentia autẽ (mitto cetera, quæ ſunt innumerabilia) quid ad hoc addi poteſt? ſcripſeras, ut HS XII. permutaret, tantum eſſe reliquum de argento. miſit illa CCLↃↃ mihi, et aſcripſit, tantum eſſe reliquũ. cum hoc tam paruũ de paruo detraxerit, perſpicis quid in maxima re fecerit? Philotimus nõ modo nullus uenit, ſed ne per litteras quidem, aut per nũcium, certiorem facit me, quid egerit. Epheſo qui ueniũt, ibi ſe eũ de ſuis controuerſijs in ius adeũtem uidiſſe nunciant: quæ quidem

(ita enim ueriſimile eſt) in aduentũ Cæſaris fortaſſe reij ciuntur. ita aut nihil puto eum habere, quod putet ad me celerius perferendum, et eo me magis eſſe deſpectũ: aut, etiã ſi quid habet, id, niſi omnibus ſuis negocijs confectis, ad me referre non curet. ex quo magnũ equidẽ capio dolorem, ſed non tantum, quantum uideor debere. nihil enim mea minus intereſſe puto, quàm quid illinc afferatur. id quamobrẽ, te intelligere certo ſcio. Quod me mones de uultu, & oratione ad tempus accõmodanda, etſi difficile eſt, tamen imperarẽ mihi, ſi mea quidquam intereſſe putarẽ. Quod ſcribis, litteris, putare, Africanũ negociũ confici poſſe: uelim ſcriberes, cur ita putares. mihi quidẽ nihil in mentẽ uenit, quare id putẽ fieri poſſe. tu tamen, uelim, ſi quid erit, quod cõſolationis aliquid habeat, ſcribas ad me. ſin, ut perſpicio, nihil erit, ſcribas id ipſum. ego ad te, ſi quid audiero citius, ſcribã. Vale. VIII. id. Sext.

CICERO ATTICO S. 25

FACILE aſſentior tuis litteris; quibus exponis pluribus uerbis, nullũ te habere conſiliũ, quo à te poſſim iuuari. conſolatio certe nulla eſt, quæ leuare poſſit dolorẽ meũ. nihil eſt enim contractum caſu: nam id eſſet ferendum: ſed omnia fecimus ijs erroribus et miſerijs & animi, & corporis, quibus proximi utinã mederi maluiſſent, quàm obeſſe. quoniã neque conſilij tui, neque cõſolationis cuiuſquã, ſpes ulla mihi oſtenditur; non quærã hæc à te poſthac. tantũ uelim, ne priſtinum hoc officium intermittas: ſcribas ad me, quidquid ueniet tibi in mentẽ, cum habebis, cui des, et dum erit, ad quem des: quod longum nõ erit. Illum diſceſſiſſe Alexandria, rumor eſt non firmus, ortus

ortus ex Sulpicij litteris: quas cuncti poſtea nuncij confirmarunt. quod uerũ, an falſum ſit, quoniam mea nihil intereſt, utrum malim, neſcio. Quod ad te iam pridem de teſtamento ſcripſit apud epiſtolas uelim ut poſſim aduerſas ego huius miſerrima facultate confectus conflictor. nihil unquam ſimile natum puto. cui ſi qua re conſulere aliquid poſſum, cupio à te admoneri. uideo eandem eſſe difficultatem, quàm in conſilio dato: attamen hoc mẽ magis ſolicitat, quàm omnia. In penſione ſecunda cæci fuimus. alium mallem. ſed præterijt. te oro, ut in perditis rebus, ſi quid cogi, conficiq; poteſt, quod ſit in tuto, ex argento, neque ſatis multa ex ſupellectile, des operam. iam enim mihi uidetur adeſſe extremũ, nec ulla fore conditio pacis, eáq;, quæ ſunt, etiam ſine aduerſario peritura. hæc etiam, ſi uidebitur, cum Terentia loquare opportune. non queo omnia ſcribere. Vale. III. non. Quinct. *

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XII.

CICERO ATTICO S.

VNDECIMO *die poſtquam à te diſceſſeram, hoc litterularum exaraui, egrediens è uilla ante lucem: atque eo die cogitabam in Anagnino, poſtero autem in Tuſculano, ibi unũ diem. V. Kal. gitur ad conſtitutum: atque utinam continuo ad complexum meæ Tulliæ, ad oſculum Atticæ poſſim currere. quod*

quod quidem ipſum ſcribe quæſo ad me; ut, dum conſiſto in Tuſculano, ſciam, quid garriat: ſin ruſticatur, quid ſcribat. eiq; interea aut ſcribes ſalutem, aut nunciabis, itemq; Piliæ: et tamen, etſi continuo congreſſuri ſumus, ſcribes ad me, ſi quid habebis. Cum complicarem hanc epiſtolam, noctuabundus ad me uenit cum epiſtola tua tabellarius. qua lecta, de Atticæ febricula ſcilicet ualde dolui. reliqua, quæ expectabam, ex tuis litteris cognoui omnia. ſed quod ſcribis, igniculum matutinum γεροντικώτερον eſt memoriola uacillare. ego enim IIII: Kal. Axio dederam, tibi III. Quincto quo die ueniſſem, id eſt V. Kal. hoc igitur habebis, noui nihil. quid ergo opus erat epiſtola? quid, cum coram ſumus, & garrimus quidquid in buccam? eſt profecto quædam λέσχη, quæ habet, etiam ſi nihil ſubeſt, collocutione ipſa ſuauitatem. Hic rumor eſt, T. Murcum periiſſe naufragio, Aſinium delatum uiuum in manus militum, L naues delatas Vticam reflatu hoc, Pompeium non comparere, nec in Balearibus omnino fuiſſe, ut Patietus affirmat. ſed auctor nullius rei quiſquam. Habes, quæ, dum tu abes, locuti ſunt. ludi interea Præneſte. ibi Hirtius, & iſti omnes. & quidem ludi dies octo. quæ cenæ? quæ deliciæ? res interea fortaſſe tranſacta eſt. ò miros homines. at Balbus ædificat: τί γὰρ αὐτῷ μέλει? uerum, ſi quæris, homini non recta, ſed uoluptaria quærenti non nebεβίωται? tu interea dormis. iam explicandum eſt πρόβλημα, ſi quid acturus es. ſi quæris quid putem, ego fructum puto. ſed quid multa? iam te uidebo. & quidem, ut ſpero, de uia recta ad me. ſimul enim & diem Tyrannioni conſtituemus, & ſi quid aliud. Vale.

CICERO

CICERO ATTICO S. 2

VNVM *te puto minus blandũ eſſe, quàm me: aut, ſi uterque noſtrũ eſt aliquando aduerſus aliquẽ, inter nos certe nunquam ſumus. audi igitur me hoc ἀγοητεύτως dicentẽ. ne uiuã mi* Attice, *ſi mihi non modo* Tuſculanum, *ubi ceteroqui ſum libẽter, ſed μακάρων νῆσοι tanti ſunt, ut ſine te ſim totos dies. quare obduretur hoc triduum: ut te quoque ponã in eodẽ πάθει: quod ita eſt profecto: ſed uelim ſcire, hodie ne ſtatim de auctione, aut quo die uenias. ego me interea cũ libellis. ac moleſte fero* Vennonij *hiſtoriã non habere. ſed tamen, ne nihil de re, nomẽ illud, quod à* Cæſare, *tres habet conditiones, aut emptionẽ ab haſta, (perdere malo: etſi, præter ipſam turpitudinẽ, hoc ipſum puto eſſe perdere) aut delegationẽ à mãcipe annua die, (quis erit, cui credam? aut quãdo iſte* Metonis *annus ueniet?) aut* Vecteni *cõditione, ſemiſſe. σκέψαι igitur. ac uereor, ne iſte iam auctionẽ nullã faciat, ſed ludis factis clypo ſubſidio currat, ne talis uir ἀλογηθῇ. ſed μελήσει.* *

CICERO ATTICO S. 3

O' GRATAS *tuas mihi, iucundaſq; litteras. quid quæris? reſtitutus eſt mihi dies feſtus. angebar enim, quòd* Tiro *ἐνερευθέστερον te ſibi eſſe uiſum dixerat. addam igitur, ut cenſes, unum diem.* Sed de Catone *πρόβλημα ἀρχιμήδειον eſt. non aſſequor, ut ſcribam, quod tui conuiuæ non modo libenter, ſed etiam æquo animo legere poſſint. quin etiã, ſi à ſententijs eius dictis, ſi ab omni uoluntate, cõſilijſq; quæ de rep. habuit, recedã, ψιλῶςq; uelim grauitatem, conſtantiamq; eius laudare; hoc ipſum tamen ijs*

odioſum

odioſum ἄκουσμα ſit. ſed uere laudari ille uir nõ poteſt, niſi hæc ornata ſint; quòd ille ea, quæ nunc ſunt, et futura uiderit, et, ne fierent, contenderit, et, facta ne uideret, uitã reliquerit. horũ quid eſt, quod Atedio probare poſſimus? ſed cura obſecro, ut ualeas, eamq;, quam ad omnes res adhibes, in primis ad conualeſcendũ adhibe prudẽtiã.

CICERO ATTICO S. 4

QVINCTVS pater quartum, uel potius milleſimum nihil ſapit, qui lætetur Luperco filio, & Statio, ut cernat duplici dedecore cumulatam domum. addo etiam Philotimum tertium. ò ſtultitiam, niſi mea maior eſſet, ſingularem: (quòd autẽ oſim hanc rem, ἔρανον à te) fac, non ad διψῶσαν κρήνην, ſed ad πειρήνην eum ueniſſe: ἄμπνδυμα σεμνὸν ἀλφειοῦ πειρήνην (ut ſcribis) haurire, in tantis ſuis preſertim anguſtijs? ποῖ ταυτ᾽ ἄρ᾽ ἀποσκήψῃ? ſed ipſe uiderit. Cato me quidem delectat, ſed etiam Baſſum Lucillium ſua. De Cœlio, tu quæres, ut ſcribis. ego nihil noui. noſcenda eſt natura, non facultas modo. de Hortenſio, & Virginio tu, ſi quid dubitabis. etſi, quod magis placeat, ego quantum aſpicio, non facile inueneris. cum Muſtela, quemadmodum ſcribis, cum uenerit Criſpus. Ad Aulũ ſcripſi, ut ea, quæ bene noſſem de auro, Piſoni demonſtrarem. tibi enim ſane aſſentior, & iſtud nimium duci, & omnia nunc undique contrahenda. te quidem nihil agere, nihil cogitare aliud, niſi quod ad me pertineat, facile perſpicio, meiſq; negocijs impediri cupiditatem tuam ad me ueniendi. ſed mecum eſſe te puto; non ſolum quòd meam rem agis, uerum etiam quòd uidere uideor, quo modo agas. neque enim ulla hora

ra tui mihi eſt operis ignota. Tubulum *prætorem uideo* L. Metello, Q. Maximo *conſulibus. nunc uelim,* P. Scæ*uola pontifex maximus, quibus cos. tribunus pl. equidẽ puto* Cœpione, & Pompeio: *prætor enim* P. Furio, Sex. Atilio. *dabis igitur tribunatum, &, ſi poteris,* Tubulus *quo crimine. & uide quæſo,* L. Libo, *ille, qui de* Ser. Galba, Cenſorino, & Manilio, *an* Quinctio, Manlio *cos. tribunus pl. fuerit: conturbor enim. in* Bruti *epitoma* Fannianorum, *ſcripſi, quod erat in extremo: idq́; ego ſecutus, hunc* Fannium, *qui ſcripſit hiſtoriam, generum eſſe ſcripſeram* Lælij. *ſed tu me* γεωμετρικῶς *refelleras: te autem nunc* Brutus, & Fannius. *ego tamen de bono auctore* Hortenſio *ſic acceperam, ut apud* Brutum *eſt. hunc igitur locum expedies.* Ego *miſi* Tironẽ Dolabellæ *obuiam. is ad me idibus reuertetur. te expectabo poſtridie.* De Tullia *mea tibi antiquiſſimum eſſe uideo: idq́; ita ut ſit, te uehementer rogo.* Ergo & *in integro omnia: ſic enim ſcribis. mihi etſi calendæ uitandæ fuerunt, inceſſionumq́;* ἀρχέτυπα *fugienda, conficiẽdæq́; tabulæ: nihil tamen tanti, ut à te abeſſem, fuit. cũ* Romæ *eſſem, & te iam iamq́; uiſurũ me putarem quotidie; tamen horæ, quibus expectabam, longæ uidebantur. ſcis me minime eſſe blandum: itaque minus aliquanto dico, quàm ſentio.*

CICERO ATTICO S.

DE COELIO, *uide, quæſo, ne quæ lacuna ſit in auro. ego iſta non noui. ſed certe in collybo eſt detrimenti ſatis. huc aurũ ſi accedit: ſed quid loquor? tu uidebis.* Habes Hegeſiæ *genus, quod* Varro *laudat. uenio ad* Tyrannionem. Ain tu? *uerũ hoc fuit, ſine me? at ego quoties, cũ*

eſſem

eſſem ocioſus, ſine te tamen nolui? quo modo hoc ergo lues? uno ſcilicet, ſi mihi librum miſeris: quod ut facias, etiam atque etiam rogo. etſi me non magis liber ipſe delectabit, quàm tua admiratio delectauit. amo enim πάντα φιλόδημον: teq́; iſtam tam tenuem θεωρίαν tam ualde admiratum eſſe gaudeo. etſi tua quidem ſunt eiuſmodi omnia. ſcire enim uis. quo uno animus alitur. ſed, quæſo, quid ex iſta acuta, & graui refertur ad τέλος? ſed longa oratio eſt, & tu occupatus in meo fortaſſe aliquo negocio: & pro iſto aſſo ſole, quo tu abuſus es in noſtro pratulo, à te nitidum ſolem, unctumq́; repetemus. ſed ad prima redeo. librum, ſi me amas, mitte. tuus eſt enim profecto, quoniam quidem eſt miſſus ad te. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

TANTVM ne ab re tua eſt ocij tibi, ut etiã Oratorẽ legas? macte uirtute. mihi quidẽ gratũ: et erit gratius, ſi nõ modo in libris tuis, ſed etiã in aliorũ per librarios tuos Ariſtophanẽ repoſueris pro Eupoli. Cæſar autẽ mihi irridere uiſus eſt QVAESO illud tuũ, quod erat ἀπινὲς, & urbanũ: ita porro te ſine cura eſſe iuſſit, ut mihi quidẽ dubitationẽ omnem tolleret. Atticã doleo tam diu: ſed quoniam iam ſine horrore eſt, ſpero eſſe, ut uolumus.

CICERO ATTICO S. 7

QVAE deſideras, omnia ſcripſi in codicillis, eoſq́; Eroti dedi; breuiter, ſed etiã plura quã quæris; in ijs de Cicerone: cuius quidem cogitationis initium tu mihi attuliſti. locutus ſum cum eo liberaliſſime: quod ex ipſo, uelim, ſi modo tibi erit commodum, ſciſcitere. ſed quid differo?

diſſero? expoſui, te ex me detuliſſe, ecquid uellet, ecquid requireret. uelle Hiſpaniam, requirere liberalitatem. de liberalitate, dixi, quantum Publius, quantũ flamen Lentulus filio. de Hiſpania, duo attuli, primum idem, quod tibi, me uereri uituperationem. non ſatis eſſe, ſi hæc arma reliquiſſemus? etiã contraria? deinde fore, ut angeretur, cum à fratre familiaritate & omni gratia uinceretur. uelim magis liberalitate uti mea, quàm ſua libertate: ſed tamen permiſi. tibi enim intellexerã non nimis diſplicere. ego etiam atque etiã cogitabo: teq;, ut idem facias, rogo. magna res: ſimplex eſt manere: illud anceps. uerum uidebimus. De Balbo, & in codicillis ſcripſeram, & ita cogito, ſimul ac redierit. ſin ille tardius, ego tamen triduum. et, quod præterij, Dolabella etiam mecum. Vale.

CICERO ATTICO S. γ

DE *Cicerone, multis res placet. comes eſt idoneus ſed de prima penſione ante uideamus. adeſt enim dies, & ille currit. ſcribe quæſo, quid referat Celer egiſſe Cæſarẽ cum candidatis, utrum ipſe in fœnicularium, an in campum Martium cogitet. & ſane ſcire uelim, nunquid neceſſe ſit comitijs eſſe Romæ. nam & Piliæ ſatisfaciendum eſt, & utique Atticæ. Vale.*

CICERO ATTICO S. ϛ

NAE *ego eſſem hic libenter, atque id quotidie magis, ni eſſet ea cauſſa, quã tibi ſuperioribus litteris ſcripſi. nihil hac ſolitudine iucundius, niſi paulum interpellaſſet Amyntæ filius, ὁ ἀπεραντολογίαν δὺς. cetera noli putare amabiliora fieri poſſe ulla littore, proſpectu maris, tum*

tum his rebus omnibus. ſed neque hæc digna longior ibu litteris; nec erat, quod ſcriberem; & ſomnus urgebat.

CICERO ATTICO S. 10

MALE *mehercule de* Athamante. *tuus autē dolor humanus is quidē, ſed magnopere moderandus. cōſolationum autem multæ uiæ, ſed illa rectiſſima. impetret ratio, quod dies impetratura eſt.* Alexim *uero curemus, imaginē* Tironis; *quē ægrū* Romā *remiſi: et, ſi quid habet collis* ἐπιδήμιον, *ad me cū teſtamēto trāsferamus. tota domus ſuperior uacat, ut ſcis. hoc puto ualde ad rem pertinere.*

CICERO ATTICO S. 11

MALE *de* Seio. *ſed omnia humana tolerabilia ducenda. ipſi enim quid ſumus? aut quàm diu hæc curaturi ſumus? ea uideamus, quæ ad nos magis pertinent, nec tamen multo, quid agamus de ſenatu.* Et, *ut ne quid præter mittam,* Ceſonius *ad me litteras miſit,* Poſtumiā Sulpicij *domum ad ſe ueniſſe. de* Pōpeij Magni *filia, tibi reſcripſi, nihil me hoc tempore cogitare. alteram uero illam, quam tu ſcribis, puto noſti. nihil enim uidi fœdius. ſed adſum: coram igitur.* Obſignata *epiſtola, accepi tuas.* Atticæ *hilaritatem libenter audio: commotiunculis* συμπάσχω.

CICERO ATTICO S. 12

DE *dote, tanto magis perpurga.* Balbi *regia conditio eſt delegandi. quoquo modo confice. turpe eſt rē impeditam iacere.* Inſula Arpinas *habere poteſt germanam* ἀποθέωσιν. *habere uideatur:* ἐκγόνιμος *eſt: igitur animus in hortis: quod tamen inſpiciā, cum uenero.* De Epicuro,

curo, ut uoles: etſi μεθαρμόζομαι in poſterum genus hoc perſonarũ. incredibile eſt, quàm ea quidã requirãt. ad antiquos igitur: ἀνεμέσητον γάρ. nihil habeo, ad te quod perſcribam: ſed tamen inſtitui quotidie mittere, ut eliciam tuas litteras; non quo aliquid ex his expectẽ; ſed neſcio quo modo tamen expecto. quare ſiue habes quid, ſiue nihil habes, ſcribe tamen aliquid, teq́; cura. cõmouet me Attica. etſi aſſentior Cratero. Bruti litteræ, ſcriptæ & prudenter & amice, multas mihi tamen lacrymas attulerunt. me hæc ſolitudo minus ſtimulat, quàm iſta celebritas. te unũ deſidero; ſed litteris nõ difficilius utor, quàm ſi domi eſſem. ardor tamen ille urget, et manet, non mehercule indulgente me, ſed tamen non repugnãte. Quod ſcribis de Appuleio, nihil puto opus eſſe tua contentione, nec Balbo, et Oppio; quibus quidẽ ille receperat, mihiq́; etiã iuſſerat nunciari, ſe moleſtum omnino non futurũ. ſed cura, ut excuſer morbi cauſſa in dies ſingulos. Lænas hoc receperat. prende C. Septimiũ, L. Statiliũ. denique nemo negabit in ſe iuraturum, quẽ rogaris. quod ſi erit durius, ueniã, et ipſe perpetuum morbum iurabo. cum enim mihi carendum ſit conuiciјs, malo id lege uideri facere, quàm dolore. Cocceiũ uelim appelles: quod enim dixerat, non facit. ego autem uolo aliquod emere latibulum, perfugium doloris mei. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

DE *me excuſando apud Appuleiũ dederã ad te pridie litteras. nihil eſſe negocij arbitror. quẽcũque appellaris: nemo negabit. ſed Septiniũ uide, et Lænatẽ, et Statilium. tribus enim opus eſt. ſed mihi Lænas totũ receperat. Quod*

ſcribis à Iunio te appellatum: omnino Cornificius locuples eſt: ſed tamen ſcire uelim, quando dicar ſpopōdiſſe; & pro patre, an ne pro filio: neque eo minus, ut ſcribis, procuratores Cornificij, & Appuleium prædiatorē uidebis. Quod me ab hoc mærore recreari uis; facis, ut omnia: ſed, me mihi non defuiſſe, tu teſtis es. nihil enim de mœrore minuendo ſcriptum ab ullo eſt, quod ego non domi tuæ legerim. ſed omnem conſolationem uincit dolor. quin etiam feci, quod profecto ante me nemo, ut ipſe me per litteras conſolarer. quem librum ad te mittam, ſi deſcripſerint librarij. affirmo tibi nullam conſolationem eſſe talem. totos dies ſcribo; non quo proficiam quid; ſed tantiſper impedior, non equidem ſatis, (uis enim urget) ſed relaxor tamen, ad omniaq́; nitor, non ad animum, ſed ad uultum ipſum, ſi queam, reficiendum: idq́; faciens, interdum mihi peccare uideor, interdum peccaturus eſſe, niſi faciam. ſolitudo aliquid adiuuat; ſed multo plus proficeret, ſi tu tamen intereſſes. quæ mihi una cauſſa eſt hinc diſcedendi. nam, pro malis, recte habebat. quanquam ipſum doleo. non enim iam in me idem eſſe poteris: perierunt illa, quæ amabas. De Bruti ad me litteris ſcripſi ad te antea. prudenter ſcriptæ: ſed nihil, quod me adiuuarent. quod ad te ſcripſit, id uellem, ut ipſe adeſſet: certe aliquid, quoniā me tam ualde amat, adiuuaret. quòd ſi quid ſcies, ſcribas ad me uelim, maxime autē, Panſa quādo. De Atticæ doleo. credo tamen Cratero. Piliam angi uetabat. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

PRO omnibus, apud Appuleium, quoniam in perpetuum

petuum non placet, in dies ut excuſer, uidebis. in hac ſolitudine careo omnium colloquio: cumq; mane me in ſiluam abſtruſi denſam, & aſperam, non exeo inde ante ueſperum. ſecundum te, nihil eſt mihi amicius ſolitudine. in hac mihi omnis ſermo eſt cum litteris. eum tamen interpellat fletus: cui repugno, quoad poſſum: ſed adhuc pares non ſumus. Bruto, ut ſuades, reſcribã. eas litteras cras habebis. cum erit cui des, dabis. Vale.

CICERO ATTICO S.

TE, TVIS negocijs relictis, nolo ad me uenire. ego enim potius accedam, ſi diutius impediere: etſi ne deceſſiſſem quidem è conſpectu tuo, niſi me plane nihil ulla res adiuuaret. quòd ſi eſſet aliquod leuamen, id eſſet in te uno: &, cum primum ab aliquo poterit eſſe, à te erit. nunc tamen ipſum ſine te eſſe non poſſum: ſed nec tuæ domi probatur, nec meæ poteram: nec, ſi propius eſſem uſpiam, tecum tamen eſſem. idem enim te impediret, quo minus mecum eſſes, quod nunc etiam impedit. mihi adhuc nihil aptius fuit hac ſolitudine: quam uereor ne Philippus tollat. heri enim ueſperi uenerat. me criptio, & litteræ non leniunt, ſed obturbant. Vale

CICERO ATTICO S.

MARTIANVS ad me ſcripſit, me excuſatum eſſe apud Appuleiũ à Laterẽſi, Naſone, Lænate, Torquato, Strabone. his uelim meo nomine reddendas litteras cures, gratum mihi eos feciſſe. Quod pro Cornificio me abhinc amplius annis XXV. ſpopondiſſe dicit Flauius: etſi reus locuples eſt, & Appuleius prædiator libe

ralis, tamen uelim des operam, ut inueſtiges ex conſponſorum tabulis, ſit ne ita. mihi enim ante ædilitatẽ meam nihil erat cum Cornificio. poteſt tamen uideri. ſed ſcire certum uelim: & appelles procuratores, ſi tibi uidetur: quanquam quid ad me? ueruntamen. Panſæ profectionem ſcribes, cum ſcies. Atticam ſaluere iube, & eam cura obſecro diligenter. Piliæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S. *17*

DVM *recordationes fugio, quæ quaſi morſu quodam dolorem efficiunt, refugio à te admonendo. quod uelim mihi ignoſcas, eiuſmodi eſt: etenim habeo nonnullos ex ijs, quos nunc lectito, auctores, qui dicant, fieri id oportere, quod ſæpe tecum egi, & quod à te approbari uolo, de fano illo dico, de quo tantũ, quantum me amas, uelim cogites. equidem neque de genere dubito; placet enim mihi Cluatij: neque de re; ſtatutum eſt enim: de loco non nunquam. uelim igitur cogites. ego, quantum his temporibus tam eruditis fieri poterit, profecto illam conſecrabo omni genere monimentorum ab omnium ingenijs ſcriptorum et Græcorum, & Latinorum. quæ res forſitan ſit refricatura uulnus meum. ſed iam quaſi uoto quodam, & promiſſo me teneri puto: longumq; illud tempus, cum non ero; magis me mouet, quàm hoc exiguum, quod mihi tamen nimium longum uidetur. habeo enim nihil, tentatis rebus omnibus, in quo acquieſcam. nam, dum illud tractabam, de quo antea ſcripſi ad te, quaſi fouebam dolores meos: nunc omnia reſpuo, nec quidquam habeo tolerabilius, quàm*

ſolitudinem: quam, quod eram ueritus, non obturbauit Philippus. nam, ut heri me ſalutauit, ſtatim Romam profectus eſt. Epiſtolam, quam ad Brutum, ut tibi placuerat, ſcripſi, miſi ad te. curabis cum tua perferendã. eius tamen miſi ad te exemplum, ut, ſi minus placeret, ne mitteres. Domeſtica quod ais ordine adminiſtrari, ſcribes, quæ ſunt ea: quædam enim expecto. Cocceius uide ne fruſtretur. nam Libo quod pollicetur, ut Eros ſcribit, non incertum puto. de ſorte mea Sulpicio confido, & Egnatio ſcilicet. de Appuleio, quid eſt, quod labores? cũ ſit excuſatio facilis. Tibi ad me uenire, ut oſtendis, uide, ne non ſit facile. eſt enim longum iter, diſcedentemq́; te, quod celeriter tibi erit fortaſſe faciundum, non ſine magno dolore dimittam. ſed omnia, ut uoles. ego enim, quidquid feceris, id cum recte, tum etiam mea cauſſa factum putabo. Heri, cum ex aliorum litteris cognouiſſem de Antonij aduentu, admiratus ſum, nihil eſſe in tuis: ſed erant pridie fortaſſe ſcriptæ, quàm datæ. neque iſta quidem curo. ſed tamen opinor propter prædes ſuos accurriſſe. Quod ſcribis, Terentiam de obſignatoribus mei teſtamenti loqui: primum tibi perſuade, me iſtæc nõ curare, neque eſſe quidquam aut paruæ curæ, aut nouæ loci: ſed tamen quid ſimile? illa eos non adhibuit, quos exiſtimauit quæſituros, niſi ſciſſent, quid eſſet: num id etiam mihi periculi fuit? ſed tamen faciat illa, quod ego. dabo meum teſtamentum legendum cui uoluerit: intelliget, non potuiſſe honorificentius à me fieri de Nepote, quàm fecerim. nam quod non aduocaui ad obſignandum: primum mihi non uenit in mentem: deinde ea re non uenit, quia nihil attinuit. tute ſcis, (ſi modo

meminiſti) me tibi tum dixiſſe, ut de tuis aliquos adduceres: quid enim opus erat multis? equidem domeſticos iuſſeram: tum tibi placuit, ut mitterem ad Silium. *inde eſt natum, ut ad* Publium. *ſed neceſſe neutrum fuit. hoc tu tractabis, ut tibi uidetur.* Vale.

CICERO ATTICO S.

EST *hic quidem locus amœnus, & in mari ipſo, qui &* Antio, *&* Circæis *aſpici poſſit: ſed ineunda nobis ratio eſt, quemadmodum in omni mutatione dominorum, qui innumerabiles fieri poſſunt in infinita poſteritate, (ſi modo hæc ſtabunt) illud, quaſi conſecratũ, remanere poſſit. equidem iam nihil egeo uectigalibus, et paruo contentus eſſe poſſum. cogito interdum trans* Tiberim *hortos aliquos parare, et quidem ob hanc cauſſam maxime: nihil enim uideo, quod tam celebre eſſe poſſit: ſed quos, coram uidebimus; ita tamen, ut hac æſtate fanum abſolutum ſit. tu tamen cum* Appella Chio *confice de columnis.* De Cocceio, *&* Libone *quæ ſcribis, approbo, maxime, quòd de iudicatu meo reſponſum ſit. ſi quid perſpexeris, & tamen quid procuratores* Cornificij *dicant, uelim ſcire, ita ut in ea re te, cum tam occupatus ſis, non multum operæ uelim ponere.* De Antonio *quoque* Balbus *ad me cum* Oppio *conſcripſit, idq; tibi placuiſſe, ne perturbarer. illis egi gratias. te tamen, ut iam ante ad te ſcripſi, ſcire uolo, me neque iſto nuncio eſſe perturbatum, nec iam ullo perturbatum iri.* Panſa *ſi hodie, ut putabas, profectus eſt, poſthac iam incipito ſcribere ad me, de* Bruti *aduentu quid expectes, id eſt, quos ad dies. id, ſi ſcies ubi iam ſit, facile coniectu*

ra aſſequere. Quod ad Tironem de Terentia ſcribis, obſecro te mi Attice, ſuſcipe totum negocium. uides & officium agi meum quoddam, cui tu es conſcius, &, ut non nulli putant, Ciceronis rem. me quidem id multo magis mouet, quod mihi eſt & ſanctius, & antiquius; preſertim cum hoc alterum neque ſincerum, neque firmum putem fore. Vale.

CICERO ATTICO S. 19

NONDVM *uideris perſpicere, quàm me nec Antonius cōmouerit, nec quidquā iam eiuſmodi poſſit cōmouere.* De Terentia *autem ſcripſi ad te ijs litteris, quas dederam pridie.* Quod *me hortaris, idq́; à ceteris deſiderari ſcribis, ut diſſimulem me tā grauiter dolere: poſſū ne magis, quòd totos dies conſumo in litteris? quod etſi non diſſimulationis, ſed potius leniendi, & ſanandi animi cauſſa facio: tamen, ſi mihi minus proficio, ſimulationi certe facio ſatis.* Minus *multa ad te ſcripſi, quòd expectabam tuas litteras ad eas, quas ad te pridie dederam. expectabam autem maxime de fano, non nihil etiā de* Terentia. *uelim me facias certiorem proximis litteris,* Cn. Cœpio Seruiliæ, Claudij *pater, uiuo ne patre ſuo naufragio perierit, an mortuo; item* Rutilia *uiuo ne* C. Cotta *filio ſuo mortua ſit, an mortuo. pertinet ad eum librum, quem de luctu minuendo ſcripſimus.* Vale.

CICERO ATTICO S. 20

LEGI Bruti *epiſtolam, eamq́; tibi remiſi, ſane nō prudenter reſcriptam ad ea, quæ requiſieras. ſed ipſe uiderit. quanquam illud turpiter ignorat.* Catonem *pri*

mum ſententiam putat de animaduerſione dixiſſe; quam omnes ante dixerant, præter Cæſarem. & cum ipſius Cæſaris tam ſeuera fuerit, qui tum prætorio loco dixerit; conſularium putat leniores fuiſſe, Catuli, Seruilij, Lucullorum, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellij, Volcatij, Figuli, Cottæ, L. Cæſaris, C. Piſonis, etiam, M'. Acilij Glabrionis; Silani, Murenæ, deſignatorum conſulũ. cur ergo in ſententiam Catonis? quia uerbis luculentioribus, & pluribus rem eandem comprehenderat. me autẽ hic laudat, quòd retulerim, non quod patefecerim, quòd cohortatus ſim, quòd denique ante, quàm conſulerem, ipſe iudicauerim. quæ omnia quia Cato laudibus extulerat in cælum, perſcribendáq; cenſuerat; iccirco in eius ſententiam eſt facta diſceſſio. hic autem ſe etiam tribuere multum mihi putat, quòd ſcripſerit, Optimum conſulem. quis enim ieiunius dixit inimicus? ad cetera uero tibi quemadmodum reſcripſit? tantum rogat de S.C. ut corrigas. hoc quidem feciſſet, etiam ſi Ranio admonitus eſſet. ſed hæc iterum ipſe uiderit. De hortis, quoniam probas, effice aliquid. rationes meas noſti. ſi uero etiam à Faberio recedit; nihil negocij eſt. ſed etiam ſine eo poſſe uideor contendere. uenales certe ſunt Druſi, fortaſſe & Lamiani, & Caſſiani. ſed coram. De Terẽtia non poſſum commodius ſcribere, quàm tu ſcribis. officium ſit nobis antiquiſſimum. ſi quid nos fefellerit, illius malo me, quàm mei pœnitere. Ouiæ C. Lollij curanda ſunt HS C. negat Eros poſſe ſine me; credo, quòd accipienda aliqua ſit, & danda æſtimatio. uellem tibi dixiſſet. ſi enim res eſt, ut mihi ſcribit, parata; nec in eo ipſo mentitur: per te confici potuit. cognoſcas, et cõficias,

ficias uelim. Quod me in forum uocas, eò uocas, unde, etiam bonis meis rebus, fugiebam. quid enim mihi cum foro ſine curia? in oculos incurrentibus ijs, quos æquo animo uidere non poſſum. Quod autem homines à me poſtulare ſcribis, ut Romæ ſim, neque mihi, ut abſim, concedere, aut quatenus eos mihi concedere: iampridem ſcito eſſe, cum unum te pluris, quàm omnes illos, putem. ne me quidem contemno; meóq; iudicio multo ſtare malo, quàm omnium reliquorum: neque tamen progredior longius, quàm mihi doctiſſimi homines concedunt: quorum ſcripta omnia, quæcunque ſunt in eam ſententiam, non legi ſolum, quod ipſum erat fortis ægroti, accipere medicinam, ſed in mea etiam ſcripta tranſtuli, quod certe afflicti, & fracti animi non fuit. ab his me remedijs noli in iſtam turbam uocare, ne recidam. De Terentia, quod mihi omne onus imponis, non cognoſco tuam in me indulgentiã. iſta enim ſunt ipſa uulnera, quæ non poſſum tractare ſine maximo gemitu. moderare igitur, quæſo, ut potes. neque enim à te plus, quàm potes, poſtulo. potes autem, quid ueri ſit, perſpicere tu unus. De Rutilia, quoniam uideris dubitare, ſcribes ad me, cum ſcies, ſed quamprimum, num Clodia D. Bruto conſulari filio ſuo mortuo uixerit. id de Marcello, aut certe de Poſtumia ſciri poteſt, illud autem de M. Cotta, aut de Syro, aut de Satyro. De hortis, etiam atque etiam rogo. omnibus meis, eorumq;, quos ſcio mihi non defuturos, facultatibus, ſed potero meis, enitendum mihi eſt. ſunt etiam, quæ uendere facile poſſim: ſed, ut non uendam, eiq; uſuram pendam, à quo emero, non plus annum, poſſum aſſequi, quod uolo, ſi

tu

tu me adiuuas, paratiſſimi Druſi. *cupit enim uendere. proximos puto* Lamiæ *: ſed abeſt. tu tamen, ſi quid poteſ, odorare. ne* Silius *quidem quidquam utitur, & ijs uſuris facillime ſuſtentabitur. habe tuum negocium; nec, quid res mea familiaris poſtulet, quam ego non curo, ſed quid uelim, exiſtima.* Vale.

CICERO ATTICO S. 21

PVTARAM *te aliquid noui; quòd eiuſmodi fuerat initium litterarum, quamuis non curarem, quid in* Hiſpania *fieret, tamen te ſcripturum: ſed uidelicet meis litteris reſpondiſti, ut de foro, & de curia. ſed domus eſt, ut ais, forum. quid ipſa domo mihi opus eſt, carenti foro? occidimus, occidimus,* Attice*, iam pridem nos quidem, ſed nunc fatemur, poſteaquam unum, quo tenebamur, amiſimus. itaque ſolitudinem ſequor. et tamen, ſi qua me res iſtò abduxerit, enitar, ſi quo modo potero, (potero autem) ut præter me nemo dolorem meum ſentiat; ſi ullo modo poterit, ne tu quidem. atque etiam illa cauſſa eſt non ueniendi. meminiſti, quid ex te* Atedius *quæſierit. quin etiam nunc moleſti ſunt. quid exiſtimas, ſi uenero?* De Terentia *ita cura, ut ſcribis, meq́; hac ad maximas ægritudines acceſſione non maxima libera. et, ut ſcias me ita dolere, ut non iaceam; quibus conſulibus* Carneades*, & ea legatio* Romam *uenerit, ſcriptum eſt in tuo annali: hæc nunc quæro, quæ cauſſa fuerit. de* Oropo *opinor, ſed certum neſcio: &, ſi ita eſt, quæ cõtrouerſiæ: præterea, qui eo tempore nobilis* Epicureus *fuerit* Athenis*, qui præfuerit hortis: qui etiam* Athenis *πολιτικοὶ fuerint illuſtres. quæ etiam ex* Apollodori *puto*

to poſſe inueniri. De Attica, *moleſtum: ſed quoniam leuiter, recte eſſe confido.* De Magala *dubium mihi non erat. unde enim tam felix* Ligus *pater? nam quid de me dicam? cui ut omnia contingant, quæ uolo; leuari non poſſum.* De Druſi *hortis, quanti licuiſſe tu ſcribis, id ego quoque audieram, &, ut opinor, heri ad te ſcripſeram: ſed quanti quanti, bene emitur, quod neceſſe eſt. mihi, quoquo modo tu exiſtimas, (ſcio enim, ego ipſe quid de me exiſtimem) leuatio quædam eſt, ſi minus doloris, at officij debiti.* Ad Sicam *ſcripſi, quòd utitur* L. Cotta*. ſi nihil conficeretur de tranſtiberinis, habet in* Oſtienſi Cotta *celeberrimo loco, ſed puſillum loci, ad hác rem tamen plus etiam ſatis. id uelim cogites. nec tamen iſta pretia hortorum pertimueris. nec mihi argento iam, nec ueſte opus eſt, nec quibuſdam amœnis locis: hoc opus eſt. uideo etiam, à quibus adiuuari poſſim. ſed loquere cum* Silio*: nihil enim eſt melius. mandaui etiam* Sicæ*. reſcripſit, conſtitutum ſe cum eo habere. ſcribat igitur ad me, quid egerit, & tu uidebis.*

CICERO ATTICO S.

BENE *fecit* A. Silius*, qui tranſegerit. neque enim ei deeſſe uolebam, &, quid poſſem, timebam.* De Ouia*, confice, ut ſcribis.* De Cicerone*, tempus eſſe iam uidetur: ſed quæro, quod illi opus erit* Athenis*, permutari ne poſſit, an ipſi ferendum ſit: de totáq; re, quemadmodũ, et quando placeat, uelim conſideres.* Publius *iturus ne ſit in* Africam*, & quando, ex* Atedio *ſcire poteris. quæras, & ad me ſcribas, uelim.* Et*, ut ad meas ineptias redeam, uelim me certiorem facias,* P. Craſſus*,* Vinu-

liæ

liæ filius, uiuo ne P. Craſſo, conſulari, patre ſuo, mortuus ſit, ut ego meminiſſe uideor, an poſt. item quæro de Regillo, Lepidi filio, recte ne meminerim patre uiuo mortuum. Ciſpiana explicabis, itemq́; Prætiana. De Attica, optime: & ei ſalutem dices, & Piliæ.

CICERO ATTICO S. 23

SCRIPSIT *ad me diligenter Sica de Silio, ſeq́; ad te rem detuliſſe: quod tu idem ſcribis. mihi & res, & conditio placet, ſed ita, ut numerato malim, quàm æſtimatione. uoluptarias enim poſſeſſiones nolet Silius: uectigalibus autem ut his poſſum eſſe contentus, quæ habeo, ſic uix minoribus. unde ergo numerato?* H-S D C *exprimes ab Hermogene, cum preſertim neceſſe erit. & domi uideo eſſe* H-S D C. *reliquæ pecuniæ uol uſuram Silio pendemus, dum à Faberio, uel ab aliquo, qui Faberio debet, repræſentabimus. erit etiam aliquid alicunde. ſed totam rem tu gubernabis. Druſianis uero hortis multo antepono: neque ſunt unquam comparati, mihi crede. una me cauſſa mouet, in qua ſcio me τετυφῶσθαι: ſed, ut facis, obſequere huic errori meo, nam quod ſcribis ἐγγήραμα: actum iam de iſto eſt; alia magis quæro. Vale.*

CICERO ATTICO S. 24

SICA, *ut ſcribit, etiam ſi nihil confecerit cum A. Silio, tamen ſe ſcribit X. Kal. eſſe uenturum. cuius occupationibus ignoſco: eæq́; mihi ſunt notæ. De uoluntate tua, ut ſimul ſimus, uel ſtudio potius, & cupiditate, non dubito. De Nicia quod ſcribis: ſi ita me haberem, ut*

eius

eius humanitate frui poſſem, in primis uellem illum me-cum habere: ſed mihi ſolitudo & receſſus prouincia eſt. quod quia facile ferebat Sica, *eo magis illum deſidero: præterea noſti* Niciæ *noſtri imbecillitatem, mollitiem, conſuetudinem uictus. cur ego illi moleſtus uelim, cum mihi ille iucundus eſſe non poſſit? uoluntas tamen eius mihi grata eſt.* Vnam *rem ad me ſcripſiſti, de qua decreui nihil tibi reſcribere. ſpero enim me à te impetraſſe, ut priuares me iſta moleſtia.* Piliæ, & Atticæ *ſalutem.* Vale.

CICERO ATTICO S. 25

DE SILIANO *negocio, etſi mihi non eſt ignota conditio, tamen hodie me ex* Sica *arbitror omnia cogniturum.* Cottæ *quidem negas te noſſe. ſed ultra* Silianam *uillam eſt, quam puto tibi notam eſſe, uillula ſordida, & ualde puſilla: nihil agri: ad aliam rem loci ſatis, nihil ad eam, quam quæro. ſequor celebritatem. ſed, ſi perficitur de hortis* Silij, *hoc eſt, ſi perficis; (eſt enim totum poſitum in te) nihil eſt ſcilicet, quod de* Cotta *cogitemus.* De Cicerone, *ut ſcribis, ita faciam. ipſi permittam de tempore: nummorum quantum opus erit, ut permutetur, tu uidebis.* Ex Aledio, *quod ſcribis, ſi quid inueneris, ſcribes. & ego ex tuis animaduerto litteris, & profecto tu ex meis, nihil habere nos, quod ſcribamus. eadem quotidie, quæ iam, iamq; ipſa cõtrita ſunt. tamen facere non poſſum, quin quotidie ad te mittam, ut tuas accipiã.* De Bruto *tamen, ſi quid habebis. ſcire enim iam puto, ubi* Panſam *expectet. ſi, ut conſuetudo eſt, in prima prouincia; circiter* Kalendas *aſſuturus uidetur. uellem, tardius.*

ualde enim urbem fugio multas ob cauſſas. itaque id ipſum dubito, an excuſationem aliquam ad illum parem: quod quidem uideo facile eſſe. ſed habemus ſatis temporis ad cogitandum. Piliæ, Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S. 26

DE SILIO nihilo plura cognoui ex præſente Sica, quàm ex litteris tuis. ſcripſeras enim diligenter. ſi igitur tu illum conueneris, ſcribes ad me, ſi quid uidebitur. de quo putas ad me miſſum eſſe; ſit miſſum, nec ne, neſcio; dictum quidem mihi certe nihil eſt. tu igitur, ut cœpiſti: &, ſi quid ita conficies, (quod equidem non arbitror fieri poſſe) ut illi probetur; Ciceronem, ſi tibi placebit, adhibebis. eius aliquid intereſt, uideri illius cauſſa noluiſſe: mea quidem nihil, niſi id quod tu ſcis, quod ego æſtimo. Quod me ad conſuetudinem reuocas, fuit meum quidem iampridem remp. regere, quod faciebam: ſed interea erat, ubi acquieſcerem. nunc plane nec ego uictum, nec uitam illam colere poſſum: nec in ea re, quid alijs uideatur, mihi puto curandum. mea mihi conſcientia pluris eſt, quàm omnium ſermo. Quod me ipſe per litteras conſolatus ſum; non pœnitet me, quantum profecerim. mærorem minui: dolorem nec potui, nec, ſi poſſem, uellem. De Triario, bene interpretaris uoluntatem meam. tu uero nihil, niſi ut illi uolent. amo illum mortuum: tutor ſum liberis: totam domum diligo. De Caſtriciano negocio, ſi Caſtricius pro mancipijs pecuniã accipere uolet, eamq; ei ſolui, ut nunc ſoluitur; certe nihil eſt commodius. ſin autẽ ita actũ eſt, ut ipſa mancipia abduceret; non mihi uidetur eſſe æquum. rogas enim me, ut tibi ſcribam, quid mihi

mihi uideatur. nolo enim negocij Quinctum fratrẽ quidquam habere: quod, uideor mihi intellexiſſe, tibi uideri idem. Publius*, ſi æquinoctium expectat, ut ſcribis* Atedium *dicere, nauigaturus uidetur. mihi autem dixerat, per* Siciliam*. utrum, & quando, uelim ſcire. & uelim aliquando, cum erit tuum commodum,* Lentulum *puerum uiſas, eiq; de mancipijs, quæ tibi uidebitur, attribuas.* Piliæ*,* Atticæ *ſalutem.* Vale.

CICERO ATTICO S. 27

SILIVS, *ut ſcribis, hodie. cras igitur, uel potius cum poteris, ſcribes, ſi quid erit, cum uideris.* Nec *ego* Brutum *uito, nec tamen ab eo leuationem ullam expecto: ſed erant cauſſæ, cur hoc tempore iſtic eſſe nollem: quæ ſi manebunt, quærenda erit excuſatio ad* Brutum*: et, ut nunc eſt, manſuræ uidentur.* De *hortis, quæſo explica. caput illud eſt, quod ſcis. ſequitur, ut etiam mihi ipſi quiddam opus ſit. nec enim eſſe in turba poſſum, nec à uobis abeſſe. huic meo conſilio nihil reperio iſto loco aptius. & de hac re quid tui conſilij ſit, mihi perſuaſum eſt, & eo magis, quòd idem intellexi tibi uideri, me ab* Oppio*, &* Balbo *ualde diligi. cum ijs communices, quantopere, & quare uelim hortos; ſed ita poſſe, ſi expediatur illud* Faberianum*. ſint igitur auctores futuri, ſi qua etiam iactura facienda ſit in repræſentando, (quod poſſum) adducito. tum enim illud deſperatum denique intelliges, & quid inclinent ad hoc meum conſilium adiuuandum. ſi quid erit, magnum eſt adiumentum: ſin minus, quacunque ratione contendamus. uetus illud* ἐγγύραμα*, quemadmodum ſcripſiſti, uel* ἐντάφιον *putato.* *

tato. De illo Oſtienſi *nihil eſt cogitandum, ſi hoc non aſſequimur. à* Lamia *non puto poſſe.* Damaſippi *experiendum eſt.* Vale.

CICERO ATTICO S. 28

QVAERO, *quid ad te ſcribam: ſed nihil eſt: eadẽ quotidie.* Quòd Lentulum *inuiſis, ualde gratum. pueros attribue ei quot, & quos uidebitur.* De Silij *uoluntate uendendi, & de eo, quanti; tu uereri uideris, primum ne nolit, deinde ne tanti.* Sica *aliter. ſed tibi aſſentior. quare, ut ei placuit, ſcripſi ad* Egnatium. *quod* Silius *te cum* Clodio *loqui uult; potes id mea uoluntate facere; cõmodiusq́; id eſt, quàm, quod ille à me petit, me ipſum ſcribere ad* Clodium. De *mancipijs* Caſtricianis, *commodiſſimum eſſe credo, tranſigere* Egnatium: *quod ſcribis te ita futurum putare.* Cum Ouia *quæſo quidem ut conficiatur.* Quoniam, *ut ſcribis, nox erat, in hodierna epiſtola plura expecto.* Vale.

CICERO ATTICO S. 29

SILIVM *mutaſſe ſententiam,* Sica *mirabatur. equidem magis miror, quòd, cum in filium cauſſam conferret, quæ mihi non iniuſta uidetur; (habet enim qualem uult) ais te putare, ſi addiderimus aliud, à quo refugiat, cum ab ipſo id fuerit, deſtinatum uenditurũ.* Quæris *à me, quod ſummum pretium conſtituam; & quantum anteire iſtos hortos,* Druſi: *acceſſi nunquam:* Coponianam *uillam, & ueterem, & non magnam, noui; ſiluam nobilem, fructum autem neutrius: quod tamen puto nos ſcire oportere. ſed mihi, utrius iſtorum, tempore magis*

re magis meo, quàm ratione, æſtimandi ſunt. poſſim au tem aſſequi, nec ne, tu uelim cogites. ſi enim Faberianũ uenderem, explicare uel repræſentatione non dubitarem, de Silianis, ſi modo adduceretur, ut uenderet: ſi uenales non haberet, tranſirem ad Druſum, uel tanti, quanti Egnatius illum uelle tibi dixit. magno etiam adiumento nobis Hermogenes poteſt eſſe in repræſentando. at concede mihi quæſo, ut eo animo ſim, quo is debeat eſſe, qui emere cupiat. & tamen ſeruio ita cupiditati, et dolori meo, ut à te regi uelim. Egnatius mihi ſcripſit. is ſi quid tecum locutus erit, (commodiſſime enim per eum agi poteſt) ad me ſcribes: & id agendum puto. nam cum Silio non uideo confici poſſe. Piliæ, & Atticæ ſalutem. Hæc ad te mea manu. uide quæſo, quid agendum ſit. Vale.

CICERO ATTICO S. 70

PVBLILIA ad me ſcripſit, matrem ſuam cum Publilio loqui, eam ad me cum illo uenturam, & ſe una, ſi ego paterer. orat multis, & ſupplicibus uerbis, ut liceat, & ut ſibi reſcribam. res quàm moleſta ſit, uides. reſcripſi, me etiam grauius eſſe affectum, quàm tum, cum illi dixiſſem, me ſolum eſſe uelle; quare nolle me hoc tempore eam ad me uenire. putabam, ſi nihil reſcripſiſſem, illam cum matre uenturam: nunc non puto. apparebat enim illas litteras non illius eſſe. illud autem, quod fore uideo, ipſum uolo uitare, ne illæ ad me ueniant. & una eſt uitatio: & ego nollem: ſed neceſſe eſt. te hoc nũc rogo, ut explores, ad quam diem hic ita poſſim eſſe, ut ne opprimar. ages, ut ſcribis, temperate. Ciceroni ue-

lim hoc proponas, (ita tamen, ſi tibi non iniquum uidebitur) ut ſumptus huius peregrinationis (quibus, ſi Romæ eſſet, domumq́; conduceret, quod facere cogitabat, facile contentus futurus erat) accommodet ad mercedes Argileti, & Auentini. & cum ei propoſueris, ipſe uelim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus ſuppeditemus ei quod opus ſit. præſtabo, nec Bibulum, nec Accidinum, nec Meſſallam, quos Athenis futuros audio, maiores ſumptus facturos, quàm quod ex eis mercedibus recipietur. itaque uelim uideas, primum, conductores qui ſint, & quanti; deinde, ut ſit, qui ad diem ſoluat; & quid uiatici, quid inſtrumenti ſatis ſit. iumento certe Athenis nihil opus ſit. quibus autem in uia utatur, domi ſunt plura, quàm opus erat: quod etiam tu animaduertis. Vale.

CICERO ATTICO S.

EGO, *ut heri ad te ſcripſi, ſi & Silius is fuerit, quem tu putas, nec Druſus facilem ſe præbuerit, Damaſippum uelim aggrediare. is, opinor, ita partes fecit in ripa neſcio quotenorum iugerum, ut certa pretia conſtitueret; quæ mihi nota non ſunt. ſcribes ad me igitur, quidquid egeris. Vehementer me ſolicitat Atticæ noſtræ ualetudo; ut uerear etiam, ne qua culpa ſit. ſed & pædagogi probitas, & medici aſſiduitas, & tota domus in omni genere diligens me rurſus id ſuſpicari uetat. cura igitur. plura enim non poſſum. Vale.*

CICERO ATTICO S.

EGO *hic uel ſine Sica (.Tironi enim melius eſt) fa-*

cillime poſſem eſſe, ut in malis: ſed, cum ſcribas uidendum mihi eſſe, ne opprimar; ex quo intelligam, te certum illius profectionis diem non habere; putaui eſſe commodius, me iſtuc uenire; quod idem uideo tibi placere. cras igitur in Sicæ ſuburbano: inde, quemadmodum ſuades, puto me in Ficulenſi fore. quibus de rebus ad me ſcripſiſti, quoniam ipſe uenio, coram uidebimus. tuam quidem & in agendis noſtris rebus, & in conſilijs ineundis, mihiq; dandis, in ipſis litteris, quas mittis, beneuolentiam, diligentiam, prudentiam mirifice diligo.

CICERO ATTICO S. 33

TV tamen, ſi quid cum Silio, uel illo ipſo die, quo ad Sicam uenturus ero, certiorem me uelim facias, & maxime cuius loci detractionem fieri uelit. quod enim ſcribis, extremi; uide, ne is ipſe locus ſit, cuius cauſſa de tota re, ut ſcis, eſt à nobis cogitatum. Hirtij epiſtolã tibi miſi, & recentem, & beneuole ſcriptam. Ante, quàm proxime diſceſſi, nunquam mihi uenit in mentem, quo plus inſumptum in monimentum eſſet, quàm neſcio quid, quod lege conceditur, tantundem populo dandum eſſe: quod non magnopere moueret, niſi neſcio quo modo (ἀλόγως fortaſſe) nollem illud ullo nomine, niſi fani, appellari. quod ſi uolumus; uereor, ne aſſequi non poſſimus, niſi mutato loco. hoc quale ſit, quæſo conſidera. nam etſi minus urgeor, meq; ipſe propemodum collegi: tamen indigeo tui conſilij. itaque te uehementer etiã atque etiam rogo, magis quàm à me uis, aut pateris te rogari, ut hanc cogitationem toto pectore amplectare. Vale.

CICERO ATTICO S. 34

FANVM fieri uolo; neque hoc mihi erui poteſt. ſepulcri ſimilitudinem effugere, non tam propter pœnam legis ſtudeo, quàm ut maxime aſſequar ἀποθέωσιν: quod poteram, ſi in ipſa uilla facerem: ſed, ut ſæpe locuti ſumus, commutationes dominorum reformido. in agro ubicunque fecero, mihi uideor aſſequi poſſe, ut poſteritas habeat religionem. hæ meæ tibi ineptiæ (fatebor enim) ferendæ ſunt. non habeo, ne me quidem ipſum, qui cum tam audacter communicem, quàm te. ſi tibi res, ſi locus, ſi inſtitutum placet, lege quæſo legem, mihiq; eam mitte. ſi quid in mentem ueniet, quo modo eam effugere poſſimus; utemur. Ad Brutum ſi quid ſcribes, niſi alienum putabis, obiurgato eum, quòd in Cumano eſſe noluerit propter eam cauſſam, quam tibi dixi. cogitanti enim mihi, nihil tam uidetur potuiſſe facere ruſtice. &, ſi tibi placebit ſic agere de fano, ut cœpimus; uelim cohortere, & exacuas Cluatium. nam etiam ſi alio loco placebit; illius nobis opera, conſilioq; utendum puto. tu ad uillam fortaſſe cras. Vale.

CICERO ATTICO S. 35

A TE heri duas epiſtolas accepi, alteram pridie datam Hilaro, alteram eodem die tabellario. accepiq; ab Aegypta litteras eodem die, Piliam, & Atticam plane belle ſe habere. tuæ litteræ mihi redditæ ſunt tertiodecimo die. Quòd mihi Bruti litteras, gratum. ad me quoque miſit. eam ipſam ad te epiſtolam miſi, & ad eam exemplum mearum litterarum. De fano, ſi nihil mihi

hortorũ inuenis; qui quidem tibi inueniendi ſunt, ſi me tãti facis, quãti certe facis; ualde probo rationem tuã de Tuſculano. quamuis prudens ad cogitandum ſis, ſicut es: tamen, niſi magnæ curæ tibi eſſet, ut ego cõſequerer id, quod magnopere uellem, nũquam ea res tibi tam belle in mentem uenire potuiſſet. ſed neſcio quo pacto celebritatem requiro. itaque hortos mihi conficias, neceſſe eſt. maxima eſt in Scapulæ celebritas, propinquitas præterea ubi ſis, ne totũ diẽ in uillam. quare antequã diſcedit, Othonem, ſi Romæ eſt, conuenias peruelim. ſi nihil erit, etſi tu meã ſtultitiam conſueſti ferre, eò tamen progrediar, ut mihi ſtomachere. Druſus enim certe uendere uult. ſi ergo aliud erit, non mea erit culpa, niſi emero? qua in re ne labar, quæſo prouide. prouidendi autẽ una ratio eſt, ſi quid de Scapulanis poſſumus. & uelim me certiorem facias, quàm diu in ſuburbano ſis futurus. Apud Terentiam gratia opus eſt nobis, tuáq; auctoritate. ſed facies, ut uidebitur. ſcio enim, ſi quid mea interſit, tibi maiori curæ ſolere eſſe, quàm mihi. Hirtius ad me ſcripſit, Sex. Pompeiũ Corduba exiſſe, & fugiſſe in Hiſpaniam citeriorem, Cneum fugiſſe neſcio quo: neque enim curo: nihil præterea noui. litteras Narbone dedit XIIII. Kal. Mai. Tu mihi de Caninij naufragio quaſi dubia re miſiſti. ſcribas igitur, ſi quid erit certius. Quod me à mæſtitia auocas, multũ proficies, ſi locũ ſano dederis. multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mentem ueniunt: ſed loco ualde opus eſt. quare etiam Othonem uide. Vale.

CICERO ATTICO S.

NON *dubito, quin occupatiſſimus fueris, qui ad*

me nihil litterarum. ſed homo nequam, qui tuum commodum non expectarit, cum ob eam unam cauſſam miſſus eſſet. nunc quidẽ, niſi quid te tenuit, ſuſpicor eſſe in ſuburbano. at ego hic, ſcribendo dies totos, nihil equidem leuor, ſed tamen aberro. A*ſinius* P*olio ad me ſcripſit de impuro noſtro cognato. quod* B*albus minor nuper ſatis plane,* D*olabella obſcure, hic apertiſſime. ferrem grauiter, ſi nouæ ægrimoniæ locus eſſet. ſed tamen quid impurius? ò hominem cauendum: quanquam mihi quidẽ. ſed tenendus dolor eſt. tu, quoniam neceſſe nihil eſt, ſic ſcribes aliquid, ſi uacabis.* Q*uod putas oportere prouideri iam animi mei firmitatem, grauiusq; quoſdam ſcribis de me loqui, quàm aut te ſcribere, aut* B*rutum: ſi, qui me fractum animo, et debilitatum putant, ſciant, quid litterarum, & cuius generis conficiam; credo, ſi modo homines ſint, exiſtiment me, ſiue ita leuatus ſim, ut animum uacuum ad res difficiles ſcribendas afferam, reprehendendum non eſſe; ſiue hanc aberrationem à dolorẽ delegerim, quæ maxime liberaliſſima, doctoq; homine digniſſima, laudari etiam oportere. ſed, cum ego faciam omnia, quæ facere poſſim ad me adiuuandum; tu efficẽ id, quod uideo te non minus, quàm me, laborare. hoc mihi debere uideor, neque leuari poſſe, niſi ſoluero, aut uidero me poſſe ſoluere, id eſt locum, qualem uolo, inuenero.* H*eredes* S*capulæ ſi iſtos hortos, ut ſcribis tibi* O*thonẽ dixiſſe, partibus quatuor factis, liceri cogitant: nihil eſt ſcilicet emptori loci. ſin uenibunt: quid fieri poſſit, uidebimus. nam ille locus publicatus, qui eſt* T*reboniȷ, &* C*uſiniȷ, erat ad me allatus. ſed ſcis aream eſſe. nullo pacto probo.* C*lodiæ ſane placent; ſed non puto eſſe uenales.*

les. De Druſi hortis, quamuis ab ijs abhorreas, ut ſcribis; tamen eò confugiam, niſi quid inueneris. ædificatio me nō mouet. nihil enim aliud ædificabo, niſi id, quod etiā ſi illos non habuero. Κύριος mihi ſic placuit, ut cetera Antiſthenis, hominis acuti magis, quàm eruditi. Vale.

CICERO ATTICO S. 37

TABELLARIVS cum ad me ſine litteris tuis ueniſſet, exiſtimaui, tibi eam cauſſam nō ſcribendi fuiſſe, quòd pridie ſcripſiſſes ea ipſa, ad quæ reſcripſi hac epiſtola. expectaram tamen aliquid de litteris Aſinij Polionis. ſed nimiū ex meo ocio tuum ſpecto. quanquam tibi remitto, niſi quid neceſſe erit, neceſſe ne habeas ſcribere, niſi eris ualde ocioſus. De tabellarijs facerem, quod ſuades, ſi eſſent ullæ neceſſariæ litteræ, ut erant olim, cum breuioribus diebus tamen quotidie reſpondebant tēpori tabellarij. et erat aliquid, Silius, Druſus, alia quædam. nūc, niſi Otho extitiſſet, quid ſcriberemus, nō erat. id ipſum dilatum eſt: tamē alleuor, cum loquor tecū abſens, multo etiā magis, cum tuas litteras lego. ſed quoniam & abes, (ſic enim arbitror) et ſcribendi neceſſitas nulla eſt, cōquieſcēt litteræ, niſi quid noui extiterit. Vale.

CICERO ATTICO S. 38

QVALIS futura ſit Cæſaris uituperatio contra laudationē meam, perſpexi ex eo libro, quem Hirtius ad me miſit, in quo colligit uitia Catonis, ſed cum maximis laudibus meis. itaque miſi librum ad Muſcam, ut tuis librarijs daret. uolo enim eum diuulgari: quod quo facilius fiat, imperabis tuis. συμβουλευτικὸν ſæpe conor: nihil

hil reperio: & quidem mecum habeo & Ἀριστοτέλους & Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον: ſed quid ſimile? illi, quæ & ipſis honeſta eſſent, ſcribebant, & grata Alexandro. ecquid tu eiuſmodi reperis? mihi quidem nihil in mentem uenit. Quod ſcribis te uereri, ne & gratia, & auctoritas noſtra hoc meo mærore minuatur: ego, quid homines aut reprehendant, aut poſtulent, neſcio: ne doleam? qui poteſt? ne iaceam? quis unquã minus? dum tua me domus leuabat, quis à me excluſus? quis uenit, qui offenderetur? Aſturam ſum à te profectus. legere iſti læti, qui me reprehendunt, tam multa non poſſunt, quàm ego ſcripſi: quàm bene, nihil ad rem: ſed genus ſcribendi id fuit, quod nemo abiecto animo facere poſſet. XXX dies in hortis fui. quis aut congreſſum meum, aut facilitatem ſermonis deſiderauit? nunc ipſum, ea lego, ea ſcribo, ut ij, qui mecũ ſunt, difficilius ocium ferant, quàm ego laborem. ſi quis requirit, cur Romæ non ſim: quia diſceſſus eſt: cur nõ ſim in his meis prædiolis, quæ ſunt huius temporis; quia frequentiam illam non facile ferrem. ibi ſum igitur, ubi is, qui optimas Baias habebat, quotannis hoc tempus cõſumere ſolebat. cũ Romam uenero, nec uultu, nec oratione reprehendar. hilaritatem illam, qua hanc triſtitiã temporum condiebamus, in perpetuum amiſi. conſtantia, et firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapulanis hoc uidetur effici poſſe, aliud tua gratia, aliud noſtra, ut præconi ſubijciantur. id niſi fit, excludemur. ſin ad tabulã uenimus, uincemus facultates Othonis noſtra cupiditate. nã quod ad me de Lẽtulo ſcribis, non eſt in eo. Faberiana modo res certa ſit; tuq; enitare, quod

facis:

facis: quod uolumus, conſequemur. Quod quæris, quã diu hic: paucos dies: ſed certũ nõ habeo: ſimul ac conſtituero, ad te ſcribã; & tu ad me, quã diu in ſuburbano ſis futurus, quo die ego ad te hæc miſi, de Pilia, et Attica mihi quoque eadẽ, quæ ſcribis, et ſcribũtur, et nũciãtur.

CICERO ATTICO S. 39

NIHIL *erat, quod ſcriberem: ſcire tamẽ uolebã ubi eſſes; ſi abes, aut abfuturus es, quando rediturus eſſes. facias igitur me certiorem. et quod tu ſcire uolebas, ego quando ex hoc loco: poſtridie iduum Ianuuij conſtitui manere, inde poſtridie in Tuſculano, aut Romæ. utrum ſim facturus, eo ipſo die ſcies. Scis, quàm ſit* φιλαίτιον συμφορὰ, *minime in te quidem: ſed tamen auide ſum affectus de fano: quod niſi, non dico, effectum erit, ſed fieri uidero; audebo hoc dicere, et tu, ut ſoles, accipies; incurſabit in te dolor meus, non iure ille quidẽ, ſed tamẽ feres hoc ipſum, quod ſcribo, ut omnia mea fers, ac tuliſti. omnes tuas conſolationes unam hanc in rem uelim conferas, ſi quæris, quid optem: primum Scapulæ, deinde Clodiæ, poſtea, ſi Silius nolet, Druſus aget iniuſte, Cuſinij, & Trebonij. puto Terentium eſſe dominum, Rebilum fuiſſe certo ſcio. ſin autem tibi Tuſculanum placet, ut ſignificaſti quibuſdam litteris: tibi aſſentiar. hoc quidem utique perficies, ſi me leuari uis; quem iam etiam grauius accuſas, quàm patitur tua conſuetudo: ſed facis ſummo amore, & uictus fortaſſe uitio meo: ſed tamen, ſi me leuari uis, hæc ſumma leuatio, uel, ſi uerum ſcire uis, una. Hirtij epiſtolam ſi legeris, quæ mihi quaſi* πρόπλασμα *uidetur eius uituperationis,*

nis, quam Cæſar ſcripſit de Catone; facias me, quid tibi uiſum ſit, ſi tibi erit commodum, certiorē. Redeo ad fanum. niſi hac æſtate abſolutum erit, quam uides integram reſtare; ſcelere me liberatum non putabo. Vale.

CICERO ATTICO S. 40

NVLLVM *à te deſideraui diem litterarũ. uidebã enim quæ ſcribis: et tamen ſuſpicabar, uel potius intelligebam, nihil fuiſſe, quod ſcriberes. ad* VI. *id. uero & abeſſe te putabã & plane uidebam, nihil te habere. ego tamen ad te fere quotidie mittam. malo enim fruſtra, quàm te non habere, cui des; ſi quid forte ſit, quod putes me ſcire oportere. itaque accepi* VI. *id. litteras tuas inanes. quid enim habebas, quod ſcriberes? mihi tamen illud, quidquid erat, non moleſtũ fuit, nihil aliud ſcire me, noui te nihil habere. ſcripſiſti tamen neſcio quid de Clodia. ubi ergo ea eſt, aut quãdo uentura? placet mihi res ſic, ut ſecundũ Othonē nihil magis. ſed neque hanc uenditurã puto: delectatur enim, et copioſa eſt: & illud alterũ quàm ſit difficile, te non fugit. ſed obſecro enitamur, ut aliquid ad id, quod cupio, excogitemus. ego me hinc poſtridie exiturũ puto, ſed aut in Tuſculanum, aut domum, inde fortaſſe Arpinũ, cum certum ſciero, ſcribam ad te. Venerat mihi in mentem monere te, ut id ipſum quod facis, faceres. putabã enim commodius te idē iſtud domi agere poſſe, interpellatione ſublata. Vale.*

CICERO ATTICO S. 41

EGO *poſtridie iduũ, ut ſcripſi ad te ante, Lanuuij manere conſtitui, inde aut Romæ, aut in Tuſculano. ſcies*

ante

ante utrunque. Quod ſcies recte illā rem fore leuamento; bene facis; cum id eſſet, mihi crede, perinde, ut exiſtimare tu non poſſes. res indicat, quantopere id cupiā, cū tibi audeam confiteri, quem id non ita ualde probare arbitrer. ſed ferendus tibi in hoc meus error. ferendus? immo uero etiā adiuuandus. De Othone, diffido, fortaſſe quia cupio: ſed tamen maior etiam res eſt, quàm facultates noſtræ, preſertim aduerſario & cupido, & locuplete, & herede. proximum eſt, ut uelim Clodiæ. ſi iſta minus confici poſſunt, effice quiduis. ego me maiore religione, quàm quiſquam fuit ullius uoti, obſtrictum puto. uidebis etiam Trebonianos: etſi abſunt domini: ſed, ut ad te heri ſcripſi, conſiderabis etiam de Tuſculano; ne æſtas effluat: quod certe non eſt committendum: Vale.

CICERO ATTICO S. 42

ET Hirtium aliquid ad te συμπαθῶς de me ſcripſiſſe, facile patior; (fecit enim humane) & te eius epiſtolā ad me non miſiſſe, multo facilius: tu enim etiam humanius. illius librum, quem ad me miſit de Catone, propterea uolo diuulgari ab tuis, ut ex iſtorum uituperatione ſit illius maior laudatio. Quod per Muſtelam agis; habes hominem ualde idoneū, meiq; ſane ſtudioſum iam inde à Pontiano. perfice igitur aliquid: quid autem aliud, niſi ut aditus ſit emptori? quod per quemuis heredem poteſt effici. ſed Muſtelam id perfecturum, ſi rogaris, puto. mihi uero & locum, quem opto, ad id, quod uolumus, dederis, & præterea ἐγγήραμα: nam illa Silij, & Druſi non ſatis οἰκοδεσποτικὰ mihi uidentur. quid enim

enim ſedere totos dies in uilla iſta? igitur malim primum Othonis, deinde Clodiæ. ſi nihil fiet, aut Druſo ludus eſt ſuggerendus, aut utendum Tuſculano. Quòd domi te incluſiſti, ratione feciſti: ſed quæſo confice, et te uacuũ redde nobis. ego hinc, ut ſcripſi antea, poſtridie idus Lanuuium, deinde poſtridie in Tuſculano. contudi enim animum, et fortaſſe uici, ſi modo permanſero. ſcies igitur fortaſſe cras, ſummum perendie. ſed quid eſt quæſo? Philotimus nec Cartini Pompeium teneri; (qua de re litterarum ad Clodium Patauinum miſſarum exemplum mihi Oppius, & Balbus miſerant, ſe id factum arbitrari) bellumq́; narrat reliquum ſatis magnum. ſolet omnino eſſe Fuluiaſter: ſed tamen, ſi quid habes. uolo etiam ſcire de naufragio Caniniano, quid ſit. Vale.

CICERO ATTICO S. 43

EGO hic duo magna συντάγματα abſolui. nullo enim alio modo à miſeria quaſi aberrare poſſum. tu mihi, etiam ſi nihil erit, quod ſcribas, quod fore ita uideo; tamen id ipſum ſcribas uelim, te nihil habuiſſe, quod ſcriberes, dum modo ne his uerbis. De Attica, optime. ἀηδία tua me mouet. etſi ſcribis nihil eſſe. In Tuſculano eo cõmodius ero, quòd & crebrius tuas litteras accipiam, et te ipſum non nunquam uidebo. nam ceteroqui ἀνεκτότερα erant Aſturæ: nec hæc, quæ refricant, hic me magis angunt. etſi tamen, ubicunque ſum, illa ſunt mecũ. De Cæſare uicino ſcripſeram ad te, quia cognoram ex tuis litteris. eum σύνναον Quirini malo, quàm Salutis. Tu uero peruulga Hirtium. id enim ipſum putarã, quod ſcribis; ut, cum ingenium amici noſtri probaretur,

tur, ὑπόθεσις uituperandi Catonis irrideretur. Vale.

CICERO ATTICO S. 44

VINCAM, opinor, animum: Lanuuio pergam in Tuſculanum. aut enim mihi in perpetuum fundo illo carendum eſt: (riam dolor idem manebit, tantum mediocrius) aut neſcio quid interſit, utrum illuc nunc ueniam, an ad decem annos. neque enim iſta maior admonitio, quàm quibus aſſidue conficior & dies, & noctes. quid ergo, inquies, nihil litteræ? in hac quidē re, uereor, ne etiam contra. nam eſſem fortaſſe durior. exculto enim animo nihil agreſte, nihil inhumanum eſt. Vale.

CICERO ATTICO S. 45

TV igitur, ut ſcripſiſti, nec id incōmodo tuo: uel binæ enim poterūt litteræ. occurram etiam, ſi neceſſe erit. ergo id quidem, ut poteris. De Muſtella, ut ſcribis. etſi magnum opus eſt. eo magis delabor ad Clodiam. quanquam in utroque Faberianum nomen explorandum eſt. de quo, nihil nocuerit, ſi aliquid cum Balbo eris locutus, & quidem, ut res eſt, emere nos uelle, nec poſſe ſine iſto nomine, nec audere incerto. ſed quādo Clodia Romæ futura eſt, & quia tanti rem æſtimas; eò prorſus ſpecto; non quin illud malim; ſed et magna res eſt, et difficile certamen cum cupido, cum locuplete, cum herede. etſi de cupiditate nemini concedam: ceteris rebus infirmiores ſumus. ſed hæc coram. Hirtij librum, ut facis, diuulga: De Philotimo, idem et ego arbitrabar. Domum tuam pluris uideo futuram uicino Cæſare. Tabellarium meum hodie expectamus. nos de Pilia, et Attica certiores faciet.

CICERO

CICERO ATTICO S. 46

DOMI te libenter eſſe, facile credo. ſed uelim ſcire, quid tibi reſtet, aut iam ne cõfeceris. ego te in Tuſculano expecto, eoq; magis, quòd Tironi ſtatim te uenturũ ſcripſiſti, & addidiſti, te putare opus eſſe. ſentiebã omnino, quantũ mihi præſens prodeſſes; ſed multo magis poſt diſceſſum tuum ſentio. quamobrem, ut ante ad te ſcripſi, aut ego ad te totus, aut tu ad me, quotlicebit.

CICERO ATTICO S. 47

HERI nõ multo poſt, quàm tu à me diſceſſiſti, puto, quidã urbani, ut uidebãtur, ad me mãdata, et litteras attulerũt à C. Mario C. F. cũ multis uerbis agere mecũ per cognationẽ, quæ mihi ſecũ eſſet, per eũ Mariũ, quẽ ſcripſiſſem, per eloquẽtiã L. Craſſi, aui ſui, ut ſe defenderem: cauſſamq; ſuã mihi perſcripſit. reſcripſi, patrono illi nihil opus eſſe, quoniã Cæſaris, propinqui eius, omnis poteſtas eſſet, uiri optimi, & hominis liberaliſſimi: me tamẽ ei fauturũ. O tẽpora: fore, cũ dubitet Curtius cõſulatum petere? ſed hæc hactenus. De Tirone mihi curæ eſt: ſed iam ſciã, quid agat. heri enim miſi, qui uideret: cui etiã ad te litteras dedi. Epiſtolã ad Cæſarẽ tibi miſi. Horti quam in diẽ proſcripti ſint, uelim ad me ſcribas.

CICERO ATTICO S. 48

VT me leuarat tuus aduentus, ſic diſceſſus afflixit. quare, cũ poteris, id eſt cum Sexti auctioni operam dederis, reuiſes nos. uel unus dies mihi erit utilis, quid dicam gratus? ipſe Romam uenirem, ut una eſſemus, ſi

ſatis

ſatis conſilium quadam de re haberem. Vale.

CICERO ATTICO S. 49

TIRONEM *habeo citius, quàm uerebar, uenit etiã* Nicias: *&* Valeriũ *hodie audiebã eſſe uẽturũ. quamuis multi ſint, magis tamẽ ero ſolus, quàm ſi unus eſſes. ſed expecto te à* Peduceo *utique. tu autem ſignificas aliquid, etiã ante. uerũ id quidem, ut poteris.* De Virgilio, *ut ſcribis. hoc tamen uelim ſcire, quãdo auctio.* Epiſtolã *ad* Cæſarẽ *mitti, uideo tibi placere. quid quæris? mihi quoque idẽ maxime placuit, & eo magis, quòd nihil eſt in ea niſi optimi ciuis, ſed ita optimi, ut tempora, quibus parere omnes* πολιτικοὶ *præcipiunt. ſed ſcis nobis eſſe uiſum, ut iſti ante legerent. tu igitur id curabis. ſed, niſi plane ijs intelliges placere, mittenda non eſt. id autẽ utrum illi ſentiant, an uero ſimulent, tu intelliges. ſed mihi ſimulatio pro repudiatione fuerit.* τοῦτο δὲ μυλώσῃ. De Cerelia *quid tibi placeret,* Tiro *mihi narrauit: debere, non eſſe dignitatis meæ: perſcriptionem tibi placere: hoc metuere, alterum in metu non ponere. ſed & hæc, & multa alia coram. ſuſtinenda tamen, ſi tibi uidebitur, ſolutio eſt nominis* Cereliani, *dum & de* Metone, *& de* Faberio *ſciam.* Vale.

CICERO ATTICO S. 50

L. TVLLIVM Montanũ *noſti, qui cũ* Cicerone *profectus eſt. ab eius ſororis uiro litteras accepi,* Mõtanũ Plãco *debere, quòd præs pro* Flaminio *ſit,* HS XX. *de ea re neſcio quid te à* Montano *rogatum. ſane uelim, ſiue* Plancus *eſt rogandus, ſiue qua re potes illum iuuare, iuues.*

iuues. pertinet ad noſtrum officium. ſi res tibi forte notior eſt, quàm mihi; aut ſi Plancum *rogandum putas; ſcribas ad me uelim; ut, quid rei ſit, et quid rogandum, ſciam.* De *epiſtola ad* Cæ*ſarem quid egeris, expecto.* De Silio*, non ita ſane laboro. tu mihi aut* Scapulanos*, aut* Clodianos *efficias, neceſſe eſt. ſed neſcio quid uideris dubitare de* Clodia*; utrum, quando ueniat, an, ſint ne uenales?* Sed *quid eſt, quod audio,* Spintherem *feciſſe diuortium?* De *lingua latina ſecuri es animi, dices, qui talia conſcribis. ἀπόγραφα ſunt: minore labore fiunt. uerba tantum affero, quibus abundo.* Vale.

CICERO ATTICO S. 51

EGO, *etſi nihil habeo, quod ad te ſcribam, ſcribo tamen, quia tecum loqui uideor.* Hic *nobiſcũ ſunt* Nicias, *&* Valerius. *hodie tuas litteras expectabamus matutinas. erunt fortaſſe alteræ pomeridianæ, niſi te* Epiroticæ *litteræ impedient, quas ego non interpello. miſi ad te epiſtolas ad* Martianum, *&* ad Montanum. *eas in eundem faſciculum uelim addas, niſi forte iam dediſti.* Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIII.

CICERO ATTICO S. 1

AD Ciceronem *ita ſcripſiſti, ut neque ſeuerius, neque temperatius ſcribi potuerit, nec magis, quàm quẽadmodum ego maxime uellem. prudentiſſime etiã ad* Tullios. *quare aut iſta proficient, aut*

aliud

alind agamus. De pecunia uero, uideo à te omnem diligentiam adhiberi, uel potius iam adhibitã: & , ſi efficis, à te hortos habebo. nec uero ullũ genus poſſeſſionis eſt, quod malim, maxime ſcilicet ob eã cauſſam, quæ ſuſcepta eſt; cuius feſtinationem mihi tollis, quoniam de æſtate polliceris, uel potius recipis: deinde etiã ad καταβίωσιν, mæſtitiamq́; minuendã nihil mihi reperiri poteſt aptius. cuius rei cupiditas impellit me interdum, ut te hortari uelim. ſed me ipſe reuoco. non enim dubito, quin, quod me ualde uelle putes, in eo tu me ipsũ cupiditate uincas. itaque iſtuc iam pro facto habeo. Expecto, quid iſtis placeat de epiſtola ad Cæſarẽ. Nicias te, ut debet, amat, uehementerq́; tua ſui memoria delectatur. Ego uero Peduceum noſtrũ uehementer diligo. nam & quãti patrẽ feci, totum in hunc: ipſum per ſe æque amo, atque illum amaui; te uero plurimũ, qui hoc ab utroque noſtrũ fieri uelis. Si hortos inſpexeris, et ſi de epiſtola certiorẽ me feceris, dederis mihi quod ad te ſcribam: ſin minus, ſcribam tamen aliquid: nunquam enim deerit. Vale.

CICERO ATTICO S. 2

GRATIOR mihi celeritas tua, quàm ipſa res. quid enim indignius? ſed iã ad iſta obduruimus, & humanitatẽ omnẽ exuimus. Tuas litteras hodie expectabã, nihil equidẽ ut ex ijs noui: quid enim? uerũtamen. Oppio, & Balbo epiſtolas deferri iubebis: et tamen Piſonem ſicubi de auro. Faberius ſi uenerit, uidebis, ut tantũ attribuatur, ſi modo attribuetur, quantũ debetur. accipies ab Erote. Ariarathes Ariobarzanis filius Romam uenit. uult, opinor, regnum aliquod emere à Cæſare. nam, quo

modo nũc eſt, pedem ubi ponat in ſuo, nõ habet. omnino eum Sextius noſter parochijs publicis occupauit: quod quidem facile patior. ueruntamen, quòd mihi ſummo beneficio meo magna cũ fratribus illius neceſſitudo eſt, inuito eum per litteras, ut apud me diuerſetur. ad eam rẽ cum mitterem Alexandrum, has ei dedi litteras. Cras igitur auctio Peducei: cum poteris ergo: etſi impediet fortaſſe Faberius: ſed tamen, cum licebit. Dionyſius noſter grauiter queritur, & tamen iure, à diſcipulis abeſſe tam diu. multis uerbis ſcripſit ad me, credo item ad te. mihi quidem uidetur etiam diutius abſuturus. ac nollem: ualde enim hominem deſidero. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

A' TE *litteras expectabam, nondum ſcilicet: nam has mane reſcribebã. Ego uero iſta omnia ſic probo, ut nihil aliud me moueat, niſi quod tu uideris dubitare. illud enim non accipio in bonam partem, quod ad me refers. quid? ipſe negocium meum gererem, niſi conſilio tuo? ſed tamen intelligo, magis te id facere diligentia, qua ſemper uteris, quàm quòd dubites de nominibus iſtis. etenim Cœlium non probas: plura non uis. utrunque laudo: his igitur utendum eſt. præs aliquando factus eſſet, in his quidem tabulis. à me igitur omnia.*
* *quod dies longiores: teneamus modo, quod uolumus. puto fore iſtam etiam à præcone diem, certe ab heredibus. De Criſpo, & Muſtela uidebis: & uelim ſcire, quæ ſit pars duorum. De Bruti aduentu eram factus certior. attulerat enim ab eo Aegypta libertus litteras. miſi ad te epiſtolam, quia commode ſcripta erat. Vale.*

CIC.

CICERO ATTICO S. 4

HABEO *munus à te elaboratum decem legatorũ. & quidem puto. nã filius anno poſt quæſtor fuit, quàm conſul* Mummius. *ſed quoniã ſæpius de nominibus quæris quid placeat: ego quoque tibi ſæpius reſpondeo, placere.* Si *quid poteris cum* Piſone, *conficies:* Aulus *enim uidetur in officio futurus.* Velim *ante poſſis: ſi minus, utique ſimul, cum* Brutus *ueniet in* Tuſculanum. *magni intereſt mea, una nos eſſe. ſcies autẽ, qui dies is futurus ſit, ſi puero negocium dederis, ut quærat.* Spurium Mũmium *putaram in decem legatis fuiſſe, & uidelicet: etenim* εὔλογον, *fratri fuiſſe. fuit enim ad* Corinthum.

CICERO ATTICO S. 5

MISI *tibi* Torquatũ. *colloquere tu quidẽ cũ* Silio, *ut ſcribis, et urge. illã diẽ negabat eſſe menſe* Maio, *iſtã nõ negabat. ſed tu, ut omnia, iſtuc quoque ages diligẽter.* De Criſpo, *et* Muſtela *ſcilicet, cũ quid egeris.* Quoniã *ad* Bruti *aduẽtũ fore te nobiſcum polliceris, ſatis eſt, preſertim cum hi tibi dies in magno noſtro negocio cõſumãtur.*

CICERO ATTICO S. 6

DE *aquæductu probe feciſti. columnarium, uide, ne nullum debeamus. quanquam mihi uideor audiſſe à* Camillo *cõmutatam eſſe legem.* Piſoni, *quid eſt, quod honeſtius reſpondere poſſimus, quàm ſolitudinẽ* Catonis? *nec coheredibus ſolum* Herennianis, *ſed etiã, ut ſcis, (tu enim mecum egiſti) de puero* Lucullo: *quam pecuniam tutor (nã hoc quoque ad rẽ pertinet) in* Achaia *ſumpſe-*

rat. ſed agit liberaliter, quoniam negat ſe quidquam facturum contra noſtram uoluntatem. coram igitur, ut ſcribis, conſtituemus, quemadmodum rem explicemus. Quod reliquos coheredes conueniſti, plane bene. Quod epiſtolam meam ad Brutum poſcis, non habeo eius exemplum, ſed tamen ſaluum eſt, & ait Tiro te habere oportere, &, ut recordor, una cum illius obiurgatoria tibi meam quoque, quam ad eum reſcripſeram, miſi. Iudiciali moleſtia ut caream, uidebis. Tuditanum iſtum, proauum Hortenſij, plane non noram; & filium, qui tum non potuerat eſſe legatus, fuiſſe putaram. Mũmiũ fuiſſe ad Corinthũ, pro certo habeo. ſæpe enim hic Spurius, qui nuper eſt * epiſtolas mihi pronunciabat uerſiculis facetis ad familiares miſſas à Corintho. ſed non dubito, quin fratri fuerit legatus, non in decem. atque hoc etiam accepi, non ſolitos maiores noſtros legare in decem, qui eſſent imperatorum neceſſarij, ut nos, ignari pulcherrimorum inſtitutorum, aut negligentes potius, M. Lucullum, & L. Murenam, & ceteros ad L. Lucullum miſimus. illudq; ἀλογώτατον, illum fratri in primis eius legatis fuiſſe. Vale.

CICERO ATTICO S.

OPERAM tuam multã, qui & hæc cures, & mea expedias, & ſis in tuis multo minus diligẽs, quàm in meis. Sextius apud me fuit, & Theopompus pridie: ueniſſe à Cæſare narrabat litteras: hoc ſcribere, ſibi certũ eſſe Romæ manere; cauſſamq; eã aſcribere, quæ erat in epiſtola noſtra, ne ſe abſente leges ſuæ negligerentur, ſicut eſſet neglecta ſumptuaria. eſt ἄλογον: idq; eram

ſuſpicatus

ſuſpicatus. ſed iſtis mos gerendus eſt, niſi placet hanc ipſam ſententiam nos perſequi. & Lentulũ cum Metella feciſſe diuortium. hæc omnia tu melius. reſcribes igitur quidquid uoles, dum modo quid. iam enim non reperio, quid te reſcripturum putem, niſi forte de Muſtela, aut ſi Silium uideris. Brutus heri uenit in Tuſculanum poſt horam decimam. hodie igitur me uidebit: ac uellem, cum tu adeſſes. miſi equidem ei nunciari, te, quoad potuiſſes, expectaſſe eius aduentum, uenturumq́;, ſi audiſſes, meq́;, ut facio, continuo te certiorem eſſe facturum. Vale.

CICERO ATTICO S.

PLANE *nihil erat, quod ad te ſcriberem. modo enim diſceſſeras, et paulo poſt triplices remiſeras. uelim cures faſciculum ad Veſtoriũ deferendũ: & alicubi des negocium, qui quærat, Q. Faberij fundus num quis in Pompeiano, Nolano uenalis ſit. Epitomen Bruti Cœlianorum uelim mihi mittas, & à Philoxeno* Παναιτίου περὶ προνοίας. *te idibus uidebo cum tuis. Vale.*

CICERO ATTICO S.

COMMODVM *diſceſſeras heri, cum Trebatius uenit, paulo poſt Curtius, hic ſalutandi cauſſa, ſed manſit inuitatus. Trebatium nobiſcum habemus. hodie mane Dolabella. multus ſermo ad multum diem. nihil poſſum dicere* ἐκτενέστερον, *nihil* φιλοστοργότερον. *uentum eſt tamen ad Quinctum. multa* ἄφατα, ἀδιήγητα, *ſed unum eiuſmodi, quod, niſi exercitus ſciret, non modo Tironi dictare, ſed ne ipſe quidem auderem ſcribere. ſed hactenus.* ἀκαίρως *ad me uenit, cum haberem Dolabellam,*

labellam, Torquatus, humaniſſimeq; Dolabella, quibus uerbis ſecum egiſſem, expoſuit. commodum enim exegeram diligentiſſime. quæ diligentia grata eſt uiſa Torquato. A' te expecto, ſi quid de Bruto. quanquam Nicias confectum putabat, ſed diuortium non probari. quo etiam magis laboro idem, quod tu. ſi quid eſt enim offenſionis, hæc res mederi poteſt. mihi Arpinum eundum eſt. nam & opus eſt conſtitui à nobis illa prædiola: & uereor, ne exeundi poteſtas non ſit, cum Cæſar uenerit: de cuius aduentu eam opinionem Dolabella habet, quam tu coniecturam faciebas ex litteris Meſſallæ. cum illuc uenero, intellexeroq; quid negocij ſit; tum, ad quos dies rediturus ſim, ſcribam ad te. Vale.

CICERO ATTICO S. *10*

MINIME *miror, te et grauiter ferre de Marcello, & plura uereri periculi genera. quis enim hoc timeret, quod neque acciderat antea, nec uidebatur natura ferre, ut accidere poſſet? omnia igitur metuenda. ſed illud* παρὰ τὴν ἱστορίαν *tu, preſertim me reliquum conſularem. quid tibi Seruius, quid uidetur? quanquam hoc nullam ad partem ualet ſcilicet, mihi preſertim, qui non minus bene actum cum illis putem. quid enim ſumus? aut quid eſſe poſſumus? domi ne, an foris? quòd niſi hoc mihi ueniſſet in mentem, ſcribere iſta neſcio quæ; quò uerterem me, non haberem. ad Dolabellam, ut ſcribis, ita puto faciendum,* κοινότερα *quædam, &* πολιτικώτερα. *faciendum certe aliquid eſt. ualde enim deſiderat. Brutus ſi quid, curabis ut ſciam. cui quidem quamprimum agendum puto, preſertim ſi ſtatuit:*

ſi ſtatuit. ſermunculum enim omnem aut reſtinxerit, aut ſedarit. ſunt enim, qui loquantur etiam mecum. ſed hæc ipſe optime, preſertim ſi etiam tecum loquetur. M*ihi eſt in animo proficiſci* X I. K*al. hic enim nihil habeo quod agam, ne hercule illic quidem, nec uſquam, ſed tamen illic. hodie* S*pintherem expecto. miſit enim* B*rutus ad me: per litteras purgat* C*æſarem de interitu* M*arcelli: in quem, ne ſi inſidijs quidem ille interfectus eſſet, caderet ulla ſuſpicio. nunc uero, cum de* M*agio conſtet, non ne furor eius omnem cauſſam ſuſtinet? plane, quid ſit, non intelligo. explanabis igitur. quanquam nihil habeo, quod dubitem, niſi, ipſo* M*agio quæ fuerit cauſſa amentiæ: pro quo quidem etiam ſponſor factus eſt. nimirum id fuit. ſoluendo enim non erat. credo enim petijſſe à* M*arcello aliquid, & illum, ut erat, conſtantius reſpondiſſe. οὐ γὰρ ὄνειδος.* Vale.

CICERO ATTICO S.

CREDEBAM *eſſe facile: totum eſt aliud, poſtea quam ſum à te diiunctior. ſed fuit faciendum, ut & conſtituerem mercedulas prædiorum, & ne magnum onus obſeruantiæ* B*ruto noſtro imponerem. poſthac enim poterimus commodius colere inter nos in* T*uſculano: hoc autem tempore, cum ille me quotidie uidere uellet, ego ad illum ire non poſſem, priuabatur omni delectatione* T*uſculani. tu igitur, ſi* S*eruilia uenerit, ſi* B*rutus quid egerit, etiam, ſi conſtituerit quando obuiã, quidquid denique erit, quod ſcire me oporteat, ſcribes.* P*iſonem, ſi poteris, conuenias. uides, quàm maturum ſit. ſed tamen, quod commodo tuo fiat.* Vale.

CICERO ATTICO S. *12*

VALDE *me momorderunt epiſtolæ tuæ de* Attica *noſtra: eædem tamen ſanauerunt. quòd enim te ipſe con ſolabare eiſdem litteris, id mihi erat ſatis firmum ad leniẽdam ægritudinem.* Ligarianã *præclare uendidiſti. poſthac quidquid ſcripſero, tibi præconium deferam.* Quod *ad me de* Varrone *ſcribis; ſcis, me antea orationes, aut aliquid id genus ſolitum ſcribere, ut* Varronem *nuſquã poſſem intexere. poſtea autẽ quàm hæc cœpi* φιλολογώτερα, *iam* Varro *mihi denunciauerat magnam ſane, & grauem* προσφώνησιν. *biennium præterijt, cum ille* Καλλιππίδης *aſſiduo curſu cubitum nullum proceſſerit. ego autem me parabam ad id, quod ille mihi miſiſſet; ut* αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώιον, *ſi modo potuiſſem. nam hoc etiam* Heſiodus *aſcribit,* αἴκε δύνηαι. *nunc illam* περὶ τελῶν σύνταξιν, *ſane mihi probatam,* Bruto, *ut tibi placuit, deſpondimus. idq; eum non nolle mihi ſcripſiſti. ergo illam* ἀκαδημικὴν, *in qua homines, nobiles illi quidem, ſed nullo modo philologi, nimis acute loquũtur, ad* Varronem *transferamus. etenim ſunt* Ἀντιόχεια, *quæ iſte ualde probat.* Catulo, & Lucullo *alibi reponemus, ita tamen, ſi tu hoc probas: deq; eo mihi reſcribas, uelim.* De Brinniana *auctione accepi à* Veſtorio *litteras. ait, ſine ulla cõtrouerſia rem ad me eſſe collatam(* Romæ *uidelicet, aut in* Tuſculano *me fore putauerũt) ad* VIII. Kal. Quinct. *dices igitur uel amico tuo, uel* Othoni *coheredi meo, uel* Labeoni *noſtro, paulũ proferãt auctionẽ; me circiter nonas in* Tuſculano *fore. cũ* Piſone Erotẽ *habes.* De Scapulanis *hortis toto pectore cogitemus. dies adeſt.*

CICERO ATTICO S.

COMMOTVS *tuis litteris, quòd ad me de* Var*rone ſcripſeras, totam* A*cademiam ab hominibus nobiliſſimis abſtuli, tranſtuliq́; ad noſtrum ſodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. grandiores ſunt omnino, quàm erant illi; ſed tamen multa detracta. tu autē mihi peruelim ſcribas, qui intellexeris illum uelle. illud utique ſcire cupio, quem intellexeris ab eo* ζηλοτυπεῖσθαι, *niſi forte* Brutum. *id hercle reſtabat. ſed tamen ſcire peruelim. libri quidem ita exierunt, (niſi forte me communis* φιλαυτία *decipit) ut in tali genere ne apud* Gr*æcos quidem ſimile quidquam. tu illam iacturam feres æquo animo, quòd illa, quæ habes de* A*cademicis, fruſtra deſcripta ſunt. multo tamen hæc erunt ſplēdidiora, breuiora, meliora. nunc autem* ἀπορῶ, *quò me uertam. uolo* Dolabell*æ ualde deſideranti. non reperio, quid: & ſimul* αἰδέομαι Τρῶας*: neque, ſi aliquid, potero* μέμψιν *effugere. aut ceſſandum igitur, aut aliquid excogitandum. ſed quid hæc leuia curamus?* Attica *mea, obſecro te, quid agit? quæ me ualde angit. ſed crebro reguſto tuas litteras. in his acquieſco: tamen expecto nouas.* Vale.

CICERO ATTICO S.

BRINNII *libertus, coheres noſter, ſcripſit ad me, uelle, ſi mihi placet, coheredes, &* Sabinum Albium *ad me uenire. id ego plane nolo. hereditas tanti non eſt. & tamen obire auctionis diem facile poterunt, (eſt enim* III. *idus) ſi me in* Tuſculano *poſtridie nonas mane*

conue

conuenerint. quòd ſi laxius uolent proferre diem, poterunt uel biduum, uel triduum, uel ut uidebitur. nihil enim intereſt. quare, niſi iam profecti ſunt, retinebis homines. De Bruto *ſi quid erit, de* Cæſare *ſi quid ſcies præterea, ſcribes.* Illud *etiã atque etiã conſideres uelim, placeat ne tibi mitti ad* Varronem, *quod ſcripſimus: etſi etiã ad te aliquid pertinet. nã ſcito, te ei dialogo adiunctum eſſe tertiũ. opinor igitur conſideremus. etſi nomina iã facta ſunt: ſed uel induci, uel mutari poſſunt.* Vale.

CICERO ATTICO S.

QVID *agit, obſecro te,* Attica *noſtra? nam triduo abs te nullas acceperam: nec mirũ: nemo enim uenerat: nec fortaſſe cauſſa fuerat. itaque, ipſe quid ſcriberem, non habebã. quo autẽ die has* Valerio *dabam, expectabam aliquem meorũ: qui ſi ueniſſet, et à te quid attuliſſet, uidebam non defuturum, quid ſcriberem.* Vale.

CICERO ATTICO S.

NOS, *cum flumina, & ſolitudinem ſequeremur, quo facilius ſuſtentare nos poſſemus, pedem è uilla adhuc egreſſi non ſumus: ita magnos, et aſſiduos imbres habebamus. illam* Academicen *σωύταξιν totam ad* Varronem *traduximus: modo fuit* Catuli, Luculli, Hortenſii: *deinde, quia παρὰ τὸ πρέπον uidebatur, quòd erat hominibus non ignota, non illa quidem ἀπαιδευσία, ſed in ijs rebus ἀτριψία; ſimul ac ueni ad uillam, eoſdem illos ſermones ad* Catonem, Brutumq; *tranſtuli. ecce tuæ litteræ de* Varrone. *nemini uiſa eſt aptior* Ἀντιόχεια *ratio. ſed tamen uelim ſcribas ad me, primum placeat ne*

tibi

tibi aliquid ad illum; deinde, ſi placebit, hoc ne potiſſimum. Quid Seruilia, iam ne uenit? Brutus ecquid agit, ecquando? De Cæſare quid auditur? Ego ad nonas, quemadmodum dixi. Tu cum Piſone, ſi quid poteris.

CICERO ATTICO S.

DE VI. *expectabam Romæ aliquid. non imperaſſem igitur aliquid tuis. nunc eadem illa, quid Brutus cogitet, aut ſi aliquid egit, et quid à Cæſare. ſed quid iſta, quæ minus curo? Attica noſtra quid agat, ſcire cupio. etſi tuæ litteræ (ſed iam nimis ueteres ſunt) recte ſperare iubent. tamen expecto recens aliquid.* Vale.

CICERO ATTICO S.

VIDES, *propinquitas quid habet. nos uero cõficiamus hortos. colloqui uidebamur, in Tuſculano cum eſſem: tanta erat crebritas litterarum: ſed id quidem iam erit. ego interea admonitu tuo perfeci ſane argutulos libros ad Varronẽ: ſed tamen expecto, quid ad ea, quæ ſcripſi ad te: primum, qui intellexeris eum deſiderare à me, cũ ipſe homo* πολυγραφώτατος *nunquam me laceſſiſſet: deinde, quem* ζηλοτυπεῖν *: multo Hortenſium minus, aut eos, qui de rep. loquuntur. plane hoc mihi explices uelim: in primis, maneas ne in ſententia, ut mittam ad eũ, quæ ſcripſi; an nihil neceſſe putes. ſed hæc coram.*

CICERO ATTICO S.

COMMODVM *diſceſſerat Hilarus librarius* IIII. *Kal. cui dederam litteras ad te, cũ uenit tabellarius cum tuis litteris pridie datis: in quibus illud mihi gratiſſimum*

ſimum fuit, quòd Attica noſtra rogat te, ne triſtis ſis, quodq́; tu ἀκίνδυνα eſſe ſcribis. Ligarianam, ut uideo, præclare auctoritas tua commendauit. ſcripſit enim ad me Balbus, ac Oppius, mirifice ſe probare, ob eamq́; cauſſam ad Cæſarem meam ſe oratiunculam miſiſſe. hoc igitur idem tu mihi antea ſcripſeras. In Varrone iſta cauſſa me non moueret, ne uiderer φιλένδοξος. ſic enim cōſtituebam, neminem includere in dialogos eorum, qui uiuerent: ſed, quia ſcribis & deſiderari à Varrone, & magni illum æſtimare; eos confeci, & abſolui, neſcio quàm bene, ſed ita accurate, ut nihil poſſet ſuprà. Academicam omnem quæſtionem libris quatuor. in eis, quæ erant contra ἀκαταληψίαν, præclare collecta ab Antiocho, Varroni dedi: ad ea ipſe reſpondeo: tu es tertius in ſermone noſtro. ſi Cottam, & Varronem feciſſem inter ſe diſputantes, ut à te proximis litteris admoneor; meũ κωφὸν πρόσωπον eſſet. hoc in antiquis perſonis ſuauiter fit, ut & Heraclides in multis, & nos ſex de rep. libris fecimus. ſunt etiam de oratore noſtri tres, mihi uehementer probati. in eis quoque eæ perſonæ ſunt, ut mihi tacendum fuerit. Craſſus enim loquitur, Antonius, Catulus ſenex, C. Iulius, frater Catuli, Cotta, Sulpicius. puero me hic ſermo inducitur, ut nullæ eſſe poſſent partes meæ. quæ autem his temporibus ſcripſi, Ἀριστοτέλειον morem habent; in quo ſermo ita inducitur ceterorum, ut penes ipſum ſit principatus. ita confeci quinque libros περὶ τελῶν, ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni, περιπατητικὰ M. Piſoni daremus. ἀζηλότυπον id fore putaram, quòd omnes illi deceſſerant. hæc Academica, ut ſcis, cum Catulo, Lucullo,

Hortenſio contuleram. ſane in perſonas non cadebant. erant enim λογικώτερα, quàm ut illi de ijs ſomniaſſe unquam uiderentur. itaque, ut legi tuas de Varrone, tanquam ἕρμαιον arripui. aptius eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus, quo ille maxime mihi delectari uidetur, easq; partes, ut non ſim conſecutus, ut ſuperior mea cauſſa uideatur. ſunt enim uehementer πιθανὰ Antiochia: quæ diligenter à me expreſſa, acumen habent Antiochi, nitorem orationis noſtrum: ſi modo is eſt aliquis in nobis. ſed tu, dandos ne putes hos libros Varroni, etiam atque etiam uidebis. mihi quædam occurrunt: ſed ea coram. Vale.

CICERO ATTICO S. 24

A' CAESARE litteras accepi conſolatorias, datas prid. Kal. Mai. Hiſpali. De urbe augẽda quid ſit promulgatum, non intellexi. id ſane ſcire uelim. Torquato noſtra officia grata eſſe, facile patior: eaq; augere nõ deſinam. De uxore Tuberonis, & priuigna, neque poſſum iam abdere, (eſt enim res peruulgata) neque Tuberonem uolo defendere: mirifice eſt enim φιλαίτιος. theatrum quidem ſane bellum habuiſti. ego, etſi hoc loco facillime ſuſtentor, tamen te uidere cupio: itaque, ut conſtitui, adero. Fratrem credo à te eſſe conuentum. ſcire igitur ſtudeo, quid egeris. De fama nihil ſane laboro. etſi ſcripſeram ad te tunc ſtulte. nihil melius: curandum enim non eſt: atque hoc: in omni uita ſua quenque à recta conſcientia tranſuerſum unguem non oportet diſcedere. uiden', quàm φιλοσόφως? an tu nos fruſtra exiſtimas hæc in manibus habere? δεδῆχθαι te nollem,

quod

quod nihil erat. redeo enim rurſus eodem. quidquam ne me putas curare in toto, niſi ut ei ne deſim? id ago ſcilicet, ut iudicia uidear tenere. μὴ γὰρ αὐτοῖς. uellem tam domeſtica ferre poſſem, quàm iſta contemnere. putas autem me uoluiſſe aliquid, quod perfectum non ſit? non licet ſcilicet ſententiam ſuam: ſed tamen, quæ tum àcta ſunt, non poſſum non probare: & tamen non curare pulchre poſſum, ſicuti facio. ſed nimium multa de nugis.

CICERO ATTICO S. 22

A D *Hirtium dederam epiſtolam ſane grandem, quã ſcripſeram proxime in* Tuſculano *huic, quam tu mihi miſiſti, reſcribam alias: nunc alijs malo.* Quid *poſſum de* Torquato, *niſi aliquid à* Dolabella? *quod ſimul ac, continuo ſcietis. expectabam hodie, aut ſummum cras ab eo tabellarios: qui ſimul ac uenerint, mittentur ad te.* A Quincto *expecto. proficiſcens enim è* Tuſculano VIII. Kal. *ut ſcis, miſi ad eum tabellarios.* Nunc, *ad rem ut redeam,* INHIBERE *illud tuum, quod ualde mihi arriſerat, uehementer diſplicet. eſt enim uerbum totum nauticum. quanquam id quidem ſciebam: ſed arbitrabar ſuſtineri remos, cum inhiberi eſſent remiges iuſſi. id non eſſe eiuſmodi didici heri, cum ad uillam noſtram nauis appelleretur. non enim ſuſtinent, ſed alio modo remigant. id ab ἐποχῆς remotiſſimum eſt. quare facies, ut ita ſit in libro, quemadmodum fuit. dices hoc idem* Varroni, *ſi forte mutauit. nec eſt melius quidquam, quàm ut* Lucullus

Suſtineat currum, ut bonu' ſæpe agitator, equoſq;.

ſemperq; Carneades *προβολὴν pugilis, et retentionem au*

rigæ

rigæ ſimilem facit ἐποχῇ. inhibitio autem remigum motum habet, & uehementiorem quidem, remigationis nauem conuertentis ad puppim. uides, quanto hoc diligentius curem, quàm aut de rumore, aut de Polione. De Panſa etiam, ſi quid certius. credo enim palam factum eſſe. De Critonio, ſi quid eſſet. Certe ne de Metello, & Balbino? dic mihi, placet ne tibi primum edere iniuſſu meo? hoc ne Hermodorus quidem faciebat, is, qui Platonis libros ſolitus eſt diuulgare, ex quo, λόγοισιν Ἑρμόδωρος. quid illud? rectum ne exiſtimas cuiquam quidquam ante, quàm Bruto? cui te auctore προσφωνῶ. ſcripſit enim Balbus ad me, ſe à te quinctum de finibus librum deſcripſiſſe: in quo non ſane multa mutaui, ſed tamen quædam. tu autem commode feceris, ſi reliquos continueris; ne & ἀδιόρθωτα habeat Balbus, & ἕωλα Brutus. ſed hæc hactenus; ne uidear περὶ μικρὰ σπουδάζειν. etſi nunc quidem maxima mihi ſunt hæc: quid eſt enim aliud? Varroni quidem quæ ſcripſit te auctore, ita propero mittere, ut iam Romã miſerim deſcribẽda. ea ſi uoles, ſtatim habebis: ſcripſi enim ad librarios, ut fieret tuis, ſi uelles, deſcribendi poteſtas. ea uero continebis, quoad ipſe te uideam, quod diligentiſsime facere ſoles, cum à me tibi dictum ſit. quo modo autẽ fugit me, tibi dicere? mirifice Cerelia, ſtudio uidelicet philoſophiæ flagrans, deſcribit à tuis. iſtos ipſos de finibus habet. ego autem tibi confirmo, (poſſum falli, ut humanus) à me non habere. nunquam enim ab oculis meis abfuerunt. tantum porro aberat, ut binos ſcriberent: uix ſingulos confecerunt. tuorum tamen eo nullum delictum arbitror; idemq; te uolo exiſtimare. à me enim præter-

miſſum

miſſum eſt: ut dicerem eos exire nondũ uelle. Hui *quàm diu de nugis. de re enim nihil habeo, quod loquar.* De Do*labella tibi aſſentior. coheredes, ut ſcribis, in* Tuſcula*no.* De Cæſaris *aduentu, ſcripſit ad me* Balbus, *non ante* Kal. Sext. De Attica *optime, quòd leuius, ac lenius, & quòd fert* δυσκόλως. Quod *autem de illa noſtra cogitatione ſcribis, in qua nihil tibi credo ea, quæ noui: ualde probo hominem, domũ, facultates: quod caput eſt, ipſum non noui: ſed audio laudabilia de* Scrofa. *etiam proxime accedit, ſi quid hoc ad rem.* εὐγενέστερος *eſt etiam, quàm pater. coram igitur, & quidem propenſo animo ad probandum. accedit enim, quod patrem, ut ſcire te puto, plus etiam, quàm non modo tu, ſed quàm ipſe ſcit, amo, idq; & merito, & iam diu.* Vale.

CICERO ATTICO S. 23

DE VARRONE, *non ſine cauſſa, quid tibi placeat, tam diligenter exquiro. occurrunt mihi quædam: ſed ea coram. te autem* ἀσμενέστατα *intexui, faciamq; id crebrius. proximis enim tuis litteris primum, te id nõ nolle, cognoui.* De Marcello. *ſcripſerat ad me* Caſſius *antea,* τὰ κατὰ μέρος Seruius. *rem acerbam. ad prima redeo.* Scripta *noſtra nuſquam malo eſſe, quàm apud te, ſed ea tum foras dari, cum utrique noſtrum uidebitur. ego & librarios tuos culpa libero, neque te accuſo, & tamen aliud quiddam ad te ſcripſeram,* Cere*liam quædam habere, quæ niſi à te non potuerit.* Balbo *quidem intelligebam ſatisfaciendum fuiſſe: tantum nolebam, aut obſoletum* Bruto, *aut* Balbo *incohatum dari.* Varroni, *ſimul ac te uidero, ſi tibi uidebitur, mittam.*

quid autem dubitarim, cum uidero te, ſcies. Attributos quòd appellas, ualde probe. Te de prædio auiæ exerceri, moleſte fero. De Bruto noſtro, perodioſum: ſed uita fert. mulieres autem uix ſatis humane, quæ inimico animo ferant, cum utraque officio pareat. Tullium ſcribā, nihil fuit, quòd appellares. nam tibi mandaſſem, ſi fuiſſet. nihil enim eſt apud eum poſitum nomine uoti. ſed eſt quiddam apud illum meum. id ego in hanc rem ſtatui conferre. itaque & ego recte tibi dixi, ubi eſſet: & tibi ille recte negauit. hoc quoque ipſum continuo adoriamur. locum hominibus non ſane probo, quòd eſt deſertior: ſed habet εὐλογίαν. uerum hoc quoque, ut cēſueris; quippe qui omnia. ego, ut conſtitui, adero: atque utinam tu quoque eodem die. ſin quid; multa enim; utique poſtridie. etenim coheredes: à queis ſine te opprimi, malitia eſt. Alteris iā litteris nihil ad me de Attica. ſed id quidem mihi in optima ſpe pono. illud accuſo, non te, ſed illam, ne ſalutem quidem. at tu et illi, et Piliæ plurimā: nec me tamē iraſci indicaris. Epiſtolam Cæſaris miſi, ſi minus legiſſes. Vale.

CICERO ATTICO S. 24

ANTEMERIDIANIS tuis litteris heri ſtatim reſcripſi: nunc reſpondebo ueſpertinis. Brutus, mallē, me accerſeret. nam & æquius erat, cum illi iter inſtaret et ſubitum, et longum: et mehercule nunc, cum ita ſimus affecti, ut non poſſimus plane ſimul uiuere, (intelligis enim profecto, quo maxime poſita ſit συμβίωσις) facile patiebar, nos potius Romæ una eſſe, quàm in Tuſculano. libri ad Varronem non morabantur. ſunt enim defecti, ut uidiſti: tantum librariorum menda tolluntur.

de quibus libris ſcis me dubitaſſe: ſed tu uideris. item, quos Bruto *mittimus, in manibus habent librarij.* Mea *mandata, ut ſcribis, explica. quanquam iſta retentione omnes ait uti* Trebatius*: quid tu iſtos putas? noſti domum, quam confice* εὐλόγως. *incredibile eſt, quàm ego iſta non curem. omni tibi aſſeueratione affirmo, quod mihi credas uelim, mihi maiori offenſioni eſſe, quàm delectationi, poſſeſſiunculas meas. magis enim doleo, me non habere, cui tradam, quàm habere, qui utar. atque illud* Trebatius *ſe tibi dixiſſe narrabat. tu autem ueritus es fortaſſe, ne ego inuitus audirem. fuit id quidē humanitatis: ſed, mihi crede, iam iſta nō curo. quare da te in ſermonē, et perſeca, et confice, excita, compella, loquere, ut te cū illo* Scæua *loqui putes. ne exiſtimes eos, qui non debita conſectari ſoleant, quod debeatur, remiſſuros. de die tantum uideto, & id ipſum bono modo.* Vale.

CICERO ATTICO S. 25

QVID *eſt, quod* Hermogenes *mihi* Clodius Andromenem *ſibi dixiſſe, ſe* Curionē *uidiſſe* Corcyræ*? ego enim audita tibi putaram. nil igitur ne ei quidem litterarum? an non uidit? facies ergo ut ſciā.* Quid *tibi ego de* Varrone *reſcribam? quatuor* διφθέραι *ſunt in tua poteſtate. quid egeris, id probabo. nec tamen* αἰδέομαι Τρῶας*: quid enim? ſed, ipſi quàm res illa probaretur, magis uerebar. ſed quoniam tu ſuſcipis, in alteram aurē.* Vale.

CICERO ATTICO S. 26

DE RETENTIONE, *reſcripſi ad tuas accurate litteras ſcriptas. conficies igitur, & quidem ſine ul*

La

la dubitatione, aut retractatione. hoc fieri & oportet, & opus eſt. De Andromene, *ut ſcribis, ita putarã: ſciſſes enim, mihiq; dixiſſes.* Tu *tamẽ ita mihi de* Bruto *ſcribis, ut de te nihil. quando autem illum putas? nam ego* Romam *pridie idus. ita uolui* Bruto *ſcribere: ſed quoniam tu te legiſſe ſcribis, fui fortaſſe ἀταθέστερος, me ex tuis litteris intellexiſſe, nolle eum me quaſi proſequẽdi ſui cauſſa* Romã *nũc uenire. ſed quoniã iam adeſt meus aduentus; fac quæſo, ne quid eum idus impediant, quo minus ſuo cõmodo in* Tuſculano *ſit. nec enim ad tabulam eum deſideraturus erã. in tali enim negocio cur tu unus non ſatis es? ſed ad teſtamentum uolebã: quod iam malo alio die; ne ob eam cauſſam* Romã *ueniſſe uidear. ſcripſi igitur ad* Brutũ, *iam illud, quod putaſſem, idibus, nihil opus eſſe. uelim ergo totum hoc ita gubernes, ut ne minima quidem re ulla* Bruti *commodũ impediamus.* Sed *quid eſt tandem, quod perhorreſcas, quia tuo periculo iubeam libros dare* Varroni? *etiam nunc, ſi dubitas, fac, ut ſciamus. nihil eſt enim illis elegantius. uolo* Varronem, *preſertim cum ille deſideret: ſed eſt, ut ſcis,*

δεινὸς ἀνὴρ, τάχακεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο.

ita mihi ſæpe occurrit uultus eius, querentis fortaſſe uel hoc, meas partes in ijs libris copioſius defenſas eſſe, quàm ſuas: quod mehercule intelliges non eſſe, ſi quando in Epirum *ueneris. nam nunc* Alexionis *epiſtolis cedimus: ſed tamen ego non deſpero probatum iri* Varroni: *& id, quoniam impenſam fecimus in macrocola, facile patior teneri. ſed etiam atque etiam dico, tuo periculo fiet. quare, ſi addubitas, ad* Brutum *tranſeamus: eſt enim is quoque* Antiochius. *ò* Academiam

miam uolaticam, & ſui ſimilem, modo huc, modo illuc. ſed, quæſo, epiſtola mea ad Varronem ualde ne tibi placuit? male mihi ſit, ſi unquam quidquam tam entiar. at ego ne Tironi quidem dictaui, qui totas περιοχὰς perſequi ſolet, ſed Spintheri ſyllabatim. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE Virgilij parte ualde probo. ſic ages igitur. & quidẽ id erit primũ, proximũ Clodiæ. quòd ſi neutrum; metuo, ne turbem, et irruã in Druſum. intẽperans ſum in eius rei cupiditate, quam noſti. itaque reuoluor identidem in Tuſculanũ. quiduis enim potius, quàm ut non hac æſtate abſoluatur. Ego, ut tempus eſt noſtrum, locum habeo nullum, ubi facilius eſſe poſſim, quàm Aſturæ. ſed quia qui mecum ſunt, credo, quòd mæſtitiam meam non ferunt, domum properant: etſi poteram remanere, tamen, ut ſcripſi tibi, proficiſcar hinc, ne relictus uidear. quò autem Lanuuio? conor equidẽ in Tuſculanum: ſed faciam te ſtatim certiorem. tu litteras conficies. equidem, credibile non eſt, quantum ſcribam die: quin etiam noctibus: nihil eſt enim ſomni. heri etiam effeci epiſtolam ad Cæſarem: tibi enim placebat. quam non fuit malum ſcribi, ſi forte opus eſſe putares. ut quidem nunc eſt, nihil ſane eſt neceſſe mittere. ſed id quidem, ut tibi uidebitur. mittam tamen ad te exemplum fortaſſe Lanuuio, niſi forte Romam: ſed cras ſcies.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLAM ad Cæſarem, nobis uero ſemper rectiſſime placuit, ut iſti ante legerent. aliter enim fuiſſemus

ſemus & in hos inofficioſi, & in noſmet ipſos, ſi illum offenſuri fuimus, pene periculoſi. iſti autem ingenue. mihiq; gratum, quòd, quid ſentirent, non reticuerunt: illud uero uel optime, quòd ita multa mutari uolunt, ut mihi de integro ſcribendi cauſſa non ſit. quanquam de Parthico bello quid ſpectare debui, niſi quod illum uelle arbitrabar? quod enim aliud argumentum epiſtolæ noſtræ, niſi κολακία, fuit? an, ſi ea, quæ optima putaram, ſuadere uoluiſſem, oratio mihi defuiſſet? tot is igitur litteris nihil opus eſt. ubi enim ἐπίτευγμα magnum nullum fieri poſſit, ἀπότευγμα uel non magnum moleſtum futurum ſit; quid opus eſt παρακινδυνεύειν? preſertim cùm illud occurrat, illum, cum antea nihil ſcripſerim, exiſtimaturũ, me, niſi toto bello confecto, nihil ſcripturũ fuiſſe atque etiam uereor, ne putet, me hoc quaſi Catonis μείλιγμα eſſe uoluiſſe. quid quæris? ualde me pœnitebat: nec in hac quidem re quidquã magis ut uellẽ accidere potuit, quàm quòd σπουδὴ noſtra non eſt probata. incidiſſemus etiam in illos, in eis in cognatum tuum. ſed redeo ad hortos. Plane illuc te ire, niſi tuo magno cõmodo, nolo: nihil enim urget. quidquid erit, operam Faberio ponamus. de die tamen auctionis, ſi quid ſcies. Eũ, qui è Cumano uenerat, quòd & plane ualere Atticam nunciabat, & litteras ſe habere aiebat, ſtatim ad te miſi. Vale.

CICERO ATTICO S. 21

HORTOS quoniam hodie eras inſpecturus, quid uiſum tibi ſit, cras ſcilicet. De Faberio autem, cum uenerit. De epiſtola ad Cæſarẽ: iurato mihi crede, nõ poſſum: nec me turpitudo deterret, etſi maxime debeat. quàm

enim turpis eſt aſſentatio, cũ uiuere ipſum turpe ſit nobis? ſed ut cœpi, non me hoc turpe deterret: (ac uellem quidem: eſſem enim, qui eſſe debebam) ſed in mentem nihil uenit. nam, quæ ſunt ad Alexandrum *hominum eloquentium, & doctorum ſuaſiones, uides quibus in rebus uerſentur. adoloſcentẽ incenſum cupiditate uerißimæ gloriæ, cupientẽ ſibi aliquid conſilij dari, quod ad laudem ſempiternã ualeret, cohortantur ad decus. non deeſt oratio. ego quid poſſum? tamen neſcio quid è quercu exculpſeram, quod uideretur ſimile ſimulacri. in eo quod non nulla erant paulo meliora, quàm ea, quæ fiunt, & facta ſunt, reprehe nduntur. quod me minime pœnitet. ſi enim perueniſſent iſtæ litteræ; mihi crede, nos pœniteret. quid? tu non uides, ipſum illum,* Ariſtotelis *diſcipulum, ſummo ingenio, ſumma modeſtia, poſteaquã rex appellatus ſit, ſuperbum, crudelem, immoderatum fuiſſe? quid, tu hunc de pompa,* Quirini *cõtubernalem, his noſtris moderatis epiſtolis lætaturũ putas? ille uero potius non ſcripta deſiderat, quàm ſcripta non probet. poſtremo, ut uolet. abijt illud, quod tũ me ſtimulabat, quod tibi dabam* πρόβλημα ἀρχιμήδειον. *multo mehercule magis nunc opto caſum illum, quàm tum timebam, uel quemlibet.* Niſi *quid te aliud impediet, mihi optato ueneris.* Nicias *à* Dolabella *magno opere arceſſitus, (legi enim litteras) etſi inuito me, tamen eodem me auctore profectus eſt. hoc manu mea.* Vale.

CICERO ATTICO S. 30

CVM *quaſi alias res quærerẽ de philologis è* Nicia, *incidimus in* Talnã. *ille de ingenio nihil nimis: modeſtum,*

ſtum, & frugi. ſed hoc mihi non placuit. ſe ſcire aiebat ab eo nuper petitam Cornificiam, Quincti filiam, uetulam ſane, & multarum nuptiarum: non eſſe probatam mulieribus, quòd ita reperirent, rem non maiorem DCCC. hoc putaui te ſcire oportere. De hortis ex tuis litteris cognoui, & Chryſippo. in uilla, cuius inſulſitatem bene neram, uideo nihil, aut pauca mutata. balnearia tamen laudat maiora. de minoribus ait hiberna effici poſſe. tecta igitur ambulatiuncula addenda eſt: quem ut tantum faciamus, quantum in Tuſculano fecimus, prope dimidio minoris conſtabit iſto loco. ad id autem, quod uolumus, ἀφίδρυμα, nihil aptius uidetur, quàm lucus. quem ego noram: ſed celebritatem nullam tum habebat: nunc audio maximam. nihil eſt, quod ego malim. in hoc τὸν τύφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. reliquum eſt. ſi Faberius nobis nomē illud explicat; noli quærere, quanti: Othonem uincas uolo. nec tamen inſaniturum illum puto; noſſe enim mihi hominem uideor. ita male autem audio ipſum eſſe tractatū, ut mihi ille emptor non eſſe uideatur: quid enim pateretur? ſed quid argumentor? ſi Faberianum explicas, emamus uel magno: ſin minus, ne paruo quidem poſſumus. Clodiam igitur: à qua ipſa ob eam cauſſam ſperare uideor, quòd & multo minoris ſunt, & Dolabellæ nomen iam expeditum uidetur, ut etiam repræſentatione concludam. De hortis ſatis. Cras aut te, aut cauſſam: quam quidem futuram Faberianam: ſed, ſi poteris. Vale.

CICERO ATTICO S.

CICERONIS *epiſtolā tibi remiſi. ò te ferreum, qui*

illius periculis non moueris. me quoque accuſat. eam epiſtolam tibi miſiſſem. nam illam alteram de rebus geſtis eodem exemplo puto. In Cumanum hodie miſi tabellarium. ei dedi tuas ad Veſtorium, quas Pharnaci dederas. Commodum ad te miſeram Demeam, cum Eros ad me uenit. ſed in eius epiſtola nihil erat noui, niſi, auctioné biduum. ab ea igitur, ut ſcribis: & uelim, confecto negocio Faberiano: quem quidem negat Eros hodie. cras mane putat. à te colendus eſt. iſtæ autem κολακίαι *nó longe abſunt à ſcelere. te, ut ſpero, perendie. Sicunde potes, erues, qui decem legati Mummio fuerunt. Polybius non nominat. ego memini, Albinũ conſularem, & Sp. Mũmium: uideor audiſſe ex Hortenſio, Tuditanum: ſed in Libonis annali, XIIII. annis poſt prætor eſt factus Tuditanus, quàm conſul Mummius. non ſane quadrat. uolo aliquem Olympiæ, aut ubi uiſum* πολιτικὸν σύλλογον*, more Dicæarchi, familiaris tui. Vale.*

CICERO ATTICO S. 32

V. KAL. *mane accepi à Demea litteras pridie datas, ex quibus aut hodie, aut cras te expectare deberem. ſed, ut opinor, idem ego, qui expecto tuũ aduentũ, morabor te. non enim puto tam expeditũ Faberianum negocium futurũ, etiam ſi eſt futurum, ut non habeat aliquid moræ. cum poteris igitur: quoniam etiandum abes. Dicæarchi, quos ſcribis, libros ſane uelim mihi mittas: addas etiam* καταβάσεως. *De epiſtola ad Cæſarem,* κέκρικα. *atque id ipſum, quod iſti aiunt illũ ſcribere, ſe, niſi conſtitutis rebus, non iturum in Parthos; idé ego ſuadebam in illa epiſtola; utrũ liberet, facere poſſe, au-*

ctore

ctore me. hoc enim ille expectat uidelicet, neque eſt facturus quidquã, niſi de meo conſilio. obſecro, abijciamus iſta, & ſemiliberi ſaltem ſimus: quod aſſequemur et tacendo, & latendo. Sed aggredere Othonem, ut ſcribis. confice, mi Attice iſtã rem. nihil enim aliud reperio, ubi & in foro non ſim, & tecũ eſſe poſſim. quanti autem, hoc mihi uenit in mentem. C. Albanius proximus eſt uicinus. is ∞ iugerum de M. Pilio emit, ut mea memoria eſt, HS CXV. omnia ſcilicet nunc minoris: ſed accedit cupiditas. in qua, præter Othonem, non puto nos ullum aduerſarium habituros. ſed eum ipſum tu poteris mouere, facilius etiam, ſi Canium haberes. ò gulam inſulſam. pudet me patris. reſcribes, ſi quid uoles.

CICERO ATTICO S. 73

ALTERAM *à te epiſtolã cum hodie accepiſſem, nolui te una mea contentum. Tu uero age, quod ſcribis, de Faberio. in eo enim totum eſt poſitũ id, quod cogitamus. quæ cogitatio ſi non incidiſſet, (mihi crede iſtuc, ut cetera) non laborarẽ. quamobrem, ut facis, (iſtuc enim addi nihil poteſt) urge, inſta, perfice. Dicæarchi* περὶ ψυχῆς *utroſque uelim mittas, &* καταβάσεως. τριπολιτικὸν *non inuenio, & epiſtolam eius, quam ad Ariſtoxenum miſit. tres eos libros maxime nunc uellem: apti eſſent ad id, quod cogito. Torquatus Romæ eſt. iuſſi, ut tibi daretur. Catulum, & Lucullum, ut opinor, antea. his libris noua proœmia ſunt addita, quibus eorum uterque laudatur. eas litteras uolo habeas. & ſunt quædam alia. et quod ad te de decẽ legatis ſcripſi, parũ intellexti, credo, quia* διὰ σημείων *ſcripſeram. de C. Tuditano*

enim

enim quærebam, quem ex Hortenſio *audieram fuiſſe in decem. eum uideo in* Libonis *prætorem* L. Popillio P. Rupilio *cos. annis* XIIII *ante, quàm prætor factus eſt, legatus eſſe potuiſſet; niſi admodum ſero quæſtor eſt factus: quod non arbitror. uideo enim curules magiſtratus eum legitimis annis perfacile cepiſſe.* Poſtumium *autem, cuius ſtatuam in* Iſthmo *meminiſſe te dicis, ſciebam fuiſſe. is autem eſt, qui cum* Lucullo *fuit; quem tu mihi addidiſti, ſane ad illum* σύλλογον *perſonam idoneam. uidebis igitur, ſi poteris, ceteros; ut poſſimus* πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις. Vale.

CICERO ATTICO S. 34

NEGLIGENTIAM *miram. ſemel ne putas mihi dixiſſe* Balbum, & Faberium, *profeſſionem relatam? quin etiam eorum iuſſu miſeram, qui profiteretur: ita enim oportere dicebant. profeſſus eſt* Philotimus *libertus. noſti credo librarium: ſed ſcribis, & quidem cõfectum.* Ad Faberium, *ut tibi placet, litteras miſi. cum* Balbo *autem puto te aliquid feciſſe* H. *in* Capitolio. In Virgilio *mihi nulla eſt* δυσωπία. *nec enim eius cauſſa ſane debeo: et, ſi remero, quid erit, quod poſtulet? ſed uidebis, ne is cũ ſit in* Africa, *ut* Cœlius. De *nomine tu uidebis cum* Ciſpio: *ſed, ſi* Plancus *deſtinat, tũ haberes difficultatem.* Te *ad me uenire uterque noſtrum cupit: ſed iſta res nullo modo relinquenda eſt.* Othonẽ *quòd ſperas poſſe uinci, ſane benẽ narras. de æſtimatione, ut ſcribis, cũ agere cœperimus: etſi nihil ſcripſit niſi de modo agri.* Cum Piſone, *ſi quid poteris.* Dicæarchi *librum accepi:* καταβάσεως *expecto. negocium dederis. reperies ex eo libro,*

libro, in quo ſunt S. C. Cn. Cornelio, *&* L. *cos.* De Tuditano *autem, quod putas,* εὔλογον *eſt, tum illum; quoniã fuit ad* Corinthum. *non enim temere dixit* Hortenſius, *aut quæſtorem, aut tribunum mil. idq; potius fuiſſe credo. ſed tu de* Antiocho *ſcire poteris. uide etiã, quo anno quæſtor, aut tribunus mil. fuerit: ſi neutrum, eodem in præfectis aut contubernalibus fuerit, modo fuerit in eo bello.* De Varrone *loquebamur: lupus in fabula. uenit enim ad me, & quidem id temporis, ut retinendus eſſet: ſed ego ita egi, ut non ſcinderem penulam. memini enim tui: & multi erant, noſq; imparati. quid refert? paulo poſt* C. Capito *cum* C. Carrinate. *horum ego uix attigi penulam: tamen remanſerunt. cecidit belle. ſed caſu ſermo à* Capitone *de urbe augenda, à ponte* Muluio Tiberim *duci ſecundum montes* Vaticanos, *campum* Martium *tum ædificari, illũ autẽ campum* Vaticanum *fieri, quaſi* Martium *campum. quid ais? inquam. at ego ad tabulam, ut, ſi recte poſſem,* Scapulanos *hortos. caue facias, inquit: nam iſta lex perferetur: uult enim* Cæſar. *audire me, facile paſſus ſum: fieri autem, moleſte fero. ſed tu quid ais? quanquam quid quæro? noſti diligentiam* Capitonis *in rebus nouis perquirendis. non concedit* Camillo. *facies igitur me certiorem de idibus. iſta enim me res adducebat: eò adiunxeram ceteras: quas conſequi tamen biduo, aut triduo poſt facile potero. te tamen in uia confici minime uolo. quin etiam* Dionyſio *ignoſco.* De Bruto *quod ſcribis, feci ut ei liberum eſſet, quod ad me attineret. ſcripſi enim ad eum heri, idibus* Mai. *eius opera mihi nihil opus eſſe.* Vale.

CICE-

CICERO ATTICO S. 35

ASTVRAM ueni VIII. Kal. Iul. uitandi enim caloris cauſſa, Lanuuij tres horas acquieueram. tu uelim, ſi graue non erit, efficias, ne ante nonas mihi illuc ueniendum ſit. id potes per Egnatium Maximum. Illud in primis cum Publilio me pene abſente conficies. de quo quæ fama ſit, ſcribes. id populus curat ſcilicet. non mehercule arbitror: etenim hæc decantata erat fabula: ſed complere paginam uolui. quid plura? ipſe enim adſum, niſi quid tu prorogas: ſcripſi enim ad te de hortis.

CICERO ATTICO S. 36

O' REM indignam. gentilis tuus urbem auget; quã hoc biennio primum uidit: et ei parum magna uiſa eſt, quæ etiam ipſum capere potuerit. hac de re igitur expecto litteras tuas. Varroni, ſcribis, te, ſimul ac uenerit. dati igitur iam ſunt, nec tibi integrum eſt: (hui, ſi ſcias quanto periculo tuo) aut fortaſſe litteræ meæ te retardarunt: ſed eas nondum legeras, cum has proximas ſcripſiſti. ſcire igitur aueo, quo modo res ſe habeat. Vale.

CICERO ATTICO S. 37

DE Bruti amore, ueſtraq; ambulatione; etſi mihi nihil noui affers, ſed idem, quod ſæpe; tamen hoc audio libentius, quo ſæpius; eoq; mihi iucundius eſt, quòd tu eo lætaris; certiusq; eo eſt, quòd à te dicitur. Vale.

CICERO ATTICO S. 38

HAS alteras hodie litteras. De Xenonis nomine, et de

de Epiroticis X L, nihil poteſt fieri nec commodius, nec aptius, quàm ut ſcribis. id erat locutus mecum eodem modo Balbus minor. Noui nihil ſane, niſi Hirtium cum Quincto acerrime pro me litigaſſe: omnibus eum locis facere, maximeq; in conuiuijs: cum multa de me, tum redire ad patrem: nihil autem ab eo tam ἀξιοπίστως dici, quàm alieniſſimos nos eſſe à Cæſare: fidem nobis habendam non eſſe, me uero etiam cauendum. φοβερὸν ἦν, niſi uiderẽ ſcire regem, me animi nihil habere. Ciceronẽ uero meum uexari, ſed id quidem arbitratu ſuo. Laudationẽ Porciæ gaudeo me ante dediſſe Leptæ tabellario, quã tuas acceperim litteras. eam tu igitur, ſi me amas, curabis, ſi modo mittetur, iſto modo mittendam Domitio, & Bruto. De gladiatoribus, de ceteris, quæ ſcribis ἀνεμοφόρητα, facies me quotidie certiorem. Velim, ſi tibi uidetur, appelles Balbum, & Offilium de auctione proſcribenda. equidem locutus ſum cum Balbo. placebat. puto conſcripta habere Offilium omnia: habet et Balbus: ſed Balbo placebat, propinquum diem, & Romæ: ſi Cæſar moraretur, poſſe in diem differri. ſed is quidem adeſſe uidetur. totum igitur conſidera. placet enim Veſtorio. Vale.

CICERO ATTICO S.

ANTE lucem cum ſcriberem contra Epicureos, de eodem oleo, et opera exaraui neſcio quid ad te, & ante lucem dedi. deinde cum ſomno repetito ſimul cum ſole experrectus eſſem, datur mihi epiſtola à ſororis tuæ filio, quam ipſam tibi miſi, cuius eſt principium non ſine maxima contumelia: ſed fortaſſe οὐκ ἐπέστησεν. eſt autẽ ſic. EGO enim non probo, quidquid non belle in te dici poteſt.

teſt. poſſe uult in me multa dici non belle, ſed ea ſe negat approbare. hoc quidquam pote eſſe impurius? iam cetera leges, (miſi enim ad te) iudicabiſq;. Bruti noſtri quotidianis, aſſiduiſq; laudibus, quas ab eo de nobis haberi, permulti mihi renunciauerunt, commotum iſtum, aliquando ſcripſiſti aliquid ad me; credo, & ad te; idq; ut ſciam, facies. nam, ad patrē de me quid ſcripſerit, neſcio: de matre quàm pie? VOLVERAM, *inquit, ut quamplurimum tecum eſſem, conduci mihi domum; & id ad te ſcripſerā: neglexiſti. ita minus multum una erimus. nam ego iſtā domū uidere non poſſum: qua de cauſſa, ſcis.* Hanc *autē cauſſam pater odium matris eſſe dicebat. nunc me iuua, mi* Attice, *conſilio,* πότερον δίχας τεῖχος ὕψιον, *id eſt utrum aperte hominem aſperner, ac reſpuam,* ἢ σκολιᾶς ἀπάτας: *ut enim* Pindaro, *ſic* δίχα μοι νόος, ἀτρέκειαν εἰπεῖν. *omnino moribus meis illud aptius, ſed hoc fortaſſe tēporibus. tu autem, quod ipſe tibi ſuaſeris, idē mihi perſuaſum putato. equidē uereor maxime, ne in* Tuſculano *opprimar. in turba hæc eſſent faciliora. utrum igitur* Aſturæ? *quid?* Cæſar *ſubito. iuua me, quæſo, conſilio: utar eo, quod tu decreueris.* Vale.

CICERO ATTICO S. 40

O' INCREDIBILEM *uanitatem: ad patrem, domo ſibi carendum propter matrem, plenam pietatis. hic autem iam langueſcit, et ait tibi illum iure iratū: ſed utar tuo conſilio.* σκολιὰ *enim tibi uideo placere.* Romā, *ut cenſes, ueniam, ſed inuitus. ualde enim in ſcribendo hæreo.* Brutum, *inquis, eadem. ſcilicet: ſed niſi hoc eſſet, res me iſta non cogeret. nec enim inde uenit, unde mallem:*

lem: neque diu abſuit: neque ullam litterã ad me. ſed tamen ſcire aueo, qualis ei totius itineris ſumma fuerit. Libros mihi, de quibus ad te antea ſcripſi, uelim mittas, et maxime περὶ θεῶν & Π Π Δ Δ Δ Ο C. ita ne nunciat * Brutus, illum ad bonos uiros ἀγγέλια? ſed ubi eos? niſi forte ſe ſuſpendit. hic autem, ut fultum eſt? ubi igitur φιλοτέχνημα illud tuũ, quod uidi in Parthenone? Ahalã, & Brutum. ſed quid faciã? illud optime, quòd ne is quidem, qui omnium flagitiorum auctor, bene de noſtro. at ego uerebar, ne etiam Brutus eũ diligeret. ita enim ſignificarat ijs litteris, quas ad meas. at uellẽ aliquid deguſtaſſe de fabulis. ſed coram, ut ſcribis. etſi quid mihi auctor es, aduolo ne, an maneo? equidem et in libris hæreo, et illum hic excipere nolo. ad quem, ut audio, pater hodie ad Saxa Acrimonia. mirum, quàm inimicus ibat, ut ego obiurgarem. ſed ego ipſe κέπφωμα. itaque poſthac. tu tamen uide, quid de aduentu meo cenſeas; et τὰ ὅλα. cras ſi perſpici potuerint, mane ſtatim ut ſciam. Vale.

CICERO ATTICO S. 41

EGO uero Quincto epiſtolã ad ſororem miſi. cũ ille quereretur filio cum matre bellum, & ſe ob eam cauſſam domo ceſſurum filio diceret; dixi, illum cõmodas ad matrem litteras, ad te nullas. ille alterum mirabatur: de te autem ſuam culpam, quòd ſæpe grauiter ad filium ſcripſiſſet de tua in illum iniuria. quod autem relanguiſſe ſe dicit; ego ei, tuis litteris lectis, σκολιαῖς ἀπάταις ſignificaui me non fore. tum enim mentio Canai. omnino, ſi id conſilium placeret, eſſet neceſſe. ſed, ut ſcribis, ratio eſt habenda grauitatis, & utriuſque noſtrum idem conſilium

ſilium eſſe debet: etſi in me grauiores iniuriæ, & certe notiores. ſi uero etiam Brutus *aliquid afferet, nulla dubitatio eſt. ſed coram. magna enim res, & multæ cautionis. cras igitur, niſi quid à te commotus.* Vale.

CICERO ATTICO S. 42

VENIT *ille ad me,* καὶ μάλα κατηφής. & *ego,* σὺ δέ τι σιωύνους? *rogas? inquit. quòd iter inſtet, & iter ad bellum, idq́; tum periculoſum, tum etiam turpe. quæ uis igitur? inquam. æs, inquit, alienum, & tamẽ ne uiaticum quidem. hoc loco ego ſumpſi quiddam de tua eloquentia: nam tacui. at ille,* Sed *me maxime angit auunculus. quidnam? inquam. quòd mihi, inquit, iratus eſt. cur pateris? inquam. malo enim ita dicere, quàm, cur committis? nõ patiar, inquit: cauſſam enim tollam. & ego, rectiſſime quidem: ſed, ſi graue nõ eſt, uelim ſcire, quid ſit cauſſæ. quia dum dubitabam, quam ducerem, non ſatisfaciebam matri, ita ne illi quidem. nunc nihil mihi tanti eſt. faciam, quod uolunt. feliciter uelim, inquam; teq́; laudo. ſed quando? nihil ad me, inquit, de tempore, quoniam rem probo. at ego, inquã, cenſeo, prius, quàm proficiſcaris: ita patri quoque morem geſſeris. faciam, inquit, ut cenſes. hic dialogus ſic concluſus eſt.* Sed *heus tu, diem meum ſcis eſſe* III. *non.* Ian? *aderis igitur. ſcripſeram iam: ecce tibi, orat* Lepidus, *ut ueniã (opinor augures nihil habere) ad templum effandum* Saturni ἀπαύδε. *uidebimus te igitur.* Vale.

CICERO ATTICO S. 43

EGO *uero utar prorogatione diei: tuq́; humaniſſime*

ſime feciſti, qui me certiorem feceris, atque ita, ut eo tem pore acciperem litteras, quo non expectarem, tuq; ut ab ludis ſcriberes. ſunt omnino mihi quædam agenda Romæ: ſed conſequemur biduo poſt. Vale.

CICERO ATTICO S. 44

SVAVES tuas litteras: etſi acerba pompa: ueruntamen ſcire omnia non acerbum eſt, uel de Cotta. populum uero præclarum, quòd propter malum uicinum ne Victoriæ quidem plauditur. Brutus apud me fuit: cui quidem ualde placebat, me aliquid ad Cæſarem. annueram, ſed pompam uideret. Tu autem auſus es Varroni dare. expecto, quid iudicet. quando autem perleget? De Attica probo. eſt quiddam, etiam animum leuari tum ſpectatione, tum etiam religionis opinione, & fama. Cottam mihi uelim mittas. Libonem mecum habeo, & habueram ante Caſcam. Brutus mihi T. Ligarij uerbis nunciauit, quòd appelletur L. Curfidius in oratione Ligariana, erratum eſſe meum, ſed, ut aiunt, μνημονικὸν ἁμάρτημα. ſciebam, Curfidium perneceſſarium Ligariorum: ſed eum uideo ante eſſe mortuum. da igitur quæſo negocium Pharnaci, Antæo, Saluio, ut id nomen ex omnibus libris tollatur. Vale.

CICERO ATTICO S. 45

FVIT apud me Lamia poſt diſceſſum tuum, epiſtolamq; ad me attulit miſſam ſibi à Cæſare: quæ quanquã ante data erat, quàm ille Diocharinæ, tamen plane declarabat, illum ante ludos Romanos eſſe uenturum. in qua extrema ſcriptum erat, ut ad ludos omnia pararet,

ne ue committeret, ut fruſtra ipſe properaſſet. prorſus ex his litteris nõ uidebatur eſſe dubiũ, quin ante eã diem uenturus eſſet. idemq; Balbo, cum eam epiſtolam legiſſet, uideri Lamia dicebat. Dies feriarum mihi additos uideo; ſed quàm multos, fac, ſi me amas, ſciam. de Babio poteris, et de altero uicino Egnatio. Quod me hortaris, ut eos dies conſumam in philoſophia explicanda: currentẽ tu quidem: ſed cum Dolabella uiuendum eſſe iſtis diebus uides. quòd niſi me Torquati cauſſa teneret; ſatis erat dierum, ut Puteolos excurrere poſſem, & ad tempus redire. Lamia quidem à Balbo, ut uidebatur, audiuerat, multos nũmos domi eſſe numeratos, quos oporteret quamprimum diuidi: magnũ pondus argenti: auctionem, præter prædia, primo quoque tẽpore fieri oportere. ſcribas ad me uelim, quid tibi placeate. equidem, ſi ex omnibus eſſet eligendum, nec diligentiorem, nec officioſiorem facile delegiſſem Veſtorio: ad quem accuratiſſimas litteras dedi: quod idem te feciſſe arbitror. mihi quidem hoc ſatis uidetur. tu quid dicis? unum enim pungit, ne negligentiores eſſe uideamur. expectabo igitur tuas litteras. Vale.

CICERO ATTICO S. 46

POLLEX *quidem, ut dixerat, ad idus Sext. ita mihi Lanuuij pridie iduum præſto fuit, ſed plane pollex, non index. cognoſces igitur ex ipſo. Balbũ conueni: (Lepta enim de ſua ui in curâtione laborans, me ad eum perduxerat) in eo autẽ Lanuuino, quod Lepido tradidit. ex eo hoc primũ. Paulo ante acceperã eas litteras in quibus magnopere confirmat, ante ludos Ramanos. legi epiſtolam. multa de meo Catone: quem ſæpiſſime legendo,*

ſe

ſe dicit copioſiorem factum; Bruti Catone lecto, ſe ſibi uiſum diſertum. ex eo cognoui cretionem Cluuij, (ò Veſtorium negligentem) liberam, teſtibus præſentibus ſexaginta duobus. metuebam, ne ille arceſſendus eſſet. nũc mittendum eſt, ut meo iuſſu cernat. idem igitur Pollex. Etiam de hortis Cluuianis egi cum Balbo. liberalius: ſe enim ſtatim ad Cæſarem ſcripturum. Cluuium autem à T. Hordeonio legare & Terentiæ HS ɔ ɔ ɔ, & ſepulcro, multiſq; rebus, nihil à nobis. ſubaccuſa quæſo Veſtorium. quid minus probandum, quàm Plotium unguentarium per ſuos pueros omnia tanto ante Balbo, illum mihi ne per meos quidem? De Coſinio doleo. dilexi hominem. Quincto delegabo, ſi quid æri meo alieno ſuperabit, & emptionibus; ex quibus mihi etiam æs alienum faciendum puto. De domo Arpini nihil ſcio. Veſtorium, nil eſt, quod accuſes. iam enim obſignata hac epiſtola, noctu tabellarius noſter uenit, et ab eo litteras diligẽter ſcriptas attulit, & exemplum teſtamenti. Vale.

CICERO ATTICO S. 47

POSTEAQVAM abs te Agamemno, non ut uenirẽ, (nam id quoque feciſſem, niſi Torquatus eſſet) ſed ut ſcriberem, tetigit; omiſi ea, quæ in manibus habebam, abieci, quod iuſſeras edolaui. Tu uelim è Pollice cognoſcas rationes noſtras ſumptuarias. turpe eſt enim nobis, illũ, qualiſcunque eſt, hoc primo anno egere. poſt moderabimur diligentius. Idem Pollex remittendus eſt, ut ille cernat. Plane Puteolos non fuit eundum, cum ob ea, quæ ad te ſcripſi, tum quòd Cæſar adeſt. Dolabella ſcribit, ſe ad me poſtridie iduum. ò magiſtrum moleſtum,

ſtum. Lepidus ad me heri ueſperi litteras miſit Antio. nã ibi erat. habet enim domum, quam nos uendidimus. rogat magnopere, ut ſim Kalendis in ſenatu: me & ſibi & Cæſari uehementer gratum eſſe facturum. puto equidem nihil eſſe. dixiſſet enim tibi fortaſſe aliquid Oppius; quoniam Balbus eſt æger. ſed tamen malim uenire fruſtra, quàm deſiderari, ſi opus eſſet: moleſte ferrem poſtea: itaque hodie Antij, cras ante meridiem domi. tu uelim, niſi te impediuiſti, apud nos pridie Kal. cum Pilia. Te ſpero cum Publilio confeciſſe. equidem Kalendis in Tuſculanũ recurrã. me enim abſente omnia cum illis tranſigi malo. Quincti fratris epiſtolam ad te miſi, non ſatis humane illam quidem reſpondentem meis litteris, ſed tamen quod tibi ſatis ſit, ut equidẽ exiſtimo. tu uidebis. Heri neſcio quid in ſtrepitu uideor exaudiſſe, cũ diceres te in Tuſculanum uenturum: quod utinam, iterum utinam, tuo tamen cõmodo. Lepta me rogat, ut, ſi quid ſibi opus ſit, accurram. mortuus enim Babulius. Cæſar opinor ex uncia: etſi nihil adhuc: ſed Lepta ex triente. ueretur autẽ, ne non liceat tenere hereditatem, ἀλόγως omnino, ſed ueretur tamen. is igitur ſi accierit, accurram: ſin minus, haud ante, quàm neceſſe erit. Tu Pollicem, cum poteris.

CICERO ATTICO S. 47

LAVDATIONEM *Porciæ tibi miſi correctã: ac eo properaui, ut, ſi forte aut Domitio filio, aut Bruto mitteretur, hæc mitteretur. id, ſi tibi erit commodum, magnopere cures uelim. & uelim M. Varronis, et Lollij mittas laudationem, Lollij utique. nam illã legi: uolo tamen reguſtare. quædam enim uix mihi credo legiſſe.*

Atticæ

Atticæ primum ſalutem, quã quidem ruri eſſe arbitror. multam igitur ſalutem & Piliæ. De Tigellio, ſi quid noui. qui quidem, ut mihi Gallus Fabius ſcripſit, μέμψιν ἀναφέρει mihi quandam iniquiſſimam, me Phameæ defuiſſe, cum eius cauſſam recepiſſem: quam quidem receperam contra pueros Octauios Cn. F. non libenter: ſed Phameæ cauſſa uolebam. erat enim, ſi meminiſti, in conſulatus petitione per te mihi pollicitus, ſi quid opus eſſet: quod ego perinde tuebar, ac ſi uſus eſſem. is ad me uenit, dixitq; iudicem operam dare ſibi conſtituiſſe eo die ipſo, quo de Sextio noſtro lege Pompeia in conſilium iri neceſſe erat. ſcis enim dies illorum iudiciorum præſtitutos fuiſſe. reſpondi, non ignorare eum, quid ego deberem Sextio: quem uellet alium diem ſi ſumpſiſſet, me ei non defuturum. ita tum ille diſceſſit iratus. puto me tibi narraſſe. non laboraui ſcilicet, nec hominis alieni iniuſtiſſimam iracundiam mihi curandam putaui. Gallo autem narraui, cum proxime Romæ fui, quid audiſſem, neque nominaui Balbum minorem. habuit ſuum negocium Gallus, ut ſcribis. ait illum, me animi conſcientia, quòd Phameam deſtituiſſem, de ſe ſuſpicari. quare tibi hactenus mando, de illo noſtro, ſi quid poteris, exquiras: de me ne quid labores. eſt bellum, aliquẽ libenter odiſſe, et quẽadmodum non omnibus ſeruire. etſi mehercule, ut tu intelligis, magis mihi iſti ſeruiunt; ſi obſeruare ſeruire eſt.

CICERO ATTICO S. 49

ADMONITVS quibuſdam tuis litteris, ut ad Cæſarem uberiores litteras mitterem, inſtitueram, cũ mihi Balbus nuper in Lanuuino dixiſſet, ſe, et Oppiũ ſcripſiſſe

ad Cæſarem, me legiſſe libros contra Catonem, et uehemẽter probaſſe: conſcripſi de his ipſis libris epiſtolam Cæſari, quæ deferretur ad Dolabellam: ſed eius exemplum miſi ad Oppium, et Balbũ; ſcripſiq; ad eos, ut tum deferri ad Dolabellam iuberent meas litteras, ſi ipſi exemplũ probaſſent. ita mihi reſcripſerunt, nihil unquã ſe legiſſe melius: epiſtolamq; meam iuſſerunt dari Dolabellæ. Veſtorius ad me ſcripſit, ut iuberem mancipio dari ſeruo ſuo pro mea parte Hetereio cuidã fundum Brinnianum, ut ipſe ei Puteolis recte mancipio dare poſſet. eum ſeruũ, ſi tibi uidebitur, ad me mittes. opinor enim ad te etiã ſcripſiſſe Veſtorium. De aduentu Cæſaris idem, quod à te, mihi ſcriptũ eſt ab Oppio, et Balbo. Miror te nihil dũ cum Tigellio, uel ut hoc ipſum, quantũ acceperit. prorſus aueo ſcire, nec tamen floccifacio. Quæris, quid cogitẽ de obuiam itione: quid cenſes, niſi Alſium? & quidẽ ad Murenam de hoſpitio ſcripſerã: ſed opinor cum Matio profectũ. Saluſtius igitur urgebitur. Scripto iam ſuperiore uerſiculo, Eros mihi dixit, ſibi Murenam liberaliſſime reſpondiſſe. eo igitur utamur. nam Silius culcitras nõ habet. Dida autem, opinor, hoſpitibus totam uillã conceſſit.

CICERO ATTICO S. 50

AD Cæſarẽ quam miſi epiſtolam, eius exẽplum fugit me tum tibi timere. nec id fuit, quod ſuſpicaris, ut me puderet tui, ne ridicule Micillus. nec mehercule ſcripſi aliter, ac ſi πρὸς ἴσον ὅμοιονq; ſcriberẽ. bene enim exiſtimo de illis libris, ut tibi coram. itaque ſcrpiſi & ἀκολακεύτως, et tamen ſic, ut nihil eum exiſtimẽ lecturũ libentius. De Attica, nunc demum mihi eſt exploratũ. itaque

ei deintegro gratulare. Tigellium totũ mihi, & quidem quamprimum: nam pendeo animi. Narrabo tibi. Quinctus cras; ſed ad me, an ad te, neſcio. mihi ſcripſit, Romã VIII. Kal. ſed miſi, qui inuitaret. etſi hercle iam Romam ueniendum eſt; ne ille ante aduolet. Vale.

CICERO ATTICO S. ſi

HOSPITEM *mihi tã graue ἀμεταμέλητον. fuit enim periucũde. ſed cũ ſecũdis Saturnalibus ad Philippũ ueſperi ueniſſet, uilla ita cõpleta militibus eſt, ut uix triclinium, ubi cenaturus ipſe Cæſar eſſet, uacaret: quippe hominũ ∞ ∞. ſane ſum cõmotus, quid futurũ eſſet poſtridie. ac mihi Barba Caſſius ſubuenit: cuſtodes dedit: caſtra in agro: uilla defenſa eſt. ille tertijs Saturnalibus apud Philippum ad horã VII. nec quenquam admiſit. rationes opinor cũ Balbo. inde ambulauit in litore. poſt horã VIII. in balneum. tũ audiuit: de Mamurra non mutauit. unctus eſt, accubuit, ἐμετικὴν agebat: itaque et edit, et bibit ἀδεῶς, et iucũde: opipare ſane, et apparate: nec id ſolũ, ſed bene, cocto, cõdito, ſermone bono, ſi quæris, libenter. præterea tribus triclinijs accepti περὶ αὐτὸν ualde copioſe. libertis minus lautis, ſeruiſq; nihil defuit: nã lautiores elegãter accepti. quid multa? homines uiſi ſumus: hoſpes tamẽ nõ is, cui diceres: amabo te, eodẽ ad me cũ reuertere. ſemel ſatis eſt. σπουδαῖον οὐδὲν in ſermone, φιλόλογα multa. quid quæris? delectatus eſt, et libẽter fuit. Puteolis ſe aiebat unũ diẽ fore, alterum ad Baias. Habes hoſpitiũ, ſiue ἐπισταθμείαν. odioſã mihi duxi, nõ moleſtã. Ego pauliſper hic deinde in Tuſculanũ. Dolabellæ uillã cũ præteriret, omnis armatorũ copia dextra ſiniſtra ad equũ, nec uſquam alibi. hoc ex Nicia. Vale.*

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIIII.

CICERO ATTICO S.

D IVERTI *ad illum, de quo tecum mane. nihil perditius: explicari rem non poſſe. etenim, ſi ille tali ingenio exitum non reperiebat, quis nũc reperiet? quid quæris? periiſſe omnia aiebat. quod haud ſcio an ita ſit. uerũ ille gaudens; affirmatq́;, minus diebus* XX *tumultum* Gallicum*: in ſermonem ſe poſt idus* Mart. *præterquam* Lepidi*, ueniſſe nemini: ad ſummam, non poſſe iſtæc ſic abire. ò prudentem* Oppiũ*, qui nihilo minus illũ deſiderat, ſed loquitur nihil, quod quenquam bonum offendat. ſed hæc hactenus.* T*u quæſo, quidquid noui, (multa autem expecto) ſcribere ne pigrere; in his, de* Sexto*, ſatis ne certum, maxime autem de* Bruto *noſtro: de quo quidem ille, ad quem diuerti,* C*æſarem ſolitum dicere:* M*agni refert, hic quid uelit; ſed quidquid uult, ualde uult: idq́; eum animaduertiſſe, cũ pro* Deiotaro Nic*eæ dixerit: ualde uehementer eũ uiſum, et libere dicere. atque etiam (ut enim quidque ſuccurrit, libet ſcribere) proxime, cum* Sextij *rogatu apud eũ fuiſſem, expectaremq́; ſedens, quoad uocarer, dixiſſe eum,* E*go dubitem, quin ſummo in odio ſim, cum* M. Cicero *ſedeat, nec ſuo commodo me conuenire poſſit? atqui, ſi quiſquam eſt facilis, hic eſt: tamen non dubito, quin me male oderit.* H*æc, & eiuſmodi multa. ſed ad propoſitum.*

quid-

quidquid erit, non modo magnum, ſed etiam paruum, ſcribes. equidem nihil intermittam. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS *à te accepi epiſtolas heri. ex priore theatrũ,* Publiumq; *cognoui, bona ſigna conſentientis multitudinis. plauſus uero* L. Caſſio *datus, etiam facetus mihi quidem uiſus eſt.* Altera *epiſtola de* Madaro *ſcripta. apud quem nullum σαλάκωμα, ut putas. proceſſi enim, ſed minus diu: eius ſermone enim ſum retentus. quod autem ad te ſcripſeram, obſcure fortaſſe, id eiuſmodi eſt. aiebat,* Cæſarem *ſecum, quo tempore,* Sextij *rogatu, ueni ad eum, cum expectarem ſedens, dixiſſe.* Ego *nunc tam ſim ſtultus, ut hunc ipſum, facilem hominem, putẽ mihi eſſe amicum, cum tam diu ſedens meum cõmodum expectet? habes igitur φαλάκρωμα, inimiciſſimum ocij, id eſt* Bruti. In Tuſculanum *hodie,* Lanuuij *cras, inde* Aſturæ *cogitabam.* Piliæ *paratum eſt hoſpitium: ſed uellem* Atticam. *uerum tibi ignoſco. quarum utrique ſalutem.* Vale.

CICERO ATTICO S.

TRANQVILLAE *quidem tuæ litteræ: quod utinam diutius: nam* Matius *poſſe negabat. ecce autem ſtructores noſtri ad frumentum profecti, cum inanes redijſſent, rumorem afferunt magnum,* Romæ *domum ad* Antonium *frumentum omne portari: πανικὸν certe. ſcripſiſſes enim.* Corumbus Balbi *nullus adhuc: & mihi notum nomen. bellus enim eſſe dicitur architectus.* Ad *obſignandum tu adhibitus non ſine cauſſa uideris. nolunt enim nos ita putare: neſcio, cur non animo quoque ſentiant.*

ſentiant. ſed quid hæc ad nos? odorare tamen Antonij διάθεσιν. quem quidem ego epularum magis arbitror rationem habere, quàm quidquam mali cogitare. tu, ſi quid πραγματικὸν habes, ſcribe: ſin minus, populi ἐπισημασίαν, & mimorum dicta perſcribito. Piliæ, & Atticæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

NVNC quid putas me Lanuuij? at ego te iſtic quotidie aliquid noui ſuſpicor. tument negocia. nam cũ Matius, quid cenſes ceteros? equidem doleo, quod nunquam in ulla ciuitate accidit, non una cum libertate remp. recuperatam. horribile eſt, quæ loquantur, quæ minitentur. ac uereor Gallica etiam bella, ipſe Sextus quò euadat. ſed omnia licet concurrant, idus Martiæ conſolantur. noſtri autem ἥρωες, quod per ſe ipſos confici potuit, glorioſiſſime, et magnificentiſſime confecerunt. reliquæ res opes, et copias deſiderant: quas nullas habemus. Hæc ego ad te, ut, ſi quid noui, (nã quotidie aliquid expecto) confeſtim ad me: et, ſi noui nihil, noſtro more tamen ne patiamur intermitti litterulas: equidẽ nõ cõmittã. Vale.

CICERO ATTICO S. 5

SPERO tibi iam eſſe, ut uolumus; quoniã quidem ἐσίγησας, quàm leuiter cõmotus eſſes: ſed tamen uelim ſcire, quid agas. Signa bella, quòd Caluena moleſte fert, ſe ſuſpectũ eſſe Bruto. illa ſigna non bona, ſi cum ſignis legiones ueniunt è Gallia. quid tu illas putas, quæ fuerunt in Hiſpania? non ne idem poſtulaturas? quid eas, quas Annius tranſportauit? Caniniũ uolui, ſed μνημονι

κὸν

κὸν ἁμάρτημα, ab aleatore φυρμὸς πολῦς. nam iſta quidem Cæſaris libertorum coniuratio facile opprimeretur, ſi recta ſaperet Antonius. Meam ſtultam uerecundiam, qui legari noluerim ante res prolatas, ne deſerere uiderer hunc rerum tumorem: cui certe ſi poſſem mederi, deeſſe nō deberem: ſed uides magiſtratus: ſi quidem illi magiſtratus: uides tamen tyranni ſatellites in imperijs: uides eiuſdē exercitus: uides in latere ueteranos: quæ ſunt εὐρίπιστα omnia. eos autem, qui orbis terræ cuſtodijs nō modo ſepti, uerum etiam magni eſſe debebant, tantummodo laudari, atque amari, ſed parietibus contineri. atque illi quoquo modo beati, ciuitas miſera. ſed uelim ſcire, quid aduentus Octauij, num qui concurſus ad eum, num quæ νεωτερισμοῦ ſuſpicio. non puto equidem: ſed tamen, quidquid eſt, ſcire cupio. Hæc ſcripſi ad te proficiſcens Aſtura, III. id. Vale.

CICERO ATTICO S. 6

PRID. id. Fundis accepi tuas litteras cenans. primum igitur, melius eſſe: deinde, meliora te nunciare. Odioſa illa enim fuerant, legiones uenire. nam de Octauio ſuſq; deq;. Expecto, quid de Mario: quem quidem ego ſublatum rebar à Cæſare. Antonij colloquium cum heroibus noſtris pro re nata non incōmodum: ſed tamen adhuc me nihil delectat præter idus Mart. nam quoniam Fundis ſum cum Ligure noſtro, diſcrucior, Sextilij fundum à Verberone Curtilio poſſideri. quod cum dico, de toto genere dico. quid enim miſerius, quàm ea nos tueri, propter quæ illum oderamus? etiam ne conſules, & tribunos pl. in biennium, quos ille uoluit? nullo

lo modo reperio, quemadmodum poſſim πολιτεύεσθαι. nihil enim tam σόλοικον, quàm τυραννοκτόνους in cælo eſſe, tyranni facta defendi. ſed uides conſules: uides reliquos magiſtratus; ſi iſti magiſtratus: uides languorem bonorum. exultant lætitia in municipijs. dici enim non poteſt, quantopere gaudeant, ut ad me concurrant, ut audire cupiant uerba mea de re: nec ulla interea decreta. ſic enim πεπολιτεύμεθα, ut uictos metueremus. Hæc ad te ſcripſi apposita ſecunda menſa. plura, & πολιτικώτερα poſtea: & tu, quid agas, quidq; agatur.

CICERO ATTICO S. 7

POSTRIDIE id. Paullum Caietæ uidi. is mihi de Mario, & de rep. alia quædam ſane peſſima. à te ſcilicet nihil: nemo enim meorum. ſed Brutum noſtrum audio uiſum ſub Lanuuio. ubi tandem eſt futurus? nam cum reliqua, tum de hoc ſcire aueo omnia. Ego è Formiano exiens XVII. Kal. ut inde altero die in Puteolanum, ſcripſi hæc. A' Cicerone mihi litteræ ſane πεπινωμέναι, & bene longæ. cetera autem uel fingi poſſunt: πῖνος litterarũ ſignificat doctiorem. nũc magnopere à te peto, de quo ſum nuper tecum locutus, ut uideas, ne quid ei deſit. id cum ad officium noſtrum pertinet, tum ad exiſtimationem, & dignitatem, & quòd idem intellexi tibi uideri omnino. ſi ergo eſt, uolo menſe Quinctili in Græciam. ſunt omnia faciliora. ſed cum ſint ea tempora, ut certi nihil eſſe poſſit, quid honeſtum mihi ſit, quid liceat, quid expediat: quæſo, da operam, ut illum quamboneſtiſſime copioſiſſimeq; tueamur. hæc, & cetera, quæ ad nos pertinebunt, ut ſoles, cogitabis,

cogitabis, ad meq́;, aut quod ad rem pertineat, aut, ſi nihil erit, quod in buccam uenerit, ſcribes. Vale.

CICERO ATTICO S.

TV ME iam rebare, cum ſcriberebas, in agris eſſe noſtris: at ego accepi XVII. Kal. in diuerſoriolo Sinueſſano tuas litteras. De Mario probe. etſi doleo L. Craſſi nepotem. Optime, tam etiam Bruto noſtro probari Antonium. nam quod Iuniũ ſcribis moderate, & amice ſcriptas litteras attuliſſe: mihi Paullus dedit ad ſe à fratre miſſas, quibus in extremis erat, ſibi inſidias fieri, ſe id certis auctoribus comperiſſe. hoc nec mihi placebat, & multo illi minus. Reginæ fuga mihi non moleſta: ſed Clodia quid egerit, ſcribas ad me uelim. De Bizantijs curabis, ut cetera: & Pelopem ad te arceſſe. ego, ut poſtulas, Baiana negocia, chorumq́; illum, de quo ſcire uis, cum perſpexero, tum ſcribam, ne quid ignores. Quid Galli, quid Hiſpani, quid Sextus agat, uehementer expecto. ea ſcilicet tu declarabis, qui cetera. Nauſeolam tibi tum cauſſam ocij dediſſe facile patiebar. uidebare enim mihi legenti tuas requieſſe pauliſper. De Bruto ſemper ad me omnia perſcribito, ubi ſit, quid cogitet: quem quidem ego ſpero iam tuto uel ſolum tota urbe uagari poſſe: ueruntamen. Vale.

CICERO ATTICO S.

DE rep. multa cognoui ex tuis litteris: quas quidẽ multijuges accepi uno tempore à Veſtorij liberto. ad ea autem, quæ requiris, breui reſpondebo. Primum uehementer me Cluuiana delectant. ſed quod quæris, quid

arceſſerim

arceſſerim Chryſippum: tabernæ mihi duæ corruerunt, reliquæ rimas agunt: itaque non ſolum inquilini, ſed mures etiam migrauerunt. hanc ceteri calamitatem uocant, ego ne incommodum quidem. ò Socrates, ò Socratici uiri, nunquam uobis gratiam referam. dij immortales, quàm mihi iſta pro nihilo. ſed tamen ea ratio ædificandi initur, conſiliario quidem, & auctore Veſtorio, ut hoc damnum quæſtuoſum ſit. hic turba magna eſt, eritq́; , ut audio, maior: duo quidem quaſi deſignati conſules. ò dij boni, uiuit tyrannis, tyrannus occidit? eius interfecti morte lætamur, cuius facta defendimus? itaque quàm ſeuere nos M. Curtius accuſat: ut pudeat uiuere: neque iniuria. nam mori millies præſtitit, quàm hæc pati, quæ mihi uidentur habitura etiam uetuſtatẽ. et Balbus hic eſt, multumq́; mecum: ad quem à Vetere litteræ datæ pridie Kal. Ian. cum à ſe Cæcilius circunſideretur, & iam teneretur, ueniſſe cum maximis copijs Pacorum Parthum: ita ſibi eſſe eum ereptũ, multis ſuis amiſſis: in qua re accuſat Volcatiũ. ita mihi uidetur bellum illud inſtare. ſed Dolabella, & Nicias uiderint. idẽ Balbus meliora de Gallia: XXI. die litteras habebat: Germanos, illasq́; nationes, re audita de Cæſare, legatos miſiſſe ad Aurelium, qui eſt præpoſitus ab Hirtio, ſe, quod imperatum eſſet, eſſe facturos. quid quæris? omnia plena pacis, aliter ac mihi Caluena dixerat.

CICERO ATTICO S. 14

ITANE *uero? hoc meus, & tuus Brutus egit, ut Lanuuij eſſet? ut Trebonius itineribus deuijs proficiſceretur in prouinciã? ut omnia facta, ſcripta, dicta, promiſſa,*

miſſa, cogitata Cæſaris plus ualerent, quàm ſi ipſe uiueret? meminiſti ne clamare, illo ipſo primo Capitolino die ſenatum in Capitolium à prætoribus uocari? dij immortales, quæ tum opera effici potuerunt, lætantibus omnibus bonis, etiam ſat bonis, fractis latronibus. Liberalia tu accuſas. quid fieri tum potuit? iam pridem perieramus. meminiſti ne te clamare, cauſſam periſſe, ſi funere elatus eſſet? at ille etiam in foro cõbuſtus, laudatusq́; miſerabiliter: ſeruiq́;, & egentes in tecta noſtra cum facibus immiſſi. quæ deinde? ut audeãt dicere, tu ne contra Cæſaris nutum? hæc, & alia ferre non poſſum. itaque γῆν πρὸ γῆς cogito. tua tamen ὑπηνέμιος nauſea iam ne plane abijt? mihi quidem ex tuis litteris coniectanti ita uidebatur. redeo ad Thebaſſos, Scæuas, Frangones. hos tu exiſtimas confidere, ſe illa habituros, ſtãtibus nobis? in quibus plus uirtutis putarunt, quàm experti ſunt. pacis iſti ſcilicet amatores, & non latrocinij auctores. at ego cum tibi de Curtilio ſcripſi, Sextilianoq́; fundo, ſcripſi de Cenſorino, de Meſſalla, de Planco, de Poſtumio, de genere toto. melius fuit periſſe illo interfecto, quod nunquam accidiſſet, quàm hæc uidere. Octauius Neapolim uenit XIIII. Kal. ibi eum Balbus mane poſtridie: eodemq́; die mecum in Cumano: illum hereditatem aditurum. ſed ut ſcribis, ῥιζόθεμιν magnã cum Antonio Buthrotia mihi tua res eſt, ut debet, eritq́; curæ. Quod quæris, iam ne ad centena Cluuianum: aduentare uidetur: ſed primo anno LXXX. deterſimus. Quinctus pater ad me grauia de filio, maxime quòd matri nunc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus. ardentes in eum litteras ad me miſit.

ille

ille autem quid agat, ſi ſcis, neque dum Roma es profectus, ſcribas ad me uelim, & hercule ſi quid aliud. uehementer delector tuis litteris. Vale.

CICERO ATTICO S.

NVDIVS tertius dedi ad te epiſtolam longiorem. nunc ad ea, quæ proxime. Velim mehercule, Aſturæ Brutus. ἀκολασίαν iſtorum ſcribis. an cenſebas aliter? equidem etiam maiora expecto. cum equidem concionē lego, De tanto uiro, de clariſſimo ciue, ferre non queo. etſi iſta iam ad riſum. ſed memento: ſic alitur conſuetudo perditarum concionum: ut noſtri illi, non heroes, ſed dij, futuri quidem in gloria ſempiterna ſint, ſed non ſine periculo quidem. uerum illis magna conſolatio, conſcientia maximi, & clariſſimi facti: nobis quæ? qui, interfecto rege, liberi non ſumus. ſed hæc fortuna uiderit, quoniam ratio non gubernat. De Cicerone, quæ ſcribis, iucunda mihi ſunt: uelim, ſint proſpera. quod uero curæ tibi eſt, ut ei ſuppeditetur ad uſum, & cultum copioſe; per mihi gratum eſt: idq; ut facias, te etiam rogo. De Buthrotijs, & tu recte cogitas, & ego non dimitto iſtam curam. ſuſcipiam omnem etiam actionem: quam uideo quotidie faciliorem. De Cluuiano, quoniam in re mea me ipſum diligentia uincis, res ad centena perducitur. ruina rem non fecit deteriorem, haud ſcio an iam fructuoſiorem. Hic mecum Balbus, Hirtius, Panſa. modo uenit Octauius, & quidem in proximam uillam Philippi, mihi totus deditus. Lentulus Spinther hodie apud me: cras mane uadit. Vale.

CICERO ATTICO S.

O MI Attice, uereor, ne nobis idus Martiæ nihil dederint præter lætitiam, & odij pœnã, ac doloris. quæ mihi iſtinc afferuntur? quæ hic uideo? ὢ πράξεως καλῆς μέν, ἀτελοῦς δέ. ſcis, quàm diligam Siculos, & quàm illam clientelã honeſtam iudicem. multa illis Cæſar, neque me inuito. etſi latinitas erat non ferenda; ueruntamẽ. ecce autem Antonius, accepta grandi pecunia, fixit legem, à dictatore comitijs latã, qua Siculi ciues Romani: cuius rei, uiuo illo, mentio nulla. Quid? Deiotari noſtri cauſſa non ſimilis? dignus ille quidẽ omni regno, ſed non per Fuluiam. ſexcenta ſimilia. uerum illuc refero. tam claram, tamq; teſtatam rem, tamq; iuſtam Buthrotiam non tenebimus aliqua ex parte? & eo quidem magis, quo iſta plura. Nobiſcum hic perhonorifice, et amice Octauius: quem quidem ſui Cæſarem ſalutabant, Philippus non: itaque ne nos quidem: quẽ nego poſſe bonum ciuem: ita multi circunſtant, qui quidẽ noſtris mortem minitantur. negat hæc ferri poſſe. quid cenſes, cũ Romam puer uenerit, ubi noſtri liberatores tuto eſſe non poſſunt? qui quidem ſemper erunt clari, conſcientia uero facti ſui etiam beati: ſed nos, niſi me fallit, iacebimus. itaque exire aueo, ubi nec Pelopidarum, inquit. haud amo uel hos deſignatos; qui etiã declamare me coegerũt; ut ne apud aquas quidẽ acquieſcere liceret. ſed hoc meæ nimiæ facilitatis. nam id erat quondam quaſi neceſſe: nunc, quoquo modo ſe res habet, non eſt item, quàm dudum. Nihil habeo, quod ad te ſcribã: ſcribo tamen, non ut delecter meis litteris, ſed ut eliciã tuas. tu, ſi quid erit de ceteris, de Bruto utique quidquid. Hæc conſcripſi X.

Kal. accubans apud Veſtorium, *hominem remotum à dia lecticis, in arithmeticis ſatis exercitatum.*

CICERO ATTICO S. 17

SEPTIMO *denique die litteræ mihi redditæ ſunt, quæ erant à te* XIII. *Kal. datæ: quibus quæris, atque etiam me ipſum neſcire arbitraris, utrum magis tumulis, proſpectuq́; an ambulatione* ἀλιτενεῖ *delecter. eſt mehercule, ut dicis, utriuſque loci tanta amœnitas, ut dubitem, utra anteponenda ſit.*

= ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν,

Αλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς εἰσοροῶντες

Δείδιμεν. ἐνδοίῃ δέ σαόσεμεν, ἢ ἀπολέσθαι.

quãuis enim tu magna, & mihi iucunda ſcripſeris de D. Bruti *aduentu ad ſuas legiones; in quo ſpẽ maximam ui deo: tamen, ſi eſt bellũ ciuile futurum, quod certe erit, ſi* Sextus *in armis permanebit, quẽ permãſurum eſſe certo ſcio; quid nobis faciendũ eſt, ignoro. neque enim iã licebit, quod* Cæſaris *bello licuit, neque huc, neque illuc. quẽcũque enim hæc pars perditorũ lætatũ morte* Cæſaris *putabit, (lætitiã autẽ apertiſſime tulimus omnes) hunc in hoſtium numero habebit. quæ res ad cædem maximã ſpectat. re ſtat, ut in caſtra* Sexti, *aut, ſi forte,* Bruti *nos cõferamus. res odioſa, et aliena noſtris ætatibus, & incerto exitu belli: & neſcio quo pacto tibi ego poſſim, mihi tu dicere:*

Τέκνον ἐμὸν οὔτο δέδοται πολεμήια ἔργα,

Αλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

ſed hæc fors uiderit, ea, quæ talibus in rebus plus, quàm ratio, poteſt. nos autẽ id uideamus, quod in nobis ipſis eſſe debet, ut, quidquid acciderit, fortiter, & ſapienter feramus, et accidiſſe hominibus meminerimus; nosq́; cum

multum

multum litteræ, tum nõ minimum idus quoque Martiæ conſolentur. Suſcipe nunc meam deliberationem, qua ſolicitor. ita multa ueniunt in mentem in utranque partem. Proficiſcor, ut conſtitueram, legatus in Græciã: cædis impendentis periculum non nihil uitare uideor, ſed caſurus in aliquam uituperationem, quòd reip. defuerim tam graui tempore. ſin autem manſero; equidem uideo in diſcrimine; ſed accidere poſſe ſuſpicor, ut prodeſſe poſſim reip. Iam illa conſilia priuata ſunt, quòd ſentio ualde eſſe utile ad confirmationem Ciceronis, me illuc uenire. nec alia cauſſa profectionis mihi ulla fuit, cum conſilium cepi legari ab Cæſare. tota igitur hac de re, ut ſoles, ſi quid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nunc ad epiſtolam tuam. ſcribis enim eſſe rumores, me, ad lacum quod habeo, uenditurum, minuſculam uero uillam utique Quincto traditurum, uel impenſo pretio, quò introducatur, ut tibi Quinctus F. dixerit, dotata Aquillia. ego uero de uenditione nihil cogito, niſi quid, quod magis me delectet, inuenero. Quinctus autem de emendo nihil curat hoc tẽpore: ſatis enim torquetur debitione dotis: in qua mirificas Q. Egnatio gratias agit: à ducenda autem uxore ſic abhorret, ut quidquam libero lectulo neget eſſe iucundius. ſed hæc quoque hactenus. redeo enim ad miſeram, ſeu nullam potius remp. M. Antonius ad me ſcripſit de reſtitutione Sex. Clodij: quàm honorifice, quod ad me attinet, ex ipſius litteris cognoſces: miſi enim tibi exemplum: quàm diſſolute, quàm turpiter, quamq́; pernicioſe, ut non nunquam Cæſar deſiderandus eſſe uideatur, facile exiſtimabis. quæ enim Cæſar nunquam neque feciſſet, neque paſſus eſſet,

ea nunc ex falſis eius commentarijs proferuntur. ego autem Antonio *facillimum me præbui. etenim ille, quoniam ſemel induxit animum, ſibi licere quod uellet, feciſſet nihilo minus me inuito. itaque mearum quoque litterarum miſi tibi exemplum.* vale.

Antonius *conſul* S. D. Ciceroni. 14

OCCVPATIONIBVS *eſt factum meis, & ſubita tua profectione, ne tecum coram de hac re agerem. quam ob cauſſam uereor, ne abſentia mea leuior ſit apud te. quòd ſi bonitas tua reſponderit iudicio meo, quod ſemper habui de te; gaudebo.* À Cæſare *petij, ut* Sex. Clodium *reſtitueret: impetraui. erat mihi in animo etiam tum ſic uti beneficio eius, ſi tu conceſſiſſes. quo magis laboro, ut tua uoluntate id per me facere nunc liceat. quòd ſi duriorem te eius miſeræ, & afflictæ fortunæ præbes; non contendam ego aduerſus te. quanquam uideor debere tueri commentarium* Cæſaris. *ſed mehercule, ſi humaniter, & ſapienter, & amabiliter in me cogitare uis, facilem te profecto præbebis, & uoles* P. Clodium, *in optima ſpe puerum repoſitum, exiſtimare, non te inſectatum eſſe, cum potueris, amicos paternos. patere, obſecro te, pro rep. uideri geſſiſſe ſimultatem cum patre eius: non contẽpſeris hanc familiam. honeſtius enim, & libentius deponimus inimicitias reip. nomine ſuſceptas, quàm contumaciæ. me deinde ſine ad hanc opinionem iam nunc dirigere puerum, & tenero animo eius perſuadere, non eſſe tradendas poſteris inimicitias. quanquam, tuam fortunam,* Cicero, *ab omni periculo abeſſe, certum habeo: tamen arbitror*

malle

malle te quietam ſenectutem, & honorificã potius agere, quàm ſolicitã. poſtremo, meo iure te hoc beneficiũ rogo. nihil enim nõ tua cauſſa feci. quòd ſi nõ impetro, per me Clodio daturus nõ ſum: ut intelligas, quãti apud me auctoritas tua ſit, atque eo te placabiliorẽ præbeas. Vale.

Cicero Antonio cos. S.

QVOD *mecum per litteras agis, unam ob cauſsã mallẽ coram egiſſes. non enim ſolũ ex oratione, ſed etiã ex uultu, & oculis, & fronte, ut aiunt, meum erga te amorem perſpicere potuiſſes. nam cum te ſemper amaui, primum tuo ſtudio, poſt etiam beneficio prouocatus: tum his temporibus reſp. te mihi ita commendauit, ut cariorem habeã neminem. litteræ uero tuæ, tum amantiſſime, tum honorificentiſſime ſcriptæ, ſic me affecerunt, ut non dare tibi beneficium uiderer, ſed accipere à te ita petente, ut inimicum meum, neceſſarium tuum, me inuito ſeruare nolles, cum id nullo negocio facere poſſes. ego uero tibi iſtuc mi Antoni remitto, atque ita, ut me à te, cũ his uerbis ſcripſeris, liberaliſſime, atque honorificẽtiſſime tractatum exiſtimem. idq́; cum totum, quoquo modo ſe res haberet, tibi dandum putarem, tum do etiã humanitati, & naturæ meæ. nihil enim unquam non modo acerbum in me fuit, ſed ne paulo quidem triſtius, aut ſeuerius, quàm neceſſitas reip. poſtulauit. accedit, ut ne in ipſum quidem Clodium meum inſigne odium fuerit unquam: ſemperq́; ita ſtatui, non eſſe inſectandos inimicorum amicos, preſertim humiliores, nec his præſidijs noſmet ipſos eſſe ſpoliandos. Nam de puero Clodio tuas partes eſſe arbitror, ut eius animum tenerum, quemad-*

modum ſcribis, his opinionibus imbuas, ut ne quas inimicitias reſidere in familijs noſtris arbitretur. cõtendi cum P. Clodio, *cum ego publicam cauſſam, ille ſuam defenderet. noſtras contentiones reſp. dijudicauit. ſi uiueret, mihi cũ illo nulla contentio iam maneret. quare, quoniã hoc à me ſic petis, ut, quæ tua poteſtas eſt, ea neges te me inuito uſurum, puero quoque hoc à me dabis, ſi tibi uidebitur: non quo aut ætas noſtra ab illius ætate quidquam debeat periculi ſuſpicari, aut dignitas mea ullam contentionem extimeſcat: ſed ut noſmet ipſi inter nos cõiunctiores ſimus, quàm adhuc fuimus. interpellantibus enim his inimicitijs, animus tuus mihi magis patuit, quàm domus. ſed hæc hactenus: illud extremũ. ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, ſemper ſine ulla dubitatione ſummo ſtudio faciam. hoc uelim tibi penitus perſuadeas.*

CICERO ATTICO S. 16

ITERA *dum eadem iſta mihi. coronatus* Quinctus *noſter* Parilibus? Parilibus *ſolus ne? etſi addis* Lamiam: *quod demiror equidem: ſed ſcire cupio, qui fuerint alij: quanquã ſatis ſcio, niſi improbũ neminẽ explanabis igitur hoc diligentius. ego autem caſu cum dediſſẽ ad te litteras* VI. Kal. *ſatis multis uerbis, tribus fere horis poſt accepi tuas, & magni quidem ponderis. itaque ioca tua plena facetiarum, de hæreſi* Veſtoriana, *& de* Pherionũ *more* Puteolano, *riſiſſe me ſatis, nihil eſt neceſſe reſcribere.* πολιτικώτερα *illa uideamus.* Ita Brutos, Caſſiumq; *defendis, quaſi eos ego reprehendi: quos ſatis laudare non poſſum. rerum ego uitia collegi, non hominum. ſublato enim tyranno, tyrannida manere uideo.*

nam

nam quæ ille facturus non fuit, ea fiũt, ut de Clodio: *de quo mihi exploratum eſt, illũ non modo non facturum, ſed etiam ne paſſurum quidem fuiſſe. ſequetur* Rufio Veſtorianus, Victor *nunquam ſcriptus, ceteri, quis non? cui ſeruire ipſi nõ potuimus, eius libellis paremus.* Nam Liberalibus *quis potuit in ſenatum non uenire? fac id potuiſſe aliquo modo: num, etiam cum ueniſſemus, libere potuimus ſententiam dicere? non ne omni ratione ueterani, qui armati aderant, cum præſidij nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? illam ſeſſionem* Capitolinam *mihi non placuiſſe, tu teſtis es. quid ergo? culpa iſta* Brutorum? *minime illorum quidem, ſed aliorum* Brutorum, *qui ſe cautos, ac ſapientes putant: quibus ſatis fuit, lætari; non nullis, etiam gratulari; nullis, permanere. ſed præterita omittamus: iſtos omni cura, præſidioq́; tueamur; et, quemadmodum tu præcipis, contenti idibus* Mart. *ſimus: quæ quidem noſtris amicis, diuinis uiris, aditum ad cælum dederunt, libertatem populo* R. *non dederunt. recordare tua. non ne meminiſti clamare te, omnia perijſſe, ſi ille funere elatus eſſet? ſapienter id quidem: itaque ex eo quæ manarint, uides.* Quæ *ſcribis* Kalendis Iunij Antonium *de prouincijs relaturũ, ut & ipſe* Gallias *habeat, & utriſque dies prorogetur: licebit ne decerni libere? ſi licuerit; libertatem eſſe recuperatam lætabor. ſi non licuerit; quid mihi attulerit iſta domini mutatio præter lætitiam, quam oculis cepi iuſto interitu tyranni?* Rapinas *ſcribis ad* Opis *fieri: quas nos quoque tum uidebamus. næ nos & liberati ab egregijs uiris, nec liberi ſumus. ita laus illorum eſt, culpa noſtra. & hortaris me, ut hiſtorias ſcribam: ut col-*

ligam tanta eorum ſcelera, à quibus etiam nunc obſidemur? potero ne eos ipſos non laudare, qui te obſignatorem adhibuerunt? nec mehercule me rauduſculũ mouet: ſed homines beneuolos, qualeſcunque ſunt, graue eſt inſequi contumelia. ſed de omnibus meis conſilijs, ut ſcribis, exiſtimo exploratius nos ad Kal. Iun. ſtatuere poſſe: ad quas adero, et omni ope, atque opera enitar, adiuuante me ſcilicet auctoritate tua, & gratia, et ſumma æquitate cauſæ, ut de Buthrotijs S.C. quale ſcribis, fiat. Quod me cogitare iubes, cogitabo equidem. etſi tibi dederam ſuperiore epiſtola cogitandum. tu autem, quaſi iam recuperata rep. uicinis tuis Maſſilienſibus ſua reddis. hæc armis, quæ quàm firma habeamus, ignoro, reſtitui fortaſſe poſſunt, auctoritate non poſſunt. Vale.

CICERO ATTICO S.

EPISTOLA breuis, quæ poſtea à te ſcripta eſt, ſane mihi fuit iucunda, de Bruti ad Antonium, & de eiuſdẽ ad te litteris. poſſe uidentur eſſe meliora, quã adhuc fuerint: ſed nobis, ubi ſimus, et quò iam nos conferamus, prouidendum eſt. ò mirificum Dolabellam meũ. iam enim dico meum, antea, crede mihi, ſubdubitabam. magnam ἀναθεώρησιν res habet: de ſaxo, in crucem, columnã tollere, locum illum ſternendum locare. quid quæris? heroica. ſuſtuliſſe mihi uidetur ſimulationem deſiderij, adhuc quæ ſerpebat in dies, & inueterata, uerebar, ne periculoſa noſtris tyrannoctonis eſſet. nunc prorſus aſſentior tuis litteris, ſperoq; meliora. quanquam iſtos ferre non poſſum: qui, dum ſe pacem uelle ſimulant, acta nefaria defendunt. ſed non poſſunt omnia ſimul. incipit

res

res melius ire, quàm putaram. nec uero diſcedam, niſi cũ tu id me honeſte putabis facere poſſe. Bruto certe meo nullo loco deero: idq́;, etiam ſi mihi cum illo nihil fuiſſet facerem propter eius ſingularem, incredibilemq́;, uirtutem. Piliæ noſtræ uillam totam, quæq́; in uilla ſunt, trado, in Pompeianum ipſe proficiſcens Kal. Mai. quàm uelim Bruto perſuadeas, ut Aſturæ ſit. Vale.

CICERO ATTICO S.

V. NON. conſcendens ab hortis Cluuianis in phaſelum epicopum has dedi litteras, cum Piliæ noſtræ uillã ad Lucrinum, uillicosq́; procuratores tradidiſſem. ipſe autem eo die in Pæti noſtri tyrotarichum imminebam, perpaucis diebus in Pompeianũ, poſt in hæc Puteolana, et Cumana regna renauigare. ò loca ceteroqui ualde expetenda, interpellantium autem multitudine pene fugienda. Sed ad rem ut ueniam, ò Dolabellæ noſtri magnam ἀριστείαν. quanta eſt ἀναθεώρησις. equidem laudare eũ, & hortari non deſiſto. recte tu omnibus epiſtolis ſignificas, quid de re, quid de uiro ſentias. mihi quidem uidetur Brutus noſter iam uel coronam auream per forum ferre poſſe. quis enim audeat uiolare, propoſita cruce, uel ſaxo? preſertim tantis plauſibus, tanta approbatione infimorum? Nunc, mi Attice, me fac ut expedias. cupio, cum Bruto noſtro affatim ſatisfecerim, excurrere in Græciam. magni intereſt Ciceronis, uel mea potius, uel mehercule utriuſque, me interuenire diſcenti. nam epiſtola Leonidæ, quam ad me miſiſti, quid habet quæſo, in quo magnopere lætemur? nunquam ille mihi ſatis laudari uidebitur, cum ita laudabitur; QVO MODO NVNC

NVNC EST. *non eſt fidentis hoc teſtimonium, ſed potius timentis.* Herodi *autem mandaram, ut mihi* κατὰ μίτον *ſcriberet: à quo adhuc nulla littera eſt. uereor, ne nihil habuerit, quod mihi, cum cognoſſem, iucundum putaret fore.* Quòd *ad* Xenonem *ſcripſiſti, ualde mihi gratum eſt. nihil enim deeſſe* Ciceroni, *tum ad officium, tum ad exiſtimationem meam pertinet.*

Flammam Flaminium *audio* Romæ *eſſe. ad eum ſcripſi, me tibi mandaſſe per litteras, ut de* Montani *negocio cum eo loquerere. & uelim cures epiſtolam, quam ad eum miſi, reddendam, & ipſe, quod commodo tuo fiat, cum eo colloquare. puto, ſi quid in homine pudoris eſt, præſtaturum eum, ne pro ſe quodam modo dependatur.* De Attica *pergratum mihi feciſti, quòd curaſti, ante ſcirem recte eſſe, quàm non belle fuiſſe.* VALE.

CICERO ATTICO S.

IN Pompeianum *ueni* V. Kal. Mai. *cum pridie, ut antea ad te ſcripſi,* Piliam *in* Cumano *collocauiſſem. ibi mihi cenanti litteræ tuæ ſunt redditæ, quas dederas* Demetrio *liberto prid.* Kal. *in quibus multa ſapienter, ſed tamen talia, quemadmodum tute ſcribebas, ut omne conſiliũ in fortuna poſitũ uideretur. itaque his de rebus ex tempore, & coram.* De Buthrotio *negocio, utinam quidem* Antonium *conueniam: multum profecto proficiam. ſed non arbitrantur eum à* Capua *declinaturum. quò quidem, metuo, ne magno reip. malo uenerit. quod idem* L. Cæſari *uidebatur; quem pridie* Neapoli *affectũ grauiter uideram. quamobrem iſta nobis ad* Kal. Iun. *tractanda, & perficienda ſunt. ſed hactenus.* Quin-

ctus filius ad patrem acerbiſſimas litteras miſit: quæ sũt ei redditæ, cum ueniſſemus in Pompeianum: quarum tamen erat caput, Aquilliam nouercam non eſſe laturum. ſed hoc tolerabile fortaſſe, illud uero? ſe ab Cæſare habuiſſe omnia, nihil à patre, reliqua ſperare ab Antonio. ò perditum hominem. ſed μελήσει. Ad Brutum noſtrum, & Caſſium, & ad Dolabellam epiſtolas ſcripſi. earum exempla tibi miſi, nõ ut deliberarem reddendæ ne eſſent, (plane enim iudico eſſe reddendas) ſed quòd nõ dubito, quin tu idem exiſtimaturus ſis. Ciceroni meo mi Attice ſuppeditabis quantum uidebitur; meq́; tibi hoc onus imponere patiere. quæ adhuc feciſti mihi ſunt gratiſſima. Librum meum illum ἀνέκδοτον nondum, ut uolui, perpoliui. iſta uero, quæ tu contexi uis, aliud quiddam ſeparatum uolumen expectant. ego autem (credas mihi uelim) minore periculo exiſtimo contra illas nefarias, partes, uiuo, tyranno dici potuiſſe, quàm mortuo. ille enim neſcio quo pacto ferebat me quidem mirabiliter: nunc, quacunque nos commouimus, ad Cæſaris nõ modo acta, uerum etiam cogitata reuocamur. De Montano, quoniam Flamma uenit, uidebis. puto rem meliore loco eſſe debere. Vale.

Cicero Dolabellæ cos. ſuo S. 20

ETSI *contentus eram, mi Dolabella, tua gloria, ſatisq́; ex ea magnã lætitiam, uoluptatemq́; capiebam: tamen nõ poſſum non confiteri, cumulari me maximo gaudio, quòd uulgo hominum opinio ſocium me aſcribat tuis laudibus. neminẽ conueni (conuenio autem quotidie plurimos: ſunt enim permulti optimi uiri, qui, ualetudinis*

cauſſa,

cauſſa in hæc loca ueniant, præterea ex municipijs frequentes neceſſarij mei) quin omnes, cum te ſummis laudibus ad cælum extulerunt, mihi continuo maximas gratias agant. negant enim ſe dubitare, quin tu meis præceptis, et conſilijs obtemperans, præſtantiſſimum te ciuem, et ſingularem conſulem præbeas. quibus ego quanquam uerißime poſſim reſpondere, te, quæ facias, tuo iudicio, et tua ſponte facere, nec cuiuſquam egere conſilio: tamen neque plane aſſentior, ne imminuam tuam laudem, ſi omnis à meis conſilijs profecta uideatur; neque ualde nego: ſum enim auidior, etiam quàm ſatis eſt, gloriæ. et tamen non alienũ eſt dignitate tua, quod ipſi Agamemnoni, regi regum, fuit honeſtum, habere aliquem in conſilijs capiendis Neſtorem. mihi uero glorioſum, te iuuenem conſulem florere laudibus, quaſi alumnum diſciplinæ meæ. L. quidem Cæſar, cum ad eum ægrotum Neapolim ueniſſem, quanquam erat oppreſſus totius corporis doloribus, tamen ante, quàm me plane ſalutauit, ô mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cũ tantũ uales apud Dolabellam, quantum ſi ego apud ſororis filium ualerem, iam ſalui eſſe poſſemus. Dolabellæ uero tuo et gratulor, & gratias ago: quem quidem, poſt te conſulem, ſolum poſſum uere conſulem dicere. deinde multa de facto, ac de re geſta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil reip. ſalutarius. atque hæc una uox omnium eſt. à te autem peto, ut me hanc quaſi falſam hereditatem alienæ gloriæ ſinas cernere, meq; aliqua ex parte in ſocietatem tuarum laudum uenire patiare. quanquam mi Dolabella (hæc enim iocatus ſum) libentius omnes meas, ſi modo ſunt aliquæ meæ laudes, ad

te

te transfuderim, quàm aliquam partem exhauſerim ex tuis. nam cum te ſemper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuiſti; tum his tuis factis ſic incenſus ſum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius. nihil eſt enim, mihi crede, uirtute formoſius, nihil pulchrius, nihil amabilius. ſemper amaui, ut ſcis, M. Brutum, *propter eius ſummum ingenium, ſuauiſſimos mores, ſingularem probitatem, atque cōſtantiam: tamē idibus* Mart. *tantum acceſſit ad amorem, ut mirarer locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi iam pridem cumulatum etiam uidebatur. quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? tantum acceſſit, ut mihi nunc denique amare uidear, antea dilexiſſe. quare quid eſt, quod ego te horter, ut dignitati & gloriæ ſeruias? proponam tibi claros uiros, quod facere ſolent, qui hortantur? neminem habeo clariorem, quàm te ipſum. te imitere oportet, tecum ipſe certes. nec licet quidem tibi iam, tantis rebus geſtis, non tui ſimilem eſſe. quod cum ita ſit; hortatio non eſt neceſſaria, gratulatione magis utendum eſt. contigit enim tibi, quod haud ſcio an nemini, ut ſumma ſeueritas animaduerſionis non modo non inuidioſa, ſed etiam popularis eſſet, & cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratiſſima. hoc ſi tibi fortuna quadam contigiſſet, gratularer felicitati tuæ: ſed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenij, atque conſilij. legi enim concionem tuam: nihil illa ſapientius. ita pedetentim tum acceſſus à te ad cauſſam facti, tum receſſus, ut res ipſa maturitatem tibi animaduertendi omnium conceſſu daret. liberaſti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu: neque ſolum ad*

tempus

tempus maximam utilitatem attuliſti, ſed etiam ad exemplum. quo facto intelligere debes, in te poſitam eſſe rẽp. tibiq́; non modo tuendos, ſed etiam ornandos illos uiros, à quibus initium libertatis profectum eſt. ſed his de rebus coram plura propediem, ut ſpero. Tu, quoniam remp. nosq́; conſeruas, fac, ut diligentiſſime te ipſum, mi Dolabella, *cuſtodias.* Vale.

CICERO ATTICO S. 22

SAEPIVS *me iam agitas, quòd rem geſtam* Dolabellæ *nimis in cælum uidear efferre. ego autem, quanquam ſane probo factum, tamen, ut tantopere laudar ẽ, adductus ſum tuis & unis, & alteris litteris. ſed totum ſe à te abalienauit* Dolabella, *ea de cauſſa, qua me quoque ſibi inimiciſſimum reddidit. ò hominem pudentem.* Kal. Ian. *debuit: adhuc non ſoluit, preſertim cum ſe maximo ære alieno* Faberij *manu liberarit, &* Opem *ab eo petierit. licet enim iocari; ne me ualde conturbatum putes. atque ego ad eum* VIII. *id. litteras dederam bene mane. eodem autem die tuas litteras ueſperi acceperam in* Pompeiano, *ſane celeriter, tertio abs te die. ſed, ut ad te eo ipſo die ſcripſeram, ſatis aculeatas ad* Dolabellam *litteras dedi: quæ ſi nihil profecerint, puto fore, ut me præſentem non ſuſtineat.* Albianum *te confeciſſe arbitror.* De Petulciano *nomine, quòd mihi ſuppeditatus es, gratiſſimum eſt, & ſimile tuorum omnium. ſed ego* Erotem *ad iſta expedienda factum mihi uidebar reliquiſſe: cuius non ſine magna culpa uacillarunt. ſed cum ipſo uidero.* De Montano, *ut ſæpe ad te ſcripſi, erit tibi tota res curæ.* Seruius *proficiſcens, quòd*

deſperanter tecum locutus eſt, minime miror, neque ei quidquam in deſperatione concedo. Brutus noſter, ſingularis uir, ſi in ſenatum non eſt Kal. Iun. uenturus; quid facturus ſit in foro, neſcio. ſed hoc ipſe melius. ego ex his, quæ parari uideo, non multum idibus Martijs profectum indico: itaque de Græcia quotidie magis & magis cogito. nec enim Bruto meo, exilium, ut ſcribis ipſe, meditanti, uideo quid prodeſſe poſſim. Leonidæ me litteræ ſatis delectarunt. De Herode tibi aſſentior. Saufeium legiſſe uellem. Ego ex Pompeiano VI. idus Mai. cogitabam. Vale.

CICERO ATTICO S. 22

NONIS Mai. cum eſſem in Pompeiano, accepi binas à te litteras, alteras ſexto die, alteras quarto. ad ſuperiores igitur prius. Quàm mihi iucundum, opportune tibi Barnachum litteras reddidiſſe. tu uero cum Caſſio, ut cetera. quàm commode autem, quòd id ipſum, quod me mones, quatriduo ante ad eum ſcripſeram, exẽplumq; mearum litterarũ ad te miſeram. ſed cum Dolabellæ auaritia (ſic enim tu ad me ſcripſeras) magna deſperatione affectus eſſem; ecce tibi & Bruti, & tuæ litteræ. ille exilium meditari. nos autem alium portum propiorem huic ætati uidebamus: in quem mallem equidem peruehi florente Bruto noſtro, conſtitutaq; rep. ſed nunc quidem, ut ſcribis, non utrum uis: aſſentiris enim mihi, noſtram ætatem preſertim à caſtris ciuilibus abhorrere. M. Antonius ad me tantum de Clodio reſcripſit, meam lenitatem, & clementiam & ſibi eſſe gratam, & mihi uoluptati magnæ fore. ſed Panſa furere

uidetur

uidetur de Clodio, itemq́; de Deiotaro; & loquitur ſeuere, ſi uelis credere. illud tamen non belle, ut mihi quidem uidetur, quòd factum Dolabellæ uehementer improbat. De coronatis, cum ſororis tuæ filius à patre accuſatus eſſet, reſcripſit, ſe coronam habuiſſe honoris Cæſaris cauſſa, poſuiſſe luctus gratia: poſtremo, ſe libenter uituperationem ſubire, quòd amaret etiam mortuum Cæſarem. Ad Dolabellam, quemadmodum tibi dicis placere, ſcripſi diligenter: ego etiam ad Sicam. tibi hoc oneris non impono. nolo te illum iratum habere. Seruij orationem cognoſco: in qua plus timoris uideo, quàm conſilij: ſed quoniam perterriti omnes ſumus, aſſentior Seruio. Publilius tecum tricatus eſt. huc enim Cerelia miſſa ab iſtis eſt legata ad me: cui facile perſuaſi, mihi id, quod rogaret, ne licere quidem, non modo non libere. Antonium ſi uidero, accurate agam de Buthroto. Venio ad recentiores litteras. quanquam de Seruio iam reſcripſi, me facere magnam πρᾶξιν Dolabellæ. mihi mehercule ita uidetur, non potuiſſe maior tali re, taliq́; tempore. ſed tamen, quidquid ei tribuo, tribuo ex tuis litteris. tibi uero aſſentior maiorem πρᾶξιν eius fore, ſi mihi, quod debuit, diſſoluerit. Brutus, uelim, ſit Aſturæ. Quod autem laudas me, quòd nihil ante de profectione conſtituam, quàm, iſta quò euaſura ſint, uidero: muto ſententiam, neque quidquam tamen ante, quàm te uidero. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo: cui quidem ego totam uillā, cellamq́; tradidi; eamq́; cogitabam V. id. uidere. tu Atticæ ſalutem dices. nos Piliam diligenter tuebimur. Vale.

CICERO ATTICO S. 23

È POMPEIANO naui aduectus ſum in Luculli noſtri hoſpitium V I. id. hora fere tertia. egreſſus autem è naui, accepi tuas litteras, quas tuus tabellarius in Cumanum attuliſſe dicebatur, nonis Mai. datas; à Lucullo poſtridie eadẽ fere hora, qua ueni, VII. id. Lanuuio datas. audi igitur ad omnes. Primũ, quæ de re mea geſta & in ſolutione, et in Albiano negocio, grata. de tuo autem, cum in Pompeiano eſſem, Miſenũ uenit Antonius: inde ante diſceſſit, quàm illum ueniſſe audiſſem: à quo in Samniũ. uide, quid ſperes. Romæ igitur de Buthroto. L. Antonij horribilis concio, Dolabellæ præclara. iã uel ſibi habeat nummos, modo numeret idibus. Tertullæ nollem abortum. tam enim Caſſii ſunt iam, quàm Bruti ſerendi. De regina uelim, atque etiam de Cæſare illo. Perſolui primæ epiſtolæ: uenio ad ſecundam. De Quinctis, Buthroto, cũ uenero, ut ſcribis. Quòd Ciceroni ſuppeditas, gratum. Quòd errare me putas, qui remp. putẽ pendere à Bruto: ſic ſe res habet: aut nulla erit, aut ab iſto, iſtis ue ſeruabitur. Quod me hortaris, ut ſcriptam concionem mittam: accipe à me, mi Attice, καθολικὸν θεώρημα earũ rerũ, in quibus ſatis exercitati ſumus. nemo unquam neque poeta, neque orator fuit, qui quenquã meliorem, quàm ſe, arbitraretur. hoc etiam malis contigit: quid tu Bruto putas et ingenioſo, et erudito? de quo etiam experti ſumus nuper in edicto. ſcripſeram rogatu tuo. meum mihi placebat, illi ſuum. quin etiam, cum ipſius precibus pene adductus, ſcripſiſſem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, ſed etiã tibi ſcripſit,

ſibi illud, quod mihi placeret, non probari. quare ſine quæſo ſibi quenque ſcribere: ſuam cuique ſpõſam, mihi meam; ſuum cuique amorem, mihi meum. non ſcite: hoc enim Attilius, poeta duriſſimus. atque utinã liceat iſti concionari. cui ſi eſſe in urbe tuto licebit, uicimus. ducem enim noui belli ciuilis aut nemo ſequetur, aut ij ſequentur, qui facile uincantur. Venio ad tertiam. Gratas fuiſſe meas litteras Bruto, et Caſſio, gaudeo: itaque ijs reſcripſi. Quod Hirtius per me meliorem fieri uolũt: do equidem operam, & ille optime loquitur; ſed uiuit, habitatq; cum Balbo; qui item bene loquitur. quid credas, uideris. Dolabellam ualde placere tibi uideo. mihi quidem egregie. Cum Panſa uixi in Pompeiano. is plane mihi probabat ſe bene ſentire, & cupere pacem. Cauſſam armorum quæri plane uideo. Edictum Bruti, & Caſſii probo. Quæris, ut ſuſcipiam cogitationem, quidnam iſtis agendum putem. conſilia temporũ ſunt; quæ in horas commutari uides. Dolabellæ & prima illa actio, & hæc contra Antonium concio mihi profeciſſe permultum uidetur. prorſus ibat res. nunc autem uidemur habituri ducem: quod unum municipia, boniq; deſiderant. Epicuri mentionem facis, & audes dicere, μὴ πολιτεύεσθαι. non te Bruti noſtri uulticulus ab iſta oratione deterret? Quinctus filius, ut ſcribis, eſt dextella. per eum igitur, quod uolemus, facile auferemus. expecto, ſi, ut putas, L. Antonius produxit Octauium, qualis concio fuerit. Hæc ſcripſi. ſtatim enim Caſſij tabellarius. eram continuo Piliam ſalutaturus: deinde ad epulas Veſtorij, nauicula. Atticæ plurimam ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S. 24

CVM paulo ante dediſſem ad te Caſsij tabellario litteras, V. id. uenit noſter tabellarius, & quidem portenti ſimile, ſine tuis litteris. ſed cito conieci, Lanuuij te fuiſſe. Eros autem feſtinauit, ut ad me litteræ Dolabellæ perferrentur, non de re mea, (nondum enim meas acceperat) ſed reſcripſit ad eas, quarũ exemplũ tibi miſerã, ſane luculente. Ad me autem, cum Caſsij tabellarium dimiſiſſem, ſtatim Balbus. ó dij boni, quàm facile perſpiceres timere ocium. & noſti uirum, quàm tectus: ſed tamen Antonij conſilia narrabat; illũ circuire ueteranos, ut acta Cæſaris ſancirent, idq́; ſe facturos eſſe iurarent: ut rata omnes haberẽt, eaq́; duumuiri omnibus menſibus inſpicerent. queſtus eſt etiam de ſua inuidia. eaq́; omnis eius oratio fuit, ut amare uideretur Antonium. quid quæris? nihil ſinceri. mihi autem non eſt dubium, quin res ſpectet ad caſtra. acta enim illa res eſt animo uirili, conſilio puerili: quis enim hoc non uidit, regni heredem relictum? quid autem abſurdius, hoc metuere, alterum in metu non ponere? quin etiam hoc ipſo tempore multa ὑποσόλοικα, Pontij Neapolitanum à matre tyrannoctoni poſſideri. legendus mihi ſæpius eſt Cato maior, ad te miſſus. amariorem enim me ſenectus facit: ſtomachor omnia. ſed mihi quidem βεβίωται: uiderint iuuenes. tu mea curabis, ut curas. Hæc ſcripſi, ſeu dictaui, appoſita ſecunda menſa, apud Veſtorium. poſtridie apud Hirtium cogitabam, & quidem πεντέλοιπον. ſic hominem traducere ad optimates paro. λῆρος πολύς. nemo eſt iſtorum, qui ocium non timeat.

meat. quare talaria uideamus. quiduis enim potius, quã caſtra. Atticæ ſalutem plurimam uelim dicas. Expecto Octauij concionem, & ſi quid aliud, maxime autem ecquid Dolabella tinniat, an in meo nomine tabulaſ nouas fecerit. Vale.

CICERO ATTICO S. 25

CERTIOR à Pilia factus, mitti ad te idibus tabellarios, ſtatim hoc neſcio quid exaraui. Primum igitur ſcire te uolui, me hinc Arpinum XVI. Kal. Iun. eò igitur mittes, ſi quid erit poſthac. (quanquam ipſe iam iamq; adero) cupio enim ante, quàm Romam uenio, odorari diligentius, quid futurum ſit. quanquam uereor, ne nihil coniectura aberrem. minime enim obſcurũ eſt, quid iſti moliantur. meus uero diſcipulus, qui hodie apud me cœnat, ualde amat illum, quem Brutus noſter ſauciauit: et, ſi quæris, (perſpexi enim plane) timent ocium. ὑπόθεσιν autẽ hanc habent, eamq; præſeferunt, uirum clariſſimum interfectum, totam remp. illius interitu perturbatam: irrita fore, quæ ille egiſſet, ſimul ac deſiſtemus timere: clementiam illi malo fuiſſe: qua ſi uſus non fuiſſet, nihil ei tale accidere potuiſſe. Mihi autem uenit in mẽtem, ſi Pompeius cum exercitu firmo ueniat, quod eſt εὔλογον, certe fore bellum. hæc me ſpecies, cogitatioq; perturbat. neque enim iã, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit. nam aperte lætati ſumus. deinde habent in ore, nos ingratos. nullo modo licebit, quod tum et tibi licuit, & multis. φαινοπροσωπητέον ergo, & ἰτέον in caſtra? millies mori melius, huic preſertim ætati. itaque me idus Martiæ non tam conſolantur, quàm antea. magnum

enim mendum continent. etſi illi iuuenes

ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόν δ' ἀπωθοῦνται ψόγον.

ſed, ſi tu melius quidpiam ſperas; quòd et plura audis, & interes conſilijs; ſcribas ad me uelim; ſimulq; cogites, quid agendum nobis ſit ſuper legatione uotiua. equidem in his locis moneor à multis, ne in ſenatu Kalendis. dicuntur enim occulte milites ad eam diem comparati, et quidem in iſtos; qui mihi uidentur ubiuis tutius, quàm in ſenatu, fore. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XV.

CICERO ATTICO S.

O FACTVM male de Alexione. incredibile eſt, quanta me moleſtia affecerit; nec mehercule ex ea parte maxime, quòd plerique mecum: ad quẽ igitur me dicum te conferes? quid mihi iã medico? aut, ſi opus eſt, tanta inopia eſt? amorẽ erga me, humanitatem, ſuauitatemq; deſidero. etiã illud: quid eſt, quod non pertimeſcendũ ſit; cum hominẽ temperantem, ſummum medicum, tantus improuiſo morbus oppreſſerit? ſed ad hæc omnia una conſolatio eſt, quòd ea conditione nati ſumus, ut nihil, quod homini accidere poſſit, recuſare debeamus. De Antonio, iam antea tibi ſcripſi, non eſſe eum à me conuentum. uenit enim Miſſenum, cum ego eſſem in Pompeiano. inde ante profectus eſt, quàm ego eũ ueniſſe cognoui. ſed caſu, cum legerem tuas litteras, Hir

tius erat apud me in Puteolano. ei legi, & egi primum, quod attinet. nihil mihi concedebat. deinde ad ſummum, arbitrum me ſtatuebat non modo huius rei, ſed totius conſulatus ſui. cum Antonio autem ſic agemus, ut perſpiciat, ſi in eo negocio nobis ſatisfecerit, totum me futurum ſuum. Dolabellam ſpero domi eſſe. Redeamus ad noſtros: de quibus tu bonam ſpem te ſignificas habere propter edictorum humanitatem. ego autem perſpexi, cum à me XVII. Kal. de Puteolano Neapolim Panſæ conueniendi cauſſa proficiſceretur Hirtius, omnem eius ſenſum: ſeduxi enim, & ad pacem ſum cohortatus. nõ poterat ſcilicet negare, ſe uelle pacem, ſed non minus ſe noſtrorum arma timere, quàm Antonij, & tamẽ utroſque non ſine cauſſa præſidium habere, ſe autem utraque arma metuere. quid quæris? οὐδὲν ὑγιές. De Quincto F. tibi aſſentior: patri quidem gratiſſimæ, et bellæ tuæ litteræ fuerunt. Cereliæ uero facile ſatisfeci. nec ualde laborare mihi uiſa eſt: & ſi illa, ego certe non laborarẽ. iſtam uero, quam tibi moleſtam ſcribis eſſe, auditam à te eſſe omnino demiror. nam quòd eam collaudaui apud amicos, audientibus tribus filijs eius, & filia: τοῦτο εὔλογον. quid eſt hoc? quid eſt autẽ, cur ego perſonatus ambulem? parũ ne fœda perſona eſt ipſius ſenectutis? Quod Brutus rogat, ut ante Kalendas: ad me quoque ſcripſit: & fortaſſe faciam: ſed plane, quid uelit, neſcio: quid enim illi afferre conſilij poſſum, cum ipſe egeam conſilio? & cum ille ſuæ immortalitati melius, quàm noſtro ocio, conſuluerit? De Regina, rumor extinguetur. De Flamma, obſecro te, ſi quid potes. Heri dederam ad te litteras exiens è Puteolano, diuerteramq; in Cumanum. ibi

ibi pene ualentē uiderā Piliam. quin etiā paulo clam ijs eam uidi: uenerat enim in funus: cui funeri ego quoque operā dedi. Bn. Lucullus, familiaris noſter, matrē efferebat. manſi igitur eo die in Sinueſſano: atque inde mane poſtridie Arpinũ proficiſcēs, hanc epiſtolā exaraui. erat autē nihil noui, quod aut ſcriberē, aut ex te quærerē: niſi forte hoc ad te putas pertinere. Brutus miſit ad me orationē ſuam, habitā in cōcione Capitolina, petiuitq; à me ut eā ne ambitioſe corrigerē ante, quàm ederet. eſt autē oratio ſcripta elegantiſſime ſentētijs, uerbis, ut nihil poſſit ultra. ego tamē, ſi illā cauſsā habuiſſem, ſcripſiſſē ardētius. ὑπόθεσις, uides, quæ ſit, perſona dicētis. itaque eā corrigere non potui. quo enim in genere Brutus noſter eſſe uult, et quod iudiciũ habet de optimo genere dicendi, ita cōſecutus eſt ea oratione, ut elegātius nihil eſſe poſſit. ſed ego ſolus alius ſum, ſiue hoc recte, ſiue non recte. tu tamen uelim orationem legas, niſi forte iam legiſti, certioremq; me facias, quid iudices ipſe. quanquam uereor, ne cognomine tuo lapſus ὑπεραττικὸς ſis in iudicando. ſed ſi recordabere Δημοσθένους flumina, tum intelliges poſſe & ἀττικώτατα, & grauiſſime dici. ſed hæc coram. nunc nec ſine epiſtola, nec cum inani epiſtola uolui ad te Metrodorum uenire. Vale.

CICERO ATTICO S.

XV. Kal. è Sinueſſano proficiſcēs, cũ dediſſem ad te litteras, diuertiſſemq; à Cumis in Veſtiano, accepi à tabellario tuas litteras: in quibus nimis multa de Buthroto. nō enim tibi ea res maiori curæ aut eſt, aut erit, quàm mihi. ſic enim decet, te mea curare, tua me. quamobrē id qui

dem ſic ſuſceptum eſt mihi, ut nihil ſim habiturus antiquius. L. Antonium concionatum eſſe, cognoui tuis litteris, et alijs, ſordide: ſed, id quale fuerit, neſcio. nihil enim ſcripſiſti. De Menedemo, probe. Quinctus certe ea dictitat, quæ ſcribis. Conſilium meum à te probari, quòd ea non ſcribã, quæ tu à me poſtularis, facile patior: multoq; magis id probabis, ſi orationẽ eam, de qua hodie ad te ſcripſi, legeris. Quæ de legionibus ſcribis, ea uera ſunt. ſed non ſatis hoc mihi uideris tibi perſuaſiſſe, quid de Buthrotijs noſtris per ſenatum ſperes confici poſſe. quod puto (tantum enim uideo) non uidemur eſſe uicturi. ſed, ſi etiam nos hoc fallat, de Buthroto te non fallet. De Octauij concione idem ſentio, quod tu: ludorumq; eius apparatus, & Matius, ac Poſtumus mihi procuratores non placent. Saſerna collega dignus. ſed iſti omnes, quemadmodum ſentis, non minus ocium timent, quàm nos arma. Balbum leuari inuidia per nos uelim: ſed ne ipſe quidem id fieri poſſe confidit: itaque alia cogitat. Quòd prima diſputatio Tuſculana te confirmat, ſane gaudeo. neque enim ullum eſt perfugium aut melius, aut paratius. Flamma quòd bene loquitur, non moleſte fero. Tyndaritanorum cauſſa, de qua laboras, quæ ſit ignoro. hos tamen πεντέλοιπον mouere iſta uidetur, in primis erogatio pecuniæ. De Alexione doleo; ſed quoniã inciderat in tam grauem morbum, bene actum cum illo arbitror. quos tamẽ ſecundos heredes, ſcire uellem, et diem teſtamenti. Vale.

CICERO ATTICO S. 3

XI. Kal. accepi duas epiſtolas tuas, quibus duabus meis reſpondiſti. una erat XV. Kal. altera XII. data. ad

ſuperiorem igitur. Prius accurres in Tuſculanum, ut ſcribis: quò me VI. Kal. uenturũ arbitrabar. Quod ſcribis parendum uictoribus: non mihi quidem, cui ſunt multa potiora. nam illa, quæ recordaris Lentulo, & Marcello cos. acta in æde Apollinis; nec cauſſa eadem eſt, nec ſimile tempus; preſertim cũ Marcellum ſcribas, aliosq; diſcedere. erit igitur nobis coram odorandum, & conſtituendum, tuto ne Romæ eſſe poſſimus. noui conuentus habitatores ſane mouent. in magnis enim uerſamur anguſtijs. ſed ſint iſta parui: quin & maiora contemnimus. Caluæ teſtamentum cognoui, hominis turpis, ac ſordidi. Tabula Demonici quòd tibi curæ eſt, gratum. De Mario ſcripſi iampridem ad Dolabellam accuratiſſime, modo litteræ redditæ ſint. eius cauſſa & cupio, & debeo. Venio ad propiorem. Cognouĩ de Alexione, quæ deſiderabam. Hirtius eſt tuus. Antonio, quàm eſt, uolo peius eſſe. De Quincto filio, ut ſcribis, A. M. cato de patre coram agemus. Brutum omni re, qua poſſum, cupio iuuare. cuius de oratiuncula idem te, quod me, ſentire uideo: ſed parum intelligo, quid me uelis ſcribere, quaſi à Bruto habita oratione, cum ille ediderit. qui tandem conuenit? an ſicut in tyrannum iure optimo cæſum multa dicentur, multa ſcribentur à nobis? ſed alio modo, & tempore. De ſella Cæſaris, bene tribuni. præclaros etiã XIIII. ordines. Brutum apud me fuiſſe gaudeo, modo & libenter fuerit, & ſat diu. *

CICERO ATTICO S. 4

X. Kal. VIII. fere à Q. Fuſio uenit tabellarius, neſcio quid ab eo litterularum, ut me ſibi reſtituerem, ſane

inſulſe,

inſulſe, ut ſolet: niſi forte, quem non ames, omnia uidentur inſulſe fieri. ſcripſi ita, ut te probaturum exiſtimem. mihi duas à te epiſtolas reddidit, unam XI. alteram X. Kal. ad recentiorem prius. et leuiorem laudo: ſi uero etiam Calfulenus, ἄνω ποταμῶν. Antonij conſilia narras turbulenta: atque utinam potius per populũ agat, quàm per ſenatum: quod quidem ita credo. ſed mihi totum eius conſilium ad bellum ſpectare uidetur, ſi quidem D. Bruto prouincia eripitur. quo modo ego de illius neruis exiſtimo, non uidetur fieri poſſe ſine bello. ſed non cupio; quoniam cauetur Buthrotijs. rides? aſt condoleo, non mea potius aſſiduitate, diligentia, gratia perfici. Quod ſcribis te neſcire, quid noſtris faciundum ſit: iam pridem me illa ἀπορία ſolicitat: itaque ſtulta iam iduum Martiarum eſt conſolatio. animis enim uſi ſumus uirilibus, conſilijs, mihi crede, puerilibus. exciſa enim eſt arbor, non euulſa: itaque, quàm fruticetur, uides. redeamus igitur, quoniam ſæpe uſurpas, ad Tuſculanas diſputationes. Saufeium pete. celemus: ego nunquam indicabo. Quod te à Bruto ſcribis, ut certior fieret, quo die in Tuſculanum eſſem futurus: ut ad te ante ſcripſi, VI. Kal. & quidem ibi te quamprimum peruidere uelim. puto enim nobis Lanuuium eundum, & quidem non ſine multo ſermone. ſed μελήσει. Redeo ad ſuperiorem: ex qua prætereo illa prima de Buthrotijs: quæ mihi ſunt incluſa medulis: ſit modo, ut ſcribis, locus agendi. De oratione Bruti, prorſus contendis committere: tam multis uerbis agis. ego ne ut eam cauſſam, quàm is ſcripſit? ego ſcribam non rogatus ab eo? nulla περιεγχεί-

ρησις fieri poteſt contumelioſior. at, inquis, ἡρακλείδιον aliquod. non recuſo id quidem; ſed & componendum argumentum eſt, & ſcribendi expectandum tempus maturius. licet enim de me, ut libet, exiſtimes: uelim quidem quam optime. ſi hæc ita manant, ut uidentur, (feres, quod dicam) me idus Martiæ *non delectant. ille enim nunquam reuertiſſet: nos timor cõfirmare eius acta non coegiſſet: aut (ut in* Saufeianam, *reliquasq;* Tuſculanas *diſputationes, ad quas tu etiam* Veſtorium *hortaris) ita gratioſi eramus apud illum, quem dij mortuum perdant, ut noſtræ ætati, quoniam interfecto domino liberi non ſumus, non fuerit dominus ille fugiendus. rubeo, mihi crede: ſed iam ſcripſeram; delere nolui.* De Menedemo, *uellem uerum fuiſſet.* De Regina, *uelim uerum ſit. cetera coram, & maxime quid noſtris faciendum ſit, quid etiam nobis, ſi* Antonius *militibus obſeſſurus eſt ſenatum.* H*anc epiſtolam ſi illius tabellario dediſſem, ueritus ſum, ne ſolueret: itaque miſi dedita opera: erat enim reſcribendum tuis.* Q*uàm uellem,* Bruto *ſtudium tuum nauare potuiſſes. ego igitur ad eum litteras.* Ad Dolabellam Tironem *miſi cum mandatis, & litteris. eum ad te uocabis, &, ſi quid habebis, quod placeat, ſcribes. ecce autem de tranſuerſo* L. Cæſar, *ut ueniam ad ſe, rogat, in nemus; aut ſcribam, quò ſe uenire uelim:* Bruto *enim placere, ſe à me conueniri. ô rem odioſam, & inexplicabilem. puto me ergo iturum, & inde* Romam, *niſi quid mutaro.* Summatim *adhuc ad te: nihil dum enim à* Balbo. *tuas igitur expecto, nec actorum ſolum, ſed etiam futurorum.* Vale.

CIC.

CICERO ATTICO S. 5

A' BRVTO *tabellarius rediјt: attulit & ab eo, & Caſſio. conſilium meum magnopere exquirunt, Brutus quidem, utrum de duobus. ò rem miſeram. plane non habeo, quid ſcribam: itaque ſilentio puto me uſurum: niſi quid aliud tibi uidetur. ſin tibi quid uenit in mentem, ſcribe quæſo. Caſſius uero uehementer orat, ac petit, ut Hirtium quamoptimum faciam. ſanum putas? ὁ θησαυρὸς ἄνθρακες. epiſtolam tibi miſi. Vt tu de prouincia Bruti, & Caſſiј per S. C. ita ſcribit & Balbus, & Hirtius quidem ſe acturum. etenim iam in Tuſculano eſt: mihiq;, ut abſim, uehementer auctor eſt. ille quidem, periculi cauſſa; quod ſibi etiam fuiſſe dicit: ego autem, etiam ut nullum periculum ſit, tantum abeſt, ut Antoniј ſuſpicionem fugere nō curem, ne uidear eius ſecundis rebus non delectari, ut mihi cauſſa ſit, cur Romam uenire nolim, ne illum uideam. Varro autem noſter ad me epiſtolam miſit, ſibi à neſcio quo miſſam, (nomen enim delerat) in qua ſcriptum erat, ueteranos eos, qui reiјciãtur, (nam partem eſſe dimiſſam) improbiſſime loqui; ut magno periculo Romæ ſint futuri, qui ab eorũ partibus diſſentire uideantur. quis porrò noſter ĩtus, reditus, uultus, inceſſus inter iſtos? quòd ſi, ut ſcribis, L. Antonius in Decimum, reliqui in noſtros; ego quid faciam? aut quo me pacto geram? mihi uero deliberatum eſt, ut nunc quidem eſt, abeſſe ex ea urbe, in qua non modo florui cum ſumma, uerum etiam ſeruiui cum aliqua dignitate: nec tam ſtatui ex Italia exire, de quo tecum deliberabo, quàm iſtuc non uenire.*

CICERO ATTICO S. 6

CVM *ad me* Brutus *noſter ſcripſiſſet, &* Caſſius, *ut* Hirtium, *quem adhuc bonum fuiſſe ſciebant, neque confidebant fore, mea auctoritate meliorem facerem, (* Antonio *eſt enim fortaſſe iratior, cauſſæ uero amiciſſimus) tamen ad eum ſcripſi, eiq; dignitatem* Bruti, *&* Caſsij *cõmendaui. ille quid mihi reſcripſiſſet, ſcire te uolui, ſi forte idem tu, quod ego, exiſtimares, iſtos etiã nunc uereri, ne forte ipſi noſtri plus animi habeant, quàm habent.*

Hirtius Ciceroni ſuo S. 7

RVRE *an redierim, quæris. an ego, cum omnes caleant, ignauiter aliquid faciam? etiam ex urbe ſum profectus: utilius enim ſtatui abeſſe. has tibi litteras exiens in* Tuſculanum *ſcripſi. noli autem me tam ſtrenuũ putare, ut ad nonas recurram. nihil enim iam uideo opus eſſe noſtra cura: quoniam præſidia ſunt in tot annos prouiſa.* Brutus, *&* Caſſius *utinam, quàm facile à te de me impetrare poſſunt, ita per te exorẽtur, ne quod callidius ineant conſilium. cedentes enim hæc ais ſcripſiſſe: quò? aut quare? retine, obſecro te,* Cicero *illos: noli ſinere hæc omnia perire, quæ funditus mediusfidius rapinis, incendijs, cædibus peruertuntur. tantũ, ſi quid timent, caueant, nihil præterea moliantur. nõ mediuſfidius acerrimis conſilijs plus, quàm etiam inertiſſimis, dum modo diligentibus, conſequentur. hæc enim, quæ fluunt, per ſe diuturna non ſunt, in contentione præſentes ad nocendum habent uires. quid ſperes de illis, in*

me ſcribe. Habes Hirtij epiſtolam: cui reſcripſi, nil illos callidius cogitare; idq́; confirmaui. hoc qualecunque eſſet, te ſcire uolui. Obſignata iam epiſtola, Balbus ad me, Seruiliam rediſſe, confirmare non diſceſſuros. nũc expecto à te litteras.

CICERO ATTICO S. 8

GRATVM, quòd mihi epiſtolas: quæ quidem me delectarunt, in primis Sexti noſtri. dices, quia te laudat. puto mehercule id quoque eſſe cauſſæ: ſed tamen etiam ante, quàm ad eum locum ueni, ualde mihi placebat cum ſenſus eius de rep. tum ſcribendi cura. Seruius uero pacificator cum librariolo ſuo uidetur obiiſſe legationẽ, & omnes captiunculas pertimeſcere. debuerat autem, Non ex iure manu conſertum, ſed quæ ſequuntur. tu quoque ſcribes.

CICERO ATTICO S. 9

POST tuum diſceſſum binas à Balbo; nihil noui: itemq́; ab Hirtio, qui ſe ſcribit uehementer offenſum eſſe ueteranis. expectat animus, quidnam agãt de Kal. Martijs. miſi igitur Tironem, & cum Tirone plures, quibus ſingulis, ut quid accidiſſet, dares litteras. atque etiã ſcripſi ad Antonium de legatione, ne, ſi ad Dolabellam ſolũ ſcripſiſſem, iracundus homo cõmoueretur. quòd autem aditus ad eũ difficilior eſſe dicitur, ſcripſi ad Eutrapelum, ut is ei meas litteras redderet; legatione mihi opus eſſe. honeſtior eſt uotiua: ſed licet uti utraque. de te quæſo etiam atque etiam uide. uelim poſſis coram: ſi minus, litteris idem cõſequemur. Græceius ad me ſcripſit, C. Caſ-

ſium

ſium ſibi ſcripſiſſe, homines cõparari, qui armati in Tuſculanum mitterentur. id quidem mihi non uidebatur: ſed cauendum tamen, (ut ille) quæ plures uident. debet aliquid craſtinus dies ad cogitandum nobis dare. Vale.

CICERO ATTICO S.

III. non. ueſperi à Balbo redditæ mihi litteræ, fore nonis ſenatum, ut Brutus in Aſia, Caſſius in Sicilia frumentum emendum, et ad urbem mittendum curarent. ô rem miſeram, primum ullam ab iſtis, dein, ſi aliquam, hanc legatariam prouinciam: atque haud ſcio, an melius ſit, quàm ad Eurotam ſedere. ſed hæc caſus gubernabit. ait autem, eodem tempore decretum iri, ut & ijs et reliquis prætorijs prouinciæ decernantur. hoc certe melius, quàm illa Perſice porticus. nolo enim Lacedæmonem longinquam Lanuuium exiſtimari. rides, inquies, in talibus rebus? quid faciam? plorando feſſus ſum. Dij immortales, quàm me conturbatum tenuit epiſtolæ tuæ prior pagina. quid autem iſte in domo tua caſus armorum? ſed hunc quidem nimbum cito tranſijſſe lætor. tu quid egeris tua cum triſti, tum etiam difficili ad conſiliandum legatione, uehementer expecto. eſt enim inexplicabilis: ita circunſidemur copijs omnibus. me quidem Bruti litteræ, quas oſtendis à te lectas, ita perturbarunt, ut, quanquam ante egebam conſilio, tamen animi dolore ſim tardior. ſed plura, cum iſta cognoro. hoc autem tempore, quod ſcriberem, nihil erat, eoq; minus, quòd dubitabam, tu has ipſas litteras eſſes ne accepturus. erat enim incertum, uiſurus ne te eſſet tabellarius. ego tuas litteras uehementer expecto.

CICERO ATTICO S. 11

O' Bruti amanter ſcriptas. ò iniquum tuũ tempus, qui ad eum ire non poſſis. ego autem quid ſcribam? ut beneficio iſtorum utantur? quid turpius? ut moliantur aliquid? nec audent, nec iam poſſunt. age, quieſcant auctoribus nobis? quis incolumitatem præſtat? ſi uero aliquid de Decimo gratius; quæ noſtris uita, etiam ſi nemo moleſtus ſit? ludos uero non facere, quid fœdius? frumentum imponere, quæ eſt alia Dionis legatio? aut quod munus in rep. ſordidius? prorſus quidem conſilia tali in re ne ijs quidem tuta ſunt, qui dant: ſed poſſim id negligere proficiens: fruſtra uero quid ingrediar? matris conſilio cum utatur, uel etiam precibus, quid me interponam? ſed tamen cogitabo, quo genere utar litterarum: nam ſilere non poſſum. ſtatim igitur mittam uel Antium, uel Circæos. Vale.

CICERO ATTICO S. 12

ANTIVM ueni ante VI. Kal. Bruto iucundus noſter aduentus. deinde, multis audientibus, Seruilia, Tertulla, Porcia, quærere, quid placeret. aderat etiã Fauonius. ego, quod eram meditatus in uia, ſuadere, ut uteretur Aſiatica curatione frumenti; nihil eſſe iam reliqui, quod ageremus, niſi ut ſaluos eſſe; in eo etiam ipſi reip. eſſe præſidium. quam orationem cum ingreſſus eſſem, Caſſius interuenit. ego eadem illa repetiui. hoc loco, fortibus ſane oculis, Caſſius, (Martẽ ſpirare diceres) ſe in Siciliam non iturum. ego ne ut beneficium accepiſſe in contumelia? quid ergo agis? inquam. at ille, in

le, in Achaiam *ſe iturum. quid tu, inquam,* Brute*? Ro-mam, inquit, ſi tibi uidetur.* Mihi *uero minime: tuto enim non eris. quid, ſi poſſem eſſe? placeret ne? atque ut omnino neque nunc, neque ex prætura in prouinciam ires: ſed auctor non ſum, ut te urbi committas. dicebam ea, quæ tibi profecto in mentem ueniunt, cur non eſſet tuto futurus. multo inde ſermone querebantur, atque id quidem* Caſſius *maxime, amiſſas occaſiones;* Decimũq; *grauiter accuſabat. ea negabam oportere præterita: aſſentiebar tamẽ. cumq; ingreſſus eſſem dicere, quid oportuiſſet, nec uero quidquam noui, ſed ea, quæ quotidie omnes; nec tamen illum locũ attingere, quenquam præterea oportuiſſe tangi, ſed ſenatum uocari, populum ardentem ſtudio uehementius incitari, totam ſuſcipere rẽp. exclamat tua familiaris:* Hoc *uero neminem unquam audiui. ego repreſſi. ſed & Caſſius mihi uidebatur iturus, (etenim* Seruilia *pollicebatur ſe curaturam, ut illa frumenti curatio de* S. C. *tolleretur) & noſter cito deiectus eſt de illo inani ſermone. uelle enim ſe dixerat. conſtituit ĩgitur, ut ludi abſente ſe fierent ſuo nomine. proficiſci autem mihi in* Aſiam *uidebatur ab* Antio *uelle. ne multa, nihil me in illo itinere præter conſcientiam delectauit. non enim fuit committendum, ut ille ex* Italia *prius, quàm à me conuentus eſſet, diſcederet. hoc dempto muneris amoris, atque officij, ſequebatur, ut mecum ipſe,*

ἢ δ᾽αῦ ῥόδος σοι τί δύναται νῦν θεοπρόπε;

prorſus diſſolutum offendi nauigium, uel potius diſſipatum. nihil conſilio, nihil ratione, nihil ordine. itaque etſi ne antea quidem dubitaui, tamen nunc eo minus, euolare hinc, idq; quamprimum, ubi

Nec Pelopidarum facta, neque famam audiam. ſed heus tu, ne forte ſis neſcius, Dolabella me ſibi legauit ad IIII. non. Apr. id mihi heri ueſperi nunciatũ eſt. uotiua ne tibi quidem placebat. etenim erat abſurdum, quæ ſi ſtetiſſet reſp. uouiſſem, ea me, euerſa illa, uota diſſoluere. & habent, opinor, liberæ legationes definitum tempus lege Iulia, nec facile addi poteſt: idq; adeo genus legationis, ut, cũ uelis, introire, exire liceat. quod nũc mihi additũ eſt. bella eſt aũt huius iuris quinquennij licẽtia. quanquã quid de quinquennio cogitem? contrahi mihi negocium uidetur. ſed βλάσφημα mittamus. Vale.

CICERO ATTICO S. 13

BENE *mehercule de Buthroto. at ego Tironem ad Dolabellam cum litteris, quia iuſſeras, miſeram. quid nocet? De noſtris autem Antiatibus ſatis uidebar plane ſcripſiſſe, ut nõ dubitares, eſſent quin ocioſi futuri, uſuriq; beneficio Antonij contumelioſo. Caſſius frumentariam rem aſpernabatur. eam Seruilia ſublaturam ex S. C. ſe eſſe dicebat. noſter uero, καὶ μάλα σεμνῶς, in Aſiam; poſtea quàm mihi eſt aſſenſus, tuto ſe Romæ eſſe non poſſe. ludos enim abſens facere malebat. ſtatim autem ſe iturum, ſimul ac ludorum apparatum ijs, qui curaturi eſſent, tradidiſſet. nauigia colligebat. erat animus in curſu. interea in eiſdem locis erant futuri. Brutus quidem ſe aiebat Aſturæ. L. quidẽ Antonius liberaliter litteris ſine cura me eſſe iubet. habeo unum beneficiũ: alterum forte, ſi in Tuſculanũ uenerit. ô negocia non ferenda, quæ ferũtur tamen. τὰν δ' αἰτίαν τῶν βρούτων τίς εἶχεν? Octauiano, ut perſpexi, ſatis ingenij, ſatis animi: uidebaturq; er-*

ga noſtros ἥρωας ita fore, ut nos uellemus, animatus. ſed quid ætati credendum ſit, quid nomini, quid hereditati, quid κατηχήσει, magni conſilij eſt: uitricus quidem nihil cenſebat; quem Aſturæ uidimus. ſed tamen alendus eſt, & , ut nihil aliud, ab Antonio *ſeiungendus.* Marcellus *præclare, ſi præcipit noſtro noſtri: cui quidem ille deditus mihi uidebatur.* Panſæ *autem, &* Hirtio *non nimis credebat. bona indoles, ἐὰν διαμένῃ.*

CICERO ATTICO S.

VIII. Kal. *duas à te accepi epiſtolas. reſpondebo igitur priori prius.* A*ſſentior tibi, ut nec duces ſimus, nec agmē cogamus, faueamus tamen.* O*rationē tibi miſi. eius cuſtodiēdæ, et proferēdæ arbitriū tuū. ſed quando illum diē, cū tu edendā putes?* I*nducias, quas ſcribis, nō intelligo fieri poſſe. melior eſt ἀναντιφωνησία: qua me uſurum arbitror.* Q*uod ſcribis legiones duas* Brunduſiū *ueniſſe: uos omnia prius: ſcribes igitur, quidquid audieris.* Varronis *διάλογον expecto.* I*am probo ἡρακλείδιον, preſertim cū tu tātopere delectere. ſed quale uis, uelim ſcire.* Q*uod ad te antea, atque adeo prius ſcripſi, (ſic.n.mauis ad ſcribendū tibi uere dicere) feciſti me acriorē. ad tuū iudiciū, quod mihi erat notū, addidiſti* Peducei *auctoritatē, magnā quidē apud me, et in primis grauē. enitar igitur, ne deſideres aut induſtriā meā, aut diligentiā.* Vectenū, *ut ſcribis, et* Faberium *foueo.* Clodium *nihil arbitror malitioſe. quanquā, ſi quid egerit de libertate retinenda, qua certe nihil eſt dulcius, tibi aſſentior.* I*ta ne* Gallo? *ò hominem nequam. quid enim dicam aliud? cautum* Marcellum, *me ſic, ſed non tamen cautiſſimū.* L*ongiori epiſtolæ, ſu-*

perioriq́; reſpondi. nunc breuiori, propioriq́; quid reſpondeam, niſi eam fuiſſe dulciſſimam? Res Hiſpanienſes ualde bonæ. modo Balbilium incolumem uideam, ſubſidium noſtræ ſenectutis. De Anniano item, quòd me ualde obſeruat Viſellia. ſed hæc quidem humana.

De Bruto te nihil ſcire dicis: ſed Selicia, ueniſſe M. Scaptium, eumq́; non qua pompa, ad ſe tamen clam uenturum, ſciturumq́; me omnia: quæ ego ſtatim.. interea narrat eadem, Baſſi ſeruum ueniſſe, qui nunciaret, legiones Alexandrinas in armis eſſe, Baſſum arceſſi, Caſſium expectari. quid quæris? uidetur reſp. ius ſuum recuperatura. ſed ne quid ante. noſti horũ exercitationem in latrocinio, & amentiam. Dolabella, uir optimus, etſi cum ſcribebam, ſecunda menſa appoſita, ueniſſe eum ad Baias audiebam, tamen ad me ex Formiano ſcripſit, quas litteras, cum è balneo exÿſſem, accepi, ſeſe de attributione omnia ſumma feciſſe. Vecteanum accuſat. tricatur ſcilicet, ut homo talis: ſed ait totum negocium Sextium noſtrum ſuſcepiſſe, optimum quidem illum uirum, noſtriq́; amantiſſimum: quæro autem, quid tandem Sextius in hac re facere poſſit, quod non quiuis noſtrum? ſed, ſi quid præter ſpem erit, facies ut ſciam. ſin eſt, ut arbitror, negocium perditum; ſcribes tamen, neque iſta res commouebit. Nos hic φιλοσοφούμεθα, (quid enim aliud?) et τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος magnifice explicamus, προσφωνοῦμενq́; Ciceroni. qua de re enim potius pater filio? deinde alia. quid quæris? extabit opera peregrinationis huius. Varronẽ hodie, aut cras uenturũ putabant. ego autem in Pompeianum properabam; non quo hoc loco quidquam pulchrius; ſed

ſed interpellatores illic minus moleſti. ſed perſcribe quæſo, quæ cauſſa ſit Myrtillo: *(pœnas quidē illum pependiſſe audiui) & ſatis ne patet, unde corruptus.* Hæc *cum ſcriberem, tantum quod exiſtimabam ad te orationem eſſe perlatam. hui, quàm timeo, quid exiſtimes. etſi quid ad me? quæ non ſit foras preditura, niſi rep. recuperata. de quo quid ſperem, non audeo ſcribere.* Vale.

CICERO ATTICO S. 15

V I. Kal. *accepi à* Dolabella *litteras, quarū exēplum tibi miſi: in quibus erat, omnia ſe feciſſe, quæ tu uelles. ſtatim ei reſcripſi, & multis uerbis gratias egi: ſed tamen, ne miraretur, cur idem iterum facerē; hoc cauſſæ ſumpſi, quòd ex te ipſo coram antea nihil potuiſſem cognoſcere. ſed quid multa? litteras hoc exemplo dedi.*

Cicero Dolabella *cos. ſuo* S. 16

ANTEA *cū per litteras* Attici *noſtri de tua ſumma liberalitate, ſūmoq; erga ſe beneficio certior factus eſſem; cumq; tu ipſe etiā ad me ſcripſiſſes, te feciſſe ea, quæ nos uoluiſſemus: egi tibi gratias per litteras ijs uerbis, ut intelligeres, nihil te mihi gratius facere potuiſſe. poſtea uero quàm ipſe* Atticus *ad me uenit in* Tuſculanum *huius unius rei cauſſa, tibi ut apud me gratias ageret, cuius eximiā quandā, et admirabilē in cauſſa* Buthrotia *uoluntatē, et ſingularē erga ſe amorem perſpexiſſet: teneri non potui, quin tibi apertius illud idem his litteris declararē. ex omnibus enim mi* Dolabella *ſtudijs in me, et officijs, quæ ſumma ſunt, hoc ſcito mihi et ampliſſimū uideri, et gratiſſimū eſſe, quòd perfeceris, ut* Atticus *in-*

telligeret, quantum ego te, quàm tu me amares. quod reliquum eſt, Buthrotiam & cauſſam, & ciuitatem, quanquam à te cõſtituta eſt, (beneficia autem noſtra tueri ſolemus) tamẽ uelim, receptam in fidem tuam, à meq; etiam tibi cõmendatam, auctoritate, et auxilio tuo tectam uelis eſſe. ſatis erit in perpetuũ Buthrotijs præſidij, magnáq; cura, et ſolicitudine Atticum, et me liberaris, ſi hoc honoris mei cauſſa ſuſceperis, ut eos ſemper à te defenſos uelis. quod ut facias, te uehementer etiã atque etiam rogo. His litteris ſcriptis, me ad συντάξεις dedi: quæ quidem, uereor, ne miniata cærula tua pluribus locis notãdæ ſint: ita ſum μετέωρος, et magnis cogitationibus impeditus.

CICERO ATTICO S.

L. ANTONIO male ſit, ſi quidem Buthrotijs moleſtus eſt. Ego teſtimonium compoſui: quod, cum uoles, obſignabo. tu nummos Arpinatum, ſi L. Fadius ædilis petet, uel omnes reddito. ego ad te alia epiſtola ſcripſi de HS CX, quæ Statio curarentur. ſi ergo petet Fadius, ei uolo reddi; præter Fadium, nemini. apud me item puto depoſitum. id ſcripſi ad Erotem, ut redderet. Reginam odi. me iure facere ſcit. ſpõſor promiſſorum eius Ammonius: quæ quidem erant φιλόλογα, & dignitatis meæ, ut uel in concione dicere auderem. Saram autẽ præterquam quòd nefarium hominem cognoui, præterea in me contumacem. ſemel eum omnino domi meæ uidi. cum φιλοφρόνως ex eo quærerem, quid opus eſſet; Atticum ſe dixit quærere. ſuperbiam autem ipſius reginæ, cum eſſet trans Tiberim in hortis, cõmemorare ſine magno dolore non poſſum. nihil igitur cum iſtis: nec tam animum me,

quàm

quàm ſtomachum, non habere arbitrantur. Profectionẽ meam, ut uideo, Erotis diſpenſatio impedit. nam cum ex reliquis, quæ nonis Apr. fecit, abundare debeam; cogor mutuari; quodq́; ex iſtis fructuoſis rebus receptum eſt, id ego ad illud fanum ſepoſitũ putabam. ſed hæc Tironi mã daui, quem ob eam cauſſam Romã miſi. te nolui impeditum impedire. Cicero noſter quo modeſtior eſt, eo me magis cõmouet. ad me enim de hac re nihil ſcripſit, ad quẽ nimirum potiſſimum debuit. ſcripſit hoc autem ad Tironem, ſibi poſt Kal. Apr. (ſic enim annuum tempus confici) nihil datum eſſe; tibi pro tua natura ſemper placuiſſe, teq́; exiſtimaſſe id etiam ad dignitatem meam pertinere, eum non modo liberaliter à nobis, ſed etiam ornate, cumulateq́; tractari. quare uelim cures, (nec tibi eſſem moleſtus, ſi per alium hoc agere poſſem) ut permutetur Athenas, quod ſit in annuum ſumptum. & ſcilicet Eros numerabit. eius rei cauſſa Tironem miſi. curabis igitur, & ad me, ſi quid tibi de eo uidebitur, ſcribes.

CICERO ATTICO S.

TANDEM à Cicerone tabellarius: & mehercule litteræ πεπινωμένως ſcriptæ: quod ipſum προκοπὴν aliquam ſignificaret. itemq́; ceteri præclara ſcribunt. Leonidas tamen retinet ſuum illud ADHVC. ſummis uero laudibus Herodes. quid quæris? uel uerba mihi dari facile patior in hoc, meq́; libenter præbeo credulum. tu uelim, ſi quid tibi eſt à tuis ſcriptũ, quod pertineat ad me, certiorem me facias. Narro tibi: hæc loca uenuſta ſunt, abdita certe, &, ſi quid ſcribere uelis, ab arbitris libera: ſed neſcio quo modo οἶκος φίλος: itaque me referunt

pedes in Tuſculanum: & tamen hæc ῥωπογραφία ripulæ uidetur habitura celerem ſatietatem. equidem etiam pluuias metuo, ſi prognoſtica noſtra uera ſunt: ranæ enim ῥητορεύουσιν. tu, quæſo, fac ſciam, ubi Brutum noſtrum, & quo die uidere poſſim. Vale.

CICERO ATTICO S.

DVAS accepi poſtridie idus, alteram eo die datam, alteram idibus. prius igitur ſuperiori. De Bruto, cum ſcies. De conſulum ficto timore cognoueram. Sica enim φιλοστόργως ille quidem, ſed tumultuoſius ad me etiam illam ſuſpicionem pertulit. quid tu autem, τὰ μὲν διδόμενα? nullum enim uerbũ ἀ'. Siregio non placet. De Pletorio uicino tuo, permoleſte tuli, quenquam prius audiſſe, quàm me. De Syro prudenter. L. Antonium per Marcum fratrem, ut arbitror, facillime deterrebis auctoritate, uel ui: ſed nondum acceperas litteras: nec cuiquam, niſi L. Fadio ædili. aliter enim nec ante, nec iure fieri poteſt. Quòd ſcribis tibi deeſſe HS C, quæ Ciceroni curata ſint: uelim ab Erote quæras, ubi merces inſularũ. Arabioni de Sitio nihil iraſcor. ego de itinere, niſi explicato Λ, nihil cogito. quod idem tibi uideri puto. Habes ad ſuperiorem: nunc audi ad alteram. Tu uero facis, ut omnia, quòd Seruiliæ non dees, id eſt Bruto. De regina gaudeo te non laborare, certe etiam tibi probari. Erotis rationes & ex Tirone cognoui, & uocaui ipſum. Gratiſsimum, quod polliceris, Ciceroni nihil defuturum. de quo mirabilia Meſſalla; qui, Lanuuio rediens ab illis, uenit ad me. et mehercule ipſius litteræ ſic & φιλοστόργως, & πινῶς ſcriptæ, ut eas uel in acroaſi audeam legere:

quo magis illi indulgendum puto. De Buciliano Sextum puto non moleſte ferre. Ego, ſi Tiro ad me, cogito in Tuſculanum. tu uero, quidquid erit, quod me ſcire par ſit, ſtatim. Vale.

CICERO ATTICO S. 20

XVII. Kal. etſi ſatis uidebar ſcripſiſſe ad te, quid mihi opus ſit, & quid te facere uellem, ſi tibi cõmodum eſſet: tamen, cum profectus eſſem, et in lacu nauigarẽ, Tironem ſtatui ad te eſſe mittendum, ut ijs negocijs, quæ agerentur, intereſſet. atque etiam ſcripſi ad Dolabellã, me, ſi ei uideretur, uelle proficiſci: petijq; ab eo de mulis uecturæ itineris. ut in eis, cum intelligo te diſtentiſſimum eſſe quà de Buthrotijs, quà de Bruto, cuius etiã ludorum ſuorum curam, etiam adminiſtrationẽ ſuſpicor ex magna parte ad te pertinere: ut ergo in eiuſmodi re, tribues nobis paulũ operæ: nec enim multũ opus eſt. mihi res ad cædẽ, & eam quidem propinquam ſpectare uidetur. uides homines: uides arma. prorſus non mihi uideor eſſe tutus. ſin tu aliter ſentis, uelim ad me ſcribas. domĩ enim manere, ſi recte poſſũ, multo malo. Vale.

CICERO ATTICO S. 21

QVIDNAM eſt, quod audendũ amplius de Buthrotijs? ſtetiſſe enim te fruſtra ſcribis. quid autem ſe refert Brutus? doleo mehercule te tam eſſe detentum. quod decem hominibus referendum eſt acceptũ, eſt illud quidem ἐργῶδες, ſed ἀνεκτὸν, mihiq; gratiſſimum. De armis, nihil uidi apertius. fugiamus igitur, &, ut ais, coram. Theophanes quid uelit, neſcio. ſcripſerat enim ad me.

ad me. cui reſcripſi, ut potui. mihi autem ſcripſit, uenire ad me ſe uelle, ut & de ſuis rebus, & quædam, quæ ad me pertinerẽt, tuas litteras expecto. uide quæſo, ne quid temere fiat. Statius *ſcripſit ad me, locutum ſecum eſſe* Q. Ciceronem *ualde aſſeueranter, ſe hæc ferre non poſſe, certum ſibi eſſe ad* Brutum, & Caſſium *tranſire. hoc enimuero nunc diſcere aueo. hoc ego, quid ſit, interpretari non poſſum. poteſt aliquid iratus* Antonio*: poteſt gloriam nouam quærere: poteſt totum eſſe* σχεδίασμα*: & nimirum ita eſt. ſed tamen & ego uereor, & pater conturbatus eſt: ſcit enim, quæ ille de hoc. mecum quidem* ἄφατα*. nolim. plane, quid uelit, neſcio.* À Dolabella *mandata habebo, quæ mihi uidebuntur, id eſt nihil.* Dic mihi, C. Antonius *uoluit ne fieri ſeptemuir? fuit certe dignus.* De Menedemo *eſt, ut ſcribis. facies omnia mihi nota.* Vale.

CICERO ATTICO S. 22

EGI *gratias* Vecteno*. nihil enim potuit humanius.* Dolabellæ *mandata ſint quælibet, modo aliquid, uel quod* Niciæ *nunciem. quis enim hæc, ut ſcribis ante? ne nunc dubitare quenquam prudẽter, quin meus diſceſſus deſperationis ſit, nõ legationis? Quod ais, extrema quædam iam homines de rep. loqui, & eos quidem uiros bonos: ego, quo die audiui illum tyrannum in cõcione clariſſimum uirum appellari, ſubdiffidere cœpi: poſtea uero quàm tecum* Lanuuij *uidi noſtros tantum ſpei habere ad uiuendum, quantum accepiſſent ab* Antonio*, deſperaui. itaque, mi* Attice*, fortiter hoc uelim accipias, ut ego ſcribo. genus illud interitus, quo caſurus es, fœdũ du-*

ces,

ces, et quaſi denunciatum nobis ab Antonio. *ex hac naſſa exire conſtitui, nõ ad fugam; ſed ad ſpem mortis melioris. hæc omnis culpa* Bruti. Pompeium Cartheiæ *receptum ſcribis. iam igitur contra hunc exercitum. utra ergo caſtra? media enim tollit* Antonius. *illa infirma, hæc nefaria. properemus igitur. ſed iuua me conſilio,* Brunduſio *ne, an* Puteolis. Brutus *quidem ſubito: ſed ſapienter.* πάγχυτι: *quando enim illum? ſed humana ferenda. tu ipſe eum uidere non potes. dij illi mortuo, qui unquam* Buthrotum. *ſed acta miſſa. uideamus, quæ agenda ſint.* Rationes Erotis, *etſi ipſum nondum uidi, tamen & ex litteris eius, & ex eo, quod* Tiro *cognouit, propemodum cognitas habeo. uerſuram ſcribis eſſe faciendam menſium quinque, id eſt ad* Kal. Nou. HS CC: *in eam diem cadere nummos, qui à* Quincto *debentur. uelim igitur, quoniam* Tiro *negat tibi placere, me eius rei cauſſa* Romam *uenire; ſi te ea res nihil offendet, uideas, unde nummi ſint, mihi feras expenſum. hoc uideo in præſentia opus eſſe. reliqua diligentius ex hoc ipſo exquiram, in his, de mercedibus dotaliũ prædiorum: quæ ſi fideliter* Ciceroni *curabuntur, quanquam uolo laxius, tamen ei propemodum nihil deerit. equidem uideo mihi quoque opus eſſe uiaticum: ſed id ex prædijs, ut cadet, ita ſoluetur. mihi autem opus eſt uniuerſo quidem: etſi mihi uidetur iſte, qui umbras timet, ad cædem ſpectare: tamen, niſi explicata ſolutione, non ſum diſceſſurus. ſit ne autem excitata, nec ne, tecum cognoſcam.* Hanc *putaui mea manu ſcribẽdam. itaque feci.* De Fadio, *ut ſcribis: utique alij nemini. reſcribas uelim hodie.* Vale.

CIC.

CICERO ATTICO S. 23

NARRO *tibi: Quinctus pater exultat lætitia: ſcripſit enim filius, ſe idcirco profugere ad* Brutum *uoluiſſe, quòd, cum ſibi negociũ daret* Antonius, *ut eum dictatorem efficeret, præſidiũ occuparet, id recuſaſſet: recuſaſſe autem ſe, ne patris animum offenderet: ex eo ſibi illum hoſtẽ. tum me, inquit, collegi, uerens, ne quid mihi ille iratus tibi noceret: itaque eum placaui. et quidem* CCCC *certa, reliqua in ſpe. ſcribit autem* Statius, *illum cum patre habitare uelle. hoc uero mirum: & id gaudet. quem tu illo certiorem nebulonem?* ἐποχὴν *ueſtram de re* Caniȷ *deliberationis probo. nihil eram ſuſpicatus de tabulis:* ἀκεραίως *reſtitutam arbitrabar.* Quæ *differs, ut mecum coram: expectabo. tabellarios, quoad uoles, tenebis: es enim occupatus.* Quòd Xenonem, *probe.* Quod *ſcribo, cum abſoluero.* Quincto *ſcripſiſti, te ad eum litteras. nemo attulerat.* Tiro *negat iam tibi placere* Brunduſium, *& quidem dicere aliquid de militibus. at ego iam deſtinaram,* Hydruntem *quidem. mouebãt me tuæ quinque horæ. hic autẽ quãtus* πλοῦς? *ſed uidebimus.* Nullas *à te* XI. Kal. *quippe: quid enim iam noui? cum primum igitur poteris, uenies. ego propero, ne ante* Sextus; *quem aduentare aiunt.* Vale.

CICERO ATTICO S. 24

GRATVLOR *nobis* Quinctũ *filium exiȷſſe: moleſtus non erit.* Panſam *bene loqui credo: ſemper enim coniunctum eſſe cum* Hirtio *ſcio: amiciſſimum* Bruto, *&* Caſſio *puto, ſi expediet: ſed quando illos uidebit?*

inimicum

inimicum Antonio: quando, aut cur? quouſque ludemur? Ego autem ſcripſi Sextum aduentare, non quo iam adeſſet, ſed quia certe id ageret, ab armiſq; nullus diſcederet. certe, ſi pergit, bellum paratum eſt. hic autem noſter Cytherius, niſi uictorem, neminem uicturum. quid ad hæc Panſa? utro erit, ſi bellum erit; quod uidetur fore? ſed & hæc, & alia coram, hodie quidem, ut ſcribis, aut cras. Vale.

CICERO ATTICO S. 25

MIRIFICE torqueor, ſine dolore tamē: ſed permulta mihi de noſtro itinere in utrãque partē occurrũt. quouſque? inquies. quoad erit integrum: erit autē uſque dum ad nauem. Panſa ſi reſcripſerit, & meam tibi, et illius epiſtolã mittã. Silium expectabam: cui ὑπόμνημα compoſitum, ſi quid noui. ego litteras miſi ad Brutũ: cuius de itinere etiam ex te uelim, ſi quid ſcies, cognoſcere.

CICERO ATTICO S. 26

TABELLARIVS, quem ad Brutum miſeram, ex itinere rediјt VII. Kal. ei Seruilia dixit, eo die Brutum Puteolis profectum. ſane dolui meas redditas non eſſe. Silius ad me non uenerat. cauſſam compoſui. eum libellum tibi miſi. te quo die expectem, uelim ſcire.

CICERO ATTICO S. 27

DE MEO itinere uariæ ſentētiæ: multi enim ad me. ſed tu incumbe quæſo in eam curam. magna res eſt. an probas, ſi ad Kal. Ian. cogitamus? meus animus eſt æquus, ſic tamen, ut ſi nihil offenſionis ſit. & tu etiam ſcribe,

* ſcribe quo die Olympia cum myſteria ſcilicet, ut tu ſcires. caſus conſilium noſtri itineris iudicabit. dubitemus igitur. hyberna enim nauigatio odioſa; eóq; ex te quæſieram myſteriorum diem. Brutum, ut ſcribis, uiſum irià me puto. ego hinc uolo prid. Kal. Vale.

CICERO ATTICO S. 28

DE Quincti negocio uideo à te omnia facta. ille tamen dolet, dubitans, utrū morem gerat Leptæ, an idem infirmet Silio Mandibili. L. Piſonem uellem exire legatum. ψευδογράφω S. C. uelim ſcire, quid ſit. Tabellarius ille, quem tibi dixerā à me ad Brutū eſſe miſſum in Anagninum, ad me uenit ea nocte, quæ proxima ante kal. fuit, litteraſq; ad me attulit: in quibus unum alienum ſumma ſua prudentia, ut ſpectem ludos ſuos. reſcripſi ſcilicet, primum me iam profectum, ut non integrum ſit: dein, ἀτοπότατον eſſe, me, qui Romam omnino poſt hæc arma nō acceſſerim, neque id tam periculi mei cauſſa fecerim, quàm dignitatis, ſubito ad ludos uenire. tali enim tempore ludos facere illi honeſtū eſt, cui nō neceſſe eſt ſpectare: mihi ut non eſt neceſſe, ſic nec honeſtum eſt. equidē illos celebrari, & eſſe quàm gratiſſimos mirabiliter cupio: idq; ita futurum eſſe confido: & tecum ago, ut iam ab ipſa commiſſione ad me, quemadmodum accipiantur; deinde omnino reliquorum dies ſingulos perſequare. ſed de ludis hactenus. Reliqua pars epiſtolæ: illa nanque in utranque. ſed tamen non nullos interdum iacit igniculos uiriles. quod quale uideretur, ut poſſes interpretari, miſi ad te exemplum epiſtolæ. quanquam mihi tabellarius noſter dixerat, tibi quoque ſe attuliſſe

litteras

litteras à Bruto, caſq; à Tuſculano eſſe delatas. Ego itinera ſic cōpoſueram, ut nonis Quinct. Puteolis eſsem. ualde enim feſtino, ita tamen, ut, quantum homo poſſit, quamcautiſſime nauigem. M. Aelium cura libera. ei ſine paucos ſpecus in extremo fundo, & eos quidem ſubterraneos, ſeruitutis apud Talnæ quid habituros: id me iam iam nolle, neque mihi quidquam eſſe tanti. ſed, ut mihi dicebas, quamleniſſime, potius ut cura liberetur, quàm ut me ſuccenſere aliquid ſuſpicetur. Item de illo Tulliano, cupide libero. cum Caſelio loquare. parua res eſt: ſed tu bene attendiſti. nimis callide agebatur. ego autem, ſi mihi impoſuiſſet aliquid, quod pene fecit, niſi tua malitia affuiſſet; animo iniquo tuliſſem. itaque, ut erit, rem impediri malo. Octauam partem * Tullij luminarium in ædium ad ſtrane memineris. cui Cerelia uideris mancipio dare ad eam ſummam, quæ ſub præcone fuit maxima. id opinor eſſe CCCLXXX. noui ſi quid erit, atque etiam ſi quid proſpicies, quod futurum putes, ſcribas ad me quamſæpiſſime uelim. Varroni, quemadmodum tibi mandaui, memineris excuſare tarditatem litterarum mearum. Mundus iſtum. M. Ennius quid egerit de teſtamento, (curioſus enim) facias me uelim certiorem. Ex Arpinati, VI. non. Vale.

CICERO ATTICO S. 29

GAVDEO id te mihi ſuadere, quod ego mea ſpōte pridie fecerā. nam cum ad te VI. non. darem, eidem tabellario dedi etiā ad Sextium, ſcriptas πάνυ φιλοςόργως. Ille autem, quòd Puteolos proſequitur, humane: quòd queritur, iniuſte. non enim ego tam illum expectare,

re, cum de Coſſano rediret, debui, quàm ille aut non ire ante, quàm me uidiſſet, aut citius reuerti. ſciebat etiam me celeriter uelle proficiſci, ſeſeq; ad me in Tuſculanum ſcripſerat eſſe uenturum. Te, ut à me diſceſſeris, lacrymaſſe, moleſte ferebam. quod ſi me præſente feciſſes, conſilium totius itineris fortaſſe mutaſſem. ſed illud præclare, quòd te conſolata eſt ſpes breui tempore congrediendi: quæ quidem expectatio me maxime ſuſtentat. meæ tibi litteræ non deerunt. De Bruto, *ſcribam ad te omnia.* Librum *tibi celeriter mittam de gloria. excudam aliquid* ἡρακλείδιον, *quod lateat in theſauris tuis.* De Planco, *memini.* Attica *iure queritur.* Quòd *me de* Bacchi, *de ſtatuarum coronis certiorem feciſti, ualde gratum: nec quidquam poſthac non modo tantum, ſed ne tantulum quidem præterieris.* Et *de* Herode, & Metio *meminero,* & *de omnibus, quæ te uelle ſuſpicor.* Modo *turpem ſororis tuæ filium, cum hæc ſcriberem. aduentabat autem* βουλύσει *cenantibus nobis.* Vale.

CICERO ATTICO S. 30

EGO, *ut ad te pridie ſcripſerã, nonis conſtituerã uenire in* Tuſculanũ. *ibi igitur quotidie tuas litteras expectabo, et maxime de ludis: de quibus etiã ad* Brutum *tibi ſcribendũ eſt: cuius epiſtolæ, quam interpretari ipſe uix poterã, exemplũ pridie tibi miſerã.* Atticæ *meæ uelim me ita excuſes, ut omnẽ culpã in te transferas,* & *ei tamen confirmes, me minime totũ amorem eò mecum abſtuliſſe.*

CICERO ATTICO S. 31

BRVTI *ad te epiſtolam miſi. dij boni, quanta*

ἀμηχανία.

ἀμηχανία. cognoſces, cum legeris. De celebratione ludorum, tibi aſſentior. Ad M. Aelium nullus tu quidem domum, ſed ſicubi inciderit. De Tulliano ſemiſſe, M. Axianum adhibebis, ut ſcribis. Quod cum Coſiano egiſti, optime. Quod non ſolum mea, uerum etiam tua expedis, gratum. Legationem probari meam, gaudeo. Quod promittis, dij faxint: quid enim mihi, meis, iucũdius? ſed iſtam, quam tu excipis, metuo. Brutum cum conuenero, perſcribam omnia. De Planco, & Decimo, ſane uelim Sextum ſcutum abijcere. De Mundo, ſi quid ſcies. Reſcripſi ad omnia. nunc noſtra accipe. Quinctus filius uſque Puteolos: mirus ciuis, ut tu Fauonium, Aſinium dicas: & quidem duas ob cauſſas, & ut mecum, & σπείσασθαι uult cum Bruto, & Caſſio. ſed tu quid ais? ſcio enim te familiarem eſſe Othonum. ait hic ſibi Iuliam ferre: conſtitutum enim eſſe diſſidium. quæſiuit ex me pater, qualis eſſet fama. dixi, nihil ſane me audiſſe, (neſciebam enim cur quæreret) niſi de ore, & patre ſed cur tu, inquam? at ille, filium uelle. tum ego, etſi ἐβδελυττόμην, tamen negaui. putaui illa eſſe uera. σκοπὸς hoc eſt enim huic noſtro, nihil præbere. illa autem οὐ παρὰ τούτῳ. ego tamen ſuſpicor hunc, ut ſolet, hallucinari. ſed uelim quæras, (facile autem potes) & me certiorem. Obſecro te, quid eſt hoc? ſignata iam epiſtola, Formiani, qui apud me cenabant, Plancum ſe aiebant, hunc Buthrotium, pridie, quàm hoc ſcribebam, id eſt III. nonarum, uidiſſe demiſſum, ſine phaleris; ſeruulos autem dicere, eum, & agripetas eiectos à Buthrotijs. macte. ſed amabo te, perſcribe mihi totum negocium. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XVI.

CICERO ATTICO S.

NONIS Quinct. ueni in Puteolanum, iens ad Brutum. in Neſide hæc ſcripſi. ſed eo die, quo ueneram, cenanti Eros tuas litteras. Ita ne? nonis Iulijs? mehercule iſtis. ſed ſtomachari totum diē licet. quidquam ne turpius, quàm Bruto, Iulijs? redeo ad meum, igitur ἔλθωμεν. nihil uidi. Sed quid eſt quæſo, quod agripetas Buthroti conciſos audio? quid autem Plácus tam curſim (ita enim audiebam) diem, & noctem? ſane cupio ſcire, quid ſit. Meam profectionem laudari gaudeo. Dymæos agro pulſos, mare infeſtum habere, nil mirum. uidendum eſt, ut manſio laudetur. ἐν ὁμοπλοίᾳ Bruti uidetur aliquid præſidij eſſe: ſed, opinor, minuta nauigia. ſed iam ſciam, & ad te cras. De Ventidio, πανικὸν puto. De Sexto, pro certo habebatur, ad arma. quod ſi uerum eſt; ſine bello ciuili uideo ſeruiendū. quid ergo? kal. Ian. in Panſa ſpes. λῆρος πολύς, in uino & in ſomno iſtorum. DE CCX, optime. Ciceronis rationes explicentur. * Obius enim receſſis multa, quæ uellē: in, his ne hoc quidem malum, in mandatis ſat abunde: HS LXXII ſatis eſſe, affatim prorſus, ſed Xenonem perexigue, & γλίσχρως præbere, id eſt minutatim. quo plus permutaſti, quàm ad fructum inſularum, id ille annus habeat, in quem itineris ſumptus acceſſit. hinc ex kal. Apr. ad HS LXXX accommodetur. nunc enim

inſula

inſulæ tantum. uidendum enim eſt, quid, cum Romæ erit. non enim puto ſocrum illam ferendam. Pindaro decumano negaram. Nunc, cuius rei cauſſa tabellarium miſerim, accipe. Quinctus filius mihi pollicetur ſe Catonem. egit autem & pater, & filius, ut tibi ſponderem, ſed ita, ut tum crederes, cum ipſe cognoſſes. huic ego litteras ipſius arbitratu dabo: eæ te ne mouerint. has ſcripſi in eam partem, ne me motum putares. dij faxint, ut faciat ea, quæ promittit. commune enim gaudium: ſed ego: nihil dico amplius. is hinc VII. idus. ait enim attributionem in idus, ſe autem urgeri acriter. tu ex meis litteris, quo modo reſpondeas, meditabere. Plura, cum & Brutum uidero, & Erotem remittam. Atticæ meæ excuſationem accipio, eamq; amo plurimum: cui, & Piliæ ſalutem. Vale.

CICERO ATTICO S.

VI. idus duas epiſtolas accepi, unam à meo tabellario, alteram Bruti. De Buthrotijs longe alia fama in his locis fuerat: ſed cum alijs multis hoc ferendum. Erotem remiſi citius, quàm conſtitueram, ut eſſet cum Hortenſio, & quia equitibus quidem ait ſe idibus conſtituiſſe. Hortenſius uero impudenter. nihil enim debetur ei, niſi ex tertia penſione, quæ eſt Kal. Sex. ex qua penſione ipſa maior pars eſt ei ſoluta aliquanto ante diem. ſed hæc Eros uidebit idibus. De Publilio autem, quòd perſcribi oportet, morã non puto eſſe faciendã. ſed cum uideas, quantum de iure noſtro deceſſerimus, qui de reſiduis CCCC HS, CC præſentia ſoluerimus, reliqua perſcribamus; loqui cum eo, ſi tibi uidebitur, poteris, eum commodum no-

ſtrum expectare debere, cum tanta ſit à nobis iactura facta iuris. ſed amabo te, mi Attice,*(uides ne quàm blãde?) omnia noſtra, quoad eris* Romæ*, ita gerito, regito, gubernato, ut nihil à me expectes. quanquam enim reliqua ſatis apta ſint ad ſoluendum; tamen fit ſæpe, ut ij, qui debent, non reſpondeant ad tempus. ſi quid eiuſmodi acciderit, ne quid tibi ſit fama mea potius. nõ modo uerſura, uerum etiam uenditione, ſi ita res coget, nos uindicabis.* Bruto *tuæ litteræ gratæ erãt. fui enim apud illum multas horas in* Neſide*, cum paulo ante tuas litteras accepiſſem. delectari mihi* Tereo *uidebatur, & habere maiorem* Accio*, quàm* Antonio*, gratiã. mihi autẽ quo lætiora ſunt, eo plus ſtomachi, & moleſtiæ eſt, populum* R. *manus ſuas non in defendenda rep. ſed in plaudendo conſumere. mihi quidem uidentur iſtorum animi incendi etiã ad repræſentandã improbitatem ſuã. ſed tamen, dum modò doleant aliquid, doleant quidlibet.* Conſilium *meum quòd ais quotidie magis laudari, non moleſte fero, expectabamq́; , ſi quid de eo ad me ſcriberes. ego enim in uarios ſermones incidebam: quin etiam idcirco trahebam, ut quamdiutiſſime integrum eſſet. ſed quoniã* Euro *uilla extrudimur,* Brũduſiũ *cogito. facilior enim, & exploratior deuitatio legionum fore uidetur, quàm piratarũ, qui apparere dicuntur.* Sextius VI. *id. expectabatur, ſed non uenerat, quod ſciam.* Caſſius *cũ claſſicula ſua uenerat. ego, cum eum uidiſſem* V. Kalen*das, in* Pompeianum *cogitabã, inde* Aculanũ*. noſti reliqua.* De Tutia *ita putarã.* De C. Metio *non credo, nec tamen curo plus, quàm tu.* Planco*, &* Oppio *ſcripſi equidem, quoniam rogaras: ſed, ſi tibi uidebitur, ne neceſſe*

habueris

habueris reddere. cum enim tua cauſſa fecerint omnia; uereor, ne meas litteras ſuperuacaneas arbitrentur. Op*pio quidem utique: quem tibi amiciſſimum cognoui: uerum, ut uoles tu.* Q*uoniam ſcribis hiematurum te in* Epiro*; feceris mihi gratum, ſi ante eò ueneris, quàm mihi in* Italiam *te auctore ueniendum eſt. litteras ad me quamſæpiſſime, ſed de rebus minus neceſſarijs aliquem nactus: ſin autem erit quid maius, domo mittito.* Ἡρακλείδιον, *ſi* Brunduſium *ſalui, adoriemur. de gloria mi ſi tibi. cuſtodies igitur, ut ſoles: ſed notentur eclogarij. quos* Saluius*, bonos auditores nactus, in conuiuio duntaxat legat. mihi ualde placent: mallem tibi.* Etiam at*que etiam uale.*

CICERO ATTICO S. 3

TV VERO *ſapienter. nunc demum enim reſcribo ijs litteris, quas mihi miſiſti, conuento* Antonio Tiburi*. ſapienter igitur, quòd manus dediſti, quodq́; etiam ultro gratias egiſti. certe enim, ut ſcribis, deſeremur ocyus à rep. quàm à re familiari. quod uero ſcribis te magis delectari* Ὦ ΤΙΤΕ, SI QVID EGO*: addis mihi ſcribendi alacritatem.* Q*uod* Erotem *non ſine muniuſculo expectare dicis; gaudeo non fefelliſſe eam rem opinionem tuam. ſed tamen idem* σύνταγμα *miſi ad te retractatius, & quidem* ἀρχέτυπον *ipſum, crebris locis inculcatum, & refectum. hunc tu tralatum in macrocolum lege arcano conuiuis tuis, ſed, ſi me amas, hilaris, & bene acceptis, ne in me ſtomachum erumpãt, cum ſint tibi irati.* De Cicerone*, uelim ita ſit, ut audiuimus.* De Xenone*, corã cognoſcam: quãquam nihil ab eo*

arbitror neque indiligenter, neque illiberaliter. De He*rode, faciam, ut mandas, & ea, quæ ſcribis, ex* Sauſe*io, & è* Xenone *cognoſcam.* De Quincto *filio, gaudeo tibi meas litteras prius à tabellario meo, quàm ab ipſo redditas. quanquam te nihil fefelliſſet. ueruntamen. ſed expecto, quid ille tecum, quid tu uiciſſim: nec dubito, quin ſuo more uterque. ſed eas litteras* Curium *mihi ſpero redditurum: qui quidem etſi per ſe eſt amabilis, à meq; diligitur, tamen accedet magnus cumulus commendationis tuæ.* Litteris *tuis ſatis reſponſum eſt. nunc audi, quod, etſi intelligo ſcribi neceſſe non eſſe, ſcribo tamen.*

Multa *me mouent in diſceſſu, in primis mehercule, quòd diſiungor à te. mouet etiam nauigationis labor, alienus non ab ætate ſolum noſtra, uerum etiam à dignitate; tempusq; diſceſſus ſubabſurdum. relinquimus enim pacem, ut ad bellum reuertamur; quodq; temporis in prædiolis noſtris, et belle ædificatis, & ſatis amœnis, conſumi potuit, in peregrinatione conſumimus.* Conſolã*tur hæc. aut proderimus aliquid* Ciceroni*: aut, quantũ profici poſſit, iudicabimus. deinde tu iam, ut ſpero, & ut promittis, aderis. quod quidem ſi acciderit, omnia nobis erunt meliora.* Maxime *autem me angit ratio reliquorum meorum. quæ quanquam explicata ſunt, tamen, quòd &* Dolabellæ *nomen in ijs eſt, & attributio eſt mihi nominum ignota, conturbor, nec ulla res magis angit ex omnibus. itaque non mihi uideor erraſſe, quòd ad* Bal*bum ſcripſi apertius, ut, ſi quid tale accidiſſet, ut non concurrerent nomina, ſubueniret; meq; tibi etiam mandaſſe, ut, ſi quid eiuſmodi accidiſſet, cum eo communicares. quod facies, ſi tibi uidebitur, eoq; magis, ſi pro-*

ficiſceris in Epirum. Hæc ego conſcendens è Pompeiano tribus actuariolis decemſcalmis. Brutus erat in Neſide etiam nunc, Neapoli Caſſius. Ecquid amas Deiotarum, & non amas Eram? qui, ut Bleſamius uenit ad me, cũ ei præſcriptum eſſet, ne quid ſine Sextij noſtri ſententia ageret, neque ad illum, neque ad quenquam noſtrum retulit. Atticam noſtram cupio ſuauiari: ita mihi dulcis ſalus uiſa eſt, per te miſſa ab illa. referes igitur ei plurimam, itemq; Piliæ dicas uelim. Vale.

CICERO ATTICO S. 4

ITA ut heri tibi narraui, uel fortaſſe hodie, (Quinctus enim altero die ſe aiebat) in Neſida VIII. idus. ibi Brutus. quàm ille doluit de nonis Iulijs. mirifice eſt conturbatus. itaque ſeſe ſcripturum aiebat, ut uenationem etiã, quæ poſtridie ludos Apollinares futura eſt, proſcriberent. III. idus Quinct. Libo interuenit. is Philonẽ, Pompeij libertum, & Hilarum ſuum ueniſſe à Sexto cũ litteris ad conſules, ſiue quo alio nomine ſunt. earũ exẽplum nobis legit, ſi quid uideretur. pauca παρὰ λέξιν: ceteroqui & ſatis grauiter, & non contumaciter. tantũ addi placuit, quod erat, COS ſolum, ut eſſet. PRAET. TRIB. PL. SENATVI; ne illi non proferrent eas, quæ ad ipſos miſſæ eſſent. Sextum autem nunciauit cum una ſolum legione fuiſſe Carthagine, eiq; eo ipſo die, quo oppidum Boream cepiſſet, nunciatum eſſe de Cæſare: capto oppido, miram lætitiam, commutationemq; animorum, concurſumq; undique; ſed illum ad ſex legiones, quas in ulteriore reliquiſſet, reuertiſſe. ad ipſum autem Libonem ſcripſit, nihil eſſe, niſi ad

larem ſuũ liceret. ſumma poſtulatorum, ut omnes exercitus dimittantur, qui ubique ſint. hæc fere de Sexto.

De Buthrotijs undique quærens nihil reperiebam. alij, conciſos agripetas: alij, Plancum, acceptis nummis, relictis illis, aufugiſſe. itaque non uideo ſciturum me, quid eius ſit, ni ſtatim aliquid litterarum. Iter illud Brunduſium, de quo dubitabam, ſublatum uidetur. legiones enim aduentare dicuntur: hæc autem nauigatio habet quaſdam ſuſpiciones periculi: itaque conſtituebam uti ὁμοπλοίᾳ. paratiorem offendi Brutum, quàm audiebam. nam & ipſe Domitius bona plane habet dicrota, ſuntq; nauigia præterea luculenta Sextij, Buciliani, ceterorum. nam Caſsij claſſem, quæ plane bella eſt, non numero, ultra Fretum. illud eſt mihi ſubmoleſtum, quòd parum Brutus properare uidetur. primum confectorũ ludorum nuncios expectat: deinde, quantum intelligo, tarde eſt nauigaturus, conſiſtens in locis pluribus. tamen arbitror eſſe commodius tarde nauigare, quàm omnino non nauigare. etſi, cum proceſſerimus, exploratiora uidebuntur, & tectis utemur. Tuas iam litteras Brutus expectabat: cui quidem ego non nouum attuleram de Tereo Accij. ille Brutum putabat. ſed tamen rumoris neſcio quid afflauerat, commiſſione Græcorum, frequentiam non fuiſſe: quæ quidem me minime fefellit: ſcis enim, quid ego de Græcis ludis exiſtimem. nunc audi quod pluris eſt, quàm omnia. Quinctus fuit mecum dies cõplures, &, ſi ego cuperem, ille uel plures fuiſſet: ſed, quantum fuit, incredibile eſt, quàm me in omni genere delectarit, in eóq; maxime, in quo minime ſatisfaciebat. ſic enim cõmutatus eſt totus et ſcriptis meis qui-

buſdam,

buſdam, quæ in manibus habebam, & aſſiduitate orationis, & præceptis, ut tali animo in remp. quali nos uolumus, futurus ſit. hoc cum mihi non modo confirmaſſet, ſed etiam perſuaſiſſet; egit mecum accurate multis uerbis, tibi ut ſponderem, ſe dignum et te, & nobis futurum; neque ſe poſtulare, ut ſtatim crederes, ſed, cũ ipſe perſpexiſſet, tum ut ſe amarse quòd niſi fidem mihi feciſſet, iudicaſſemq́; hoc, quod dico, firmũ fore, non feciſſem id, quod dicturus ſum. duxi enim mecum adoleſcentem ad Brutũ. *ſic ei probatum eſt, quod ad te ſcribo, ut ipſe crediderit, me ſponſorem accipere noluerit, eũq́; laudans amiciſſime mentionẽ tui fecerit, cõplexus, oſculatusq́; dimiſerit. quamobrem etſi magis eſt, quod gratuler tibi, quàm quod te rogem; tamen etiam rogo, ut, ſi quæ minus antea propter infirmitatem ætatis conſtanter ab eo fieri uidebantur, ea iudices illũ abieciſſe, mihiq́; credas, multum allaturam, uel plurimum potius, ad illius iudicium confirmandum, auctoritatem tuam.*

Bruto *cum ſæpe inieciſſem de* ὁμοπλοίᾳ, *non perinde, atque ego putaram, arripere uiſus eſt. exiſtimabam* μετεωρότερον *eſſe: & hercule erat, & maxime de ludis. at mihi, cum ad uillam rediſſem,* Cn. Lucceius, *qui multum utitur* Bruto, *narrauit, illum ualde morari, nõ tergiuerſantem, ſed expectantem, ſi qui forte caſus. itaque dubito an* Venuſiam *tendam, & ibi expectem de legionibus: ſi aberunt, ut quidam arbitrantur* Hydruntem: *ſi neutrũ erit* ἀσφαλὲς, *eodem reuertar. iocari me putas? moriar, ſi quiſquam me tenet præter te: etenim circunſpice: ſed ante erubeſco. O dies in auſpicijs* Lepidi *deſcriptos, & aptos ad conſilium reditus noſtri. magna*

gna ῥοπὴ ad proficiſcendum tuis litteris. atque utinam te illic. ſed ut conducere putabis. Nepotis epiſtolam expecto. cupidus ille meorum? qui ea, quibus maxime γαυριῶ, legenda non putet. & ais μετ᾽ ἀμύμονα. tu uero ἀμύμων. ille quidem ἄμβρωτος. Mearum epiſtolarum nulla eſt συναγωγὴ. ſed habet Tiro inſtar ſeptuaginta. & quidem ſunt à te quædam ſumendæ. eas ego, oportet, perſpiciam, corrigam. tum denique edentur.

CICERO ATTICO S. 5

EGO adhuc (perueni enim Vibonem ad Sicã) magis commode, quàm ſtrenue nauigaui: remis enim magnam partẽ. prodromi nulli. illud ſatis opportune. duo ſinus fuerunt, quos tramitti oportet, Pæſtanus, et Vibonenſis: utrunque pedibus equis tranſmiſimus. ueni igitur ad Sicam, octauo die è Pompeiano; cum unum diẽ Veliæ conſtitiſſem: ubi quidem fui ſane libenter apud Thalnam noſtrũ: nec potui accipi, illo abſente preſertim, liberalius. IX. Kal. igitur ad Sicam. ibi tanquam domi meæ ſcilicet: itaque obduxi poſterum diem. ſed putabam, cum Rhegiũ ueniſſem, fore, ut illic, δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, cogitaremus, corbita ne Patras, an actuariolis ad Leucopetram Tarentinorum, aſt inde Corcyram: &, ſi oneraria, ſtatim ne Freto, an Syracuſis. hac ſuper re ſcribam ad te Rhegio. mehercule, mi Attice, ſæpe mecum, ἡ δεῦρ᾽ ὁδὸς σοι τὶ δυύαται; cur ego tecum non ſum? cur, ocellos Italiæ, uillulas meas nõ uideo? ſed id ſatis, ſuperq;, tecum me non eſſe, fugientem periculum. nec id nunc quidem, niſi fallor, ullum eſt. ad

ipſum

ipſum enim reuocat me auctoritas tua. ſcribis enim, in cælum ferri profectionem meam, ſed ita, ſi ante Kal. Ian. *redeam: quod quidem certe enitar: malo enim uel cum timore domi eſſe, quàm ſine timore* Athenis *tuis. ſed tamen proſpice, quò iſta uergant, mihiq́; aut ſcribe, aut, quod multo malim, affer ipſe. hæc hactenus. Illud uelim in bonam partem accipias, me agere tecum, quod tibi maiori curæ ſciam eſſe, quàm ipſi mihi. nomina mea, per deos, expedi, exolue: bella reliqui. ſed opus eſt diligentia, coheredibus pro* Cluuiano Kal. Sext. *perſolutum ut ſit. cum* Publilio *quo modo agendum ſit, uidebis. non debet urgere, quoniam iure non utimur: ſed tamen ei quoque ſatisfieri plane uolo.* Terentiæ *uero quid ego dicam? etiam ante diem, ſi potes. quin, ſi, ut ſpero, celeriter in* Epirum*; hoc, quod ſatiſdato debeo, peto à te, ut ante prouideas, planeq́; expedias, & ſolutum relinquas. ſed de his ſatis; metuoq́;, ne tu nimium putes. nunc negligentiam meam cognoſce.* De gloria *librum ad te miſi: & in eo proœmium id eſt, quod in* Academico *tertio. id euenit ob eam rẽ, quòd habeo uolumen proœmiorũ. ex eo eligere ſoleo, cum aliquid* σύγγραμμα *inſtitui. itaque iam in* Tuſculano*, qui non meminiſſem me abuſum iſto proœmio, conieci id in eum librum, quem tibi miſi. cum autem in naui legerem* Academicos*, agnoui erratum meum: itaque ſtatim nouum proœmium exaraui, & tibi miſi. tu illud deſecabis, & hoc agglutinabis.* Piliæ *ſalutem dices, &* Atticæ*, delicijs, atque amoribus meis.* Vale.

CICERO ATTICO S.

VIII. id. Sext. cum à Leucopetra profectus, (inde enim tramittebã) ſtadia circiter CCC proceſſiſſem, reiectus ſum Auſtro uehementi ad eandem Leucopetrã. ibi cum uentũ expectarem, (erat enim uilla Valerij noſtri, ut familiariter eſſem, et libenter) Rhegini quidã, illuſtres homines, eò uenerunt, Roma ſane recentes, in ijs Bruti noſtri hoſpes, qui Brutum Neapoli reliquiſſet. hæc afferebant, edictum Bruti, & Caſsij, & fore frequentẽ ſenatum calendis: à Bruto, et Caſſio litteras miſſas ad cõſulares, & prætorios; ut adeſſent, rogare. ſummam ſpem nunciabant, fore, ut Antonius cederet, res conueniret, noſtri Romam redirent. Addebant etiam, me deſiderari, ſubaccuſari. quæ cum audiſſem, ſine ulla dubitatione abieci conſilium profectionis; quo mehercule ne antea quidẽ delectabar. lectis uero tuis litteris, admiratus equidem ſum, te tam uehementer ſententiam commutaſſe; ſed, non ſine cauſſa, arbitrabar. etſi, quamuis non fueris ſuaſor, et impulſor profectionis meæ, approbator certe fuiſti, dũmodo Kal. Ian. Romæ eſſem. ita fiebat, ut, dum minus periculi uideretur, abeſſem, in flammam ipſam uenirem. ſed hæc, etiam ſi non prudenter, tamen ἀνεμέσητα ſunt; primum, quòd de mea ſententia acta ſunt: deinde, etiam ſi te auctore, quid debet, qui conſilium dat, præſtare præter fidem? Illud admirari ſatis non potui, quod ſcripſiſti his uerbis: BENE igitur tu, qui δ᾽ϑανασίαν, bene relinquis patriam? An ego relinquebam? aut tibi tum relinquere uidebar, tu id non modo non prohibebas, uerum etiam approbabas?

grauiora,

grauiora, quæ reſtant. VELIM χόλιον aliquod elimes ad me, oportuiſſe te iſtuc facere. ita ne, mi Attice, defenſione eget meum factum, preſertim apud te, qui id mirabiliter approbaſti? ego uero iſtum ἀπολογισμὸν συντάξομαι, ſed ad eorum aliquem, quibus inuitis, & diſſuadentibus profectus ſum. etſi quid iam opus eſt χολίῳ? ſi perſeueraſſem, opus fuiſſet. at hoc ipſum non conſtanter. nemo doctus unquam (multa autem de hoc genere ſcripta ſunt) mutationem conſilij, inconſtantiã dixit eſſe, deinceps igitur hæc. NAM ſi à Phædro noſtro, expedita excuſatio eſſet. nunc quid reſpõdemus? ergo id erat meum factum, quod Catoni probare non poſſim, flagitij ſcilicet plenum, & dedecoris. utinam à primo ita tibi eſſet uiſum. tu mihi, ſicut eſſe ſoles, fuiſſes Cato. Extremum illud uel moleſtiſſimum. NAM Brutus noſter ſilet: hoc eſt, non audet hominem id ætatis monere. aliud nihil habeo, quod ex ijs à te uerbis ſignificari putem. & hercule ita eſt. Nam XVI. Kal. Sept. cum ueniſſem Veliam, Brutus audiuit. erat enim cum ſuis nauibus apud Heletem fluuium citra Veliam millia paſſuum III. pedibus ad me ſtatim. dij immortales, quàm ualde ille reditu, uel potius reuerſione mea lætatus? effudit illa omnia, quæ tacuerat: ut recordarer illud tuum, NAM Brutus noſter ſilet. maxime autem dolebat, me Kal. Sext. in ſenatu non fuiſſe. Piſonem ferebat in cælum: ſe autem lætari, quòd effugiſſem duas maximas uituperationes, unam, quam itinere faciendo me intelligebam ſuſcipere, deſperationis, ac relictionis reip. (flentes mecum uulgo querebantur, quibus de meo celeri reditu non probabã) alteram, de qua Bru

tus,

tus, & qui una erant, (multi autem erant) lætabātur, quòd eam uituperationem effugiſſem, me exiſtimari ad Olympia. hoc uero nihil turpius quouis reip. tempore: ſed hoc ἀναπολόγητον. ego uero Auſtro *gratias miras, qui me à tanta infamia auerterit.* Reuerſionis *has ſpecioſas cauſſas habes, iuſtas illas quidem, & magnas, ſed nulla iuſtior, quàm quòd tu idē alijs litteris.* PROVIDE, SI CVI QVOD DEBETVR, VT SIT VNDE PAR PARI RESPONDEATVR. MIRIFICA ENIM ΔΥΣΧΡΗΣΤΙΑ EST PROPTER METVM ARMORVM. *in* Freto *medio hanc epiſtolā legi, ut, quid poſſem prouidere, in mentē nō ueniret mihi, niſi quòd præſens me ipſe defenderē. ſed hæc hactenus. reliqua corā.* Antonij *edictū legi à* Bruto, *& horū contra, ſcriptum præclare. ſed quid iſta edicta ualeant, aut quò ſpectent, plane non uideo. nec ego nunc, ut* Brutus *cenſebat, iſtuc ad rēp. capeſſendam uenio. quid enim fieri poteſt? num quis* Piſoni *eſt aſſenſus? nū redijt ipſe poſtridie? ſed abeſſe hanc ætatem longe à ſepulcro negant oportere.* Sed *obſecro te, quid eſt quod audiui de* Bruto? Piliā *πειράζεσθαι παραλύσει, te ſcripſiſſe aiebat. ualde ſum cōmotus. etſi idem, te ſcribere, ſperare melius. ita plane uelim. ei dicas plurimā ſalutem, & ſuauiſſimæ* Atticæ. Hæc *ſcripſi nauigans, cum* Pompeianum *accederem,* XIIII. Kal.

CICERO ATTICO S. 7

CVM *ſciam, quo die uenturus ſim, faciā, ut ſcias. impedimenta expectanda ſunt, quæ* Anagnia *ueniūt: et familia ægra eſt. kal. ueſperi litteræ mihi ab* Octauiano *redditæ,*

redditæ ſunt. magna molitur. ueteranos, quiqui Caſſilini, & Calatiæ ſunt, perduxit ad ſuã ſententiam: nec mirum: quingenos denarios dat: cogitat reliquas colonias obire. plane hoc ſpectat, ut ſe duce bellum geratur cum Antonio. itaque uideo paucis diebus nos in armis fore. quẽ autem ſequamur? uide nomen: uide ætatẽ. atque à me poſtulat, primũ ut clã colloquatur, uel Capuæ. puerile hoc quidem, ſi id putat clã fieri poſſe. docui litteris, id nec opus eſſe, nec fieri poſſe. miſit ad me Cæcinã quendã Volaterranũ, familiarẽ ſuum, qui hoc pertulit, Antoniũ cũ legione Alaudarũ ad urbẽ pergere, pecunias municipijs imperare, legionẽ ſub ſignis ducere. cõſultabat, utrũ Romam cũ ∞ ∞ ∞ ueteranorum proficiſceretur, an Capuam teneret, et Antoniũ uenientem excluderet, an iret ad tres legiones Macedonicas, quæ iter ſecundũ mare ſuperũ faciũt, quas ſperat ſuas eſſe. hæ congiariũ ab Antonio accipere noluerunt, ut hic quidem narrat, et ei conuiciũ grande fecerũt, cõcionẽmq; reliquerũt. quid quæris? ducẽ ſe profitetur, nec nos ſibi putat deeſſe oportere. equidẽ ſuaſi, ut Romam pergeret. uidetur enim mihi & plebeculã urbanã, et, ſi fidẽ fecerit, etiam bonos ſecũ habiturus. ò Brute ubi es? quantam εὐκαιρίαν amittis. non equidẽ hoc diuinaui, ſed aliquid tale putaui fore. nũc tuum conſilum exquiro. Romam ne uenio, an hic maneo, an Arpinũ? ἀσφαλείαν habet is locus. fugiam Romam, ne deſideremur, ſi quid actum uidebitur. hoc igitur explica. nunquam in maiore ἀπορίᾳ fui. Vale.

CICERO ATTICO S.

BINAE *mihi uno die litteræ ab Octauio: nũc quidẽ, ut Romã ſtatim ueniã: uelle ſe rẽ agere per ſenatum.*

cui

cui ego, non poſſe ſenatum ante Kal. Ian. *quod quidem ita credo. ille autem addit, conſilio tuo. quid multa? ille urget: ego autem* σκέπτομαι. *non confido ætati: ignoro, quo animo: nil ſine* Panſa *tuo uolo: uereor, ne ualeat* Antonius*: nec à mari diſcedere libet: & metuo, ne quæ* ἀριστεία *me abſente.* Varroni *quidem diſplicet conſiliũ pueri, mihi non. firmas copias habet:* Brutum *habere poteſt: & rem gerit palã: centuriat* Capuæ*, dinumerat. iam, iamq; uideo bellum. ad hæc reſcribe.* Tabellarium *meum* Kalendis Romæ *profectũ ſine tuis litteris, miror.*

CICERO ATTICO S. 9

V I. *ueni, ad me, in* Sinueſſanum*. eodem die, uulgo loquebantur,* Antonium *manſurum eſſe* Caſilini*. itaque mutaui conſilium. ſtatueram enim recta* Appia Romam*. facile me ille eſſet aſſecutus. aiunt enim eũ* Cæſarіana *uti celeritate. uerti igitur me à* Minturnis Arpinũ *uerſus. conſtitueram, ut pridie idus aut* Aquini *manerẽ, aut in* Arcano*. nũc, mi* Attice*, tota mente incumbe in hãc curã. magna enim res eſt. tria ſunt autem, maneam ne* Arpini*, an propius accedam, an ueniam* Romã*. quod cenſueris, faciam: ſed quamprimum auide expecto tuas litteras.* V I. *idus mane, in* Senueſſano*.* Vale.

CICERO ATTICO S. 10

NONIS *accepi à te duas epiſtolas: quarum alteram* Kal. *dederas, alteram pridie. igitur prius ad ſuperiorem.* Noſtrum *opus tibi probari lætor. ex quo ante ipſe poſuiſti, quæ mihi florentiora ſunt uiſa tuo iudicio. cerulas enim tuas miniatulas illas extimeſcebã.* De Sica *ita eſt, ut ſcribis. aſt ægre me tenui. itaque perſtringã*

ſine ulla coutumelia Sicæ, et Septimiæ: *tantum, ut ſciant* παῖδες παίδων *ſine uallo* Luciliano, *eum ex* C. Fadij *filia liberos habuiſſe. atque utinam eum diem uideam, cũ iſta oratio ita libere uagetur, ut etiam in* Sicæ *domum introeat. ſed illo tempore opus eſt, quod fuit illis triumuiris. moriar, niſi facete. tu uero leges* Sexto, *eiusq; iudicium mihi perſcribes.* εἷς ἐμοὶ μύριοι. Caleni *interuentum, et* Caluenæ *cauebis.* Quod *ucreris, ne* ἀδόλεσχος: *mihi tu? quis minus? cui, ut* Ariſtophani Archilochi *iambus, ſic epiſtola longiſſima quæque optima uidetur.* Quod *me admones, tu uero etiam ſi reprehenderes, non modo facile paterer, ſed etiam lætarer, quippe cum in reprehenſione eſt prudentia cum* εὐμενείᾳ. *ita libenter ea corrigam, quæ à te animaduerſa ſunt, eodem iure, quo* Rubriana *potius, quàm quo* Scipionis: & *de laudibus* Dolabellæ *deruam cumulum. attamen eſt iſto loco bella, ut mihi uidetur,* εἰρωνεία, *quòd eum contra ciues in acie. illud etiam malo, indignius eſſe hunc uiuere, quàm, quid indignius.* Πεπλογραφίαν Varronis *tibi probari non moleſte fero: à quo adhuc* ἡρακλείδιον *illud non abſtuli.* Quod *me hortaris ad ſcribendum; amice tu quidem, ſed me ſcito agere nihil aliud.* Grauedo *tua mihi moleſta eſt. quæſo adhibe, quam ſoles, diligentiam.* O' TITE, *tibi prodeſſe lætor.* Anagnini *ſunt,* Muſtela ταξιάρχης, & Laco, *qui plurimum bibit.* Librum, *quem rogas, perpoliam, & mittam.* Hæc *ad poſteriorem.* Τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, *quatenus* Panætius, *abſolui duobus: illius tres ſunt. ſed cum initio diuiſiſſet ita, tria genera exquirendi officij eſſe; unum, cum deliberamus, honeſtum, an turpe ſit; alterum,*

utile, an inutile; tertium, cum hæc inter ſe pugnare uideantur, quo modo iudicandum ſit: qualis cauſſa Reguli; redire honeſtū, manere utile: de duobus primis præclare diſſeruit; de tertio pollicetur ſe deinceps ſcripturū, ſed nihil ſcripſit. eum locum Poſidonius perſecutus. ego autem & eius librum accerſiui, & ad Athenodorum Caluum ſcripſi, ut ad me τὰ κεφάλαια mitteret: quem expecto: quem uelim cohortere, & roges, ut quamprimum: in eo eſt περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος. Quod de inſcriptione quæris; non dubito, quin τὸ καθῆκον officium ſit, niſi quid tu aliud: ſed inſcriptio plenior, de officijs. προσφωνῶ autem Ciceroni filio. uiſum eſt non ἀνοικεῖον. De Myrtilo, dilucide. ô qualis tu ſemper iſtos. ita ne in D. Brutum? de iſtis. Ego me, ut ſcripſeram, in Pompeianum non abdidi, primo tempeſtatibus, quibus nihil tetrius: deinde ab Octauio quotidie litteræ, ut negocium ſuſciperem, Capuam uenirem, iterum remp. ſeruarem, Romam utique ſtatim. αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. is tamen egit ſane ſtrenue, & agit. Romam ueniet cū manu magna. ſed eſt plane puer. putat ſenatum ſtatim. quis ueniet? ſi uenerit, quis incertis rebus offendet Antonium? Kal. Ian. erit fortaſſe præſidio: aut quidem ante depugnabitur. puero municipia mire fauent. iter enim faciens in Samnium uenit Cales, manſit Theani. mirifica ἀπάντησις, & cohortatio. hoc tu putares? ob hoc ego citius Romam, quàm conſtitueram. ſimul ac conſtituero, ſcribam. etſi nondū ſtipulationes legerā: nec enim Eros uenerat. tamen rem pridie idus uelim conficias. Epiſtolas Catinam, Tauromenium, Syracuſas commodius mittere

poterο,

potero, ſi Valerius *interpres ad me nomina gratioſorũ ſcripſerit. alij enim ſunt alias, noſtriq; familiares fere demortui. publice tamẽ ſcripſi, ſi uti uellet eis* Valerius, *aut mihi nomina mitteret.* De Lepidianis *feris* Balbus *ad me.* V*ſque ad* III. Kal. *expectabo tuas litteras: deq; Torquati negociolo ſciturum puto.* Quincti *litteras ad te miſi, ut ſcires, quàm ualde eum amaret, quem dolet à te minus amari.* Atticæ, *quoniam, quod optimum in pueris eſt, hilarula eſt, meis uerbis ſuauium dies.* Vale.

CICERO ATTICO S. 11

OPPII *epiſtolæ, quia perhumana erat, tibi miſi exemplum.* De Ocella, *dum tu muginaris, nec mihi quidquam reſcribis, cepi conſilium domeſticum: itaque me pridie idus arbitror* Romæ *futurum. commodius eſt uiſum, fruſtra me iſtic eſſe, cum id non neceſſe eſſet, quàm, ſi opus eſſet, non adeſſe. & ſimul, ne intercluderer, metuebam. ille enim iam aduentare poteſt: etſi uarij rumores, multiq;, quos cuperem ueros: nihil tamen certi. ego uero, quidquid eſt, tecum potius, quàm animi pendeam, cum à te abſim, & de te, & de me. ſed quid dicam? bonum animum.* De ἡρακλειδίῳ Varronis, *negocia ſalſa. me quidem nihil unquam ſic delectauit. ſed hæc, & alia maiora coram.* Vale.

CICERO ATTICO S. 12

O' CASVM *mirificũ.* V. *idus cũ ante lucẽ de Sinueſſano ſurrexiſsẽ,ueniſsẽq; diluculo ad pōtẽ Tiretium, qui eſt* Minturnis, *in quo flexus eſt ad iter* Arpinas, *obuiã mihi fit tabellarius, qui me offendit* [illegible]

ὁρμαίνοντα. ego ſtatim, cedo, inquam, ſi quid ab Attico. nondum legere poteramus. nam & lumina dimiſeramus; nec ſatis lucebat. cum autem luceret, ante ſcripta epiſtola ex duabus tuis prior mihi legi cœpta eſt. illa omnium quidem elegantiſſima. ne ſim ſaluus, ſi aliter ſcribo, ac ſentio. nihil legi humanius. itaque ueniam, quò uocas, modo adiutore te. ſed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primo uidebatur, quàm ad eas litteras, quibus ego à te conſilium petieram, te mihi iſta reſcribere. ecce tibi altera, qua hortaris παρ' ἠνεμόεντα μίμαντα, Νήσον ἐπὶ ψυρίης, Appiam ἐν ἀριστέρ ἔχοντα. itaque eo die manſi Aquini. longulum ſane iter, & uia inepta. inde poſtridie mane proficiſcens, has litteras dedi. et quidem, ut à me dimitterem inuitiſſimus; fecerunt Erotis litteræ. rem tibi Tiro narrabit. tu, quid faciendum ſit, uidebis: præterea, poſſim ne propius accedere, (malo enim eſſe in Tuſculano, aut uſpiam in ſuburbano) an etiam longius diſcedēdum putas. crebro ad me uelim ſcribas. erit autem quotidie, cui des. Quod præterea conſulis, quid tibi cenſeam faciundum: difficile eſt, cum abſim: ueruntamen, ſi pares æque inter ſe, quieſcendum: ſin; latius manabit, & quidem ad nos, deinde communiter. auide tuum conſilium expecto. timeo, ne abſim, cũ adeſſe me ſit honeſtius: uenire non audeo. De Antonij itineribus neſcio quid aliter audio, atque ut ad te ſcribebã. omnia igitur uelim explices, & ad me certa mittas. De reliquo quid ego tibi dicam? ardeo ſtudio hiſtoriæ. incredibiliter enim me commouet tua cohortatio. quæ quidem nec inſtitui, nec effici poteſt ſine tua ope. coram igitur hoc quidem conferemus. in præſentia mihi uelim ſcribas,

bas, quibus coſ. C. Fannius M. F. tribunus pl. fuerit. uideor mihi audiſſe, P. Africano, L. Mummio. id igitur quæro. tu mihi de ijs rebus, quæ nouantur, omnia certa, clara. III. id. ex Arpinati. Vale.

CICERO ATTICO S.

NIHIL erat plane, quod ſcriberem. nam, cum Puteolis eſſem, quotidie aliquid noui de Octauiano, multa etiam falſa de Antonio. ad ea autem, quæ ſcripſiſti (tres enim acceperam III. id. à te epiſtolas) ualde tibi aſſentior, ſi multum poſſit Octauianus, multo firmius acta tyranni comprobatum iri, quàm in Telluris, atque id contra Brutum fore. ſin autem uincitur, uides intolerabilẽ Antonium: ut, quem uelis, neſcias. O Sextij tabellariũ hominem nequã. poſtridie Puteolis Romæ ſe dixit fore. Quod me mones, ut pedetẽtim: aſſentior, etſi aliter cogitabam. nec me Philippus, aut Marcellus mouet. alia enim eorũ ratio: et ſi non eſt, tamẽ uidetur. ſed in iſto iuuene, quanquam animi ſatis, auctoritatis parum eſt. tamen uide, ſi forte in Tuſculano recte poſſim, ne id melius ſit: (ero libentius: nihil enim ignorabo) an hoc, cum Antonius uenerit. ſed, ut aliud ex alio, mihi non eſt dubium, quin, quod Græci καθῆκον, nos officiũ. id autem, quid dubitas, quin etiam in remp. præclare caderet? non ne dicimus, conſulum officium, ſenatus officium? præclare conuenit, aut da melius. Male narras de Nepotis filio. ualde mehercule moueor, et moleſte fero. neſcieram omnino eſſe iſtum puerũ. Caninium perdidi, hominẽ, quod ad me attinet, non ingratũ. Athenodorum, nihil eſt, quod hortere. miſit enim ſatis bellũ ὑπόμνημα. Grauedini quæſo omni

ratione ſubueni. Quinctus, tui patris nepos, ſcribit ad patris mei nepotem, ſe ex nonis ijs, quibus nos magna geſſimus, ædem Opis explicaturum, idq́; ad populum. uidebis igitur, et ſcribes. Sexti iudicium expecto. Vale.

CICERO ATTICO S. 14

NOLI putare, pigritia facere me, quòd non mea manu ſcribam: ſed, mehercule pigritia: nihil enim habeo aliud, quod dicam. et tamen in tuis quoque epiſtolis Alexim uideor agnoſcere. ſed ad rem uenio. Ego, ſi me non improbiſſime Dolabella tractaſſet, dubitaſſem forſtaſſe, utrum remiſſior eſſem, an ſummo iure contenderem: nunc uero etiam gaudeo mihi cauſſam oblatam, in qua et ipſi ſentiant, & reliqui omnes me ab illo alienatum: idq́; præ me feram, & quidem me mea facere, & reip. cauſſa, cur illum oderim, quòd, cũ eam me auctore defendere cœpiſſet, non modo deſeruit emptus pecunia, ſed etiam, quantum in ipſo fuerit, euerterit. Quod autem quæris, quo modo agi placeat, cũ dies uenerit: primum uelim eiuſmodi ſit, ut non alienum ſit, me Romæ eſſe; de quo ut de ceteris, faciam, ut tu cenſueris: de ſumma autem agi prorſus uehementer, & ſeuere uelo. etſi, ſponſores appellare, uidetur habere quandam δυσωπίαν. tamen, hoc quale ſit, conſideres uelim. poſſumus enim, ut ſponſores appellentur, procuratorem introducere. neque enim illi litem conteſtabuntur. quo facto, non ſum neſcius ſponſores liberari. ſed & illi turpe arbitror, eo nomine, quod ſatiſdato debeat, procuratores eius non diſſoluere: & noſtræ grauitatis, ius noſtrum ſine ſumma illius ignominia perſequi. de hoc quid placeat, reſcribas uelim. non dubito,

bito, quin hoc totum lenius adminiſtraturus ſis. Re-deo ad remp. *Multa mehercule à te ſæpe ἐν πολιτικῷ genere prudenter: ſed his litteris nihil prudentius:* QVANQVAM ENIM POSSET IN PRAESENTIA BELLE ISTE PVER RETVNDERE ANTONIVM, TAMEN EXITVM EXPECTARE DEBEMVS. *at, quæ concio? nam eſt miſſa mihi. iurat, ita ſibi pa-rentis honores conſequi liceat: & ſimul dextram inten-dit ad ſtatuam.* μὴ δὲ σωθείην εἴποτε τοιοῦτο. *ſed, ut ſcribis, certiſſimum eſſe uideo diſcrimen* Caſcæ *noſtri tribunatum: de quo quidem ipſo dixi* Oppio, *cum me hortaretur, ut adoloſcentem, totamq́; cauſſam, ma-numq́; ueteranorum complecterer, me nullo modo fa-cere poſſe, ni mihi exploratum eſſet, eum non modo non inimicum tyrannoctonis, uerum etiam amicum fore. cum ille diceret, ita futurum: quid igitur feſtinamus? inquam. illi enim mea opera ante kal.* Ian. *nihil o-pus eſt: nos autem eius uoluntatem ante idus* Dec. *perſpiciemus in* Caſca. *mihi ualde aſſenſus eſt. quam-obrem hæc quidem hactenus.* Quod *reliquum eſt, quo-tidie tabellarios habebis, &, ut ego arbitror, etiam, quid ſcribas, quotidie.* Leptæ *litterarum exemplum tibi mi-ſi: ex quo mihi uidetur* ϛρατηλὰξ *ille deiectus de gradu. ſed tu, cum legeris, exiſtimabis.* Obſignata *iam epiſtola, litteras à te, & à* Sexto *accepi. nihil iucun-dius litteris* Sexti, *nihil amabilius. nam tuæ breues, priores erant uberrimæ. tu quidem & prudenter, & amice ſuades, ut in his locis potiſſimum ſim; quoad au-diamus, hæc, quæ commota ſunt, quorſum euadant. ſed*

me, mi Attice, non ſane hoc quidem tempore mouet reſp. non quo ea ſit mihi quidquam carius, aut eſſe debeat: ſed deſperatis etiam Hippocrates *uetat adhibere medicinam. quare iſta ualeant. me res familiaris mouet: rem dico? immo uero exiſtimatio. cum enim tanta reliqua ſint; ne* Terentiæ *quidem adhuc quod ſoluam expeditum eſt:* Terentiam *dico? ſcis nos pridem iam conſtituiſſe* Montani *nomine* HS XXII. *diſſoluere. pudentiſſime hoc* Cicero *petierat, uti de ſuo. liberaliſſime, ut tibi quoque placuerat, promiſeram;* Erotiq; *dixeram, ut ſepoſitum haberet. non modo, ſed iniquiſſimo fœnore uerſatura facere* Aurelius *coactus eſt. nã de* Terentiæ *nomine* Tiro *ad me ſcripſit, te dicere, nummos à* Dolabella *fore. male eum credo intellexiſſe, ſi quiſquam male intelligit; potius, nihil intellexiſſe. tu enim ad me ſcripſiſti* Cocceij *reſponſum, & ijſdem pene uerbis* Eros. *ueniendum eſt igitur uel in ipſam flammam. turpius eſt enim priuatim cadere, quàm publice. itaque ceteris de rebus, quas ad me ſuauiſſime ſcripſiſti, perturbato animo, non potui, ut conſueueram, reſcribere. conſenti in hac cura, ubi ſum, ut me expediam: quibus autem rebus, uenit quidem mihi in mentem; ſed certo conſtituere nihil poſſum, prius quàm te uidero. qui minus autẽ ego iſtic recte eſſe poſſim, quàm eſt* Marcellus*? ſed non id agitur: neque id maxime curo: quid curem, uides. adſum igitur.* Vale.

CICERO ATTICO S. 15

IVCVNDISSIMAS *tuas legi litteras. ad* Plancum *ſcripſi. habes exemplum. cum* Tirone *quid ſit*

ſit locutus, cognoſcam ex ipſo. Cum ſorore ages attentius, ſi te occupatione iſta relaxaris. Vale.

M. Cicero L. Planco præt. des. S. 16

ATTICI *noſtri te ualde ſtudioſum eſſe cognoui, mei uero ita cupidum, ut mehercule paucos æque obſeruantes, atque amantes me habere exiſtimem. ad paternas enim magnas, & ueteres, & iuſtas neceſſitudines magnam attulit acceſſionem tua uoluntas erga me, meáq; erga te par, atque mutua. Buthrotia tibi cauſſa ignota non eſt: egi enim ſæpe, tibiq; totã rem demonſtraui: quæ eſt acta hoc modo. Vt primum Buthrotium agrum proſcriptum uidimus; commotus Atticus libellum compoſuit. eum mihi dedit, ut darem Cæſari; eram enim cenaturus apud eum illo die. cum libellum Cæſari dedi, probauit cauſſam, reſcripſit Attico, æqua eum poſtulare: admonuit tamen, ut pecuniam reliquam Buthrotij ad diem ſoluerent. Atticus, qui ciuitatem conſeruatam cuperet, pecuniam numerauit de ſuo. quod cum eſſet factum, adiuimus ad Cæſarem, uerba fecimus pro Buthrotijs, liberaliſſimum decretum abſtulimus; quod eſt obſignatum ab ampliſſimis uiris. quæ cum eſſent acta; mirari quidem ſolebam, pati Cæſarem conuenire, eos, qui agrum Buthrotium concupiſſent, neque ſolum pati, ſed etiam ei negocio te præficere. itaque & ego cum illo locutus ſum, & ſæpius quidem; ut etiam accuſarer ab eo, quòd parum conſtantiæ ſuæ confiderem: & M. Meſſallæ, & ipſi Attico dixit, ut ſine cura eſſent: aperteq; oſtendebat, ſe præſentium animos (erat enim popularis, ut noras) offendere nolle: cum*

le: cum mare tranſiſſent, curaturum ſe, ut in alium agrum deducerentur. hæc illo uiuo. poſt interitum uero Cæſaris, ut primum ex S. C. cauſſas conſules cognoſcere inſtituerunt, hæc, quæ ſcripſi, ad eos delata ſunt. probauerunt cauſſas ſine ulla dubitatione, ſeq́; ad te litteras daturos eſſe dixerunt. ego autem, mi Plance, etſi non dubitabam, quin & S. C. et lex, et conſulum decretum, ac litteræ apud te plurimum auctoritatis haberent, teq́; ipſius Attici cauſſa uelle intellexeram: tamen hoc pro coniunctione, & beneuolentia noſtra mihi ſumpſi, ut id à te peterem, quod tua ſingularis humanitas, ſuauiſſimiq́; mores à te eſſent impetraturi. id autem eſt, ut hoc, quod te tua ſponte facturum eſſe certo ſcio, honoris noſtri cauſſa libenter, prolixe, celeriter facias. mihi nemo eſt amicior, nec iucundior, nec carior Attico: cuius antea res ſolum familiaris agebatur, eaq́; magna; nunc acceſſit etiã exiſtimatio, ut, quod conſecutus eſt magna & induſtria, et gratia, & uiuo Cæſare, et mortuo, id te adiuuante obtineat. quod ſi à te erit impetratum, ſic uelim exiſtimes, me de tua liberalitate ita interpretaturum, ut tuo ſummo beneficio me affectum iudicẽ. ego, quæ te uelle, quæq́; ad te pertinere arbitrabor, ſtudioſe, diligenterq́; curabo. da operam, ut ualeas. Vale.

Cicero Planco præt. des. S. 17

I A M *antea petiui abs te per litteras, ut, cum cauſſa Buthrotiorum probata à conſulibus eſſet, quibus & lege, & S. C. permiſſum erat, ut de Cæſaris actis cognoſcerent, ſtatuerent, iudicarent, eam rem tu adiuuares,*

Atticumq́;

Atticumq́; noſtrum, cuius te ſtudioſum cognoui, & me, qui non minus laboro, moleſtia liberares. omnibus enim rebus magna cura, multa opera, & labore confectis, in te poſitum eſt, ut noſtræ ſolicitudinis finem quamprimum facere poſſimus. quanquam intelligimus, ea te eſſe prudentia, ut uideas, ſi ea decreta conſulum, quæ de Cæſaris actis interpoſita ſunt, non ſeruentur, magnam perturbationem rerum fore. equidem, cum multa, quod neceſſe erat in tanta occupatione, non probentur, quæ Cæſar ſtatuerit; tamen ocij, pacisq́; cauſſa acerrime illa ſoleo defendere: quod tibi idem magnopere faciendũ cenſeo. quanquam hæc epiſtola non ſuaſoris eſt, ſed rogatoris. igitur mi Plance rogo te, & etiam oro, ſic mediusfidius, ut maiore ſtudio, magisq́; ex animo agere non poſſim, ut totum hoc negocium ita agas, ita tractes, ita conficias, ut, quod ſine ulla dubitatione apud conſules obtinuimus propter ſummam bonitatem, & æquitatem cauſſæ, id tu nos obtinuiſſe non modo facile ſatiare, ſed etiam gaudeas. qua quidem uoluntate eſſe erga Atticum, ſepe præſens & illi oſtendiſti, & uero etiã mihi. quod ſi feceris, me, quem uoluntate, & paterna neceſſitudine coniunctum ſemper habuiſti, maximo beneficio deuinctum habebis. idq́; ut facias, te uehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

Cicero Capitoni ſuo S.

NVNQVAM *putaui fore, ut ſupplex ad te uenirem: ſed hercule facile patior datum tempus, in quo amorem experirer tuum. Atticum quanti faciam, ſcis. amabo te, da mihi & hoc: obliuiſcere mea cauſſa, illum*

aliquando

aliquando ſuo familiari, aduerſario tuo, uoluiſſe conſultum, cum illius exiſtimatio ageretur. hoc primum ignoſcere, eſt humanitatis tuæ: ſuos enim quiſque debet tueri: deinde, ſi me amas, omitte Atticum Ciceroni tuo: quem quanti facias, præ te ſoles ferre. totum hoc, ut, quod ſemper exiſtimaui, nunc plane intelligam, me à te multum amari. Buthrotios cum Cæſar decreto ſuo, quod ego obſignaui cum multis ampliſſimis uiris, liberauiſſet, oſtendiſſetq; nobis, ſe, cum agrarij mare tranſiſſent, litteras miſſurum, quem in agrum deducerentur: accidit, ut ſubito ille interiret. deinde, queadmodum tu ſcis, (interfuiſti enim, cum conſules oporteret ex S. C. de actis Cæſaris cognoſcere) res ab ijs in Kal. Iun. dilata. acceſſit ad S. C. lex, quæ lata eſt ad IIII. non. Iun. quæ lex earum rerum, quas Cæſar ſtatuiſſet, decreuiſſet, egiſſet, conſulibus cognitionem dedit. cauſſa Buthrotiorum delata eſt ad conſules. decretum Cæſaris recitatum eſt, & multi præterea libelli Cæſaris prolati. Conſules de conſilij ſententia decreuerunt ſecundum Buthrotios; Plancum dederunt. nunc mi Capito (ſcio enim quantũ ſemper apud eos, quibuſcum ſis, poſſe ſoleas, eo plus apud hominem facillimum, atque humaniſſimum Plancum) enitere, elabora, uel potius eblandire, effice, ut Plancus, quem ſpero optimum eſſe, ſit etiam melior opera tua. omnino res huiuſmodi uidetur eſſe, ut ſine cuiuſquam gratia Plancus ipſe pro ingenio, et prudentia ſua non ſit dubitaturus, quin decretum conſulum, quorum & lege, & S. C. cognitio, & iudicium fuit, conſeruet, preſertim cum, hoc genere cognitionum labefectato, acta Cæſaris in dubium uentura uideantur: quæ non

modo

modo ij, quorum intereſt, ſed etiam ij, qui illa non probant, ocij cauſſa confirmare uelint. quod cum ita ſit; tamen intereſt noſtra, Plancum hoc animo libenti prolixoq; facere. quod certe faciet, ſi tu neruulos tuos, mihi ſæpe cognitos, ſuauitatemq;, qua nemo tibi par eſt, adhibueris. quod ut facias, te uehementer rogo. Vale.

Cicero Cupiennio S. 19

PATREM *tuum plurimi feci; meq; ille mirifice & coluit, & amauit. nec mehercule unquam mihi dubium fuit, quin à te diligerer. ego quidem id facere non deſtiti. quamobrem peto à te in maiorem modum, ut ciuitatem Buthrotiam ſubleues, decretumq; conſulum, quod ij ſecundum Buthrotios fecerunt, cum & lege, & S. C. ſtatuendi poteſtatem haberent, des operã, ut Plancus noſter quamprimum confirmet, & probet. hoc te uehementer, mi Cupienni, etiam atque etiam rogo. Vale.*

Cicero Planco *præt. des.* S. 20

IGNOSCE *mihi, quòd, cum antea accuratiſſime de Buthrotijs ad te ſcripſerim, eadẽ de re ſæpius ſcribã. non mehercule mi Plance facio, quòd parum confidam aut liberalitati tuæ, aut noſtræ amicitiæ; ſed cum tanta res agatur Attici noſtri, nunc uero etiam exiſtimatio, ut id, quod probauit Cæſar, nobis teſtibus, & obſignatoribus, qui & decretis & reſponſis Cæſaris interfueramus, uideatur obtinere potuiſſe, preſertim cum tota poteſtas eius rei tua ſit, ut ea, quæ conſules decreuerunt ſecun-*

dum

dum Cæſaris decreta, & reſponſa, non dicam comprobes, ſed ſtudioſe, libenterq; comprobes. id mihi ſic erit gratum, ut nulla res gratior eſſe poſſit. etſi iam ſperabam, cum has litteras accepiſſes, fore, ut ea, quæ ſuperioribus litteris à te petijſſemus, impetrata eſſent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nunciatū erit, te id feciſſe, quod magna cum ſpe expectamus. deinde enim confido fore, ut alio genere litterarū utamur, tibiq; pro tuo ſummo beneficio gratias agamus. quod ſi acciderit, uelim ſic exiſtimes, non tibi tam Atticum, *cuius permagna res agitur, quàm me, qui non minus laboro, quàm ille, obligatum fore.* Vale.

Cicero Capitoni S.

NON *dubito, quin mirere, atque etiam ſtomachere, quòd tecum de eadem re agam ſæpius. hominis familiariſſimi, et mihi omnibus rebus coniunctiſſimi permagna res agitur* Attici. *cognoui ego tua ſtudia in amicos, etiam in te amicorum. multum potes nos apud* Plã*cum iuuare. noui humanitatem tuam: ſcio, quàm ſis amicis iucundus. nemo nos in hac cauſſa plus iuuare poteſt, quàm tu. & res iſta eſt firma, ut debet eſſe, quam conſules de conſilij ſententia decreuerunt, cum & lege, &* S. C. *cognoſcerent. tamen omnia poſita putamus in* Planci *tui liberalitate: quem quidem arbitramur cum officij tui & reip. cauſſa decretum conſulum comprobaturum, tum libenter noſtra cauſſa eſſe facturum. adiuuabis igitur, mi* Capito: *quod ut facias, uehementer etiam atque etiam rogo.* Vale.

T. POMPONII ATTICI VITA PER CORNELIVM NEPOTEM.

POMPONIVS Atticus, ab origine ultima ſtirpis Romanæ generatus, perpetuo à maioribus acceptam equeſtrem obtinuit dignitatem. patre uſus eſt diligente, indulgente, & , ut tum erant tempora, diti, in primisq; ſtudioſo litterarum. hic, prout ipſe amabat litteras, omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas impertiri debet, filium erudiuit. erat autem in puero, præter docilitatem ingenij, ſumma ſuauitas oris, & uocis, ut non ſolum celeriter acciperet, quæ tradebantur, ſed etiam excellenter pronunciaret. qua ex re à pueritia nobilis inter æquales ferebatur, clariusq; exſplendeſcebat, quàm generoſi condiſcipuli animo æquo ferre poſſent. itaque incitabat omnes ſtudio ſuo. quo in numero fuerunt L. Torquatus, C Marij filius, M. Cicero: quos conſuetudine ſua ſic ſibi deuinxit, ut nemo ijs perpetuo fuerit carior. pater mature deceſſit. ipſe adoleſcentulus propter affinitatem P. Sulpicij, qui tribunus pl. interfectus eſt, non expers fuit illius periculi. namque Anitia Pomponij conſobrina nupſerat Seruio fratri Sulpicij. itaque, interfecto Sulpicio, poſteaquam uidit Cinnano tumultu ciuitatem eſſe perturbatam, neque ſibi dari facultatem pro dignitate uiuendi, quin alterutrã partem offenderet, diſſociatis animis ciuium, cum alij Sullanis, alij Cinnanis fauerent partibus, idoneum tempus ratus ſtudijs obſequendi ſuis, Athenas ſe contulit:

neque eo ſecius adoloſcentem Marium, hoſtem iudicatum, iuuit opibus ſuis: cuius fugam pecunia ſubleuauit. ac, ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarũ traiecit ſuarum. hic ita uixit, ut uniuerſis Athenienſibus merito eſſet cariſſimus. nam præter gratiam, quæ iam in adoleſcentulo magna erat, ſæpe ſuis opibus inopiam publicam leuauit. cum enim uſuram facere publice neceſſe eſſet; neque eius conditionem æquam haberent; ſemper ſe interpoſuit, atque ita, ut neque uſuram unquam ab ijs acceperit, neque longius, quàm dictum eſſet, debere paſſus ſit. quod utrunque erat ijs ſalutare. nam neque indulgendo inueteraſcere eorum æs alienum patiebatur, neque multiplicandis uſuris creſcere. auxit hoc officium alia quoque liberalitate: nam uniuerſos frumento donauit, ita, ut ſingulis V I I I. *modij tritici darentur, qui modius menſuræ medimnus* Athenis *appellatur. hic autem ſic ſe gerebat, ut communis infimis, par principibus uideretur. quo factum eſt, ut huic omnes honores, quos poſſent, publice haberent, ciuemq́; facere ſtuderent. quo beneficio ille uti noluit. quod nonnulli ita interpretantur, amitti ciuitatem* Romanam *alia aſcita. quàm diu affuit, nè qua ſibi ſtatua poneretur, reſtitit: abſens prohibere non potuit. itaque aliquot ipſi, & Phidiæ locis ſanctiſſimis poſuerunt. hunc enim in omni procuratione reip. actorem, auctoremq́; habebant. igitur primum illud munus fortunæ, quòd in ea potiſſimum urbe natus eſt, in qua domicilium orbis terrarum eſſet imperij, ut eandem et patriam haberet, & domũ: hoc ſpecimen prudentiæ, quòd, cum in eam ſe ciuitatem*

contuliſſet,

contuliſſet, quæ antiquitate, humanitate, doctrinaq; præſtaret omnes, ei unus ante alios fuerit cariſſimus. huc ex Aſia Sulla decedens cum ueniſſet; quàm diu ibi fuit, ſecum habuit Pomponium, captus adoleſcentis et humanitate, & doctrina: ſic enim Græce loquebatur, ut Athenis natus uideretur: tanta autem erat ſuauitas ſermonis Latini, ut appareret in eo natiuum quendam leporem eſſe, non aſcitum. idem poemata pronunciabat & Græce & Latine ſic, ut ſupra nihil poſſet. quibus rebus factum eſt, ut Sulla nunquam à ſe dimitteret, cuperetq; ſecum deducere. qui cum perſuadere tētaret, Noli, oro te, inquit Pomponius, aduerſum eos me uelle ducere, cum quibus, ne contra te arma ferrem, Italiam liqui. at Sulla, adoleſcentis officio collaudato, omnia munera ei, quæ Athenis acceperat, proficiſcens iuſſit deferri. hic complures annos moratus, cum & rei familiari tantum operæ daret, quantum non indiligens deberet paterfamilias, & omnia reliqua tempora aut literis, aut Atheniēſium reip. tribueret, nihilo minus amicis urbana officia præſtitit: nam & ad comitia eorum uentitauit, & ſi qua res maior acta eſt, non defuit: ſicut Ciceroni omnibus eius periculis ſingularem fidem præbuit, cui ex patria fugienti HS CC & quinquaginta millia donauit. tranquillatis autem rebus Romanis, remigrauit Romam: ut opinor, L. Cotta, & L Torquato cos. quem diem ſic uniuerſa ciuitas Athenienſium proſecuta eſt, ut lacrymis deſiderij futuri dolorem indicaret. habebat auunculum Q. Cæcilium, equitem Romanum, familiarem L. Luculli, diuitem, difficillima natura: cuius ſic aſperitatē ueritus eſt, ut, quē nemo ferre poſ-

re poſſet, huius ſine offenſione ad ſummam ſenectutem retinuerit beneuolentiam. quo facto, tulit pietatis fructum: Cæcilius enim moriẽs teſtamento adoptauit eum, heredemq́; fecit ex dodrante. ex qua hereditate accepit circiter centies HS. *Erat nupta ſoror Attici* Q. *Tullio Ciceroni, eaſq́; nuptias* M. *Cicero conciliarat, cũ quo à condiſcipulatu uiuebat coniunctiſſime, multo etiam familiarius, quàm cũ Quincto: ut iudicari poſſit, plus in amicitia ualere ſimilitudinem morum, quàm affinitatem. utebatur autem intime* Q. *Hortenſio, qui iis temporibus principiatum eloquentiæ tenebat, ut intelligi non poſſet, uter eum plus diligeret, Cicero, an Hortẽſius: et id, quod erat difficillimum, efficiebat, ut inter quos tantæ laudis eſſet æmulatio, nulla intercederet obtrectatio, eſſetq́; talium uirorum copula. In rep. ita eſt uerſatus, ut ſemper optimarum partium & eſſet, & exiſtimaretur, neque tamen ſe ciuilibus fluctibus cõmitteret; quòd non magis eos in ſua poteſtate exiſtimabat eſſe, qui ſe his dediſſent, quàm qui maritimis iactarentur. honores non petiit, cum ei paterent propter uel gratiam, uel dignitatem; quòd neque peti more maiorum, neque capi poſſent cõſeruatis legibus, in tam effuſis ambitus largitionibus, neque geri ſine periculo, corruptis ciuitatis moribus. ad haſtam publicam nunquam acceſſit. nullius rei neque præs, neque manceps factus eſt. neminem ſuo nomine, neque ſubſcribens accuſauit. in ius de ſua re nunquam iit. iudicium nullum habuit. multorum conſulum, prætorumq́; præfecturas delatas ſic accepit, ut neminem in prouinciam ſit ſecutus, honore fuerit contentus, rei familiaris deſpexerit fructũ, qui*

ne cum Q. quidem Cicerone uoluerit ire in Aſiam, cum apud eum legati locum obtinere poſſet: non enim decere ſe arbitrabatur, cum præturam gerere noluiſſet, aſſeclam eſſe prætoris. qua in re non ſolum dignitati ſeruiebat, ſed etiam tranquillitati, cum ſuſpiciones quoque uitaret criminum. quo fiebat, ut eius obſeruantia omnibus eſſet carior, cum eam officio, non timori, neque ſpei tribui uiderent. Incidit Cæſarianum ciuile bellum, cum haberet annos circiter ſexaginta. uſus eſt ætatis uacatione, neque quoquam ſe mouit ex urbe. quæ amicis ſuis opus fuerant ad Pompeium proficiſcentibus, omnia ex ſua re familiari dedit. ipſum Pompeium coniunctum non offendit. nullum ab eo habebat ornamentum, ut ceteri, qui per eum aut honores, aut diuitias ceperant: quorum partim inuitiſſimi caſtra ſunt ſecuti, partim ſumma cum eius offenſione domi remanſerunt. Attici autem quies tantopere Cæſari fuit grata, ut uictor cum priuatis pecunias per epiſtolas imperaret, huic non ſolum moleſtus non fuerit, ſed etiam ſororis filium Q. Ciceronem ex Pompeij caſtris conceſſerit. ſic uetere inſtituto uitæ effugit noua pericula. ſecutum eſt illud occiſo Cæſare, cum reſpub. penes Brutos uideretur eſſe, & Caſſium, ac tota ciuitas ſe ad eum conuertiſſe uideretur. ſic M. Bruto uſus eſt, ut nullo ille adoleſcens æquali familiarius, quàm hoc ſene, neque ſolum eum principem conſilij haberet, ſed etiam in conuictu. excogitatum eſt à quibuſdam, ut priuatum ærarium Cæſaris interfectoribus ab equitibus Romanis conſtitueretur. id facile effici poſſe arbitrati ſunt, ſi & princeps

illius ordinis pecunias contuliſſent. itaque appellatus eſt à C. Flauio Bruti familiari Atticus, ut eius rei princeps eſſe uellet. at ille, qui officia amicis præſtanda ſine factione exiſtimaret, ſemperq; à talibus ſe conſilijs remouiſſet, reſpondit, ſi quid Brutus de ſuis facultatibus uti uoluiſſet, uſurum, quantum eæ paterentur; ſed neque cũ quoquam de ea re collocuturum, neque coiturum. ſic ille conſenſionis globus huius unius diſſenſione diſiectus eſt. neque multo poſt ſuperior eſſe cœpit Antonius, ita, ut Brutus & Caſſius prouinciarum, quæ ijs dicis cauſſa datæ erant à conſulibus, deſperatis rebus, in exilium proficiſcerentur. Atticus, qui pecuniam ſimul cum ceteris conferre noluerat florenti illi parti, abiecto Bruto, Italiaq; cedenti HS C M muneri miſit: eidem in Epiro abſens CCC iuſſit dari: neque eo magis potenti adulatus eſt Antonio, neque deſperatos reliquit. Secutum eſt bellum geſtum apud Mutinam. in quo ſi tantum eum prudentem dicam; minus, quàm debeam, prædicem; cum ille potius diuinus fuerit; ſi diuinatio appellanda eſt perpetua naturalis bonitas, quæ nullis caſibus augetur, neque minuitur. hoſtis Antonius iudicatus, Italia ceſſerat. ſpes reſtituendi nulla erat. non ſolum inimici, qui tamẽ erant potentiſſimi, et plurimi, ſed etiam qui aduerſarijs eius ſe dabant, & in eo lædendo aliquam conſecuturos ſperabant commoditatem, Antonij familiares ſequebantur, uxorem Fuluiam omnibus rebus ſpoliare cupiebant, liberos etiam extinguere parabant. Atticus, cum Ciceronis intima familiaritate uteretur, amiciſſimus eſſet Bruto, non modo nihil ijs indulſit ad Antonium uiolandum, ſed è contrario familiares eius ex urbe profugientes

tes

tes, quantum potuit, texit; quibus rebus indiguerunt, adiuuit: P. uero Volumnio ea tribuit, ut plura à parente proficiſci non potuerint. ipſi autem Fuluiæ, cum litibus diſtineretur, magniſq; terroribus uexaretur, tanta diligentia officium ſuum præſtitit, ut nullum illa præſtiterit uadimonium ſine Attico, ſponſor omnium rerũ fuerit. quin etiam, cum illa fundum ſecunda fortuna emiſſet in diem, neque poſt calamitatem uerſuram facere potuiſſet, ille ſe interpoſuit, pecuniamq; ſine fœnore, ſineq; ulla ſtipulatione credidit, maximum exiſtimans quæſtum, memorem, gratumq; cognoſci, ſimulq; aperire, ſe non fortunæ, ſed hominibus ſolere eſſe amicum. quæ cum faciebat, nemo eum temporis cauſſa facere poterat exiſtimare. nemini enim in opinionem ueniebat, Antonium rerum potiturum. ſed ſenſus eius à non nullis optimatibus reprehendebatur, quòd parum odiſſe malos ciues uideretur. ille autem ſui iudicij, potius, quid ſe facere par eſſet, intuebatur, quàm quid alij laudaturi forent. conuerſa fortuna eſt. ut Antonius redijt in Italiã, nemo non magno in periculo Atticum putarat, propter intimam familiaritatem Ciceronis, & Bruti. itaque ad aduentum imperatorum de foro deceſſerat, timens proſcriptionem: latebatq; apud P. Volumnium, cui ut oſtendimus paulo ante, opem tulerat. tanta uarietas his temporibus fuit fortunæ, ut modo hi, modo illi in ſummo eſſent aut faſtigio, aut periculo. habebat ſecum Gellium Canium, æqualem, ſimillimumq; ſui. hoc quoque ſit Attici bonitatis exemplum, quòd cum eo, quem puerum in ludo cognorat, adeo coniuncte uixit, ut ad extremam ætatem amicitia eorum creuerit. Antonius au-

tem, etſi tanto odio ferebatur in Ciceronem, ut non ſolum ei, ſed etiam omnibus ſuis amicis eſſet inimicus, eoſq; uellet proſcribere, multis hortantibus: tamen Attici memor fuit officij, & ei, cum requiſiſſet, ubinam eſſet, ſua manu ſcripſit, ne, timeret, ſtatimq; ad ſe ueniret: ſe eum & Gellium Canium de proſcriptorum numero exemiſſe, ac ne quod periculum incideret, quod noctu fiebat, præſidium ei miſit. ſic Atticus in ſummo timore non ſolum ſibi, ſed etiam ei, quem cariſſimum habebat, præſidio fuit: neque enim ſuæ ſolum à quoquam auxilium petijt ſalutis, ſed coniunctim, ut appareret nullam ſeiunctam ſibi ab eo uelle fortunam. quòd ſi gubernator præcipua laude fertur, qui nauem ex hieme, mariq; ſcopuloſo ſeruat: cur non ſingularis eius exiſtimetur prudentia, qui ex tot, tamq; grauibus procellis ciuilibus ad incolumitatem peruenit? quibus ex malis ut ſe emerſerat, nihil aliud egit, quàm ut plurimis, quibus rebus poſſet, eſſet auxilio. cum proſcriptos præmijs imperatorũ uulgus conquireret, nemo in Epirũ uenit cui res ulla defuerit: nemini non ibi perpetuo manendi poteſtas facta eſt. quin etiam. poſt prœliũ Philippenſe, interitumq; C. Caſsij, et M. Bruti, L. Iuliũ Mocillam prætorium, & filium eius, Aulumq; Torquatum, ceteroſq; pari fortuna perculſos inſtiterit tueri, atque ex Epiro ijs omnia Samothraciam ſupportari iuſſerit. difficile enim eſt omnia perſequi, & non neceſſaria. illud unum intelligi uolumus, illius liberalitatem neque temporariam, neque callidam fuiſſe. id ex ipſis rebus, ac temporibus iudicari poteſt, quòd non florentibus ſe uenditauit, ſed afflictis ſemper ſuccurrit, qui

quidem

quidem Seruiliam Bruti matrem non minus poſt mortem eius, quàm florentem, coluerit. ſic liberalitate utēs, nullas inimicitias geſſit, quòd neque lædebat quenquā, neque, ſi quam iniuriam acceperat, non malebat obliuiſci, quàm ulciſci. idem immortali memoria percepta retinebat beneficia: quæ autem ipſe tribuerat, tam diu meminerat quoad ille gratus erat, qui acceperat. itaque hic fecit, ut uere dictum uideatur: ſui cuique mores fingunt fortunam. neque tamen prius illi fortunam, quam ſe ipſe, finxit, qui cauit, nequa in re plecteretur. his igitur rebus effecit, ut M. Vipſanius Agrippa, intima familiaritate coniunctus adoleſcenti Cæſari, cum propter ſuam gratiam, & Cæſaris potentiam nullius conditionis non haberet poteſtatem, potiſſimum eius deligeret affinitatem, præoptaretq; equitis Romani filiam generoſarum nuptijs. atque harum nuptiarū conciliator fuit (nō enim eſt celandū) M. Antonius, triumuir reip. cuius gratia cum augere poſſeſſiones poſſet ſuas, tantum abfuit à cupiditate pecuniæ, ut nulla in re uſus ſit ea, niſi in deprecandis amicorū aut periculis, aut incommodis. quod quidem ſub ipſa proſcriptione perilluſtre fuit: nam cum L. Saufeij, equitis Romani, æqualis ſui, qui cum eo complures annos ſtudio ductus philoſophiæ habitabat, habebatq; in Italia pretioſas poſſeſſiones, triumuiri bona uendidiſſent conſuetudine ea, qua tum res gerebantur; Attici labore, atque induſtria factum eſt, ut eodem nuncio Saufeius fieret certior, ſe patrimonium amiſiſſe, & recuperaſſe. idem L. Iulium Calidum, quem poſt Lucretij, Catulliq; mortem multo elegantiſſimum poetam noſtram tuliſſe ætatē, uere uideor poſſe contendere, neque

minus uirum bonum, optimiſq; artibus eruditum, poſt proſcriptionem equitum, propter magnas eius Africanas poſſeſſiones, in proſcriptorum numerum à P. Volumnio præfecto fabrum Antonij abſentem relatum expediuit. quod in præſenti utrum ei laborioſius, an glorioſius fuerit, difficile fuit iudicare; quòd in eorum periculis non ſecus abſentes, quàm præſentes amicos Attico eſſe curæ, cognitum eſt. neque uero minus ille uir, bonus paterfamilias habitus eſt, quàm ciuis. nam cum eſſet pecunioſus, nemo illo minus fuit emax, minus ædificator: neque tamen non in primis bene habitauit, omnibuſq; optimis rebus uſus eſt. nam domum habuit in colle Quirinali Cæcilianam, ab auunculo hereditate relictam, cuius amœnitas non ædificio, ſed ſilua conſtabat. ipſum enim tectum antiquitus conſtitutũ, plus ſalis, quàm ſumptus habebat: in quo nihil commutauit, niſi ſi quid uetuſtate coactus eſt. uſus eſt familia, ſi utilitate iudicandum eſt, optima; ſi forma, uix mediocri: nanque in ea erant pueri literatiſſimi, anagnoſtæ optimi, & plurimi librarij, ut ne pediſequus quidem quiſquam eſſet, qui non utrunque horum pulchre facere poſſet: pari modo artifices ceteri, quos cultus domeſticus deſiderat, apprime boni: neque tamen horum quenquam, niſi domi natum, domiq; factum, habuit: quod eſt ſignum non ſolum continentiæ, ſed etiam diligentiæ. nam & non intemperanter concupiſcere, quod à pluribus uideas, continentis debet duci; & potius diligentia, quàm pretio, parare, non mediocris eſt induſtriæ. elegans, non magnificus: ſplendidus, non ſumptuoſus, omni diligentia munditiẽ non affluentem affectabat. ſupellex modica, non multa,

ut in neutrã partem conſpici poſſet. nec præteribo, quanquam non nullis leue uiſum iri putem. cum in primis lautus eſſet eques Romanus, & non parum liberaliter in domum ſuam omnium ordinum homines inuitaret; ſcimus, non amplius, quàm terna millia æris, peræque in ſingulos menſes ex ephemeride eum expenſum ſumptui ferre ſolitum: atque hoc non auditum, ſed cognitum prædicamus. ſæpe enim, propter familiaritatem, domeſticis rebus interfuimus. nemo in conuiuio eius aliud ἀκρόαμα audiuit, quàm anagnoſten: quod nos quidem iucundiſſimum arbitramur. neque unquam ſine aliqua lectione apud eum cenatum eſt; ut non minus animo, quàm uentre, conuiuæ delectarentur. nanque eos uocabat, quorum mores à ſuis non abhorrerent. cum tanta pecuniæ facta eſſet acceſſio, nihil de quotidiano cultu mutauit, nihil de uitæ conſuetudine, tantáq; uſus eſt moderatione, ut neque in HS uicies, quod à patre acceperat, parum ſe ſplendide geſſerit, neque in HS centies affluentius uixerit, quàm inſtituerat, paríq; faſtigio ſteterit in utraque fortuna, nullos habuerit hortos, nullam ſuburbanam, aut maritimam ſumptuoſam uillam, neque in Italia, præter Ardeatinum, & Nomentanum, ruſticũ prædium. omniſq; eius pecuniæ reditus conſtabat in Epiroticis, & urbanis poſſeſſionibus. ex quo cognoſci poteſt, eum uſum pecuniæ non magnitudine, ſed ratione metiri ſolitum. mendaciũ neque dicebat, neque pati poterat. itaque eius comitas non ſine ſeueritate erat, neque grauitas ſine facilitate: ut difficile eſſet intellectu, utrũ eum amici magis uererentur, an amarent. quidquid rogabatur, religioſe promittebat, quòd non liberalis, ſed

leuis

leuis arbitrabatur, polliceri quod præſtare non poſſet. idem in nitendo quod ſemel admiſiſſet, tanta erat cura, ut non mandatam, ſed ſuam rem uideretur agere. nuſquam ſuſcepti negocij eum perteſum eſt: ſuam enim exiſtimationem in ea re agi putabat: qua nihil habebat carius. quo fiebat, ut omnia Ciceronum, Catonis, Marij, Q. Hortenſii, A. Torquati, multorum præterea equitum Romanorum negocia procuraret. ex quo iudicari poterat, non inertia, ſed iudicio fugiſſe reip. procurationem. humanitatis uero nullum afferre maius teſtimonium poſſum, quàm quòd adoleſcens idem ſeni Sullæ fuerit iucundiſſimus, ſenex adoleſcenti M. Bruto; cum æqualibus autem ſuis Q. Hortenſio, & M. Cicerone ſic uixerit, ut iudicare difficile ſit, cui ætati fuerit aptiſſimus. quanquam eum præcipue dilexit Cicero, ut ne frater quidem ei Quinctus carior fuerit, aut familiarior. ei rei ſunt indicio, præter eos libros, in quibus de eo facit mentionē, qui in uulgus ſunt editi, ſexdecim uolumina epiſtolarum ab conſulatu eius uſque ad extremum tempus ad Atticum miſſarum: quæ qui legat, non multum deſideret hiſtoriam contextam eorum temporum. ſic enim omnia de ſtudijs principum, uitijs ducum, æmulationibus reip. perſcripta ſunt, ut nihil in his non appareat; & facile exiſtimari poſſit, prudentiam quodam modo eſſe diuinationem. non enim Cicero ea ſolum, quæ uiuo ſe acciderunt, futura prædixit, ſed etiam, quæ nunc uſu ueniunt, cecinit, ut uates. De pietate autem Attici quid plura commemorem? cum hoc ipſum uere gloriantem audierim in funere matris ſuæ, quam extulit annorum nonaginta, cum eſſet ſeptem, & ſexaginta, ſe nunquam

quam cum matre in gratiam rediſſe, nunquam cum ſororore fuiſſe in ſimultate, quam prope ætate æqualem habebat. quod eſt ſignum, aut nullam unquam inter eos querimoniam interceſsiſſe, aut hunc ea fuiſſe in ſuos indulgentia, ut, quos amare deberet, iraſci eis, nefas duceret. neque id fecit natura ſolum, (quanquam omnes ei paremus) ſed etiam doctrina. nam & principum philoſophorum ita percepta habuerat præcepta, ut his ad uitam agendam, non ad oſtentationem, uteretur. moris etiam maiorum ſummus imitator fuit, antiquitatiſq; amator: quam adeo diligenter habuit cognitam, ut eam totam in eo uolumine expoſuerit, quo magiſtratus ornauit. nulla enim lex, neque pax, neque bellum, neque res illuſtris eſt populo R. *quæ non in eo ſuo tempore ſit notata. &, quod difficillimum fuit, ſic familiarum originẽ ſubtexuit, ut ex eo clarorum uirorum propagines poſſimus cognoſcere. fecit hoc idem ſeparatim in alijs libris, ut* M. Bruti *rogatu* Iuniam *familiam à ſtirpe ad hanc ætatem ordine enumerauerit, notans, qui à quoque ortus, quos honores, quibuſq; temporibus cepiſſet. pari modo,* Marcelli Claudij, *de* Marcellorum; Scipionis Cornelij, *&* Fabij Maximi *de* Fabiorum, *&* Aemiliorũ: *quibus libris nihil poteſt eſſe dulcius ijs, qui aliquam cupiditatem habent notitiæ clarorum uirorum. attigit quoque poeticen, credimus, ne eius expers eſſet ſuauitatis. nanque uerſibus, qui honore, rerum geſtarum amplitudine ceteros* Romani *populi præſtiterunt, expoſuit, ita, ut ſub ſingulorum imaginibus facta, magiſtratuſq; eorum non amplius quaternis, quiniſq; uerſibus deſcripſerit: quod uix credendum ſit, tantas res tam breuiter*

uiter potuiſſe declarari. eſt etiam unus liber græce conſectus de conſulatu Ciceronis*. hactenus* Attico *uiuo edita à nobis ſunt.* Nunc*, quoniam fortuna nos ſuperſtites ei eſſe uoluit, reliqua perſequemur, & quantum potuerimus, rerum exemplis lectores docebimus, ſicut ſupra ſignificauimus, ſuos cuique mores plerunque conciliare fortunam. nanque hic contentus ordine equeſtri, quo erat ortus, in affinitatem per uenit imperatoris diui* Iulij *filij, cum iam ante familiaritatem eius eſſet conſecutus nulla alia re, quàm elegantia uitæ, qua ceteros ceperat principes ciuitatis, dignitate pari, fortuna humiliores. tanta enim proſperitas* Cæſarem *eſt conſecuta, ut nihil ei non tribueret fortuna, quod cuiquam ante detulerit, & conciliarit, quod ciuis* Romanus *quiuit conſequi. nata autem eſt* Attico *neptis ex* Agrippa*, cui uirginem filiam collocauit. hanc* Cæſar *uix anniculam* Ti. Claudio Neroni, Druſilla *nato, priuigno ſuo, deſpondit. quæ coniunctio neceſſitudinem eorum ſanxit, familiaritatem reddidit frequentiorem. quamuis ante hæc ſponſalia, non ſolum cum ab urbe abeſſet, nunquam ad ſuorum quenquam litteras miſit, quin* Attico *mitteret, quid ageret in primis, quid legeret, quibusq; in locis, et quàm diu eſſet moraturus: ſed & cum eſſet in urbe, & propter ſuas infinitas occupationes minus ſæpe, quàm uellet,* Attico *frueretur, nullus dies temere interceſsit, quo non ad eum ſcriberet, quo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modo aliquam quæſtionem poeticam ei proponeret, interdum iocans eius uerboſiores eliceret epiſtolas. ex quo accidit, cum ædes* Iouis Feretrij *in* Capitolio *ab* Romulo *conſtituta, uetuſtate, atque incuria de-*

tecta

tecta prolaberetur, ut Attici admonitu Cæſar eam reficiendam curaret. neque uero à M. Antonio minus abſens litteris colebatur, adeo ut accurate ille ex ultimis terris, quid ageret, quid curæ ſibi haberet, certiorem faceret Atticum. hoc quale ſit, facilius exiſtimabit is, qui iudicare poterit, quãtæ ſit ſapiẽtiæ eorum retinere uſum, beneuolentiamq́;, inter quos maximarum rerum non ſolum æmulatio, ſed obtrectatio tanta intercedebat, quãtam fuit intercedere neceſſe inter Cæſarem, atque Antonium, cum ſe uterque principem non ſolum urbis Romæ, ſed orbis terrarum eſſe cuperet. tali modo cum ſeptem, & ſeptuaginta annos compleſſet, atque ad extremam ſenectutem non minus dignitate, quàm gratia fortunaq́;, creuiſſet, (multas enim hereditates nulla alia re, quàm bonitate conſecutus) tantaq́; proſperitate uſus eſſet ualetudinis, ut annis XXX medicina nõ indiguiſſet: nactus eſt morbum, quem initio & ipſe, & medici contempſerunt: nam putarunt eſſe τενασμὸν, cui remedia celeria, faciliaq́; proponebantur. in hoc cũ tres menſes ſine ullis doloribus, præterquam quos ex curatione capiebat, conſumpſiſſet, ſubito tanta uis morbi in unum inteſtinum prorupit, ut extremo tempore per lumbos fiſtula putris eruperit. atque antea quidem morbi diuturnitatem moleſte ferebat, prius quàm hoc ei accideret: poſtquam uero in dies dolores accreſcere, febreſq́; acceſſiſſe ſenſit; Agrippam generum ad ſe accerſiri iuſſit, & cum eo L. Cornelium Balbum, Sextumq́; Peduceum. hos ut ueniſſe uidit, in cubitum nixus, Quantam, inquit, curam diligentiamq́; in ualetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cum uos teſtes habeam,

nihil

nihil opus eſt pluribus uerbis commemorare. quibus quoniam, ut ſpero, ſatisfeci, me nihil reliqui feciſſe, quod ad ſanandum me pertineret: reliquum eſt, ut egomet mihi conſulam. id uos ignorare nolui. nam mihi ſtat, alere morbum deſinere. nanque his diebus quidquid cibi ſumpſi, ita produxi uitam, ut auxerim dolores ſine ſpe ſalutis. quare à uobis peto, primum ut conſilium probetis meum, deinde ne fruſtra dehortando conemini. hac oratione habita, tanta conſtantia uocis, atque uultus, ut nō ex uita, ſed ex domo in domum; uideretur migrare; cū quidem Agrippa eum flens, atque oſculans oraret, atque obſecraret, ne ad id, quod natura cogeret, ipſe quoque ſibi acceleraret, & quoniam tum quoque poſſet temporibus ſupereſſe, ſe ſibi, ſuiſq; reſeruaret; preces eius taciturna ſua obſtinatione depreſſit. ſic cum biduum cibo ſe abſtinuiſſet, ſubito febris deceſſit, leuiorq; morbus eſſe cœpit: tamen propoſitum nihilo ſecius peregit. itaque die quinto poſtquam id conſilium inierat, prid. Kal. Apr. Cn. Domitio, C. Soſio cos. deceſſit. elatus eſt in lecticula, ut ipſe præſcripſerat, ſine ulla pompa funeris, comitantibus omnibus bonis, maxima uulgi frequentia. ſepultus eſt iuxta uiam Appiam ad quintum lapidē in monimento Q. Cæcilij, auunculi ſui.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD M. IVNIVM BRVTVM LIBER I.

CICERO BRVTO S.

C LODIVS, *tribunus pl. deſignatus, ualde me diligit, uel, ut* ἐμφατικώτερον *dicam, ualde me amat. quod cum mihi ita perſuaſum ſit, non dubito, (bene enim me noſti) quin illum quoque iudices à me amari. nihil enim mihi minus hominis uidetur, quàm non reſpondere in amore iis, à quibus prouocere. is mihi uiſus eſt ſuſpicari, nec ſine magno quidem dolore, aliquid à ſuis, uel per ſuos potius inimicos ad te eſſe delatum, quo tuus animus à ſe eſſet alienior. non ſoleo, mi* Brute, *quod tibi notum eſſe arbitror, temere affirmare de altero. eſt enim periculoſum, propter occultas hominum uoluntates, multiplicesq; naturas.* Clodij *animum perſpectum habeo, cognitum, iudicatum. multa eius indicia, ſed ad ſcribendum non neceſſaria. uolo enim hoc teſtimonium tibi uideri potius, quàm epiſtolam. auctus* Antonij *beneficio eſt: eius ipſius beneficij magna pars à te eſt. itaque eum ſaluis nobis uellet ſaluum. in eum autem locum rem adductam intelligit, (eſt enim, ut ſcis, minime ſtultus) ut utrique ſalui eſſe non poſſint: itaque nos mauult. de te uero amiciſſime & loquitur, & ſentit. quare, ſi quis ſecus ad te de eo ſcripſit, aut ſi coram locutus eſt, peto à te etiam atque etiã, mihi ut potius credas, qui & facilius iudicare poſſum quàm*

quàm ille neſcio quis, & te plus diligo. Clodium tibi amiciſſimum exiſtima, ciuemq́; talem, qualis & prudentiſſimus, & fortuna optima eſſe debet. Vale.

SCRIPTA, *& obſignata iam epiſtola, litteræ mihi redditæ ſunt à te, plenæ rerum nouarum, maximeq́; mirabiles:* Dolabellam *quinque cohortes miſiſſe in* Cherrhoneſum*. adeo ne copijs abundat, ut is, qui ex* Aſia *fugere dicebatur,* Europam *appetere conetur? quinque autem cohortibus quidnam ſe facturum arbitratus eſt, cum tu eò quinque legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes? quas quidem cohortes ſpero iam tuas eſſe; quoniam latro ille tam fuit demens. & tuum conſilium uehementer laudo, quòd non prius exercitum* Apollonia, Dyrrhachioq́; *mouiſti, quàm de* Antonij *fuga audiſti,* Bruti *eruptione, populi* R. *uictoria. itaque quod ſcribis, poſtea ſtatuiſſe te, ducere exercitum in* Cherrhoneſum*, nec pati ſceleratiſſimo hoſti ludibrio eſſe imperium populi* R. *facis ex tua dignitate, & è rep.* Quod *ſcribis de ſeditione, quæ facta eſt in legione quarta de* Antonijs*, quod dicam, in bonam partem accipias: magis mihi probatur militum ſeueritas, quàm tua.* Te *beneuolentiam exercitus, equitumq́; expertum eſſe, uehementer gaudeo.* De Dolabella*, ut ſcribis, ſi quid habes noui, facies me certiorem. in quo ualde delector, me ante prouidiſſe, ut tuum iudicium liberum eſſet cum* Dolabella *belli gerendi: & id ualde pertinuit, ut ego tum intelligebam, ad remp. ut nunc iudico, ad dignitatem tuam.* Quod *ſcribis, me maximo ocio egiſſe, ut inſectarer* Antonios*, idq́; laudas:*

credo

credo ita uideri tibi: ſed illam diſtinctionem tuam nullo pacto probo: ſcribis enim, acrius prohibenda bella ciuilia eſſe, quàm in ſuperatos iracundiam exercendam. uehementer à te Brute diſſentio: neque clementiæ tuæ concedo: ſed ſalutaris ſeueritas uincit inanem ſpeciem clementiæ. quòd ſi clementes eſſe uoluerimus, nunquã deerunt bella ciuilia ſed de hoc tu uideris. de me poſſum idem, quod Plautinus pater in Trinummo: Mihi quidem ætas acta ferme eſt; tua iſtuc refert maxime. opprimemini, mihi crede, Brute, niſi prouideritis. neque enim populum ſemper eundem habebitis, neque ſenatum, neque ſenatus ducem. hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta. nihil poteſt eſſe uerius. XIIII. *Kal. Mai.*

CICERO BRVTO S.

NOSTRAE *res meliori loco uidebantur. ſcripta enim ad te certo ſcio, quæ geſta ſunt. quales tibi ſæpe ſcripſi, conſules tales extiterũt. Cæſaris uero pueri mirifica indoles uirtutis. utinam tam facile eum florentẽ et honoribus, et gratia regere, ac tenere poſſimus, quàm facile adhuc tenuimus. eſt omnino illud difficilius: ſed tamen non diffidimus. perſuaſum eſt enim adoleſcenti, & maxime per me, eius opera nos eſſe ſaluos. & certe niſi is Antonium ab urbe auertiſſet, perijſſent omnia. triduo uero, aut quatriduo ante hanc rem pulcherrimã, timore quodam perculſa ciuitas tota ad te ſe cum coniugibus, & liberis effundebat: eadem recreata ad* XII. *kal. Mai. te huc uenire, quàm ſe ad te ire, malebat. quo quidem die magnorum meorum laborum, multarumq;*

uigiliarum fructum cepi maximum; ſi modo eſt aliquis fructus ex ſolida, ueráq; gloria. nam tantæ multitudinis, quantam capit urbs noſtra, concurſus eſt ad me factus. ea cum uſque in Capitolium *deductus, maximo clamore, atque plauſu in* Roſtris *collocatus ſum. nihil eſt in me inane; neque enim debet: ſed tamen omnium ordinum conſenſus, gratiarum actio, gratulatióq; me commouet: propterea quòd, popularem me eſſe in populi ſalute, præclarum eſt. ſed hæc te malo ab alijs audire.* Me *uelim de tuis rebus, conſilijsq; facias diligentiſſime certiorem: illudq; conſideres, ne tua liberalitas diſſolutior uideatur. ſic ſentit ſenatus, ſic populus* R. *nullos unquã hoſtes digniores omni ſupplicio fuiſſe, quàm ciues, qui hoc bello contra patriam arma ceperunt. quos quidem ego omnibus ſententijs ulciſcor, & perſequor, omnibus bonis approbantibus. tu quid de hac re ſentias, tui iudicij eſt. ego ſic ſentio, trium fratrum unam, & eandem eſſe cauſſam. conſules duos, bonos quidem, ſed duntaxat bonos, amiſimus.* Hirtius *quidem in ipſa uictoria occidit, cum paucis diebus magno prœlio ante uiciſſet. nam* Panſa *fugerat, uulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. reliquias hoſtium* Brutus *perſequitur, &* Cæſar. *hoſtes autem omnes iudicati, qui* M. Antonij *ſectam ſecuti ſunt. itaque id* S. C. *plerique interpretantur etiam ad tuos ſiue captiuos, ſiue dediticios pertinere. equidem nihil diſſerui durius, cum nominatim de* C. Antonio *decernerem; quòd ita ſtatueram, à te cognoſcere cauſſam eius ſenatum oportere.* X. Kal. Mai.

M. BRV-

M. BRVTVS M. CICERONI S. 3

QVANTA ſim lætitia affectus cognitis rebus Bruti noſtri, & conſulum, facilius eſt tibi exiſtimare, quàm mihi ſcribere. cum alia laudo, & gaudeo accidiſſe, tum quòd Bruti eruptio non ſolum ipſi ſalutaris fuit, ſed etiam maximo ad uictoriam adiumento. Quod ſcribis; trium Antoniorum unam atque eandem cauſſam eſſe; quid ego ſentiam, mei iudicij eſſe: ſtatuo nihil, niſi hoc; ſenatus aut populi R. iudicium eſſe de ijs ciuibus, qui pugnantes non interierunt. at hoc ipſum, inquies, inique facis, qui hoſtilis animi in remp. homines ciues appelles. immo iuſtiſſime. quod enim nondum ſenatus cenſuit, nec populus R. iuſſit, id arroganter non præiudico, neque reuoco ad arbitrium meum. illud quidem non muto, quòd ei, quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quidquam eripui, neque diſſolute quidquam remiſi; habuiq; in mea poteſtate, quoad bellum fuit. multo quidem honeſtius iudico, magiſq; quod concedere poſſit reſp. miſerorum fortunam non inſectari, quàm infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem, & arrogantiam incendere poſſint. qua in re Cicero, uir optime, ac fortiſsime, mihiq; merito & meo nomine, & reip. cariſsime, nimis credere uideris ſpei tuæ, ſtatimq;, ut quiſque aliquid recte fecerit, omnia dare, ac permittere; quaſi non liceat traduci ad mala conſilia corruptum largitionibus animum. quæ tua eſt humanitas, æquo animo te moneri patieris, preſertim de communi ſalute: facies tamen, quod tibi uiſum fuerit: etiam ego, cum me docueris. nunc Cicero, nunc agendum eſt, ne

fruſtra oppreſſum eſſe Antonium gauiſi ſimus; neu ſemper primi cuiuſque mali excidendi cauſſa ſit, ut aliud renaſcatur illo peius. nihil iam neque opinantibus, aut patientibus nobis aduerſi euenire poteſt, in quo non cum omnium culpa, tum præcipue tua futura ſit, cuius tantam auctoritatem ſenatus ac populus R. *non ſolum eſſe patitur, ſed etiam cupit, quanta maxima in libera ciuitate unius eſſe poteſt: quam tu non ſolum bene ſentiendo, ſed etiam prudenter tueri debes. prudentia porro, quæ tibi ſupereſt, nulla abs te deſideratur, niſi modus in tribuendis honoribus. alia omnia ſic adſunt, ut cum quolibet antiquorum comparari poſſint tuæ uirtutes. unum hoc, grato animo, liberaliq; profectum, cautiorem, ac moderatiorem liberalitatẽ deſiderat. nihil enim ſenatus cuiquam dare debet, quod male cogitantibus exemplo, aut præſidio ſit. itaque timeo, de conſulatu, ne* Cæſar *tuus altius ſe aſcendiſſe putet decretis tuis, quàm inde, ſi conſul factus ſit, deſcenſurum. quòd ſi* Antonius *ab alio relictum regni inſtrumentum occaſionem regnãdi habuit: quonam animo fore putas, ſi quis auctore non tyranno interfecto, ſed ipſo ſenatu putat ſe imperia quælibet concupiſcere poſſe? quare tum & facilitatem, & prouidentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cœpero,* Cæſarem *honoribus, quos acceperit, extraordinarijs fore contentum. alienæ igitur, inquies, culpæ me reum facies? prorſus alienæ; ſi prouideri potuit, ne exiſteret. quòd utinam inſpectare poſſis timorem de illo meum.* His *litteris ſcriptis, te conſulem factum audiuimus. tum uero incipiam proponere mihi remp. iuſtam, & iam ſuis nitentem uiribus,*

ſi iſtuc

ſi iſtuc uidero. Filius *ualet, & in* Macedoniam *cum equitatu præmiſſus eſt.* Idibus Mai. *ex caſtris.*

CICERO BRVTO S. 4

A D V. Kal. Mai. *cum de ijs, qui hoſtes iudicati ſunt, bello perſequendis ſententiæ dicerentur, dixit* Ser‑*uilius etiam de* Ventidio, *et ut* Caſſius *perſequeretur* Do‑*labellam. cui cũ eſſem aſſenſus, decreui hoc amplius, ut tu, ſi arbitrarere utile, exq; rep. eſſe, perſequerere* Dola‑*bellã bello: ſi minus id cõmodo reip. facere poſſes, ſiue nõ exiſtimares è rep. eſſe, ut in ijſdẽ locis exercitũ contine‑res. nihil honorificentius potuit facere ſenatus, quàm ut tuum eſſet iudicium, quid tibi maxime conducere reip. uideretur. equidem ſic ſentio: ſi manum habet; ſi caſtra, ſi ubi conſiſtat uſpiam* Dolabella; *ad fidem, et ad digni‑tatem tuã pertinere, eũ perſequi.* De Caſsij *noſtri copijs nihil ſciebamus. neque enim ab ipſo ullæ litteræ: neque nunciabatur quidquã, quod pro certo haberemus. quã‑topere autem interſit, opprimi* Dolabellam, *profecto in‑telligis; tum ut ſceleris pœnas perſoluat; tũ ne ſit, quò ſe latronum duces ex* Mutinenſi *fuga conferant. atque hoc mihi iam ante placuiſſe, potes ex ſuperioribus meis litteris recordari. quanquam tum & fugæ portus erat in tuis caſtris, & ſubſidium ſalutis in tuo exercitu. quò magis nunc liberati, ut ſpero, periculis, in* Dolabella *op‑primendo occupati eſſe debemus. ſed hæc cogitabis dili‑gentius, ſtatues ſapienter: facies nos, quid conſtitueris, & quid agas, ſi tibi uidebitur, certiores.* Ciceronem *no‑ſtrum in ueſtrũ collegium cooptari uolo. exiſtimo omni‑no abſentium rationem ſacerdotum comitijs poſſe habe‑*

ri. nam etiam factum eſt antea. Caius enim Marius, cũ in Cappadocia eſſet, lege Domitia factus eſt augur: nec, quo minus id poſtea liceret, ulla lex ſanxit. eſt etiam in lege Iulia, quæ lex eſt de ſacerdotijs proxima, his uerbis: QVI PETIT, CVIVSVE RATIO HABEBITVR. *aperte indicat, poſſe rationẽ haberi etiam non præſentis. hac de re ſcripſi ad eum, ut tuo iudicio uteretur, ſicut in rebus omnibus. tibi autem ſtatuendum eſt de* Domitio, *&* *de* Catone *noſtro. ſed quamuis liceat abſentis rationem haberi, tamen omnia ſunt præſentibus facilicra. quòd ſi ſtatueris in* Aſiam *tibi eundum, nulla erit ad comitia noſtros accerſendi facultas. omnino* Panſa *uiuo celeriora omnia putabamus. ſtatim enim collegã ſibi ſurrogaſſet: deinde ante prætoria, ſacerdotum comitia fuiſſent. nunc per auſpicia longã moram uideo. dũ enim unus erit patricius magiſtratus, auſpicia ad patres redire non poſſunt. magna ſane perturbatio. tu tota de re quid ſentias, uelim me facias certiorem.* III. *non. Mai.*

BRVTVS CICERONI S.

NOLI *expectare, dum tibi gratias agam. iampridẽ hoc ex noſtra neceſsitudine, quæ ad ſummã beneuolentiã peruenit, ſublatum eſſe debet.* Filius *tuus à me abeſt. in* Macedonia *congrediemur. iuſſus eſt enim* Ambraciam *ducere equites per* Theſſaliam: *&* *ſcripſi ad eum, ut mihi* Heracleam *occurreret. cum eum uidero, (quoniã nobis permittis) communiter conſtituemus de reditu eius ad petitionem, aut ad commendationem honoris.* Tibi Glycona *medicum* Panſæ, *qui ſororem* Achilleos *noſtri in matrimonio habet, diligentiſſime commendo.*

audimus,

audimus, eum ueniſſe in ſuſpicionem Torquato de morte Panſæ, cuſtodiriq; ut parricidam. nihil minus credendum eſt. quis enim maiorem calamitatem morte Panſæ accepit? præterea eſt modeſtus homo, & frugi, quem ne utilitas quidẽ uideatur impulſura fuiſſe ad facinus. rogo te, & quidem ualde rogo, (nam Achilleus noſter non minus, quàm æquum eſt, laborat) eripias eũ ex cuſtodia, conſeruesq;. hoc ego ad meum officium priuatarum rerum æque atque ullam aliam rem, pertinere arbitror. Cum has ad te ſcriberem litteras, ab Satrio, legato C. Trebonij, reddita eſt mihi epiſtola, à Tullio, et Deiotaro Dolabellam cæſum, fugatumq; eſſe. græcam epiſtolam tibi miſi Cycherei cuiuſdam ad Satrium miſſam. Flauius noſter de controuerſia, quam habet cum Dyrrhachinis hereditariam, ſumpſit te iudicem. rogo te Cicero, & Flauius rogat, rem conficias. quin ei, qui Flauium fecit heredem, pecuniam debuerit ciuitas, non eſt dubium: neque Dyrrhachini inficiantur: ſed ſibi donatum æs alienum à Cæſare dicunt. noli pati, à neceſſarijs tuis neceſſario meo iniuriam fieri. XVII. Kal. Iun. ex caſtris, ad imam Candauiam.

BRVTVS CICERONI S.

L. BIBVLVS *quàm carus mihi eſſe debeat, nemo melius iudicare poteſt, quàm tu, cuius tãtæ pro rep. cõtentiones, ſolicitudinesq; ſunt, fuerũt. itaque uel ipſius uirtus, uel noſtra neceſſitudo debet conciliare te illi: quò minus multa mihi ſcribenda eſſe arbitror: uolũtas enim te mouere debet noſtra; ſi modo iuſta eſt, aut pro officio neceſſario ſuſcipitur. in Panſæ locum petere conſtituit.*

ſtituit. eam nominationem à te petimus. neque coniunctiori dare beneficium, quàm nos tibi ſumus, neque digniorem nominare potes, quàm Bibulum. De Domitio, & Appuleio quid attinet me ſcribere, cum ipſi per ſe tibi commendatiſſimi ſint? Appuleium uero tu tua auctoritate ſuſtinere debes. ſed Appuleius in ſua epiſtola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex ſinu, tantum iam uirum, ex quanto, crede mihi, poteſt euadere, qui ueſtris paucorum reſpondeat laudibus.

CICERO BRVTO S. 7

MVLTOS tibi commendo, & commendem neceſſe eſt. optimus enim quiſque uir, & ciuis ſequitur iudicium tuum: tibiq; omnes fortes uiri nauare operã, & ſtudiũ uolunt: nec quiſquam eſt, quin ita exiſtimet, meã apud te & gratiam, & auctoritatem ualere plurimum: ſed C. Naſennium, municipem Sueſſanum, tibi ita commendo, ut neminem diligentius. Cretenſi bello, Metello imperatore, octauum principem duxit. poſtea in re familiari occupatus fuit. hoc tempore, cum reip. partibus, tum tua excellenti dignitate commotus, uellet per te aliquid auctoritatis aſſumere. fortem uirum Brute tibi cõmendo, frugi hominem, et, ſi quid ad rem pertinet, etiã locupletem. pergratum mihi erit, ſi eum ita tractaris, ut merito tuo mihi gratias agere poſſit.

CICERO BRVTO S. 8

FVNGERER officio, quo tu functus es in meo luctu, teq; per litteras conſolarer, niſi ſcirẽ, ijs remedijs, quibus meũ dolorem tu leuaſſes, te in tuo non egere. ac

uelim,

uelim, facilius, quàm tunc mihi, nunc tibi tute medeare. eſt enim alienū tanto uiro, ut es tu, quod alteri præceperit, id ipſum facere non poſſe. me quidē cum rationes, quas collegeras, tū auctoritas tua à nimio mærore deterruit. cū enim mollius tibi ferre uiderer, quàm deceret uirū, preſertim eū, qui alios conſolari ſoleret, accuſaſti me per litteras grauioribus uerbis, quàm tua cõſuetudo ferebat. itaque iudicium tuū magni æſtimans, idq́; ueritus, me ipſe collegi, et ea, quæ didiceram, legeram, acceperā, grauiora duxi tua auctoritate addita. ac mihi tum Brute *officio ſolum erat, & naturæ, tibi nunc populo et ſcænæ, ut dicitur, ſeruiendum eſt. nam cum in te non ſolū exercitus tui, ſed omnium ciuium, ac pene gentium cõiecti oculi ſint, minime decet, propter quem fortiores ceteri ſumus, eum ipſum animo debilitatum uideri. quam obrem accepiſti tu quidē dolorem, (id enim amiſiſti, cui ſimile in terris nihil fuit) & eſt dolendum in tam graui uulnere: ne id ipſum, carere omni ſenſu doloris, ſit miſerius, quàm dolere: ſed, ut modice, ceteris utile eſt, tibi neceſſe eſt. ſcriberē plura, niſi ad te hæc ipſa nimis multa eſſent.* Nos *te, tuumq́; exercitum expectamus: ſine quo, ut reliqua ex ſententia ſuccedant, uix ſatis liberi uidemur fore.* De *tota rep. plura ſcribam, & fortaſſe iam certiora ijs litteris, quas* Veteri *noſtro cogitabā dare.*

CICERO BRVTO S. 9

NVLLAS *adhuc à te litteras habebamus, ne famam quidem, quæ declararet, te, cognita ſenatus auctoritate, in* Italiam *adducere exercitum: quod ut faceres, idq́; maturares, magnopere deſiderabat reſp. ingraueſcit*

enim

enim in dies inteſtinũ malum, nec externis hoſtibus magis, quàm domeſticis, laboramus: qui erant omnino ab initio belli, ſed facilius frangebantur. erectior ſenatus erat, non ſententijs ſolũ noſtris, ſed etiã cohortationibus excitatus. erat in ſenatu ſatis uehemens, & acer Pãſa, *cum in ceteros huius generis, tum maxime in ſocerũ. cui conſuli non animus ab initio, non fides ad extremum defuit. bellum ad* Mutinam *gerebatur, nihil ut in* Cæſare *reprehenderes, nonnulla in* Hirtio. *huius belli fortuna, ut in ſecundis, fluxa; ut in aduerſis, bona. erat uictrix reſp. cæſis* Antonij *copijs, ipſo expulſo.* Bruti *deinde ita multa peccata, ut quodã modo uictoria excideret è manibus. perterritos, inermos, ſaucios non ſunt noſtri duces perſecuti: datũq;* Lepido *tempus eſt, in quo leuitatẽ eius, ſæpe perſpectam, maioribus in malis experiremur. ſunt exercitus boni, ſed rudes,* Bruti, & Planci. *ſunt fideliſſima, & maxima auxilia* Gallcrũ. *ſed* Cæſarem *meis cõſilijs adhuc gubernatum, præclara ipſum indole, admirabiliq; conſtantia, improbiſſimis litteris quidã, fallacibus interpretibus, ac nuncijs impulerunt in ſpem certiſſimam conſulatus. quod ſimul atque ſenſi, neque ego illum abſentẽ litteris monere deſtiti, nec accuſare præſentes eius neceſſarios, qui eius cupiditati ſuffragari uidebãtur: nec in ſenatu ſceleratiſſimorũ conſiliorũ fontes apervire dubitaui. nec uero ulla in re memini aut ſenatum meliorẽ, aut magiſtratus: nunquam enim in honore extraordinario potentis hominis, uel potentiſſimi potius (quando quidem potentia iam in ui poſita eſt, et armis) accidit, ut nemo tribunus pl. nemo alio magiſtratu, nemo priuatus auctor exiſteret. ſed in hac cõſtantia, atque*

uirtute,

uirtute, erat tamen ſolicita ciuitas. illudimur enim Bru*te cum militum delicijs, tũ imperatoris inſolentia. tantũ quiſque in rep. poſſe poſtulat, quantũ habet uiriũ. non ratio, non modus, non lex, non mos, non officiũ ualet, non iudicium, non exiſtimatio ciuium, non poſteritatis uerecundia. hæc ego multo ante proſpiciens, fugiebã ex* Italia*, tum, cum me ueſtrorum edictorũ fama reuocauit. incitaſti uero tu me* Brute Veliæ*. quanquam enim dolebã in eam me urbem ire, quam tu fugeres, qui eam liberauiſſes, quod mihi quoque quondam acciderat, periculo ſimili, caſu triſtiore: perrexi tamen,* Romãq; *perueni; nullóq; præſidio quateſeci* Antoniũ*; contráq; eius arma nefanda, præſidia, quæ oblata ſunt,* Cæſaris *conſilio, & auctoritate firmaui. qui ſi ſteterit idẽ, mihiq; paruerit, ſatis uidemur habituri præſidij. ſin autẽ impiorum conſilia plus ualuerint, quàm noſtra; aut imbecillitas ætatis non potuerit grauitatẽ rerum ſuſtinere: ſpes omnis in te. quamobrem aduola obſecro, atque eam remp. quam uirtute, atque animi magnitudine magis, quàm euentis rerũ, liberaſti, exitu libera. omnis omniũ concurſus ad te futurus eſt. hortare idẽ per litteras* Caſſium*. ſpes libertatis nuſquam, niſi in ueſtrorum caſtrorum præſidijs, eſt. firmos omnino & duces habemus ab occidente, & exercitus. hoc adoleſcentis præſidiũ equidem adhuc firmum eſſe confido: ſed ita multi labefactãt, ut, ne moueatur, interdum extimeſcam. habes totum reip. ſtatum, qui quidem tum erat, cum has litteras dabam. uelim deinceps meliora: ſin aliter fuerit (quod dij omen auertant) reip. uicem dolebo, quæ immortalis eſſe debeat. mihi quidem quantulum reliqui eſt?*

BRVTVS

BRVTVS CICERONI S. 10

VETERIS Antiſtij talis animus eſt in remp. ut non dubitem, quin & in Cæſare, & Antonio ſe præſtiturus fuerit acerrimum propugnatorem communis libertatis, ſi occaſioni potuiſſet occurrere. nam qui in Achaia congreſſus, P. Dolabella milites, atque equites habente, quoduis adire periculum ex inſidijs paratiſsimi ad omnia latronis maluerit, quàm uideri aut coactus eſſe pecuniam dare, aut libenter dediſſe homini nequiſsimo, atque improbiſsimo, is nobis ultro & pollicitus eſt, & dedit XX HS ex ſua pecunia, &, quod multo carius eſt, ſe ipſum obtulit, & coniunxit. huic perſuadere cœpimus, ut imperator in caſtris remaneret, remq; publicam defenderet. ſtatuit eundum ſibi, quoniam exercitum dimiſiſſet: ſtatim uero rediturum ad nos confirmauit, legatione ſuſcepta, niſi prætorum comitia habituri eſſent conſules. nam illi ita ſentienti de rep. magnopere auctor fui, ne differret tempus petitionis ſuæ. cuius factum omnibus gratum eſſe debet, qui modo iudicarint hunc exercitum eſſe reip. tibi tanto gratius, quanto maiore animo, gloriaq; libertatem noſtram defendis, et dignitatem, ſi contigerit noſtris conſilijs exitus, quem optamus, perfuncturus es. ego etiam mi Cicero proprie, familiariterq; te rogo, ut Veterem ames, uelisq; eſſe quã amplıſsimum. qui, etſi nulla re deterreri à propoſito poteſt, tamen excitari tuis laudibus, indulgentiaq; poterit, quo magis amplexetur, ac tueatur iudicium ſuum: & mihi gratiſsimum erit.

CICERO BRVTO S.

ETSI *daturus eram* Meſſallæ Coruino *continuo litteras, tamen* Veterem *noſtrum ad te ſine litteris meis uenire nolui.* Maximo *in diſcrimine reſp.* Brute *uerſatur; uictoresq́; rurſus decertare cogimur. id accidit* M. Lepidi *ſcelere, & amentia. quo tempore cum multa propter eam curam, quam pro rep. ſuſcepi, grauiter ferrem, tũ nihil tuli grauius, quàm me non poſſe matris tuæ precibus cedere, non ſororis. nam tibi, quod mihi plurimi eſt, facile me ſatisfacturum arbitrabar. nullo enim modo poterat cauſſa* Lepidi *diſtingui ab* Antonio*, omniumq́; iudicio etiam durior erat; quòd, cum honoribus ampliſſimis à ſenatu eſſet* Lepidus *ornatus, tum etiam paucis ante diebus præclaras litteras ad ſenatum miſiſſet, repente non ſolum recepit reliquias hoſtium, ſed bellum acerrimum terra, mariq́; gerit: cuius exitus qui futurus ſit, incertũ eſt. ita, cum rogamur, ut miſericordiam liberis eius impertiamus, nihil affertur, quo minus ſumma ſupplicia, ſi (quod* Iupiter *omen auertat) pater puerorum uicerit, ſubeunda nobis ſint. nec uero me fugit, quàm ſit acerbum, parentum ſcelera filiorum pœnis lui: ſed hoc præclare legibus comparatum eſt, ut caritas liberorum amiciores parentes reip. redderet. itaque* Lepidus *crudelis in liberos, non is, qui* Lepidum *hoſtem iudicat. atque ille ſi, armis poſitis, de ui damnatus eſſet; quo in iudicio certe defenſionem non haberet: eandem calamitatem ſubirent liberi bonis publicatis. quanquam, quod tua mater, et ſoror deprecatur pro pueris, id ipſum, & multa alia crudeliora nobis omnibus* Lepidus, Antonius, *et re-*

liqui

liqui hoſtes denunciant. itaque maximã ſpem hoc tempore habemus in te, atque exercitu tuõ. cum ad reip. ſummam, tũ ad gloriam, & dignitatẽ tuam uehementer pertinet, te in Italiã, ut ante ſcripſi, uenire quamprimũ: eget enim uehemẽter tum uiribus tuis, tum etiam conſilio reſp. Veterem pro eius erga te beneuolentia, ſingulariq; officio libẽter ex tuis litteris cõplexus ſum; eumq; cũ tui, tum reip. ſtudioſiſſimum, amantiſſimumq; cognoui. Ciceronem meum propediem, ut ſpero, uidebo. tecũ enim illum, & te in Italiam celeriter eſſe uenturum confido.

BRVTVS CICERONI S.

DE M. *Lepido uereri me cogit reliquorum timor. qui ſi eripuerit ſe nobis; quod, uelim, temere, atque iniurioſe de illo ſuſpicati ſint homines: oro, atque obſecro te Cicero, neceſſitudinem noſtram, tuamq; in me beneuolentiam obteſtans, ſororis meæ liberos obliuiſcaris eſſe Lepidi filios, meq; his in patris locum ſucceſſiſſe exiſtimes. hoc ſi à te impetro, nihil profectò dubitabis pro his ſuſcipere. aliter alij cum ſuis uiuunt: nihil ego poſſum in ſororis meæ liberis facere, quo poſſit expleri uoluntas mea, aut officium. quid uero aut mihi tribuere boni poſſunt; (ſi modo digni ſumus, quibus aliquid tribuatur) aut ego matri, ac ſorori, puerisq; illis præſtaturus ſum, ſi nihil ualuerit apud te, reliquumq; ſenatum contra patrem Lepidum Brutus auunculus? ſcribere multa ad te neque poſſum præ ſolicitudine, ac ſtomacho, neque debeo. nam ſi in tanta re, tamq; neceſſaria uerbis mihi opus eſt ad te excitandum, & confirmandum; nulla ſpes eſt, facturum te, quod uolo, & quod oportet. quare noli expecta-*

re

re longas preces: intuere me ipſum, qui hoc à te uel à Cicerone, coniunctiſſimo homine, priuatim, uel à conſulari, tali uiro, remota neceſſitudine priuata, debeo impetrare. quid ſis facturus, uelim mihi quamprimum reſcribas. Kal. Quinct. ex caſtris.

CICERO BRVTO S.

BREVES *tuæ litteræ: breues, dico? immo nullæ. tribus ne uerſiculis his temporibus* Brutus *ad me? nihil ſcripſiſſem potius. & requiris meas. quis unquam ad te tuorum ſine meis uenit? quæ autem epiſtola non pondus habuit? quæ ſi ad te perlatæ non ſunt, ne domeſticas quidem tuas perlatas arbitror.* Ciceroni *ſcribis te longiorem daturum epiſtolam. recte id quidem: ſed hæc quoque debuit eſſe plenior. ego autem, cum ad me de* Ciceronis *abs te diſceſſu ſcripſiſſes, ſtatim extruſi tabellarios, litterasq́; ad* Ciceronem, *ut, etiam ſi in* Italiam *ueniſſet, ad te rediret. nihil enim mihi iucundius, nihil illi honeſtius. quanquam aliquoties ei ſcripſeram, ſacerdotum comitia mea ſumma contentione in alterum annum eſſe reiecta; quod ego cum* Ciceronis *cauſſa elaboraui, tum* Domitij, Catonis, Lentuli, Bibulorum*: quod ad te etiam ſcripſeram. ſed uidelicet, cum illam puſillam epiſtolam tuam ad me dabas, nondum erat tibi id notum. quare omni ſtudio à te, mi* Brute, *contendo, ut* Ciceronem *meum ne dimittas, tecumq́; adducas. quod ipſum, ſi remp. cui ſuſceptus es, reſpicis, tibi iam iamq́; faciendum eſt. renatum enim bellum eſt, idq́; non paruo ſcelere* Lepidi. *exercitus autem* Cæſaris, *qui erat optimus, non modo nihil prodeſt, ſed etiam cogit exercitum tuum*

flagitari;

flagitari: qui ſi Italiam *attigerit; erit ciuis nemo, (quē quidem ciuem appellari fas ſit) qui ſe non in tua caſtra conferat. etſi* Brutum *præclare cum* Planco *coniunctū habemus. ſed non ignoras, quàm ſint incerti animi hominum, & infecti partibus, & exitus prœliorum. quin etiam, ſi, ut ſpero, uicerimus, tamen magnam gubernationem tui conſilij, tuæq; auctoritatis res deſiderabit. ſubueni igitur per deos, idq; quamprimum: tibiq; perſuade, non te idibus* Martijs, *quibus ſeruitutem à tuis ciuibus repuliſti, plus profuiſſe patriæ, quàm, ſi mature ueneris, profuturum.* II. *id. Quinct.*

CICERO BRVTO S.

MESSALLAM *habes. quibus igitur litteris tā accurate ſcriptis aſſequi poſſum, ſubtilius ut explicem, quæ gerantur, quæq; ſint in rep. quàm tibi is exponet, qui & optime omnia nouit, & elegantiſsime expedire, et deferre ad te poteſt? caue enim exiſtimes* Brute, *(quanquam non neceſſe eſt ea me ad te, quæ tibi nota ſunt ſcribere: ſed tamen tantam omnium laudum excellentiam non queo ſilentio præterire) caue putes, probitate, conſtantia, cura, ſtudio reip. quidquam illi eſſe ſimile: ut eloquentia, qua mirabiliter excellit, uix in eo locum ad laudandum habere uideatur: quanquam in hac ipſa ſapientia plus apparet: ita graui iudicio, multaq; arte ſe exercuit in ueriſsimo genere dicendi. tanta autem induſtria eſt, tantumq; euigilat in ſtudio, ut non maxima ingenio, quod in eo ſummum eſt, gratia habenda uideatur. ſed prouehor amore. non enim id propoſitum eſt huic epiſtolæ,* Meſſallam *ut laudem, preſertim ad* Brutum; *cui*

& uirtus illius non minus, quàm mihi, nota eſt, & hæc ipſa ſtudia, quæ laudo, notiora. quem cum à me dimittens grauiter ferrem, hoc leuabar uno, quòd ad te, tanquam ad alterum me, proficiſcens, & officio fungebatur, et laudem maximam ſequebatur. ſed hæc hactenus. Venio nunc, *longo ſane interuallo, ad quandam epiſtolã, qua, mihi multa tribuens, unum reprehendebas, quòd in honoribus decernendis eſſem nimius, & tanquam prodigus. tu hoc: alius fortaſſe, quòd in animaduerſione, pœnaq; durior: niſi fortaſſe utrũque tu. quod ſi ita eſt, utriuſque rei meum iudicium tibi cupio eſſe notiſſimum: neque ſolum ut* Solonis *dictum uſurpem, qui & ſapientiſſimus fuit ex ſeptem, & legum ſcriptor ſolus ex ſeptem. is rẽp. contineri duabus rebus dixit, præmio, & pœna. eſt ſcilicet utriuſque rei modus, ſicut reliquarum, & quædam in utroque genere mediocritas. ſed non tanta de re propoſitum eſt hoc loco diſputare. quid ego autem ſecutus in bello ſim in ſententijs dicendis, aperire non alienum puto.* Poſt *interitum* Cæſaris, *& ueſtras memorabiles idus* Martias Brute, *quid ego prætermiſſum à uobis, quantamq; impendere reip. tempeſtatem dixerim, non es oblitus. magna peſtis erat depulſa per uos, magna populi* R. *macula deleta, uobis uero parata diuina gloria: ſed inſtrumentum regni delatum ad* Lepidum, & Antonium: *quorum alter inconſtantior, alter impurior, uterque pacem metuens, inimicus ocio. his ardentibus perturbandæ reip. cupiditate quod opponi poſſet præſidium, nõ habebamus: erexerat enim ſe ciuitas in retinenda libertate conſentiens. nos tum nimis acres. uos fortaſſe ſapientius, exceſſiſtis*

ſtis urbe ea, quam liberaratis: Italiæ, ſua uobis ſtudia profitenti, remiſiſtis. itaque cum teneri urbem à parricidis uiderem, nec te in ea, nec Caſſium tuto eſſe poſſe, eamq; armis oppreſſam ab Antonio: mihi quoque ipſi eſſe excedendum putaui. tetrum enim ſpectaculum, oppreſſa ab impijs ciuitas, opitulandi poteſtate præciſa. ſed animus idem, qui ſemper, infixus in patriæ caritate, diſceſſum ab eius periculis ferre non potuit. itaque in medio Achaico curſu, cum Eteſiarum diebus Auſter me in Italiam, quaſi diſſuaſor mei conſilij, retuliſſet, te uidi Veliæ, doluiq; uehementer. cedebas enim Brute, cedebas: quoniam Stoici ueſtri negant fugere ſapientis. Romam ut ueni, ſtatim me obtuli Antonij ſceleri, atque dementiæ. quem cum in me incitauiſſem, conſilia inire cœpi, Brutina plane, (ueſtri enim hæc ſunt propria ſanguinis) reip. liberandæ. longa ſunt, quæ reſtant, prætereunda: ſunt enim de me. tantum dico, Cæſarem hunc adoleſcentem, per quem adhuc ſumus, ſi uerum fateri uolumus, fluxiſſe ex fonte conſiliorum meorum. huic habiti à me honores, nulli quidem Brute, niſi debiti, nulli, niſi neceſſarij. ut enim primum libertatem reuocare cœpimus, cum ſe nondum ne Decimi quidem Bruti diuina uirtus ita commouiſſet, ut iam id ſcire poſſemus; atque omne præſidium eſſet in puero, qui à ceruicibus noſtris auertiſſet Antonium; quis honos ei non fuit decernendus? quanquam ego illi tum uerborum laudem tribui, eamq; modicam: decreui etiam imperium: quod quanquam uidebatur illi ætati honorificum, tamen erat exercitum habenti neceſſarium. quid enim eſt ſine imperio exercitus? ſtatuam

Philippus decreuit; celeritatẽ petitionis primo Seruius, poſt maiorem etiam Seruilius. nihil tum nimium uidebatur. ſed neſcio quo modo facilius in timore benigni, quàm in uictoria grati reperimur. ego enim, D. Bruto liberato, cũ lætiſſimus ille ciuitati dies illuxiſſet, idemq; caſu Bruti natalis eſſet, decreui, ut in faſtis ad eum diẽ Bruti nomen aſcriberetur: in eoq; ſum maiorum exẽplum ſecutus, qui hunc honorem mulieri Larentiæ tribuerunt, cui uos pontifices ad aram in Velabro facere ſoletis. quod ego cum dabam Bruto, notam eſſe in faſtis gratiſſimæ uictoriæ ſempiternã uolebam. atque illo die cognoui, haud paulo plures in ſenatu maleuolos eſſe, quàm gratos. eos per ipſos dies effudi (ſi ita uis) honores in mortuos Hirtium, & Panſam, Aquilam etiã: quod quis reprehendit, niſi qui, depoſito metu, præteriti periculi fuerit oblitus? accedebat ad beneficij memoriã gratam ratio illa, quæ etiã poſteris poſſet eſſe ſalutaris. extare enim uolebam in crudeliſſimos hoſtes monimenta odij publici ſempiterna. Suſpicor illud minus tibi probari, quod à tuis familiaribus, optimis illis quidem uiris, ſed in rep. rudibus, non probabatur, quòd, ut ouanti introire Cæſari liceret, decreuerim. ego autem (ſed erro fortaſſe: nec tamen is ſum, ut mea me maxime delectent) nihil mihi uideor hoc bello ſenſiſſe prudẽtius. cur autem ita ſit, aperiendum non eſt; ne magis uidear prouidus fuiſſe, quàm gratus. hoc ipſum nimium: quare alia uideamus. D. Bruto decreui honores, decreui L. Planco. præclara illa quidem ingenia, quæ gloria inuitantur: ſed ſenatus etiã ſapiens, qui, qua quenque re putat, modo honeſta, ad remp. iuuandum poſſe adduci,

duci, hac utitur. At in Lepido reprehenditur: cui cum ſtatuam in Roſtris ſtatuiſſemus, ijdem illam euertimus. Nos illum honore ſtuduimus à furore reuocare: uicit amentia leuiſſimi hominis noſtram prudentiam. nec tamen tantum in ſtatuenda Lepidi ſtatua factum eſt mali, quantum in euertenda boni. Satis multa de honoribus. nunc de pœna pauca ſunt dicenda. Intellexi enim ex tuis ſæpe litteris, te in ijs, quos bello deuiciſti, clementiã tuam uelle laudari. exiſtimo equidem, nil à te niſi ſapienter: ſed, ſceleris pœnã prætermittere, (id enim eſt, quod uocatur ignoſcere) etiam ſi in ceteris rebus tolerabile eſt, in hoc bello pernicioſum puto. nullum enim bellum ciuile fuit in noſtra rep. omnium, quæ memoria mea fuerunt, in quo bello nõ, utracunque pars uiciſſet, tamen aliqua forma eſſet futura reip. hoc bello uictores quam remp. ſimus habituri, non facile affirmarim: uictis certe nulla unquam erit. dixi igitur ſententias in Antonium, dixi in Lepidum ſeueras, neque tã ulciſcendi cauſſa, quàm ut & in præſens ſceleratos ciues timore ab impugnanda patria deterrerẽ; & in poſterũ documentum ſtatuerem, ne quis talem amentiam uellet imitari. quanquã hæc quidem ſententia nõ magis mea fuit, quàm omnium. in qua uidetur eſſe illud crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit. ſed id & antiquum eſt, & omnium ciuitatum: ſi quidem etiam Themiſtoclis liberi eguerunt. &, ſi iudicio damnatos eadem pœna ſequitur ciues; qui potuimus leniores eſſe in hoſtes? quid autem queri quiſquam poteſt de me; qui, ſi uiciſſet, acerbiorem ſe in me futurum fuiſſe confiteatur, neceſſe eſt? Habes rationem mearum ſententiarum

tentiarum, de hoc genere duntaxat honoris, & pœnæ. nam de ceteris rebus quid ſenſerim, quidq; cenſuerim, audiſſe te arbitror. ſed hæc quidem non ita neceſſaria. Illud ualde neceſſarium Brute, te in Italiam cum exercitu uenire quamprimũ. ſumma eſt expectatio tui: qui ſi Italiam attigeris, ad te concurſus fiet omnium. ſiue enim uicerimus; qui quidem pulcherrime uiceramus, niſi Lepidus perdere omnia, & perire ipſe cum ſuis concupiuiſſet; tua nobis auctoritate opus eſt ad collocandũ aliquem ciuitatis ſtatum: ſiue etiam nunc certamen reliquum eſt; maxima ſpes eſt cum in auctoritate tua, tum in exercitus tui uiribus. ſed propera per deos. ſcis quantum ſit in temporibus, quantum in celeritate.

Sororis tuæ filijs quàm diligenter conſulam, ſpero te ex matris, et ex ſororis litteris cogniturum. qua in cauſſa maiorem habeo rationem tuæ uoluntatis, quæ mihi cariſſima eſt, quàm, ut quibuſdam uideor, conſtantiæ meæ. ſed ego nulla in re malo, quàm te amando, conſtans & eſſe, & uideri.

BRVTVS CICERONI S. 15

PARTICVLAM *litterarum tuarũ, quas miſiſti Octauio, legi, miſſam ab Attico mihi. Studium tuũ, curaq; de ſalute mea nulla me noua uoluptate affecit. non ſolum enim uſitatum, ſed etiã quotidianum eſt, aliquid audire de te, quod pro noſtra dignitate fideliter, atque honorifice dixeris, aut feceris. at dolore, quantum maximũ capere animo poſſum, eadem illa pars epiſtolæ ſcriptæ ad Octauium de nobis affecit. ſic enim illi gratias agis de rep. tam ſuppliciter, ac demiſſe. quid ſcribã? pu*

det conditionis, ac fortunæ: ſed tamen ſcribendum eſt. commendas noſtram ſalutem illi; quæ morte qua nõ perniciosior? ut prorſus præteferas, non ſublatam dominationem, ſed dominum cõmutatum eſſe. uerba tua recognoſce; & aude negare, ſeruientis aduerſus regẽ iſtas eſſe preces. unum ais eſſe, quod ab eo poſtuletur, et expectetur, ut eos ciues, de quibus uiri boni, populusq; R. bene exiſtimet, ſaluos uelit. quid, ſi nolit? non erimus? atqui non eſſe, quàm eſſe per illum, præſtat. ego mediuſfidius non exiſtimo, tam omnes deos auerſos eſſe à ſalute populi R. ut Octauius orandus ſit pro ſalute cuiuſquã ciuis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum. iuuat enim magnifice loqui, et certe decet aduerſus ignorantes, quid pro quoque timendum, aut à quoque petendum ſit. hoc tu Cicero poſſe fateris Octauium, & illi amicus es; aut, ſi me carũ habes, uis Romæ uideri; cũ, ut ibi eſſe poſſem, commendandus puero illi fuerim? cui quid agis gratias, ſi, ut nos ſaluos eſſe uelit, & patiatur, rogandum putas? an hoc pro beneficio eſt habendum, quòd ſe, quàm Antonium, eſſe maluerit, à quo iſta petenda eſſent? uindici quidem alienæ dominationis, non uicario, ecquis ſupplicat, ut optime meritis de rep. liceat eſſe ſaluis? iſta uero imbecillitas, & deſperatio; cuius culpa non magis in te reſidet, quàm in omnibus alijs, & Cæſarem in cupiditatem regni impulit; & Antonio poſt interitum illius perſuaſit, ut interfecti locũ occupare conaretur; & nunc puerum iſtum extulit, ut tu iudicares, precibus eſſe impetrandam ſalutem talibus uiris, miſericordiaq; unius uix etiam nunc uiri tutos fore nos, haud ulla alia re. quòd ſi Romanos nos

eſſe

eſſe meminiſſemus; non audacius dominari cuperent poſtremi homines, quàm id nos prohiberemus: neque magis irritatus eſſet Antonius *regno* Cæſaris, *quàm ob eiuſdem mortem deterritus. tu quidem conſularis, & tantorum ſcelerum uindex, quibus oppreſſis, uereor, ne in breue tempus dilata ſit abs te pernicies, qui potes intueri, quæ geſſeris, ſimul & iſta uel probare, uel ita demiſſe, ac facile pati, ut probantis ſpeciem habeas? quod autem tibi cum* Antonio *priuatum odium? nempe, quia poſtulabat hæc; ſalutem ab ſe peti; precariam nos incolumitatem habere, à quibus ipſe libertatem accepiſſet; eſſe arbitrium ſuum de rep. quærenda eſſe arma putaſti, quibus dominari prohiberetur; ſcilicet, ut illo prohibito, rogaremus alterum, qui ſe in eius locum reponi pateretur, an ut eſſet ſui iuris, ac mancipij reſp.? niſi forte non de ſeruitute, ſed de conditione ſeruiendi recuſatum eſt à nobis. atqui non ſolum bono domino potuimus* Antonio *tolerare noſtram fortunam, ſed etiam beneficijs, atque honoribus, ut participes, frui quantis uellemus. quid enim neget ijs, quorum patientiam uideret maximum ſuæ dominationis præſidium eſſe? ſed nihil tanti fuit, quo uenderemus fidem noſtram, & libertatem. hic ipſe puer, quem* Cæſaris *nomen incitare uidetur in* Cæſaris *interfectores, quanti æſtimet, ſi ſit commercio locus, poſſe nobis auctoribus tantum, quantum profecto poterit; quoniam uiuere, & pecunias habere, & dici conſulares uolumus? ceterum nequidquam perierit ille: cuius interitu quid gauiſi ſumus, ſi, mortuo, nihilo minus ſeruituri eramus? nulla cura adhibetur. ſed mihi prius*

omnia dij, deæq; eripuerint, quàm illud iudicium, quo non modo heredi eius, quem occidi, non conceſſerim, quod in illo non tuli, ſed ne patri quidem meo, ſi reuiuiſcat, ut, patiente me, plus legibus, ac ſenatu poſſit. an hoc tibi perſuaſum eſt, fore ceteros ab eo liberos, quo inuito nobis in iſta ciuitate locus non ſit? qui porro id, quod petis, fieri poteſt, ut impetres? rogas enim, uelit nos ſaluos eſſe. uidemur ergo tibi ſalutem accepturi, cum uitam acceperimus? quam, ſi prius dimittimus dignitatem, & libertatem, qui poſſumus accipere? an tu, Romæ habitare, id putas incolumē eſſe? res, non locus, oportet, præſtet iſtuc mihi. neque incolumis Cæſare uiuo fui, niſi poſtquam illud conſciui facinus: neque uſquam exul eſſe poſſum, dum, ſeruire, & pati contumelias, peius odero malis omnibus alijs. non ne hoc eſt in eaſdem tenebras recidiſſe? ab eo, qui tyranni nomen aſciuit ſibi, (cum in Græcis ciuitatibus liberi tyrannorum, oppreſſis illis, eodem ſupplicio afficiantur) petitur, ut uindices, atque oppreſſores dominationis ſalui ſint? hanc ego ciuitatem uidere uelim, aut putem ullã, quæ ne traditam quidem, atque inculcatam libertatē recipere poſſit, pluſq; timeat in puero nomen ſublati regis, quàm confidat ſibi; cum illum ipſum, qui maximas opes habuerit, paucorum uirtute ſublatum uideat? me uero poſthac ne commendaueris Cæſari tuo, ne te quidem ipſum, ſi me audies. ualde care æſtimas tot annos, quot iſta ætas recipit, ſi propter eam cauſſam puero iſti ſuppli caturus es. deinde, quod pulcherrime feciſti, ac facis in Antonio, uide, ne conuertatur à laude maximi animi ad opinionem formidinis. nam ſi Octauius tibi placet,

à quo

à quo de noſtra ſalute petendum ſit; non dominum fugiſſe, ſed amiciorem dominum quæſiſſe uideberis. quem quòd laudas ob ea, quæ adhuc fecit, plane probo: ſunt enim laudanda; ſi modo contra alienam potentiam, nō pro ſua ſuſcepit eas actiones. cum uero iudicas tantum illi non modo licere, ſed etiam à te ipſo tribuendum eſſe, ut rogandus ſit, ne nolit eſſe nos ſaluos: nimium magnā mercedem ſtatuis. id enim ipſum illi largiris, quod per illum habere uidebatur reſp. neque hoc tibi in mentem uenit, ſi Octauius ullis dignus ſit honoribus, quia cum Antonio bellum gerat; ijs, qui illud malum exciderint, cuius iſtæ reliquiæ ſunt, nihil, quo expleri poſſit eorum meritum, tributurum unquam populum R. ſi omnia ſimul congeſſerit. ac uide, quanto diligentius homines metuant, quàm meminerint, quia Antonius uiuat, atque in armis ſit. de Cæſare uero quod fieri potuit, ac debuit, tranſactum eſt, neque iam reuocari in integrum poteſt. Octauius is eſt, qui quid de nobis iudicaturus ſit, expectet populus R.? nos ij ſumus, de quorum ſalute unus homo rogandus uideatur? ego (ut iſtuc reuertar) is ſum, qui non modo non ſupplicem, ſed etiam coerceam poſtulantes, ut ſibi ſupplicetur. aut longe à ſeruientibus abero; mihiq; eſſe iudicabo Romam, ubicunque liberum eſſe licebit; ac ueſtri miſerebor, quibus nec ætas, neque honores, neque uirtus aliena dulcedinem uiuendi minuere potuerit. mihi quidem ita beatus eſſe uidebor, ſi modo conſtanter, ac perpetuo placebit hoc conſilium, ut relatam putem gratiam pietati meæ. quid enim eſt melius, quàm, memoria recte factorum, & libertate contentum, negligere humana? ſed certe non ſuccumbam

ſuccumbentibus; nec uincar ab ijs, qui ſe uinci uolunt; experiarq́;, & tentabo omnia; neque deſiſtam abſtrahere à ſeruitio ciuitatem noſtram. ſi ſecuta fuerit, quæ debet, fortuna; gaudebimus omnes: ſin minus; ego tamẽ gaudebo. quibus enim prius hæc uita factis, aut cogitationibus traducatur, quàm ijs, quæ pertinuerint ad liberandos ciues meos? te Cicero rogo, atque hortor, ne defatigere, neu diffidas; ſemper in præſentibus malis prohibendis, futura quoque, niſi ante ſit occurſum, explores, ne ſe inſinuent. fortem, & liberum animum, quo & conſul, & nunc conſularis remp. uindicaſti, ſine conſtantia, & æquabilitate nullum eſſe putaris. fateor enim, duriorem eſſe conditionem ſpectatæ uirtutis, quàm incognitæ. benefacta pro debitis exigimus: quæ ſi aliter eueniunt; ut decepti ab his, infeſto animo reprehendimus. itaque, reſiſtere Antonio Ciceronem, etſi magna laude dignum eſt; tamen, quia ille conſul hunc conſularem merito præſtare uidetur, nemo admiratur. idem Cicero, ſi flexerit aduerſus alios iudicium ſuum, quod tanta firmitate, ac magnitudine animi direxit in exturbando Antonio, non modo reliqui temporis gloriam eripuerit ſibi, ſed etiam præterita euaneſcere coget: (nihil enim per ſe amplum eſt, niſi in quo iudicij ratio extat) quia neminem magis decet, remp. amare, libertatiſq́; defenſorem eſſe, uel ingenio, uel rebus geſtis, uel ſtudio, atque efflagitatione omnium. quare non Octauius eſt rogandus, ut uelit nos ſaluos eſſe: magis tu te exuſcita, ut eam ciuitatem, in qua maxima geſſiſti, liberam, atque honeſtam fore putes, ſi modo ſint populo duces ad reſiſtendum improborum conſilijs.

BRVTVS ATTICO S. 16

SCRIBIS *mihi, mirari* Ciceronem, *quòd nihil ſignificem unquam de ſuis actis. quoniam eff lagitas, coactu tuo ſcribam, quæ ſentio.* Omnia *feciſſe* Ciceronem *optimo animo, ſcio. quid enim mihi exploratius eſſe poteſt, quàm illius animus in remp.? ſed quædam mihi uidetur, quid dicam, imperite uir omnium prudentiſſimus, an ambitioſe feciſſe, qui ualentiſſimum* Antonium *ſuſcipere pro rep. non dubitauit inimicum. neſcio quid ſcribam tibi, niſi unum, pueri & cupiditatē, & licentiam potius eſſe irritatam, quàm repreſſam à* Cicerone*; tantumq́; eum tribuere huic indulgentiæ, ut ſe maledictis non abſtineat, ijs quidem, quæ in ipſum dupliciter recidunt: quòd & plures occidit uno, ſéq́; prius oportet fateatur ſicarium, quàm obijciat* Caſcæ*, quod obijcit; & imitatur in* Caſca Beſtiam*. an, quia non omnibus horis iactamus idus* Martias*, ſimiliter atque ille nonas* Decembres *ſuas in ore habet, eo meliore conditione* Cicero *pulcherrimum factum uituperabit, quàm* Beſtia*, &* Clodius *reprehendere illius conſulatum ſoliti ſunt? ſuſtinuiſſe mihi gloriatur bellum* Antonij *togatus* Cicero *noſter. quid hoc mihi prodeſt, ſi merces* Antonij *oppreſſi poſcitur in* Antonij *locum ſucceſſio? et ſi uindex illius mali auctor extitit alterius, fundamentum, & radices habituri altiores, ſi patiamur? ut iam iſta, quæ facit, non dominationem, non, ſed dominum* Antonium *timentis ſint. ego autem gratiam non habeo, ſi quis, dum ne irato ſeruiat, rem ipſam non deprecatur. immo triumphus, & ſtipendium decernitur, & omni-*

bus decretis ornatur. pudeat conſpicere fortunam, cuius nomen ſuſceperit. conſularis hoc, an Ciceronis eſt? quoniam tacere non licuit, leges, quæ tibi neceſſe eſt moleſta eſſe. etenim ipſe ſentio, quanto cum dolore hæc ad te ſcripſerim. nec ignoro, quid ſentias in rep. & quàm deſperatam quoque ſanari putes poſſe. nec mehercle te Attice reprehendo. ætas enim, mores, liberi ſegnem efficiunt: quod quidem etiam ex Flauio noſtro perſpexi. ſed redeo ad Ciceronem. Quid inter Saluidenum, & eum intereſt? quid autem amplius ille decerneret? Timet, inquies, etiam nunc reliquias belli ciuilis. quiſquam ergo ita timet profligatum, ut neque potentiam eius, qui exercitum uictorem habeat, neque temeritatem pueri putet extimeſcendam eſſe? an hoc ipſum ea re facit, quòd illi propter amplitudinem omnia iam, ultroq; deferenda putat? ò magnam ſtultitiam timoris, id ipſum, quod uerearis, ita cauere, ut, cum uitare fortaſſe potueris, ultro accerſas, & attrahas. nimium timemus mortem, et exilium, & paupertatem. hæc mihi uidentur Ciceroni ultima eſſe in malis: &, dum habeat, à quibus impetret, quæ uelit, & à quibus colatur, ac laudetur, ſeruitutem, honorificam modo, non aſpernatur; ſi quidquam in extrema, ac miſerrima contumelia poteſt honorificum eſſe. licet ergo patrem appellet Octauius Ciceronem, referat omnia, laudet, gratias agat: tamen illud apparebit, uerba rebus eſſe contraria. quid enim tam alienum ab humanis ſenſibus eſt, quàm eum patris habere loco, qui ne liberi quidem hominis numero ſit? atqui eò tendit, id agit, ad eum exitum properat uir optimus, ut ſit illi Octauius propitius. ego uero iam ijs

artibus

artibus nihil tribuo, quibus ſcio Ciceronem *inſtructiſſimum eſſe. quid enim illi proſunt, quæ pro libertate patriæ de dignitate, quæ de morte, exilio, paupertate ſcripſit copioſiſſime? quanto autem magis illa callere uidetur* Philippus, *qui priuigno minus tribuerit, quàm* Cicero, *qui alieno tribuat? deſinat igitur gloriando etiam inſectari dolores noſtros. quid enim noſtra, uictum eſſe* Antonium, *ſi uictus eſt, ut alij uacaret, quod ille obtinuit? tametſi tuæ litteræ dubia etiam nunc ſignificant. uiuat hercule* Cicero, *qui poteſt, ſupplex, & obnoxius; ſi neque ætatis, neque honorum, neque rerum geſtarum pudet. ego certe, qui cum ipſa re bellum geram, hoc eſt cũ regno, & imperijs extraordinarijs, & dominatione, & potentia, quæ ſupra leges ſe eſſe uelit, nulla erit tam bona conditio ſeruiendi, qua non deterrear; quamuis ſit uir bonus, ut ſcribis,* Antonius: *quod ego nunquam exiſtimaui. ſed dominum ne parentem quidem maiores noſtri uoluerunt eſſe.* Te *niſi tantum amarem, quantum* Ciceroni *perſuaſum eſt diligi ab* Octauio, *hæc ad te non ſcripſiſſem. dolet mihi, quòd tu non ſtomacharis, amantiſſimus tum tuorum omnium, tum etiam* Ciceronis. *ſed perſuade tibi, de uoluntate propria mea nihil eſſe remiſſum, de iudicio largiter. neque enim impetrari poteſt, quin, quale quidque uideatur ei, talem quiſque de illo opinionem habeat.* Vellem *mihi ſcripſiſſes, quæ conditiones eſſent* Atticæ *noſtræ. potuiſſem tibi aliquid de eo ſenſu perſcribere.* Valetudinem Porciæ *meæ tibi curæ eſſe non miror.* Denique, *quod petis, faciam libenter. nam etiam ſorores me rogant: & hominem noro, & quid ſibi uoluerit.*

M. CICE-

M. CICERO BRVTO S. 17

CVM ſæpe te litteris hortatus eſſem, ut quamprimum reip. ſubuenires, in Italiamq́; exercitum adduceres; neque id arbitrarer dubitare tuos neceſſarios; rogatus ſum à prudentiſſima, & diligentiſſima femina, matre tua, cuius omnes curæ ad te referuntur, & in te conſumuntur, ut uenirem ad ſe ad VIII. Kal. Sext. quod ego, ut debui, ſine mora feci. cum autem ueniſſem, Caſca aderat, & Labeo, & Scaptius. at illa retulit, quæſiuitq́;, quidnam mihi uideretur, arceſſeremus ne te, atque tibi id conducere putaremus, an tardare, & commorari te melius eſſet. reſpondi id, quod ſentiebam, & dignitati, & exiſtimationi tuæ maxime conducere, te primo quoque tempore ferre præſidium labenti, & inclinatæ reip. quid enim abeſſe cenſes mali in eo bello, in quo uictores exercitus fugientem hoſtem perſequi noluerunt? & in quo incolumis imperator, honoribus ampliſſimis, fortunisq́; maximis, coniuge, liberis, uobis affinibus ornatus, bellum reip. indixerit? quid dicam, in tanto ſenatus populiq́; conſenſu; cum tantum reſideat intra muros mali? Maximo autem, cum hæc ſcribebam, afficiebar dolore, quòd, cum me pro adoleſcentulo, ac pene puero reſp. accepiſſet uadem, uix uidebar, quod promiſeram, præſtare poſſe. eſt autem grauior, & difficilior animi, & ſententiæ, maximis preſertim in rebus, pro altero, quàm pecuniæ, obligatio. hæc enim ſolui poteſt; et eſt rei familiaris iactura tolerabilis: reip. quod ſpoponderis, quemadmodum ſoluas, niſi is dependi facile patitur, pro quo ſpoponderis? quanquam &

hunc,

hunc, ut ſpero, tenebo, multis repugnantibus. uidetur enim eſſe indoles, ſed flexibilis ætas, multiq; ad deprauandum parati; qui, ſplendore falſi honoris obiecto, aciem boni ingenij perſtringi poſſe confidunt. itaque ad reliquos hic quoque labor mihi acceſſit, ut omnes adhibeam machinas ad tenendum adoleſcentem, ne famam ſubeam temeritatis. quanquam quæ temeritas eſt? magis enim illum, pro quo ſpopondi, quàm me, obligaui. nec uero pœnitere poteſt remp. me pro eo ſpopondiſſe, qui fuit in rebus gerendis tum ſuo ingenio, tum mea promiſſione conſtantior. maximus autem, niſi me forte fallit, in rep. nodus eſt inopia rei pecuniariæ. obdureſcunt enim magis quotidie boni uiri ad uocem tributi; quod ex centeſima collatum, impudenti cenſu locupletũ, in duarum legionum præmijs omne conſumitur. impendent autem infiniti ſumptus tum in hos exercitus, quibus nunc defendimur, tum uero in tuum. nam Caſſius noſter uidetur poſſe ſatis ornatus uenire. ſed & hæc, & multa alia coram cupio, idq; quamprimum. De ſororis tuæ filijs, non expectaui Brute, dum ſcriberes. omnino ipſa tempora (bellum enim ducetur) integram tibi cauſſam reſeruant. ſed ego à principio, cum diuinare de belli diuturnitate non poſſem, ita cauſſam egi puerorum in ſenatu, ut te arbitror è matris litteris potuiſſe cognoſcere. nec uero ulla res erit unquam, in qua ego non uel uitæ priculo ea dicam, eaq; faciam, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor. Vale. VI. Kal. Sext.

M. TVLLII

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLA- RVM AD Q. FRATREM LIBER I.

MARCVS QVINCTO FRATRI S.

ETSI *non dubitabam, quin hanc epiſto*
lam multi nuncij, fama denique eſſet
ipſa ſua celeritate ſuperatura; tuq; an
te ab alijs auditurus eſſes, annum ter-
tium acceſſiſſe deſiderio noſtro, & labo
ri tuo: tamen exiſtimaui à me quoque tibi huius moleſtiæ
nuncium perferri oportere. nã ſuperioribus litteris, non
unis, ſed pluribus, cum iam ab alijs deſperata res eſſet, ta
men tibi ego ſpem maturæ deceſſionis afferebam; non ſo
lum, ut quãdiutiſſime te iucunda opinione oblectarem;
ſed etiam, quia tanta adhibebatur & à nobis, & à præ
toribus contentio, ut rem poſſe confici non diffiderem.
nunc, quoniam ita accidit, ut neque prætores ſuis opi-
bus, neque nos noſtro ſtudio quidquam proficere poſſe-
mus; eſt omnino difficile non grauiter id ferre; ſed tamẽ
noſtros animos, maximis in rebus & gerendis, et ſuſtinẽ
dis exercitatos, frangi, & debilitari moleſtia non opor-
tet. et quoniam ea moleſtiſſime ferre homines debent, quæ
ipſorum culpa contracta ſunt: eſt quiddam in hac re mi
hi moleſtius ferendum, quàm tibi. factum eſt enim mea
culpa, contra quàm tu mecum et proficiſcens, et per litte
ras egeras, ut priore anno non ſuccederetur. quod ego,
dum ſaluti ſociorum conſulo, dum impudentiæ non nullo
rum negociatorum reſiſto, dum noſtram gloriam tua uir
tute augeri expeto, feci non ſapienter, preſertim cum id
commiſerim,

commiſerim, ut ille alter annus etiã tertium poſſet adducere. quod quoniã peccatum meum eſſe confiteor, eſt ſapientiæ, atque humanitatis tuæ, curare, & perficere, ut hoc, minus ſapienter à me prouiſum, diligentia tua corrigatur. ac ſi te ipſe uehementius ad omnes partes bene audiendi excitaris, non ut cum alijs, ſed ut tecum iam ipſe certes; ſi omnem tuã mentẽ, curam, cogitationem, excellentem in omnibus rebus laudis cupiditatem incitaris: mihi crede, unus annus additus labori tuo, multorum annorũ lætitiam nobis, gloriã uero etiã poſteris noſtris afferet. quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas aut demittas animum, ne ue te obrui, tanquã fluctu, ſic magnitudine negocij ſinas, contraq; erigas, ac reſiſtas, ſiue etiã ultro occurras negocijs. neque enim eiuſmodi partem reip. geris; in qua fortuna dominetur, ſed in qua plurimum ratio poſſit, & diligentia. quòd ſi tibi bellum aliquod magnum, & periculoſum adminiſtranti prorogatum imperium uiderem, tremerẽ animo, quòd eodem tempore eſſe intelligerem etiam fortunæ poteſtatem in nos prorogatã. nunc uero ea pars tibi reip. commiſſa eſt, in qua aut nullam, aut perexiguam partem fortuna tenet, & quæ mihi tota in tua uirtute, ac moderatione animi poſita eſſe uideatur. nullas, ut opinor, inſidias hoſtium, nullam prœlij dimicationem, nullam defectionem ſociorum, nullam inopiam ſtipendij, aut rei frumentariæ, nullam ſeditionem exercitus pertimeſcimus: quæ perſæpe ſapientiſſimis uiris acciderunt; ut, quemadmodum gubernatores optimi uim tempeſtatis, ſic illi fortunæ impetum ſuperare non poſſent. tibi data eſt ſumma pax, ſumma tranquillitas,

ita tamen, ut ea dormientem gubernatorem uel obruere, uigilantem etiam delectare poſſit. conſtat enim ea prouincia primum ex eo genere ſociorum, quod eſt ex hominum omni genere humaniſſimum; deinde ex eo genere ciuium, qui aut, quòd publicani ſunt, nos ſumma neceſſitudine attingunt, aut, quòd ita negociantur, ut locupletes ſint, noſtri conſulatus beneficio incolumes ſe fortunas habere arbitrantur. atenim inter hos ipſos exiſtunt graues controuerſiæ, multæ naſcuntur iniuriæ, magnæ contentiones conſequuntur. quaſi uero ego id putem, non te aliquantum negocij ſuſtinere. intelligo permagnum eſſe negocium, & maximi conſilij: ſed memento, conſilij me hoc eſſe negocium magis aliquanto, quàm fortunæ, putare. quid eſt enim negocij, continere eos, quibus præſis, ſi te ipſe contineas? id autem ſit magnum, & difficile ceteris, ſicut eſt difficillimum: tibi & fuit hoc ſemper facillimum, & uero eſſe debuit; cuius natura talis eſt, ut etiam ſine doctrina uideatur moderata eſſe potuiſſe; ea autem adhibita doctrina eſt, quæ uel uitioſiſſimam naturam excolere poſſit. tu cum pecuniæ, cum uoluptati, cum omnium rerum cupiditati reſiſtes, ut facis; erit, credo, periculum, ne improbum negociatorem, paulo cupidiorem publicanum comprimere non poſſis. nam Græci quidem ſic te, ita uiuentẽ, intuebuntur, ut quendam ex annalium memoria, aut etiam è cælo diuinum hominem eſſe in prouinciam delapſum putent. Atque hæc nunc, non ut facias, ſed ut te facere, et feciſſe gaudeas, ſcribo. præclarũ eſt enim, ſummo cum imperio fuiſſe in Aſia triennium, ſic, ut nullum te ſignum, nulla pictura, nullum uas, nulla ueſtis,

ſtis, nullum mancipium, nulla forma cuiuſquam, nulla conditio pecuniæ, quibus rebus abundat iſta prouincia, ab ſumma integritate, continentiáq; deduxerit. quid autem reperiri tam eximium, aut tam expetendum poteſt, quàm iſtam uirtutem, moderationem animi, temperantiam non latere in tenebris, neque eſſe abditam, ſed in luce Aſiæ, in oculis clariſſimæ prouinciæ, atque in auribus omnium gentium, ac nationum eſſe poſitam? non itineribus tuis perterreri homines, non ſumptu exhauriri, non aduentu commoueri; eſſe, quocunque ueneris, & publice, & priuatim maximam lætitiam; cum urbs cuſtodem, non tyrannum, domus hoſpitem, non expilatorem recepiſſe uideatur. his autem in rebus iam te uſus ipſe profecto erudiuit, nequaquam ſatis eſſe, ipſum haſce habere uirtutes, ſed eſſe circumſpiciendum diligenter, ut in hac cuſtodia prouinciæ non te unum, ſed omnes miniſtros imperij tui ſocijs, ciuibus, & reip. præſtare uideare. quanquam legatos habes eos, qui ipſi per ſe habituri ſint rationem dignitatis ſuæ: de quibus honore, & dignitate, & ætate præſtat Tubero: quem ego arbitror, preſertim cum ſcribat hiſtoriam, multos ex ſuis annalibus poſſe deligere, quos uelit, & poſſit imitari. Alienus autem, noſter cum animo, & beneuolentia, tum uero etiam imitatione uiuendi. nam quid ego de Gratidio dicam? quem certo ſcio ita laborare de exiſtimatione ſua, ut, propter amorem in nos fraternum, etiam de noſtra laboret. quæſtorem habes non tuo iudicio delectum, ſed eum, quem ſors dedit. hunc oportet & ſua ſponte eſſe moderatum, & tuis inſtitutis, ac præ-

ceptis obtemperare. quorum ſi quis forte eſſet ſordidior, ferres eatenus, quoad per ſe negligeret eas leges, quibus eſt adſtrictus; non ut ea poteſtate, quam tu ad dignitatem permiſiſſes; ad quæſtum uteretur. neque enim mihi ſane placet, preſertim cum hi mores tantum iam ad nimiam leuitatem, & ambitionem incubuerint, ſcrutari te omnes ſordes, excutere unumquenque eorum, ſed, quanta ſit in quoque fides, tantum cuique committere. atque inter hos, eos, quos tibi comites, & adiutores negociorum publicorum dedit ipſa reſp. duntaxat finibus ijs præſtabis, quos ante præſcripſi. quos uero aut ex domeſticis conuictionibus, aut ex neceſſarijs apparitionibus tecum eſſe uoluiſti, qui quaſi ex cohorte prætoris appellari ſolent, horum non modo facta, ſed etiam dicta omnia præſtanda nobis ſunt. ſed habes eos tecum, quos poſſis recte facientes facile diligere, minus conſulentes exiſtimationi tuæ facillime coercere. à quibus, rudis cum eſſes, uidetur potuiſſe tua liberalitas decipi. nam ut quiſque eſt uir optimus, ita difficillime eſſe alios improbos ſuſpicatur. nunc uero tertius hic annus habeat integritatem eandem, quam ſuperiores, cautiorem etiam, ac diligentiorem. ſint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, exiſtimentur audire, non in quas ficte, & ſimulate quæſtus cauſſa inſuſurretur. ſit annulus tuus, non ut uas aliquod, ſed tanquam ipſe tu; non miniſter alienæ uoluntatis, ſed teſtis tuæ. accenſus ſit eo etiam numero, quo eum maiores noſtri eſſe uoluerunt, qui hoc non in beneficij loco, ſed in laboris, ac muneris non temere, niſi libertis ſuis, deferebant; quibus illi quidem non multo ſecus, ac ſeruis, imperabant. ſit lictor

non ſuæ,

nō ſuæ, ſed tuæ lenitatis apparitor; maioraq́; præferant faſces illi, ac ſecures dignitatis inſignia, quàm poteſtatis. toti denique ſit prouinciæ cognitum, tibi omnium, quibus præſis, ſalutem, liberos, famam, fortunas eſſe cariſſimas. denique hæc opinio ſit, non modo ijs, qui aliquid acceperint, ſed ijs etiam, qui dederint, te inimicū ſi id cognoueris, futurum. neque uero quiſquam dabit, cum erit hoc perſpectum, nihil per eos, qui ſimulant ſe apud te multum poſſe, abs te ſolere impetrari. nec tamen hæc oratio mea eſt eiuſmodi, ut te in tuos aut durum eſſe nimium, aut ſuſpicioſum uelim. nam ſi quis eſt eorum, qui tibi biennij ſpatio nunquam in ſuſpicionem auaritiæ uenerit, ut ego Cæſium, & Chærippum, & Labeonem & audio, &, quia cognoui, exiſtimo: nihil eſt, quod non & ijs, & ſi quis eſt alius eiuſmodi, et committi, & credi rectiſſime putem. ſed ſi quis eſt, in quo iam offenderis, de quo aliquid ſenſeris: huic nihil credideris, nullam partem exiſtimationis tuæ cōmiſeris. in prouincia uero ipſa ſi quem es nactus, qui in tuam familiaritatem penitus intrarit, qui nobis ante fuerit ignotus: huic quantum credendum ſit, uide: non quin poſſint multi eſſe prouinciales uiri boni: ſed hoc ſperare licet, iudicare periculoſum eſt. multis enim ſimulationum inuolucris tegitur, & quaſi uelis quibuſdam obtenditur uniuſcuiuſque natura: frons, oculi, uultus perſæpe mentiuntur, oratio uero ſæpiſſime. quamobrem qui potes reperire ex eo genere hominum, qui pecuniæ cupiditate adducti careant ijs rebus omnibus, à quibus nos diuulſi eſſe non poſſumus; te autem, alienum hominem, ament ex animo, ac non ſui commodi cauſſa

ſimulent? mihi quidem permagnum uidetur, preſertim ſi ijdem homines priuatum non fere quenquam, prætores ſemper omnes amant. quo ex genere ſi quem forte tui cognoſti amantiorem, (fieri enim potuit) quàm temporis: hunc uero ad tuum numerum libenter aſcribito. ſin autem id non perſpicies: nullum erit genus in familiaritate cauendum magis: propterea quòd & omnes uias pecuniæ norunt; & omnia pecuniæ cauſſa faciunt; &, quicum uicturi non ſunt, eius exiſtimationi conſulere non curant. atque etiam è Græcis *ipſis diligenter cauandæ ſunt quædam familiaritates, præter hominum perpaucorum, ſi qui ſunt uetere* Græcia *digni. ſic uero fallaces ſunt permulti, & leues, & diuturna ſeruitute ad nimiam aſſentationem eruditi. quos ego uniuerſos adhiberi liberaliter, optimum quenque hoſpitio, amicitiaq; coniungi dico oportere. nimiæ familiaritates eorum neque tam fideles ſunt; (non enim audent aduerſari noſtris uoluntatibus) & uero inuident non noſtris ſolum, uerum etiam ſuis. iam qui in eiuſmodi rebus, in quibus uereor etiam ne durior ſim, cautus eſſe uelim, ac diligens; quo me animo in ſeruis eſſe cenſes? quos quidem cum omnibus in locis, tum præcipue in prouincijs regere debemus. quo de genere multa præcipi poſſunt: ſed hoc & breuiſſimum eſt, & facillime teneri poteſt: ut ita ſe gerant in iſtis* Aſiaticis *itineribus, ut ſi iter* Appia *uia faceres; ne ue intereſſe quidquam putent, utrum* Tralles, *an* Formias *uenerint. at, ſi quis eſt ex ſeruis egregie fidelis, ſit in domeſticis rebus, & priuatis: quæ res ad officium imperij tui, atque ad aliquam partem reip. pertinebunt, de ijs*

rebu

rebus ne quid attingat. multa enim, quæ recte committi ſeruis fidelibus poſſunt, tamen, ſermonis, & uituperationis uitandæ cauſſa, committenda non ſunt. Sed neſcio quo pacto ad præcipiendi rationem delapſa eſt oratio mea, cum id mihi propoſitum initio non fuiſſet. quid enim ei præcipiam, quem ego, in hoc preſertim genere, intelligam prudentia non eſſe inferiorem, quàm me, uſu uero etiam ſuperiorem? ſed tamen, ſi ad ea, quæ faceres, auctoritas accederet mea, tibi ipſi illa putaui fore iucundiora. Quare ſint hæc fundamenta dignitatis tuæ, tua primum integritas, & continentia; deinde omnium, qui tecum ſunt, pudor; delectus in familiaritatibus & prouincialium hominum, & Græcorum percautus, & diligens; familiæ grauis, et conſtans diſciplina. quæ cum honeſta ſint in his priuatis noſtris, quotidianisq; rationibus; in tanto imperio, tam deprauatis moribus, tam corruptrice prouincia, diuina uideantur, neceſſe eſt. Hæc inſtitutio, atque hæc diſciplina poteſt ſuſtinere in rebus ſtatuendis, & decernendis eam ſeueritatem, qua tu in ijs rebus uſus es, ex quibus non nullas ſimultates cum magna mea lætitia ſuſceptas habemus. niſi forte me Paconij neſcio cuius, hominis ne Græci quidem, ac Myſi, aut Phrygis potius, querelis moueri putas, aut Tuſcenij, hominis furioſi, ac ſordidi uocibus; cuius tu ex impuriſſimis faucibus inhoneſtiſſimam cupiditatem eripuiſti ſumma cum æquitate. Hæc, & cetera plena ſeueritatis, quæ ſtatuiſti in iſta prouincia, non facile ſine ſumma integritate ſuſtineremus. quare ſit ſumma in iure dicendo ſeueritas, dum modo ea ne uarietur gratia, ſed conſeruetur æquabi-

lis. ſed tamen parui refert, abs te ipſo ius dici æqualiter, & diligenter, niſi idem ab ijs fiet, quibus tu eius muneris aliquam partem conceſſeris. Ac *mihi quidem uidetur non ſane magna uarietas eſſe negociorum in adminiſtranda* Aſia, *ſed ea tota iuriſdictione maxime ſuſtineri. in qua ſcientiæ, preſertim prouincialis, ratio ipſa expedita eſt: conſtantia eſt adhibenda, & grauitas, quæ reſiſtat non ſolum gratiæ, uerum etiam ſuſpicioni. adiungenda etiam eſt facilitas in audiendo, lenitas in diſcernendo, in ſatisfaciendo, ac diſputando diligentia. his rebus nuper* Cn. Octauius *iucundiſſimus fuit: apud quem primus lictor quieuit, tacuit accenſus; quoties quiſque uoluit, dixit, & quàm uoluit diu. quibus ille rebus fortaſſe nimis lenis uideretur, niſi hæc lenitas illam ſeueritatem tueretur. cogebantur* Syllani *homines, quæ per uim, & metum abſtulerant, reddere. qui in magiſtratibus iniurioſe decreuerant, eodem ipſis priuatis erat iure parendum. hæc illius ſeueritas acerba uideretur, niſi multis condimentis humanitatis mitigaretur. quòd ſi hæc lenitas grata* Romæ *eſt, ubi tanta arrogantia eſt, tam immoderata libertas, tam infinita hominum licentia, denique tot magiſtratus, tot auxilia, tanta uis, tanta ſenatus auctoritas: quàm iucunda tandem prætoris comitas in* Aſia *poteſt eſſe? in qua tanta multitudo ciuium, tanta ſociorum, tot urbes, tot ciuitates unius hominis nutum intuentur: ubi nullum auxilium eſt, nulla conqueſtio, nullus ſenatus, nulla concio. quare permagni hominis eſt, & cum ipſa natura moderati, tum uero etiam doctrina, atque optimarum artium ſtudijs eruditi, ſic*

ſe adhibere

ſe adhibere in tanta poteſtate. ut nulla alia poteſtas ab ijs, quibus is præſit, deſideretur. Cyrus ille à Xenophonte non ad hiſtoriæ fidem ſcriptus, ſed ad effigiem iuſti imperij: cuius ſumma grauitas ab illo philoſopho cum ſingulari comitate coniungitur: quos quidem libros non ſine cauſſa noſter ille Africanus de manibus ponere non ſolebat. nullum eſt enim prætermiſſum in ijs officium diligentis, & moderati imperij. eáq; ſi ſic coluit ille, qui priuatus futurus nunquam fuit: quonam modo retinenda ſunt ijs, quibus imperium ita datum eſt, ut redderent, & ab ijs legibus datum eſt, ad quas reuertendum eſt? Ac mihi quidem uidentur huc omnia eſſe referenda ijs, qui præſunt alijs, ut ij, qui eorum in imperio erunt, ſint quambeatiſſimi: quod tibi & eſſe antiquiſſimum, & ab initio fuiſſe, ut primum Aſiam attigiſti, conſtante fama, atque omnium ſermone celebratum eſt. Eſt autem non modo eius, qui ſocijs, & ciuibus, ſed etiam eius, qui ſeruis, qui mutis pecudibus præſit, eorum, quibus præſit, commodis, utilitatiq; ſeruire. cuius quidem generis, conſtare inter omnes uideo, abs te ſummam adhiberi diligentiam, nullum æs alienum nouum contrahi ciuitatibus, uetere autem magno, & graui multas abs te eſſe liberatas: urbes complures dirutas, ac pene deſertas, in quibus unã Ioniæ nobiliſſimam, alteram Cariæ, Samum, & Halycarnaſſum, per te eſſe recreatas: nullas eſſe in oppidis ſeditiones, nullas diſcordias: prouideri abs te, ut ciuitates optimatum conſilijs adminiſtrentur: ſublata Myſiæ latrocinia, cædes multis locis repreſſas, pacem tota prouincia conſtitutam, neque ſolum illa itinerum, atque

agrorum,

agrorum, ſed multo etiam plura, & maiora oppidorum & furta, & latrocinia eſſe depulſa: remotam à fama, & à fortunis, & ab ocio locupletum illam acerbiſſimam miniſtram prætorum auaritiæ calumniam: ſumptus, & tributa ciuitatum ab omnibus, qui earum ciuitatum fines incolant, tolerari æquabiliter: facillimos eſſe aditus ad te: patere aures tuas querelis omnium: nullius inopiam, ac ſolitudinem non modo illo populari acceſſu, ac tribunali, ſed ne domo quidem, & cubiculo eſſe excluſam tuo: toto denique imperio nihil acerbum eſſe, nihil crudele, atque omnia plena clementiæ, manſuetudinis, humanitatis. quantum uero illud eſt beneficium tuum, quòd iniquo, & graui uectigali ædilicio-rum, magnis noſtris ſimultatibus, Aſiam liberaſti? enimuero, ſi unus homo nobilis queritur palam, te, quòd edixeris, ne ad ludos pecuniæ decernerentur, HS CC ſibi eripuiſſe: quanta tandem pecunia penderetur, ſi omnium nomine, quicunque Romæ ludos facerent, quod erat iam inſtitutum, erogaretur? quanquam has querelas hominum noſtrorum illo conſilio oppreſſimus, quòd in Aſia neſcio quonam modo, Romæ quidem non mediocri cum admiratione laudatur; quòd, cum ad templum, monimentumq; noſtrum ciuitates pecunias decreuiſſent; cumq; id & pro magnis meis meritis, et pro tuis maximis beneficijs ſumma ſua uoluntate feciſſent; nominatimq; lex exciperet, ut ad templum, monimentumq; capere liceret; cumq; id, quod dabatur, non eſſet interiturum, ſed in ornamentis templi futurum; ut non mihi potius, quàm populo R. ac dijs immortalibus datum uideretur; tamen id, in quo erat dignitas, erat

lex,

lex, erat eorum, qui faciebant, uoluntas, accipiendum non putaui, cum alijs de cauſſis, tum etiam ut animo æquiore ferrent ij, quibus nec deberetur, nec liceret. quapropter incumbe toto animo, & ſtudio omni in eam rationem, qua adhuc uſus es, ut eos, quos tuæ fidei, poteſtatiq; ſenatus, populusq; R. commiſit, & credidit, diligas, & omni ratione tueare, ut eſſe quambeatiſſimos uelis. quòd ſi te ſors Afris, aut Hiſpanis, aut Gallis præfeciſſet, immanibus, ac barbaris nationibus: tamen eſſet humanitatis tuæ, conſulere eorum commodis, & utilitati, ſalutiq; ſeruire. cum uero ei generi hominum præſimus, non modo in quo ipſa ſit, ſed etiam à quo ad alios perueniſſe putetur humanitas: certe ijs eam potiſſimum tribuere debemus, à quibus accepimus. non enim me hoc iam dicere pudebit, preſertim in ea uita, atque in ijs rebus geſtis, in quibus non poteſt reſidere inertiæ, aut leuitatis ulla ſuſpicio, nos ea, quæ conſecuti ſumus, ijs ſtudijs, & artibus eſſe adeptos, quæ ſint nobis Græciæ monimentis diſciplinisq; traditæ. quare, præter communem fidem, quæ omnibus debetur, præterea nos iſti hominum generi præcipuè debere uidemur; ut quorũ præceptis ſimus eruditi, apud eos ipſos, quod ab ijs didicerimus, uelimus expromere. atque ille quidem princeps ingenij, & doctrinæ Plato tum denique fore beatas reſp. putauit, ſi aut docti, & ſapientes homines eas regere cœpiſſent, aut, qui regerent, omne ſuum ſtudium in doctrina, ac ſapientia collocaſſent. hanc coniunctionem uidelicet poteſtatis, & ſapientiæ, ſaluti cenſuit ciuitatibus eſſe poſſe. quod fortaſſe aliquando uniuerſæ reip. noſtræ, nunc quidem profecto iſti pro-

uinciæ

uinciæ contigit, ut is in ea ſummam poteſtatem haberet, cui in doctrina, cui in uirtute, atque humanitate percipienda plurimum à pueritia ſtudij fuiſſet, & temporis. quare cura, ut hic annus, qui ad laborem tuum acceſſit, idem ad ſalutem Aſiæ prorogatus eſſe uideatur. quoniam in te retinendo fuit Aſia felicior, quàm nos in deducendo; perfice, ut lætitia prouinciæ deſiderium noſtrum leniatur. etenim, ſi in promerendo ut tibi tanti honores haberentur, quanti haud ſcio an nemini, fuiſti omnium diligentiſſimus; multo maiorem in his honoribus tuendis adhibere diligentiam debes. equidem, de iſto genere honorum quid ſentirem, ſcripſi ad te ante. ſemper eos putaui, ſi uulgares eſſent, uiles; ſi temporis cauſſa conſtituerentur, leues: ſi uero, id quod ita factum eſt, meritis tuis tribuerentur, exiſtimabam multam tibi in ijs tuendis operam eſſe ponendam. quare, quoniam in iſtis urbibus cum ſummo imperio, & poteſtate uerſaris, in quibus tuas uirtutes conſecratas, & in deorum numero collocatas uides; in omnibus rebus, quas ſtatues, quas decernes, quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis de te iudicijs, tantis honoribus debeas, cogitabis. id autem erit eiuſmodi, ut conſulas omnibus, ut medeare incommodis hominum, prouideas ſaluti, ut te parentem Aſiæ & dici, & haberi uelis. Atque huic tuæ uoluntati, ac diligentiæ difficultatem magnam afferunt publicani: quibus ſi aduerſamur, ordinem de nobis optime meritum, & per nos cum rep. coniunctum, & à nobis, & à rep. diſiungemus. ſin autem omnibus in rebus obſequimur, funditus eos perire patiemur, quorum non modo ſaluti, ſed etiam commodis conſulere debemus.

bemus. hæc eſt una, ſi uere cogitare uolumus, in toto imperio tuo difficultas. nam eſſe abſtinentem, continere omnes cupiditates, ſuos coercere, & iuris æquabilem tenere rationem, facilem te in rebus cognoſcendis, in hominibus audiendis, admittendisq; præbere, præclarum magis eſt, quàm difficile. non eſt enim poſitum in labore aliquo, ſed in quadam inductione animi, atque uoluntate. illa cauſſa publicanorum quantam acerbitatem afferat ſocijs, intelleximus ex ciuibus, qui nuper in portorijs Italiæ *tollendis non tam de portorio, quàm de non nullis iniurijs portitorum querebantur. quare non ignoro, quid ſocijs accidat in ultimis terris, cum audiuerim in* Italia *querelas ciuium. hic te ita uerſari, ut & publicanis ſatisfacias, preſertim publicis male redemptis, & ſocios perire non ſinas, diuinæ cuiuſdam uirtutis eſſe uidetur, id eſt tuæ.* Ac *primum* Græcis *id, quod acerbiſſimum eſt, quòd ſunt uectigales, non ita acerbum uideri debet: propterea quòd ſine imperio populi* R. *ſuis inſtitutis per ſe ipſi ita fuerunt: nomen autem publicani aſpernari non poſſunt, qui pendere ipſi uectigal ſine publicano non potuerunt, quod ijs æqualiter* Sylla *deſcripſerat. non eſſe autem leniores in exigendis uectigalibus* Græcos, *quàm noſtros publicanos, hinc intelligi poteſt, quòd* Caunij *nuper omnes ex inſulis, quæ erant ab* Sylla Rhodijs *attributæ, confugerunt ad ſenatum, nobis ut potius uectigal, quàm* Rhodijs, *penderent. quare nomen publicani neque ij debent horrere, qui ſemper uectigales fuerunt; neque ij aſpernari, qui per ſe pendere uectigal non potuerunt; neque ij recuſare, qui poſtulauerunt.* Simul & *illud* Aſia *cogitet,*

nullam

nullam à ſe neque belli externi, neque diſcordiarum domeſticarum calamitatem abfuturam fuiſſe, ſi hoc imperio non teneretur. id autem imperium cum retineri ſine uectigalibus nullo modo poſſit, æquo animo parte aliqua ſuorum fructuum pacem ſibi ſempiternam redimat, atque ocium. quòd ſi genus ipſum, & nomen publicani non iniquo animo ſuſtinebunt; poterunt ijs conſilio, & prudentia tua reliqua uideri mitiora. poſſunt in pactionibus faciendis non legem ſpectare cenſoriam, ſed potius commoditatem conficiendi negocij, & liberationem moleſtiæ. potes etiam tu id facere, quod & feciſti egregie, & facis, ut commemores quanta ſit in publicanis dignitas, quantum nos illi ordini debeamus; ut, remoto imperio, ac ui poteſtatis, & faſcium, publicanos cum Græcis gratia, atque auctoritate coniungas. ſed & ab ijs, de quibus optime tu meritus es, & qui tibi omnia debent, hoc petas, ut facilitate ſua nos eam neceſſitudinem, quæ eſt nobis cum publicanis, obtinere, & conſeruare patiantur. ſed quid ego te hæc hortor, quæ tu non modo facere potes tua ſponte ſine cuiuſquam præceptis, ſed etiam magna iam ex parte perfeciſti? non enim deſiſtunt nobis agere quotidie gratias honeſtiſſimæ, & maximæ ſocietates. quod quidem mihi iccirco iucundius eſt, quòd idem faciunt Græci. difficile eſt autem, ea, quæ commodis, utilitate, & prope natura diuerſa ſunt, uoluntate coniungere. At ea quidem, quæ ſupra ſcripta ſunt, non, ut te inſtituerem, ſcripſi: (neque enim prudentia tua cuiuſquam præcepta deſiderat) ſed me in ſcribendo commemoratio tuæ uirtutis delectauit. quanquam in his litteris longior fui, quàm aut uellem,

aut

aut quàm me putaui fore. Vnum eſt, quod tibi ego præcipere non deſinam; neque te patiar, quantum in me erit, cum exceptione laudari. omnes enim, qui iſtinc ueniunt, ita de tua uirtute, integritate, humanitate commemorant, ut in tuis ſummis laudibus excipiant unam iracundiam. quod uitium cum in hac priuata, quotidianáq; uita leuis eſſe animi, atque infirmi uidetur: tum uero nihil eſt tam deforme, quàm ad ſummum imperium etiam acerbitatem naturæ adiungere. quare illud non ſuſcipiam, ut, quæ de iracundia dici ſolent à doctiſſimis hominibus, ea tibi nunc exponam; cum et nimis longus eſſe nolim, & ex multorum ſcriptis ea facile poſſis cognoſcere. illud, qnod eſt epiſtolæ proprium, ut is, ad quem ſcribitur, de ijs rebus, quas ignorat, certior fiat, prætermittendum eſſe non puto. Sic ad nos omnes fere deferunt, nihil, cum abſit iracundia, te fieri poſſe iucundius; ſed cum te alicuius improbitas, peruerſitasq; commouerit, ſic te animo incitari, ut ab omnibus tua deſideretur humanitas. quare, quoniam in eam rationem uitæ nos non tam cupiditas quædam gloriæ, quàm res ipſa, ac fortuna deduxit, ut ſempiternus ſermo hominum de nobis futurus ſit: caueamus, quantum efficere, & conſequi poſſumus, ut ne quod in nobis inſigne uitium fuiſſe dicatur. neque ego hoc nunc contendo, quod fortaſſe cum in omni natura, tũ iam in noſtra ætate difficile eſt, mutare animum, &, ſi quid eſt penitus inſitũ moribus, id ſubito euellere: ſed te illud admoneo, ut, ſi hoc plene uitare non potes, quòd ante occupatur animus ab iracundia, quàm prouidere ratio potuit, ne occuparetur; ut te ante compares, quotidieq; meditere,

reſiſten-

reſiſtendum eſſe iracundiæ; cumq́; ea maxime animum moueat, tum tibi eſſe diligentiſsime linguam continendam: quæ quidem mihi uirtus non interdum minor uidetur, quàm omnino non iraſci. nam illud eſt non ſolum grauitatis, ſed non nunquam etiam lenitudinis. moderari uero & animo, & orationi, cum ſis iratus, aut etiam tacere, & tenere in ſua poteſtate motum animi, & dolorem, etſi non eſt perfectæ ſapientiæ, tamen eſt non mediocris ingenij. atque in hoc genere multo te eſſe iam commodiorem, mitioremq́; nunciant. nullæ tuæ uehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumeliæ perferuntur: quæ cum abhorrent à litteris, ab humanitate, tum uero contraria ſunt imperio, ac dignitati. nam ſi implacabiles ſunt iracundiæ, ſumma eſt acerbitas: ſin autem exorabiles, ſumma leuitas: quæ tamen, ut in malis, acerbitati anteponenda eſt. Sed quoniam primus annus habuit de hac reprehenſione plurimum ſermonis; credo propterea, quòd tibi hominum iniuriæ, quòd auaritia, quòd inſolentia præter opinionem accidebat, & intolerabilis uidebatur; ſecundus autem multo lenior; quòd & conſuetudo, & ratio, &, ut ego arbitror, meæ quoque litteræ te patientiorem, leniorémq́; fecerunt: tertius annus ita eſſe debet emendatus, ut ne minimam quidem rem quiſquam poſsit ullam reprehendere. Ac iam hoc loco non hortatione, neque præceptis, ſed precibus tecum fraternis ago, totum ut animum, curam, cogitationemq́; tuú ponas in omnium laude undique colligenda. quòd ſi in mediocri ſtatu ſermonis, ac prædicationis noſtræ res eſſent; nihil abs te eximium, nihil præter aliorum conſuetudinem

*tudinem poſtularetur. nunc uero propter earum rerũ,
in quibus uerſati ſumus, ſplendorem, & magnitudinẽ,
niſi ſummam laudem ex iſta prouincia aſſequimur, uix
uidemur ſummam uituperationem poſſe uitare. ea no-
ſtra ratio eſt, ut omnes boni cum faueant, tum etiam
à nobis omnem diligentiam, uirtutemq; & poſtulent,
& expectent; omnes autem improbi, quòd cum ijs bel-
lum ſuſcepimus ſempiternum, uel minima re ad repre-
hendendum contenti eſſe uideantur. Quare, quoniam
eiuſmodi theatrum eſt totius* Aſiæ, *celebritate refertiſſi-
mum, magnitudine ampliſſimum, iudicio eruditiſſimũ,
natura autem ita reſonans, ut uſque* Romam *ſignifica-
tiones, uocesq; referantur: contende quæſo, atque ela-
bora, non modo ut his rebus dignus fuiſſe, ſed etiam ut
illa omnia tuis artibus ſuperaſſe uideare. & quoniam
mihi caſus urbanam in magiſtratibus adminiſtrationem
reip. tibi prouincialem dedit; & ſi mea pars nemini ce
dit; fac, ut tua ceteros uincat. ſimul & illud cogita,
nos non de reliqua,et ſperata gloria iam laborare,ſed de
parta dimicare: quæ quidem non tam expetenda fuit,
quàm tuenda nobis eſt.* Ac *ſi mihi quidquam eſſet abs te
ſeparatum, nihil amplius deſiderarem hoc ſtatu, qui mi
hi iam partus eſt: nunc uero res ſic ſeſe habet, ut, niſi
omnia tua facta, atque dicta noſtris rebus iſtinc reſpon
deant, ego me tantis meis laboribus, tantiſq; periculis,
quorum tu omnium particeps fuiſti, nihil conſecutum
putem. quòd ſi, ut ampliſſimum nomen conſequeremur,
unus præter ceteros adiuuiſti: certe idem, ut id retinea-
mus, præter ceteros elaborabis. non eſt tibi his ſolis uten
dum exiſtimationibus, ac iudicijs, qui nunc ſunt, homi-*

num, ſed ijs etiam, qui futuri ſunt. quanquam illorum erit uerius iudicium, obtrectatione, & maleuolentia liberatum. Denique *illud etiam debes cogitare, non te tibi ſoli gloriam quærere: quod ſi eſſet, tamen non negligeres, preſertim cum ampliſſimis monimentis conſecrare uoluiſſes memoriam nominis tui: ſed ea tibi eſt communicanda mecum, prodenda liberis noſtris: in qua cauendum eſt, ne, ſi negligentior fueris, non ſolum tibi parum conſuluiſſe, ſed tuis etiam inuidiſſe uidearis.* Atque *hæc non eo dicuntur, ut te oratio mea dormientem excitaſſe, ſed potius ut currentem incitaſſe uideatur. facies enim perpetuo, quæ feciſti, ut omnes æquitatem tuam, temperantiam, ſeueritatem, integritatemq; laudent. ſed me quædam tenet, propter ſingularem amorem, infinita in te auiditas gloriæ. quanquam illud exiſtimo, cum iam tibi* Aſia, *ſicut unicuique ſua domus, nota eſſet debeat; cum ad tuam ſummam prudentiam tantus uſus acceſſerit; nihil eſſe, quod ad laudem attineat, quod non tu optime perſpicias, & tibi non, ſine cuiuſquam hortatione, in mentem ueniat quotidie. ſed ego, qui, cum tua lego, te audire, & qui, cum ad te ſcribo, tecum loqui uideor, iccirco & tua longiſſima quaque epiſtola maxime delector, & ipſe in ſcribendo ſæpe ſum longior.* Illud *te ad extremum & oro, & hortor, ut, tanquam poetæ boni, & actores induſtrij ſolent, ſic tu in extrema parte, & concluſione muneris, ac negocij tui diligentiſſimus ſis; ut hic tertius annus imperij tui, tanquam tertius actus, perfectiſſimus, atque ornatiſſimus fuiſſe uideatur. id facillime facies, ſi me, cui ſemper uni magis, quàm uniuerſis, placere uoluiſti,*

ſti, tecum ſemper eſſe putabis, & omnibus ijs rebus, quas dices, ac facies, intereſſe. Reliquum eſt, ut te orẽ, ut ualetudini tuæ, ſi me, & omnes tuos ualere uis, diligentiſsime ſeruias.

MARCVS QVINCTO FRATRI S. 2

STATIVS *ad me uenit ad* VIII. *Kal. Nou. eius aduentus, quòd ita ſcripſiſti, direptum iri te à tuis, dum is abeſſet, moleſtus mihi fuit. quòd autem expectationem tui, concurſumq́; eum, qui erat futurus, ſi una tecum decederet, neque antea uiſus eſſet, ſuſtulit, id mihi non incommode uiſum eſt accidiſſe. exhauſtus eſt enim ſermo hominum: & multæ emiſſæ iam eiuſmodi uoces,* ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν. *quæ te abſente confecta eſſe lætor. Quod autem iccirco à te miſſus eſt, mihi ut ſe purgaret; id neceſſe minime fuit. primum enim nunquam ille mihi fuit ſuſpectus: neque ego, quæ ad te de illo ſcripſi, ſcripſi meo iudicio: ſed cum ratio, ſalusq́; omnium noſtrum, qui ad remp. accedimus, non ueritate ſolum, ſed etiam fama niteretur; ſermones ad te aliorũ ſemper, non mea iudicia, perſcripſi. qui quidem quàm frequentes eſſent, & quàm graues, aduentu ſuo Statius ipſe cognouit. etenim interuenit non nullorum querelis, quæ apud me de illo ipſo habebantur; & ſentire potuit, ſermones iniquorum in ſuũ potiſſimum nomen erumpere. quod autem me maxime mouere ſolebat, cũ audiebam illum plus apud te poſſe, quàm grauitas illius ætatis, et imperij prudentia poſtularet: quàm multos enim mecũ egiſſe putas, ut ſe Statio cõmendarẽ? quàm multa autẽ ipſum* ἀφελῶς

mecum in ſermone ita protuliſſe? id mihi non placuit; monui, ſuaſi, deterrui. quibus in rebus etiam ſi fidelitas ſumma eſt; quod prorſus credo, quoniam tu ita iudicas: tamen ſpecies ipſa tam gratioſi liberti, aut ſerui dignitatem habere nullam poteſt. atque hoc ſic habeto, (nihil enim nec temere dicere, nec aſtute reticere debeo) materiam omnem ſermonum eorum, qui de te detrahere uelint, Statium dediſſe: & antea tantum intelligi potuiſſe, iratos tuæ ſeueritati eſſe non nullos; hoc manumiſſo, iratis, quod loquerentur, non defuiſſe. Nunc reſpõdebo ad eas epiſtolas, quas mihi reddidit L. Cæſius: cui, quoniam ita te uelle intelligo, nullo loco deero. quarum altera eſt de Blaudenio Zeuxide: quem ſcribis certiſſimum matricidam tibi à me intime commendari. qua de re, & de hoc genere toto, ne forte me in Græcos tam ambitioſum factum eſſe mirere, pauca cognoſce. Ego, cum Græcorum querelas nimium ualere ſentirem, propter hominum ingenia ad fallendum parata; quoſcunque de te queri audiui, quacunque potui ratione placaui. primum Dionyſipolitas, qui erant inimiciſſimi mei, leniui; quorum principem Hermippum non ſolum ſermone meo, ſed etiam familiaritate deuinxi. ego Apameñſem Hephæſtum, ego leuiſſimum hominem Megariſtum Antandrium, ego Niciam Smyrnæum, ego nugas maximas omni mea comitate complexus ſum, Nymphontem etiam Colophonium. quæ feci omnia, non quo me aut ij homines, aut tota natio delectaret. pertæſum eſt enim leuitatis, aſſentationis, animorũ non officijs, ſed tẽporibus ſeruientium. ſed, ut ad Zeuxim reuertar, cũ is de M. Caſellij ſermone ſecum habito, quæ tu ſcribis, ea ipſa loqueretur,

loqueretur, obſtiti eius ſermoni, et hominem in familiaritatem recepi. tua autem quæ fuerit cupiditas tanta, neſcio, quod ſcribis, cupiſſe te, quoniã Smyrnæ *duo* Myſos *inſuiſſes in culeum, ſimile in ſuperiore parte prouinciæ edere exemplum ſeueritatis tuæ, & idcirco* Zeuxim *elicere omni ratione uoluiſſe: quem, adductum in iudicium, fortaſſe dimitti non oportuerit; conquiri uero, & elici blandicijs, ut tu ſcribis, ad iudicium neceſſe non fuit, eum preſertim hominem, quem ego & ex ſuis ciuibus, & ex multis alijs quotidie magis cognoſco nobiliorem prope eſſe, quàm ciuitatem ſuam. at enim* Græcis *ſolis indulgeo. quid* L. Cæcilium*? non ne omni ratione placaui? quem hominem? qua ira? quo ſpiritu? quem denique, præter* Tuſcenium*, cuius cauſſa ſanari non poteſt, non mitigaui? ecce ſupra caput homo leuis, ac ſordidus, ſed tamen equeſtri cenſu,* Catienus*. etiam is lenietur. cuius tu in patrem quòd fuiſti aſperior, non reprehendo. certo enim ſcio, te feciſſe cũ cauſſa. ſed quid opus fuit eiuſmodi litteris, quas ad ipſum miſiſti? illum crucem ſibi ipſi conſtituere, ex qua tu eum ante detraxiſſes: te curaturum, fumo ut combureretur, tota plaudente prouincia. quid uero ad* C. Fabium *neſcio quem? (nam eam quoque epiſtolam* T. Catienus *circumgeſtat) renunciari tibi,* Licinium *plagiarium cũ ſuo pullo* Miluino *tributa exigere. deinde rogas* Fabium*, ut & patrem, & filium uiuos comburat, ſi poſſit: ſin minus, ad te mittat, uti iudicio comburantur. hæ litteræ abs te per iocum miſſæ ad* C. Fabium*, ſi modo ſunt tuæ, cum leguntur, inuidioſam atrocitatem uerborum habent. ac ſi omnium mearum litterarum præcepta re-*

petes; intelliges eſſe nihil à me, niſi orationis acerbitatē, & iracundiam, &, ſi forte, raro litterarum miſſarum indiligentiam reprehenſam. quibus quidem in rebus ſi apud te plus auctoritas mea, quàm tua ſiue natura paulo ácrior, ſiue quædam dulcedo iracundiæ, ſiue dicendi ſal, facetiæq; ualuiſſent: nihil ſane eſſet, quod nos pœniteret. & mediocri me dolore putas affici, cum audiam, qua ſit exiſtimatione Virgilius, qua tuus uicinus C. Octauius? nam ſi te interioribus uicinis tuis, Ciliciensi, & Syriaco anteponis, ualde magnum facis. atque is dolor eſt, quòd, cum ij, quos nominaui, te innocentia non uincant, uincunt tamen artificio beneuolentiæ colligendæ; qui neque Cyrum Xenophontis, neque Ageſilaum nouerint; quorum regum ſummo in imperio nemo unquam uerbum ullum aſperius audiuit. ſed hæc à principio tibi præcipiens, quantum profecerim, non ignoro. nunc tamen decedens, id quod mihi iam facere uideris, relinque, quæſo, quamiucundiſſimam memoriam tui. ſucceſſorem habes perblandum. cetera ualde illius aduentu tua requirentur. In litteris mittendis, ut ſæpe ad te ſcripſi, nimium te inexorabilem præbuiſti. tolle omnes, ſi potes, iniquas, tolle inuſitatas, tolle contrarias. Statius mihi narrauit, ſcriptas ad te ſolere afferri, ab ſe legi, &, ſi iniquæ ſint, fieri te certiorem: ante quàm uero ipſe ad te ueniſſet, nullum delectum litterarum fuiſſe; ex eo eſſe uolumina ſelectarum epiſtolarum, quæ reprehendi ſolerent. hoc de genere nihil te nunc quidem moneo: ſero eſt enim: ac ſcire potes, multa me uarie, diligenterq; monuiſſe. illud tamen, quod Theopompo mandaui, cum eſſem admonitus

nitus ab ipſo, uide per homines amantes tui, quod eſt facile, ut hæc genera tollantur epiſtolarum, primum iniquarum, deinde contrariarum, tum abſurde, & inuſitate ſcriptarum, poſtremo in aliquem contumelioſarum. Atque hæc tam eſſe, quàm audio, non puto: &, ſi ſunt, occupationibus tuis minus animaduerſa; nunc perſpice, & purga. legi epiſtolam, quam ipſe ſcripſiſſe Sylla nomenclator dictus eſt, non probandam. legi non nullas iracundas. ſed tempore ipſo de epiſtolis: nam, cum hanc paginam tenerem, L. Flauius, prætor deſignatus, ad me uenit, homo mihi ualde familiaris: is mihi, te ad procuratores ſuos litteras miſiſſe, quæ mihi uiſæ ſunt iniquiſſimæ, ne quid de bonis, quæ L. Octauij Naſonis fuiſſent, cui L. Flauius heres eſt, deminuerent ante, quàm C. Fundanio pecuniam ſoluiſſent; itemq; miſiſſe ad Apollonidenſes, ne de bonis, quæ Octauij fuiſſent, deminui paterentur prius, quàm Fundanio debitum ſolutum eſſet. hæc mihi ueriſimilia non uidentur: ſunt enim à prudentia tua remotiſſima. ne deminuat heres? quid, ſi inficiatur? quid, ſi omnino non debet? quid? prætor ſolet iudicare, deberi? quid? ego Fundanio non cupio? non amicus ſum? non miſericordia moueor? nemo magis: ſed uia iuris eiuſmodi eſt quibuſdam in rebus, ut nihil ſit loci gratiæ. atque ita, mihi dicebat Flauius, ſcriptum in ea epiſtola, quam tuam eſſe dicebat; te aut quaſi amicis tuis, gratias, acturum, aut, quaſi inimicis, incommoda laturum. quid multa? ferebat grauiter: id uehementer mecum querebatur: orabatq;, ut ad te quamdiligentiſſime ſcriberem: quod facio; & te prorſus uehementer etiam

atque etiam rogo, ut & procuratoribus Flauij remittas de deminuendo, & Apollonienſibus ne quid præſcribas, quod contra Flauium ſit; amplius, & Flauij cauſſa, & ſcilicet Pompeij facias omnia. nolo mediusfidius ex tua iniuria in illum tibi liberalem me uideri. ſed & te oro, ut tu ipſe auctoritatem, & monimentum aliquod decreti, aut litterarum tuarum relinquas, quod ſit ad Flauij rem, & ad cauſſam accommodatum. fert enim grauiter homo & mei obſeruantiſſimus, & ſui iuris dignitatisq; retinens, ſe apud te neque amicitia, neque iure ualuiſſe &, ut opinor, Flauij aliquando rē & Pompeius, & Cæſar tibi commendarunt; & ipſe ad te ſcripſerat Flauius, & ego certe. quare, ſi ulla res eſt, quam tibi me faciendam petente putes, hæc ea ſit. ſi me amas, cura, elabora, perfice, ut Flauius & tibi, & mihi quammaximas gratias agat. hoc te ita rogo, ut maiore ſtudio rogare non poſſim. Quod ad me de Hermia ſcribis, mihi mehercule ualde moleſtum fuit. Litteras ad te parum fraterne ſcripſeram; quas, oratione Diodoti, Luculli liberti, commotus, de pactione ſtatim quod audieram, iracundius ſcripſeram; & reuocare cupiebam. huic tu epiſtolæ, non fraterne ſcriptæ, fraterne debes ignoſcere. De Cenſorino, Antonio, Caſſio, Scæuola, te ab ijs diligi, ut ſcribis, uehementer gaudeo. cetera fuerunt in eadem epiſtola grauiora, quàm uellem. ὀρθὰν τὴν ναῦν, & ἅπαξ θανεῖν. maiora iſta erunt. Meæ obiurgationes fuerunt amoris pleniſſimæ, quæ ſunt non ulla, ſed tamen mediocria, & parua potius. ego te nunquam ulla in re dignum minima reprehenſione putaſſem, cum te ſanctiſſime gereres, niſi inimicos

multos

multos haberemus. quæ ad te aliqua admonitione, aut obiurgatione ſcripſi, ſcripſi propter diligentiam cautionis meæ; in qua & maneo, & manebo; &, idem ut tu facias, non deſiſtam rogare. Attalus Hyphemenus *mecũ egit, ut ſe ne impedires, quo minus, quo ad* Q. Publiceni *ſtatuam decretum eſt, erogaretur. quod ego te rogo, & admoneo, ne talis uiri, tamq́; noſtri neceſſarij honorem minui per te, aut impediri uelis.* Præterea Aeſopi *tragœdi, noſtri familiaris,* Licinius *ſeruus tibi notus aufugit. is* Athenis *apud* Patronem Epicureum *pro libero fuit: inde in* Aſiam *uenit: poſtea* Plato *quidam* Sardianus, Epicureus, *qui* Athenis *ſolet eſſe multum, & qui tum* Athenis *fuerat, cum* Licinius *eò ueniſſet; cum eum fugitiuum poſtea eſſe ex* Aeſopi *litteris cognoſſet, hominem comprehendit, et in cuſtodiam* Epheſi *tradidit, ſed in publicam, uel in piſtrinum, non ſatis ex litteris eius intelligere potuimus. tu, quoquo modo, quoniam* Epheſi *eſt, hominem inueſtiges uelim, ſummaq́; diligentia uel tecum deducas. noli ſpectare, quanti homo ſit: parui enim pretij eſt, qui iam nihil ſit: ſed tanto dolore* Aeſopus *eſt affectus propter ſerui ſcelus, & audaciam, ut nihil ei gratius facere poſſis, quàm ſi illum per te recuperarit.* Nunc *ea cognoſce, quæ maxime exoptas.* Remp. *funditus amiſimus, adeo, ut* Cato *adoleſcens, nullius conſilij, ſed tamen ciuis* Romanus, & Cato, *uix uiuus effugeret, quòd, cum* Gabinium *de ambitu uellet poſtulare, neque prætores diebus aliquot adiri poſſent, uel poteſtatem ſui facerent, in concionem aſcendit, &* Pompeium *priuatus dictatorem appellauit. propius nihil eſt factum, quàm ut occideretur. ex hoc, qui ſit ſtatus*

tus totius reip. uidere potes. noſtræ tamen cauſſæ non uidentur homines defuturi: mirandum in modum profitentur, offerunt ſe, pollicentur. & quidem cum ſpe ſum maxima, tum maiore etiam animo. ſpero ſuperiores fore nos: confido animo, ut in hac reip. ne caſum quidem ullum pertimeſcam. ſed tamen ſe res ſic ſe habet. ſi diem nobis Clodius dixerit, tota Italia concurret, ut multiplicata gloria diſcedamus: ſin autem ui agere conabitur, ſpero fore ſtudijs non ſolum amicorum, ſed etiam alienorum, ut ui reſiſtamus. omnes & ſe, & ſuos liberos, amicos, clientes, libertos, ſeruos, pecunias denique ſuas pollicentur. noſtra antiqua manus bonorum ardet ſtudio noſtri, atque amore. ſi qui antea aut alieniores fuerant, aut languidiores, nunc, horum regum odio, ſe cum bonis coniungunt. Pompeius omnia pollicetur, & Cæſar. quibus ego ita credo, ut nihil de mea comparatione deminuam. Tribuni pl. des. ſunt nobis amici. conſules ſe optime oſtendunt. prætores habemus amiciſſimos, & acerrimos ciues, Domitium, Nigidium, Memmium, Lentulum, bonos etiam alios; ſed hos ſingulares. quare magnum fac animum habeas, & ſpem bonam. de ſingulis tamen rebus, quæ quotidie gerantur, faciam te crebro certiorem. Vale.

MARCVS QVINCTO FRATRI S. 3

MI FRATER, *mi frater, mi frater, tu ne id ueritus es, ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te ſine litteris miſerim? aut etiã, ne te uidere noluerim? ego tibi iraſcerer? tibi ego poſſem iraſci? ſcilicet. tu enim me afflixiſti, tui me inimici, tua me inuidia; ac non ego te*

miſere perdidi. meus ille laudatus conſulatus, mihi te, liberos, patriam, fortunas, tibi uelim ne quid eripuerit præter unum me. ſed certe à te mihi omnia ſemper honeſta, & iucunda ceciderunt; à me tibi luctus meæ calamitatis, metus tuæ, deſiderium, mæror, ſolitudo. ego te uidere noluerim? immo uero me à te uideri nolui. non enim uidiſſes fratrem tuum; non eum, quem reliqueras; non eum, quem noras; non eum, quem flens flentem, proſequentem proficiſcens dimiſeras; ne ueſtigium quidem eius, nec ſimulacrum, ſed quandam effigiem ſpirantis mortui. atque utinam me mortuum prius uidiſſes, aut audiſſes. utinam te non ſolum uitæ, ſed etiam dignitatis meæ ſuperſtitem reliquiſſem. ſed teſtor omnes deos, me hac una uoce à morte eſſe reuocatum, quòd omnes in mea uita partem aliquam tuæ uitæ repoſitam eſſe dicebant. quare peccaui, ſcelerateq; feci. nam, ſi cecidiſſem, mors ipſa meam pietatem, amoremq; in te facile defenderet. nunc commiſi, ut uiuo me careres, uiuo me alijs indigeres, mea uox in domeſticis periculis potiſſimum occideret, quæ ſæpe alieniſſimis præſidio fuiſſet. Nam quòd ad te pueri ſine litteris uenerunt, quoniam uides non fuiſſe iracundiæ cauſſa, certè pigritia fuit, & quædam infinita uis lacrymarum, & dolorum. hæc ipſa me quo fletu putas ſcripſiſſe? eodem, quo te legere certo ſcio. an ego poſſum aut non cogitare aliquando de te, aut unquam ſine lacrymis cogitare? cum enim te deſidero, fratrem ſolum deſidero. ego uero ſuauitate prope fratrem prope æqualem, obſequio filium, conſilio parentem. quid mihi ſine te unquam, aut tibi ſine me iucundum fuit? quid, quòd eodem tempore

re deſidero filiam? qua pietate, qua modeſtia, quo ingenio, effigiem oris, ſermonis, animi mei? quid filium uenuſtiſſimum, mihiq́; dulciſſimum? quem ego ferus, ac ferreus è complexu dimiſi meo, ſapientiorem puerum, quàm uellem: ſentiebat enim miſer iam, quid ageretur. quid uero tuum filium? quid? imaginem meam; quem meus Cicero *& amabat ut fratrem, & iam, ut maiorem fratrem, uerebatur. quid, quòd mulierem miſerrimam, fideliſſimam coniugem me proſequi non ſum paſſus; ut eſſet, quæ, reliquias communis calamitatis, communes liberos tueretur? ſed tamen, quoquo modo potui, ſcripſi, & dedi litteras ad te* Philogono, *liberto tuo, quas credo tibi poſtea redditas eſſe: in quibus idem te hortor, & rogo, quod pueri tibi uerbis meis nunciarũt, ut* Romam *protinus pergas, & properes. primum enim te præſidio eſſe uolui, ſi qui eſſent inimici, quorum crudelitas nondum eſſet noſtra calamitate ſatiata: deinde congreſſus noſtri lamentationem pertimui, digreſſum uero non tuliſſem: atque etiam id ipſum, quod tu ſcribis, metuebam, ne à me diſtrahi non poſſes. his de cauſſis hoc maximum malum, quòd te non uidi, quo nihil amantiſſimis, & coniunctiſſimis fratribus acerbius, ac miſerius uidetur accidere potuiſſe, minus acerbum, minus miſerum fuit, quàm fuiſſet cum congreſſio, tum uero digreſſio noſtra. nunc, ſi potes, id quod ego, qui fortis tibi ſemper uidebar, non poſſum, erige te, & confirma, ſi qua ſubeunda dimicatio erit. ſpero, ſi quid mea ſpes habet auctoritatis, tibi & integritatem tuam, & amorem in te ciuitatis, & aliquid etiam miſericordiam noſtri, præſidij laturam. ſin eris ab iſto periculo uacuus,*

ages

ages ſcilicet, ſi quid agi poſſe de nobis putabis. de quo ſcribunt ad me quidem multi multa, & ſe ſperare demonſtrant: ſed ego, quid ſperem, non diſpicio; cum inimici plurimum ualeant, amici partim deſeruerint me, partim etiam prodiderint; qui in meo reditu fortaſſis reprehenſionem ſui ſceleris pertimeſcant. ſed, iſta qualia ſint, tu uelim perſpicias, mihiq; declares. ego tamē, quàm tibi opus erit, ſi quid periculi ſubeundum uidebis, uiuam. diutius in hac uita eſſe non poſſum. neque enim tantum uirium habet ulla aut prudentia, aut doctrina, ut tantum dolorem poſſit ſuſtinere. ſcio fuiſſe & honeſtius moriendi tempus, & utilius: ſed non hoc ſolum, multa alia prætermiſi: quæ ſi queri uelim prætérita, nihil agam, niſi ut augeam dolorem tuum, indicem ſtultitiam meam. illud quidem nec faciendum eſt, nec fieri poteſt, me diutius, quàm aut tuum tempus, aut firma ſpes poſtulabit, in tam miſera, tamq; turpi uita commorari; ut, qui modo fratre fuerim, liberis, coniuge, copijs, genere ipſo pecuniæ beatiſſimus; dignitate, auctoritate, exiſtimatione, gratia non inferior, quàm qui unquam fuerunt ampliſſimi; is nunc in hac tam afflicta, perditaq; fortuna neque me, neque meos lugere diutius poſsim. quare quid ad me ſcripſiſti de permutatione? quaſi uero nunc me non tuæ facultates ſuſtineant. qua in re ipſe uideo miſer, & ſentio, quid ſceleris admiſerim, cum de uiſceribus tuis, & filij tui ſatisfacturus ſis, quibus debes, ego acceptam ex ærario pecuniam tuo nomine fruſtra diſſiparim, ſed tamen & M. Antonio, quantum tu ſcripſeras, Cæpioni tantundem ſolutum eſt. mihi ad id, quod cogito, hoc, quod habeo,

beo, ſatis eſt. ſiue enim reſtituimur, ſiue deſperamur, nihil amplius opus eſt. tu, ſi forte quid erit moleſtiæ, te ad Craſſum, & ad Calidium conferas cenſeo. quantum Hortenſio credendum ſit, neſcio. me ſumma ſimulatione amoris, ſummáq; aſſiduitate quotidiana ſceleratiſſime, inſidioſiſſiméq; tractauit, adiuncto quoque Arrio: quorum ego conſilijs, promiſſis, præceptis deſtitutus in hanc calamitatem incidi. ſed hæc occultabis, ne quid obſint. illud caueto; & eo puto per Pomponium fouendum tibi eſſe ipſum Hortenſium; ne ille uerſus, qui in te erat collatus, cum ædilitatem petebas, de lege Aurelia, falſo teſtimonio confirmetur. nihil enim tam timeo, quàm ne, cum intelligant homines quantum miſericordiæ nobis tuæ preces, & tua ſalus allatura ſit, oppugnent te uehementius. Meſſallam tui ſtudioſum eſſe arbitror: Pompeium etiam ſimulatorem puto. ſed hæc utinam non experiare. quod precarer deos, niſi meas preces audire desijſſent: ueruntamen precor, ut his infinitis noſtris malis contenti ſint: in quibus non modo tamẽ nullius ineſt peccati infamia, ſed omnis dolor eſt, quòd optime factis pœna eſt maxima conſtituta. Filiam meã, & tuam, Ciceronemq; noſtrum quid ego mi frater tibi commendem? quin illud mæreo, quòd tibi non minorem dolorem illorum orbitas afferet, quàm mihi. ſed, te incolumi, orbi non erunt. reliqua, ita mihi ſalus aliqua detur, poteſtaſq; in patria moriendi, ut me lacrymæ non ſinunt ſcribere. etiam Terentiam uelim tueare, mihiq; de omnibus rebus reſcribas. ſis fortis, quoad rei natura patietur. Idibus Iun. Theſſalonicæ. Vale.

MARCVS

MARCVS QVINCTO FRATRI S.

AMABO *te mi frater, ne, ſi uno meo facto & tu, & omnes mei corruiſtis, improbitati, & ſceleri meo potius, quàm imprudentiæ, miſericordiæq́;, aſſignes. nullum eſt meum peccatum, niſi quòd ijs credidi, à quibus nefas putaram eſſe me decipi, aut etiam quibus ne id expedire quidem arbitrabar. intimus, proximus, familiariſſimus quiſque aut ſibi pertimuit, aut mihi inuidit. ita mihi nihil miſero, præter fidem amicorum. cautum meum conſilium fuit. quòd ſi te ſatis innocentia tua, & miſericordia hominum uindicat hoc tempore à moleſtia; perſpicis profecto, ecquænam nobis ſalutis ſpes relinquatur. nam me* Pomponius, *&* Sextius, *&* Piſo *noſter adhuc* Theſſalonicæ *retinuerunt, cum longius diſcedere propter neſcio quos motus uetarent. uerum ego magis exitum illorum litteris, quàm ſpe certa, expectabam. nã quid ſperem, potentiſsimo inimico, dominatione obtrectatorum, infidelibus amicis, pluribus inuidis?* De *nouis autem tribunis pl. eſt ille quidem in me officioſiſſimus* Sextius, *&, ſpero,* Curtius, Milo, Fadius, Gratidius, *ſed ualde aduerſante* Clodio*: qui etiam priuatus eadem manu poterit conciones concitare: deinde etiam interceſſor parabitur. hæc mihi proficiſcenti non proponebantur; ſed ſæpe triduo ſumma cũ gloria dicebar eſſe rediturus. quid tu igitur, inquies? quid? multa conuenerunt, quæ mentem exturbarent meam, ſubita defectio* Pompeij, *alienatio conſulum, etiam prætorum timor, publicanorum arma. lacrymæ meorum me ad mortem ire prohibuerunt*

hibuerunt: quod certe & ad honeſtatem, & ad effugiendos intolerabiles dolores fuit aptiſſimum. ſed de hoc ſcripſi ad te in ea epiſtola, quam Phaetonti dedi. Nunc tu, quoniam in tantum luctum, laboremq́; detruſus es, quantum nemo unquam; ſi releuare potes communem caſum miſericordia hominum, ſcilicet incredibile quiddam aſſequeris. ſin plane occidimus; me miſerum, ego omnibus meis exitio fuero; quibus ante dedecori non eram. ſed tu, ut ante ad te ſcripſi, perſpice rem, et pertenta, & ad me, ut tempora noſtra, non ut amor tuus fert, uere perſcribe. ego uitam, quoad putabo tua intereſſe, aut ad ſpem ſeruandam eſſe, retinebo. tu nobis amiciſſimum Sextium cognoſces, credo tua cauſſa uel Lentulum, qui erit conſul. quanquam ſunt facta uerbis difficiliora. tu, & quid opus ſit, & quid ſit, uidebis omnino. ſi tuam ſolitudinem, communemq́; calamitatẽ nemo deſpexerit: aut per te confici aliquid, aut nullo modo poterit. ſin te quoque inimici uexare cœperint: ne ceſſaris. non enim gladijs mecum, ſed litibus agetur. uerum hæc abſint uelim. Te oro, ut ad me de omnibus rebus ſcribas, & in me animi potius, aut conſilij putes minus eſſe, quàm antea, amoris uero, & officij non minus. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER II.

MARCVS QVINCTO FRATRI S.

E PISTOLAM, *quam legiſti, mane dederam. ſed fecit humaniter* Licinius, *quòd ad me, miſſo ſenatu, ueſperi uenit, ut, ſi quid eſſet actum, ad te, ſi mihi uideretur, perſcriberem.* Senatus *fuit frequentior, quàm putabamus eſſe poſſe menſe* Decembri, *ſub dies feſtos. conſulares nos fuimus, & duo conſules deſignati,* P. Seruilius, M. Lucullus, Lepidus, Volcatius, Glabrio, *prætores. ſane frequentes fuimus. omnino ad ducentos. commorat expectationem* Lupus. *egit cauſſam agri* Campani *ſane accurate: auditus eſt magno ſilentio. materiam rei non ignoras. nihil ex noſtris actionibus prætermiſit. fuerunt non nulli aculei in* C. Cæſarem, *contumeliæ in* Gellium, *expoſtulationes cũ abſente* Pompeio. *cauſſa ſero perorata, ſententias ſe rogaturum negauit, ne quod onus ſimultatis nobis imponeret: ex ſuperiorum temporum conuicijs, & ex præſenti ſilentio, quid ſenatus ſentiret, ſe intelligere dixit.* Milo *cœpit dimittere. tum* Marcellinus, Noli, *inquit, ex taciturnitate noſtra* Lupe, *quid aut probemus hoc tempore, aut improbemus, iudicare. ego, quod ad me attinet, itemq; arbitror ceteros, iccirco taceo, quòd non exiſtimo, cum* Pompeius *abſit, cauſſam agri* Campani *agi conuenire. tum ille ſe ſenatum negauit tenere.* Racilius

ſurrexit, & de iudicijs referre cœpit: Marcellinum quidem primum rogauit. is cum grauiter de Clodianis incendijs, trucidationibus, lapidationibusq; queſtus eſſet, ſententiam dixit, ut ipſe iudices per prætorem urbanum ſortiretur: iudicum ſortitione facta, comitia haberentur: qui iudicia impediuiſſet, eum contra remp. eſſe facturũ. approbata ualde ſententia, C. Cato contra dixit, & Caſſius, maxima acclamatione ſenatus, cum comitia iudicijs anteferret. Philippus aſſenſit Lentulo. poſtea Racilius de priuatis me primum ſententiam rogauit. multa feci uerba de toto furore, latrocinioq́; P. Clodij: eum tanquam reum accuſaui, multis, & ſecundis admurmurationibus cuncti ſenatus. orationem meam collaudauit ſatis multis uerbis, non mehercule indiſerte, Seuerus Antiſtius; isq́; iudiciorum cauſſam ſuſcepit, antiquiſſimamq́; ſe habiturum dixit. ibatur in eam ſententiam. tum Clodius rogatus, diem dicendo eximere cœpit. furebat, à Racilio ſe contumaciter, urbaneq́; uexatum. deinde eius operæ repente à Græcoſtaſi, et gradibus clamorẽ ſatis magnũ ſuſtulerunt, opinor in Q. Sextilium, & amicos Milonis incitatæ. eo metu iniecto, repente, magna querimonia omniũ, diſceſſimus. Habes acta unius diei. reliqua, ut arbitror, in menſem Ianuarium reijciẽtur. De tribunis pl. longe optimum Racilium habemus. uidetur etiam Antiſtius amicus nobis fore. nam Plancius noſter totus eſt. Fac, ſi me amas, ut conſiderate, diligenterq́; nauiges de menſe Decembri. Vale.

MARCVS QVINCTO FRATRI S. 2

NON *occupatione, qua eram ſane impeditus, ſed paruula lippitudine adductus ſum, ut dictarem hanc epiſtolam, & non, ut ſoleo, ad te ipſe ſcriberem.* Et *pri-mum me tibi excuſo in eo ipſo, in quo te accuſo. me enim adhuc nemo rogauit, num quid in* Sardiniam *uellem: te puto ſæpe habere, qui, num quid* Romam *uelis, quæ-rant.* Quod *ad me de* Lentuli, & Sexti *nominē ſcri-pſiſti; locutus ſum cum* Cincio. *quo modo res ſe habet, non eſt facillima. ſed habet profecto quiddam* Sardinia *appoſitum ad recordationem præteritæ memoriæ. nam, ut ille* Gracchus *augur, poſteaquam in iſtam prouinciā uenit, recordatus eſt, quid ſibi in campo* Martio, *comi-tia conſulum habenti, contra auſpicia accidiſſet; ſic tu mihi uideris in* Sardinia *de forma* Minuciana, *et de no-minibus* Pomponianis *in ocio recogitaſſe. ſed ego adhuc emi nihil.* Culeonis *auctio facta eſt.* Tuſculano *emptor nemo fuit. ſi conditio ualde bona fuerit, fortaſſe non omittam.* De *ædificatione tua,* Cyrum *urgere non ceſ-ſo: ſpero eum in officio fore: ſed omnia ſunt tardiora propter furioſæ ædilitatis expectationem. nam comitia ſine mora futura uidētur: edicta ſunt ad* XI. kal. Febr. *te tamen ſolicitum eſſe nolo, omne genus à nobis cau-tionis adhibebitur.* De *rege* Alexandrino, *factum eſt* S. C. *cum multitudine reduci, periculoſum reip. uide-ri. reliqua cum eſſet in ſenatu contentio,* Lentulus *ne, an* Pompeius *reduceret; obtinere cauſſam* Lentulus *ui-debatur. in ea re nos & officio erga* Lentulum *mirifi-ce, & uoluntati* Pompeij *præclare ſatisfecimus. ſed per*

obtrectatores Lentuli res calumnia extracta eſt. conſecuti ſunt dies comitiales, per quos ſenatus haberi non poterat. quid futurum ſit latrocinio tribunorum, non diuino: ſed tamen ſuſpicor per uim rogationem Caninium perlaturum. in ea re Pompeius quid uelit, non diſpicio: familiares eius quid cupiant, omnes uident. creditores uero regis aperte pecunias ſuppeditant contra Lentulũ. ſine dubio res à Lentulo remota uidetur eſſe, cum magno meo dolore: quanquam multa fecit, quare, ſi fas eſſet, iure ei ſuccenſere poſſemus. Tu, ſi ita expedit, uelim, quamprimum bona, & certa tempeſtate conſcendas, ad meq; uenias. innumerabiles enim res ſunt, in quibus te quotidie in omni genere deſiderem. Tui, noſtriq; ualent. Vale. XIIII. Kal. Febr.

MARCVS QVINCTO FRATRI S. 3

SCRIPSI *ad te antea ſuperiora. nunc cognoſce, poſtea quæ ſint acta. A Kal. Febr. legationes in idus reijciebantur. eo die res confecta non eſt. ad IIII. non. Milo affuit: ei Pompeius aduocatus uenit. dixit Marcellus à me rogatus. honeſte diſceſſimus. producta dies eſt in VIII. id. interim, reiectis legationibus in idus, referebatur de prouincijs quæſtorum, & de ornandis prætoribus. ſed res, multis querelis de rep. interponendis, nulla tranſacta eſt. Cato legem promulgauit de imperio Lentulo abrogando. ueſtitum filius mutauit. ad VIII. id. Milo affuit: dixit Pompeius, ſiue uoluit. nam, ut ſurrexit, operæ Clodianæ clamorem ſuſtulerunt: idq; ei perpetua oratione contigit, non modo ut acclamatione, ſed ut conuicio, & maledictis impediretur.*

retur. qui ut perorauit, (nam in eo ſane fortis fuit; non eſt deterritus; dixit omnia, atque interdum etiam ſilentio, cum auctoritate peregerat) ſed ut perorauit, ſurrexit Clodius. *ei tantus clamor à noſtris, (placuerat enim referre gratiam) ut neque mente, neque lingua, neque ore conſiſteret. ea res acta eſt, cum hora* V I. *uix* Pompeius *peroraſſet, uſque ad horam* V I I I. *cum omnia maledicta, uerſus etiam obſcœniſſimi in* Clodium, *&* Clodiam *dicerentur. ille furens, & exanguis interrogabat ſuos in clamore ipſo, quis eſſet, qui plebem fame necaret? reſpondebant operæ,* Pompeius: *quis* Alexandriam *ire cuperet? reſpondebant,* Pompeius: *quem ire uellent? reſpondebant,* Craſſum. *is aderat tum,* Miloni *animo non amico. hora fere* I X, *quaſi ſigno dato,* Clodiani *noſtros conſputare cœperunt. exarſit dolor. urgere illi, ut loco nos mouerent. factus eſt à noſtris impetus; fuga operarum; eiectus de* Roſtris Clodius. *ac nos quoque tum fugimus, ne quid in turba. ſenatus uocatus in curiam.* Pompeius *domum. neque ego tamen in ſenatum; ne aut de tantis rebus tacerem, aut in* Pompeio *defendendo (nam is carpebatur à* Bibulo, Curione, Fauonio, Seruilio *filio) animos bonorum offenderem. res in poſtreum dilata eſt.* Clodius *in* Quirinalia *produxit diem. ad* VII. *id. ſenatus ad* Apollinis *fuit, ut* Pompeius *adeſſet. acta res eſt grauiter à* Pompeio. *eo die nihil perfectum eſt. ad* V I. *id. ad* Apollinis S. C. *factum eſt, ea, quæ facta eſſent ad* V I I I. *idus, contra remp. eſſe facta. eo die* Cato *eſt uehementer in* Pompeium *inuectus, & eum oratione perpetua tanquam reum accuſauit: de me mul-*

ta, me inuito, cum mea ſumma laude dixit, cum illius in me perfidiam increparet. auditus eſt magno ſilentio maleuolorum. reſpondit ei uehementer Pompeius, Craſſumq́; deſcripſit; dixitq́; aperte, ſe munitiorem ad cuſtodiendam uitam ſuam fore, quàm Africanus fuiſſet, quem C. Carbo interemiſſet. itaque magnæ mihi res iam moueri uidebantur. nam Pompeius hæc intelligit, nobiſcumq́; communicat, inſidias uitæ ſuæ fieri, Catonem à Craſſo ſuſtentari, Clodio pecuniam ſuppeditari; utrũque & ab eo, & à Curione, Bibulo, ceteriſq́; ſuis obtrectatoribus confirmari; uehementer eſſe prouidendum, ne opprimatur, concionario illo populo à ſe prope alienato, nobilitate inimica, non æquo ſenatu, iuuentute improba. itaque ſe comparat, homines ex agris accerſit. operas autem ſuas Clodius confirmat. manus ad Quirinalia paratur. in eo multo ſumus ſuperiores ipſius copijs. ſed magna manus ex Piceno, & Gallia expectatur; ut etiã Catonis rogationibus de Milone, & Lentulo reſiſtamus. Ad IIII. id. Sextius ab indice Cn. Nerio Pupinia de ambitu eſt poſtulatus, & eodem die à quodam M. Tullio de ui. is erat æger. domum, ut debuimus, ad eum ſtatim uenimus, eiq́; nos totos tradidimus: idq́; fecimus præter hominum opinionem, qui nos ei iure ſuccenſere putabant: ut humaniſſimi, gratiſſimiq́; et ipſi, & omnibus uideremur: itaq́; faciemus. ſed idem Nerius index edidit ad allegatos Cn. Lentulum Vatiam, et C. Cornelium. eodem die S. C. factum eſt, ut ſodalitates, decuriatiq́; diſcederent, lexq́; de ijs ferretur, ut, qui non diſceſſiſſent, ea pœna, quæ eſt de ui, tenerentur. Ad III. Id. dixi pro Beſtia de ambitu, apud prætorem

Cn. Domitium, in foro medio, maximo conuentu: incidiq; in eum locum in dicendo, cum Sextius, multis in tẽplo Caſtoris uulneribus acceptis, ſubſidio Beſtiæ ſeruatus eſſet. hic προωκονομησάμιν *quiddam* δ᾽ καίρως *de ijs, quæ in Sextium apparabantur crimina; & eum ornaui ueris laudibus, magno aſſenſu omnium. res homini fuit uehementer grata. quæ tibi eo ſcribo, quòd me de retinenda Sextij gratia litteris monuiſti. Pridie id. hæc ſcripſi ante lucem. eo die apud Pomponium in eius nuptijs erã cenaturus. cetera ſunt in rebus noſtris, cuiuſmodi tu mihi fere diffidenti prædicabas, plena dignitatis, & gratiæ: quæ quidem tua mi frater prudentia, patientia, uirtute, pietate, ſuauitate etiã, tibi, mihiq; ſunt reſtituta. Domus tibi ad lucum Piſonis Liciniana conducta eſt. ſed, ut ſpero, paucis menſibus poſt Kal. Quinct. in tuã commigrabis. tuam in Carinis mundi habitatores Camiæ conduxerunt. A' te poſt illam Olbienſem epiſtolam nullas litteras accepi. quid agas, & ut te oblectes, ſcire cupio, maximeq; te ipſum uidere quamprimum. Cura mi frater, ut ualeas: & quanquam eſt hiems, tamen Sardiniam iſtam eſſe cogites. XV. Kal. Mart.*

MARCVS QVINCTO FRATRI S. 4

SEXTIVS *noſter abſolutus eſt ad II. id. Mart. et, quod uehementer interfuit reip. nullam uideri in eiuſmodi cauſſa diſſenſionem eſſe, omnibus ſententijs abſolutus eſt. illud, quod tibi ſæpe curæ eſſe intellexerã, ne cui iniquo relinqueremus uituperandi locũ, qui nos ingratos eſſe diceret, niſi illius peruerſitatem quibuſdã in rebus quamhumaniſſime ferremus, ſcito hoc nos in eo iu-*

dicio conſecutos eſſe, ut omniũ gratiſſimi iudicaremur. nam in defendendo moroſo homine cumulatiſſime ſatisfecimus, &, id quod ille maxime cupiebat, Vatinium, à quo palam oppugnabatur, arbitratu noſtro concidimus, dijs hominibusq; plaudentibus. quin etiam Paullus noſter, cum teſtis productus eſſet in Sextium, confirmauit, ſe nomen Vatinij delaturum, ſi Macer Licinius cunctaretur: & Macer à Sextij ſubſellijs ſurrexit, ac ſe illi non defuturum affirmauit. quid quæris? homo petulans & audax, Vatinius ualde perturbatus, debilitatusq; diſceſſit. Quinctus tuus, puer optimus, eruditur egregie. hoc nunc magis animaduerto, quòd Tyrannio docet apud me. Domus utriuſque noſtrum ædificatur ſtrenue. redemptori tuo dimidium pecuniæ curaui. ſpero nos ante hiemem contubernales fore. De noſtra Tullia, tui mehercule amãtiſſima, ſpero cũ Craſſipede nos cõfeciſſe. dies erant duo, qui poſt Latinas habẽtur

* religioſi. cetoroqui cõfectum erat. Latiar erat exiturus.

MARCVS QVINCTO FRATRI S.

DEDERAM ad te litteras antea, quibus erat ſcriptũ, Tulliam noſtrã Craſſipedi pridie non. Apr. eſſe deſponſatã: ceteraq; de re publica, et priuata perſcripſerã. poſtea ſunt hæc acta. Nonis Apr. S.C. Pompeio pecunia decreta in rem frumentariam ad HS MCCCC. ſed eodem die uehementer actum de agro Campano, clamore ſenatus prope concionali. acriorẽ cauſſam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ caritas. non prætermittam ne illud quidem. M. Furium Flaccum, equitem Romanum, hominem nequam, Capitolini, & Mercu-

riales

riales de collegio eiecerunt, præſentem, ad pedes uniuſcuiuſque iacentem. Ad VIII. *id.* Aprilis *ſponſalia* Craſſipedi *præbui. huic cõuiuio puer optimus* Quinctus *tuus, meuſq́;, quòd perleuiter commotus fuerat, defuit.* Ad VI. *id.* Apr. *ueni ad* Quinctum, *eumq́; uidi plane integrum: multumq́; is mecum ſermonem habuit, & perhumanum de diſcordijs mulierum noſtrarũ. quid quæris? nihil feſtiuius.* Pomponia *autem etiam de te queſta eſt. ſed hæc coram agemus.* A *puero ut diſceſſi, in aream tuam ueni. res agebatur multis ſtructoribus.* Longilium *redemptorem cohortatus ſum. fidem mihi faciebat, ſe uelle nobis placere. domus erit egregia. magis enim cerni iam poterat, quàm quantum ex forma iudicabamus. itemq́; noſtra celeriter ædificabatur. eo die cenaui apud* Craſſipedem. *cenatus, in hortos ad* Pompeium *lectica latus ſum.* Lucceium *conuenire non potueram, quòd abfuerat. uidere autem uolebã, quòd erã poſtridie* Roma *exiturus, et quòd ille in* Sardiniam *iter habebat. hominem conueni; et ab eo petiui, ut quamprimum te nobis redderet. ſtatim dixit. erat autem iturus, ut aiebat, ad* III. *id.* Apr. *ut aut* Labrone, *aut* Piſis *conſcenderet. tu mi frater, ſimul ac ille uenerit, primam nauigationem, dummodo idonea tempeſtas ſit, ne omiſeris. ἀμφιλαφίαν autem illam, quam tu ſoles dicere, bono modo deſidero, ſic prorſus, ut aduenientem excipiam libenter, latentem etiam nunc non excitem.* Tribus *locis ædifico: reliqua recõcinno: uiuo paulo liberalius, quàm ſolebam. opus erat, ſi te haberem, pauliſper fabris locum dare. ſed & hæc, ut ſpero, breui inter nos communicabimus.* Res *autem* Romanæ *ſic ſe habent.* Conſul *eſt*
egregius

egregius Lentulus*, non impediente collega, ſic inquam bonus, ut meliorem non uiderim. dies comitiales exemit omnes. nam etiam* Latinæ *inſtaurantur: nec tamen deerant ſupplicationes. ſic legibus pernicioſiſſimis obſiſtitur, maxime* Catonis*. cui tamen egregie impoſuit* Milo *noſter. nam ille uindex gladiatorum, & beſtiariorum emerat de* Coſconio*, &* Pomponio *beſtiarios; nec ſine his armatis unquam in publico fuerat: hos alere non poterat, itaque uix tenebat. ſenſit* Milo*: dedit cuidam non familiari negocium, qui ſine ſuſpicione emeret eam familiam à* Catone*. quæ ſimul atque abducta eſt;* Racilius*, qui unus eſt hoc tempore tribunus pl. rem patefecit, eosq; homines ſibi emptos eſſe dixit, (ſic enim placuerat) & tabulam proſcripſit, ſe familiam* Catonianam *uenditurum. in eā tabulam magni riſus conſequebantur. hunc igitur* Catonem Lentulus *à legibus remouit, & eos, qui de* Cæſare *monſtra promulgarunt, quibus intercederet nemo. nam quod de* Pompeio Caninius *agit, ſanequam refrixit. neque enim res probatur; &* Pompeius *noſter in amicitia* P. Lentuli *uituperatur. & hercule non eſt idem. nam apud illam perditiſsimam, atque infimam fæcem populi propter* Milonem *ſuboffendit: et boni multa ab eo deſiderant, multa reprehendunt.* Marcellinus *autem hoc uno mihi quidem non ſatisfacit, quòd eum nimis aſpere tractat. quanquam id ſenatu non inuito facit. quo ego me libentius à curia, & ab omni parte reip. ſubtraho. in iudicijs ij ſumus, qui fuimus. domus celebratur, ita, ut cum maxime. unum accidit imprudentia* Milonis *incommode, de* Sex. Cœlio*: quem neque hoc tempore, neque ab imbecillis accuſatoribus mihi placuit accuſari.*

accuſari. ei tres ſententiæ teterrimæ in conſilio defuerunt. itaque hominem populus reuocat: et retrahatur, ne ceſſe eſt. non enim ferunt homines; & quia, cum apud ſuos diceret, pene damnatus eſt, uident damnatum. ea ipſa in re Pompeij *offenſio nobis obſtitit. ſenatorum enim urna copioſe abſoluit, equitum adæquauit, tribuni ærarij condemnarunt. ſed hoc incommodum conſolantur quotidianæ damnationes inimicorum; in quibus me per lubente* Seruius *alliſus eſt, ceteri conciduntur.* Cato *concionatus eſt, comitia haberi non ſiturum, ſi ſibi cum populo dies agendi eſſent exempti. &* Appius *à* Cæſare *nō dum redierat.* Tuas *mirifice litteras expecto. atque adhuc clauſum mare ſcio fuiſſe: ſed quoſdam ueniſſe tamen* Olbia *dicebant, qui te unice laudarent, plurimiq́; in prouincia fieri dicerent. ijdem aiebant, nunciare, te prima nauigatione tranſmiſſurum. id cupio: & quanquam te ipſum ſcilicet maxime, tamen etiam litteras tuas expecto.* Mi *frater uale.*

MARCVS QVINCTO FRATRI S. 6

AD II. *id. Apr. ante lucem hanc epiſtolam dictaueram, ſcripſeramq́; in itinere, ut eo die apud* T. Titium *in* Anagnino *manerem. poſtridie autem in* Laterio *cogitabam; inde, cum in* Arpinati *quinque dies fuiſſem, ire in* Pompeianū, *rediens aſpicere* Cumanum; *ut, quoniam in nonas* Mai. Miloni *dies prodita eſt, prid. non.* Romæ *eſſem, teq́; mi cariſsime, & ſuauiſsime frater ad eam diem, ut ſperabam, uiderem.* Aedificationem Arcani *ad tuum aduentum ſuſtentari placebat.* Fac *mi frater ut ualeas, quamprimumq́; uenias.* Vale.

MAR-

MARCVS QVINCTO FRATRI S.

O' LITTERAS *mihi tuas iucundiſſimas expectatas, ac primo quidem cum deſiderio, nunc uero etiā cū timore. atque has ſcito litteras me ſolas accepiſſe poſt illas, quas tuus nauta attulit, Olbia datas. ſed cetera, ut ſcribis, præſenti ſermoni reſeruentur. hoc tamen non queo differre. Idibus Mai. ſenatus frequens diuinus fuit in ſupplicatione Gabinio deneganda. adiurat Porcilius hoc nemini accidiſſe. foris ualde plauditur. mihi cum ſua ſponte iucundum, tum iucundius, quòd me abſente, (eſt enim* εἰλικρινὲς. *iudicium) ſine oppugnatione, ſine gratia noſtra. eram Antij. Quod idibus, & poſtridie, fuerat dictum, de agro Campano actum iri, non eſt actum. in hac cauſſa mihi aqua hæret. ſed plura, quàm conſtitueram. coram enim. Vale mi optime, ac optatiſſime frater, & aduola. idem te noſtri rogant pueri. illud ſcilicet: cenabis, cum ueneris. Vale.*

MARCVS QVINCTO FRATRI S.

PLACITVRVM *tibi eſſe librum meum ſuſpicabar: tam ualde placuiſſe, quàm ſcribis, ualde gaudeo. Quod me admones de non curantia, ſuadesq́;, ut meminerim Iouis orationem, quæ eſt in extremo illo libro: ego uero memini, & illa omnia mihi magis ſcripſi, quàm ceteris. ſed tamen poſtridie, quàm tu es profectus, multa nocte cū Vibullio ueni ad Pompeium: cumq́; ego egiſſem de iſtis operibus, atque inſcriptionibus; perbenigne mihi reſpondit; magnam ſpem attulit; cum Craſſo ſe dixit loqui uelle; mihiq́;, ut idem facerē, ſuaſit. Craſſum*

conſulem

conſulem ex ſenatu domum reduxi. ſuſcepit rē; dixitq; eſſe, quod Clodius hoc tēpore cuperet per ſe, et per Pompeium conſequi: putare ſe, ſi ego eum non impedirem, poſſe me adipiſci ſine contentione, quod uellem. totū ei negocium permiſi, meq; in eius poteſtate dixi fore. interfuit huic ſermoni P. Craſſus, adoleſcens noſtri, ut ſcis, ſtudioſiſſimus. illud autē, quod cupit Clodius, eſt legatio aliqua, ſi minus per ſenatum, per populum, libera, aut Byzantium, aut Brogitarum, aut utrunque. plena res nummorum. quod ego non nimium laboro, etiam ſi minus aſſequor quod uolo. Pompeius tamen cum Craſſo locutus eſt. uidentur negocium ſuſcepiſſe. ſi perficiunt, optime: ſin minus, ad noſtrum Iouem reuertamur. Ad III. id. Mai. S. C. factum eſt de ambitu in Afranij ſententiam; quam ego dixeram, cum tu adeſſes. ſed, magno cum gemitu ſenatus, conſules non ſunt perſecuti eorum ſententias, qui Afranio cum eſſent aſſenſi, addiderunt, ut prætores ita crearentur, ut dies LX priuati eſſent. eo die Catonem plane repudiarunt. quid multa? tenent omnia, idq; ita omnes intelligere uolunt. Vale.

MARCVS QVINCTO FRATRI S. 9.ª

TV METVIS, *ne me interpelles? primum, ſi in iſto eſſem, tu ſcis quid ſit interpellare. an te Ateius? mehercule mihi docere uidebaris iſtius generis humanitatē: qua quidem nihil utor abs te. tu uero ut me et appelle, & interpelles, & obloquare, & colloquare, uelim: quid enim mihi ſuauius? non mehercule quiſquam μουσοπάτακτος libentius ſua recentia poemata legit, quàm*

ego

ego te audio quacunque de re publica, priuata, ruſtica, urbana. ſed mea factum eſt inuiſa uerecundia, ut te proficiſcens non tollerē, oppoſuiſti ſemel ἀντίεκτον *cauſſam* Ciceronis *noſtri ualetudinem: cont*[illegible] *serum* Cicerones*: quieui. nunc mihi iucunditatis plena epiſtola hoc aſperſit moleſtiæ, quòd uideris, ne mihi moleſtus eſſes, ueritus eſſe, atque etiam nunc uereri. litigarem tecū, ſi fas eſſet. ſed mehercule, iſtuc ſi unquam ſuſpicatus ero, nihil dicam aliud, niſi uerebor, ne quando ego tibi, cum ſum una, moleſtus ſim. uideo te ingemuiſſe. ſic fit.* εἰδ᾽ ἂν, ἄλα ἔζησας: *nunquam enim dicam,* ἔα πάσας. Marium *autem noſtrum in lecticam mehercule conieciſſem, non illam regis* Ptolemæi Anitianam*. memini enim, cum hominem portarem ad* Baias Neapoli *octophoro* Anitiano*, machærophoris centum ſequentibus, miros riſus nos edere, cum ille, ignarus ſui comitatus, repente aperuit lecticam, & pene ille timore, ego riſu corrui. tunc, ut dico, certe ſuſtuliſſem, ut aliquando ſubtilitatem ueteris urbanitatis, & humaniſsimi ſermonis attingerem. ſed hominem infirmum in uillam apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc, inuitare nolui. hoc uero mihi peculiare fuerit, hic etiam iſto frui. nam illorum prædiorum ſcito mihi uicinum* Marium *lumen eſſe. apud* Anitium*, uidebimus, ut paratum ſit. nos enim ita philologi ſumus, ut uel cum fabris habitare poſſimus. habemus hanc philoſophiam, non ab* Hymetto*, ſed ab area* Syra*.* Marius *& ualetudine eſt, & natura imbecillior.* De *interpellatione, tantum ſumam à uobis temporis ad ſcribendum, quantum dabitis. utinam nihil detis, ut potius ueſtra iniuria, quàm ignauia mea ceſſem.*

ceſſem. De rep. nimium te laborare doleo, & meliorem ciuem eſſe, quàm Philocteten; qui, accepta iniuria, illa ſpectacula quærebat, quæ tibi acerba eſſe uideo. amabo te, aduola. conſolabor te, & omnem abſtergebo dolorem. & adduc, ſi me amas, Marium: ſed approperate. hortus domi eſt. Vale.

MARCVS QVINCTO FRATRI S.

EPISTOLAM *hanc conuicio efflagitarunt codicilli tui. nam res quidem ipſa, & is dies, quo tu es profectus, nihil mihi ad ſcribendũ argumenti ſane dabat. ſed quemadmodum, coram cum ſumus, ſermo nobis deeſſe non ſolet: ſic epiſtolæ noſtræ debent interdum hallucinari. Tenediorum igitur libertas ſecuri Tenedia præciſa eſt, cum eos, præter me, & Bibulum, & Calidium, & Fauonium, nemo defenderet. De te magis ab Sipylo mentio eſt honorifica facta, cum te unum dicerent poſtulationi L. Sextij Panſæ reſtitiſſe. reliquis diebus, ſi quid erit quod te ſcire opus ſit, aut etiam ſi nihil erit, tamen ſcribam quotidie aliquid. Prid. id. neque tibi, neque Pomponio non deero. Lucretij poemata, ut ſcribis, ita ſunt, multis luminibus ingenij, multæ tamen artis. ſed cum ueneris, uirum te putabo: ſi Saluſtij Empedoclea legeris, hominem non putabo. Vale.*

MARCVS QVINCTO FRATRI S.

GAVDEO *tibi iucundas eſſe meas litteras. nec tamen habuiſſem ſcribendi nunc quidem ullum argumentum, niſi tuas accepiſſem. nam prid. id. cũ Appius ſenatum infrequentem coegiſſet, tantum fuit frigus, ut po-*

puli conuicio coactus ſit nos dimittere. De Comagenore ge, quòd rem diſcuſſeram, mirifice mihi & per ſe, et per Pomponium blanditur Appius. uidet enim, hoc genere dicendi ſi utar in ceteris, Februarium ſterilem futurũ: cumq; luſi iocoſe ſatis: neque ſolum illud extorſi oppidulum, quod erat poſitum in Euphrate, & Zeugmate; ſed præterea togam ſum eius prætextam, quam erat adeptus Cæſare conſule, magno hominum riſu cauillatus. Quòd nolit inquam renouare honores eoſdem, quo minus togam prætextam quotannis interpellet, decernendum nihil cenſeo. uos autem homines nobiles, qui Buſrenum prætextatum non ferebatis, Comagenum feretis? Genus uides, & locum iocandi. multa dixi in ignobilẽ regem; quibus totus eſt exploſus. quo genere commotus, ut dixi, Appius, totum me amplexatur. nihil eſt enim facilius, quàm reliqua diſcutere. ſed non faciam, ut illum offendam; ne imploret fidem Iouis hoſpitalis, Graios omnes conuocet, per quos mecum in gratiam rediјt. Theopompo ſatisfaciemus. De Cæſare, fugerat me ad te ſcribere. uideo enim, quas tu litteras expectaris. ſed ille ſcripſit ad Balbum, faſciculum illum epiſtolarum, in quo fuerat & mea, & Balbi, totum ſibi aqua madidũ redditum eſſe; ut ne illud quidem ſciat, meam fuiſſe aliquam epiſtolam. ſed ex Balbi epiſtola pauca uerba intellexerat, ad quæ reſcripſit his uerbis: De Cicerone uideo te quiddam ſcripſiſſe, quod ego non intellexi: quantum autem coniectura conſequebar, id erat huiuſmodi, ut magis optandum, quàm ſperandum putarem. Itaque poſtea miſi eodem illo exemplo litteras. iocum autem illius de ſua egeſtate ne ſis aſpernatus. ad

quem

quem ego reſcripſi, nihil eſſe, quod poſthac arcæ noſtræ fiducia conturbaret: luſiq; in eo genere & familiariter, & cum dignitate. amor autem eius erga nos perfertur omnium nuncijs ſingularis. et litteræ quidem ad id, quod expectas, fere cum tuo reditu iungentur. Re*liqua ſingulorum dierum ſcribemus ad te, ſi modo tabellarios tu præbebis. quanquam eiuſmodi frigus impendebat, ut ſummum periculum eſſet, ne* Appio *ſuæ ædes urerentur.* Vale.

MARCVS QVINCTO FRATRI S. *12*

RISI *niuem atram: teq; hilari animo eſſe, & prompto ad iocandum, ualde me iuuat.* De Pompeio, *aſſentior tibi, uel tu potius mihi. nam, ut ſcis, iampridem iſtum canto* Cæ*ſarem. mihi crede, in ſinu eſt; neque ego diſcingor.* Cogno*ſce nunc idus.* Decimus *erat* Cœ*lio dies.* Domitius *ad numerum iudices non habuit. uereor, ne, homo teter, & ferus,* Pola Seruius *ad accuſationem ueniat. nam noſter* Cœlius *ualde oppugnatur à gente* Clodia*. certi nihil eſt adhuc: ſed ueremur.* Eo*dẽ igitur die* Tyrijs *eſt ſenatus datus frequens. frequentes contra* Syriaci *publicani. uehementer uexatus* Gabi*nius: exagitati tamen à* Domitio *publicani, quòd eum eſſent cum equis proſecuti. noſter* Lamia *paulo ferocius, cum* Domitius *dixiſſet,* Veſtra *culpa hæc acciderunt, equites* Romani*; diſſolute enim iudicatis;* Nos *iudicamus, uos laudatis, inquit. actum eſt eo die nihil. nox diremit.* Comitialibus *diebus, qui* Quirinalia *ſequũtur,* Appius *interpretatur, non impediri ſe lege* Puppia*, quo minus habeat ſenatum; &, quod* Gabinia *ſanctum ſit,*

etiam cogi, ex Kal. Febr. uſque ad Kal. Mart. legatis ſenatum quotidie dari, ita putantur detrudi comitia in mẽſem Martium. ſed tamen his comitialibus tribuni pl. de Gabinio ſe acturos eſſe dicunt. Omnia colligo, ut noui ſcribam aliquid ad te: ſed, ut uides, res me ipſa deficit. itaque ad Calliſthenem, & Philiſtum redeo: in quibus te uideo uolutatum. Calliſthenis quidem uulgare, & notũ negocium, quemadmodum Græci aliquot locuti ſunt. Siculus ille capitalis, creber, acutus, breuis, pene puſillus Thucydides. ſed, utros eius habueris libros, (duo enim ſunt corpora) an utroſque, neſcio. me magis de Dionyſio delectat. ipſe eſt enim ueterator magnus, & perfamiliaris Philiſto. Sed quod adſcribis, aggrediaris ne ad hiſtoriam: me auctore potes. & quoniam tabellarios ſumminiſtras, hodierni diei res geſtas Lupercalibus habebis. oblecta te cum Cicerone noſtro quambelliſſime.

MARCVS QVINCTO FRATRI S. 13

DVAS adhuc à te accepi epiſtolas, quarum alterã ĩn ipſo diſceſſu noſtro, alteram Arimino datam. plures, quas ſcribis te dediſſe, non acceperam. Ego me in Cumano, & Pompeiano, præter quàm quòd ſine te, ceterum ſatis commode oblectabam: et eram in eiſdem locis uſque ad Kal. Iun. futurus ſcribebam illa, quæ dixeram, πολιτικὰ, ſpiſſum ſane opus, & operoſum: ſed, ſi ex ſententia ſucceſſerit, bene erit opera poſita: ſin minus, in illud ipſum mare deijciemus, quod ſcribentes ſpectabamus: aggrediemur alia; quoniam quieſcere non poſſumus. Tua mandata perſequar diligenter, & adiungendis hominibus, & quibuſdam non alienandis. maxime uero

ro mihi curæ erit, ut Ciceronem *tuum, noſtrumq; uideã ſcilicet quotidie, ſed inſpiciam, quid diſcat, quamſæpiſſime: & , niſi ille contemnat, etiam magiſtrum me ei profitebor. cuius rei non nullam conſuetudinem nactus ſum in hoc horum dierum ocio,* Cicerone *noſtro minore perdocendo.* Tu*, quemadmodum ſcribis, quod, etiam ſi non ſcriberes, facere te diligentiſſime tamen ſciebam, facies, ſcilicet ut mea mandata digeras, perſequare, conficias.* Ego*, cum* Romam *uenero, nullum prætermittam* Cæſa*ris tabellarium, cui litteras ad te non dem. his diebus (ignoſces) cui darem, fuit nemo ante hunc* M. Orſium*, equitem* Romanum*, noſtrum, & perneceſſarium, & quòd eſt ex municipio* Atellano*, quod ſcis eſſe in fide noſtra. itaque eum tibi commendo in maiorem modum, hominem domi ſplendidum, gratioſum etiam extra domũ: quem, fac, ut tua liberalitate tibi obliges. eſt tribunus mil. in exercitu ueſtro. gratum hominem, obſeruantemq; cognoſces.* Trebatium *ut ualde ames, uehementer te rogo.* Vale.

MARCVS QVINCTO FRATRI S. 14

AD IIII. *non.* Iun. *quo die* Romam *ueni, accepi tuas litteras datas* Placentiæ*, deinde alteras, poſtridie datas* Blandenonæ*, cum* Cæſaris *litteris, refertis omni officio, diligentia, ſuauitate.* Sunt *iſta quidẽ magna, uel potius maxima: habent enim uim magnã ad gloriã, & ad ſummã dignitatem: ſed mihi crede, quem noſti, quod in iſtis rebus ego plurimi æſtimo, id iam habeo, te ſcilicet primum tam inſeruientem communi dignitati, deinde* Cæſaris *tantum in me amorem: quem omnibus ijs ho-* *

 noribus,

noribus, quos me à ſe expectare uult, antepono. litteræ uero eius una datæ cum tuis, quarum initium eſt, quàm ſuauis ei tuus aduentus fuerit, & recordatio ueteris amoris; deinde ſe effecturum, ut ego in medio dolore, ac deſiderio tui, te, cũ à me abeſſes, potiſſimum ſecum eſſe lætarer; incredibiliter delectarunt. quare facis tu quidem fraterne, quòd me hortaris, ſed mehercule currentem nunc quidem, ut omnia mea ſtudia in iſtum unũ conferam. ego uero ardenti quidem ſtudio. ac fortaſſe efficiam, quod ſæpe uiatoribus, cum properant, euenit, ut, ſi ſerius, quàm uoluerunt, forte ſurrexerint, properando etiam citius, quàm ſi de multa nocte uigilaſſent, perueniant, quò uelint. ſic ego, quoniam in iſto homine colendo tam indormiui diu, te mehercule ſæpe excitante, curſu corrigam tarditatem, tum equis, tum uero, quoniam ſcribis poema ab eo noſtrum probari, quadrigis poeticis. modo mihi date Britanniam, quam pingã coloribus tuis, penicillo meo. ſed quid ago? quod mihi tempus, Romæ preſertim, ut iſte me rogat, manẽti, uacuum oſtenditur? ſed uidero: fortaſſe enim, ut fit, uincet tuus amor omnes difficultates. Trebatium quòd ad ſe miſerim, perſalſe, & humaniter etiã gratias mihi agit: negat enim, in tanta multitudine eorum, qui una eſſet, quenquam fuiſſe, qui uadimonium concipere poſſet. M. Curtio tribunatum ab eo petiui; (nam Domitius ſe derideri putaſſet, ſi eſſet à me rogatus. hoc enim eſt eius quotidianum, ſe ne tribunum mil. quidem facere. etiam in ſenatu luſit, Appium collegam propterea iſſe ad Cæſarem, ut aliquem tribunatum auferret) ſed in alterum annum. id & Curtius ita uolebat. Tu,

quemadmo dum

quẽadmodũ me cẽſes oportere eſſe in rep. et in noſtris ini micitijs, ita et eſſe, et fore auricula infima ſcito molliorẽ. Res Romanæ ſic ſe habebãt. erat nõ nulla ſpes comitiorũ, ſed incerta. erat aliqua ſuſpicio dictaturæ, ne ea quidem certa: ſummũ ociũ forẽſe, ſed ſeneſcentis magis ciuitatis, quàm acquieſcentis: ſentẽtia autem noſtra in ſenatu eiuſ modi, magis ut alij nobis aſſentiantur, quã noſmetipſi. τοιαῦθ' ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται.

Calamo & atramento temperato, charta etiam dentatã res agetur. ſcribis enim, te meas litteras ſuperiores uix legere potuiſſe. in quo nihil eorum, mi frater, fuit, quæ putas. neque enim occupatus eram, neque perturbatus, neque iratus alicui. ſed hoc facio ſemper, ut, quicunque calamus in manus meas uenerit, eo ſic utar, tanquã bono. Verũ attende nunc, mi optime, et ſuauiſſime frater, ad ea dum reſcribo, quæ tu in hac eadem breui epiſtola πραγματικῶς ualde ſcripſiſti. de quo petis, ut ad te, nihil occultans, nihil diſſimulans, nihil tibi indulgens, genuine, fraternéq; reſcribã, id eſt utrum uoles, ut dixerimus, ad expediẽdũ te; ſi cauſſa ſit, cõmorere. ſi, mi Quincte parua aliqua res eſſet, in qua ſciſcitarere, quid uellẽ: tamẽ, cum tibi permiſſurus eſſem, ut faceres, quod uelles, ego, ipſe quid uellẽ, oſtenderẽ. in hac uero re hoc profecto quæris, cuiuſmodi illũ annũ, qui ſequitur, expectẽ. plane aut tranquillum nobis, aut certe munitiſſimum: quod quotidie domus, quod forũ, quod theatri ſignificationes declarãt: neque laborant, quòd mea conſciẽtia copiarũ noſtrarũ, quòd Cæſaris, quòd Põpeij gratiam tenemus. hæc me, ut confidam, faciũt. ſin aliquis erumpet amentis hominis furor, omnia ſunt ad eũ frangendũ expedita.

expedita. hæc ita ſentio, iudico, ad te explorate ſcribo: dubitare te, nõ aſſentatoriæ, ſed fraterne ueto. quare ſua uitatis equidẽ noſtræ frnẽdæ cauſſa cuperẽ te ad id tempus uenire, quod dixeras: ſed illud malo tamẽ, quod putas, magis etiã illa, (etenim magni æſtimo me) ἀμφιλαφίαν illã tuã, et expectationẽ debitorũ tuorũ. illud quidẽ ſic habeto, nihil nobis expeditis, ſi ualebimus, fore fortunatius. parua ſunt, quæ deſunt(quo, noſtris quidẽ moribus) et ea ſunt ad explicãdũ expeditiſſima. modo ualeamus. Ambitus reddit immanis: nunquã fuit par. Idibus * Quinct. fœnus fuit Z Z ex Z, coitione Mẽmij eſt quo cũ Domitio hãc Scaurus unũ uincere. Meſſalla flaccet. nõ dico ὑπερβολάς. uel H-S cẽties cõſtituũt in prærogatiua pronũciare. res ardet inuidia. Tribunicij cãdidati cõpromiſerũt, H-S quingenis in ſingulos apud M. Catonẽ depoſitis, petere eius arbitratu, ut, qui cõtra feciſſet, ab eo cõdẽnaretur. quæ quidẽ comitia gratuita ſi fuerint, ut putatur; plus unus Cato fuerit, quã oẽs leges omneſq; indices.

CICERO QVINCTO FRATRI S. 15

CVM à me litteras librarij manu acceperis, ne paulũ ocij me habuiſſe iudicato; cũ autẽ mea, nullũ. ſic enim habeto, nũquã me à cauſſis, et iudicijs diſtrictiorẽ fuiſſe, atque id anni tẽpore grauiſſimo, et caloribus maximis. ſed hæc quoniã tu ita præſcribis, ferenda ſunt: neque cõmittendũ, ut aut ſpei, aut cogitationi ueſtræ ego uidear defuiſſe: preſertim cũ, tametſi id difficilius fuerit, tamẽ ex hoc labore magnã gratiã, magnãq; dignitatẽ ſim collecturus. itaque, ut tibi placet, damus operã, ne cuius animũ offendamus, atque ut etiã ab ijs ipſis, qui nos cũ Cæſare tã cõiũctos dolẽt, diligamur; ab æquis uero, aut etiã à

propenſis

propẽſis in hãc partẽ uehemẽter excolamur, et amemur. De ambitu cũ atrociſſime ageretur in ſenatu multos dies, quòd ita erant progreſſi candidati conſulares, ut nõ eſſet ferendũ; in ſenatu non fui. ſtatui ad nullã medicinã reip. ſine magno præſidio accedere. Quo die hæc ſcripſi, Druſus erat de præuaricatione à tribunis ærarijs abſolutus, in ſumma quatuor ſentẽtijs, cũ ſenatores, et equites damnaſſent. ego eodẽ die poſt meridiẽ Vatiniũ aderam defenſurus. ea res facilis eſt. comitia in mẽſem Septembrẽ reiecta ſunt. Scauri iudicium ſtatim exercebitur: cui nos nõ deerimus. συνδείπνους σοφοκλέους, quanquam à te actã fabellam uideo eſſe feſtiue, nullo modo probaui. Venio nunc ad id, quod neſcio an primum eſſe debuerit. O' iucundas mihi tuas de Britãnia litteras. timebã Oceanum: timebam littus inſulæ. reliqua non equidem contemno, ſed plus habent tamen ſpei, quàm timoris, magisq; ſum ſolicitus expectatione ea, quàm metu. te uero ὑπόθεσιν ſcribendi egregiam habere uideo. quos tu ſitus, quas naturas rerum, & locorum, quos mores, quas gentes, quas pugnas, quem uero ipſum imperatorem habes? ego te libenter, ut rogas, quibus rebus uis, adiuuabo, & tibi uerſus, quos rogas, γλαῦκα εἰς Ἀθήνας, mittã. Sed heus tu, celari uideor à te. quo modo nam mi frater de noſtris uerſibus Cæſar? primum librum ſe legiſſe, ſcripſit ad me ante, & prima ſic, ut neget, ſe ne græca quidem meliora legiſſe: reliqua ad quendam locũ ῥαθυμώτερα: hoc enim utitur uerbo. dic mihi uerum, num aut res, aut χαρακτὴρ non delectat? nihil eſt, quod uereare: ego enim ne pilo quidem minus me amabo. hac de re φιλαλήθως, &, ut ſoles, ſcribe fraterne. Vale.

M. TVLLII CICERONIS EPISTOLARVM AD Q. FRATREM LIBER III.

MARCVS QVINCTO FRATRI S.

E GO *ex magnis caloribus* (*non enim meminimus maiores*) *in* Arpinati *ſumma cũ amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus*, Philotimo *tribulibus commendatis*. In Arcano *ad* IIII. *id*. Sept. *fui. ibi* Meſſidium *cum* Philoxeno, *aquamq́;, quam ij ducebant non longe à uilla, belle ſane fluẽtem uidi, preſertim maxima ſiccitate : uberioremq́; aliquanto ſeſe collecturos eſſe dicebant*. Apud Herum *recte erat*. In Manliano *offendi* Diphilum Diphilo *tardiorem : ſed tamen nihil ei reſtabat præter balnearia, & ambulationem, & auiarium. uilla mihi ualde placuit : propterea quòd ſummam dignitatem pauimentata porticus habebat : quod mihi denique apparuit, poſteaquam & ipſa tota patet, & columnæ politæ ſunt. totũ in eo eſt, quod mihi erit curæ, tectorium ut continuum ſit. pauimenta recte fieri uidebantur. cameras quaſdam non probaui, mutariq́; iuſſi. quo loco in porticu, te ſcribere aiunt, ut atriolum fiat; mihi, ut eſt, magis placebat. neque enim ſatis loci eſſe uidebatur atriolo; neque fere ſolet niſi in ijs ædificijs fieri, in quibus eſt atrium maius; nec habere poterat adiuncta cubicula, & eiuſmodi* * *membra. nunc hoc uel honeſtate teſtudinis, uel ualde boni æſtiuum locum obtinebit. tu tamen, ſi aliter ſentis, reſcribe quamprimũ. in balnearijs aſſa in alterum apodyterij angulum promoui : propterea quòd ita erant poſita,*

ta, ut eorum uaporariū, ex quo ignis erumpit, eſſet ſub tectum cubiculi. ſubgrande cubiculum autem, & hibernum altum ualde probaui; quòd ampla erant, & loco poſita, ambulationis uno latere, eo quod eſt proximum balnearijs. columnas neque rectas, neque è regione Diphilus collocarat. eas ſcilicet demolietur; aliquando perpendiculo, & linea diſcet uti. omnino ſpero paucis menſibus opus Diphili perfectum fore: curat enim diligentiſſime Cæſius, qui tum mecum fuit. Ex eo loco recta Vitularia uia profecti ſumus in Fufidianum fundum, quem tibi proximis nuncijs Arpini de Fufidio HS CCCIↃↃↃ ∞ emeramus. ego locum æſtate umbroſiorem uidi nunquam, permultis locis aquam profluentē, & eam uberem. quid quæris? iugera L prati Cæſius irrigaturum facile te arbitrabatur. equidem hoc, quod melius intelligo, affirmo, mirifica ſuauitate te uillam habiturum, piſcina, & ſalientibus additis, palæſtra, & ſilua uiridicata. Fundum audio te hunc Bouilianum uelle retinere. de eo quid uideatur, ipſe conſtitues. Cæſius aiebat, aqua dempta, & eius aquæ iure conſtituto, & ſeruitute fundo illi impoſita, tamen nos pretium ſeruare poſſe, ſi uendere uellemus. Meſſidium mecum habui. is ſe ternis nummis in pedem tecum tranſegiſſe dicebat: ſeſe autem menſum pedibus aiebat paſſuum CCCC ∞. mihi plus uiſum eſt. ſed præſtabo, ſumptum nuſquam melius poſſe poni. Chilonem arceſſeram Venafro. ſed eo ipſo die quatuor eius conſeruos, & diſcipulos Venafri cuniculus oppreſſerat. Idibus Sept. in Laterio fui: uiam perſpexi: quæ mihi ita placuit, ut opus publicum uideretur eſſe, præter CL paſſus. ſum enim ipſe menſus ab

eo

eo ponticulo, qui eſt ad Furinæ Satricum uerſus. eo loco puluis, non glarea iniecta eſt: & mutabitur: & ea uiæ pars ualde accliuis eſt. ſed intellexi aliter duci non potuiſſe, preſertim cum tu neque per Locuſtæ, neque Varronis uelles ducere. Veluinus ante ſuum fundum prope munierat: Locuſta non attigerat: quem ego Romæ aggrediar, &, ut arbitror, commouebo: & ſimul M. Taurum, quem tibi audio promiſiſſe, qui nunc Romæ erat, de aqua per fundum eius ducenda rogabo. Nicephorum uillicum tuum ſane probaui: quæſiuiq; ex eo, ecquid ei de illa ædificatiuncula Laterij, de qua mecum locutus es, mandauiſſes. tum is mihi reſpondit, ſe ipſum eius operis H-S X M conductorem fuiſſe; ſed te poſtea multa addidiſſe ad opus, nihil ad pretium, itaq; id ſe omiſiſſe. mihi hercule ualde placet, te illa, ut conſtituebas, addere. quanquam ea uilla, quæ nunc eſt, tanquam philoſophia uidetur eſſe, quæ obiurget ceterarum uillarum inſaniam. ueruntamen illud additum delectabit. topiarium laudaui: ita omnia conueſtit edera, quà baſim uillæ, quà intercolumnia ambulationis; ut denique illi palliati topiariam facere uideantur, & hederam uendere. iam ἀποδυτηρίῳ nihil alſius, nihil muſcoſius. Habes fere de rebus ruſticis. Vrbanam expolitionem urget ille quidem & Philotimus, & Cincius, ſed etiam ipſe crebro interuiſo; quod eſt facile factu. quamobrem ea te cura liberatum uolo. De Cicerone, quòd me ſemper rogas, ignoſco equidem tibi, ſed tu quoque mihi uelim ignoſcas. non enim concedo tibi, plus ut illum ames, quàm ipſe amo. atque utinam his diebus in Arpinati, quod & ipſe cupierat, & ego

ego non minus, mecum fuiſſet. quod ad Pomponiam, *ſi tibi uidetur, ſcribas uelim, cum aliquò exibimus, eat nobiſcum, puerumq́; ducat. clamores efficiam, ſi eum mecum habuero ocioſum. nam* Romæ *reſpirandi non eſt locus. id me ſcis antea gratis tibi eſſe pollicitum: quid nunc putas, tanta abs te mihi mercede propoſita?* Venio *nunc ad tuas litteras: quas pluribus epiſtolis accepi, dum ſum in* Arpinati*: nam mihi uno die tres ſunt redditæ, & quidem, ut uidebantur, eodem abs te datæ tempore, una pluribus uerbis, in qua primum erat, quòd antiquior dies in tuis fuiſſet aſcripta litteris, quàm in* Cæſaris*. id facit* Oppius *non nunquam neceſſario, ut, cum tabellarios conſtituerit mittere, litteraśq; à nobis acceperit, aliqua re noua impediatur, & neceſſario ſerius, quàm conſtituerat, mittat, neque nos, datis iam epiſtolis diem, commutari curemus.* Scribis *de* Cæſaris *ſummo in nos amore. hunc & tu fouebis, & nos, quibuſcunque poterimus rebus, augebimus.* De Pompeio, *& facio diligenter, & faciam, quod mones.* Quod *tibi mea permiſſio manſionis tuæ grata eſt; id ego, ſummo meo dolore, & deſiderio, tamen ex parte gaudeo.* In *hippodamis, & non nullis aliȷs ar ceſſendis quid cogites non intelligo. nemo iſtorum eſt, quin abs te munus, fundi ſuburbani inſtar, expectet.* Trebatium *uero meum quòd iſtò admiſceas, nihil eſt. ego illum ad* Cæſarem *miſi: qui mihi iam ſatisfecit: ſi ipſi minus, præſtare nihil debeo; teq́; item ab eo uindico, & libero.* Quod *ſcribis te à* Cæſare *quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo.* Balbum *uero, qui eſt iſtius rei, quemadmodum ſcribis, adiutor, in oculis fero.* Treboniu*m*

nium meum à te amari, teq́; ab illo, pergaudeo. De tribunatu quod ſcribis, ego uero nominatim petiui Curtio, & mihi ipſe Cæſar nominatim Curtio paratum eſſe reſcripſit, meamq́; in rogando uerecundiam obiurgauit. ſi cui præterea petiero, id (quod etiam Oppio dixi, ut ad illum ſcriberet) facile patiar mihi negari: quoniam illi, qui moleſti ſunt, ſibi negari à me non facile patiuntur. ego Curtium, id quod ipſi dixi, non modo rogatione, ſed etiam teſtimonio tuo diligo, quòd litteris tuis ſtudium illius in ſalutem noſtram facile perſpexi. De Britannicis rebus, cognoui ex tuis litteris nihil eſſe, nec quod metuamus, nec quod gaudeamus. De publicis negocijs, quæ uis ad te Tironem ſcribere, negligentius ad te ante ſcribebam, quòd omnia minima maxima ad Cæſarem mitti ſciebam. Reſcripſi epiſtolæ maximæ: audi nunc de minuſcula. in qua primum eſt de Clodij ad Cæſarem litteris: in quo Cæſaris conſilium probo, quòd tibi, amicitiſſime petenti, ueniam non dedit, uti ullum ad illam furiam uerbum reſcriberet. Alterum eſt de Caluenti Marij oratione. quod ſcribis, miror, tibi placere me ad eum reſcribere, preſertim cum illam nemo lecturus ſit, ſi ego nihil reſcripſero; meam in illum pueri omnes tanquam dictata perdiſcant. Libros meos, quos expectas, inchoaui, ſed conficere non poſſum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro, et pro Plancio abſolui. Poema ad Cæſarem, quod compoſueram, incidi. tibi quod rogas, quoniam ipſi fontes iam ſitiũt, ſi quid habebo ſpatij, ſcribam. Venio ad tertiam. Balbum quòd ais mature Romam bene comitatum eſſe uenturum, mecumq́; aſſidue uſque ad id. Mai. futurum, id. mihi pergratum,

perq́;

perq́; iucundum erit. Quod me in eadem epiſtola, ſicut ſæpe antea, cohortaris ad ambitionem, & ad laborem: faciam equidem; ſed quando uiuemus? Quarta epiſtola mihi reddita eſt id. Sept. quam ad IIII. idus Sext. ex Britannia dederas. in ea nihil ſane erat noui, præter Erigonam: quam ſi ab Oppio accepero, ſcribam ad te quid ſentiam: nec dubito, quin mihi placitura ſit. Et, quod præterij de eo, quem ſcripſiſti de Milonis plauſu ſcripſiſſe ad Cæſarem; ego uero facile patior, ita Cæſarē exiſtimare, illum quammaximum fuiſſe plauſum. & prorſus ita fuit: & tamen ille plauſus, qui illi datur, quodam modo nobis uidetur dari. Reddita eſt etiam mihi peruetus epiſtola, ſed ſero allata, in qua de æde Telluris, & de porticu Catuli me admones. fit utrunque diligenter. ad Telluris quidem etiam tuam ſtatuam locaui. item de hortis, quod me admones; nec fui unquā ualde cupidus, & nunc domus ſuppeditat mihi hortorū amœnitatem. Romā cū ueniſſem ad XIII. Kal. Oct. abſolutum offendi in ædibus tuis tectum; quod ſuper conclauia non placuerat tibi eſſe multorum faſtigiorum; id nunc honeſte uergit in tectum inferioris porticus. Cicero noſter, dum ego abſum, non ceſſauit apud rhetorem. de eius eruditione quòd labores, nihil eſt: quoniam ingeniū eius noſti; ſtudium ego uideo; cetera eius ſuſcipio, ut me putem præſtare debere. Gabinium tres adhuc factiones poſtulant, L. Lētulus, flaminis filius, qui iam de maieſtate poſtulauit; Ti. Nero, cum bonis ſubſcriptoribus; C. Memmius trib. pl. cum L. Capitone. ad urbem acceſſit ad XII. Kal. Oct. nihil turpius, nec deſertius. ſed his iudicijs nihil audeo confidere. quòd Cato non ualebat,

adhuc

adhuc de pecunijs repetundis non erat poſtulatus. Pompeius à me ualde contendit de reditu in gratiam; ſed adhuc nihil profecit, nec, ſi ullam partem libertatis tenebo, proficiet. Tuas litteras uehementer expecto.

Quod ſcribis, te audiſſe, in candidatorum conſularium coitione me interfuiſſe: id falſum eſt. eiuſmodi enim pactiones in ea coitione factæ, quas poſtea Memmius patefecit, ut nemo bonus intereſſe debuerit: & ſimul mihi committendum non fuit, ut ijs coitionibus intereſſem, quibus Meſſalla excluderetur: cui quidem uehementer ſatisfacio rebus omnibus; ut arbitror, etiam Memmio. Domitio ipſi multa iam feci, quæ uoluit, quæq; à me petiuit. Scaurum beneficio defenſionis ualde obligaui. adhuc erat ualde incertum, & quando comitia, & qui conſules futuri eſſent. Cum hanc iam epiſtolam complicarem, tabellarij à uobis uenerunt ad XI. Kal. Sept. uiceſimo die. O me ſolicitum: quantum ego dolui in Cæſaris ſuauiſſimis litteris: ſed quo erant ſuauiores, eo maiorem dolorem illius ille caſus afferebat. Sed ad tuas uenio litteras. primum tuam remanſionem etiam atque etiam probo, preſertim cum, ut ſcribis, cum Cæſare communicaris. Oppium miror quidquam cum Publilio: mihi enim non placuerat.

Quod interiore epiſtola ſcribis, me idibus Sept. Pompeio legatum iri: id ego non audiui; ſcripſiq; ad Cæſarem, Vibullium Cæſaris mandata de mea manſione ad Pompeium pertuliſſe, nec ad Oppium. quo conſilio? quãquã Oppium ego tenui: quòd priores partes Bibuli erãt. cum eo enim coram Cæſar egerat, ad Oppium ſcripſerat. Ego uero nullas δευτέρας φροντίδας habere poſ-

ſum

ſum in Cæſaris rebus. ille mihi ſecundum te, & liberos noſtros ita eſt, ut ſit pene par. uideor id iudicio facere: iam enim debeo: ſed tamen amore ſum incenſus. Cum ſcripſiſſem hæc infima, quæ ſunt mea manu, uenit ad nos Cicero tuus ad cenam, cum Pomponia foras cenaret, deditq; mihi epiſtolam legendam tuam, quam paulo ante acceperat ab Ariſtophane modo, ualde mehercule et ſuauem, & grauem; qua ſum admodũ delectatus. dedit etiam alteram illam mihi, qua iubes eum mihi eſſe affixum, tanquam magiſtro. quàm illum epiſtolæ illæ delectarunt? quàm me? nihil puero illo ſuauius, nihil noſtri amantius. Hæc inter cenam Tironi dictaui: ne mirere alia manu eſſe. Annali litteræ tuæ pergratæ fuerunt, quòd & curares de ſe diligenter, & tamen conſilio ſe ueriſſimo iuuares. P. Seruilius pater ex litteris, quas ſibi à Cæſare miſſas eſſe dicebat, ſignificabat, ualde te ſibi gratum feciſſe, quòd de ſua uoluntate erga Cæſarem humaniſſime, diligentiſſimeq; locutus eſſes. Cum Romam ex Arpinati reuertiſſem, dictum mihi eſt, Hippodamum ad te profectum eſſe. non poſſum ſcribere, me miratum eſſe, illum tam inhuman iter feciſſe, ut ſine meis litteris ad te proficiſceretur: illud ſcribo, mihi moleſtum fuiſſe: iam enim diu cogitaueram, ex eo, quod tu ad me ſcripſeras, ut, ſi quid eſſet, quod ad te diligentius perferri uellem, illi darem: quòd mehercule hiſce litteris, quas uulgo ad te mitto, nihil fere ſcribo, quod ſi in alicuius manus inciderit, moleſte ferendum ſit. Minucio me, & Saluio, & Labeoni reſeruabam. Labeo autem tarde proficiſcetur, aut hic manebit. Hippodamus ne num quidem quid uellem rogauit. T. Pinarius amabiles

biles ad me de te litteras mittit, ſe maxime litteris, ſermonibus, cenis denique tuis delectari. is homo ſemper me delectauit: fraterq́; eius mecũ eſt multum. quare, ut inſtituiſti, complectere adoleſcentem. Quòd multos dies epiſtolam in manibus habui propter commorationem tabellariorum, ideo multa coniecta ſunt, aliud alio tempore, uelut hoc. T. Anitius mihi ſæpe iam dixit, ſeſe tibi ſuburbanum, ſi quod inueniſſet, non dubitaturum eſſe emere. in eius ſermone ego utrunque ſoleo admirari; & te de ſuburbano emendo, cum ad illum ſcribas, non modo ad me non ſcribere, ſed etiam aliam in ſententiam ſcribere; &, cum ad illum ſcribas, nihil te recordari de ſe, de epiſtolis illis, quas in Tuſculano eius mihi oſtendiſti, nihil de præceptis Epicharmi, γνῶθι, πῶς ἄλλῳ κέχρηται. totum denique uultum, animum, ſermonem eius, quemadmodum conijcio, quaſi. ſed hæc tu uideris. de ſuburbano, cura, ut ſciam, quid uelis: & ſimul, ne quid illi turbet, uide. Quid præterea? quid? etiam. Gabinius ad IIII. Kal. Oct. noctu in urbem introiuit: & hodie hora octaua, cum edicto C. Alſij de maieſtate eum adeſſe oporteret, concurſu magno, & odio uniuerſi populi pene afflictus eſt. nihil illo turpius. proximus eſt tamen Piſo. itaque mirificum ἐμβόλιον cogito in ſecundum meorum librorum inducere, dicentem Apollinem in conſilio deorum, qualis reditus duorum imperatorum futurus eſſet, quorum alter exercitum perdidiſſet, alter uendidiſſet. Ex Britannia Cæſar ad me Kal. Sept. dedit litteras, quas ego accepi ad IIII. kal. Oct. ſatis commodas de Britannicis rebus: quibus, ne admirer, quòd à te nullas acceperim, ſcribit; ſe ſine te fuiſſe, cum ad mare

ad mare acceſſerit. ad eas ego litteras nihil ſcripſi, ne gratulandi quidem cauſſa, propter eius luctum. Te *oro etiam atque etiam, mi frater, ut ualeas.*

MARCVS QVINCTO FRATRI S. 2.

AD VI. *id.* Oct. Saluius Oſtiam *ueſperi naue profectus erat cum ijs rebus, quas tibi domo mitti uolueras. eodem die* Gabinium *ad populum luculente calefecerat* Memmius, *ſic, ut* Calidio *uerbum facere pro eo nō licuerit. poſtridie autē eius diei, qui erat tum futurus, cum hæc ſcribebam ante lucem, apud* Catonem *erat diuinatio in* Gabinium *futura inter* Memmiū, & Ti. Neronē, & C. & L. Antonios M. F. *putabamus fore, ut* Mēmio *daretur: etſi erat* Neronis *mira cōtentio. quid quæris? probe premitur, niſi noſter* Pompeius, *dijs, hominibusq; inuitis, negocium inuertit. cognoſce nunc hominis audaciā, & aliquid in rep. perdita delectare.* Cum Gabinius, *quacunque ueniebat, triumphum ſe poſtulare dixiſſet, ſubitoq; bonus imperator noctu urbem hoſtium plane inuaſiſſet, in ſenatum ſe non committebat. interim ipſo decimo die, quo ipſum oportebat hoſtium numerum, & militum renunciare, in re hæſit, ſumma infrequentia: cum uellet exire, à conſulibus retentus eſt: introducti publicani. homo undique actus, cum à me maxime uulneraretur, non tulit, & me trementi uoce exulem appellauit. hic ò dij, nihil unquam honorificentius nobis accidit: conſurrexit ſenatus cum clamore ad unum, ſic, ut ad corpus eius accederet; pari clamore, atque impetu publicani. quid quæris? omnes, tanquam ſi tu eſſes, ita fuerunt. nihil hominum ſermone foris clarius. ego tamē*

teneo ab accuſando, uix mehercule, ſed tamen teneo, uel quòd nolo cũ Pompeio pugnare, (ſatis eſt, quod inſtat de Milone) uel quod iudices nullos habemus. ἀπότευγμα *formido. addo etiã maleuolentiã hominũ; et timeo, ne illi me accuſante aliquid accidat: nec deſpero rem & ſine me, & non nihil per me confici poſſe. De ambitu poſtulati ſunt omnes, qui conſulatum petunt, à Memmio Domitius; à Q. Curtio, bono & erudito adoleſcente, Memmius; à Q. Pompeio Meſſalla; à Triario Scaurus. magna res in motu eſt: propterea quod aut hominum, aut legum interitus oſtenditur. opera datur, ut iudicia ne fiant. res uidetur ſpectare ad interregnum. Conſules comitia habere cupiunt, rei nolunt, et maxime Memmius, quòd Cæſaris aduentu ſperat ſe futurum conſulem: ſed mirũ in modum iacet. Domitius cũ Meſſalla certus eſſe uidebatur. Scaurus refrixerat. Appius ſine lege curiata confirmat ſe Lentulo noſtro ſucceſſurum: qui quidem mirificus illo die, quod pene præterij, fuit in Gabinium: accuſauit maieſtatis: nomina data, cum ille uerbum nullum. Habes forenſia. Domi recte; & ipſa domus à redemptoribus tractatur non indiligenter. Vale.*

MARCVS QVINCTO FRATRI S. 3

OCCVPATIONVM *mearum ſignum tibi ſit librarij manus. diẽ ſcito eſſe nullum, quo die non dicam pro reo. ita, quidquid conficio, aut cogito, in ambulationis fere tempus confero. negocia noſtra ſic ſe habent: domeſtica uero, ut uolumus. ualent pueri, ſtudioſe diſcunt, diligẽter docẽtur, et nos, et inter ſe amant. expolitiones utriuſque noſtrũ ſunt in manibus, ſed tua ad perfectũ. iam,*

iam, res ruſtica Arcani, & Laterij. præterea de aqua, de uia nihil prætermiſi quadam epiſtola, quin enucleate ad te perſcriberem. ſed me illa cura ſolicitat, angitq; uehementer, quod, dierũ iam amplius L interuallo, nihil à te, nihil à Cæſare, nihil ex iſtis locis nõ modo litterarũ, ſed ne rumoris quidẽ affluxit. me autẽ iam et mare iſtuc, & terra ſolicitat: neque deſino, ut fit in amore, ea, quæ minime uolo, cogitare. quare non equidem iã te rogo, ut ad me de te, de rebus iſtis ſcribas: (nunquã enim cũ potes, prætermittis) ſed hoc te ſcire uolo nihil fere me unquam ita expectaſſe, ut, cũ hæc ſcribebam, litteras tuas. Nunc cognoſce ea, quæ ſunt in rep. Comitiorum quotidie ſinguli dies tolluntur obnunciationibus, magna uoluntate bonorum omnium: tanta inuidia ſunt conſules. propter ſuſpicionem pactorum à cãdidatis præmiorum. candidati conſulares quatuor omnes rei. cauſſæ ſunt difficiles: ſed enitemur, ut Meſſalla noſter ſaluus ſit: quod eſt etiam cum reliquorum ſalute coniunctum. Gabinium de ambitu reum fecit P. Sylla, ſubſcribente priuigno Memmio, fratre Cæcilio, Sylla filio. contra dixit L. Torquatus, omnibusq; libentibus non obtinuit. quæris, quid fiet. ſciemus de maieſtate triduo: quo quidem in iudicio odio premitur omnium generum: maxime teſtibus ceditur: accuſatoribus frigidiſſimis utitur. conſilium uarium, quæſitor grauis, et firmus Alfius, Pompeius uehemens in iudicibus rogandis. quid futurum ſit, neſcio: locum tamen illi in ciuitate non uideo. animum præbeo ad illius perniciem moderatum, ad rerum euentum leniſſimum. Habes fere de omnibus rebus. unum illud addam. Cicero tuus, noſterq; ſummo ſtudio eſt

Pæonij ſui rhetoris, hominis, opinor, ualde exercitati, et boni: ſed noſtrum inſtituendi genus eſſe paulo eruditius, & θετικώτερον, non ignoras. quare neque ego impediri Ciceronis iter, atque illam diſciplinam uolo: & ipſe puer magis illo declamatorio genere duci, & delectari uidetur: in quo quoniam ipſi quoque fuimus, patiamur illum ire noſtris itineribus. eodem enim peruenturum eſſe confidimus. ſed tamen, ſi nobiſcum eum rus aliquò eduxerimus, in hanc noſtram rationem, conſuetudinemq́; inducemus. magna enim nobis à te propoſita merces eſt: quam certe noſtra culpa nunquam minus aſſequemur. Quibus in locis, & qua ſpe hiematurus ſis, ad me quamdiligentiſſime ſcribas, uelim. Vale.

MARCVS QVINCTO FRATRI S. 4

GABINIVS abſolutus eſt. omnino nihil accuſatore Lentulo, ſubſcriptoribusq́; eius infantius: nihil illo cōſilio ſordidius. ſed tamen, niſi incredibilis contētio, preces Pompeij, dictaturæ etiam rumor plenus timoris fuiſſet, ipſi Lentulo nō reſpondiſſet; qui cum illo accuſatore, illoq́; conſilio ſententijs condemnatus ſit XXXII cum LXX tuliſſent. eſt omnino tam graui fama hoc iudicium, ut uideatur reliquis iudicijs periturus, et maxime de pecunijs repetundis. ſed uides nullam eſſe remp. nullum ſenatum, nulla iudicia, nullam in ullo noſtrum dignitatem. quid plura de iudicibus? duo prætorij ſederūt, Domitius Caluinus; is aperte abſoluit, ut omnes uiderēt: et Cato; is, diruptis tabellis, de circulo ſe ſubduxit, et Pompeio primus nūciauit. aiunt nō nulli, itē Saluſtius, me oportuiſſe accuſare. his ego iudicibus committerem? quid

quid eſſem, ſi me agente eſſet elapſus? ſed me alia mouerunt. non putaſſet ſibi Pompeius de illius ſalute, ſed de ſua dignitate mecum eſſe certamen: in urbem introiſſet: ad inimicitias res ueniſſet. cum Aeſernino Samnite Pacideianus comparatus uiderer: auriculam fortaſſe mordicus abſtuliſſet: cum Clodio quidem certe rediſſet in gratiam. ego uero meum conſilium, ſi preſertim tu non improbas, uehementer approbo. ille cum à me ſingularibus meis ſtudijs ornatus eſſet; cumq́; ego illi nihil deberem, ille mihi omnia; tamen in rep. me à ſe diſſentientem non tulit; (nihil dicam grauius) & minus potens eo tempore, quid in me florentem poſſet, oſtendit. nunc, cum ego ne curem quidem multum poſſe, res quidem publica certe nihil poſſit, unus ille omnia; cum illo ipſo contenderem? ſic enim faciendum fuiſſet. non exiſtimo te putare id mihi ſuſcipiendum fuiſſe. alterutrũ, inquit idem Saluſtius: defendiſſes, idq́; Pompeio contendenti dediſſes. etenim uehementer orabat. lepidum amicum Saluſtium, qui mihi aut inimicitias putet periculoſas ſubeundas fuiſſe, aut infamiam ſempiternam. ego uero hac mediocritate delector. ac mihi illud iucundum eſt, quòd, cum teſtimonium ſecundum fidem, et religionem grauiſſime dixiſſem, reus dixit, ſi in ciuitate licuiſſet ſibi eſſe, mihi ſe ſatisfacturum; neque me quidquam interrogauit. De *uerſibus, quos tibi à me ſcribi uis, deeſt mihi quidem opera, quæ non modo tempus, ſed etiam animum uacuum ab omni cura deſiderat: ſed abeſt etiã* ἐνθουσιασμὸς. *non enim ſumus omnino ſine cura uenientis anni, etſi ſumus ſine timore. ſimul & illud (ſine ulla mehercule ironia loquor) tibi iſtius generis in ſcri-*

bendo priores partes tribuo, quàm mihi. De *bibliotheca tua græca ſupplenda, libris commutandis, latinis comparandis, ualde uelim iſta confici, preſertim cum ad meum quoque uſum ſpectent. ſed ego, mihi ipſi iſta per quem agam, non habeo. neque enim uenalia ſunt, quæ quidem placeant, & confici niſi per hominem & peritum, & diligentem non poſſunt.* Chryſippo *tamen imperabo, & cum* Tyrannione *loquar.* De *fiſco quid egerit* Scipio, *quæram. quod uidebitur rectum eſſe, curabo.* De Aſcanione, *tu uero, quod uoles, facies: me nihil interpono.* De *ſuburbano, quòd non properas, laudo. ut habeas, hortor.* Hæc *ſcripſi ad* VIII. *Kal.* Nou. *quo die ludi committebantur, in* Tuſculanum *proficiſcens, ducenſq; mecum* Ciceronem *meum in ludum diſcendi, non luſionis, ea re non longius, quàm uellem, quòd* Pontinio *ad triumphum ad* III. *non.* Nou. *uolebam adeſſe. etenim erit neſcio quid negocioli. nam* Cato, & Seruilius *prætores prohibituros ſe minantur: nec, quid poſſint, ſcio. ille enim &* Appium *conſulem ſecum habebit, & prætores, & tribunos pl. ſed minantur tamen; in primiſq; ἄρη πνέων* Q. Scæuola. Cura, *mi ſuauiſſime, & cariſſime frater, ut ualeas.*

MARCVS QVINCTO FRATRI S.

QVOD *quæris, quid de illis libris egerim, quos, cum eſſem in* Cumano, *ſcribere inſtitui: non ceſſaui, neque ceſſo: ſed ſæpe iam ſcribendi totum conſilium, rationemq; mutaui. nam, iam duobus factis libris, in quibus nouendialibus ijs ferijs, quæ fuerunt* Tuditano, & Aquillio *cos. ſermo eſt à me inſtitutus* Africani, *paulo*

ante

ante mortem, & Lælij, Phili, Manilij, Q. Tuberonis, & Lælij generorum, Fannij, et Scæuolæ; ſermo autem in nouem & dies, & libros diſtributus de optimo ſtatu ciuitatis, & de optimo ciue; (ſane texebatur opus luculenter; hominumq; dignitas aliquantum orationi ponderis afferebat) hi libri cum in Tuſculano mihi legerentur, audiente Saluſtio, admonitus ſum ab illo, multo maiore auctoritate illis de rebus dici poſſe, ſi ipſe loquerer, de rep. preſertim cum eſſem non Heraclides Ponticus, ſed conſularis, & is, qui in maximis uerſatus in rep. rebus eſſem: quæ tam antiquis hominibus attribuerem, ea uiſum iri ficta eſſe: oratorum ſermonem in illis noſtris libris, quòd eſſet de ratione dicendi, belle à me remouiſſe, ad eos tamen retuliſſe, quos ipſe uidiſſem. Ariſtotelem denique, quæ de rep. & præſtante uiro ſcribat, ipſum loqui. commouit me, & eo magis, quòd maximos motus noſtræ ciuitatis attingere non poterã; quòd erant inferiores, quàm illorum ætas, qui loquebantur. ego autem id ipſum tum eram ſecutus, ne, in noſtra tempora incurrens, offenderem quempiam. nunc & id uitabo; & loquar ipſe tecum; & tamen illa, quæ inſtitueram, ad te, ſi Romam uenero, mittam: puto enim te exiſtimaturum, à me libros illos non ſine aliquo meo ſtomacho eſſe relictos. Cæſaris amore, quem ad me perſcribis, unice delector: promiſſis ijs, quæ oſtendit, non ualde pendeo, nec honores ſitio, nec deſidero gloriam: magiſq; eius uoluntatis perpetuitatem, quam promiſſorum exitum, expecto: uiuo tamen in ea ambitione, & labore, tanquam id, quod non poſtulo, expectem. Quod me de faciendis uerſibus rogas: incredibile eſt, mi frater,

quàm egeam tempore: nec ſane ſatis cómoueor animo ad ea, quæ uis, canēda. ὑποθέσεις uero, & ea quæ ipſe ego ne cogitando quidē conſequor, tu, qui omnes iſto eloquendi, & exprimendi genere ſuperaſti, à me petis? facerē tamen, ut poſſem: ſed, quod te minime fugit, opus eſt ad poema quadam animi alacritate, quam plane mihi tempora eripiunt. abduco equidem me ab omni reip. cura, dedoq; litteris: ſed tamē indicabo tibi, quod meher cule in primis te celatum uolebam. angor, mi ſuauiſſime frater, angor, nullam eſſe remp. nulla iudicia, noſtrūq; hoc tempus ætatis, quod in illa auctoritate ſenatoria florere debebat, aut forenſi labore iactari, aut domeſticis litteris ſuſtētari. illud uero, quod à puero adamarā,

αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων,

totum occidiſſe: inimicos à me partim non oppugnatos, partim etiā eſſe defenſos: meū nō modo animū, ſed ne odiū quidē eſſe liberū: unūq; ex omnibus Cæſarē eſſe inuentū, qui me tantum, quantū ego uellem, amaret; aut etiam, ſicut alij putāt, hunc unū eſſe, qui uellet. quorum tamen nihil eſt eiuſmodi, ut ego me non multa conſolatione quotidie leniam. ſed illa erit conſolatio maxima, ſi una erimus: nunc ad illa uel grauiſſimū accedit tui deſideriū. Gabinium ſi, ut Panſa putat oportuiſſe, defendiſſem, concidiſſem. qui illū oderunt, (ij ſunt toti ordines) propter quem oderunt, me ipſum odiſſe cœpiſſent. tenui me, ut puto, egregie: tantum ut facerem, quantum omnes uiderent. et in omni ſumma, ut mones, ualde me ad ocium, pacemq; conuerto. De libris, Tyrannio eſt ceſſator: Chryſippo dicam: ſed res operoſa eſt, & hominis perdiligentis: ſentio ipſe, qui in ſummo ſtudio nihil aſſequor.

quor. de latinis uero quò me uertam, neſcio: ita mendo ſe & ſcribuntur, & ueneunt: ſed tamen, quod fieri po terit, non negligam. Crebrius, ut ante ad te ſcripſi, Ro mæ eſt: & qui omnia adiurant, debere tibi ualde renun ciant. Ab ærario puto confectum eſſe, dum abſum.

MARCVS QVINCTO FRATRI S. 6

QVATVOR tragœdias XVI. diebus abſoluiſſe cum ſcribas, tu quidquam ab alio mutuaris? & κλέον quæris, cum Electram, & Troadem ſcripſeris? ceſſator eſſe noli, & illud, γνῶθι σεαυτὸν, noli putare ad arro gantiam minuendam ſolum eſſe dictum, uerum etiam ut bona noſtra norimus. ſed & iſtas, & Erigonam mihi uelim mittas. Habes duas epiſtolas proximas. Vale.

MARCVS QVINCTO FRATRI S. 7

ROMAE, et maxime Appia, ad Martis; mira proluui es: Craſſipedis ambulatio ablata; horti, tabernæ plurimæ: magna uis aquæ uſq; ad piſcinā publicā. uiget illud Hom.

ἦματ' ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ
Ζεὺς, cadit enim in abſolutionem Gabinij,
ὅτε δή γ' ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ:
Οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,
Εκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες.

ſed hæc non curare decreui. Romam cum uenero, quæ perſpexero, ſcribam ad te, & maxime de dictatura, & ad Labienum, & ad Ligurium litteras dabo. Hanc ſcri pſi ante lucem, ad lychnuchum ligneolum; qui mihi erat periucundus, quòd eum te aiebant, cum eſſes Sami, curaſ ſe faciendum. Vale mi ſuauiſſime, & optime frater.

MARCVS

MARCVS QVINCTO FRATRI S.

SVPERIORI *epiſtolæ quod reſpondeam, nihil eſt: quæ plena ſtomachi, & querelarū eſt: quo in genere alteram quoque te ſcribis pridie* Labieno *dediſſe, qui adhuc non uenerat. deleuit enim mihi omnē moleſtiam recētior epiſtola. tantum te et moneo, & rogo, ut in iſtis moleſtijs, et laboribus, & deſiderijs recordere, conſilium noſtrum quod fuerit profectionis tuæ. non enim commoda quædā ſequebamur parua, ac mediocria. quid enim erat quod diſceſſu noſtro emendum putaremus? præſidium firmiſſimum petebamus ex optimi, et potentiſſimi uiri beneuolentia ad omnē ſtatum noſtræ dignitatis. plura ponuntur in ſpe, quàm in pecunijs: reliqua ad iacturam ſtruentur. quare ſi crebro referes animum tuum ad rationem & ueteris conſilij noſtri, et ſpei; facilius iſtos militiæ labores, ceteraq;, quæ te offendunt, feres; & tamē cū uoles, depones. ſed eius rei maturitas neque dum uenit, & tamen iam appropinquat.* Etiam *illud te admoneo, ne quid ullis litteris cōmittas, quod ſi prolatum ſit moleſte feramus. multa ſunt, quæ ego neſcire malo, quā cū aliquo periculo fieri certior. plura ad te uacuo animo ſcribā, cum, ut ſpero, ſe* Cicero *meus belle habebit. tu uelim cures, ut ſciā, quibus nos dare oporteat eas, quas ad te deinde litteras mittemus,* Cæſaris *ne tabellarijs, ut is ad te protinus mittat, an* Labieno*. ubi enim iſti ſint* Neruij*, et quàm longe abſint, neſcio.* De *uirtute, & grauitate* Cæſaris*, quàm in ſummo dolore adhibuiſſet, magnā ex epiſtola tua accepi uoluptatem.* Quod *me inſtitutum ad illum poema iubes perficere: etſi diſtentus cū opera,*

tum

tum animo ſum multo magis, quoniam tamen ex epiſtola, quam ad te miſeram, cognouit Cæſar me aliquid eſſe exorſum, reuertar ad inſtitutum, idq; perficiam his ſupplicationum ocioſis diebus: quibus Meſſallam iam noſtrum, reliquosq; moleſtia leuatos uehementer gaudeo: eumq; quòd certum conſulem cum Domitio numeratis, nihil à noſtra opinione diſſentitis. ego Meſſallam Cæſari præſtabo. ſed Memmius in aduentu Cæſaris habet ſpem. in quo illum puto errare. hic quidem friget. Scaurum autem iam pridem Pompeius abiecit: res prolatæ: ad interregnum comitia adducta: rumor dictatoris, iniucundus bonis; mihi etiam magis, quæ loquuntur. ſed tota res & timetur, & refrigeſcit. Pompeius plane ſe negat uelle. antea ipſi mihi non negabat. Hirtius auctor fore uidetur: ò dij, quàm ineptus, quàm ſe ipſe amans ſine riuali. Craſſum Iunianum, hominem mihi deditum, per me deterruit. uelit, nolit, ſcire difficile eſt. Hirro tamẽ agente nolle ſe non probabit. aliud hoc tempore de rep. nihil loquebantur: agebatur quidem certe nihil. Serrani Domeſtici filij funus perluctuoſum fuit. ad IIII. Kal. Dec. laudauit pater ſcripto meo. Nunc de Milone. Pompeius ei nihil tribuit, & omnia Guttæ; dicitq; ſe perfecturum, ut in illo Cæſar incumbat. hoc horret Milo, nec iniuria: &, ſi ille dictator factus ſit, pene diffidit. interceſſorem dictaturæ ſi iuuerit manu, & præſidio ſuo, Pompeium metuit inimicum: ſi non iuuerit, timet, ne per uim perferatur. ludos apparat magnificentiſſimos, ſic inquam, ut nemo ſumptuoſiores: ſtulte, bis, terq;, non poſtulatus: uel quia munus magnificum dederat: uel quia facultates non erãt: uel quia mágiſter: uel

quia potuerat magiſtrum ſe, non ædilem, putar e . mnia fere ſcripſi. Cura mi cariſſime frater, ut ualeas.

MARCVS QVINCTO FRATRI S.

D E *Gabinio nihil fuit faciendum iſtorum, quæ amantiſſime cogitata ſunt.* τότε μοι χάνοι. *feci ſumma cum grauitate, ut omnes ſentiunt, & ſumma cum lenitate, quæ feci. illum neque urſi, neque leuaui. teſtis uehemens fui: præterea quieui: exitum iudicij fœdum, & perniciοſum leuiſſime tuli. quod quidem bonũ mihi nunc denique redundat, ut his malis reip. licentiaq; audaciũ, qua ante rumpebar, nunc ne mouear quidem. nihil eſt enim perditius his hominibus, his temporibus. itaque ex rep. quoniam uoluptatis nihil iam capi poteſt; cur ſtomacher, neſcio. litteræ me, et ſtudia noſtra, et ocium, uillæq; delectant; maximeq; pueri noſtri. angit unus Milo: ſed uelim finem afferat conſulatus. in quo enitar non minus, quàm ſum eniſus in noſtro: tuq; iſtinc, quod facis, adiuuabis. de quo cetera, niſi plane uis eripuerit, recte ſunt. de re familiari timeo.* ὁ δὲ μαίνεται ὐκ ἔτ' ἀνεκτῶς, *qui ludos* H-S CCC *compararet: cuius in hoc uno conſiderantiam et ego ſuſtinebo, ut potero, et, tu ut poſſis, eſt tuorũ neruorum. De motu temporum uenientis anni, nihil te intelligere uolueraĩ domeſtici timoris, ſed de cõmuni reip. ſtatu. in quo etiam ſi nihil procuro, tamen nihil curare uix poſſum. quàm autẽ te uelim cautum eſſe in ſcribendo, ex hoc conijcito, quòd ego ad te ne hæc quidẽ ſcribo, quæ palam in rep. turbantur, ne cuiuſquam animũ meæ litteræ interceptæ offendant. quare domeſtica cura te leuatum uolo. In rep. ſcio quàm ſolicitus eſſe ſoleas. uideo Meſſallam noſtrum conſulem; ſi per interregem, ſine iu-*

dicio;

dicio; ſi per dictatorem, tamen ſine periculo. odij nihil habet. Hortenſii *calor multum ualebit.* Gabinij *abſolutio lex impunitatis putatur.* ἐν παρέργῳ. De *dictatore tamen actum adhuc nihil eſt.* Pompeius *abeſt:* Appius *miſcet:* Hirrus *parat: multi interceſſores numerantur: populus non curat: principes nolunt: ego quieſco.* De *mancipijs, quod mihi polliceris, ualde te amo: et ſum equidẽ, uti ſcribis, et* Romæ, *et in prædijs infrequens. ſed caue, amabo, quidquam, quod ad meum commodum attineat, niſi maximo tuo commodo, et maxima tua facultate, mi frater, cogitaris.* De *epiſtola* Vatinij *riſi. ſed me ab eo ita obſeruari ſcio, ut eius iſta odia non ſorbeam ſolum, ſed etiã concoquam.* Quod *me hortaris, ut abſoluam; habeo abſolutum ſuaue, mihi quidem ut uidetur,* ἔπος *ad* Cæſarem. *ſed quæro locupletem tabellarium; ne accidat quod* Erigonæ *tuæ, cui ſoli,* Cæſare *imperatore, iter ex* Gallia *tutum non fuit.* * *quid, ſi cæmentum bonum non haberem, deturbẽ ædificium? quod quidem quotidie mihi magis placet; in primisq; inferior porticus, et eius cõclauia fiunt recte.* De Arcano, Cæſaris *opus eſt, uel mehercule etiã elegãtioris alicuius. imagines enim iſtæ, et palæſtra, et piſcina, et* Nilus *multorum* Philotimorũ *eſt, non* Diphilorum. *ſed et ipſi ea adhibimus, et mittemus, et mandabimus.* De Felicis *teſtamento, tum magis querere, ſi ſcias. quas enim tabulas ſe putauit obſignare, in quibus in uncijs firmiſſimum tenuerat, (lapſus eſt per errorem et ſuũ, & Sicuræ ſerui) non obſignauit: quas noluit, eas obſignauit.* ἀλλ' οἰμωζέτω: *nos modo ualeamus.* Ciceronẽ, *& ut rogas, amo, & ut meretur, et ut debeo; dimitto autem à me, & ut à magiſtris ne abducam, & quòd mater*

ter Pomponia diſcedit, ſine qua edacitatem pueri pertimeſco. ſed ſumus una tamen ualde multum. reſcripſi ad omnia. Mi ſuauiſſime, & optime frater uale.

AD OCTAVIVM EPISTOLA; 10
quam Ciceronis eſſe, uix credimus.

SI *per tuas legiones mihi licitum fuiſſet, quæ nomini meo, populoq; R. ſunt inimiciſſimæ, uenire in ſenatum, coramq; de rep. diſputare, feciſſem, neque tam libenter, quàm neceſſario. nulla enim remedia, quæ uulneribus adhibentur, tam faciunt dolorẽ, quàm quæ ſunt ſalutaria. ſed quoniam cohortibus armatis circumſeptus ſenatus nihil aliud uere poteſt decernere, niſi timere; in Capitolio ſigna, ſunt in urbe milites uagantur, in campo caſtra ponuntur, & Italia tota legionibus, ad libertatẽ noſtram conſcriptis, ad ſeruitutem adductis, equitatuq; exterarum nationum diſtinetur: cedam tibi in præſentia foro, curia, & ſanctiſſimis deorũ immortalium tẽplis: in quibus, reuiuiſcente iam libertate, deinde rurſus oppreſſa, ſenatus nihil conſulitur, timet multa, aſſentitur omnia. poſt etiam paulo, temporibus ita poſtulantibus, cedã urbe: quam per me conſeruatam, ut eſſet libera; in ſeruitute uidere non potero: cedã uita; quæ quanquam ſolicita eſt, tamen, ſi profutura eſt reip. bona ſpe poſteritatis me conſulatur; qua ſublata non dubitanter occidam: atque ita cedam, ut fortuna iudicio meo, non animus mihi defuiſſe uideatur. illud uero, quod & præſentis doloris eſt indicium, et præteritæ iniuriæ, teſtimoniũ, et abſentiũ ſenſus ſignificatio nõ prætermittã, quin, quoniã coram id facere prohibeor, abſens proſim, ſi quidem*

dem mea ſalus aut utilis reip. eſt, aut coniuncta certe publicæ ſaluti. nam per deum immortalium fidem (niſi forte fruſtra eos appello, quorum aures, atque animus à nobis abhorret) perq́; fortunam populi R. *quæ quanquã nobis infeſta eſt, fuit aliquando propitia, et, ut ſpero, futura eſt, quis tam expers humanitatis, quis huius urbis nomini, ac ſedibus uſque adeo eſt inimicus, ut iſta aut diſſimulare poſſit, aut non dolere? aut, ſi nulla ratione publicis itcommodis mederi queat, non morte propriũ periculum uitet? nam, ut ordiar ab initio, & perducam ad extremũ, & nouiſſima conferam primis, quæ non poſterior dies acerbior priore, & quæ non inſequẽs hora antecedente calamitoſior populo* R. *illuxit?* M. Antonius, *uir animi maximi, (utinam etiam ſapientis conſilij fuiſſet)* C. Cæſare *fortiſſime, ſed parum feliciter à reip. dominatione ſemoto, concupierat magis regium, quàm libera ciuitas pati poterat, principatum: publicam dilapidabat pecuniã: ærarium exhauriebat: minuebat uectigalia: donabat ciuitates ex commentario: dictaturam gerebat: leges imponebat: prohibebat dictatorem creari legibus:* S. C. *ipſe repugnabat in ſenatu: prouincias unus omnes concupiebat: cui ſordebat* Macedonia *prouincia, quam uictor ſibi ſumpſerat* Cæſar, *quid de hoc ſperare, aut expectare non oportebat? extitiſti tu uindex noſtræ libertatis, ut tunc quidẽ, optimus; (quòd utinam neque noſtra nos opinio, neque tua fides fefelliſſet) et ueteranis in unum conductis, et duabus legionibus à pernicie patriæ ad ſalutem auocatis, ſubito prope iam affectam, ac proſtratam remp. tuis opibus extuliſti. quæ tibi non, ante quàm poſtulares, maiora quàm*

uelles,

uelles, plura quàm ſperares, detulit ſenatus? dedit faſces, ut cum auctoritate defenſorem haberet, non ut imperio ſe aduerſum armaret: appellauit imperatorem, hoſtium exercitu pulſo, tribuens honorem, non ut ſua cæde cæſus ille fugiens exercitus te nominaret imperatorem: decreuit in foro ſtatuam, locum in ſenatu, ſummũ honorem ante tempus: ſi quid aliud eſt, quod dari poſſit, addat. quid aliud eſt maius, quod uelis ſumere? ſin autem ſupra ætatem, ſupra conſuetudinem, ſupra etiam mortalitatem tuam tibi ſunt omnia tributa: cur aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficij ſcelerate circumſcribis ſenatum? quò te miſimus? à quibus reuerteris? contra quos armauimus? quibus arma cogitas inferre? à quibus exercitum abducis? aduerſus quos aciem ſtruis? cur hoſtis relinquitur, ciuis hoſtis loco ponitur? cur caſtra medio itinere longius aduerſariorum caſtris, & propius urbem mouentur? ò me nunquam ſapientem, & aliquando id, quod non erat, fruſtra exiſtimatum. quantum te popule R. de me fefellit opinio. ò meam calamitoſam, ac præcipitem ſenectutem. ò turpem exacta, dementiq; ætate canitiem. ego patres conſcriptos ad parricidium induxi: ego remp. fefelli: ego ipſe ſenatum ſibi manus afferre coegi, cum te Iunonium puerum, & matris tuæ partum aureum eſſe dixi: at te fata patriæ Paridem futurum prædicabant, qui uaſtares urbem incendio, Italiam bello, qui caſtra in templis deorum immortalium, ſenatum in caſtris habiturus eſſes. ò miſeram, & in breui tam celerem, & tam uariã reip. commutationem. quiſnam tali futurus ingenio eſt, qui poſſit hæc ita mandare litteris, ut facta, non

ficta uideantur eſſe? quis erit tanta animi facilitate, qui, quæ uerißime memoria propagata fuerint, non fabulæ ſimilia ſit exiſtimaturus? cogita enim Antonium hoſtem iudicatum, ab eo circumſeſſum conſulem deſignatum, eundemq́; reip. parentem: te profectum ad conſulem liberandum, & hoſtem opprimendum, hoſtemq́; à te fugatum, & conſulem obſidione liberatum: deinde paulo poſt, fugatum illum hoſtem accerſitum, tanquam cohæredem mortua rep. ad bona populi R. capienda: conſulem deſ. rurſum incluſum eò, ubi ſe non mœnibus, ſed fluminibus, & montibus tueretur. hæc quis conabitur exponere? quis credere audebit? liceat ſemel impune peccare. ſit erranti medicina confeßio. uerum enim dicam. utinam te potius Antoni dominum non expulißemus, quàm hunc reciperemus: non quòd ulla ſit optanda ſeruitus, ſed quia dignitate domini minus turpis eſt fortuna ſerui. in duobus autem malis cum fugiendum maius ſit, leuius eſt eligendum, ille ea tamen exorabat, quæ uolebat auferre: tu extorques. ille conſul prouinciam petebat: tu priuatus concupiſti. ille ad malorum ſalutem iudicia conſtituebat, & leges ferebat: tu ad perniciem optimorum. ille à ſanguine, & incendio ſeruorum Capitolium tuebatur: tu cruore, & flamma cuncta delere uis. ſi, qui dabat prouincias Caßio, & Brutis, & illis cuſtodibus nominis noſtri, regnabat: quid faciet, qui uitam adimit? ſi, qui ex urbe eÿciebat, tyrannus erat: quem hunc uocemus, qui ne locum quidem reliquit exilio? itaque, ſi quid illæ maiorum noſtrorum ſepultæ reliquiæ ſapiunt, ſi non una cum corpore ſenſus omnis uno atque eodem conſumptus eſt igni. quid illis interrogan-

tibus, quid agat nunc populus R. reſpondebit aliquis noſtrum, qui proximus in illam æternam domum diſceſſerit? aut quem accipient de ſuis poſteris nuncium illi ueteres Africani, Maximi, Paulli, Scipiones? quid de ſua patria audient, quam ſpolijs, triumphisq; decorarunt? an eſſe quendam annus XX natum, cuius auus fuerit argentarius, adſtipulator pater, uterque uero precarium fecerit quæſtum, ſed alter uſque ad ſenectutem, ut non negaret; alter à pueritia, ut non poſſet non confiteri: eum agere, capere remp. cui nulla uirtus, nullæ bello ſubactæ, & ad imperium adiunctæ prouinciæ, nulla dignitas maiorum conciliaſſet opem potentium, ſed forma per dedecus pecuniam, & nomen nobile conſceleratum impudicitiæ dediſſet: ueteres uulneribus, & ætate confectos Iulianos gladiatores, egentes, reliquias Cæſaris ludi, ad rudem compuliſſet, quibus ille ſeptus omnia miſceret, nulli parceret, ſibi uiueret? qui tanquam in dotali matrimonio remp. teſtamento legatam ſibi obtineret? audient duo Decij, ſeruire eos ciues, qui ut hoſtibus imperarent, uictoriæ ſe deuouerunt. audiet C. Marius, impudico domino parere nos, qui ne militem quidem habere uoluit, niſi pudicum. audiet Brutus, eum populum, quem ipſe primo, poſt progenies eius à regibus liberauit, pro turpi ſtupro datum in ſeruitutem. quæ quidem ſi nullo alio, me tamen internuncio ad illos celeriter deferentur: nam ſi uiuus iſta ſubterfugere non potero, una cum iſtis uitam ſimul fugere decreui.

In quaternione A.

ἀδυνάτον : quod fieri non poteſt. ἐπεὶ ἐχ ἱερήιον ἐδὲ βοείην : quoniam non agitur de uictima, neque de bubulo tergore. Ex Homero enim uerbum ſubaudiendum eſt. ἑρμαθῆνα : Mineruæ Mercuriiq; ſtatua, χρησιομαθῆ : utilia diſcentem, hoc eſt, deditum litteris non uulgaribus. γυμνασιώδη : apta gymnaſio. εὐμολπιδῶν πάτρια : Eumolpidarum ritus patrios. οἰκεῖον : proprium. σκέψεις καὶ ἀναβολαὶ : conſiderationes, & dilationes. ταὐτόματον ἡμῶν : caſus noſter. In quaternione B. ἐν τοῖς πολιτικοῖς : in ciuilibus. τοποθεσίαν : loci deſcriptionem. ἀττικώτερα : magis attica. φιλορήτορα : rhetoricæ ſtudioſum. πανήγυρις : conuentus. μάλ᾽ ἀριστοκρατικῶς : ualde pro ſtatu optimatum. γενικῶς : generaliter. ληκύθους : pigmentorum arculas. ἀνεπερπειρασάμην : uenditaui me. ἐπιχειρήματα : argumenta. ὑπόθεσις : materia. ἄρειος πάγος : Areopagus : ἀπρακτότατος : rebus agendis ineptus, ignauiſſimus. καχέκτης : habitu uitiorum deprauatus. φιλέλληνες : Græcorum ſtudioſi, & amatores. παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο : omnis uirtutis reminiſcere. ὕστερον πρότερον, ὁμηρικῶς : ordine conuerſo, Homerice. πρὸς τὸ πρότερον : ad prius. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι : dicite nunc mihi muſæ. Hemiſtichium Homericum. παῤῥησίαν : loquendi licentiã. ἀγῶνα : certamen. ἐπισημασίας : ſignificationes. ἀποθέωσιν : conſecrationem. φιλοσοφητέον : philoſophandum. ἀμαλθεῖον : amaltheum, bibliotheca. s. tua. τοποθεσία : loci deſcriptione. In quaternione C. ἀφελέστατος : ſimpliciſſimus. πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ᾽ ὄναρ : ciuilis uir ne in

ſomnio quidem. τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον: in lente unguentum, prouerbium. ἐπιφωνήματα: acclamationes. νῆφε, καὶ μέμνασ᾽ ἀπιστεῖν. ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν: uigila, & memineris non credere. hi ſunt nerui ſapientiæ. τίς πατέρ᾽ αἰνήσει; quis patrem laudabit? ἐγκωμιαστικά: laudatiua. ἱστορικά: hiſtorica. οἱ μὲν πάρ᾽, οὐδέν εἰσιν, οἷς δ᾽ οὐδὲν μέλει. hi, qui adſunt, nihili ſunt, illis uero, nihil curæ eſt. ὑπώπιον: liuor. μυροθήκιον: unguenti, & pigmentorum arculam. ὑπόμνημα: commentarium. σεμνότερός τις, καὶ πολιτικώτερος: grauior, & ciuilior aliquis. ἀποσπάσματα: partes quædam auulſæ. φιλόπατρις: ſtudioſus patriæ. πολιτεία: rep. In quaternione D. ἅλις σπουδῆς: ſatis ſtudij eſt. θεῖοι: patrui. πελιναίων: Pelinæorum (ſunt autem populi) Κορινθίων, καὶ Ἀθηναίων: Corinthiorum & Athenienſium. Ηρώδης: Herodes. εὐαγγέλια: boni nuncij præmia. Κύρου παιδείαν: Cyri inſtitutionem. τὰς διαφάσεις: lucidas radiorum egreſſiones. ἔστω ὄψις μὲν η, α, τὸ δὲ ὁρώμενον, β, γ, ἀκτῖνες δὲ δ καὶ ε: ſit aſpectus η, α: quod autem uidetur, β, γ: radij uero, δ, & ε. κατ᾽ εἰδώλων ἐμπτώσεις: per ſimulacrorum incurſiones. εἴδωλα: ſpecies, imagines. ἔγχυσις: effuſio. ὑπόστασιν: ſtatum. πολιτείαν: remp. Σωκρατικῶς εἰς ἑκάτερον: more Socraticorum in utranque partem. τὴν ἀρέσκουσαν: ſententiam quæ placeat. κατάκρισις: ſanctio. ἀριστοκρατικῶς: ariſtocratice, pro ſtatu optimatum. εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης: unum augurium optimum defendere patriam. κατάκρισις: ſanctio. ἀριστοκρατικῶς: de optimi ciuis officio. Θεοφράστου περὶ φιλοτιμίας: Theophraſti de bonorum ſtudio. αἰδέομαι Τρῶας, καὶ Τρωάδας

δας ἑλκεσιπέπλυς : uereor Troianos, & Troianas longis & humum uerrentibus indutas ſtolis. Πυλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει : Polydamas mihi primus uitio dabit. Θεοφάνης : Theophanes. φιλοσοφεῖν : philoſophari. ἐπὶ σχολῆς : in otio, γεωγραφικὰ : de terræ deſcriptione commentarios. ὁμοειδεῖς : uniformes. ἀνθηρογραφεῖσθαι : floride ſcribi. πολιτευτέον : nauanda opera reip. ἀνέκδοτα. non edita. πολιτεύομαι : publice curo. κατὰ τὸ πρακτικὸν : ad agendi rationem quod ſpectet. καὶ ὑπὸ στέγῃ Πυκνᾶς ἀκοῦσαι ψεκάδος εὑδούσῃ φρενὶ : & ſub tecto frequentem audire guttam dormienti animo, eſt autem finis uerſus, & uerſus integer. βοῶπις : bonis oculos habens. παλινῳδίαν : mutationem cantus. διβάφῳ : bis tincta purpura. σοφιστεύειν : ſapientiæ ſtudium exercere. ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ' ἀπαμύνεσθαι, ὅς τις πρότερος χαλεπήνῃ. profiteor me ulturum, quicunque prior læſerit. Κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον ἀθηναῖον : Cicero paruulns ſalutat Titum Athenienſem. ὑποσόλοικον : ſubabſurdum. ἀναφαίνεσθαι : apparere, τρηχεῖ', ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. οὔτι ἔγωγε Ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι : Aſpera, ſed bona puerorum nutrix : nequaquam ego ea terra poſſum dulcius quidquam aſpicere. εὐαγγέλια : boni nuncij. συγκύρημα : caſum. ζώσης φωνῆς : uiuæ uocis. βοώπιδος : bonis oculos habentis. ἀσελγοῦς : intemperantis. ὀξύπεινος : famelicus, auidiſſimus. συμπόσιον : conuiuium. κατ' ὀπώρην τραχύτης : autumno ipſo aſperitas. ἀδικαίαρχοι : iniuſti magiſtratus. καὶ Κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν Τίτον ἀσπάζεται : & Cicero philoſophus Titum ſalutat reipublicæ deditum. αὐθωρεὶ : eadem

 hora.

hora. Τυλέπυλον Λαιστρυγονίην: *Telepylum urbem Læſtrygoniã.* φιλοσοφῶσομεν: *philoſophemur.* εὐανατρέπτους: *quæ facile poſſint immutari.* ἐντυραννεῖσθαι: *ſub tyranno eſſe.* In quaternione E. Κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς: *Cicero ſtatus optimatũ ſtudioſiſſimus puer.* φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ᾽ ἀγρίαις φύσαισι φορβείας ἄτερ: *intumeſcit enim nõ paruis tibiolis amplius, ſed efferis follibus ſine linguula.* ἐσοφίζετο: *cauillabatur, malitioſe cogitabat.* τὸν πρακτικὸν βίον: *uitam in agendo poſitam.* τὸν θεωρητικὸν: *quæ in rerum contemplatione collocatur.* πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ: *ante leo, poſt uero.* εἰ δὲ μή: *ſi uero non.* ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεται: *ſine dubio ad tyrannidem uiam munit.* εὐελπιστία: *bona ſpes.* ἀδιαφορία: *æquanimitas.* ἀφιλόδοξον: *ambitione uacans*, κατὰ τὸ κηδεμονικὸν: *curioſe.* ὑποθήκας: *documenta.* περὶ τῶν ὅλων: *de ſumma rerum.* σκοπὸς: *ſcopus.* κατὰ λεπτὸν: *minutatim.* ἅλις δρυὸς: *ſatis eſt quercus .i. glandium.* τυφλώττω: *cæcutio.* τῷ καλῷ προσπέπονθα: *erga honeſtum ſum affectus.* ἀσφάλειαν: *ſecuritatem, cautionem, præſidium ad furorem Cludij.* ἀκκιζόμεθα: *diſſimulamus.* ἐν αἰνιγμοῖς: *obſcure dictis.* ἀλληγορίαις: *allegorijs.* In quaternione F. ἑλικτὰ, καὶ οὐδὲν: *inuoluta, & nihil.* τὰς τῶν κρατούντων: *eſt autem initium ſenarioli, qui eſt huiuſmodi apud Euripidem in Phœniſſis.* τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίας φέρειν χρεών: *potentium ſtultitias ferre oportet.* In quaternione H. μυστικώτερα: *ſecretiora.* συλλάβους: *indices ex membranula.* παλινῳδία: *mutatio cantus.* ὑποθέσει: *argumento.* πολιτικὸς: *reip. deditus.* ὀπαδοὶ: *aſſectatores*

aliorum

aliorum in militia. ταγοὶ: duces. σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει: Spartam ſortitus es, hanc orna. βαθύτης: profunditas. ἐγκαιρότερον: opportunius. οὐχ ὁσίη φθιμένοισι: impium mortuis. uide commentarium. ὁ δὲ οὐκ ἐμπάζετο μύθων: hic uero non curabat ſermones. μήπω μέγ' εἴπης, πρὶν τελευτήσαντ' ἴδης: nihil magnum dixeris prius, quàm mortuum uideris. Senarius. σύκῳ, μὰ τὴν δήμητρα, σῦκον οὐδὲ ἓν οὕτως ὅμοιον γέγονε: fico, per Cererem, ficus nulla unquam tam ſimilis fuit. Eſt autem ſenarius, & ſenarij principium. περίστασις: ſtatus. πολιτικῶς: ciuiliter. γραμμὴν: lineam καὶ τόδε φωκυλίδου: et hoc Phocylidis. οὐδὲν γλυκύτερον, ἢ πάντα εἰδέναι: nihil dulcius, quàm omnia ſcire. σκυλμὸν: uexationem, perturbationem. ὀξύπεινος: ita curioſus, ut omnia ſcire cupiam: auidiſſimus, ut fame percitus. τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυπωδῶς: præſentem ſtatum reip, quoquo modo informatum. συμπάθειαν: parem animi affectionem: ἡμερόλεγδον: ut quæque ſingulis diebus acciderunt. ἀρεοπαγίτας: arecpagitas. τέμπη: loca amœna. σῆμα δέ τοι ἐρέω: ſignum autem tibi dicam. Homerus ιλ. 1 2 3. ἐξοχὴ: excellentia. In quaternione I. ἐξωτερικοὺς: exteriores. πολιτεία: in libris de rep. τεχνολογίαν: de arte ratiocinationem. ἐμφιλοσοφῆσαι: philoſophari. ἀττικισμὸς: Attica locutio. συμπάθεια: ſimilis affectio. σπουδαιότερον: grauius. δυσδιάγνωστον: difficile cognitu. διαλόγους: ſermones. In quaternione K. φιλοπροσηνέστατα: ſtudio benigniſſimo. ἔρδοι τὶς, faciat quiſque. (ſubaudi quàm nouit artem.) δυσαλκοίμητα: difficilia mitigatu. βαθύτητα: profunditatem. μελέτη: meditatio, exercitatio. ἄνω καὶ

κάτω ſurſum, & deorſum. ἄφρακτα: *ſunt naues non tectæ, nec munitæ ad pugnandum.* ἐπίκωπον: *genus nauigij.* οἵα τ' ἂν δέσποινα. *qualis hera fuerit.* ἀνεξίαν: *tolerantiam.* μετέωρος: *ſuſpenſus.* ὑπομνηματισμὸν: *decretum, monimentum.* συμπαθῶς: *cum affecti animi ſignificatione.* νομανδρίαν: *uide commentarios.* συνηγωνίων: *cum illo mœrebam.* πολιτικώτερον: *ciuilius.* παράγγελμα ἐνιαύσιον: *quod mandaui de annua adminiſtratione* ἐνδόμυχον, *occultum.* ἐπικεφάλια: *tributa per capita.* συμφιλοδοξοῦσιν: *ſimul gloriæ ſeruiunt.* κεφάλαιον: *caput.* συμπάθειαν: *parem affectionem.* τὸ νεμεσᾷν: *indignari.* τοῦ φθονεῖν: *ab inuidendo.*

In quaternione L. ἐν ἐπιτομῇ: *ſummatim.* πανικὰ: *ſubita quædam, tanquam auctore Panodeo terricula.* κενὰ τοῦ πολέμου: *inania quædam in bello. Ariſtoteles lib. 3.* ἠθηκῶν. μώμῳ: *qui omnia carpit.* πεφυσίωμαι. *elatus ſum.* λαμπρὰ: *ſplendida.* ἐν παρόδῳ: *in tranſcurſu.* ἀπρόσιτον: *non facilem acceſſu.* ἀδωροδόκητον: *incorruptum largitione.* κέρας: *cornu.* εὐημερήματι: *felici eius diei ſucceſſu.* ἀκροτελεύτιον: *concluſionem.* γλυκύπικρον: *dulce et amarum.* ὑπερβολικῶς: *ſupra ueritatem.* τέθριππα: *quadrigas.* κέρας: *cornu.* ὁδοῦ πάρεργον: *obiter.* ἐνδομύχῳ: *arcano.* οἰκονομίαν: *domeſticæ rei ordinem.* οἴχεται: *euaneſcit.* βαθύτητα: *grauitatem.* ὑπομεμψιμοίρους: *ſubquerulas.* ἐξ ἀφαιρέσεως: *per extractionem.* προσαναστρεφομένην *recreatam.* ἀκοινωνήτως *incommunicabiliter, ad tollendam amicitiæ communionem.* ἐγκελεύσματα: *hortationes.* τὸ γὰρ εὖ, μετ' ἐμοῦ: *quod enim bene eſt, mecum eſt.* ἱστορικὸν: *hiſtoricum:* οὐκ ἔλαθες: *non fefelliſti.* ἀφελῶς: *ſimpliciter*

ſimpliciter οἰκονομία: diſpoſitio. σχεδιάζοντα: temere, non ordine ſcribentem. In quaternione M. πολίτευμα: adminiſtrationem publicam. κέρας: cornu. ἰσοδυναμοῦσαν: quæ idem ualeat. διαίρεσιν: diuiſionem. ἄγραφον: non ſcriptum. αὐτονομίαν: libertatem ſuis utendi legibus. τὸ παραδοξότατον: inopinatiſſimum. μηδὲν αὐτοῖς: nihil illis, ſubaudi, crede. ὦ πραγμάτων ἀσυγκλώστων: ô res quæ coniungi non poſſunt. Πολυδεύκους: Pollucis ædem. ὦ ἀνιστορησίαν: ô inſcitiam hiſtoriarum. ἠπόρησας: dubitaſti. εὔπολιν τὸν τῆς ἀρχαίας: Eupolim illum ueteris .s. comœdiæ ſcriptorem. τί λοιπόν; quid reliquum? πολλοῦ γε καὶ δεῖ: multum quidem abeſt. χρύσεα χαλκείων: aurea pro æreis. Homeri locus ἰλ. 68. ἀναντιφώνητον: ſine reſponſione. αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι: ueriti ſunt quidem recuſare, timuerunt autem accipere. παριστορῆσαι: ſcire. προπύλαιον: ueſtibulum. ἱστορικώτατος: hiſtoriarum peritiſſimus. νεόκτιστα: nuper ædificata. τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ: in nauium recenſione, apud Homerum uidelicet. ἀναλογία: proportio, analogia. φλιοῦς, ὀποῦς, σιποῦς: Philus Philiuntis urbs Lacedæmoniorum. Opus Opuntis urbs Locrorum, per contractionem, integrum eſt. ὀπόεις ὀπόεντος. Sipus Sipuntis urbs Dauniorum in Apulia. ὀπούντιοι, σιπούντιοι: gentile nomen ab ὀποῦς σιποῦς. αὐτονομίαν: libertatem ſuis legibus utendi. ὑπερβολικῶς: ſupra modum. εὐήθειαν: fatuam ſimplicitatem. πολλὰ δὲν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδει κύματ᾽ εὐρείης ἁλὸς: multos autem in intermedio Auſter uoluit fluctus lati maris. eſt enim proprie μεταίχμιον id ſpatium, quod eſt inter duos exercitus.

tus. ἀκοινώνητον: aptum ad dirimendam amicitiam. μυστικώτερον: ſecretius. τῆς δάμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶδα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀλογιζόμενος παρεφθέγγετο, πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δὲ, μή τι νοήσῃς. εἷς δήπου τοῦτο δὴ περισκεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξ ἀσφαλείας: uxoris meæ libertus (noſti quem dico) uiſus eſt mihi dudum è uerbis, quæ inconſiderate protulit, turbaſſe calculos, ſeu ſuffragia ex coemptione bonorum Crotoniatæ tyrannicidæ. timeo, ne quid intelligas. unus quidem hoc ſi conſideraueris, reliqua in tuto. τῆς ξυναόρου τῆς ἐμῆς ὁ υξελεύθερος ἔδοξέ μοι θαμὰ βατταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς ξυλλόγοις καὶ ταῖς λέσχαις ὑπότι πεφυρακέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ κροτωνιάτου: uxoris meæ libertus uiſus eſt mihi ſæpe garriens & in conciliabulis & confeſſionibus nugantium aliquid turbaſſe calculorum in bonis Crotoniatæ. ἐξ ἄστεως ἑπταλόφου τειχῶν παρέδωκεν ἡμῶν γάμου ὀφειλήματα ὁ Κάμιλλος, αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς κδ. ἐκ τῶν Κρατωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν Χερρονησιτικῶν μη. καὶ συγκληρονομῆσαι, χμ. κ. μ. τούτων δὲ μηδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων ὀφειληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ Κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοσχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα οὖν πρῶτον μὲν ἵνα πάντα σώζῃ: δεύτερον δὲ, ἵνα μὴ δὲ τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προεκκειμένης ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καί πι σχεδὸν ἐλπίσας: ἀπογνοὺς δὲ ἀλόγως ἀπέστη, ἐπειπὼν, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν: è ſepticollis urbis mœnibus

nibus tradidit (id eſt, ſcripſit ad me) noſtri coniugij (id eſt, uxoris meæ) æs alienum Camillus, debere eam uidelicet minas 24. ex bonis Crotoniaticis; ex Cherroneſiticis 48. ex hereditatibus autem percepiſſe 640. 20. 40. *atque ex his ne obolum quidem diſſoluiſſe ex omni ære alieno ſecundi menſis Kalendis. libertum autem ipſius eum, qui Cononis patri cognominis eſt, nihil ne ipſum quidem curaſſe. primum igitur hac, omnia ut cuſtodias: deinde, ut ne uſuras quidem negligas eas, quæ current ab eo, quem ante diximus die, ego quidem, per eos dies, quibus illum (Timotheum uidelicet) pertuli, ualde magno in timore fui. erat enim apud nos, ut explorarer, ac aliqua etiam ſpe adductus: qua cum excidiſſet, temere abijt fatus, Turpe quidem eſt remanere diu. Hoc autem poſtremum hemiſtichium eſt Homericum. totus uerſus hic eſt,*

Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι.
Turpe quidem eſt remanere diu, uacuumq; reuerti.
Iliad. B.

In *quaternione* N. λεληθότως: *latenter.* ἄλλο πρόβλημα: *alia quæſtio.* πυροὺς εἰς δῆμον: *frumenta in populum.* προπύλῳ: *ueſtibulo.* ἐπέχειν: *hæſitare, dubitare.* ἐποχῆς: *dubitationis.* παλιγγενεσίαν: *regenerationem.* ἐν αἰνιγμοῖς: *ænigmatice.* ἀφελῶς: *ſimpliciter.* αἰσχρὸν σιωπᾶν: *turpe tacere.* σύγχυσιν: *confuſionem,* παραφύλαξον: *obſerua.* τὴν τοῦ φυρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα: *turbatoris auaritiam quammaxime.* κενὸν: *inanem.* ἄτυφον: *ſine ambitione, parui animi.* ἐπέχειν: *dubitare.* ἀθέτησις: *improbatio.* ἐποχὴ: *cunctatio.* τοὐμὸν ὄνειρον ἐμοὶ. *meum mihi*

mihi ſomnium, prouerbium eſt. ἐπιχρονία ἐποχὴ: diuturna dubitatio.. φιλοτιμία: auaritia. πρόβλημα: quæſtionem. ἀλλ᾽ ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθες: Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος: ſed nunquam mihi perſuadere potuiſti; quia nihil dulcius ſua patria. αἰδέομαι: uereor. τρῶας, καὶ τρωάδας: Troianos, & Troianas. Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην καταθήσει: Polydamas mihi primus probrum inferet. ὁδοῦ πάρεργον: præter propoſitum: ut egrediar à propoſito. ἐπίκτητα: fluxa, non diuturna. ἐκβολὴ λόγου: egreſſio orationis. εὐπόριστον: parabilem. φυράτης: permiſtor. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ: ſed hæc quidem facta eſſe ſinamus, licet dolentes. id eſt, præterita omittamus, licet cum dolore. ἄμεμπτα: non accuſanda. τῶν νεωτέρων: iuniorum. αὐτόχθων: natiua, & indigena. στοργὴν φυσικὴν: amorem naturalem. πρὸς τὰ τέκνα: in filios. ἀμεταμέλητα: non pœnitenda. τὸ σκάφος τῶν Ατρειδῶν: nauigium Atridarum. σύντομα, breuia, breuiter. In quaternione O. δήμους, uicos. ζήτημα, quæſtionem. τεκμηριῶδες, coniecturale, indicium. τοῖς ἀπαντῶσιν, obuiam mihi uenientibus. δύσχρηστα, inutilia. ἀπόστειψαι, abſtergito. οὐ γὰρ ἄν τόδε μεῖζον ἔποι κακὸν, neque enim maius ſequetur malum. Homer. ὀδ. μ. παλινῳδία, mutatio cantus. λῆψις, quartanæ correptio. Αβδηριτικὸν, Abderiticum. ἐμπολιτεύομαί σοι, tecum de republica diſputo. πολιτικὸν σκέμμα, ciuilis conſideratio. φιλοσοφώτερον διακρινήσομεν, ſapientius diiudicabimus. σύγχυσιν τῆς πολιτείας, confuſionem reipublicæ. ξυνὸς ἐνυάλιος, communis Mars. Homeri locus ἰλ. 206. πολιτικῶς, ciuiliter.

liter. ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεωφειλέτην, deforme, & turpe eſt, aduerſantis in republica debitorem eſſe. διακρινήσεις πρόβλημα πολιτικὸν, dijudicabis quæſtionem ciuilem. τοῦ καλοῦ, honeſti. χρεῶν ἀποκοπὰς, φυγάδων καθόδους, tabulas nouas, exulum reſtitutiones. τὴν θεῶν μεγίστην ὡς ἔχειν τυραννίδα, dearum maximam ut obtineat tyrannidem. Euripides in Phœniſſis. ἐνσχολάζω σοι, ocium tecum diſputans conſumo. ἀπορῶ, dubito. οὕτωπου τῶν πρόσθεν ἐπευθόμεθα κλέα ἀνδρῶν, ſic ſane ſuperiorum lugebamus laudes uirorum. ἐπίσκοπον, ſpeculatorem, cuſtodem. ὁρμὴ, impetus. φαλαρισμὸν, Phalaridis imitationem. αἰδέομαι τρῶας, uereor Troianos. ἀπορίαν, dubitationem. ἥρωα, heroem. πολιτικῶς, ciuiliter. ἀστρατήγητος, regendi exercitus ignarus. πρὸς τὸ ἀσφαλὲς, ad ſecuritatem. μάντις δ' ἄριστος, uates autem optimus. In quaternione P. Σηστιωδέστερον: magis Seſtianum. ὑπεκθέμενος, cum dimiſero, tranſportauero. ψευδησιόδειον, quod falſo Heſiodo aſcribitur. μηδὲ δίκην, neque cauſſam. totum carmen eſt. μηδὲ δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς, ne cauſſam ante iudicaueris, quàm utriuſque partis orationem audiueris. καὶ συναποθανεῖν, & ſimul mori. φαινοπροσωπεῖν, apparere: uultum oſtendere. σκέμμα, conſideratio. ἀπορία, dubitatio. In quaternione Q. διπλῆ, nota in margine adſcripta, ſic à græcis appellata. ἀπροσφωνήτους, inſalutatos. τὸ καλὸν, honeſtum. πρὸς ταῦτ' ὅτι χρὴ, καὶ παλαμάσθων, καὶ πᾶν ἐπ' ἐμοὶ τεκταινέσθων: ad hæc, quod oportet, & faciant, & omnia in me fabricentur. τὸ γὰρ εὖ, μετ' ἐμοῦ, quod enim bene eſt, mecum eſt. πολλὰ

χαίρειν

χαίρειν τῷ καλῷ, *multam ſalutem honeſto*. εὐγενῆ, *generoſa, nobilia*. συνδιημερεύομεν, *ſimul diem conte rimus*. τέρας, *monſtrum*. σκοπὸς, *ſcopus*. προθεσπίζω, *præſagio*. ἰλιὰς, *ilias*. περὶ ὁμονοίας, *de concordia*. In quaternione R. ἀπολιτικώτατον, *maxime ciuilis gubernationis expertem*. ἀστρατηγικώτατον, *maxime imperatoriæ artis ignarum*. ἀπαντήσεις, *occurſus obuiam*. αἰδέομαι τρῶας, *timeo Troianos*. κενόσπουδα, *inanis ſtudij plena*. ἀναπάντητον, *in quo nemo occurrat*. In quaternione S. ὑπὸ τὴν διάληψιν, *ſub ipſa acceſſione febris*. ἀπαῤῥησίαστον, *minime liberam*. τίς δ᾽ ἐστι δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν; *quiſnā eſt ſeruus, de morte ſecurus qui ſit?* ἀσμένεστον, *gratiſſimum*. θέσεις, *materias*. Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ. τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πειρατέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύσειν. εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτὸς ἄρθηται. εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι εἰρήνῃ μᾶλλον, ἢ πολέμῳ. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι τῆς πατρίδος τυραννουμένης. εἰ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννουμένην. εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, συναπογραπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις. εἰ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, δι᾽ αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονηθεὶς κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος. εἰ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε. καὶ

τῶν

τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. an manendum in patria tyrannide oppreſſa. ea uero tyrannide oppreſſa, an quouis modo tyrannidis euerſio tentanda eſt. etiam ſi ciuitas propter id de ſumma rerum periculum ſubitura ſit. utrum cauendum tyrannidem deſtruenti, ne ipſe de medio tollatur. an tentandum ferre opem patriæ pace potius, quàm bello. utrum ciuile ſit, ſecedentem aliquò, quieſcere, oppreſſa à tyranno patria, an quodcunque ſubeundum diſcrimen pro libertate. an bellum inferendum regioni, eáq; ſit obſidenda à tyranno oppreſſa. an etiam is, qui non probet, ut bello tyrannis diſſoluatur, tamen ſubſcribere optimatibus debeat. an cum benemeritis & amicis una ſubeunda ſint pericula, etiam ſi illi minus recte de ſumma rerum conſuluiſſe uideantur. (hic Pompeinm notat, ut 135.) Vtrum de patria bene meritus, ob eamq; cauſſam grauiſſima quæque paſſus, & inuiſus, (hic ſe ipſum deſcribit, qui, Catilinæ coniuratione oppreſſa, pro maximis meritis crudeliſſima ſupplicia pertulerat) ultro pro patria diſcrimen ſubire debeat. an permittendum ei, ut ſui ipſius interdum, & familiariſſimorum rationem habeat, dimiſſis aduerſus petentes concertationibus pro repub. τῶν προύργου τι: quæ ſunt ex re. ἄκαιρος. intempeſtiuus. εὐστομάχως, bono ſtomacho. αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' ἕκτορα πότμος ἕτοιμος: ſtatim enim tibi deinde poſt Hectorem mors parata. αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι, utinam ſtatim obeam, poſteaquã non eram ſocio, cum interficeretur, ſuppetias laturus, ἑταίρῳ: ſodali. εὐεργέτῃ, benemerito. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον,

πεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι. neque enim mihi cor firmum, ſed conſternato ſum animo. Hom. ἰλ. κ. αἰχροῦ φαντασία: turpitudinis imago. ἐν δυνάμει: in poteſtate. σύντε δύ' ἐρχομένω: pariterq; duo euntes. τὸ συνέχον: proximum. ἀπάντησις: occurſus. πολίτευμα: actionem publicam. μήμοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου, ne mihi gorgoneum caput horrendi & grauis monſtri. εἰδώς σοι λέγω: ſciens tibi dico. ἀχαριστίας: ingrati animi. ὁ πλοῦς ὡραῖος: nauigatio idonea. Μέντορ πῶς τ' ἂρ ἴω, πῶς τ' ἂρ προσπτύξομαι αὐτόν; Mentor, quonam modo audeam, &, quonam modo amplexabor ipſum? Homer. ὀδ. γ. θέσεις: materias. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ: Dionyſius Corinthi. In quaternione T. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών: tunc mihi dehiſcat lata terra. ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς: in rebus amatorijs. ἀλογίστως: inconſiderate. ὑποκορίζῃ: leni uocabulo appellas. χρησμὸς: oraculum. ἄσπονδον: implacabile. φιλόπατριν, ac πολιτικὸν: ſtudioſum patriæ, ac ciuilem. γενικώτερον: generalius. νεκύιαν: turbam mortuorum. ἀπορῶ: dubito. στερκτέον: probandum. τὸ μέλλον καραδοκήσεις: quod futurum eſt, expectabis. ὑπὸ τὴν λῆψιν: ſub acceſſionem quartanæ febris. ἀσμενιστον: gratiſſimum. πολιτικὸν: ciuile. μακροψυχίαν: affectionem animi longinqua, & remota ſpectantis. εὐδαίμονα: felicem. οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος: non eſt uerus ſermo. εὐημερίαν: felicem diei ſucceſſum. συναγωγὴ: collectio. ἐσάλπιζε: turba canebat. λάπισμα: falſa quædam oſtentatio. γοητείαν: præſtigiationem. πειθανάγκην: ſuaſionem uiolentam. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις inquit Πλάτων, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις:

κας: tyrannorum enim preces, inquit Plato, noſti quàm permixtæ neceſsitatibus. ἀλίμενα, ſine portu loca, ὑπηρεσίαν, miniſterium. ἀδημονῶν, ſe occultans. διατροπὴν, infamiam. αὐθεντικῶς, auctoritate quadam domini utentem. In quaternione V. τέτλα: κύντερον, perfer: grauius tuliſti: ſumptum ex Homeri uerſu de Vlyſſe ſuum cor alloquente. ἄλλα μὲν αὐτὸς, alia quidem ipſe. ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται, alia autem uel deus ſuggeret. ἀναθεώρησις, ſpeculatio. μὴ μὰν ἀσπουδεί γε, καὶ ἀκλειῶς ἀπολοίμην, ne negligenter et inglorius peream, ἀλλὰ μέγα ῥέξας τὶ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι, ſed magno aliquo facinore edito, quod uel à poſteris audiatur. τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, maxime ciuilium conſiderationum. ἄλη, error. πολιτευτέον,, uerſandum republica. ἀρκαδίαν, difficilem prouinciam. adagium. In quaternione X. τῶν τε παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστὴς, & præſentium, quæ repente accidunt, minima deliberatione peritiſsimus cognitor, et futurorũ optimus plerunque coniector. τότε ἄμεινον, ἢ χεῖρον, ἐν τῷ ἀφανεῖ ἔτι προεώρα μάλιστα, quid melius, aut quid peius, uel obſcuriſsimis in rebus prouidebat maxime. πλουδοκῶν, tempeſtatem ad nauigandum idoneam expectans. στοργῆς, amoris. σύντηξις, colliquatio. συμπάθειαν, parem affectionem animi. ζηλοτυπία, emulatio. αὐθεντικῶς, pro certo. τυραννικῶς, tyrannice. σκυτάλην λακωνικὴν. Scytalen Laconicam. uide comment. σὺν θεῷ τοι λέγω, ſaltem ſi deus fauerit. δυσουρία, urinæ difficultas. ἀρχὴ, principium. ἀνηθοποίητον, nequa-

quam formatis moribus. ἤθους ἐπιμελητέον, moribus adhibenda diligentia. ὕπουλον, ſubdolum. ἀφράκτῳ, detecto nauigio. ἀποτόμως, conciſe. θυμικώτερον, ſtomachoſius. παραπλευτέον, abnauigandum. ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ, ſed quæ quidem ante acta ſunt, omittemus quamuis triſtes. σφάλμα, error. ἀρετὴ, uirtus. διδακτὸν, res, quæ tradi poſſit docendo. In quaternione Y. περὶ κοιλιολυσίαν γίγνεσθαι, circa uentris ſolutionem eſſe. ὦ πολλῆς ἀγενείας, ô multam ignobilitatem. ἑπταμηνιαῖον ἠυτόκησεν, ſeptimeſtrem ſalua peperit. Κωρυκαῖοι, Corycæi. In quaternione A A. γεροντικώτερον, ſenilius. λέσχη, confabulatio. τί γὰρ αὐτῷ μέλει; quid enim illi curæ eſt? βεβίωται; uita traducta eſt? πρόβλημα, quæſtio. ἀγοητεύτως, ſincere, ſine fuco. μακάρων νῆσοι, beatorum inſulæ. πάθει, affecto. σκέψαι, conſidera. ἀλογηθῇ, negligatur. μελήσῃ, curæ ſit. ἐνερευθέστερον, rubicundiorem. πρόβλημα Ἀρχιμήδειον, quæſtio Archimedea. ψευδῶς, falſo. ἄκουσμα, auditio. ἔρανον, collationem. διψῶσαν κρήνην, ſiticuloſum fontem. πειρήνην, pirenen. ἄμπνευμα σεμνὸν Ἀλφειοῦ πειρήνην, requiem uerendam Alphei pirenen. ποῖ ταῦτ᾽ ἆρ᾽ ἀποσκήψῃ; quonam hæc modo excuſabis? γεωμετρικῶς, more geometrico. ἀρχέτυπα, exemplaria. πάντα φιλόδημον, omnem popularem. θεωρίαν, ſpeculationem. τέλος, finem. ἐπιτινὲς, uenuſtum. ἀπεραντολογίαν δοὺς, infinitam loquacitatem tribuens. συμπάσχω, una afficior. ἀποθέωσιν, conſecrationem. μεθαρμόζομαι, adaptor. ἀνεμέσητον γὰρ, nulla enim inuidia eſt. In quaternione B B. πολιτικοὶ

τικοὶ, optimates. τετυφῶσθαι, tumefactum eſſe. ἐγ-γήραμα, ſenectutis requies. ἐντάφιον, ſepulcrum. ἀ-λόγως, ſine ratione. ἀποθέωσιν, conſecrationem fi-liæ. In quaternione C C. Κύριος, nomen libri ab Antiſthene ſcripti. συμβουλευτικὸν, deliberati-uum. Ἀριστοτέλους καὶ Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον, Ariſtotelis & Theopompi ad Alexandrum. φιλαίτιον συμφορὰ, querula calamitas. πρόπλασμα, præfig-mentum. συμπαθῶς, cum ſignificatione animi. οἰκο-δεσποτικὰ, patrisfamilias officia. συντάγματα, o-pera. ἀκηδία, torpedo. ἀνεκτότερα, tolerabiliora. σύνναον, contubernalem. ὑπόθεσις, argumentum. τοῦτο δὲ μηλώσῃ, hæc uero conijcies, diſpicies, inda-gabis. ἀπόγραφα, deſcripta. καταβίωσιν, tenuem uictum. εὔλογον, rationi conſentaneum. εὐλογώτα-τον, maxime rationi conſentaneum. In quaternio-ne D D. Παναιτίου περὶ προνοίας: Panætij de proui-dentia. ἐκτενέστερον, contentius. φιλοστοργότερον, a-mantius. ἄφατα, infanda. ἀδιήγητα, inenarrabi-lia. εὐκαίρως, opportune. παρὰ τὴν ἱστορίαν, præter hi-ſtoriam. κοινότερα, communiora. πολιτικώτερα, ciui-liora. οὐ γὰρ ὄνειδος, non enim opprobrium. φιλολο-γώτερα, eruditiora. προσφώνησιν, nuncupationem. καλλιππίδης, callippides. αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώ-ιον, eadem menſura, & melius. αἴκε δύνηαι, ſi poſ-ſis. περὶ τελῶν σύνταξιν, de finibus opus. ἀκαδημι-κὴν, academicam. Ἀντιόχεια, Antiochia. ζηλοτυ-πεῖσθαι, inuideri. φιλαυτία, amor ſui. ἀπορῶ, dubi-to. αἰδέομαι Τρῶας, uereor Troas. μέμψιν, accuſa-tionem. παρὰ τὸ πρέπον, præter decorũ. ἀπαιδευσία,

 ruditas.

ruditas. ἀτριψία, ignorantia. Ἀντιόχεια, Antiochea. πολυγραφώτατος, in ſcribendo plurimus. ζηλοτυπεῖν:: inuidere. ἀκίνδυνα, periculo carentia. φιλένδοξος: ambitioſus. ἀκαταληψίαν: opinionem eorum, qui nihil comprehendi poſſe dicunt. κωφὸν πρόσωπον, muta perſona. Ἀριςοτέλειον: Ariſtotelicum. περὶ τελῶν: de finibus. περιπατητικὰ, peripatetica. ἀζηλότυπον: ſine inuidia. λογικώτερα, eruditiora. ἕρμαιον, inſperatum lucrum. πιθανὰ, ſuaſoria. φιλαίτιος, contentionis cupidus. φιλοσόφως: philoſophice. δεδῆχθαι: morſum eſſe. μὴ γὰρ αὐτοῖς: ne enim ipſis. προβολὴν, ingreſſum. ἐποχῇ: retentioni. λόγοισιν Ἑρμόδωρος: uerbis Hermodorus. προσφωνῶ: nuncupo. ἀδιόρθωτα, inchoata, non perfecta. ἕωλα: obſoleta. περὶ μικρὰ σπουδάζειν: paruis ſtudere. εὐλόγως, facile. εὐγενέςερος, generoſior. ἀσμενέςατα, libentiſsime. τὰ κατὰ μέρος: particularia. εὐλογίαν, honeſtam rationem. συμβίωσις, conuictus. εὐλόγως, decenter. διφθέραι, pellicea tegumenta. αἰδέομαι Τρῶας, uereor Troas. ἀσαφέςερος obſcurior. δεινὸς ἀνὴρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο: grauis uir, & qui forte uel inſontem accuſet. περιοχὰς: argumenta. In quaternione E E. κολακία: aſſentatio. ἐπίτευγμα: lucrum, quod acquiritur. ἀπότευγμα: damnum, uel quod amittitur. παρακινδυνεύειν, periclitari. μείλιγμα: mitigamentum. σπουδὴ, ſtudium. πρόβλημα Ἀρχιμήδειον, quæſtio Archimedea. ἀφίδρωμα: ſedes rei quæ dedicatur. τὸν τύφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον, elationi meæ per deos morem gerito. κολακίαι, aſſentationes. πολιτικὸν σύλλογον, ciuilem

ciuilem conuentum. καταβάσεως, deſcenſus. κεπφικά, fatua. περὶ ψυχῆς, de animo. διὰ σημείων, per notas. σύλλογον, conuentum. πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις, oſtentare etiam perſonis: δυσωπία, uitioſa uerecundia. καταβάσεως, deſcenſus. εὔλογον, conſentaneum. ἀξιοπίστως, fide dignum. φοβερὸν ἦν, formidabile erat. ἀνεμοφόρητα, leuia, à uentis diſſipata. οὐκ ἐπέστησεν, non aduertit. πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, ἢ σκολιὰς ἀπάτας, utrum iuſtitiæ murum altum, an obliquæ fraudis. ἀναβὰς διαβιῶ, ſubintelligitur. quod ex Platonis lib. I I. de republica cognoſcitur. δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπεῖν, ambigit animus; ut uerum dicam. σκολιὰ, obliqua, diſsimulationem. φαίδρου περὶ θεῶν, Phædri de dijs. φιλοτέχνημα, comminiſcendi τὰ ὅλα, cuncta. σκολιαῖς ἀπάταις, obliquis fraudibus. καὶ μάλα κατηφὴς, admodum triſtis. σὺ δὲ τί συννους; tu uero, quid cogitabundus? ἀσπόνδου, immitis, μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ error. ἀλόγως, temere. In quaternione F F. μέμψιν ἀναφέρει, accuſationem adſcribit. πρὸς ἴσον ὅμοιον, ad æqualem, ſimilemq́;. ἀκολακεύτως, ſine aſſentatione. ἀμεταμέλητον, quem non pœnitet. ἐμετικὴν, uomitum. ἀδεῶς: intrepide. οἱ περὶ αὐτὸν, qui apud eum. σπουδαῖον οὐδὲν, ſtudioſum, ſiue ſerium. φιλόλογα: erudita. ἐπισταθμίαν, diuerſorium. σαλάκωμα, inanem iactantiam. φαλάκρωμα, caluitium. πανικὸν, uanus terror. διάθεσιν, affectum. ἐπισημασίαν, ſignificationem mentis è geſtu. ἥρωες, heroes. ἐσίγησας: tacuiſti. μνημονικὸν ἁμάρτημα, memoriæ error. φυρμὸς πολὺς, permiſtio multa. ἀρίπιστα, inſtabilia,

ab Euripo. νεωτερισμοῦ, *innouationis*. πολιτεύεσθαι, *adminiſtrare remp.* σόλοικον, *abſurdum*. τυραννοκτόνους, *tyrannicidas*. πεπολιτεύμεθα, *remp. adminiſtrauimus*. πεπινωμέναι, *eleganter ſcriptæ*. γῆν πρὸ γῆς, *terram terræ anteponendam. ſignificat, ſe de mutando ſolo cogitare*. ὑπηνέμιος, *ſubiecta uento*. ἀκολασίαν, *intemperantiam*. ὦ πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δέ. *o factum pulcrum quidem, ſed imperfectum*. ἀλιτενεῖ, *humili*.

= ἀλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμηλεν,
Αλλὰ λίην μέγα πῆμα διοτρεφὲς εἰσορωόντες
Δείδιμεν, ἐν δοίῃ δὲ σαωσέμεν, ἢ ἀπολέσθαι.

ſed non ea nobis curæ ſunt, quæ in amabili conuiuio fiunt: immo uero intuentes graue damnum, à Ioue *immiſſum, extimeſcimus; ſalusq;, & interitus in dubio ſunt*.

Οὔτοι τέκνον ἐμὸν δέδοται πολεμήια ἔργα,
Αλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

Non *tibi, mea progenies, data ſunt opera bellica, at tu quidem placida curato munera eloquentiæ*. Verba *ſunt* Iouis *alloquentis* Venerem*: ſed quod apud* Homerum *eſt* γάμοιο, Cicero *mutat in* λόγοιο. In *quaternione* G G. πολιτικώτερα, *ciuiliora*. ἀναθεώρησιν, *animaduerſionem*. ἀριστείαν, *præclarum facinus*. ἀναθεώρησις. *animaduerſio. ſignificat rem eſſe memorabilem, & quæ multa in ſe contineat animaduerſione digna; qualia ſunt, quæ ſupra tetigerat, de ſaxo, in crucem, columnam tollere, & cetera*. κατὰ μίτον, *per filum*. Vide *commentarium*. μελήσει, *curæ erit*. ἀνέκδοτον, *non editum*. πρᾶξιν, *facinus*. καθολικὸν θεώρημα, *præceptum,*

ptum, (ſic enim θεώρημα *Cicero uertit in libro de fato) quod in omnes conueniat.* μὴ πολιτεύεσθαι, *accedendum non eſſe ad remp.* ὑποσόλοικα, *ſubabſurda.* βεβίωται, *acta uita eſt.* πεντέλοιπον, *quod reliquum eſt de quinque. Vide comment.* λῆρος πολὺς, *multæ nugæ.* ὑπόθεσιν, *argumentum.* εὔλογον, *rationi conſentaneum.* φαινοπροσωπητέον, *hilari uultu agendum eſt.* ἰτέον, *eundum. In quaternione HH.* ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόν δ' ἀπωθοῦνται ψόγον, *alijs in bonis dedecus hoc effugiunt.* οὐδὲν ὑγιὲς, *nihil ſani.* ὑπεραττικὸς, *pluſquam Atticus.* Δημοσθένους, *Demoſthenis.* ἀττικώτατα, *in primis Attica,* πεντέλοιπον, *quod reliquum eſt de quinque.* ἅλις, *ſatis.* ἄνω ποταμῶν, *retro fluminum .ſ. curſus eſt.* ἀπορία, *dubitatio.* μελήσει, *curæ erit.* παρεγχείρησις: *conatus.* θησαυρὸς ἄνθρακες, *theſaurus carbones.* ἡ δ' αὖ ῥ' ὁδὸς τί σοι δυνάται νῦν θεοπρόπε; *iter hoc tibi quid ualet nunc ô uates?* βλασφημία, *maledictum.* καὶ μάλα σεμνὸς, *& ualde grauis.* τὰν δ' αἰτίαν τῶν Βρούτων τίς εἶχεν; *cauſſam uero Brutorum quis tuebatur?* κατηχήσει, *inſtructione.* ἐὰν διαμείνῃ, *ſi permanſerit.* ἀναντιφωνησία, *taciturnitas.* διάλογον, *dialogum.* Ἡρακλείδιον, *Heraclideum opus.* φιλοσοφοῦμεθα, *philoſophamur.* τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, *quæ de officio.* προσφωνοῦμεν, *nuncupamus. In quaternione II.* συντάξεις, *confectionem librorum.* μετέωρος, *animi pendens.* οὐκ ἀπόλογα, *ab æquitate non aliena.* φιλοφρόνως, *benigne.* πεπινωμένως, *eleganter.* προκοπὴν, *progreſſum in litteris.* οἶκος φίλος, *domus cara.* ῥωπογραφία, *ſcriptio de plantis.* ῥητορεύουσιν, *rhetoriſſant.*

φιλοςόργως, peramanter. διδόμενα, data. ἐργῶδες: laborioſum. ἀνεκτὸν: tolerabile. σχεδίασμα, ex tempore factum, ſubitum conſilium. πάσχωτι, patior aliquid, angor. ἐποχὴν, retentionem. ἀκεραίως: ſincere. ψευδογράφῳ: falſo perſcripto. ἄφατα, non dicenda. πλοῦς: nauigatio. ὑπόμνημα: commentarium. ἀτοπώτατον, abſurdiſſimum. πάνυ φιλοςόργως, ualde amanter. βουλύσει, ueſpera. ἀμηχανία, inopia conſilij. σπείσασθαι, inducias facere. ἐδεδελυττόμην: abominabar. σκοπὸς, ſcopus. οὐ παρὰ τούτῳ, non apud hunc. ἔλθωμεν, eamus. ἐν ὁμοπλοίᾳ, ſocietate nauigandi. λῆρος πολὺς, nugæ multæ. γλίσχρως: parce, tenuiter. In quaternione K K. σύνταγμα: uolumen elaboratum. ἀρχέτυπον, archetypum, exemplar. παρὰ λέξιν, præter uerbum. μετεωρότερον, ſuſpenſiore animo. ἀσφαλὲς, tutum. ῥοπὴ, momentum. γαυριῶ, glorior. μετ' ἀμύμονα, poſt expertem culpæ. alludit autem ad illud Homeri. μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα. ἀμύμων, reprehenſionis expers. ἄμβροτος, errans. συναγωγὴ, collectio, uolumen. δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντες, longam nauigationem meditantes. ἡ δὲ ὁδὸς τί σοι δύναται; iter huc tibi quid poteſt? ἀπορίᾳ, dubitatione. σύγγραμμα, conſcriptio. ἀνεμέσητα, inuidia carentia. εὐθανασίαν, facilem mortem. σχόλιον, annotatiunculam. ἀπολογισμὸν συντάξομαι: defenſionem componam. ἀναπολόγητον, quod defendi nequit. δυσχρησία, difficultas uerſuræ faciendæ. πειράζεσθαι παραλύσει, tentare paralyſi. εὐκαιρίαν, occaſionem. ἀσφάλειαν, ſecuritatem. ἀπορίᾳ, dubitatione. σκέπτομαι, conſidero. ἀριςεία, uirilitas. παῖδες παίδων

δων, *nati natorum*. εἷς ἐμοὶ μυρίοι, *unus mihi mille*. ἀδόλεσχος, *loquax*. ἐμμενεία, *conſtantia*. εἰρωνεία, *diſſimulatio*. πεπλογραφίαν, *pepli deſcriptionem*: ταξιάρχης, *ordinis ductor*. τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, *de officio*. τὰ κεφάλαια, *capita*. περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος, *de officio cui quædam adiecta eſt circunſtantia*. προσφωνῶ, *alloquor, ſcribo*. ἀνοικεῖον, *alienum*. αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι, *pudebat quidem abnuere, ueriti ſunt autem ſuſpicere*. ἀπάντησις, *occurſus*. δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντα, *longam nauigationem cogitantem*. ἀπροσδιόνυσον, *Inexpectatum*. ἐν ἀριστερ᾽ ἔχοντα, *ſiniſtra habentem*.

In quaternione LL. ἐν πολιτικῷ, *in ciuili*. μηδὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο, *ne ſaluus quidem fiam, ſi quid tale unquam*. στρατηλάξ, *imperator, dux*. *In quaternione* MM PP QQ RR. ἐμφατικώτερον, *expreſſius, & euidentius*. ἀλλ᾽ αἰεί τινα φῶτα μέγαν, *ſed ſemper quendam hominem ingentem*. ἀφελῶς, *inconſiderate*. ὀρθὰν τὴν ναῦν ἅπαξ θανεῖν, *rectam nauem ſemel mori*. προῳκονομήσαμεν, *præcurauimus, prouidimus*. εὐκαίρως, *opportune*. εἰλικρινὲς, *ſincerum*. ἀμφιλαφίαν, *ancipitem anſam*. μουσοπάτακτος, *à muſis percuſſus*. ἀντίεκτον, *æquilibrem*. εἰ δ᾽ ἐν αἴᾳ ἔζησας, *ſi uero in terra uixiſſes*. ἔα πάσας, *mitte omnes*. πολιτικὰ, *de rep*. *In quaternione* SS. τοιαῦθ᾽ ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται, *talia ærumnoſum bellum efficit*. πραγματικῶς, *negocialiter*. ὑπερβολὰς, *ſupra quàm res eſt*. συνδείπνους Σοφοκλέους, *concenatores Sophoclis*. ὑπόθεσιν: *argumentum*. γλαῦκα εἰς Ἀθήνας, *noctuam Athenas*.

Athenas. ῥαθυμώτερα, ſegniora. χαρακτὴρ, loquendi ratio. φιλαλήθως, ingenue. ἀποδυτηρίῳ, loco ubi lauaturi ſeſe exuebant. δευτέρας φροντίδας: ſecundas curas. γνῶθι, πῶς ἄλλῳ κέχρηται, noſce quemadmodum alio uſus fuerit. ἐμβόλιον, interpoſitionem. ἀπότευγμα, repulſam. θετικώτερον, ſubtilius, philoſophicis quæſtionibus magis refertum. In quaternione TT. ἐνθουσιασμὸς, diuinus furor. Ἄρη πνέων, Martem ſpirans. ὑποθέσεις, argumenta.

Αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων,
ſemper ſtrenue ſe gerere, & præſtantiorem eſſe alijs.
πλέον, plus. γνῶθι σεαυτὸν, noſce te ipſum.

Ἤματ' ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ
Ζεὺς, ὅτε δή γ' ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ:
Οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,
Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες.

die autumnali cùm maximam fundit aquam Iuppiter, cum iam hominibus iratus ſuccenſet, qui per uim in foro ob aliquas ſententias ferant, iuſtitiam autem expellant, deorum uocem non curantes. τότε μοι χάνοι, tunc mihi dehiſcat. ὁ δὲ μαίνεται οὐκ ἔτ' ἀνεκτῶς, hic autem furit non amplius tolerabiliter. ἐν παρέργῳ, obiter. ἔπος, carmen. ἀλλ' οἰμωζέτω, ſed ploret.

REGISTRVM.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL

MM NN OO PP QQ RR SS TT VV XX.

Omnes quaterniones.

APVD PAVLVM MANVTIVM,

ALDI FILIVM,

VENETIIS, M. D. LIX.

Epistole ad Atticum.

Epistole ad Atticum

Epistole ad Att

Epistole ad Attiu

Epistole uu Epistole

Epistole

Epistole ad Atticum

Digitized by Google

Digitized by Google